

VICTORIA UNIVERSITY

3 1761 04315 8245

PAGO
B633cM

IN HONOREM

Johannis Wilson, LL. D.

ANNOS QUADRÁGINTA

Literarum Latinarum et Græcarum

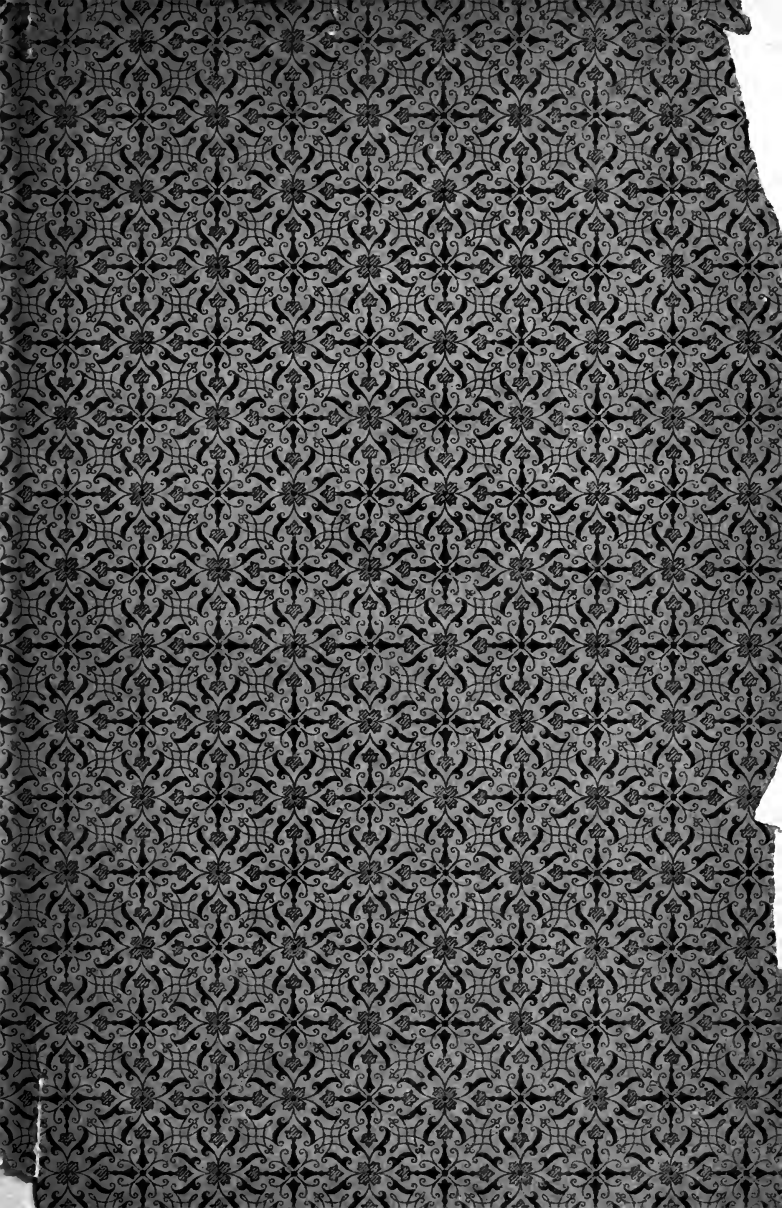
IN

Universitate Victoriæ Professoris,

Alumni donaverunt,

A.D. MDCCCLXXXVII.

No. 2616

PA
B

ANICII MANLII SEVERINI BOETII

COMMENTARII

IN LIBRUM ARISTOTELIS

ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

RECENSUIT

CAROLUS MEISER.

PARS PRIOR

VERSIONEM CONTINUAM ET PRIMAM EDITIONEM CONTINENS.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXVII.

PA60

B633cM

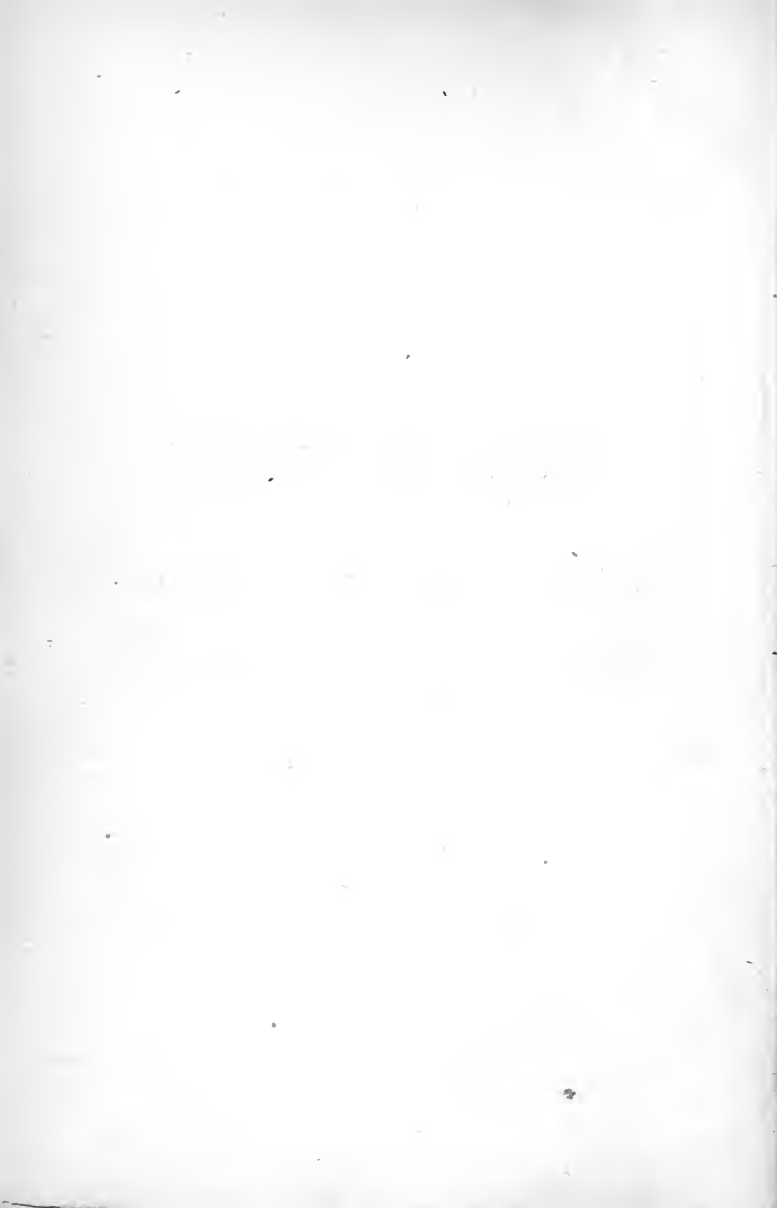

2615
184.1

LEONARDO SPENDEL

PRAECEPTORI ET SOCERO

CARISSIMO

Quinquaginta sunt hodie anni, ex quo Tu, egregie Aristotelis interpres, summos in philosophia honores adeptus es: hoc tam longo spatio nec ipse Aristoteli Tuo operam navare desiisti et alios ad studium summi philosophi excitasti. me vero cum et philosophiae amore imbutum et artis criticae studiosum videres, abhinc nonnullos annos monuisti, ut Boetii in libros Aristotelis commentarios, qui per trecentos iam annos neglecti iacerent, quoad possem in integrum restituere conarer. nec dubitavi opus laboris ac taedii plenum aggredi et in eum scriptorem operam ac tempus impendere, qui ut quondam nimis celebratus ita nunc nimis contemptus esse videatur. nam quamvis multis rebus sit vituperandus et prolixitate sua fastidiosissimus, tamen vel ideo non spernendus est, quod, ut Martiani Rotae verbis utar, 'cum barbaros armis ab Italia prohibere consul non posset, barbariem ab Europa disciplinis eiicere doctus non dubitavit'. et profecto hodie quoque hic vir singularis admiratione dignus est: 'ultimus omnium, ut ait idem ille Martianus, qui ex antiquis Romanis aliquid literarum monumentis consecrarint, primus omnium, qui Aristotelicam disciplinam latinis literis illustrare coeperint, tantae apud posteros auctoritatis, ut ab eius sententiis nulla ferme sit provocatio.' nec piget me laboris suscepti: nam ita veterum codicum auxilio maculis purgatus Boetii

textus nunc prodit, ut hominibus doctis gratum me fecisse arbitrer.

Accipe ergo quaeso hunc primum curae meae fructum, in librum de interpretatione commentarios, unde fore ut etiam in Aristotelem nostrum aliquid redundet iure sperare posse mihi videor.

Monachii die XX. mensis Martii a. MDCCCLXXVII.

PRAEFATIO.

Cum in quibusdam codicibus ante Boetii commentarios primae vel secundae editionis versionem Boetianam libri Aristotelici *περὶ ἐρμηνείας* continue scriptam invenissem, et ipse hos codices secutus totius libri versionem continuam commentariis praemisi. legitur autem haec versio continua

in codice (Salisb. 10) Vindobonensi 80 s. X ante secundam editionem (versionem continuam littera Σ, ipsum codicem l. S signavi)

in codice (Tegernseensi 479) Monacensi 18479 s. XI inter primam et secundam editionem (versionem continuam l. Τ, ipsum codicem l. T signavi)

in codice Sangallensi 817 s. XI ante primam editionem (versionem continuam l. Ⓢ, ipsum codicem l. S signavi).

Translatio Boetiana sola sine commentariis exstat

in codice Sangallensi 818 s. XI cum celeberrima versione theotisca Notkeri Labeonis, quem codicem l. A signavi,

in codice Einsidlensi 324 s. XII, quem l. D signavi. et hic quidem codex negligentissime scriptus et mutilus est, nam statim ab initio desunt c. 1 *adfirmatio* — c. 6 *negaverit*.

Quorum quinque codicum textum versionis cum viderem parum fidei habere et nimis incertum, corruptum, interpolatum esse nec posse veram translationem Boetianam restitui nisi ex ipsis Boetii commentariis, ne inutilem farraginem lectionum pessimarum coacervarem, satis habui horum quinque codicum quasdam notabiles lectiones seligere, quas partim in commentariis criticis versionis continuae partim in commentariis criticis primae et secundae editionis subieci, et quam maxime potui ex locis primae et secundae editionis, ubi Boetius suam ipse versionem profert, textum versionis continuae constitui.

In recensendo vero primae editionis textu codicem omnium antiquissimum

(Frisingensem 174) Monacensem 6374 s. IX, quem
I. F. signavi,

praeter ceteros secutus sum. lemmata autem in hoc codice ita comparata sunt, ut si ea componas non totum Aristotelis textum habeas, sed cum prima sex capita integra sint, cetera, inde a septimo capite medio, iam non plenum Aristotelis textum exhibent, sed initia tantum sententiarum et certos ac definitos modo longiores modo breviores locos Aristotelicos Boetius, si huic codici credas, excerpserit, qui paullo difficiliore vel maioris momenti esse viderentur, omissis quae per se plana vel faciliora intellectu essent. unde factum est, ut in ceteris codicibus librarii, cum textum Aristotelis mancum deprehenderent, quae deesse videbantur supplerent. et magna inde mihi difficultas nata est et dubitatio, utrum haec supplementa in textum recipienda essent necne. sed omnibus locis diligenter excussis cum cognovissem verba Aristotelis modo hic modo illic, interdum alienissimo loco continuata esse nec raro pro vera versione Boetiana interpolatam et ex Boetii expositione ita petitam, ut Boetii verba textui Aristotelis immiscerentur, additam esse, haec supplementa spuria iudicavi et unum

codicem F secutus tantum quidem Aristotelici textus dedi, quantum in hoc egregio codice repperi, sed diligenter, ubi in ceteris codicibus verba Aristotelis continuata essent, adnotavi. sunt autem codices, in quibus illa additamenta inveniuntur quorumque varias lectiones praeter codicis F scripturam adposui, hi:

cod. Monacensis 14377 s. X, quem l. M signavi, mutilus, nam octo folia perierunt et desunt p. 181, 24 nostrae editionis *moveri* — p. 208, 10 *illa est*.

cod. (Tegernseensis 479) Monacensis 18479 s. XI, quem l. T signavi, qui in priore parte ita codici M consentit, ut ex eo esse descriptus videatur, in posteriore vero (circiter inde a p. 155) optimo codici F magis convenit.

cod. (Ratisbonensis S. Emm. 401) Monacensis 14401 s. XI, quem l. E signavi, codex iam interpolatus, in quo quaedam ex ingenio correctae sunt, et habet quasdam peculiare lectiones (cf. v. c. p. 73, 5 ubi habet ingeniosissimam coniecturam, quae quamquam non necessaria ab homine artis criticae peritissimo profecta et prorsus Madvigio digna videatur).

Praeterea ad textum primae editionis statuendum omnibus locis paullo difficilioribus hos duos codices, qui et ipsi plenioribus habent Aristotelis textum, adhibui:

cod. Sangallensem 820 s. X, quem l. G signavi, in quo tamen codice prior liber solus exstat et ne hic quidem totus, nam deest finis inde a vv. *ut canescere* p. 121, 5.

cod. Sangallensem 817 s. XI, quem l. S signavi.

Iam vero ut plane dicam, qua ratione praemissae versionis continuatae commentarios criticos instruxerim: his locis, qui in codice antiquissimo primae editionis F exstant, nullas fere varias lectiones subieci, cum satis multas et in primae et in secundae editionis commentariis criticis collegerim, illis vero locis, qui

in eodem codice F desunt, in ceteris exstant, ne ceterorum codicum variae lectiones prorsus desiderarentur, eorum (MTE) scripturae varietatem in versionis continuæ adnotationes criticas recepi.

Omnes quos nominavi codices ipse contuli: ex codicibus Sangallensibus 817 et 820 (itemque ex codice secundæ editionis 830) et Gulielmus Meyer amicus meus, qua est liberalitate, quaedam diligentissime mihi descripsit et ipse omnes locos difficiliore accurate perscrutatus sum.

Quae in commentariis criticis editioni Basileensi adscripsi, plurima illa quidem iam in editione principe, quae prodiit Venetiis a. 1491 per Ioannem de Forlivio et Gregorium fratres invenies. sed cum neutra editio ad codices meos maioris momenti esset, brevitati studens plerisque locis editionem Basileensem, ut novissimam et notissimam textus recensionem, solam adhibui. cum autem in editione illa principe, quamquam textus pessimis erroribus ac mendis scatet, tamen permulti loci rectius quam in Basileensi traditi reperiantur, quasdam lectiones illius editionis, quae notatu dignae videbantur nec in codicibus meis exstant, in notis criticis commemoravi.

Qualem Boetius textum Aristotelicum habuisse videatur et quibus locis versio Boetiana a vulgato Aristotelis textu discrepet, alio loco paullo uberius exponam. Indices posteriori parti, quae secundam editionem continebit, addentur.

ARISTOTELIS

LIBER ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

A BOETIO TRANSLATVS.

NOTARUM INDEX.

- Ⓒ = versio continua, quae in codice Sangallensi n. 817 (= S) praecedit I. editionem.
- A = codex Sangallensis n. 818.
- D = codex Einsidlensis n. 324.
- Ⓐ = versio continua, quae in codice Tègernseensi n. 479 (= T) inter I. et II. editionem exstat.
- Σ = versio continua, quae in codice Vindobonensi n. 80 (= S) praecedit II. editionem.
- M
T
E
G
S } codices primae editionis.
- b = editio Basileensis a. 1570.
-

INCIPIT LIBER ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΣ
A BOETIO DE GRAECO IN LATINVM TRANSLATVS.

1. Primum oportet constituere, quid nomen et quid
verbum, postea quid est negatio et adfirmatio et enun-
tiatio et oratio. sunt ergo ea quae sunt in voce ear- 5
um quae sunt in anima passionum notæ et ea quae
scribuntur eorum quae sunt in voce. et quemadmodum
nec litterae omnibus eadem, sic nec voces eadem.
quorum autem haec primorum notae, eadem omnibus
passiones animae et quorum hae similitudines, res 10
etiam eadem. de his quidem dictum est in his quae
sunt dicta de anima, alterius est enim negotii. est
autem, quemadmodum in anima aliquotiens quidem
intellectus sine vero vel falso, aliquotiens autem cui
iam necesse est horum alterum inesse, sic etiam in 15
voce; circa compositionem enim et divisionem est falsi-
tas veritasque. nomina igitur ipsa et verba consimi-
lia sunt sine compositione vel divisione intellectui, ut
homo vel album, quando non additur aliquid; neque

1. *Titulus ex Σ, nisi quod DE GR. IN LAT. om. hic, habet
in subscriptione.*

ARISTOTELIS LIBER PERIERMENIAS INCIPIT Ξ INCIPIT LIBER
PERIERMENIARUM ARISTOTELIS Ⓢ INCIPIT LIBER PERIERMENIAS AD
(PERIERMINIAS D)

enim adhuc verum aut falsum est. huius autem signum hoc est: hircocervus enim significat aliquid, sed nondum verum vel falsum, si non vel esse vel non esse addatur, vel simpliciter vel secundum tempus.

5 2. Nomen ergo est vox significativa secundum placitum sine tempore, cuius nulla pars est significativa separata. in nomine enim quod est equiferus ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione
10 in simplicibus nominibus, sic se habet etiam in compositis. in illis enim nullo modo pars significativa est, in his autem vult quidem, sed nullius separati, ut in equiferus ferus. secundum placitum vero, quoniam naturaliter nominum nihil est, sed quando fit
15 nota. nam designant et inlitterati soni, ut ferarum, quorum nihil est nomen.

Non homo vero non est nomen. at vero nec positum est nomen, quo illud oporteat appellari. neque enim oratio aut negatio est, sed sit nomen infinitum.
20 Catonis autem vel Catoni et quaecumque talia sunt non sunt nomina, sed casus nominis. ratio autem eius est in aliis quidem eadem, sed differt quoniam cum est vel fuit vel erit iunctum neque verum neque falsum est, nomen vero semper; ut Catonis est vel non
25 est, nondum enim neque verum dicit neque mentitur.

3. Verbum autem est quod consignificat tempus, cuius pars nihil extra significat, et est semper eorum quae de altero dicuntur nota. dico autem quoniam
30 currit vero verbum, consignificat enim nunc esse. et semper eorum quae de altero dicuntur nota est, ut eorum quae de subiecto vel in subiecto.

Non currit vero et non laborat non verbum dico. consignificat quidem tempus et semper de aliquo est,
35 differentiae autem huic nomen non est positum; sed sit infinitum verbum, quoniam similiter in quolibet

est, vel quod est vel quod non est. similiter autem vel curret vel currebat non verbum est, sed casus verbi. differt autem a verbo, quod hoc quidem praesens consignificat tempus, illa vero quod complectitur.

Ipsa quidem secundum se dicta verba nomina sunt et significant aliquid. constituit enim qui dicit intellectum et qui audit quiescit. sed si est vel non est, nondum significat; neque enim esse signum est rei vel non esse, nec si hoc ipsum est purum dixeris. ipsum quidem nihil est, consignificat autem quandam compositionem, quam sine conpositis non est intellegere. 5 10

4. Oratio autem est vox significativa, cuius partium aliquid significativum est separatum, ut dictio, non ut adfirmatio. dico autem, ut homo significat aliquid, sed non quoniam est aut non est, sed erit adfirmatio vel negatio, si quid addatur. sed non una hominis syllaba. nec in eo quod est sorex rex significat, sed vox est nunc sola. in duplicibus vero significat quidem, sed non secundum se, quemadmodum dictum est. 15

Est autem oratio omnis quidem significativa non sicut instrumentum, sed, quemadmodum dictum est, secundum placitum. enuntiativa vero non omnis, sed in qua verum vel falsum inest. non autem in omnibus, ut deprecatio oratio quidem est, sed neque vera neque falsa. et ceterae quidem relinquuntur; rhetoricae enim vel poeticae convenientior consideratio est; enuntiativa vero praesentis est speculationis. 20 25

5. Est autem una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio; aliae vero coniunctione unae. necesse est autem omnem orationem enuntiativam ex verbo esse vel casu. etenim hominis ratio, si non aut est aut erit aut fuit aut aliquid huiusmodi addatur, nondum est oratio enuntiativa. quare autem unum quiddam est et non multa animal gressibile bipes, neque enim eo quod propinque dicuntur unum erit, est alterius hoc tractare negotii. est autem una 30 35

oratio enuntiativa quae unum significat vel coniunctione una, plures autem quae plura et non unum vel inconiunctae. nomen ergo et verbum dictio sit sola, quoniam non est dicere sic aliquid significantem voce
 5 enuntiare, vel aliquo interrogante vel non, sed ipsum proferentem. harum autem haec quidem simplex est enuntiatio, ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo, haec autem ex his coniuncta velut oratio quaedam iam composita. est autem simplex enuntiatio vox signifi-
 10 cativa de eo quod est aliquid vel non est, quemadmodum tempora divisa sunt.

6. Adfirmatio vero est enuntiatio alicuius de aliquo, negatio vero enuntiatio alicuius ab aliquo. quoniam autem est enuntiare et quod est non esse et quod
 15 non est esse et quod est esse et quod non est non esse, et circa ea quae sunt extra praesens tempora similiter omne contingit quod quis adfirmaverit negare et quod quis negaverit adfirmare: quare manifestum est, quoniam omni adfirmationi est negatio opposita
 20 et omni negationi adfirmatio. et sit hoc contradictio, adfirmatio et negatio oppositae. dico autem opponi eiusdem de eodem, non autem aequivoce et quaecumque cetera talium determinamus contra sophisticas inportunitates.

25 7. Quoniam autem sunt haec quidem rerum universalialia, illa vero singillatim; dico autem universale quod in pluribus natum est praedicari, singulare vero quod non, ut homo quidem universale, Plato vero eorum quae sunt singularia: necesse est autem enuntiare
 30 quoniam inest aliquid aut non aliquotiens quidem eorum alicui quae sunt universalialia, aliquotiens autem eorum quae sunt singularia. si ergo universaliter enuntiet in universaliali quoniam est aut non, erunt contrariae enuntiationes. dico autem in universaliali
 35 enuntiationem universalem, ut omnis homo albus est, nullus homo albus est. quando autem in universaliali-

bus non universaliter, non sunt contrariae, quae autem significantur est esse contraria. dico autem non universaliter enuntiare in his quae sunt universalia, ut est albus homo, non est albus homo. cum enim universale sit homo, non universaliter utitur enuntiatione. 5
 omnis namque non universale, sed quoniam universaliter consignificat. in eo vero, quod praedicatur universale, universale praedicare universaliter non est verum; nulla enim adfirmatio erit, in qua de universalis praedicato universale praedicetur, ut omnis homo 10
 omne animal est. opponi autem adfirmationem negationi dico contradictorie, quae universale significat eidem, quoniam non universaliter, ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est, nullus homo albus est, est quidam homo albus; contrarie vero 15
 universalem adfirmationem et universalem negationem, ut omnis homo iustus est, nullus homo iustus est. quocirca has quidem impossibile est simul veras esse, his vero oppositas contingit in eodem, ut non omnis homo albus est, est quidam homo albus. quaecumque 20
 igitur contradictiones universalium sunt universaliter, necesse est alteram veram esse vel falsam et quaecumque in singularibus sunt, ut est Socrates albus, non est Socrates albus; quaecumque autem in universalibus non universaliter, non semper haec vera 25
 est, illa vero falsa. simul enim verum est dicere quoniam est homo albus et non est homo albus, et est homo pulcher (probus) et non est homo pulcher (probus). si enim foedus (turpis), et non pulcher (probus); et si fit aliquid, et non est. videbitur autem 30
 subito inconueniens esse, idcirco quoniam videtur significare non est homo albus simul etiam quoniam

19 ut om. MTΣ 20 est et est Σ (*καί* habent Arist. codices praeter duos) 28. 29 pro *καλός* et *αλόγος* in editione prima posuit pulcher et foedus, in editione secunda probus et turpis

nemo homo albus. hoc autem neque idem significat
neque simul necessario.

Manifestum est autem quoniam una negatio unius
adfirmationis est; hoc enim idem oportet negare nega-
5 tionem, quod adfirmavit adfirmatio, et de eodem, vel
de aliquo singularium vel de aliquo universalium, vel
universaliter vel non universaliter. dico autem ut
est Socrates albus, non est Socrates albus. si autem
aliud aliquid vel de alio idem, non opposita, sed erit
10 ab ea diversa. huic vero quae est omnis homo albus
est illa quae est non omnis homo albus est, illi vero
quae est aliqui homo albus est illa quae est nullus
homo albus est, illi autem quae est est homo albus
illa quae est non est homo albus.

15 Quoniam ergo uni negationi una adfirmatio oppo-
sita est contradictorie et quae sint hae dictum est et
quoniam aliae sunt contrariae et quae sint hae et
quoniam non omnis vera vel falsa contradictio et quare
et quando vera vel falsa.

20 8. Una autem est adfirmatio et negatio quae unum
de uno significat, vel cum sit universale universaliter
vel non similiter, ut omnis homo albus est, non est
omnis homo albus; est homo albus, non est homo
albus; nullus homo albus est, est quidam homo albus,
25 si album unum significat. sin vero duobus unum

5. 6 vel — singularium om. M¹T¹ postremum vel om.
T¹ 12 aliquis MT 13 est homo albus ed. II. Ar.: h. a.
est codices 15—17 (hae) hic locus in paucis admodum codicibus
exstat; SMTA² habent hanc falsam versionem ex Boetii ex-
positione natam: Manifestum ergo quoniam una negatio unius
affirmationis est. quoniam aliae sunt contrariae, aliae contra-
dictoriae et quae sint hae dictum est. duplicem versionem et
superiorem veram et hanc falsam, exhibent: $\text{S}\Sigma$, solam veram D,
falsam omisso initio: Manifestum — aff. est. E, veram in
marg. I^2 16 sint edictum $\text{S}\Sigma$ et om. $\text{S}\Sigma$ 17. 18 vel
quoniam SMT¹ $\text{S}\Sigma\text{I}^1$ uel quando E 23 est homo a. non est
h. a. om. MT S

nomen est positum, ex quibus non est unum, non est una adfirmatio, ut si quis ponat nomen tunica homini et equo, est tunica alba haec non est una adfirmatio nec negatio una. nihil enim hoc differt dicere quam est equus et homo albus. hoc autem nihil differt 5 quam dicere est equus albus et est homo albus. si ergo hae multa significant et sunt plures, manifestum est quoniam et prima multa vel nihil significat; neque enim est aliquis homo equus. quare nec in his necesse est hanc quidem contradictionem veram esse, 10 illam vero falsam.

9. In his ergo quae sunt et facta sunt necesse est adfirmationem vel negationem veram vel falsam esse, in universalibus quidem universaliter semper hanc quidem veram, illam vero falsam, et in his quae sunt 15 singularia, quemadmodum dictum est; in his vero, quae in universalibus non universaliter dicuntur, non est necesse; dictum autem est et de his. in singularibus vero et futuris non similiter. nam si omnis adfirmatio vel negatio vera vel falsa est, et omne necesse 20 est vel esse vel non esse. nam si hic quidem dicat futurum aliquid, ille vero non dicat hoc idem ipsum, manifestum est, quoniam necesse est verum dicere alterum ipsorum, si omnis adfirmatio vera vel falsa. utraque enim non erunt simul in talibus. nam si 25 verum est dicere, quoniam album vel non album est, necesse est esse album vel non album, et si est album vel non album, verum est vel adfirmare vel negare; et si non est, mentitur, et si mentitur, non est. quare necesse est aut adfirmationem aut negationem veram 30 esse. nihil igitur neque est neque fit nec a casu nec utrumlibet nec erit nec non erit, sed ex necessitate

2 nomen quod MT¹ (quod est M²) 3 affirm. una MT
 4 una neg. M²E differre MT¹ 5 et om. E 6 dicere
 equus est MT¹ 18 est autem MT³ 30. 31 veram esse
 vel falsam D Ar.

omnia et non utrumlibet. aut enim qui dicit verus
 est aut qui negat. similiter enim vel fieret vel non
 fieret; utrumlibet enim nihil magis sic vel non sic se
 habet aut habebit. amplius si est album nunc, verum
 5 erat dicere primo quoniam erit album, quare semper
 verum fuit dicere quodlibet eorum quae facta sunt,
 quoniam erit. quod si semper verum est dicere quoniam
 est vel erit, non potest hoc non esse nec non
 futurum esse. quod autem non potest non fieri, in-
 10 possibile est non fieri; quod autem impossibile est non
 fieri, necesse est fieri. omnia ergo quae futura sunt
 necesse est fieri. nihil igitur utrumlibet neque a casu
 erit; nam si a casu, non ex necessitate. at vero nec
 quoniam neutrum verum est contingit dicere, ut quoniam
 15 neque erit neque non erit. primum enim cum
 sit adfirmatio falsa, erit negatio non vera et haec
 cum sit falsa, contingit adfirmationem esse non veram.
 ad haec si verum est dicere, quoniam album est et
 magnum, oportet utraque esse; sin vero erit cras, esse
 20 cras; si autem neque erit neque non erit cras, non
 erit utrumlibet, ut navale bellum; oportebit enim neque
 fieri navale bellum neque non fieri navale bellum.

Quae ergo contingunt inconvenientia haec sunt
 et huiusmodi alia, si omnis adfirmationis et negatio-
 25 nis vel in his quae in universalibus dicuntur universa-
 liter vel in his quae sunt singularia necesse est
 oppositarum hanc esse veram, illam vero falsam, nihil
 autem utrumlibet esse in his quae fiunt, sed omnia
 esse vel fieri ex necessitate. quare non oportebit
 30 neque consiliari neque negotiari, quoniam si hoc faci-
 mus, erit hoc, si vero hoc, non erit. nihil enim pro-
 hibet in millensimum annum hunc quidem dicere hoc

10 et quod imp. MTE 16. 17 et cum haec MTE⊗
 19. 20 oportet esse cras T²E⊗ 21 ut est T²⊗ oportet E
 24 alia om. M affirmatio et negatio ⊗ 27 oppositarum]
 oppositionem eorum MTE⊗¹ 32 quidem om. MT¹E

futurum esse, hunc vero non dicere. quare ex necessitate erit quodlibet eorum verum erat dicere tunc. at vero nec hoc differt, si aliqui dixerunt contradictionem vel non dixerunt; manifestum est enim, quod sic se habent res, et si non hic quidem adfirmaverit, ille 5 vero negaverit; non enim propter negare vel adfirmare erit vel non erit nec in millensimum annum magis quam in quantolibet tempore. quare si in omni tempore sic se habebat, ut unum vere diceretur, necesse esset hoc fieri et unumquodque eorum 10 quae fiunt sic se haberet, ut ex necessitate fieret. quando enim vere dicit quis, quoniam erit, non potest non fieri et quod factum est verum erat dicere semper, quoniam erit.

Quodsi haec non sunt possibilea: videmus enim 15 esse principium futurorum et ab eo quod consiliatur atque agimus aliquid et quoniam est omnino in his quae non semper actu sunt esse possibile et non, in quibus utrumque contingit et esse et non esse, quare et fieri et non fieri. et multa nobis manifesta sunt 20 sic se habentia, ut quoniam hanc vestem possibile est incidi et non incidetur, sed prius exteretur. similiter autem et non incidi possibile est. non enim esset eam prius exteri, nisi esset possibile non incidi. quare et in aliis facturis, quaecumque secundum potentiam 25 dicuntur huiusmodi: manifestum est, quoniam non omnia ex necessitate vel sunt vel fiunt, sed alia quidem utrumlibet et non magis vel adfirmatio vel negatio, alia

1 quare quod MTE⊗AD (quare quoniam ⊗²) 2 prae-
dicere MTE 5 habeat MT¹⊗¹ habeant E et si non ego:
etiamsi non b: uel si (om. non) codices 5. 6 neg. ille vero aff. G
8 alt. in om. E 9 habeat MT 10 est MT¹ erat ⊗² 11 habere
MTE⊗ 18. 19 et in quibus MTE 21 sese ⊗T²
22 incidetur — exteretur b: inciditur — exteritur codices
25 facturisque (om. cumque) MT¹ (futuris quaecumque T²)
28 negatio uera est T²

vero magis quidem et in pluribus alterum, sed contingit fieri et alterum, alterum vero minime.

Igitur esse quod est, quando est, et non esse quod non est, quando non est, necesse est; sed non
 5 quod est omne necesse est esse nec quod non est necesse est non esse. non enim idem est omne quod est esse necessario, quando est, et simpliciter esse ex necessitate. similiter autem et in eo quod non est. et in contradictione eadem ratio. esse quidem vel
 10 non esse omne necesse est et futurum esse vel non; non tamen dividendum dicere alterum necessario. dico autem ut necesse est quidem futurum esse bellum navale cras vel non esse futurum, sed non futurum esse cras bellum navale necesse est vel non futurum
 15 esse, futurum autem esse vel non esse necesse est. quare quoniam similiter orationes verae sunt quemadmodum et res, manifestum est quoniam quaecumque sic se habent, ut utrumlibet sint et contraria ipsorum contingant, necesse est similiter se habere et contra-
 20 dictionem. quod contingit in his, quae non semper sunt et non semper non sunt. horum enim necesse est quidem alteram partem contradictionis veram esse vel falsam, non tamen hoc aut illud, sed utrumlibet et magis quidem veram alteram, non tamen iam veram
 25 vel falsam. quare manifestum est, quoniam non est necesse omnis adfirmationis vel negationis oppositarum hanc quidem veram, illam vero falsam esse. neque enim quemadmodum in his quae sunt, sic se habet etiam in his quae non sunt, possibilibus tamen
 30 esse aut non esse, sed quemadmodum dictum est.

10. Quoniam autem est de aliquo adfirmatio signifi-

12 ut *add. b: om. codices* necesse est *post* cras MT¹
 futurum quidem MTE 18 eorum A 26 omnes adfirmationes uel negationes *codices* et b (*Arist.*) oppositionum
 MT¹E 27 esse *post* quidem MTE illam autem S 31 hic
 THEMA INCOAT S

ficans aliquid, hoc autem est vel nomen vel innomine,
 unum autem oportet esse et de uno hoc quod est in
 adfirmatione (nomen autem dictum est et innomine
 prius; non homo enim nomen quidem non dico, sed
 infinitum nomen; unum enim quodammodo significat 5
 infinitum, quemadmodum et non currit non verbum,
 sed infinitum verbum), erit omnis adfirmatio vel ex
 nomine et verbo vel ex infinito nomine et verbo.
 praeter verbum autem nulla adfirmatio vel negatio.
 est enim vel erit vel fuit vel fit, vel quaecumque alia 10
 huiusmodi, verba ex his sunt quae sunt posita; con-
 significant enim tempus. quare prima adfirmatio et
 negatio est homo, non est homo, deinde est non homo,
 non est non homo; rursus est omnis homo, non est
 omnis homo, est omnis non homo, non est omnis non 15
 homo. et in extrinsecus temporibus eadem ratio est.
 quando autem est tertium adiacens praedicatur, dupli-
 citer dicuntur oppositiones. dico autem ut est iustus
 homo; est tertium dico adiacere nomen vel verbum in
 adfirmatione. quare idcirco quattuor istae erunt, qua- 20
 rum duae quidem ad adfirmationem et negationem
 sese habebunt secundum consequentiam ut privationes,
 duae vero minime. dico autem quoniam est aut iusto
 adiacebit aut non iusto, quare etiam negatio. quattuor
 ergo erunt. intellegimus vero quod dicitur ex his 25
 quae subscripta sunt. est iustus homo, huius negatio
 non est iustus homo; est non iustus homo, huius
 negatio non est non iustus homo. est enim hoc loco
 et non est iusto et non iusto adiacet. haec igitur,
 quemadmodum in resolutoriis dictum est, sic sunt 30

1 innomine ego ex ed. II: innominatum vel innominabile
 codices (item 3) 5 quodammodo om. MT¹E⁶ significat
 et? (ut add. E^2) 6 non uerbum est MTE 8 inf. nom.
 et uerbo erit MTES 10 vel fit om. MTE⁶ 11. 12 cons.
 — tempus om. MT¹ (consignificat T²) 25 ergo erunt]
 enim sunt MTE 27 huius om. MT¹E⁶

disposita. similiter autem se habet et si universalis
 nominis sit adfirmatio, ut omnis est homo iustus, non
 omnis est homo iustus; omnis est homo non iustus,
 non omnis est homo non iustus. sed non similiter
 5 angulares contingit veras esse. contingit autem ali-
 quando. hae igitur duae oppositae sunt, aliae autem
 ad non homo ut subiectum aliquid addito, ut est iustus
 non homo, non est iustus non homo; est non iustus
 non homo, non est non iustus non homo. magis
 10 plures autem his non erunt oppositiones. hae autem
 extra illas ipsae secundum se erunt ut nomine uten-
 tes non homo. in his vero in quibus est non con-
 venit, ut in eo quod est currere vel ambulare, idem
 faciunt sic posita ac si est adderetur, ut est currit
 15 omnis homo, non currit omnis homo; currit omnis
 non homo, non currit omnis non homo. non enim
 dicendum est non omnis homo, sed non negationem
 ad homo addendum est. omnis enim non universale
 significat, sed quoniam universaliter. manifestum est
 20 autem ex eo quod est currit homo, non currit
 homo; currit non homo, non currit non homo. haec
 enim ab illis differunt eo quod non universaliter sunt.
 quare omnis vel nullus nihil aliud consignificat nisi
 quoniam universaliter de nomine vel adfirmat vel
 25 negat. ergo cetera eadem oportet adponi.

Quoniam vero contraria est negatio ei quae est
 omne est animal iustum illa quae significat quoniam
 nullum est animal iustum, hae quidem manifestum
 est quoniam numquam erunt neque verae simul neque
 30 in eodem ipso, his vero oppositae erunt aliquando,
 ut non omne animal iustum est et est aliquod animal

2 affirmatio sit MTE 14 haec ac MT¹E⊗A 22 uero
 MTE non om. MTE 23 non ullus T 25 ergo et
 MTE⊗D opponi MTE⊗ apponi E 31 ut E, om. ceteri et
 om. MTE quoddam MTE et est — iustum om. ⊗

iustum. sequuntur vero hae: hanc quidem quae est nullus est homo iustus illa quae est omnis est homo non iustus, illam vero quae est est aliqui iustus homo opposita quoniam non omnis est homo non iustus. necesse est enim esse aliquem. manifestum est autem, 5 quoniam etiam in singularibus, si est verum interrogatum negare, quoniam et adfirmare verum est, ut putasne Socrates sapiens est? non; quoniam Socrates igitur non sapiens est. in universalibus vero non est vera quae similiter dicitur, vera autem negatio, ut 10 putasne omnis homo sapiens? non. omnis igitur homo non sapiens. hoc enim falsum est. sed non omnis igitur homo sapiens vera est; haec autem est opposita, illa vero contraria.

Illae vero secundum infinita oppositae nomina vel 15 verba, ut in eo quod est non homo vel non iustus, quasi negationes sine nomine vel verbo esse videbuntur, sed non sunt; semper enim vel veram esse vel falsam necesse est negationem, qui vero dixit non homo, nihil magis de homine sed etiam minus verus 20 fuit vel falsus, si non aliquid addatur. significat autem est omnis non homo iustus nulli illarum idem nec huic opposita ea quae est non est omnis non homo iustus. illa vero quae est omnis non iustus non homo illi quae est nullus iustus non homo idem significat. 25

Transposita vero nomina vel verba idem significant, ut est albus homo, est homo albus. nam si hoc non est, eiusdem multae erunt negationes. sed ostensum est, quoniam una unius est. eius enim quae

3 illa MT¹E alt. est om. MTE⁵ 4 est post iustus
MTE⁵ 5 enim om. MTE 8 non] non est M²ED quoniam om. MTE⁵ 10 dicuntur MT¹ 11 sapiens est MTE
(item 12. 13) igitur omnis MTE⁵ 12 enim om. MTE
autem S 13 ig. omnis MTE⁵ autem om. M igitur T
13. 14 opp. est MTE⁵ 18 prius vel om. MTE esse om. E
20 de homine] dicente homo b 27 ut est homo albus est
albus homo codices: corr. b 29 quoniam] quia MTE

- est est albus homo negatio est non est albus homo; eius vero quae est est homo albus, si non eadem est ei quae est est albus homo, erit negatio vel ea quae est non est non homo albus vel ea quae est non est
- 5 homo albus. sed altera quidem est negatio eius quae est est non homo albus, altera vero eius quae est est albus homo. quare erunt duae unius. quoniam igitur transposito nomine vel verbo eadem fit adfirmatio vel negatio manifestum est.
- 10 11. At vero unum de pluribus vel plura de uno adfirmare vel negare, si non est unum ex pluribus, non est adfirmatio una neque negatio. dico autem unum non si unum nomen sit positum, non sit autem unum ex illis, ut homo est fortasse et animal et bipes et
- 15 mansuetum, sed ex his unum fit; ex albo autem et homine et ambulare non unum. quare nec si unum aliquid de his adfirmet aliquis erit una adfirmatio, sed vox quidem una, adfirmationes vero multae, nec si de uno ista; sed similiter plures. si ergo dialectica
- 20 interrogatio responsionis est petitio, vel propositionis vel alterius partis contradictionis, propositio vero unius contradictionis est, non erit una responsio ad haec; nec una interrogatio, nec si sit vera. dictum autem in Topicis de his est. similiter autem manifestum
- 25 est, quoniam nec hoc ipsum quid est dialectica est interrogatio. oportet enim datum esse ex interrogatione eligere utram velit contradictionis partem enuntiare, quia oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo an non hoc.
- 30 Quoniam vero haec quidem praedicantur composita, ut unum sit omne praedicamentum eorum quae extra praedicantur, alia vero non, quae differentia est? de

3 ei] quae etiam ei MT quae etiam est E 5 alia MTE
 (item 6) 7 homo albus MT¹E¹ 13 unum (post autem)
 om. MT¹ 16 non unum. Quare non unum. quare nec MT¹E
 24 de his est in Top. § et codices plerique simul? ἀνα Arist.

homine enim verum est dicere et extra animal et
 extra bipes et ut unum et hominem et album et haec
 ut unum. sed non, si citharoedus et bonus, etiam
 citharoedus bonus. si enim, quoniam alterutrum dicitur,
 et utrumque dicitur, multa et inconvenientia erunt. 5
 de homine enim et hominem verum est dicere et
 album, quare et omne. rursus si album, et omne.
 quare erit homo albus albus, et hoc in infinitum. et
 rursus musicus albus ambulans; et haec eadem frequenter
 implicata. amplius si Socrates Socrates et 10
 homo, et Socrates Socrates homo. et si homo et
 bipes, et homo bipes.

Quoniam ergo si quis simpliciter ponat complexiones
 fieri plurima inconvenientia contingit dicere, manifestum
 est; quemadmodum autem ponendum, nunc 15
 dicimus. eorum igitur quae praedicantur et de quibus
 praedicantur quaecumque secundum accidens dicuntur
 vel de eodem vel alterum de altero, haec non erunt
 unum, ut homo albus est et musicus, sed non est idem
 album et musicum; accidentia enim sunt utraque eidem. 20
 nec si album musicum verum est dicere, tamen non
 erit album musicum unum aliquid; secundum accidens
 enim musicum album. quare non erit album musicum.
 quocirca nec citharoedus bonus simpliciter, sed animal
 bipes; non enim secundum accidens. amplius nec 25

3 si et cith. MTE§ 7 Quare et hominem rursus
 et album si et album et hominem. Quare sic vel similiter
 MTE§ alii 8 homo homo albus albus MTE 10 simplicitas est ME§
 10—12 si Socrates etc. hic locus, quem
 ex II. ed. restitui (ubi vide varias lectiones), in codicibus misere
 corruptus est. plerique non versionem Arist. habent, sed expositionem
 Boetii ed. I (Si enim Socrates etc.) vel hanc rursus interpolatam et corruptam.
 D nihil habet nisi: amplius si Socrates
 et homo et bipes et homo bipes 14 contingit dicere] contingere MTE§
 15 ponendum est TE§ 16 dicemus
 MTE§ 19. 20 idem musicus et albus MTE§ 23 enim
 est T musicum album erit T 25 enim erit T

quaecumque insunt in altero. quare neque album fre-
 quenter neque homo homo animal vel bipes; insunt
 enim in homine bipes et animal. verum autem dicere
 de aliquo et simpliciter, ut quendam hominem homi-
 5 nem aut quendam album hominem album; non semper
 autem, sed quando in adiecto quidem aliquid opposi-
 torum inest quae consequitur contradictio, non verum
 sed falsum est, ut mortuum hominem hominem dicere,
 quando autem non inest, verum. vel etiam quando
 10 inest quidem semper non verum, quando vero non
 inest, non semper verum, ut Homerus est aliquid, ut
 poeta. ergo etiam est an non? secundum accidens
 enim praedicatur esse de Homero; quoniam enim poeta
 est, sed non secundum se, praedicatur de Homero quo-
 15 niam est. quare in quantiscumque praedicamentis
 neque contrarietas inest; si definitiones pro nominibus
 dicantur, et secundum se praedicantur et non secun-
 dum accidens, in his et simpliciter verum erit dicere.
 quod autem non est, quoniam opinabile est, non verum
 20 dicere esse aliquid. opinatio enim eius non est, quo-
 niam est, sed quoniam non est.

12. His vero determinatis perspicendum quemad-
 modum se habent negationes et adfirmationes ad se in-
 vicem hae scilicet quae sunt de possibile esse et non
 25 possibile et contingere et non contingere et de in-
 possibili et de necessario; habet enim aliquas dubita-
 tiones. nam si eorum quae complectuntur illae sibi

9 verum est T 10 non verum] falsum ME⊗ non
 verum est T 11 verum est TE⊗ 12 an] aut MTE
 13 praedicatur enim E enim om. omnes codices praeter T
 16 contrarietas aliqua aut ulla oppositio (ex expositione Boetii)
 ME⊗ (similiter T²) 17 dicantur] praedicantur ME⊗D et
 sec.] quae sec. ⊗ et quae uel sec. T² 24 hae] de his D de
 om. MTE 24. 25 esse possibile et esse non p. MTA non
 possibile esse E non esse p. ⊗ 25 de add. b: om. codices
 25. 26 impossibili (imp.) vel impossibile (imp.) codices 26 habent
 plerique codices

invicem oppositae sunt contradictiones, quaecumque secundum esse et non esse disponuntur, ut eius quae est esse hominem negatio est non esse hominem, non, esse non hominem et eius quae est esse album hominem, non, esse non album hominem, sed non esse 5 album hominem. si enim de omnibus aut dictio aut negatio, lignum erit verum dicere esse non album hominem. quod si hoc modo, et quantiscumque esse non additur, idem faciet quod pro esse dicitur, ut eius, quae est ambulat homo, non, ambulat non homo, 10 negatio est, sed non ambulat homo; nihil enim differt dicere hominem ambulare vel hominem ambulans esse. quare si hoc modo in omnibus, et eius quae est possibile esse negatio est possibile non esse, sed non, non possibile esse. videtur autem idem posse 15 et esse et non esse; omne enim quod est possibile dividi vel ambulare et non ambulare et non dividi possibile est. ratio autem, quoniam omne quod sic possibile est non semper actu est, quare inerit ei etiam negatio; potest igitur et non ambulare quod 20 est ambulabile et non videri quod est visibile. at vero impossibile de eodem veras oppositas esse dictiones; non igitur est ista negatio. contingit enim ex his aut idem ipsum dicere et negare simul de eodem aut non secundum esse et non esse quae adponuntur 25

1 quae T 3. 4 non autem ea quae est esse non h. MTE \S
 5. 6 negatio est ea quae est non esse album hominem sed non ea quae est esse non a. h. MTEA *similiter* E 6 de] in MT
 7 negatio vera M \S negatio vera est M²TE 8 *post hominem addunt (ex expositione Boetii):* Cum lignum falsum sit dicere esse album hominem erit de eo verum dicere esse non album hominem. SMT \S A; *idem habet E, sed omissa versione* lignum erit — hominem 10. 11 negatio est non ea quae est ambulat non homo ME \S ambulat non homo neg. non est T sed ea quae est M²TE \S 12 dicere vel MTE 15 posse] possibile MTE \S 22 impossibile est *codices (v. ed. II.)* oppositas veras *codices (v. ed. II.)* 24 ipsum om. T¹ 25 esse et ed. II.: esse vel *codices* opponuntur *plerique codices*

fieri adfirmationes vel negationes. si ergo illud in-
 possibilis, hoc erit magis eligendum. est igitur nega-
 tio eius quae est possibile esse non possibile esse.
 eadem quoque ratio est et in eo quod est contingens
 5 esse; etenim eius negatio non contingens esse. et in
 aliis quoque simili modo, ut necessario et impossibili.
 fiunt enim quemadmodum in illis esse et non esse
 adpositiones, subiectae vero res hoc quidem album,
 illud vero homo, eodem quoque modo hoc loco esse
 10 quidem subiectum fit, posse vero et contingere ad-
 positiones determinantes quemadmodum in illis esse
 et non esse veritatem, similiter autem haec etiam in
 esse possibile et esse non possibile. eius vero quae
 est possibile non esse negatio est non possibile non
 15 esse. quare et sequi sese invicem videbuntur, idem
 enim possibile esse et non esse; non enim contra-
 dictiones sibi invicem, sed possibile esse et non possi-
 bile esse numquam simul sunt; opponuntur enim. at
 vero possibile non esse et non possibile non esse num-
 20 quam simul sunt. similiter autem et eius quae est
 necessarium esse, non, necessarium non esse, sed non
 necessarium esse; eius vero quae est necessarium non
 esse non necessarium non esse. et eius quae est in-
 possibile esse, non, impossibile non esse, sed non in-
 25 possibile esse; eius vero quae est impossibile non esse
 non impossibile non esse. et universaliter vero, quem-
 admodum dictum est, esse quidem et non esse oportet
 ponere quemadmodum subiecta, negationem vero et

1 vel] et b (*Arist.*) 5 negatio est M¹T 12. 13 si-
 militer — non possibile *eras. in* S 16 enim *om. MT¹E*
 possibile *ego: possibile est codices* 17 invicem *ego: invicem*
sunt ed. II.: ceteri addunt: huiusmodi sunt (vel sunt huiusmodi)
 possibile est esse et possibile est non esse, sed *etc.* 21 non
cod. E editionis II.: non est negatio ceteri 22. 23 non esse
ego: non esse ea quae est codices 24 non, impossibile S¹X:
 non ea quae est *imp. ceteri* 25. 26 non esse non *ego: non*
 esse ea quae est non *codices*

adfirmationem haec facientem ad unum adponere et has putare oportet esse oppositas dictiones: possibile non possibile, contingens non contingens, impossibile non impossibile, necessarium non necessarium, verum non verum.

5

13. Et consequentiae vero secundum ordinem fiunt ita ponentibus: illi enim quae est possibile esse illa quae est contingere esse, et hoc illi convertitur, et non impossibile esse et non necessarium esse; illi vero quae est possibile non esse et contingere non esse ea 10 quae est non impossibile non esse et non necessarium non esse; illi vero quae est non possibile esse et non contingens esse illa quae est necessarium non esse et impossibile esse; illi vero quae est non possibile non esse et non contingens non esse illa quae est necesse 15 esse et impossibile non esse. consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

possibile esse	non possibile esse	
contingens esse	non contingens esse	
non impossibile esse	necessarium non esse	20
non necesse esse	impossibile esse	
possibile non esse	non possibile non esse	
contingens non esse	non contingens non esse	
non impossibile non esse	necesse esse	
non necessarium non esse	impossibile non esse.	25

1 ad unum id est tantummodo ad modum MTE $\text{\textcircled{S}}$ apponere ad unum haec facientem id est ad modum tantummodo A 2 dictiones et negationes T $\text{\textcircled{S}}$ possibile et T $\text{\textcircled{S}}$ 8 quae contingit ME $\text{\textcircled{S}}$ quae est contingit M¹?T conuertit E $\text{\textcircled{S}}$ 9 et om. M¹E $\text{\textcircled{S}}$ 10 quae est et M¹? $\text{\textcircled{S}}$
 11. 12. non necessarium non esse et non impossibile non esse
ed. II. $\text{\textcircled{S}}\text{\textcircled{I}}\text{\textcircled{S}}$ 16 considerentur M¹?T $\text{\textcircled{S}}$ autem] ergo MTE
 18. *dispositio ex codice A, sed quaternae consequentes ibi ita scriptae sunt, ut prima contra secundam, tertia contra quartam collocata sit. ceteri om. ($\text{\textcircled{S}}$ ² in marg. add. dispositionem, quae Aristotelis apud Bekkerum et Waitzium dispositioni consentit, nisi quod quaternae consequentes ita scriptae sunt, ut unum versum compleant.)*

Ergo impossibile et non impossibile illud quod est contingens et possibile et non contingens et non possibile sequitur quidem contradictorie, sed conversim; illud enim quod est possibile esse negatio impossibilis, 5 negationem vero adfirmatio; illud enim quod est non possibile esse illud quod est impossibile esse; adfirmatio enim est impossibile esse, non impossibile vero negatio. necessarium vero quemadmodum, considerandum est. manifestum quoniam non eodem modo, sed 10 contrariae sequuntur, contradictoriae autem extra. non enim est negatio eius, quod est necesse non esse, non necesse esse; contingit enim veras esse in eodem utrasque; quod enim est necessarium non esse, non est necessarium esse. causa autem cur non consequatur 15 similiter ceteris, quoniam contrarie impossibile necessario redditur idem valens. nam si impossibile est esse, necesse est hoc, non esse, sed non esse; si vero impossibile non esse, hoc necessarium est esse. quare si illa similiter possibile et non, haec e contrario; nam idem significat necessarium et impossibile, 20 sed, quemadmodum dictum est, contrarie. an certe impossibile sic poni necessarij contradictiones? nam quod est necessarium esse, possibile est esse, nam si non, negatio consequetur; necesse enim aut dicere aut 25 negare. quare si non possibile est esse, impossibile est esse: impossibile igitur est esse quod necesse est esse, quod est inconveniens. at vero illud quod est possibile esse non impossibile esse sequitur, hoc vero illud quod est non necessarium esse. quare contingit 30 quod est necessarium esse non necessarium esse, quod

5 illi ☉ 17 sed non esse *ex ed. II. et Ar.: om.* TE ☉
alii 19 hae T e *om.* E 20 nam si idem T
 possibile T 21 sed *om.* E et T est *om.* T (*add. T¹*)
 23 quod nec. est esse TE 24 consequetur *ego ex Ar.: consequitur (vel sequitur) codices* enim *ego: est enim vel enim est codices* 25 26. inp. est esse *om.* E ☉ 29. 30 contingit id quod TE

est inconueniens. at uero neque necessarium esse sequitur possibile esse neque necessarium non esse; illi enim utraque contingit accidere, horum autem utrumlibet uerum fuerit, non erunt illa uera. simul enim possibile esse et non esse; sin uero necesse esse uel non esse, non erit possibile utrumque. relinquitur ergo non necessarium non esse sequi possibile esse. hoc enim uerum est et de necesse non esse. haec enim fit contradictio eius quae sequitur non possibile esse; illud enim sequitur impossibile esse et necesse non esse, cuius negatio non necesse non esse. sequuntur igitur et hae contradictiones secundum praedictum modum et nihil impossibile contingit sic positis.

Dubitabit autem aliquis, si illud quod est necessarium esse possibile esse sequitur. nam si non sequitur, contradictio sequetur, non possibile esse; et si quis non hanc dicat esse contradictionem, necesse est dicere possibile non esse. sed utraeque falsae sunt de necesse esse. at uero rursus idem uidetur esse possibile incidi et non incidi et esse et non esse, quare erit necesse esse contingens non esse; hoc autem falsum est. manifestum autem quoniam non omne possibile uel esse uel ambulare et opposita ualet, sed est in quibus non sit uerum, et primum quidem in his quae non secundum rationem possunt, ut ignis calfactibilis et habet vim irrationabilem. ergo secundum rationem potestates ipsae eadem plurimorum etiam contrariorum. irrationabiles uero non omnes,

5 necesse E: necesse est *ceteri* 7 sequi] ei quod E & A
 ei quod est T poss. est esse T & A 8 necesse esse (*om.*
non) ed. II. Arist. 10 impossibile *ego*: hoc quod est (*uel*
 id quod est) in p. *codices* necesse b: necesse esse *codices*
 (*item 11*) 15. 16 non consequitur T 16 sequetur b:
 sequitur *codices* 19 de nec. esse *om.* TE & A *alii* 20 et
 incidi et T 21 contingens b: contingere *codices* 24 sit]
 est E 26 calef. TE & *alii* 27 ipsae *om. ed. II.*

sed quemadmodum dictum est, ignem non est possibile calefacere et non; nec quaecumque alia semper agunt. aliqua vero possunt et secundum inrationabiles potestates simul quaedam opposita. sed hoc quidem
 5 idcirco dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum est, nec quaecumque secundum eandem speciem dicuntur. quaedam vero potestates aequivocae sunt. possibile enim non simpliciter dicitur, sed hoc quidem
 10 quoniam verum est ut in actu, ut possibile est ambulare quoniam ambulat, et omnino possibile est esse quoniam iam est actu quod dicitur possibile, illud vero quod forsitan aget, ut possibile est ambulare quoniam ambulabit. et haec quidem in mobilibus solis est potestas, illa vero et in immobilibus. in utrisque vero
 15 verum est dicere non impossibile esse ambulare vel esse, et quod ambulat iam et agit et ambulabile. sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, alterum autem verum est. quare quoniam partem universale sequitur, illud quod ex necessitate
 20 est sequitur posse esse, sed non omnino. et est quidem fortasse principium quod necessarium est et quod non necessarium omnium vel esse vel non esse, et alia ut horum consequentia considerare oportet.

Manifestum est autem ex his quae dicta sunt,
 25 quoniam quod ex necessitate est secundum actum est, quare si priora sempiterna, et quae actu sunt potestate priora sunt. et haec quidem sine potestate actu sunt, ut primae substantiae, alia vero cum potestate, quae natura priora sunt, tempore vero posteriora, alia
 30 vero numquam sunt actu, sed potestate solum.

3 irrationales E 6 nec om. E 10 esse om. E
 11 actu est E actum est T 13 ambulat T 15 uerum
 erit E esse] est T 16 iam agit (om. et) T 26 priora
 sunt TE⊗ 27. 28 actus sunt D Ar. 28 alia vero actu sunt
 TE potestate ego ex ed. I.: possibilitate codices 29 natura
 quidem b Ar.

14. Utrum autem contraria est adfirmatio negationi et oratio orationi quae dicit quoniam omnis homo iustus est ei quae est nullus homo iustus est an omnis homo iustus est ei quae est omnis homo iniustus est? Callias iustus est, Callias iustus non est, Callias iniustus est: quae harum contraria est? nam si ea quae sunt in voce sequuntur ea quae sunt in anima, illic autem contraria est opinio contrarii, ut omnis homo iustus ei quae est omnis homo iniustus, etiam in his quae sunt in voce adfirmationibus necesse est similiter sese habere. quodsi neque illic contrarii opinatio contraria est, nec adfirmatio adfirmationi erit contraria, sed ea quae dicta est negatio. quare considerandum est, quae opinatio vera falsae opinioni contraria est, utrum negationis an certe ea quae contrarium esse opinatur. dico autem hoc modo. est quaedam opinatio vera boni quoniam bonum est, alia vero quoniam non bonum falsa, alia vero quoniam malum. quatenam ergo harum contraria est verae? et si est una, secundum quam contraria? nam arbitrari contrarias opiniones definiri in eo, quod contrariorum sunt, falsum est. boni enim quoniam bonum est et mali quoniam malum eadem fortasse et vera, sive plures sive una sit. sunt autem ista contraria. sed non eo quod contrariorum sint contrariae sunt, sed magis eo quod contrarie. si ergo est boni quoniam est bonum opinatio, est autem quoniam non bonum, est vero quoniam aliquid aliud quod non est neque potest esse, aliarum quidem nulla ponenda est, neque quaecumque esse quod non est opinantur

ALIVD THEMA INCOAT $\text{E}\Sigma$ (INCHOAT Σ) 2 post negationi add. b (ex Arist.): an affirmatio affirmationi 5 ut Callias b (ex Arist.) 6 harum b: horum codices 10 simpliciter se E 13 alt. quae] cui T¹E $\text{E}\Sigma$ AD 15 negationi TE $\text{E}\Sigma$ AD ea] ei T¹E $\text{E}\Sigma$ AD 22 malum est TME 23 eadem opinio est fortasse T eadem (est add. M²) fort. op. ME plures sint sive una ME pl. sint sive una sit vera M²T EE

neque quaecumque non esse quod est (infinite enim utraeque sunt, et quaecumque esse opinantur quod non est et quaecumque non esse quod est), sed in quibus est fallacia. hae autem ex quibus sunt generationes. ex oppositis vero generationes, quare etiam fallacia. si ergo quod bonum est et bonum et non malum est, et hoc quidem secundum se, illud vero secundum accidens (accidit enim ei malo non esse), magis autem in unoquoque est vera quae secundum se est, etiam falsa, si quidem et vera. ergo ea quae est quoniam non est bonum quod bonum est eius quod secundum se est falsa est, illa vero quae est quoniam malum eius quod est secundum accidens. quare magis erit falsa de bono ea quae est negationis opinio quam ea quae est contrarii. falsus est autem magis circa singula qui habet contrariam opinionem; contraria enim eorum quae plurimum circa idem differunt. quod si harum contraria est altera, magis vero contraria contradictionis, manifestum est quoniam haec erit contraria. illa vero quae est quoniam malum est quod bonum implicita est; etenim quoniam non bonum est necesse est fere idem ipsum opinari. amplius, si etiam in aliis similiter oportet se habere, et hic videbitur bene esse dictum; aut enim ubique ea quae est contradictionis aut nusquam. quibus vero non est contraria, de his est quidem falsa ea quae est verae opposita, ut qui hominem non putat hominem falsus est. si ergo hae contrariae sunt, et aliae contradictionis. amplius similiter se habet boni quoniam bonum est et non boni quoniam non bonum est, et super has

6 fallaciae b Ar. 13 malum est TME 15 quae
om. E contraria est TME est contraria S 18 harum ed. II.:
horum codices ed. I. et ceteri contraria quidem b Ar.
21 est bonum impl. TM²S 22 fere om. TME S A forte b.
25. 26 contrarium T² 27 putet esse TME 28. 29 con-
tradictiones TM²E S AD

boni quoniam non bonum est et non boni quoniam bonum est. illi ergo quae est non boni quoniam non bonum verae opinioni quae est contraria? non enim ea quae dicit quoniam malum; simul enim aliquando erit vera, numquam autem vera verae contraria est; est enim quiddam non bonum malum, quare contingit simul veras esse. at vero nec illa quae est non malum; simul enim et haec erunt. relinquitur ergo ei quae est non boni quoniam non bonum contraria ea quae est non boni quoniam bonum, quare et ea quae est boni quoniam non bonum ei quae est boni quoniam bonum. manifestum vero quoniam nihil interest, nec si universaliter ponamus adfirmationem; huic enim universalis negatio contraria erit, ut opinioni quae opinatur quoniam omne quod est bonum bonum est ea quae est quoniam nihil eorum quae bona sunt bonum est. nam ea quae est boni quoniam bonum, si universaliter sit bonum, eadem est ei quae opinatur quidquid est bonum quoniam bonum est. <hoc autem> nihil differt ab eo quod est omne quod est bonum bonum est. similiter autem et in non bono. quare si in opinione sic se habet, sunt autem hae quae sunt in voce adfirmationes et negationes notae earum quae sunt in anima, manifestum est, quoniam etiam adfirmationi contraria quidem negatio circa

4 malum est TM² 7 esse veras TME⊗ est quoniam b (ex Arist.) 7. 8 malum, vera enim et haec, b (ex Arist.) 8 hae E sequitur enim ⊗ 9 bonum est TM²E ea om. ⊗ 10 bonum est. Falsa enim haec, quare b (ex Arist.) 11. 12 non boni TM² quoniam bonum om. T¹ 15 quod bonum est TME 17 ea] eius M (corr. M²) E⊗ 18 bonum est TM² ei b: et ed. II. om. ceteri 20 hoc autem add. b: om. codices 20. 21 nihil — bonum est om. M¹E⊗ nihil — bono om. A 20 ab eo quod b: ab ea quae codices 22 se sic ME⊗ 23 ea T in voce om. M¹E⊗ adfirmationis et negationis T 24 earum ME: eorum ceteri

idem universalis, ut ei quae est quoniam omne bonum bonum est vel quoniam omnis homo bonus ea quae est vel quoniam nullum vel nullus, contradictorie autem aut non omnis aut non omne. manifestum autem
 5 quoniam et veram verae non contingit esse contrariam nec opinionem nec contradictionem. contrariae enim sunt quae circa opposita sunt, circa eadem autem contingit verum dicere eundem; simul autem eidem non contingit inesse contraria.

1 quoniam *om.* TME \S (*item* 2) 2 bonus est ME
 4 omnis homo M¹E \S 5. 6 uera — contraria \S 6 contraria TME \S
 EXPLICIT LIBER PERIERMENIAS ARISTOTELIS A
 BOECIO DE GRECO IN LATINUM TRANSLATVS Σ EXPLICIT LIBER
 PERIERMENIAE ARISTOTELIS \S EXPLICIT A *subscr. om.* D \mathcal{I}

ANICII MANLII SEVERINI BOETII

IN LIBRVM

ARISTOTELIS ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

COMMENTARII.

PRIMA EDITIO.

NOTARUM INDEX.

- F = codex (Frisingensis n. 174) Monacensis n. 6374.
M = codex Monacensis n. 14377.
T = codex (Tegernseensis n. 479) Monacensis n. 18479.
E = codex (Ratisbonensis S. Emm. n. 401) Monacensis n. 14401.
G = codex Sangallensis n. 820.
S = codex Sangallensis n. 817.
(C = praemissa translatio).
A = codex Sangallensis n. 818 }
D = codex Einsidlensis n. 324 } solam versionem continentes.
b = editio Basileensis a. 1570.
-

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII
 COMMENTARIORVM IN LIBRVM
 ARISTOTELIS ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
 PRIMAE EDITIONIS
 LIBER PRIMVS.

ed. Bas. p. 215

Magna quidem libri huius apud Peripateticam sectam probatur auctoritas; hic namque Aristoteles simplicium propositionum naturam diligenter examinat; sed eius series scruposa inpeditur semita et subtilibus pressa sententiis aditum intellegentiae facilem non relinquit. quocirca nos libri huius enodationem duplici commentatione supplevimus et quantum simplices quidem intellectus sententiarum oratio brevis obscura-

INCIPIŦ COMMENTARIŦV EDITIONVM(?) BOETHII IMPERIERMENIAS ARISTOTELIS A SE TRANSLATVS LIBER PRIMVS F INCIPIT LIBER PRIMVS EXPOSITIONIS COMMENTARIORVM BOETHII VIRI ILLVSTRIS IN PERIERMENIAS ARISTOTELIS GS .A.M.S.B. PRIMA EDITIO IN LIBRVM PERIHERMENIAS INCIPIŦ T *om. titulum* ME 1 Magna
 quidem *om.* M HVIVS LIBRI E 4 scrupos/// F scrupulosa
ceteri semitta F 5 sentenciis pressa M sententiis pssa T
 (*transponit* T²)

que conplectitur, tantum hac huius operis tractatione digessimus: quod vero altius acumen considerationis exposcit, secundae series editionis expediet. nunc a me tantum lector exspectet, quantum pedetemptim minutatimque secundum orationis ordinem textumque sermonis id quod angustia brevitatis latet intellegat. et prius quae sit huius operis intentio breviter demonstrandum est. inscribitur etenim liber Graece ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ, quod Latine de interpretatione significat. quid ergo sit interpretatio paucis absolvam. interpretatio est vox significativa per se ipsam aliquid significans. sive enim nomen sit, quod per se significat, ut est homo, sive verbum, ut est curro, sive quod grammatici participium vocant, sive pronomen est, sive ex his iuncta oratio, ut est homo currit, sive quolibet alio modo vel nomen vel verbum vel ex his oratio iuncta per se aliquid significet, interpretatio nominatur. quare cum sint quaedam in orationis partibus, quae per se nihil significant, aliis tamen iuncta designant, ut sunt coniunctiones vel praepositiones, haec interpretationes esse non dicimus. interpretatio enim sive simplex est, ut nomen et verbum, sive composita, ut ex his iuncta copulataque oratio, vel per se ipsam significare debet, si simplex est, vel ex his quae per se significant iuncta esse, si composita est. quare interpretatio est vox aliquid per se ipsam significans. sed quoniam verba nominaque interpreta-

3. 4 Nunc — expectet F *in marg.* 5 orationis M²E: ordinationis *ceteri* 6 in angustia M²E intellegit F *corr.*
 (i *ex a*) 7 quidem *post* prius *supra lin.* T huius *om.* E
 operis *om.* G *addit* G² breut (*sic*) F breuiter *post* est MT
 8 et *om.* G 8. 9 ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ F ΠΗΡΙΕΡΜΗΝΙΑΣ G ΠΕΡΙ-
 ΕΡΜΗΝΙΑΣ MST *perhermenias* E 12 per se singillatim E
 15 est *om.* b siue *supra lin.* T 16 quodlibet F (*d eras.*)
 20 iuncta *ego*: iunctae *codices* designent FE 27 nomina
 uerbaq; M

tiones sunt, oratio quoque omnis quae ex significantibus per se praedicamentis iungitur interpretatio nuncupatur, et sunt plurimae interpretationes, inter quas illa quoque est oratio, in qua verum falsumve inveniri potest, id est enuntiativa, de qua hoc libro 5 tractandum est: idcirco igitur Aristoteles de communi nomine et continenti libro titulum scripsit. interpretatio namque est nomen et verbum, interpretatio etiam est huiusmodi oratio: omnis homo animal est. sed in hac verum falsumque auditor intellegit. haec enim 10 oratio quae dicit omnis homo animal est vera vel falsa est. interpretatio quoque est etiam huiusmodi oratio: da mihi codicem, in qua verum falsumque nullus inveniatur. etenim da mihi codicem neque verum esse poterit neque falsum. quocirca quoniam 15 de his solis orationibus in quibus verum falsumque reperitur, quas enuntiationes vel propositiones vocamus, quae interpretationes sunt, disputaturus est quoniamque de nominibus illi verbisque dicendum est, quid sint quamque vim in significatione retineant, 20 recte librum de interpretatione signavit. nec hoc nos turbet, quod sunt quaedam interpretationes, de quibus in hoc libro non tractet. tamquam enim si quis de homine disputans titulum operis de animali posuisset, quamquam non de omni animali, tamen quoniam de 25 aliquo disputaturus esset, recte de animali libro nomen inponeret: ita nunc licet non de omni interpretatione pertractet, tamen quoniam de una quae est enuntiatio et de nominibus et verbis, quae interpretationes

4 falsumq; MTE 5 inuenire T 7 inscripsit F²
 8 *alt. est om.* MT 10 falsumve F² 13 in quo F 14 inueniet MT codicem da mihi E 16 ordinationibus F
 uel orationibus *suprascr.* F¹? in quib; solis T *del. solis*
 T²? 17 repp. *sic semper codices* 17. 18 uocamus nel
 prop. MT 19 illis MT 22 conturbet T² 23 in *om.*
 MT 25 enim *post quamquam supra lin.* T² 29 et
 de T

simplices sunt, dicendum erat, a communi et generali
 p. 216 vocabulum libri de interpretatione | composuit. est au-
 tem intentio de simplici enuntiativa oratione disserere.
 simplex autem enuntiativa oratio est, in qua cum
 5 verum falsumve sit, illud tamen est, ut sine coniunctione
 totus orationis ordo proponatur, ut est: homo est,
 homo animal est, homo currit, homo pavidus
 . currit. hae enim propositiones sine coniunctione
 propositae sunt et hae dicuntur praedicativae, illae
 10 vero, quae sunt huiusmodi: si sol super terram est,
 dies est, duplices atque hypotheticae nec non etiam
 conditionales vocantur. ponitur enim si hoc sit, hoc
 esse, id est si sol est, esse diem. quare hae simpli-
 ces non sunt; sol est enim et dies est duae pro-
 15 positiones sunt, quas una coniunctio quae est si copu-
 lat atque componit. sed de his nullus hoc libro tracta-
 tus habebitur. quare quoniam de simplicibus enun-
 tiativis orationibus tractaturus est, id est de simplici
 adfirmatione et simplici negatione, quoniamque adfir-
 20 mationes et negationes verbis ac nominibus coniun-
 guntur, ut in ea quae est homo currit adfirmatione
 homo nomen est, currit verbum, et rursus homo
 non currit negatio eodem nomine verboque coniungi-
 tur: recte prius de simplici adfirmatione et de simplici
 25 negatione omninoque de enuntiatione simplici disputa-
 turus, quoniam omnis enuntiatio simplex verbis no-
 minibusque coniungitur, primam disputationem de no-
 minibus et verbis instituit. his enim prius ad scien-

1 sunt *om.* MT *supra lin.* T² de MTE communi
 TM¹ 5 falsumq; MT 6 totius MT 8. 9 Hae enim
 sine coni. propositiones potes M¹T¹? (M² *corr.* prop. positae
 sunt T² *corr.* ut in *textu est*) 12 fit FT 12. 13 hoc
 erit MT¹ 13 si solē ē diē M (*corr.* M²) si sol ēē dies ē T
 (*corr.* T²) 16 in hoc T² 18 id est *om.* MT (*addit* T²)
 19 et de MT (*del.* de T²?) 20 *pro ac:* et E 22 currit
 uero T² 24 *alt.* de *om.* MT 25 simplici enunciacione
 M *simpl.* *enunt.* T 27. 28 uerbis et nominibus MT

tiam venientibus tota facillime natura orationis aperitur. de quibus autem ei in toto dicendum est libro, incohans ipse praeponit.

1. Primum oportet constituere quid nomen et quid verbum, postea quid est negatio et 5 adfirmatio et enuntiatio et oratio.

In principio, inquit, huius sermonis, qui de enuntiatione instituitur, constituere id est definire oportet, quid nomen sit, quid verbum. haec enim (ut dictum est) omnem coniungere orationem valent. quae oratio 10 aliarum genus est orationum. sunt autem principales quinque orationum differentiae. est autem prima oratio deprecativa ut Iuppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis; secunda imperativa ut Suggere tela mihi; tertia interrogativa ut Quo 15 te, Moeri, pedes? quarta vocativa ut Huc ades, o Meliboe! quinta enuntiativa, in qua verum inesse falsumque perspicitur. huius autem duae sunt species, una adfirmatio, altera negatio. adfirmatio est ut homo animal est, negatio ut homo animal non 20 est. ergo orationem verba nominaque constituunt. enuntiationis autem oratio genus est, enuntiatio vero adfirmationis et negationis. quare elementa quaedam sunt quae coniungunt orationem verba et nomina et de his disputat primum, dehinc propositionis duas 25

13 Verg. Aen. II 689 15 Verg. Aen. X 333 Ecl. IX 1
16 Verg. Ecl. VII 9

3 incohans F ^hproponit T² 4 quid ego Ar. τί: quid sit
codices 5 sit uerbum MT¹D est om. MT¹ & A 9 sit nomen T
11 enim b 11. 12 .v. principales MT 12 Prima est
autem EG 13 ulcipotens F (corr. F¹?) G altipotens MT
16 meri EM mere T (suprascr. i) ut om. FMT¹ 17 melibee FET² melibee MT¹ 18 inesse om. MT¹ falsumve
F² sunt om. MT 20 alt. ut om. F 23 elimenta MT¹
24 coniungant E 25 prim. disp. E propositiones T¹

ultimas species sumit et dicit se de adfirmatione et negatione dicturum, post has harum genus proponit id est enuntiationem, ultimum vero, quod horum maximum est, orationem. est vero quodammodo conversus ordo ab speciebus usque ad earum genera prima perveniens. progrediendo enim ab adfirmatione et negatione ad enuntiationem, quod est genus, ascensum est, ab enuntiatione ad enuntiationis genus, quod est oratio, propositionem operis levavit; diverso tamen modo de cunctis disputat. prius enim de oratione, post de enuntiatione, dein de adfirmatione, postremo de definitione negationis edisserit, converso scilicet ordine. sed hoc posterius liquebit. quod autem prius negationem, postea proposuit adfirmationem, nihil interest, cum omnes species aequaevae sibi met sint et uni generi aequaliter supponantur. quocirca si adfirmatio et negatio enuntiationis species sunt, rectum est quamlibet earum prius indiscrete proponere. quemadmodum autem adfirmatio et negatio species enuntiationis sint et haec earum genus, secunda editione monstrandum est.

Sunt ergo ea quae sunt in voce earum quae sunt in anima passionum notae et ea quae scribuntur eorum quae sunt in voce. et quemadmodum nec litterae omnibus eadem, sic nec voces eadem. quorum autem haec primorum notae, eadem omnibus passiones animae et quorum hae similitudines, res etiam eadem. |

1 sunt *suprascr.* sumit F 4 Est enim E 6 Propo-
nendi F (*suprascr.* o) Proponendo GE T² 11 *post* adfirmatione
addit et negatione, *pro* negationis *corr.* utriusq; T² postre-
mum E 12 disserit MT 18 ponere MT 19. 20 enun-
tiationis species sunt MT¹ 20 edictione F 25 eadem *om.*
MT¹ 26 voces eadem *Ar. cf. ed. II:* eadem voces
codices autem *om.* F hae *codices; cf. ed. II* 27 ani-
mae sunt *codices praeter* MT¹ 28 HAE/// F iam b *Ar.*

Quoniam nomen et verbum in definitionibus suis p. 217
 significativa paulo post propositurus est, primum ex-
 plicat quorum sint significativa quaecumque significant
 id est quae designent ipsum nomen et verbum. tota
 autem ratio sensus huiusmodi est: tria sunt ex quibus 5
 omnis conlocutio disputatioque perficitur: res, intellectus,
 voces. res sunt quas animi ratione percipimus in-
 tellectuque discernimus, intellectus vero quibus res
 ipsas addiscimus, voces quibus id quod intellectu capi-
 mus significamus. praeter haec autem tria est aliud 10
 quiddam quod significat voces, hae sunt litterae, harum
 enim scriptio vocum significatio est. cum igitur haec
 sint quattuor: res, intellectus, vox, littera, rem concipit
 intellectus, intellectum vero voces designant, ipsas
 vero voces litterae significant. intellectus vero animae 15
 quaedam passio est. nisi enim quandam similitudinem
 rei quam quis intellegit in animae ratione patiat,ur,
 nullus est intellectus. cum enim video orbem vel
 quadratum, figuram eius mente concipio et eius mihi
 similitudo in animae ratione formatur patiturque anima 20
 rei intellectae similitudinem, unde fit ut intellectus
 et similitudo sit rei et animae passio. horum autem
 rursus quattuor duae sunt naturales, duae secundum
 hominum positionem. voces namque et litterae secun-
 dum positionem sunt, intellectus autem et res natura- 25
 liter. hoc illo adprobatur, quod apud diversas gentes
 diversis vocibus utuntur et litteris, idcirco quoniam
 ipsi sibi voces quibus uterentur et litteras quibus
 scriberent composuerunt. intellectus autem et res nullus
 posuit, sed naturaliter sunt. neque enim quod apud 30

2 praepos. MT¹ 3 sign. sint MT quaeq; E signifi-
 cent EF² 6 colloquio M¹ colloquio T¹ proficitur MT¹
 6. 7 voces intellectus MT 18 intellectus est E 20 parti-
 turq; MT¹ anima om. MT¹ (animo add. T²) 22 harum?
 23 rursū MT (del. T²) 28 ipsi om. MT¹ (ipsae add. T²)
 29 autem om. MT

Romanos equus est apud barbaros cervus, sed apud
 diversas gentes eadem rerum natura est. praeterea
 non quod nos intellegimus esse equum canem barbari
 putant, sed eadem apud diversissimas gentes sub-
 5 stantiarum intellectuumque ratio est constituta. quare
 duae harum sunt secundum hominum positionem id
 est voces et litterae, duae secundum naturam: res et
 intellectus. nunc ergo hoc dicit, quoniam voces qui-
 dem significant intellectum, ipsas autem voces litterae
 10 significant. sunt autem intellectus animae passionem.
 et voces quidem et litterae naturales non sunt. quem-
 admōdum enim vox non eadem apud omnes est, ita
 nec litterae. sed intellectus et res eadem apud omnes
 quamlibet diversissimas gentes invenies. atque hoc
 15 est quod ait: sunt ergo ea quae sunt in voce
 earum quae sunt in anima passionum notae id
 est ipsae, inquit, voces intellectus qui sunt animae
 passionem significant eorumque sunt significativae; ergo
 ea quae sunt in voce significant illas et earum sunt
 20 notae quae sunt animae passionem. animae autem
 passionem intellectus sunt. igitur ea quae sunt in voce
 intellectuum qui sunt animae passionem notae sunt
 eosque significant, quoniam his id est vocibus omnis
 significatur intellegentia mentisque conceptio. at vero
 25 quod addidit his: et ea quae scribuntur eorum
 quae sunt in voce, tantundem valet tamquam si
 diceret: notae sunt litterae quae scribuntur verborum
 et nominum quae sunt in voce. monstravit igitur

4 diversas E 5 intellectumq. F¹ intellectūmq; MT¹
 oratio MT Quarū MT (harum del. M²) 6. 7 id est om.
 MT¹ 7 duae om. T¹ 11 post quidem: significant intel-
 lectus voces autem add. T² 12 apud omnes non eadem
 est MT 13 eadem F² eadem MT 14 quaslibet MT¹
 18 sunt signif. sunt F¹ sign. sunt MT 19 ea eras. in F
 qui MT¹ 20 autem supra lin. et rasura post passionem F
 22 intellectum F¹ 24 mentis T¹ 25 his om. FGE, del. T²

voces intellectuum esse significativas et litteras vocum. nunc de eorum natura pertractat dicens: et quemadmodum nec litterae omnibus eadem, sic nec voces eadem. hoc ad monstrandum valet voces et litteras positione constitui, non natura. etenim diversae apud diversos sunt voces et litterae et quemadmodum litterae eadem apud omnes homines non inveniuntur, ita quoque nec voces. quare hae secundum positionem sunt, quod ipse reticuit velut planum. manifestum enim est, quod per gentes singulas permutatur, hoc non natura constitutum esse, sed positione. quod vero addidit: quorum autem haec primorum notae, eadem omnibus passiones animae et quorum hae similitudines, res etiam eadem ad hoc pertinet, ut naturales esse res intellectusque declaret. idem namque (ut dictum est) intellectus passiones quidem animae sunt, rerum autem similitudines. ergo nunc hoc dicit: quorum hae id est voces, de quibus supra dixerat: sic nec voces eadem, quorum ergo hae voces significativae sunt, id est passionum animae, hae sunt apud omnes eadem. significant autem voces illa quae sunt in intellectibus: intellectus igitur animi passio est apud omnes homines non diversa. ergo naturalis apud omnes homines

1 intellectum F¹ 4 eadem voces *codices* (*rasura post voces in F*) ad demonst. MTGS 4. 5 litteras et uoces MT 6 uoces sunt MT 7 apud *om.* M¹T¹ omnes *in marg.* F 12 heae F hae *ceteri* 13 notae sunt T² 14 animae sunt *codices* heae F (*saepius*) 16 dedaret M¹ dederat T¹ 17 quaedam MT 18 hae] nec hae G² 19 *post* dixerat: notae sunt eadem animae passiones omnibus et ut nec litterae sunt eadem *in marg. add.* F¹? *idem add.* T² *omissis* eadem — omnibus 18—20 *E sic habet:* dicit quemadmodum hae id est litterae non omnibus sunt eadem, sic nec eadem uoces 19. 20 eadem uoces *codices* (eadem litterae G *idem* S, *sed litterae in ras.*) 22 qui MT¹ 23 animae b homines *del.* T²

p. 218 est animi conceptio atque animae passio, | quarum sunt
 notae ea quae versantur in vocibus. docetur autem
 et res, quarum sunt similitudines intellectus, et animae
 passiones esse non positione, sed naturaliter consti-
 5 tutas, idcirco quod eae res, quarum similitudines sunt
 intellectus, qui intellectus animae passiones sunt, apud
 omnes eadem sunt. hoc est enim quod ait et quo-
 rum hae similitudines scilicet animae passiones,
 quae sunt similitudines rerum, res etiam eadem,
 10 ac si diceret: quorum intellectus sunt similitudines,
 qui intellectus animae passiones sunt, id est res apud
 omnes eadem sunt. quod autem ita posuit: quorum
 autem haec primorum notae, hoc sentit: de voci-
 bus enim dicit, quoniam quorum voces primorum notae
 15 sunt, apud omnes sunt eadem animae passiones. vox
 enim et intellectum rei significat et ipsam rem. ut
 cum dico lapis et intellectum lapidis et ipsum lapi-
 dem id est ipsam substantiam designat, sed prius in-
 tellectum, secundo vero loco significat rem. ergo non
 20 omnia quae vox significat passiones animae sunt, sed
 illa sola quae prima; prius enim significat intellectus,
 secundo vero loco res. sed intellectus passiones ani-
 mae sunt et quorum ergo primorum notae sunt voces,
 eadem sunt apud omnes homines animae passiones.
 25 est alia quoque scriptura hoc modo sese habens:
 quorum autem haec primorum notae, hae omni-
 bus passiones animae et quorum hae similitu-
 dines, res etiam hae. quod si ita scriptum sit,

1 animi F	quarum ego: quorum codices	2 ea supra
lin. F docet FGE ²	3 quarum E: quorum ceteri	5 eas
MT ¹ F ¹ ? haec E	quarum E: quorum ceteri	7 enim om.
F post hoc add. F ¹ ?	11 res in rerum mut. E ¹	13 hae
codices	15 eadem sunt MTE	21 prima est MT ¹ E (est
del. T ²)	prius (suprascr. primo) FT ² , primum MT ¹ E	signi-
ficatur MTE	23 et om. E	primorum om. E
25 quo-	que alia T ²	structura M ¹ T ¹
		se MT
27 animae sunt codices	28 hae] eadem T ²	26 hae codices
		est T ²

hoc videtur dicere: ostendit enim quorum sint voces
 notae et quorum rursus animae passiones, tamquam
 si diceret: voces quod significant et quorum notae
 sunt, illae sunt animae passiones et rursus quorum
 similitudines sunt hae quae sunt animae passiones, 5
 hae sunt res; tamquam rursus si diceret: quorum sunt
 similitudines ea quae in intellectibus atque animae
 passionibus sunt, illae sunt res. sed de his disputa-
 tionem trahere longius non vult. ait enim: de his
 quidem dictum est in his quae sunt dicta de 10
 anima, alterius est enim negotii. etenim aliud
 est principaliter de intellectibus animae disputare, aliud
 tantum sibi ad disputationem sumere, quantum ad
 logicae possit pertinere peritiam. quare alterius nego-
 tii est principaliter de animae passionibus disputare. 15

Est autem, quemadmodum in anima ali-
 quotiens quidem intellectus sine vero vel falso,
 aliquotiens autem cui iam necesse est horum
 alterum inesse, sic etiam in voce; circa con-
 positionem enim et divisionem est falsitas 20
 veritasque.

De enuntiatione dicturus in qua veritas et falsi-
 tas invenitur recte prius monstrare proponit, in qua
 prolatione vocum horum alterum id est aut veritas
 aut falsitas inveniri queat. sed omnis vox animi 25
 sensa significat, quare ex animi intellectibus quidquid
 evenerit vocibus indicatur. ergo nunc hoc dicit: si-
 militudo est, inquit, quaedam inter se intellectuum

2 rursus sunt E 3 *pro quod corr:* quae T² 4 illa
 ET² sunt *supra lin.* M quorum hae MT¹ (*del.* hae T²)
 5 similitudines om. E haeq; MT¹ (*corr.* hae quae T²) haec
 quae E 6 si rursus T² 7 in om. MT¹ 8 *prius sunt om.* MT¹
 illa E 10 *post dictum est add.* videlicet satis MT¹ (*del.* T²)
 11 enim om. MT¹ & A 13 tamen F 14. 15 est negotii MT
 18 cum MTE & A sit MT¹ 20 enim eras. in & autem A
 20. 21 veritas falsitasq; MTE 25 Si M¹T¹ (*corr.* M²T²) 26 in-
 tellectus M¹T 27 evenit F¹E indicatur ego: indicatur *codices*

atque vocum: quemadmodum enim sunt quaedam simplicia quae ratione animi concipiuntur constituunturque intelligentia mentis, in quibus neque veritas ulla neque falsitas invenitur, ita quoque in vocibus est.

5 simplex enim intellectus, ut verbi gratia hominis vel equi, neque falsitatem ullam retinet neque veritatem. cum enim intellego simpliciter hominem, substantiam ipsam, nihil veri vel falsi in cogitatione retineo. quod si cursum rursus animi cogitatione perspexero, cogitatio ipsa, quoniam simplicis rei tenet intuitum, a veritate et falsitate seclusa est. sed quando cursum et hominem iunxero et ex his aliquid intelligentia mea fecero (idque si voce proferam, huiusmodi erit homo currit), tunc ex hac substantiae et accidentis compositione et coniunctione huiusmodi intellectus fit, in quo vel falsitas possit esse vel veritas. ergo quemadmodum in intellectu sunt quaedam aliquotiens simplicia vero falsoque carentia, aliquotiens autem cum iam necesse est aut veritatem inesse intellectui aut falsitatem, sic

20 est etiam in voce. nam si simplicem intellectum et vero falsoque carentem vox proferat, ipsa quoque a veritate et falsitate relinquetur. quod si huiusmodi proferat intellectum, qui in se verum falsumque contineat, ipsa quoque veri falsique retinet significationem.

25 docuit autem per hoc quod ait: circa compositio, nem enim et divisionem est falsitas veritasque-

p. 219 in qua prolatione vocis enuntiationes possimus | invenire. quotiens enim substantiam cum accidenti con-

3. 4 nec — nec MT 5 enim *om.* MT 8 retinet T²
 9 rursum cursum M¹T 10 rei retinet MT tenet *om.* E *post*
 intuitum *add.* E¹? a *om.* MT¹E 11 Si MT¹ 16 *prius*
 vel *om.* T 17 intellectus (*om.* in et sunt) M¹ quidam M¹T¹
 20 et *om.* E 22 relinquitur MT 23. 24 retineat MT
 24 falsumq; MT¹ 25 circa *om.* F¹T¹ 26 enim *om.* MT¹
 veritas fals. *codices* 27 enuntiationem E possimus M¹T¹:
 possumus FM²T²E

iungimus atque componimus vel intellectum intellectui copulamus, ut fieri propositio possit in cogitatione, tunc fit idem in voce. et est nunc adfirmatio ut homo currit, hominem quippe cursumque composui atque coniunxi et inde adfirmatio nata est veritatem 5 continens vel mendacium, nunc vero negatio, si huic adverbium negativum iunxero et substantiam ab accidente divisero atque disiunxero, ut est homo non currit; non id quod est adverbium negativum, hominem a cursu divisit atque disiunxit factaque inde negatio 10 rursus veritatem falsitatemve significans. recte igitur dictum est circa compositionem quod est adfirmatio vel divisionem quod est negatio veritatis falsitatisque constare naturam.

Nomina igitur ipsa et verba consimilia 15 sunt sine compositione vel divisione intellectui, ut homo vel album, quando non additur aliquid; neque enim adhuc verum aut falsum est.

Nunc qui sit intellectus sine vero vel falso ordinata continuatione persequitur. ea enim, inquit, quae 20 simpliciter dicuntur, similia sunt simplicibus intellectibus, qui sine ulla compositione vel divisione animi puro capiuntur intuitu. cum enim homo vel album ipsa quidem simplicia sint et significant aliquid, nihil tamen neque verum neque falsum designant. omne 25 enim simplex nomen vel verbum a veritate et falsitate secluditur. atque ideo, quoniam (ut dictum est) quaecumque sunt in vocibus significant animae passion-nes, simplices voces et sine compositione vel divisione similes sunt his intellectibus quos sine compositione 30

2 et ut MT 4 cursum est M¹T¹ 4. 5 composui atq;
 coniunxi E: composuit atq; coniunxit *ceteri* 9 id om. MT¹E
 10 diuidit MT¹ factaq; F: factaq; est *ceteri* (et F²)
 11 falsitatemq; T² 18 vel E 19 quis MT¹ quid F²
 23 vel intuitu intellectu M¹T¹ 28 animae F: animi F²
 et *ceteri* 29 post simplices *add.* vero F²?

et divisione simplex intellegentia concipit. in his enim atque in huiusmodi nulla neque veritas neque falsitas invenitur. nisi enim aliquid addatur, ut id quod simplex intellegis vel per se constituas esse vel ei
 5 aliquid secundum esse coniungas, in his veritas et falsitas non erit. cum enim simpliciter dico homo, si non aliquid addidero, ut verbum est, ut fiat huiusmodi compositio homo est, vel huiusmodi aliquid, ut homo vivit, quod idem valet tamquam si dicamus
 10 homo vivens est: ergo nisi aliquid huiusmodi fuerit adiunctum, quod intellectam rem vel per se esse constituat, ut homo est cum dico per se esse hominem designavi, vel iuncto accidenti tale aliquid adponatur, quod idem ei quod est esse significet, ut est homo
 15 vivit, vita enim homini iuncta est et vivit idem designat quod vivens est, nulla veritas nec falsitas valet intellegi. hoc autem convenientissimo monstrat exemplo.

Huius autem signum hoc est: hircocervus
 20 enim significat aliquid, sed nondum verum vel falsum, si non vel esse vel non esse addatur, vel simpliciter vel secundum tempus.

Magnam vim habet exempli huius subtilitas. non enim sola illa nomina vel verba a veritate ac mendacio separata sunt, quaecumque simplicia sunt, sed
 25 etiam illa quaecumque composita, si sint simpliciter dicta. hircocervus enim compositum nomen est significans hircum et cervum, sed nisi ei aut esse aut non esse addatur, ut dicamus hircocervus est vel
 30 hircocervus non est, nullus inde veri falsive in-

1 concipiet F¹ 7 ut fiat *ego*: et fiat *codices* 9 valet
 est M est *suprascr.* vel valet T dicam FE 14. 15 ut
 homo est vivit MT 16 significat MT neq; MT
 17 convenienti MT 19 hoc est *om.* S 20 sed quod MT¹
 (quod *del.* T²) S 22 *alt.* vel *in marg.* F² 24 a veritate
 T²E: falsitate (*om.* a) *ceteri* 26 si *om.* MT¹ 30 falsiq; T

tellectus poterit provenire. ipsum enim quamquam sit compositum, tamen simpliciter dictum veritati et falsitati proximum non est. si quis enim dicat tantum hircocervus, nihil enuntiat. quod si nihil enuntiat, praeter veritatem falsitatemque quiddam compositum designans nomen auditor intellegit. quod vero ait vel simpliciter vel secundum tempus, ad hoc valet, ne putaremus tunc solum fieri de nomine enuntiationem, cum ei praesens tempus adicitur, ut cum dicimus: hircocervus est vel hircocervus non est; in his iam veritas est aut falsitas. sed non solum si praesens tempus designet propositio, sed etiam si praeteritum, ut si quis dicat hircocervus fuit, vel futurum, ut si quis dicat hircocervus erit, enuntiationem facit. ergo id quod ait vel simpliciter vel secundum tempus, huiusmodi est: simpliciter enim facta enuntiatione secundum praesens est. etenim quod praesens dicimus tempus non est, sed confinium temporum, tempus autem est futurum | vel praeteritum. ergo non potest in eo quod est hircocervus veritas aut falsitas inveniri, nisi ei aut esse aut non esse addatur, vel praesens significans, quod est simpliciter, vel tempus, quod est praeteritum aut futurum. si quis enim sic dicat hircocervus est, simpliciter dixit id est secundum praesens, si quis autem hircocervus erit vel fuit, secundum tempus futurum scilicet et praeteritum. haec igitur quae erant utilia praelocutus ad definitionem nominis disputationis cursum intendit.

2. Nomen ergo est vox significativa secun-

2 veritati dictum F¹ (*corr.* F²) 4. 5 enuntiat b: adnuntiat
 (*vel ann.*) utroque loco codices 5 propter MT¹ quoddam
 T² 8 putemus? 10 vel *om.* MT 11 etiam M¹T¹ 14 qui
 M¹T 16 modi *om.* E enim est simpliciter E huiusmodi enim
 simpl. T² 19 est *om.* MT 23 tempora MTE 25 enim
 MTE 30 DE NOMINE FMT ergo *om.* MTE est ergo S

dum placitum sine tempore, cuius nulla pars est significativa separata.

Omnis definitio genere differentiisque perficitur. sumpsit ergo ad definitionem vocem nominis genus, cetera vero quae exsecutus est pro differentiis adgregavit. est autem huius termini talis expositio: nomen, inquit, est vox. sed vocum aliae sunt quae significant, aliae quae nihil significant. nomen autem significat id cuius nomen est. nomen igitur est vox significativa. vocum significatarum aliae sunt naturaliter, aliae non naturaliter. naturaliter est vox significativa, ut ea quae dolores naturaliter monstrat aut gaudia, non naturaliter vero significativae voces sunt, quas secundum positionem esse dicimus. secundum positionem vero sunt, quas ipsi sibi homines posuerunt, ut cum dixit aliquis primus qui rebus nomina condidit: haec substantia dicatur aurum, haec lapis, haec aqua, et alia similia. tales igitur voces secundum positionem sunt hominum, et ita secundum positionem, quemadmodum ipsis hominibus placuit, a quibus nomina illa formata sunt. huiusmodi ergo voces, quae secundum positionem sunt, secundum ponentium placitum sunt. sed nomen non naturaliter significat. apud diversas enim gentes diversa sunt nomina. quae autem apud diversos diversa sunt, ea non sunt naturaliter, sed secundum placitum eorum qui posuerunt positionemque ponentium. alioquin si naturaliter essent, quemadmodum ea quae dulcia sunt apud Romanos non eadem sunt apud Scythas amara nec acida, sed apud ipsos quoque sunt dulcia et apud omnes

1 tempore diffinitum MT¹ 2 seperata F¹ 3 a genere
 MT differentisq. F 4 nominis uocem MT uocem quae est
 n. E 6 huius om. M¹T¹ (add. T² term. huius M²) 9. 10 uox
 sign. est MT uocum autem T² 12 naturaliter om. MT
 13 sunt uoces MT 18 pro alia: his E 20 placet E¹
 29 sunt om. MT acida sunt E

gentes eodem modo: ita quoque omnia nomina si naturaliter essent, isdem omnes homines uterentur. quare quoniam nomina naturaliter non sunt nec naturaliter significant, secundum placitum sunt scilicet ponentium atque auctorum et a quibus nomina ipsa rebus inpressa sunt. est ergo nomen vox significativa secundum placitum. secundum placitum autem positionemque significantium vocum aliae tempus secum ad significationem trahunt, aliae praeter tempora praedicantur. tempus secum trahunt, ut est curro et lego vel cucurri vel legi et quaecumque sunt verba. omne enim verbum cum tempore est, nomina vero sine tempore sunt. cum enim dico Socrates vel albedo vel aliquid huiusmodi, temporibus carent. nomen ergo est vox significativa secundum placitum sine tempore. vocum significantiarum secundum placitum sine tempore aliae sunt quarum partes extra significant, aliae quarum partes extra nihil designent. haec namque vox, quae est Socrates cum Platone aliisque discipulis, quae est oratio, et significativa est et secundum placitum, partes namque ipsius quae sunt nomina secundum placitum sunt, et sine tempore, nulla namque in ea ne imaginatio quidem temporis invenitur, sed habet hoc quod partes eius extra significant. tota namque oratio est Socrates cum Platone aliisque discipulis, sed eius pars Socrates si a tota oratione disiuncta sit, significat aliquid. nominis autem pars nihil extra significat; ipsius enim nominis quod est Socrates,

2 hisdem MT 4 scilicet *om.* MT 5 et *om.* E
 9 tempus E 11 et legi b 15 est *om.* MT 18 ali-
 quid extra MT significant MT; nihil extra designent E 18.
 19 nihil extra designant MT; aliquid extra significant E
 23 eo FE¹ ne *om.* MT nec EF² 24 quidem *bis* F sed
 /////////////// quod F habet hoc *in marg.* F² 25 significant E
 29 autem T aut M

quod disiunctum a tota conexione significat, partes nihil extra designant. neque enim So neque cra neque tes aliquid praeter totum nomen extra designant. quare rectissime definitio constituta est: nomen esse
 5 vocem secundum placitum designativam sine tempore, cuius partes nihil extra significant. hoc autem propositis docet exemplis.

In nomine enim quod est equiferus ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione quae est equus ferus. |

p. 221 Si enim sit oratio quae dicat equus ferus, duas res significat: equum et ferum. utrumque enim est, unum substantia, alterum quale. qui vero dicit equiferus, unum nomen est et ei unum quod significat
 15 subiectum est. quocirca unum quoque permixtio ista significat. quod si unum significat tota permixtio, pars inde separata nihil extra designat. in toto enim nomine quod est equiferus, consignificat quidem ferus, per se vero nihil significat. quod si per se id quod
 20 dicimus ferus aliquid significare arbitremur, non iam erit pars nominis, sed ipsum erit integrum nomen et habebit partes fe et rus. quocirca quoniam nominibus unum subiectum est et unum significat totum nomen, vel si sit aequivocum vel si non sit (canis
 25 enim cum sit aequivocum, semel totum latrabilem, secundo totum rursus marinum significat): quare quoniam quodlibet nomen unum aliquid significat totum, pars eius separata et velut a tota compositione seiuncta,

1 significat aliquid E	2 significant MT	3 neq;
aliquid MT	designent F (n del. et suprascr. a F ¹)	designat MT
5 designatiuam F	designatiua MT ¹	6 significant T om. M (add. M ¹ ?)
6. 7 hoc — exemplis om. EMT		
(in marg. add. T ¹ ?) Haec F	prop. b: praep. FT	11 sit om. F
12 est nomen ET ²	17 significat MT	21 pars erit MT
nom. int. MT	26 secundo caeleste	sydus totum rursus m. E
28 pars autem E		

in qua unum aliquid consignificabat, nihil extra significat. dat autem differentias simplicium nominum et compositorum. dicit enim:

At vero non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet etiam in compositis. 5 in illis enim nullo modo pars significativa est, in his autem vult quidem, sed nullius separati, ut in equiferus ferus.

Simplicis, inquit, nominis, quoniam non constat ex aliis, partes ne imaginatione quidem significationis 10 aliquid produunt, ut in eo nomine quod est homo neque ho neque mo quidquam significant nec significare putantur, idcirco quoniam simplex nomen est. in his vero quae composita sunt, quoniam ex duobus significativis in unam significantiam rediguntur, vult 15 quidem significare aliquid pars, sed nihil separatum designat. in eo enim quod est equiferus dat quidem imaginationem aliquam significationis et putatur significare ferus (hoc est enim quod dixit: vult quidem), sed nihil extra separatumque significat. si enim hoc 20 ipsum ferus ut pars nominis dicatur, dimidium nomen dicitur eius quod est equiferus, dimidium autem nomen nihil designat. ergo id quod dicimus ferus cum alia parte nominis quae est equi unum con- significat equiferus, separatum autem nihil extra 25 designat. quod si rursus ipsum nomen extrinsecus,

2. 3 et — enim om. T (add. T²) dicit enim om. ME
 4. Et M² pro uero: non M² non om. FMT 5 habent
 FE² etiam om. MT et S 8 in SA: in eo quod est
 ceteri ferus om. MT¹ S 9 Simplicius? F (corr. F²) post
 nominis add. partes F² ante nom. E² constant T² 10 post
 aliis add. supra lin. s. partibus M² partes, in partibus mutat F²
 partibus EG nec F² 12 neq; E 16 significari FE
 19 pro hoc est enim: autem est nomen MT¹ 21 nominis
 M²E 22 eius] id FT²E autem om. F 23 nominis
 M²E 24 aliqua E 24. 25 signif. MT 25 autem nihil
 in marg. F 26 significat E

non in alterius nominis parte ponatur, significat velut nomen. ergo non est similis in simplicibus nominibus compositisque partium significatio, sed simplicium quidem nominum partes nec ipsae significant nec
 5 significare putantur, compositorum vero volunt quidem partes aliquid significare et dant significationis imaginationem et significare aliquid putantur, sed nullius separati retinent significationem.

Secundum placitum vero, quoniam naturaliter nominum nihil est, sed quando fit nota.
 10 nam designant et inlitterati soni, ut ferarum, quorum nihil est nomen.

Dixerat superius in definitione nomen esse secundum placitum, non natura. hoc autem nunc diligentius monstrat dicens nihil esse nominum naturaliter.
 15 atque ideo non illi sufficit ad definitionem, quod est significativa vox, nisi illud quoque adderet, quod secundum placitum vox significativa est. alioquin multi inlitterati soni significant, ut sibilus aliquid interdum
 20 designat. ferarum quoque mutorumque animalium voces interdum aliqua significatione praeditas esse

1 in om. F¹T parte nominis MT signif. *suprascr.*
 ibi (ergo ibi sign.) F² sibi significat MT per se sibi sign.
 M²E vult F (uelut F²) 3 consign. F 6 designare
 MT 10. 11 *inter nota et nam hos versus habet b (qui interpolati videntur, nam in codicibus meis desunt):* Tunc enim significat nomen secundum placitum, quando fit nota alicuius rei, id est quando significat aliquam rem, ut scindapsus. quamdiu enim huic voci nihil subiectum est, scindapsus nomen non est. nam nominis est significare subiectum, scindapsus autem subiectum non significat. non igitur nomen est. ac rursus est huius constituere subiectum, nominis autem significare subiectum est. non enim nomen aliquid diceretur, nisi a subiecti significatione hoc traheret, praecipue cum nomen dicatur quasi notamen. itaque cum scindapsus subiectum significat, nomen est. constat igitur nomen esse secundum placitum, sed tunc quando fit nota, id est quando aliquod subiectum significat
 19 sibi ius M¹T¹ 20 mutorum MT 21 *supra* praeditas
 scr. constitutas T²

perspicimus. quaedam enim vox | canum iras signi- p. 222
 ficat, hinnitus quoque equorum saepe alterius equi
 consuetudinem quaerit. sed haec naturaliter significant
 atque ideo nomina non sunt. quod igitur naturaliter
 significat, nomen non est. atque haec hactenus. nunc 5
 quemadmodum facta sit definitio videamus. quod dixit
 nomen esse vocem, traxit a genere definitionem; quod
 significativam esse consequenter adposuit, nomen
 ab non significantibus vocibus separavit; quod secun-
 dum placitum, ab naturaliter significantibus vocibus 10
 nominis natura divisa est; quod sine tempore, ad
 verborum discrepantiam respicit; quod eius nullam
 partem extra significare propositum est, idcirco
 dictum est, ut nomen ab orationibus distare videretur.
 hactenus quidem de tota nominis definitione tracta- 15
 tum est et quibus differentiis ab aliis vocibus distare
 possit explicitum est, nunc autem quae videntur in
 definitionem nominis incurrere an nomina sint, dili-
 gentius quaerit.

Non homo vero non est nomen. at vero 20
 nec positum est nomen, quo illud oporteat
 appellari. neque enim oratio aut negatio est,
 sed sit nomen infinitum.

Nunc disserit qualia esse arbitrari oportet, quae
 cum sub definitionem quidem nominis cadant, integra 25
 tamen nomina non esse videantur. unde fit ut his
 diligentissime distributis integerrima nominis definitio
 concludatur. hoc enim quod dicimus non homo quid
 sit ambigitur. oratio enim non est. omnis enim

5 non est. // atque F; supra non est scr. al. esse
 non poterit T² actenus codices 9 seperavit F 14 uidetur
 MT¹ 17 possit nomen F²T²E pro autem: haec MT¹
 18. 19 diligentius F¹T¹ 20 nomen non est MT¹ 21 quod
 S¹ oportet F¹ 22 appellare E 25 finitionem F¹ qui-
 dem om. MT¹ cadunt T 26 uidentur MT 28 con-
 claudatur M¹T¹

oratio verbis nominibusque coniungitur. hoc autem quod dicimus non homo duabus quidem partibus constat, sed unum in se retinet nomen, verbum vero non habet. negativa enim particula, quae est non, 5 neque nomen est neque verbum. rursus negatio non est. omnis enim negatio verum falsumve significat. non homo vero quod dicimus neque verum est neque falsum. nisi enim (ut supra ait) aliquid quod sit proximum ad id quod est esse addatur, nulla veritatis aut falsitatis ratio in qualibet orationis partium 10 compositione perficitur. at vero nomen non est. omne enim nomen unam rem significat definitam, ut cum dicimus homo, substantiam significat nec quamlibet, sed rationalem atque mortalem. eodem modo et cetera 15 nomina. qui vero dicit non homo, hominem quidem tollit, quid autem illa significatione velit ostendere, non definit. potest enim quod homo non est et equus esse et canis et lapis et cetera quaecumque homo non fuerint. quare quoniam id quod definite significare 20 potest aufert in eo negativa particula, quid vero significare debeat definite non dicit, sed multa atque infinita unusquisque auditor intellegit: dicatur, inquit, nomen infinitum. hoc enim quod dicimus non homo tam multa significat quam multa sunt quae a defini- 25 tione hominis disiunguntur. sed hoc Aristoteles vocabulum, cum infinitum nomen vocaret, primus invenit. apud antiquiores enim ista quidem erat dubitatio, sed huic differentiae, qua differt nomen definitum ab huiusmodi nomine quod cum negatione proponitur, 30 inpressum vocabulum non erat, quod ipse testatur dicens: at vero nec positum est nomen, quo illud

3 pro uero: enim MT 5 est post uerbum E 9 est
om. F¹ esse est T¹ 11 compositio F¹ 13 neq; EM²
14 atque om. MT¹ 25 nominis MT 27 antiquari/// F¹
enim om. F illa MT¹ 31 dicens /////////////// F (Sequitur
videtur eras., quod T² add. in marg.) quod F¹

oporteat appellari. nullus enim posuit vocabulum, quo oporteat appellari id quod dicimus non homo, sed Aristoteles perspicaciter infinitum nomen huiusmodi praedicamentum censuit appellari.

Catonis autem vel Catoni et quaecumque 5 talia sunt non sunt nomina, sed casus nominis.

Omnis, inquit, casus alterius casus est. itaque fit ut quicumque casus sit alterius inflexio videatur. ergo quod dicimus huius Catonis vel huic Catoni vel alia huiusmodi casus nominamus, unde fit ut hi 10 casus inflexiones quoque dicantur. sed omnis inflexio alicuius inflexio est. quod autem inflectitur ab eo quod ipsa inflexione fit prius est. quare cum id quod dicimus Cato nomen sit et sit primum, distat inflexionibus suis. inflexio autem nominativi genitivus 15 et ceteri. nullus enim dixerit recte nomina casus esse. si enim id quod dicimus Cato alicuius casus sit, cuius casus | esse possit oportet ostendi. sed ante p. 223 id quod dicimus Cato nullus praedicatur casus: igitur quoniam Cato nomen nullius inflexio est, nec omnino 20 casus est. ceteri autem casus qui dicuntur nominativi inflexione formantur: Catonis et Catoni et Catonem. quare si distant ea quae ab inflexione nascuntur ab his quae inflectuntur, distant quoque hi omnes casus, qui sunt Catonis Catoni Catonem, eo quod 25 est Cato, id est a nomine principali. sed hic Cato nomen est, casus igitur nomina non sunt. aliud est

1 appellare E appellari — oporteat (2) om. T 2 illud
 app. (om. id) MT¹ appellare E 4 appellare E¹ appellari //
 F¹ app. sequitur E 5 Catoni] ni MT¹ 7 posterius casus del.
 F² est om. E 9 Catoni] ni M¹T¹ 11 uideantur M¹T¹
 12 est om. MT¹E 14 nomen est E 15 nominatiui om.
 M¹T¹ gentes dativus M¹T¹ 16 est et F²E ceteri
 sunt T² 17 alius MT 18 possit *suprascr.* e E 19 nullus
 del. et post sed *transponit* F² 20 nomen // F¹ nomen est E
 21 est om. E autem om. MT 22. 23 Catonis·ni·nem MT
 (item 25) 25 ab eo F²TE 27 est post sed: MT *alt.* est om. MTE

enim ipse casus, aliud cuius est casus. quocirca si
 nominis haec omnia casus sunt, haec nomina non sunt.
 atque ideo prudenter veteres omnes casus genetivum,
 dativum, accusativum, vocativum, ablativum suis di-
 5 versisque nominibus vocaverunt, primum vero alias
 rectum, quasi a nullo inflexum, alias nominis ipsius
 vocabulo nominativum dixerunt. quare nunc hoc
 Aristoteles exsequitur, quia casus nominum videan-
 tur non esse nomina, sed tantum nominum inflexiones
 10 id est casus.

Ratio autem eius est in aliis quidem eadem,
 sed differt quoniam cum est vel fuit vel
 erit iunctum neque verum neque falsum est,
 nomen vero semper; ut Catonis est vel non
 15 est; nondum enim neque verum dicit neque
 mentitur.

Ratio, inquit, id est definitio nominis et casus
 nominis eadem est. nam sicut nomen vox significativa
 est secundum placitum sine tempore, ut eius pars
 20 nulla extra significet, sic etiam casus. nam vox est
 et secundum placitum designativa et cuius separatae
 partes nihil designant. ergo eadem definitio ratioque
 est nominis et casus nominis, sed his una additur
 differentia, quod omne nomen cum eo quod dicitur
 25 est aut non est coniunctum aut adfirmativam enun-
 tiationem facit aut negativam, ut Socrates est vel
 Socrates non est. hic enim quoniam veritas aut
 falsitas incidit, enuntiationem esse necesse est; in

2 pro altero haec: casus E (quod del. et haec suprascr. E¹?)
 7 vocabulum M¹T 8 quia E: qui E² et ceteri 9 tamen
 M¹T¹ 11 est om. FE 13 iunctum ego: adiunctum codices
 alt. neque om. T¹ est om. E 14 semper om. F 15 enim
 aliquid MT&A dicit om. E 16 mentitur] falsum M¹T¹S
 &A 17. 18 et casus nominis om. MT 20 nihil MT
 22 nihil extra F²MT et ratio MT¹ (del. T²) 23 prius
 nominis om. M¹T¹ (et nom. add. M²) 24 eo quo F¹
 26 vel om. MT 28 pro esse nec. est: facit MT

casibus vero quamvis addas est aut non est, nulla inde adfirmatio neque negatio fit. neque enim ulla in hos veritas aut falsitas cadit. si quis enim dicat Socratis est vel Socratis non est vel Catonis est vel Catonis non est, quid sit vel non sit non adponens, 5 cum simplici casu est aut non est iungens imperfectam faciet orationem falsitate ac veritate disiunctam. quare nulla enuntiatio est. ergo differt nomen casu, quod nomen quidem cum est aut non est iunctum aut verum aut falsum facit, casus vero nec verum 10 dicit neque mentitur. etenim nullo alio addito trunca atque imperfecta sententia est. sed quorsum istuc? ut definitio scilicet nominis integerrima compleretur. etenim iam nunc definitio nominis hoc modo est: nomen est vox significativa secundum placitum 15 sine tempore, cuius nulla pars significativa est separata, definitum aliquid significans, cum est aut non est iuncta faciens enuntiationem. sed de nomine hactenus, nunc verbum diligentissima definitione determinat. 20

3. Verbum autem est quod consignificat tempus, cuius pars nihil extra significat.

Verbum distat a nomine hoc solo quod nomen sine tempore est, ut supra iam dictum est, verbum vim temporis in significationibus trahit. et esset quidem plena definitio verbi, si alia in ea omnia quae 25 in nomine ponerentur, hoc solo discrepante quod ver-

2 neq. neg. fit om. MT¹ (in marg. add. T²) enim om.
 MT¹ nulla MT¹ 7 uer. ac fals. E pro ac: a F aut a
 F² 8 en. nulla MT a casu MT 10 alt. aut] uel MTE
 13 istud M²E¹ istec T 18 iunctā MT 19 diligiten (h. e.
 diligenti) E¹ 21 DE VERBO MTS INCIPIT DE VERBO G² signif.
 E¹ 22 extra nihil E verba Ar. continent usque ad: nota
 MT¹S 23 solum MT 24 iam om. MT 25 est F¹
 26 plena in marg. F² eo T². 27 posita sunt ponerentur
 MTF²

bum consignificat tempus, essetque definitio ita: verbum
 est vox significativa secundum placitum cum tempore,
 cuius nulla pars extra significativa est. sed quoniam
 sunt illa nomini verboque communia, proprium autem
 5 verbi consignificare tempus, a proprietate definiti verbum
 voluit definire. diligenter autem ait consignificat.
 nam significant nomina tempus, ut dies vel annus,
 haec enim temporum nomina sunt; verbum autem
 consignificat tempus. principaliter enim aut passionem
 10 designat aut actum, ut cum dico accuso vel accu-
 sor, sed cum ipsa actus passionisque significatione
 vim quoque secum temporis trahit, ut ille actus aut
 passio praeter aut futurum aut praeteritum aut quod |
 p. 224 inter haec est esse non possit. sequitur: et est
 15 semper eorum quae de altero dicuntur nota.
 sensus huiusmodi est: omne, inquit, verbum significat
 aliquod accidens, quod accidens semper de altero
 praedicatur. nam si omne verbum aut actionem aut
 passionem designat, actio vero et passio in accidenti-
 20 bus numerantur, omne verbum vim significat acciden-
 tis. sed accidens semper de eo praedicatur quod sibi
 subiectum est, ut album de corpore et durum de ferro.
 quare omnia verba eiusmodi aliquid designant, quae
 semper de altero praedicantur, quod per hoc scilicet
 25 dixit, quod ait verbum notam esse id est significatio-
 nem eorum quae de altero praedicantur, quod idem
 valet tamquam si diceret: verbum semper accidentia
 significat, quorum haec natura est ut semper de altero

1 consignificat //////////////// tempus //////////////// definitio F (esset-
 que *add.* F²) 5 diffinitum G² nominis *add. in marg.* E²
 7 consignant (con *eras.*) F nomina signif. MT¹ non con-
 sign. nom. ET² annos F¹ 8 *post autem add. in marg.*
 proprie F² 12 aut] uel MT 13 praeter aut E: praeter
 praesens aut F praesens aut (*om. praeter*) MT 15 dicuntur
ego (cf. infra): praedicantur codices (om. E¹ add. in marg. E²)
 18 si *om.* M *add.* M¹ 23 aliqua b 23. 24 quod — prae-
 dicatur MT¹ 27 accidens E 28 significant M¹T¹

praedicentur; cuius enim quaelibet res nota est, hanc ipsam quae nota est designat.

Dico autem quoniam consignificat tempus, ut cursus quidem nomen est, currit vero verbum, consignificat enim nunc esse. 5

Supra in definitione proposuit nomen esse sine tempore, quod nunc quoque hoc monstrat exemplo et diligentissimo quidem. nam idem praedicamentum ad nomen relatum sine temporis consignificatione monstratur, ad verbum vero videtur esse cum tempore. 10
cursus enim simpliciter dictus ut nomen et ut res propria sine tempore est, sin vero in actionem, quae verbi semper est, inducatur, mox proprietatem verbi ac temporis in se suscipit consignificationem. currit enim verbum est et significat actionem et cum eadem 15
tempus ostendit, monstrat enim esse nunc id est praesens tempus. consignificat autem idcirco dictum est, quoniam quod dicimus currit actum quidem quendam significat, cum eo vero actu in ipsa significatione verbi praesens tempus inducitur. atque ideo diligenter 20
ait consignificat. et est haec verborum subtilitas in Aristotele mirabilis.

Et semper eorum quae de altero dicuntur nota est, ut eorum quae de subiecto vel in subiecto. 25

Semper, inquit, verbum ea significat quae de altero praedicentur. quae sunt autem haec quamquam brevissime, ipse tamen ostendit. est enim consuetudo

1 enim rei EM² (nota del. M²) 2 pro quae: cuius E²
significat E (suprascr. vel designat E¹) 3 uero F 10 at
MTE uero uerbum MT 12 qua F¹ 13 uerbis semp. inest
T² 14 consignificationem E: sign. ceteri 16 nunc esse
MTE 18 quidem om. E 21 haec del. M² om. E 23 Et
est MT¹ 24 nota est ET²: nota ceteri 25 subiecto sunt
T² 27 praedicantur F²E²MT autem in ras. F² quem-
quam F¹ 28 est autem MT

Aristotelis ea quae accidentia sunt in subiecto esse dicere nec non etiam eadem ipsa accidentia de subiecto praedicari, idcirco quod omnia quaecumque accidentia sunt vel denominative vel quolibet alio modo et de subiecto praedicantur et in subiecto sunt. nunc ergo hoc dicit: tale quiddam significat verbum, quod semper accidens sit, quod accidens vel in subiecto semper vel de subiecto praedicatur. est alia quoque expositio hoc modo: de subiecto dicitur genus semper ad species. ergo eorum quae sunt accidentia alia sunt individua, alia generalia. et illa quidem quae sunt individua in subiecto tantum sunt, ut quodlibet particulari corpori accidens, alia vero sunt generalia accidentia, quae de aliis accidentibus praedicantur ut de subiectis, ut est color. color namque praedicatur de albedine et nigredine et ceteris. ergo nunc omne, inquit, verbum quiddam quod de altero praedicetur significat. sed hoc huiusmodi erit, quod aut particulare sit et in subiecto tantum sit, ut est currit, cursus enim de nullo alio subiecto praedicatur, nisi tantum in subiecto est, aut generale erit illud accidens et universale, ut de alio rursus accidenti praedicetur ut de subiecto, ut si dicam movetur. hoc enim quod dicimus movetur de subiecto cursus praedicatur, qui currit enim movetur. significat igitur verbum aut particulare accidens, quod est tantum in subiecto, aut universale, quod de alio accidente velut de subiecto praedicetur. hactenus de definitione verbi distribuit.

3 praedicare T ²	4 quodlibet F	5 prius et om. E
aut — aut MT	6 hoc om. MTE	significans F ¹ E
8 semper sit E	praedicetur E	10 ac MTE
12 tamen F	cuilibet E ²	15 alt. color ego add: om. codices
16. 17 inquit omne MT	17 praedicatur T ²	18 hoc in marg. F ¹ ?
19 tantum //// ut F	tamen sit MT ¹	21 illud erit E
23. 24 hoc — movetur om. E	24 cursu E	25 enim currit MT
26 tamen MT ¹	27 accidente om. MT ¹	
28 praedicatur T ²	definitionem (vel diff. om. de) MTE	

nunc vero, sicut in nomine, ea quae in verbum incidere poterant et verba non esse, a verbi ratione et proprietate disiungit.

Non currit vero et non laborat non verbum dico. consignificat quidem tempus et semper 5 de aliquo est, differentiae autem huic nomen non est positum; sed sit infinitum verbum. |

Sicut in nomine fecit, ita quoque in verbo ad p. 225 integram definitionem verbi proprietatemque contendit. ait enim non currit non esse verbum et idcirco 10 quod verbum omne finitum aliquid designat, non currit autem quemadmodum infinitum sit paulo post demonstrabitur. quod neque oratio est. in hoc enim quod dicitur non currit neque duo verba sunt neque duo nomina neque nomen et verbum, quae sola 15 possunt iungere orationem. at vero negatio non est, etenim tota imperfecta sententia est. sed nequē huic, inquit, antiquiores posuere vocabulum. haec enim differentia quae est non currit et non laborat, quae a verbo puro et simplici distat, nulla apud antiquiores 20 vocabulo nuncupata est differentia. differentiam autem vocavit id quod dicitur non currit et non laborat ab eo quod est currit et laborat. sed quoniam his nullum est ab antiquis nomen inpositum, Aristoteles nomen ipse constituit dicens: 25 sit verbum infinitum. alioquin maximam dubitationem facit huius praedicamenti similitudo, quod ipsum quidem praedicamentum vox est designativa secundum placitum et de altero praedicatur et consignificat tempus, idem scilicet quod verbum quod est 30 currit. sed hoc solo differre perspicitur, quod illud

1 sicut fecit MTE 2 essent MT¹E et a propr. E
 4 et om. MT 8 Nunc uero sicut fecit in n. MT¹ 10 esse]
 est T² 17. 18 inquit huic MT 20 nulla F: nullo F² et
ceteri 21 differentia eras. in F del. T² om. E 24 ab
 antiquis nullum est nomen MT

finitum verbum est, hoc infinitum. cur autem infinitum est, continua oratione persequitur.

Quoniam similiter in quolibet est, vel quod est vel quod non est.

5 Infinitum, inquit, verbum est, quoniam cum de altero semper praedicetur (non currit enim de altero dicitur), tamen aequae vel de subsistente re vel de non subsistente praedicari potest, ut in eo quod est homo non currit. homo res est subsistens: ergo
10 dicitur id quod est non currit de homine id est de re subsistente. rursus dicimus chimaera non currit. chimaera vero non est nec omnino subsistit et potest de ea vere dici, quoniam non currit. quod enim omnino non est, et non currit. ergo id quod est
15 non currit et de ea re quae subsistit atque est in rebus dicitur et de ea quae neque est neque esse poterit praedicatur; quare infinitum verbum dicatur. nec solum hoc, sed illud etiam, quod qui dicit currit rem quam quisque faciat definite significat, cum vero
20 dicit non currit, ipsum quidem cursum videtur auferre, sed utrum sedeat, an iaceat, an ambulet, an quid aliud faciat non relinquit. quare quoniam et ea quae sunt et ea quae non sunt infinita sunt et de his omnibus praedicatur quoniamque id quod tollit
25 finitum est, quid vero ponat infinitum, propter haec verbum vocabitur infinitum.

Similiter autem vel curret vel currebat non verbum est, sed casus verbi. differt autem

1 hoc] illud MT autem hoc G¹? 2 sit MT
continuo ratione FG continua rat. F² et ceteri (ut nos, editio princeps) 3. 4 et — et b 5 inquit om. F¹ post verbum add. F² quod T de om. MT 7. 8 non de F 12 vero om. E 13 uera F¹ 14 enim] uero F et non F: nec GSMTE 15 atque om. F (spatio relicto) pro quo add. F² et de ea quae 17 dicitur M¹ 18 hoc argumento est E² dicimus M¹ 19 facit MT 20 cursum] currit E¹ 21 auferre F 22 et om. F 25 quod E ponit E 27 autem de futuro curret MT¹

a verbo, quod hoc quidem praesens consignificat tempus, illa vero quod complectitur.

Ut in nomine fecit, cum casus a nominibus distribuit, ita quoque casus verborum nunc a verborum ratione disiungit. curret enim quod in futurum 5 est vel currebat quod praeteriti retinet partem vel cucurrit quod est integrum perfectumque praeteritum non sunt verba, sed verborum casus. praesens enim aut futurum exspectat aut praeteritum relinquit. atque ideo futurum tempus ad praesens 10 tendit, praeteritum a praesenti incohat. unde fit ut principaliter contineat verbum id quod est praesens, ut sit verbum integre quod praesens designat. haec autem quae praeter praesens in aliqua significatione sunt non sunt verba, sed verborum casus. hic quo- 15 que, sicut in nomine fecit, verborum et casuum differentiam prodit. ait enim: omne verbum praesens significat tempus, casus vero verborum illud tempus significat, quod circa ipsum praesens est idque complectitur. complectuntur autem id quod est praesens 20 circaque ipsum sunt futurum et praeteritum tempus; inter utraque enim tempora praesens locatur. quidquid ergo vel futurum tempus vel praeteritum significat, quae tempora praesens complectuntur et circa sunt, non verba, sed verborum casus dicuntur. est 25 ergo integra definitio verbi: verbum est vox significativa secundum placitum cum tempore, cuius nulla pars extra significativa est separata, definitum aliquid

1 hoc quidem S: uerbum *ceteri* 1. 2 consignificat praesens b praesens sign. S signif. pr. *ceteri* quod complectitur SA SM¹T¹: quae circa sunt FM²T² quae circa sunt complectitur E 3 cum om. M¹T 5 etenim MT¹ in om. MT futuro E 9 aufuturum M¹T¹ 12 verbum om. E ante contineat add. E² 16 et om. F casum F¹ 17 aut F¹ 18 significans F 19 significant E¹ 20 complectitur E¹ 26 enim F 28 separata om. E separatur T¹

significans, praesentis significationem tenens. quoniam
 vero pars verbi nihil extra designet, ex eo mani-
 p. 226 festum | est quod ne nominis quidem pars quidquam
 extra significat.

5 Ipsa quidem secundum se dicta verba no-
 mina sunt et significant aliquid. constituit
 enim qui dicit intellectum et qui audit quie-
 scit. sed si est vel non est, nondum significat.

Subtilissimum quidem ingreditur sensum, sed est
 10 huiusmodi: omne, inquit, verbum per se et sine alte-
 rius coniunctione prolatum nominis quodammodo spe-
 ciem tenet et vere nomen est. cum enim dico homo
 currit, tunc id quod dixi currit ad hominem refe-
 rens integrum feci verbum, quoniam sine dubio semper
 15 de altero praedicatur. sin vero per se dixero currit,
 suum quiddam quodammodo facio ipsum currit cum
 nullo alio iungens et fit mihi nomen. unde Graeci
 quoque his per se dictis verbis aliquotiens addunt
 articularia praepositiva, ut est τὸ τρέχειν, τοῦ τρέχειν.
 20 si quis enim dicat: velocius est id quod est currere
 eo quod est ambulare, in illo nominativum iunxit
 articulum dicens id quod est currere, in illo vero
 ablativum dicens eo quod est ambulare; velut si
 quis in nomine dicat: id quod est scamnum levius
 25 est eo quod est ostium, hoc quod diximus id quod
 est scamnum ad ipsum scamnum articulare prae-
 positivum iunximus, tamquam si diceremus hoc scam-
 num, et quod rursus diximus eo quod est ostium,
 tamquam si diceremus hoc ostio: ita quoque cum

3 nec MT¹E quidquam om. E 8 sed — signif.
 om. b 11 modo om. E 12 vere in marg. F² 13 dixit F
 14 quod E² 16 quicquid quo admodum F¹ 17 sit MT¹
 19 ut est om. MT¹ 20 enim om. E id om. F¹ 22 arti-
 culo MT¹ 23 ablativo E 24 leus M¹T¹ 25 hostium
 MT¹ (item 28) an hic? dicimus E 28 est om. F¹ (ostium
 est F²) 29 dixerimus F¹ hostio MT quoque om. MT¹

dicimus: velocius est id quod est currere eo quod est ambulare, hoc quod dicimus id quod est currere ita ponimus tamquam si dicamus hoc currere, et rursus eo quod est ambulare, tamquam si diceremus ablativo modo ab hoc ambulare, quasi translatum 5 ad nomen sit dictumque hac ambulatione. quare per se dicta verba nomina sunt. et est huius rei probatio quam ipse Aristoteles ponit. cum enim simplex dicimus nomen, auditoris inchoat intellectus cum nostra prolatione et dum proferimus, dicentis 10 sequitur vocem et tunc quiescit, cum illud nomen fuerit expletum. cum enim dico hippocentaurus, ingreditur a prima syllaba audientis intellectus et usque ad finem totius nominis non quiescit. ubi vero extremam audierit syllabam, mox quid dictum sit 15 auditor intellegit et eius intellegentia conquiescit. sic ergo et in verbo. cum dicimus currere, intellectus quoque audientis per eas syllabas quae sunt cur et re et rursus re vadit, sed ubi extremam audierit syllabam, mox totius verbi capiens significationem 20 intellectus quiescit. ergo verbum per se dictum nomini simile est et est quodammodo nomen. sicut enim in nomine is qui dicit intellectum audientis ultimae syllabae prolatione et totius nominis perfectione constituit et is qui audit quiescit et ultra eius intellegentia non 25 progreditur: ita quoque et verbum si per se dicatur audientis constituit intellectum. quod si cum alio coniungatur, nondum tota intellegentia constituitur audientis. ut cum dico Socrates ambulat, in solo ambulat, quod est verbum, non consistit perfecta sententia 30 nisi in toto, quod est Socrates ambulat. rursus

2 prius est om. MT¹E¹ alt. est om. E¹ 5 ab
 del. T² 9 inchat F 13 ad primam sillabam T² audienti
 F¹ 17 ergo om. E 19 uidit F¹ 19. 20 sillabam aud.
 T¹ 22 Si F¹ 28 tōtam intellegentiam constituit E
 29. 30 ambulat om. E *30 consentit E

cum dico ambulare moveri est, non in unoquoque horum verbo sententia constituta est, sed in tota oratione conquiescit auditor, idcirco quoniam, si verbum de altero subiecto praedicetur, utriusque significatio-
 5 nem verbi iungit auditor et non per se verbum ipsum considerat quod dicitur, sed ad alterum refert, ut ambulare moveri est ambulationem ad motum vel Socrates ambulat ambulationem ad So-
 10 cratem. tunc ergo fit integrum verbum, cum refertur ad alterum. at si simpliciter praedicetur verbum nomen est, idcirco quod sicut nomen dictum ita quoque verbum audientis constituit intellectum.

Sed si est vel non est, nondum significat; neque enim esse signum est rei vel non esse.

15 Sed quamquam nomen sit, inquit, verbum et aliquid definite significet per se dictum, solum tamen non faciet enuntiationem neque verum aliquid falsumve constituet. hoc est enim quod ait: sed si est vel non est, nondum significat, ad adfirmationem
 20 referens quod dixit sed si est, ad negationem quod ait vel non est. nihil enim horum significat per se verbi praedicata prolatio. cum enim dico currit, hoc ipsum currit significat quidem aliquid, sed si est aut non est nondum significat; neque enim
 p. 227 esse signum est rei | aut non esse. quod tantum
 26 valet tamquam si dicam: id quod dico currit non significat esse ipsum cursum aut non esse. si enim significaret, ita diceretur: currere est vel currere non est. nunc autem currit non designat esse ipsam

4 praedicatur T² 4. 5 consignif. E verbi signif. T²
 8. 9 socraten E 10 ad simpliciter F¹ 11 quoniam T²
 dicta M¹T¹ 14 neque — non esse om. MT 15 nomen
 inquit et uerbum aliquid F² 18 constituit E 21 horum
in marg. F 23 aliquid quidem F 28. 29 *ante* currere est
add. in marg. currit homo T; modo currit homo *add.* M² modo
 currit homo modo currere est vel modo currere non est E
 29. pg. 65, 1 ipsam rem esse aut MT

rem vel non esse. dicitur enim solum et est intellectus quidam, sed neque adfirmationem significat neque negationem, idcirco quod neque ponit rem esse nec eam interimit. quod per hoc monstravit quod ait: neque enim esse signum est rei vel non esse, 5 id est neque enim quodlibet verbum ita praedicatur, ut signum sit rei illius de qua praedicatur, quoniam est vel quoniam non est.

Nec si hoc ipsum est purum dixeris. ipsum quidem nihil est, consignificat autem quandam 10 compositionem, quam sine compositis non est intellegere.

Est verbum iunctum cum alio verbo vel nomine solet facere propositionem, ut homo est vel currere est, ipsum autem est purum si dictum, inquit, fuerit, 15 neque verum est neque falsum, a quo omnes paene enuntiationes fiunt, quae sunt simplices. ergo nec si hoc ipsum est purum dixeris, esse aliquid aut non esse significat, id est aut adfirmat aut negat, idcirco quod ipsum est simpliciter dictum nihil est, 20 non quod omnino nihil significet, sed quod nihil neque veritatis habeat neque falsitatis, id est non nihil est ad significationem, sed ad veritatis falsitatisque significationem, de qua nunc tractabitur. cur autem nihil veri falsique monstraret, ostendit. est enim duobus 25 modis dicitur, ut verum falsumque designet: aut cum unam rem quamlibet propria compositione constituit, ut cum dico homo est, ipsum est cum homine iunctum atque compositum esse hominem constituit et fit exinde enuntiatio; aut rursus cum duae 30

1 vel non esse om. E 2 an quidem? 3 neq; T
 6 verbum om. F¹ 7 rei om. E 10 quia consignif. (del.
 autem) T² 14 vel om. M¹T¹ 15 inquit om. E (add. E¹)
 17 nec om. F¹ 18 aut om. F¹M (add. M¹) 22 veritas M¹T¹
 habeat om. E 24 tractabatur F² 25 monstret b 26 designat E 28 homine] homo est T¹ 30 at rurs. T²

res per ipsius verbi compositionem copulationemque iunguntur, ut est homo animal est. homo namque et animal copulantur atque iunguntur per id quod dicitur homo animal est. ergo si omnis veri falsique in enuntiatione significatio eius quod dicitur est in compositione est, cum aut sua compositione aliquid esse constituit aut duas res copulat atque conponit, vis eius quae in enuntiationibus propositionibusque monstratur in veri falsique scilicet designatione praeter ipsas compositiones, in quibus hoc solet efficere, nulla est. atque hoc est quod ait: consignificat autem quandam compositionem, quam sine compositis non est intellegere. cum enim dico est, nihil significavi quid sit aut non sit. quod si faciam enuntiationem, componam necesse est, ut homo est aut ut homo animal est. quare si omnis eius vis in veri falsique enuntiatione ad compositionem refertur, cum praeter compositionem dicitur, quod in compositione designare potest, id praeter compositionem non designat, potest autem compositione facta verum falsumque in enuntiatione monstrare. haec igitur sine compositis in verbo est nullus valet advertere. recte igitur dictum est consignificare quandam compositionem, quae sine compositis intellegi non valeret.

4. Oratio autem est vox significativa, cuius partium aliquid significativum est separatum, ut dictio, non ut adfirmatio.

Omne quod compositum est eorum suscipit naturam ex quibus totum compositi ipsius corpus efficitur. quare quoniam oratio verbis constat atque nominibus,

8 propositionibus MT¹ 10 ipsas *om.* T¹ 16 ut *om.*
MTE 19 designari F² 21 falsum *ue* E 23 igitur *om.*
M (*add.* M¹) 26 DE ORATIONE FTG 28 adfirmatio uel
affirmatio T¹ (uel aff. *del.* T²) adf. uel negatio MG²S⁶
30 totum *om.* MT 31 constat uerbis MT¹ et MT

quae significativa sunt, recte oratio quoque significa-
 tiva esse definitur. sed distat oratio his ex quibus
 ipsa effecta est id est nominibus atque verbis, quod
 eorum partes nihil extra designant, orationis vero pars
 aliquid separata significat. nam si nomen et verbum 5
 partes orationis sunt, haec autem per se significant,
 non est dubium separatas partes orationum significare.
 quo modo autem designant, sequenti determinatione
 monstravit. significant igitur partes orationum ut
 dictio semper, non semper ut adfirmatio. nunc 10
 autem dictionem dicit simplicem verbi aut nominis
 nuncupationem. sunt enim quaedam orationes, quarum
 partes ita significant quasi adfirmatio, ut in ea
 oratione quae est si dies est, lux est, id quod
 dicimus lux est totius orationis pars est et ita est 15
 significativa | ut quaedam adfirmatio. sed non omnis p. 228
 oratio adfirmationem habet in parte. haec enim ipsa
 quae dicit lux est, habet in partibus id quod dicimus
 lux et rursus id quod dicimus est, sed neutra ipsarum
 adfirmatio est, sed tantum simplex dictio. omnis 20
 ergo oratio dictionem quidem habet in parte, non
 vero omnis oratio adfirmationem. recte igitur dixit
 partes orationis significare ut dictionem, non ut
 adfirmationem. quid autem sit dictio, ipse paulo
 post clarius demonstravit. 25

Ut dictio, non ut adfirmatio. dico autem,
 ut homo significat aliquid, sed non quoniam

1 recte *om.* MT¹ 7 separates? F¹ separate F² ora-
 tionis E 8 Quod (*om.* modo) F significant E 9 monstrabit
 MTE orationis T² 14 si dies est *om.* F¹ 15 diximus
 T¹ et F²: *om.* F¹ et ceteri est *om.* E 19 et *om.* T
 et rursus *om.* M (*add.* M¹) 19. 20 ipsarum b: ipsorum *codi-*
ces (an neutrum ipsorum?) 22 oratio *om.* E (*add.* E¹)
 dictum est MT 23 sign. semper E 24 sit *om.* M¹T¹
 ipse *om.* MT¹ ipsa E (*corr.* E¹) 25 demonstrabit SME
 monstrabit G 26 Ut — adfirmatio *om.* MTS¹ (*in marg.*
add. S²) alt. ut *om.* F¹

est aut non est, sed erit adfirmatio vel negatio, si quid addatur.

Quod supra proposuit dicens orationis partes ut dictionem significare, non ut adfirmationem, hoc
 5 convenienti monstravit exemplo: homo, inquit, dictio est et est pars orationis, si in tota oratione ponatur, ut est homo animal est. ergo id quod dicimus homo dictio quaedam est, sed adfirmatio non est.
 10 cum ergo nomen hoc id est homo pars orationis sit et adfirmatio non sit, docetur verum esse quod dicitur orationis partes significare ut dictionem, non ut adfirmationem. docet autem illa res nomen hoc adfirmationem non esse, quod in adfirmatione
 15 semper veritas aut falsitas invenitur, nomen vero simpliciter dictum neque verum neque falsum est. quare nomen hoc id est homo ut adfirmatio non significat, sed designat aliquid simplex, significat igitur aliquid ut dictio. haec autem dictio, si ei aliquid addatur, ut est verbum aut quodlibet verbum aliud quod
 20 enuntiationem possit efficere, erit adfirmatio. si enim quis dicat homo est vel homo vivit, fit adfirmatio. atque hoc est quod ait: sed erit adfirmatio vel negatio, si quid addatur. si enim aliquid ita adponatur vel adpositum ita negetur, ut enuntiatio constitui possit, adfirmatio negatione perficitur. si quis
 25 enim dicat homo vivit, adfirmatio est; homo non vivit, negatio est. docet autem dictionem esse vocem secundum positionem per se significantem per hoc quod ait: sed non una hominis syllaba. una

1 *prius est om.* F¹M¹T¹ 2 addatur sed non una hominis syllaba SMT¹ (sed — syll. *del.* T²) 6 *alt. est om.* E
 7 *id om.* M (*add.* M¹) 12 *ut om.* F¹ 13 *affirmationem* E
 16 *non ut aff. consign.* E 17 *designant* F¹ *designet* MT
alt. aliquid om. MT¹ 19 *ut] aut* E 20. 21 *quis enim* E
 23. 24 *oppon. vel oppos.* F 24. 25 *possit const.* MT 25 *negatione* M¹T¹ 27 *est om.* MT 29 *nominis* E (*item* p. 69, 1)

enim hominis syllaba dictio non est, idcirco quod nihil per se separata significat, ut ho. si quis enim ab eo quod est homo tollat syllabam ut ho et mo et in ceteris quae supra ostendimus, omnis eiusmodi pars quae per se nihil significat non est dictio, sed tantum in toto nomine quiddam positum designat et consignificat, ut in eo quod ipse ponit exemplo:

Nec in eo quod est sorex rex significat, sed vox est nunc sola. in duplicibus vero significat quidem, sed non secundum se, quemadmodum dictum est.

In eo, inquit, quod est sorex, rex videtur quidem aliquid significare, sed cum toto nomine consignificat potius quam quidquam per se ipsum designat, quemadmodum supra iam dictum est. docuit enim supra partes nominis nihil omnino significare separatas. quod ergo dicit sed non secundum se, id est in eo quod est sorex rex per se nihil significat, sed tantum quiddam consignificat, quod cum tota nominis compositione designat, cum et so syllaba et rex iuncta in unum id quod est sorex in tota syllabarum coniunctione designet.

Est autem oratio omnis quidem significativa non sicut instrumentum, sed, quemadmodum dictum est, secundum placitum.

2 ut in ho F² ut ho om. G 2. 3 ut ho — syllabam om. SMTE si — syllabam del. F² 3 tollet F ut ho om. F ut in ho E et in mo F² post mo add. supra lin. nihil significat G¹ 4 ut in cet. corr. G quae G (sed eras.) T²: om. ceteri ut supra SMT¹E omnis ego: omnis enim codices huiusmodi MT¹E 6 tantum b: tamen codices nomine toto MT¹ an positum quiddam? significat MT 9 nunc om. MT vero om. MT¹ 10 quidem signif. M quod sign. T¹ (del. quod et quidem post sign. add. T²) secundum se sed MT 11 est om. F¹ 12. 13 quidem vid. MT 15 iam om. E 19 tantum b: tamen codices 21 unum id F (in medio F² enim? scripsisse videtur) 22 designet b: designat codices

Plato nomina naturalia esse constituit et hoc hinc probare contendit, quod quaedam supellex et quodammodo instrumentum sint invicem sensa prodendi. naturalium vero supellectiles sunt naturales: ut oculi
 5 instrumenta quidem sunt videndi, qui visus res naturalis est, quare oculos quoque naturales esse necesse est: ita etiam oratio rerum naturalium supellex est atque instrumentum id est sententiarum, quare ipsa quoque est naturalis. Aristoteles autem dicit non
 10 secundum naturam esse orationem, sed secundum placitum. quocirca nec esse orationem supellectilem naturalem. quod enim dicit non sicut instrumentum, non dicit non per hoc instrumentum sensa pro-
 14 ferri, sed tantum rem esse orationem secundum positionem, per quam proprias | sententias demonstramus. cuius enim rei partes ad placitum sunt, ipsa quoque est ad placitum. sed orationis partes nomen et verbum sunt, haec autem sunt ad placitum, non natura: oratio igitur ipsa secundum placitum positionemque
 20 est, sed non est naturaliter constituta. est autem integra definitio orationis haec: oratio est vox significativa secundum placitum, cuius partes aliquid extra significant.

Enuntiativa vero non omnis, sed in qua
 25 verum vel falsum inest. non autem in omnibus, ut deprecatio oratio quidem est, sed neque vera neque falsa.

Orationis (ut supra iam diximus) multae sunt

2 constudit E¹ (corr. E²) supplex F¹ suppellex F² et
 ceteri (item infra) 3 sint T²: sit T¹ et ceteri in
 nocem T²E protendi M¹T profendi E¹ 4 naturalis F¹
 (item 6) 5 qui] Quoniam MT¹ 12 sicut MT¹: esse
 FET² 14 tamen MT¹ 18 prius sunt] est FMT¹ ad
 pl. sunt MT 19 autem MT 20 sed] et T²E 21 haec
 om. E 23 significant b 24 uero est T² 25 est MT¹
 26 est om. M¹T¹

species. est enim oratio prima optativa, ut Utinam tibi istam mentem di immortales duint! secunda vocativa, ut Heus tu, tertia imperativa, ut Cape, da hoc Dorcio, quarta deprecativa, ut Iuppiter omnipotens et reliqua, quinta enuntiativa, ut dies 5 est, dies non est. sed in hac sola specie orationis veritas et falsitas inest, in illis vero ceteris minime. volens autem Aristoteles ostendere multas esse orationes et non omnem orationem esse enuntiativam hoc addidit: deprecatio oratio quidem est, sed 10 neque vera neque falsa. etenim deprecatio in orationis speciebus ponitur, sed nulla in ea veritatis natura falsitatisque cognoscitur.

Et ceterae quidem relinquuntur; rhetoricae enim vel poeticae convenientior considera- 15 tio est; enuntiativa vero praesentis est speculationis.

Deprecativam, inquit, et optativam et vocativam atque imperativam poetis atque oratoribus relinquamus. illis enim vel ad imitandos vel ad movendos 20 adfectus ceterae orationis species adsumuntur. nos vero philosophi, quibus veritatis et falsitatis discretio curae est, de illa sola oratione tractamus in qua utrumlibet horum possit agnosci. in enuntiatione vero

1 Cic. in Cat. I c. 9 § 22 3 Cic. pro Mil. c. 22 § 60
3. 4 Ter. Phormio I, 2, 102 4. 5 Verg. Aen. II 689

1 autem MT optiva F¹ 2 dii MTE duint de-
derunt F dedissent G²? 3 he eus G tu] ita F
5 ulcipientis F¹ (suprascr. omi F²) ulcipientis T² altipotens
T¹ME et reliqua om. MT precibus si flecteris ullis b 6 in
om. MT¹ 8. 9 orationis F¹ 12 orationib; M¹T¹ 13 fals.
nat. MT 14 cetera FME relinquunt M¹T¹ 15. 16 assigna-
tio E (suprascr. consideratio E¹) 16. 17 spec. est MT
considerationis est S 18 optivam F¹ 20 mitigandos F²
inuitandos M² inmutandos E¹ 21 effectus E¹ 23 tracte-
mus MTE 24 posset E

aut veritas inest aut falsitas. quocirca nos quoque de enuntiatione tractemus.

5 Est autem una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio; aliae vero con-
iunctione unae.

Enuntiativarum orationum aliae sunt per se unae, ut est homo animal est; aliae coniunctione unae, ut est si homo est, animal est. homo est enim et animal est duae sunt, sed addita coniunctione quae
10 est si una redditur. earum autem quae unae sine coniunctione sunt prima est adfirmatio, secunda negatio. hoc enim tollit negatio quod adfirmatio ante constituit et hoc negatio dividit quod illa coniunxit. enuntiativarum igitur orationum earum quae sunt per
15 se unae prima est adfirmatio, deinde negatio. aliae vero sunt non per se unae, sed cum plures sint naturaliter, unae fiunt coniunctione.

Necesse est autem omnem orationem enuntiativam ex verbo esse vel casu. etenim hominis ratio, si non aut est aut erit aut fuit aut
20 aliquid huiusmodi addatur, nondum est oratio enuntiativa.

Aristotelis Graecus textus non habet ita ut nos supra posuimus, sed hoc modo: etenim hominis, si
25 non aut est aut erit aut fuit et cetera, subintelligendum relinquitur philosopho, quod de ratione diceret id est definitione quam Graeci λόγον dicunt. sed

4 vero om. MT 6 Enuntiativarum uero MT 10 redditur oratio T² unae sine E: unae FMTS una G 11 coniunctiones G est om. MT¹ est ut E 15 est om. E
16 sunt E 17 fiunt (sunt T²) coniunctione unae MT 18. 19 enunt. om. or. MT¹ en. or. S 20 ratio F: rationi F² et ceteri 23 Aristoteli? F¹ Aristoteles M² Aristotiles E¹
Graecus ego: greco F¹G? greci T² in greco F² et ceteri textum G textu M²S² (s. eras.) G² 25. 26 ubi subintell. M² 26 relinquitur philosopho in ras. F² 27 de def. b longon F logon F² et ceteri (item infra)

cum supra de oratione tractasset, quae apud illos eodem modo λόγος vocatur, dum de hominis ratione id est definitione vellet dicere, quoniam non significat verum vel falsum, nisi ei aut est aut fuit addatur, communione vocabuli usus ad λόγον de quo superius 5 tractabat rettulit, ut non orationem intellexeremus, sed potius rationem. de qua re illis nunc satisfacimus, si qui Graecae orationis periti nos forte culpabunt, cur quod illic non fuit nostrae translationi adiecerimus. nos enim ad faciliorem intellectum Latinae 10 orationi famulantes hoc adposuimus, quia de oratione loquentibus intellectus ad rationem, nisi id esset adiectum, transferri non poterat. totum vero quod dicit tale est: enuntiativae orationes si sunt simplices, has 14 verba constituunt. ex | duobus enim nominibus solis p. 230 enuntiatio non fit, ex nomine autem et verbo fit, ut est homo vivit. fit quoque ex solis verbis, ut est ambulare moveri est. fit etiam ex casu verbi, ut Socrates fuit vel dies erit. erit enim et fuit verbi casus sunt. quocirca enuntiativam orationem 20 simplicem sola maxime verba constituunt. eorumque ponit exemplum, in quo cum plura sint nomina, nisi addito tamen verbo in enuntiationis proprietatem et significantiam non venit, ut est definitio hominis. ratio enim hominis est speciei hominis definitio. cui 25 si non aut est aut non est aut aliquid huiusmodi addatur, enuntiatio esse non poterit. nam si quis

2 dicitur MT 4 vel] aut MT aut (post ei) del.
T² post est add. aut erit b 5. 6 communionem vocabuli
huius id est logon — reticuit E² 7 re om. E illas F¹
satisfacimus nunc E 9. 10 adiceremus FT²E² adiaceremus
E¹ 14 orationis F¹ si om. F del. T² sint MT¹
16 verbo] nomine E¹ 19 uel T²: etiam uel codices vel
etiam b 21 maxime sola MT 22 exempla MT¹E (corr. E¹)
sunt E 23 tamen add. MT¹ 24 inuenit (om. non)
M¹T¹ 25 speciei def. (om. hominis) E 26 est aliquid (om.
aut) MT¹

dicat animal rationale mortale, nulla in eo adhuc aut falsitas aut veritas intellegitur. si vero addatur est, ut sit animal rationale mortale est, enuntiatio sine ulla dubitatione perficitur. solum igitur
5 verbum enuntiativam simplicem continet orationem.

Quare autem unum quiddam est et non multa animal gressibile bipes, neque enim eo quod propinque dicuntur unum erit, est alterius hoc tractare negotii.

10 Cum de simplicibus atque unis orationibus loqueretur, definitionem hominis interposuit, de qua nunc hoc dicit: ita quidem interposita est definitio hominis, tamquam si una esset oratio, cur autem una sit oratio, nunc, inquit, dicere intermittimus. neque
15 enim idcirco una esse putanda est, quia continue dicitur et sibimet propinque animal gressibile bipes. posset enim videri horum continua et sub uno prolatio unam facere enuntiationem, sed hoc Aristoteles negat. nam non idcirco una oratio est, quia propinque et
20 continue dicitur, cur autem una sit, alterius est hoc tractare negotii. et de eo disputat in his libris quos *μετὰ τὰ φυσικά* inscripsit, quod est opus philosophi primum. nobis autem hoc in secunda editione monstrandum est.

25 Est autem una oratio enuntiativa quae

1 ea E 2 prius aut om. MTE 1. 2 fals. adh. E 3 est om. T¹ 4 mortalis T¹ 5 verbum om. F¹ 6 autem om. MT¹ 7 /// eo M in eo T 8 dic. prop. MT⁶ 9 Dum M² 10 Dum M² 11 si om. E 12 non sit T² 13 continuo MT¹ 14 possit E¹ 15 uideri horum uideri E (corr. E¹) horum *suprascr.* ratio F² horum oratio M² uno ego: una *codices (v. indicem)* prolatio F: prolatione F² et ceteri (prolatione edita M², *del.* sub et corr: et una prolatio E²) 16 hoc om. E 17 continueq; (om. et) E una om. E non sit T² 18 de eo] deo F¹ ideo M¹T¹. quos et T¹ 19 meta /// phisica F metaphisica MTGS metaphisica E 20 primi G¹S²

unum significat vel coniunctione una, plures autem quae plura et non unum vel inconiunctae.

Duplicem modum unarum multarumque orationum esse denuntiat. est namque una oratio vel cum unam rem significat vel cum coniunctione una est, ut est 5 ea quae dicit animal rationale mortale homo est. hanc enim huius orationis sententiam nullus in multas significationes diducere poterit, sed unum quiddam significat et est praeter coniunctionem. alia vero oratio est una, quae per coniunctionem una est, 10 ut si dies est, lux est. est ergo una oratio quae vel unam rem significat vel coniunctione iungitur. plures autem sunt quae plura significant, ut est canis movetur. hanc enim potest et ad latrabilem et ad marinum et ad caelestem auditor advertere 15 atque ideo, quoniam multa significat, non est una oratio, sed plures. sunt quoque orationes per se plures et numero et significatione, quae nulla coniunctione copulantur, ut si quis dicat sol est, pax erit, nox est, caelum volvitur. haec cum plura significant, 20 nulla tamen coniunctione iunguntur atque ideo plures orationes vocantur. in summam igitur unarum orationum aliae sunt significatione unae, aliae coniunctione; non unarum vero orationum aliae sunt significatione plures, aliae eo quoniam nulla coniunctione copu- 25 lantur.

Nomen ergo et verbum dictio sit sola, quoniam non est dicere sic aliquid significantem

1 continuatione F¹T² 2 plures F¹ (plura significant F²)
 coniunctae M¹T¹ 3 rationum F 4 autem MT 6 ratio-
 nalis mortalis T¹ 8 deducere F (corr. F¹) M² 9 coniunctio-
 nes E 12 iungitur una est MT¹ (una est *del.* T²) 15 auctor
 T 18 quoniam MT¹ oratione F 19 copulant F qui F¹
 21 coniunguntur E 22 summa GT² or. un. GE 23 con-
 iunctione unae T²E 25 quod T² nulle F 27 fit F²
 28 aliquem F²T²

voce enuntiare, vel aliquo interrogante vel non, sed ipsum proferentem.

Per hanc sententiam simplex dictio quid sit exponit. dicit enim verbum nomenque dictiones videri
 5 solum, non etiam adfirmationes atque huius sententiae causam subnectit. idcirco enim verba et nomina dictiones solum sunt, quoniam cum dicta fuerint simplicia sive aliquo proferente vel sponte dicente sive ad alterius interrogationem aliquo respondente neque
 10 verum ex his neque falsum valet intellegi. si quis enim per se dicat Socrates vel rursus per se solum simplexque ambulat, neque verum efficit neque falsum. sin vero alio interrogante Socratesne ambulet ille respondeat ambulat, si huic ipsi verbo per se quis
 15 animum velit advertere quod dixit ambulat, enun-
 p. 231 tiatio | nulla est. quod si cum superiore interrogatione coniungat, tunc ex interrogationis et responsionis coniunctione enuntiatio nascitur. solum autem nomen vel verbum neque dicente aliquo et sponte proferente
 20 nec respondente potest quisquam dicere, quoniam enuntiatio facta est. et sensus quidem huiusmodi est, ordo autem verborum talis est: nomen ergo et verbum dictio sit sola, quoniam sic aliquid significantem voce id est nomen aut verbum simpliciter proferentem non est dicere enuntiare. non
 25 enim possumus dicere, quod aliquid enuntiet is qui simplex nomen aut simplex protulit verbum, sive alio interrogante vel non interrogante, sed ipso sponte proferente.

1 nocem F¹T² 2 ipsum proferentem GF¹: ipso proferente *ceteri*
 5 adfirmationem E 6 subuestit M subuertit T¹
 8 et E 12 simplex quod est E 13 ambulat MT
 14 sed MT¹ hoc ipsum uerbum E 14. 15 quis animum *ego*: quisquam *codices*
 16 argumentatione vel interrogatione MT¹
 23 sit *om.* E aliquem FMT 24 nocem T² aut *in ras.*
 F² 25 proferente MT¹ 28 sive b interrogante
om. MT¹

Harum autem haec quidem simplex est enuntiatio, ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo, haec autem ex his coniuncta velut oratio quaedam iam composita.

Nunc quid sit oratio simplex compositaque declaratur. est enim simplex oratio quae duobus terminis constat. termini autem sunt nomina et verba, quae in simplici propositione praedicamus, ut in eo quod est Socrates disputat, Socrates et disputat termini sunt. et qui minor terminus in enuntiatione proponitur, ut Socrates, subiectus dicitur et ponitur prior; qui vero maior, praedicatur et locatur posterior, ut disputat. quaecumque ergo propositio ex uno subiecto et ex uno praedicato facta est, illa simplex enuntiatio nuncupatur. atque hoc est quod ait: harum autem id est enuntiativarum simplex est enuntiatio, ut aliquid de aliquo, ut unum praedicatum quod est aliquid de uno subiecto quod est de aliquo praedicetur. hoc autem pertinet ad adfirmationem, ut aliquid de aliquo praedices, ad negationem vero, ut unum aliquid ab uno aliquo praedicando disiungas, ut in eo quod est Socrates non disputat disputare unum terminum a Socrate alio termino praedicando disiunxi. aliae vero sunt orationes enuntiativae, quae compositae nominantur, quae ex simplicibus orationibus componuntur, ut est si dies est, lux est. dies est. et lux est duae sunt simplices enuntiativae orationes, idcirco quod binis terminis constant; ex duabus autem simplicibus orationibus tota haec oratio est, quae dicit si dies est, lux est. hoc est

1 est *om.* FMT¹ est quidem simpl. E 4 quaedam *om.*
 FMT 5 oratio sit E 9. 10 terminis (*om.* sunt) M¹T¹
 12 praedicatus E 13 ergo *om.* MT¹ compositio F¹T²E
 14 et *om.* M¹T¹ 18 *prius* est *om.* MT¹ 21 ab uno de MT¹
 (uno de *del.* T²) 23 ab alio MT¹ 25 ex *om.* E 28 constat F¹ 29 duobus F

enim quod ait: haec autem ex his coniuncta id est ex simplicibus orationibus enuntiativis velut oratio iam composita; quippe quarum totum corpus ex his iungitur, quas simplices esse supra iam docui.

5 Est autem simplex enuntiatio vox significativa de eo quod est aliquid vel non est, quemadmodum tempora divisa sunt.

Postquam de compositis orationibus simplicibusque tractavit, definitionem enuntiationis ingreditur. 10 ait enim: enuntiatio est vox significans adfirmationem vel negationem, vel in praeteritum vel in praesens vel in futurum tempus. quod enim dixit de eo quod est, ad adfirmationem rettulit; quod addidit vel non est, ad negationem; quod vero secutus est quem- 15 admodum tempora divisa sunt, ad singulorum temporum rettulit rationem. sive enim aliquis sic dicat Socrates vivit, Socrates non vivit sive Socrates vixit, Socrates non vixit vel sic Socrates victurus est, Socrates victurus non est, 20 quoniam adfirmatio est aut negatio quoniamque quaelibet ipsarum in aliquo temporum est, quae dividuntur in futurum, praesens ac praeteritum, plenam retinet simplicis enuntiationis naturam.

6. Adfirmatio vero est enuntiatio alicuius 25 de aliquo, negatio vero enuntiatio alicuius ab aliquo.

Ad adfirmationis et negationis determinationem enuntiationis nomen sumpsit ut generis. est autem

3 quaedam iam b posita MT¹ cuius M² b totum
 del. G² 4 iam om. MT¹ 6 vel quod non MT 9 enun-
 tiationis M²E²: adfirmationis FG aff. E¹ vel negationis *supra*
scr. G¹? affirmationis vel negationis M¹TS enuntiationis per
 aff. et neg. b 14 enim MT 16 sic om. E dicit F¹
 19. 20 quod F¹ 20 vel MTE que om. MT 21 tem-
 pore F (*sed e in ras.* F²) MT. 25 vero est MT 27 Ad
 om. MT determinatione MT¹

adfirmatio quotiens aliquid de aliquo cum eo quod est esse praedicamus, ut cum dicimus homo animal est, animal de homine praedicavimus; quotiens autem aliquid ab aliquo praedicando disiungimus, negatio est, ut homo lapis non est, lapidem enim ab homine disiunximus. quare recta adfirmationis et negationis facta est definitio. |

Quoniam autem est enuntiare et quod est p. 232 non esse et quod non est esse et quod est esse et quod non est non esse, et circa ea quae sunt 10 extra praesens tempora similiter omne contingit quod quis adfirmaverit negare et quod quis negaverit adfirmare: quare manifestum est, quoniam omni adfirmationi est negatio opposita et omni negationi adfirmatio. et sit 15 hoc contradictio, adfirmatio et negatio oppositae.

Nunc dividit enuntiationes, vel quae de his fieri possunt rebus quae sunt vel quae de his quae non sunt, sive in adfirmatione sive in negatione. dicit 20 enim, quoniam est enuntiare quod est non esse, ut si quis dicat nullus homo animal est. hoc enim quod est non esse proposuit. haec est falsa negatio. et quod non est esse, ut si quis dicat omnis lapis animal est. quod enim non est esse constituit et 25 haec est falsa adfirmatio. et quod est esse, ut si quis dicat omnis homo animal est. quod enim est esse confirmat et haec est adfirmatio vera. et quod non est non esse, ut si quis dicat nullus lapis animal est. quod enim non est non esse 30

3 praedicamus MT²E 4 enim MT 5 enim om. MT¹
 6 disiungimus T² recte M¹T 11 omne] prima F quod
 del. et suprascr. omne F¹? 12 et quod M² 15 fit MT
 18. 19 vel — quae sunt in marg. E² rebus fieri possunt
 E² 23 post negatio ·I· F ·II· E 26 adfirmatio ·III· FE
 28 constituit MT¹ vera ·III· FE 30 prius est om. F¹

proposuit et haec est vera negatio. et non solum hoc in praesenti tempore, sed circa ea quoque quae praeter praesens sunt tempora. hoc autem tantum valet ac si diceret: hoc non modo in praesenti tempore ita enuntiari potest, ut sit et vera et falsa negatio et rursus vera falsaque adfirmatio, sed etiam in praeteritum et futurum, quae extra praesens tempus sunt. similiter enim omne contingit quod adfirmatur negare et quod negatur ab alio alium rursus adfirmare. quod si omni veritati falsitas opponitur, est autem et adfirmationis et negationis falsa proferre, constat quod omni negationi adfirmatio et omni adfirmationi negatio opponitur. hinc ergo quid sit quod dicitur contradictio declaratur. est enim contradictio adfirmationis et negationis oppositio. cum enim quis adfirmat quod alius negat, ipsa utrarumque propositionum pugna contradictio nominatur. atque hoc est quod ait: et sit hoc contradictio, adfirmatio et negatio oppositae. cum enim adfirmatio negationi opponitur, contradictio est. sed quae sit adfirmatio opposita negationi aut quae sit harum propositionum oppositio, in sequentibus prodit. neque enim quaelibet negatio cuilibet adfirmationi opposita est, sed tantum quas in sequentibus ipse determinat. quocirca erit contradictio adfirmatio et negatio oppositae. quae sint autem oppositae, sequens expositionis ordo contextit.

Dico autem opponi eiusdem de eodem, non autem aequivoce et quaecumque cetera talium

5 *primum* et *om.* MT 6. 7 *an* praeterito et futuro? 7 tempora b 8 *en/im* F *om.* MT etenim b contigit F 9 aliquo MT 10 *post* opponitur *add:* omni etiam falsitati veritas b 11 falsas? M¹ falsitas T 10. 11 affirmaciones et negaciones falsas proferri (*suprascr.* e) E 13 hic E (hinc E¹) 14 uero T 15 enim *om.* MT¹ quis *om.* E¹ 17 uel pugna oppositio MT¹ (uel *et opp. del.* T²) 18 sit *om.* E¹ fit MT 24 hae quas F² *et ceteri* 28 autem] sicut MT¹ talia T²

determinamus contra sophisticas inportunitates.

Fieri tunc oppositionem in adfirmationibus negationibusque demonstrat, cum idem subiectum idemque praedicatum in negatione sit, quod quilibet in adfirmatione proposuit. oportet enim semper, si opposita est adfirmatio negationi, unam esse veram, alteram falsam. quod si utraeque falsae sunt aut utraeque verae, non sunt oppositae. neque enim se perimunt. si autem una sit falsa, alia vera, tunc vera perimit falsam et si illa fuerit vera, alia mox a veritate discedit. quod si in qualibet adfirmatione aut subiectum aut praedicatum fuerit aequivocum, non sunt oppositae. si quis enim dicat: Alexander Helenam rapuit et hoc negetur: Alexander Helenam non rapuit, quoniam Alexander nomen aequivocum est, potest utrumque esse verum, et negatio, si de Alexandro Magno loquatur, et adfirmatio, si de Alexandro Troiano proponat. quare non sunt hae oppositae. illas autem esse dicit oppositas, quaecumque eiusdem praedicati habent oppositionem de eodem subiecto, ut ibi nulla aequivocatio diversitatis causa sit. hoc enim est quod ait: dico autem opponi eiusdem de eodem, non autem aequivoce, ut eiusdem praedicati sit oppositio in negatione, quod fuit in adfirmatione, et de eodem subiecto fiat negatio, de quo ante facta est adfirmatio. | sed diligentius haec in p. 233

1. 2 argumentorum sophisticas ☉ soph. inport. argumentorum E argum. inport. (om. soph.) D 5 quod libet (om. qui) F¹ quod quaelibet T¹ 8 quid F uterq; (prius) MT¹ 9 enim om. MT¹ se /// F (sese?) 10 sin E altera E peremit F¹ 12 si om. MT¹ et negatione add. T² 14 Helenam E (item 15) 15 negatur E 16 alexandri MT 19 proponit M (corr. M¹) hae om. MT¹ 20 esse om. T 23 est enim T² 24 post aequivoce add. hoc est F² 25 quod in ras. F² quae MT¹ 26 ut F eodem F²: eo ceteri negatio] Subiectio F (suprascr. negatio F²) qua MTE

libro quem σοφιστικῶν ἐλέγχων inscripsit edisserit. illic enim sophistarum, quos fallaces argumentatores Latine possumus dicere, qui per huiusmodi propositiones quae verum inter se falsumque non dividunt mendaces col-
 5 ligunt syllogismos, argumenta distinxit, quibus capere respondentem atque innectere consuerunt. ergo nunc hoc dicit etiam illa esse observanda quae contra argu-
 mentatorum inopportunitatem determinata sunt. quae vero sunt illa, dicenda a me secundae editionis textus
 10 exspectet.

7. Quoniam autem sunt haec quidem rerum universalialia, illa vero singillatim; dico autem universale quod in pluribus natum est praedicari, singulare vero quod non.

15 Omnis propositio quemadmodum fiat ostendit. secundum res enim quae significantur propositionis natura perspicitur. rerum autem alia sunt universalialia, alia particularialia. universale est quod de pluribus praedicatur, ut homo de pluribus dicitur et est uni-
 20 versalis. singillatim vero est, ut quaelibet res individua, cuius nulla praedicatio ad sibimet subiecta perveniat, ut Plato vel Socrates. horum autem naturam docet exemplis. ait enim: ut homo quidem universale, Plato vero eorum quae sunt singu-
 25 laria. nam si hoc est universale quod de pluribus praedicatur, homo universale est, de pluribus enim individuis dicitur. quod si hoc rursus est singulare, quod de nullo alio praedicatur, Plato singularis est.

1 sophisticon elechon F sophisticon elchion G sophi-
 sticon helechin MT (helechon M²T²) soph. elechin S (ele-
 chon S²) sophyst. elencon E Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων b
 σοφιστικοὶ ἐλέγχοι? 2 etenim F² 4 diiudicant T²
 9 sint b edictionis F¹ 10 expectat E expetet MT¹
 12 singularia S²b 17 perficitur T²b 20 singulare b
 22 et ut MT¹ autem om. MT¹ 23 ut] Et M² 28 singu-
 lare b

individua namque de nullis aliis praedicantur. quoniam ergo sunt quaedam rerum universalia, alia vero singularia, manifestum est, quoniam omnis adfirmatio aut negatio per haec constituitur.

Necesse est autem enuntiare quoniam inest 5 aliquid aut non aliquotiens quidem eorum alicui quae sunt universalia, aliquotiens autem eorum quae sunt singularia.

Omnis namque propositio aut singulare habet aut universale subiectum, sive adfirmatione adnat 10 sive abnuat negatione. si quis enim dicat homo animal est, homo animal non est, universalem rem id est hominem animal aut esse aut non esse proposuit. atque hoc est quod ait: necesse est autem enuntiare quoniam inest aliquid aut non 15 aliquotiens quidem eorum alicui quae sunt universalia. homo enim cum sit universale, animal illi inesse adfirmatio proposuit quae dixit homo animal est et non inesse negatio quae ait homo animal non est. si vero aliquis sic dicat: Socrates 20 disputat, Socrates non disputat, alicui eorum quae sunt singularia esse et non esse coniunxit. et hoc est quod ait: aliquotiens autem eorum quae sunt singularia. nam cum Socrates singulare quiddam sit, disputatio ei ab adfirmatione iuncta est, 25 sed a negatione seiuncta.

Si ergo universaliter enuntiet in universali quoniam est aut non, erunt contrariae enuntiationes. dico autem in universali enuntiationem universalem, ut omnis homo albus est, 30 nullus homo albus est. quando autem in uni-

1 namque] uero MT 7 autem *infra et ed. II*: quidem
 FE uero MT⁶ 15 autem] aut MT¹ 17 *post* uni-
 versalia *add*: aliquotiens quidem — singularia E enim *om*.
 M (*add.* M¹) E 18 posuit F¹M¹T 27 en. univ. MT¹
 univ. enuntietur T² 28 *contr.* erunt MT

versalibus non universaliter, non sunt contrariae, quae autem significantur est esse contraria.

Omnis adfirmatio omnisque negatio aut universalis est aut particularis aut indefinita. universalis est adfirmatio, ut si quis dicat omnis homo animal est. cum sit enim universale subiectum homo (de multis enim praedicari aliis potest), universaliter praedicatum est. diximus enim omnis homo animal est nec solum hominem, quod est universale, posuimus, sed etiam omnem, et universale id est omne adiecimus universali id est homini, et haec est adfirmatio universalis. sin vero dicat aliquis nullus homo animal est, rursus homini, universali rei, determinationem universalem, id quod dicitur nullus, adiecit. | sive ergo in adfirmatione sive in negatione, si eas universaliter aliquis proferat, universale in universali proponet. non proponet autem universale in universali quotiens ita dicit: homo animal est, homo animal non est. cum enim homo sit res universalis, nulla adiectione universalitatis, quae est nullus aut omnis, adfirmationem vel negationem fecit. quocirca repetendum est: adfirmatio universalis est, in qua universale universaliter praedicatur adfirmative, et negatio universalis, in qua rursus universale universaliter praedicatur negative. sed hae huiusmodi contrariae sunt. fieri enim non potest ut, ubi vera est adfirmatio universalis, illic universalis negatio vera sit, sed e contrario fieri tamen potest ut utraeque

8 aliis praed. MTE 11 sed om. MT¹ omne T²E
 omne] omnem MT¹ 13 aliquis dicat T 16 prius in om: F
 17 in del. T² 17. 18 uniuersale F¹ 18 proponit (prius) F²E
 (corr. E¹) in del. MT² 20 sit homo MT² (sit enim homo T¹)
 25 univ. est T 26 haec MT¹ 27 sunt contr. MT non
 om. M¹T¹ 28 sit MT 29 sed e contrario MT: uel contrario FE (uel e contr. T²) et econtr. b

inveniri falsae possint, ut omnis homo iustus est, nullus homo iustus est; hic enim utraeque sunt falsae; et ut una quidem vera, falsa altera reperiatur, ut in eo quod est omnis homo animal est, nullus homo animal est una vera est, altera falsa; ut vero 5 utraeque verae sint, fieri non potest. quocirca quoniam utraeque falsae inveniuntur, oppositae non sunt, sed sunt contrariae. cur autem contrariae dicantur, alio loco nobis erit dicendum. particulares vero propositiones sunt huiusmodi: quidam homo animal est, 10 quidam homo animal non est. hae dicuntur subalternae. adfirmatio enim particularis sub adfirmatione universali subalterna est. rursus eodem modo particularis negatio sub universali negatione subalterna est. sed hae ut aut utraeque verae sint aut una vera, 15 alia falsa fieri potest; ut utraeque falsae sint, non potest inveniri: ut in eo quod est quidam homo iustus est, quidam homo iustus non est utraeque sunt verae. cum vero dicimus quidam homo animal est, quidam homo animal non est, una 20 vera est, altera falsa. et dicuntur adfirmatio et negatio particulares subcontrariae. quare nec istae vocantur oppositae, idcirco quia utraeque verae inveniuntur interdum. sit autem harum talis descriptio:

1 possunt F ¹ E	3 ut om. T ¹ E	repperitur E (corr. E ¹)
8 dicuntur MT	9 a nobis MT	15 ut add. F ² T ² : om.
ceteri	aut ut una T ²	18 homo om. E iustus om. T ¹
19 verae sint MT ¹	22 nec om. M (add. M ¹)	24 horum
MT ¹	discretio F	figuram om. EM ¹ T ¹

S U B A L T E R N A E	C O N T R A R I A E		S U B A L T E R N A E
	Adfirmatio universalis	Negatio universalis	
	Omnis homo iustus est	Nullus homo iustus est	
	S U B C O N T R A R I A E		
	Adfirmatio particularis	Negatio particularis	
	Quidam homo iustus est	Quidam homo iustus non est	

Ergo neque superiores universales neque inferiores
particulares oppositae sunt, idcirco quod inferiores
quidem utraeque verae, superiores utraeque falsae esse
possunt. sunt autem oppositae contradictorie (ut ipse
5 ait) si quis aspiciat angulares, ut adfirmationem uni-
versalem particulari conparet negationi, ut est omnis
homo iustus est, quidam homo iustus non est;
hae enim simul neque verae possunt inveniri neque
falsae, sed semper in omnibus una vera est, altera
10 falsa. et rursus si universalis negatio particulari ad-
firmationi conparetur, reperiuntur oppositae, ut est
nullus homo iustus est, quidam homo iustus
est. semper enim una vera est, altera falsa. et hoc
14 in quibuslibet terminis dispexeris: ratio non discrepabit.
235 sit autem plenissima hoc modo descriptio: |

3. 4 esse //// possunt F 4 contradictorie ego: contra-
dictoriae *colices* 8 haec F haec T²E enim om. E 10.
11 adfirmatione F¹ 13 vera est una T¹ 14 terminis si
F²M²T²E despexeris T¹E¹ depinxeris T² ratio E: oratio
ceteri 15 Fit T² descriptio F descr. hoc modo MT
figuram om. EM¹T¹

S U B A L T E R N A E	C O N T R A R I A E		S U B A L T E R N A E	
	Adfirmatio universalis	vel oppositae		Negatio universalis
	Omnis homo iustus est			Nullus homo iustus est
		vel oppositae		
	Adfirmatio particularis			Negatio particularis
	Quidam homo iustus est	Contradictoriae		Quidam homo iustus non est
		Contradictoriae		
S U B C O N T R A R I A E				

Sunt ergo determinationes universalium quidem omnis et nullus, particularium vero quidam. illae autem propositiones quae neque universale habent additum neque particulare indefinitae vocantur et particularibus similes sunt, ut est homo iustus est, homo iustus non est. possunt enim utraeque esse verae, ut in hoc ipso exemplo quod diximus; potest una esse vera, altera falsa, ut homo animal est,

intra figuram praeterea F habet haec additamenta: ad CONTRARIAE: possunt simul esse falsa, numquam autem vera; ad SUBCONTRARIAE: possunt simul esse vera, numquam autem falsa; inter adfirmationem universalem et adf. part: si universale verum est, necesse est et particulare esse verum; non autem si particulare verum est idcirco verum est universale (particulare F). Similem figuram exhibent M²T², nisi quod vel oppositae om. 5 est (post ut) om. E 7 hoc om. MT¹ quo F¹ 8 esse om. MT¹ (esse una T²)

homo animal non est; utraeque vero ut falsae sint, non potest inveniri. et hae (ut dictum est) vocantur indefinitae. praeter has autem omnes singulares sunt, in quibus contradictio poterit evenire, ut in
 5 eo quod est Socrates animal est, Socrates animal non est, Socrates iustus est, Socrates iustus non est. nam si nulla eas aequivocatio vel praedicati vel subiecti vel alterius temporis vel aliquid eorum quae per singula determinantur impediatur, semper
 10 una vera est, altera falsa. quare quoniam de omnibus in commune speculati sumus et quid quaeque esset quantum brevitatis patiebatur expressimus, ad textum nunc, quoniam tempus est, revertamur. si ergo, inquit, universaliter enuntietur in universali quoniam est aut non, erunt contrariae enuntiationes. universaliter enuntiat aliquis in universali, quotiens universalem adfirmationem aut universalem fecerit negationem. cum enim dicit omnis
 15 homo animal est, universalem hominem universaliter enuntiavit per id quod addidit omnis; quod si rursus dicat nullus homo animal est, eodem modo universalem hominem universaliter enuntiat per id quod ait nullus: et sunt contrariae. quas autem dicat esse contrarias, subiecto declarat exemplo: dico autem
 20 in universali enuntiationem universalem, ut omnis homo albus est, nullus homo albus est; una siquidem est adfirmatio universalis, altera negatio universalis, quas contrarias esse supra in descriptione docuimus. quando autem in universalibus non universaliter, non sunt contrariae. quotiens autem, inquit, indefinitae sunt propositiones
 30

1 homo *om.* F¹ 4 inveniri T² 7 eos F¹ 9 per *om.* E¹
 11 quicquid quaeq; MT¹ 14 inquit *om.* E enuntietur T²
 14. 15 universale M¹T¹ 16 enuntiet F 18 feceret M
 faceret T¹ 21 dicit T² (*item* 23) 25 in *om.* F enuntia-
 tione F 26 est et n. FET²

et universale universaliter non proponitur, contrariae non sunt. ea enim adfirmatio quae dicit homo iustus est ei quae dicit homo iustus non est contraria non est. possunt enim utraeque simul esse verae et in eodem id est homine, quod in contrariis fieri impossibile est. quod vero addidit: quae autem significantur est esse contraria, tale est: ipsae quidem propositiones contrariae non sunt, significant tamen aliquando contraria. si quis enim dicat homo albus est et alius neget homo albus non est, ipsae quidem contrariae non sunt, quod autem dicitur homo albus non est potest quodammodo significare contrarium. nam designat hoc quod dicitur homo albus non est et rubri coloris esse et pallidi et fusci, designat etiam nigri, quod est albo contrarium. potest igitur id quod non est album esse nigrum. ergo quamquam ipsae contrariae non sint, tamen potest aliquando quiddam contrarium significari priori adfirmationi, ut in eo quod diximus. nam si id quod dicitur non est homo albus nigrum esse designet, quoniam is qui niger est albus non est, contrariae quidem propositiones non sunt, quoniam possunt esse utraeque verae, quae autem significantur interdum contraria reperiuntur. quae autem sint huiusmodi propositiones exemplorum subiunctione monstravit.

Dico autem non universaliter enuntiare in his quae sunt universalialia, ut est albus homo, non est albus homo.

5 homo T ¹	9 homo om. T ¹	10 neget] niger T ¹
10 ipsae — non est (12) om. E	12 quodammodo F:	
quiddam MTE	13 hoc om. MT ¹	17 ipsae proposi-
tiones F ² T ²	possunt E	18 quiddam F sed dam in
ras. F ²	significari ego: significare codices	sign. contr. E
20 dicitur] diximus MT ¹	22. 23 utraeq; esse MT	
24 contrariae FMT	sunt MT ¹	25 monstrabit
GMT		

Et quid dicat esse universale universaliter praedicare, planissime demonstravit dicens:

Cum enim universale sit homo, non universaliter utitur enuntiatione. omnis namque non universale, sed quoniam universaliter con-

p. 236 Nam id quod dicitur omnis illud ad quod praedicatur colligit atque in unum corpus adducit, ut cum dicitur omnis homo iustus est, nullum excipit hominem, sed totam colligit humanitatem et fit de re universalis, homine, praedicatio universalis, cum dicimus omnis homo. nam cum sit universale homo, huic universali universalitatem consignificat id quod additur omnis et res universalis universaliter praedicatur.

In eo vero, quod praedicatur universale, universale praedicare universaliter non est verum.

Hac nos sententia quem ad locum universalitatis determinationem recte ponamus instituit. docet enim semper istam universalitatem, quam determinationem universalem vocamus, ad subiectum poni debere terminum, numquam ad praedicatum. si quis enim sic dicat: omnis homo animal est, recte dixerit omnis ad subiectum id est ad hominem ponens. quod si sic dicat: omnis homo omne animal est, falsum dixerit. ergo hoc nunc dicit: in eo vero quod

1 univ. esse MT¹ non universaliter b 1. 2 praedicare
 — universaliter (3. 4) om. T¹ 2 plenissime M 5 uniuersale est E¹ 5. 6 est significat S¹ 7 dicimus GMT¹
 ad om. MT¹ (ad illud T²) 9 nullus M¹T 10 collet F¹
 14 dicitur MT¹ 16 praedicatur universale Ar.; cf. ed. II: univ. praed. codices 17 universale cf. infra et ed. II: id quod est universale EM²S² id quod est (om. univ.) FM¹T¹S¹ praedicare universaliter MT¹ ed. II. Ar.: univ. praed. ceteri praedicari E² 19 Haec T² 21 semper post uocamus (22) habent MT 23 sic om. E

universale praedicatur, ut animal de homine (animal enim universale est, de omni enim homine praedicatur), non est verum hoc ipsum universale, quod est animal, universaliter praedicare, ut dicatur omne animal esse hominem. nec solum in his, sed in nulla recte fieri adfirmatione concedit. ait enim: 5

Nulla enim adfirmatio erit, in qua de universali praedicato universale praedicetur.

Hoc autem cur eveniat paucis ostendam. praedicatum semper maius est subiecto vel aequum. maius, ut cum dico homo animal est. animal praedicatur, homo subicitur, sed maius est animal homine, de pluribus enim quam ipse homo praedicatur. rursus aequale est, cum sic dicimus homo risibilis est. homo subiectum est, risibile praedicatum, sed homo atque risibile aequalia sunt, proprium namque est hominis quod est risibile. ut autem minus praedicatum inveniatur quam subiectum fieri non potest. sive ergo maius sit praedicatum, falsum est universale adicere praedicato, ut in eo quod ipse posuit exemplo omnis homo omne animal est, sive aequale sit, superfluum, si quis dicat omnis homo omne risibile est. quare universale praedicatum praedicare universaliter non oportet. 25

Opponi autem adfirmationem negationi

1 universaliter F 1—3 ut — praedicatur om. MT¹
 4 praedicari G 6. 7 nulla in affirmatione recte fieri concedit dicens (om. ait enim) GSMT¹ (concedit om. G add. in marg. G¹?) 8 erit aff. MT 8. 9 universali ego: universaliter codices 9 praedico F¹ universaliter F¹ praedicatur E¹
 ut omnis homo omne animal add. MT (animal est T²) b
 10 pacis F¹ absolutam G b 11 subiecto maius est MT
 12 ut] fit E 18 ut sit (sic T) risibilis MT¹ 18. 19 risibile — inveniatur in marg. F² 21 ponit E 22 est om. MT¹ 23 siue superfl. F (siue del. F²) superfluum F: est add. F² et ceteri ut si quis sic b 26 proponi MT¹

dico contradictorie, quae universale significat eidem quoniam non universaliter, ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est, nullus homo albus est, est quidam homo albus.

5 Quid sit proprie contradictio consequenter exponit. ait enim opponi contradictorie propositiones, quotiens universalem adfirmationem particularis abnuit negatio et quotiens universalem negationem adfirmatio particularis destruxerit. cum enim dicitur omnis
10 homo albus est, illa negatio quae dicit non omnis homo albus est de eodem homine non universaliter tollit, quod universaliter adfirmatio constituerat. illa enim omnem hominem esse album ponit, illa dicit non omnem, tamquam si concedat aliquem, sed ei
15 tantum auferat universalitatem. hoc est enim quod ait quae universale significat eidem quoniam non universaliter. nam sicut universale significat adfirmatio dicens hominem, ita quoque negatio universale significat, habet enim et ipsa hominem, sed
20 idem ipsum universale docet non esse universaliter, id est non omnem hominem esse album, quod adfirmatio universaliter esse posuerat omnem hominem esse album proponens. eodem modo etiam in negatione. quas nos supra angulares posuimus et contra-
25 dictionas in descriptione, hic nunc easdem oppositas contradictorie vocat. quod autem universali adfirmationi, quae est omnis homo albus est, particularem negationem opposuit, quae est non omnis homo albus est, tantundem est tamquam si diceret qui-

2 ei M² quae F² 4 alt. est om. FT¹E quidam h. a. est T² quidam homo albus est, nullus homo albus est E
6 oppositiones F² 7 abnuerit? 9 a//struxerit F astruxerit
MT 11 non bis F¹ 14 aliqui M¹T¹ 14. 15 tamen
ei MT¹ 16 quoniam] quae F² 20 universaliter esse MT
21 omne F² hominem om. F 22 proposuerit E (a *suprascr.*
E¹) 25 discr. F 28 omnis non M¹T¹ 29 tantun-
dem — homo (93, 1) *in marg.* F¹?

dam homo albus non est. nam si non omnis homo albus est, quidam homo albus non est.

Contrarie vero universalem adfirmationem et universalem negationem. |

Plenissime omnes exsequitur dicitque contrarias p. 237
universalem adfirmationem et universalem negationem. has enim nos quoque supra descripsimus. hic vero nunc easdem contrarie demonstrat opponi. illud quoque addidit, quod eas impossibile sit in eodem veras aliquando cognosci. nam sicut contrariorum natura 10 in eodem non potest inveniri, neque enim uno eodemque tempore aliquid nigrum est atque album, sic quoque nec contrariae ut utraeque simul sint verae fieri potest. quod autem adiecit his vero oppositas contingit in eodem, particularem adfirmationem 15 et particularem negationem designat. particularis namque adfirmatio universali negationi opposita est contradictorie, particularis vero negatio universali adfirmationi. contrariarum igitur oppositae possunt in eodem verae aliquotiens inveniri id est particularis 20 adfirmatio et particularis negatio verae ut sint in aliquibus fieri potest, ut est quidam homo albus est, quidam homo albus non est: utraeque sunt verae.

Quaecumque igitur contradictiones uni- 25
versalium sunt universaliter, necesse est alteram veram esse vel falsam et quaecumque in singularibus sunt, ut est Socrates albus, non est Socrates albus.

1. 2 nam — non est om. T¹ 2 non om. F 4 verba Arist. continent usque ad nullum homo iustus est E usque ad est quidam homo albus MT 5 Plenissime GSM T¹: Planissime ceteri omnes del. S¹? 7 discr. F 8. 9 quoque om. T¹ 11 uno om. F 13 nec om. MT 14 non potest MT 19 contrariorum MT¹ 21. 22 in al.] aliquotiens T² 23 sint MT¹ 27 esse ueram FMT⁶ 28 albus est M² 29 albus est T (non omisso priore est)

De contradictorie oppositis loquitur et de singularibus propositionibus, quod unam semper veram, falsam semper alteram necesse est inveniri. hoc enim dicit: contradictiones, inquit, eorum, quae sunt universalium universaliter praedicatorum, una semper vera est, altera falsa. universalium autem universaliter praedicatorum sunt contradictiones universalium particulariter praedicatorum. nam adfirmatio universalis vel negatio in universalibus universaliter praedicantur. harum contradictoriae particulares adfirmationes vel negationes sunt, si sibi angulariter comparentur. harum igitur contradictionum, quae sunt universalium universaliter praedicatorum, una semper vera est, semper falsa altera réperitur. in singularibus quoque idem est. nam si nulla, ut dictum est, varietas aequivocationis inpediat idemque sit praedicatum idemque subiectum ad unum idemque tempus ad unam eandemque partem ad unum idemque relatum uno atque eodem modo, una semper vera est, falsa altera et veritatis inter se naturam et mendacii partiuntur.

Quaecumque autem in universalibus non universaliter, non semper haec vera est, illa vero falsa.

Quae vero sunt, inquit, indefinitae, ut neque universalem habeant neque particularem determinationem, quod tacuit, non semper una vera est, altera falsa, sed utraeque interdum inveniuntur verae. in universalibus autem non universaliter praedicatur aliquid hoc modo: homo albus est, homo albus non est, in quo uno eodemque tempore utrasque veras

3 sit MT 7 universalium] particularium F¹E² 9 in universalibus] universalis F²E praedicatur F¹ 10 harum b: horum *codices* 14 altera falsa E 16. 17 sit subiectum E 17. 18 eademque F 19 falsa semper altera T² semper alt. f. E 24 autem MT¹ 26 habeat F (*corr.* F¹)

esse contingit. hic enim cum universale sit homo, non universaliter praedicatum est nomen. at vero nec particulariter. neque enim quidam aut nullus aut omnis adiectum est. docet autem huiusmodi propositiones non inter se dividere veritatem atque mendacium hoc modo:

Simul enim verum est dicere quoniam est homo albus et non est homo albus, et est homo pulcher et non est homo pulcher. si enim foedus, et non pulcher; et si fit aliquid, et non est.

Documentum est huiusmodi dictum, indefinitam adfirmationem negationemque veras utrasque posse inveniri. verum est enim dicere est homo albus et non est homo albus. huius autem rei probatio est. nam si verum est dicere est homo niger et est homo albus simul uno eodemque tempore, qui autem niger est, albus non est, verum est dicere uno eodemque tempore quoniam est homo albus et non est homo albus. rursus si verum est dicere quoniam est homo pulcher et est homo foedus uno eodemque tempore, | qui autem foedus est, pulcher non est, verum est dicere uno eodemque tempore quoniam est homo pulcher et non est homo pulcher. verum autem esse dicere hominem esse pulchrum et hominem esse foedum uno eodemque tempore manifestum est. cum enim Achilles esset

2 nomen om. MT¹E 6 homo T¹ 8. 9 duplicem versionem habent MTE § addunt enim post alt. albus: et est (pro quo Est enim MT¹) homo probus et non est homo probus, si enim turpis, non probus (est add. T²E §) deinde sequitur: et est homo pulcher etc. priorem versionem solam habet D 10 fedus vel faedus codices (et infra) prius et ed. II et Arist.: om. codices 14 invenire FMT¹ prius est om. MT¹ 14. 15 albus est et M² 20 Rursum MT 23 uerum autem est E 25 prius esse] suprascr. est F² est uel esse MT¹ esse dicere om. E 27 achillis FMT

pulcher, erat claudus Thersites foedus. rursus verum dicere est esse hominem album et rursus uno eodemque tempore fieri hominem album nec hoc ulla contrarietas vetat ut sit homo albus et rursus fiat homo
 5 albus. sed qui fit albus nondum albus est: verum est dicere igitur quoniam est homo albus et non est homo albus. hoc enim est quod ait et si fit aliquid, et non est: cum enim fit, non est; sed potest dici quoniam est albus homo et fit albus homo,
 10 ut utrumque vere dicatur: potest igitur vere utrumque dici et est homo albus et non est homo albus.

Videbitur autem subito inconueniens esse, idcirco quoniam videtur significare non est
 15 homo albus simul etiam quoniam nemo homo albus. hoc autem neque idem significat neque simul necessario.

Tacite hominum dubitationi respondit. quod enim dicimus est albus homo et non est albus homo
 20 utrumque verum esse, videtur aliquotiens inconueniens esse. si enim verum est dicere est albus homo, quemadmodum fieri potest ut verum sit dicere non est albus homo? hoc autem videtur idcirco, quoniam adparet quibusdam id quod dicimus non est albus
 25 homo hoc significare, tamquam si dicamus nullus homo albus est; sed hoc verum non est. neque

1 claudus b: chlodius *codices* tersites F *om.* E (*add.*
 E¹) Rursum MT 2 est dicere MTE 3—5 nec — homo
 albus *om.* E¹ 3. 4 varietas MT¹ 6 homo est E 7 est
 enim MTE ait *om.* MT¹ 9 homo albus E (*bis*)
 9. 10 albus /// utrumque M (*om.* homo ut) 10 ut *om.* F¹
 10. 11 utrumque uere MT 11 *prius* et *om.* MT 14 uidetur
 signif. *ed. II. Ar.* significare *ante* simul *codices* (*sign. post*
videtur et post etiam $\text{\textcircled{S}}$) 16 est albus MT albus est F²E $\text{\textcircled{S}}$
 18 Tacitae b respondet b Quid MT¹ 19 homo albus
 (*utroque loco*) MT 22 sit uerum MT 23 est *om.* E
 homo albus E

enim idem est dicere non est albus homo et nullus homo albus est et quamquam cum dicimus nullus homo albus est simul significamus quoniam non est homo albus non tamen ex necessitate idem utraque significat. cum enim dicimus non est homo albus, simul nos dicere, quoniam nullus homo albus est, non oportet intellegi. neque enim semper simul est non est homo albus et nullus homo albus est. nam aliquotiens simul est, scilicet cum prius dicitur universalis negatio, cum vero indefinita dicitur prius, non est simul negatio universalis negationi indefinitae. nam si dicam nullus homo albus est, simul dixi, quoniam homo albus non est. quod si dicam homo albus non est, non est simul dicta negatio universalis, quae est nullus homo albus est, quoniam potest quidam esse non albus, de quo dicatur homo albus non est, neque tamen omnes esse non albi. non igitur sunt simul necessario non est albus homo et nullus homo albus est.

Manifestum est autem quoniam una negatio unius adfirmationis est; hoc enim idem oportet negare negationem, quod adfirmavit adfirmatio, et de eodem.

Hoc quoque argumentum est negationem indefinitam et universalem idem non significare et a se esse diversas. nam si unius adfirmationis una negatio est, contra eam quae dicit non est homo albus illa est adfirmatio quae dicit est homo albus et contra eam quae dicit nullus homo albus est illa adfirmatio

3 significemus F¹? 3. 4 homo non est MT 11 simul
 est MT¹ 11. 12 negatio MT¹ 14 Quoniam MT¹ alt. non
 est om. F (non add. F²) 15 data MT¹ 18 omnis E
 albus E 18. 19 necessario simul E 19 et om. F¹ est
 om. E 20 una om. F 23 de om. F¹ verba Arist. con-
 tinuant usque ad vel non universaliter MTE 24. 25 indef.
 neg. MT 25 id est F¹ non idem E et eas MTE
 a se om. MT 29 est albus T¹ 29 p. 98, 1 est affirm. MT

est quae dicit quidam homo albus est. sed hae
 adfirmationes diversae sunt id est est homo albus
 et quidam homo albus est: diversae igitur illae
 quoque sunt quae his proportionaliter opponuntur.
 5 diversa igitur est negatio quae dicit nullus homo
 albus est ea quae dicit non est homo albus.
 docet autem nos unius adfirmationis unam esse nega-
 tionem idque hac ratione demonstrat: oportet enim
 idem praedicatum negare negationem, quod praedica-
 10 verit adfirmatio, et rursus de eodem subiecto auferre
 praedicatum negationem oportet ad quod adfirmatio
 ante coniunxerat. quod si fit, dubium non est unius
 esse adfirmationis unam negationem. sive autem hoc
 in universalibus fiat, sive universaliter praedicatis sive
 15 indefinite et non universaliter, sive in singularibus,
 una eademque propositionum natura est, ut unius ad-
 firmationis sit tantum naturaliter una negatio. hoc
 autem inductione probat.

Dico autem ut est Socrates albus, non est
 20 Socrates albus. |

p. 239 In hac enim propositione idem subiectum est,
 idem est praedicatum. et in medio exemplorum subiecit:

Si autem aliud aliquid vel de alio idem,
 non opposita, sed erit ab ea diversa.

25 Sensus huiusmodi est: si autem aliquid aliud
 praedicaverit negatio quam adfirmatio praedicavit vel

2 homo est E 3 igitur] generi T¹ 4 illis E (vel his
 E¹) 6 est albus E ei E et ea F²T¹? 9. 10 praedica-
 verat? 10 vel MT¹ 12 coniungebat MT¹ 13 esse post unam
 MT hoc om. MT¹ 14 sive post fiat eras. in E om. MT
 15 in indefinitis MT 16 edemq; MT 21 igitur E sub-
 iunctum F 22 idemque T²E est om. MTE 23 aliquid
 aliud MT¹ vel om. F¹ 24 diversa Vsque et quando
 vera uel falsa G uerba Arist. continent usque ad finem huius
 capituli SMT; sed non habent veram et genuinam Arist. con-
 clusionem, sed interpolatam et ex Boetii expositione factam v. p. 8
 25 aliud aliquid MT

de alio subiecto idem negatio praedicaverit quod in
 adfirmatione fuerit praedicatum, non sunt sibi oppo-
 sitae, sed a se tantum diversae sunt. si quis enim
 dicat Socrates disputat et alius respondeat Socra-
 tes non ambulat, diversum praedicatum est et di- 5
 versae sunt propositiones et non oppositae. et hoc est
 quod dixit: si autem aliud aliquid, aliud enim
 praedicavit negatio quam adfirmatio praedicaverat.
 quod si quis sic dicat: Socrates disputat aliusque
 respondeat Plato non disputat, de alio subiecto 10
 idem praedicavit et sunt a se diversae propositiones
 et non oppositae et erit id quod ait vel de alio
 idem. quod si utraque sint diversa, multo magis
 diversae propositiones fiunt. quibus positis ad proposita
 rursus exempla contendit et uni adfirmationi unam 15
 enuntiationem negationis opponit, angularibus angu-
 lares et adfirmativas negativis, particularibus univer-
 sales, indefinitis indefinitas opponens et comparans.
 et post haec concludit sententiam dicens (manifestum
 esse uni adfirmationi unam oppositam esse negatio- 20
 nem.) revolvit quoque breviter, quoniam aliae sunt
 contrariae, aliae contradictoriae dicitque se quae sint
 hae diligentius in superiore disputatione monstrasse,
 ut illud quoque non omnem esse veram vel falsam
 adfirmationis et negationis oppositionem, quam nunc 25

2 fuerat MTE 3 tamen MT¹ 5 et *del.* T² 6 sunt
 om. MT¹ 7 aliquid aliud E 8 negatio *in ras.* T² om. E
 s; neg. M (*quod del.* M²) quam quod MT praedicauerit E
 9 dicat sic MT¹E 12 id om. T 13 sunt E molto M
 17 et *del.* T²b negationes F (*corr.* F¹?) negativas M¹ nega-
 tius T affirmativas negativas b 17. 18 uniuersalis F¹ 18 *post*
 comparans *Aristot. textum* (Huic — non est homo albus) *insert* E b
 19—21 manifestum — negationem om. b *et addit verba Arist.*
usque ad et quando vera vel falsa. *post negationem subiungit*
verba Arist.: Quoniam aliae sunt contrariae — et quando vera
 vel falsa. (*om. initium:* Quoniam ergo *etc.*) E v. p. 8 22 sunt
 MT 23 haec F diligentius *post disputatione* MT *superi-*
ori MTE¹? 24 *ut del.* F² om. MTE 25 nunc om. MT¹

communiter et inproprie contradictionem vocat. et quando sint verae vel falsae et cur se exposuisse commemorat.

8. Una autem est adfirmatio et negatio, quae unum de uno significat, vel cum sit universale universaliter vel non similiter.

Quid sit una adfirmatio et supra iam diximus et nunc quoque idem docere non piget, cum idem Aristoteles revolverit. una enim adfirmatio est, quae unam rem de una significat id est quae huiusmodi habet praedicatum et huiusmodi subiectum, ut utrumque singula significet. nam si unum aliquid significet praedicatum, simplex atque unum est. quod si rursus unum aliquid significet subiectum et non plura, simplex rursus est atque unum. quocirca si unum praedicatum de uno erit subiecto, utraque singula significabunt et non plura. eoque fit, ut non sit multiplex propositionis significatio unumque significans una sit. idem autem oportet esse etiam in universalibus universaliter praedicatis et in particularibus, quas universalibus opponi necesse est. quorum etiam subdit exempla. dicit enim unam esse propositionem omnis homo albus est et ei rursus oppositam unam esse negationem non est omnis homo albus. | si album, 25 inquit, unum significat. quod si plura significat, non

2 non sint FE et ego: uel *codices* 4 autem est adf. ed. II., Ar.: aff. autem est MT¹ (autem aff. est T²) est post negatio FE 5. 6 uniuersale sit MT 6 *verba Arist. continent usque ad* unum significat MTS 7 iam om. MT¹ 9 reuoluerat M (*corr.* M¹) 12 aliquod E 14 aliquod ET¹ subi. sign. E 14. 15 simplex atq; rursus unum est MT¹ 18 unumque significans ET²: unum quae significat F (quae del. et in marg. add. et quae F²) sed cum unum significet MT¹GS 19 autem om. E (*add.* E¹) 21 quarum? 21. 22 exempla subdit E. *Aristotelis exempla addit* b 24 negationem om. MT¹ post albus *inserit Arist. verba*: Si album unum — una affirmatio neque negatio b 25 *alt. signif.]* designet GMT designat G¹?E

est una adfirmatio nec una negatio. hoc autem et in subiecto convenit custodire, scilicet ut subiecti quoque simplex significatio servetur. docet autem non esse unam propositionem, si praedicatum vel quodlibet in propositione verbum multa significet, 5 hoc modo:

Sin vero duobus unum nomen est positum, ex quibus non est unum, non est una adfirmatio.

Sunt quaedam res quae plura quidem significant, ex quibus omnibus iunctis unum quiddam valeat effici. 10 hominis quidem nomen significat animal, significat mortale, rationale quoque designat, sed haec iuncta unum quiddam efficiunt, quod est animal rationale mortale. haec namque omnia unum hominem complent. sunt quoque alia quae duas vel plures huius- 15 modi res designant, ex quibus iunctis unum aliquid esse non possit, ut liber. dicitur namque et Dionysus Liber, dicitur liber et ingenuus, sed ingenuus et Dionysus iuncti nihil efficiunt. quare si quid tale sit, inquit, aut subiectum aut praedicatum quod plura 20 significet, ex quibus unum aliquid esse non possit, non est illa una adfirmatio neque una negatio. et hoc ficticii exempli ratione confirmat. dicatur enim, inquit, equus et homo tunica et habeant verbi gra-

2 custodiri ET² subiecto E¹ 3 Dico T² 4 praedicatum MT¹ 5 propositionem MT¹ 7 Si MT¹ sit E
8 non est unum om. T¹ est non una definitio F affirmatio
(suprascr. diffinitio) GS *verba Arist. continent usque ad* est
equus albus et est homo albus: GSMT 10 iunctis M¹T¹
quiddam unum MT¹ efficiunt (om. valeat) E (corr. E²)
11 quidem om. E (add. E¹?) 12 significat T 13 quidam
F (saepius) 17 libet M¹T¹ (item 18) 18 liber post dicitur
om. M¹T¹ 19 iuncta MT 23 ficticii b: ficticia FEG²M²T²,
ficti GSMT exempla F (corr. F²) ratione exempli E
post confirmat *Aristotelis textum* (Ut si quis — est equus albus
et est homo albus) addit E b, repetit in marg. M² 24 homo
et equus MT

tia hoc nomen: si quis dicat est tunica alba, quoniam tunica equum atque hominem designat, videtur dicere quoniam est equus et homo albus. sed hoc tale est, tamquam si dicat est equus albus et est
 5 homo albus. sed hae duae sunt propositiones et non una; duplex igitur illa quoque propositio est est homo et equus albus; quare duplex illa quoque quae dicit est tunica alba. etenim subiecti huius id est tunicae duplex significatio propositiones fecit
 10 esse multiplices. quod si quis dicat unum quiddam significare est tunica alba, quia significat est homo et equus albus, impossibile est. neque enim ex homine et equo quiddam unum fit, ut haec propositio unum aliquid designet. quare aut haec propositio
 15 multa significat aut si non multa, nihil omnino designat. nihil enim est homo equus, ut simul dicatur atque intellegatur. hoc est enim quod ait: si ergo hae multa significant et sunt plures, manifestum est quoniam et prima, id est ea quae dicit
 20 est tunica alba, multa vel nihil significat. nihil autem idcirco quoniam, si non multa designet propositio cuius quilibet terminus aequivocus est, cum illa quae nomine aequivoco significantur iuncta fuerint neque in unam substantiam convenerint, talis
 25 iuncturae, quae res sibimet inconexas copulat, non

1 quis enim GMT¹ dicit F tunica om. F¹ 3 sed
 — equus albus (4) om. F¹ 4 si quis F²G²T²E (sic? G¹)
 7 albus et equus T¹ quoque illa MTE 8 tonica E (saepius)
 9 multiplex M¹T¹ 10 duplices M²E 11. 12 quae est
 significat homo equus et albus M¹T¹ 13 ut] et F (corr. F²)
 14 ut F (corr. F²) 16 nihil] neq; E (corr. E¹) et equus
 MT¹ 17 post ait habet Arist. verba: Si ergo — aliquis homo
 equus b (deinde iterum Si ergo etc.) 18 haec E signifi-
 cent T² sint E 19. 20 id est — alba om. SMT¹E
 20 verba Arist. continent usque ad finem huius capituli, quem
 hic ita habent: veram uel falsam esse GSMT 23 significa-
 tur F¹ 24 tales F (corr. F¹?) MTE 25 copulat F: copu-
 lant ceteri

erit ullus intellectus, ut in ea quae est tunica alba est. aliter esse una non potest, si tunica equum hominemque significet, nisi si equus atque homo iuncti unum aliquid efficiant. sed hi termini tales sunt, ut necesse sit hanc propositionem vel multiplicem esse 5 vel nihil significare. nam si iungantur homo et equus, fit nihil. nihil enim est homo equus. quod per hoc monstravit, quod ait: neque enim est aliquis homo equus. hoc autem cur nunc ab ipso propositum sit, lucidissime demonstravit. cum enim de his proposi- 10 tionibus loqueretur, quae verum inter se falsumque dividerent, hoc addidit, quia etiam hae quae habent vel praedicatum aequivocum vel subiectum verum falsumque non dividunt. utraeque enim verae esse possunt, ut hae quae dicunt est liber homo, si ad ingenui- 15 tatem referas, et non est liber homo, si ad Dionysum. recte igitur dictum est: |

Quare nec in his necesse est hanc quidem p. 241 contradictionem veram esse, illam vero falsam.

Cum enim multa significat, multiplex significatio 20 in negatione atque adfirmatione se invicem non perimit. quod si una sit adfirmatio, una negatio, quoniam utraeque in eodem esse non possunt, unam veram semper, falsam alteram esse necesse est.

9. In his ergo quae sunt et facta sunt 25 necesse est adfirmationem vel negationem veram vel falsam esse, in universalibus quidem

2 una esse MTE 3 significat MT nisi sit E (sit *del.*
E¹?) si *del.* T² 7 nihil fit MT 8 est *om.* E 9 ab ipso
nunc MTE 10 monstravit MT cur E (*corr.* E¹?) 11 vel
falsum MT¹ 12 quia E: qui F quin F²T² quod MT
13 praedicamentum E (*corr.* E¹) 14 possunt esse E 15 di-
cuntur T¹? homo liber M¹T¹ (*item* 16) 20 enim *om.* MT¹
21 negationem F¹ 22 et una E unaq; MT 24 esse *om.*
E est] esse MT 25 et quae facta MT (quae *del.* T²)
S 27 vel falsam esse S *ed. II. Ar.:* esse vel f. *codices ed. I.*

universaliter semper hanc quidem veram, illam vero falsam, et in his quae sunt singularia, quemadmodum dictum est.

In praesentibus rebus et in praeteritis factas con-
 5 traditorie enuntiationes dicit definite unam semper
 veram, alteram definite semper esse mendacem, ut si
 quis dicat: omnes Fabii perierunt, qui ad pugnam
 contra Veientes privata conspiratione progressi sunt.
 hoc si negetur sic: non omnes Fabii perierunt, qui
 10 ad pugnam contra Veientes privata conspiratione
 progressi sunt, necesse est quidem unam veram, unam
 esse falsam, sed definite vera adfirmatio est, definite
 falsa negatio. cum id enim quod factum est dicitur
 factum, definite verum est; quod si id factum denege-
 15 tur, falsum id est definite. sive ergo in universalibus
 universaliter praedicatis contradictio per oppositionem
 particularitatis fiat sive in singularibus, ut in Socrate
 et in ceteris individuis, in his quae sunt praeterita
 semper una vera est, altera falsa, ut in eo quod est
 20 Socrates veneno peremptus est, Socrates veneno
 peremptus non est vera est adfirmatio definite et ita
 rursus falsa negatio. in praesentibus quoque idem
 esse necesse est. si enim disputante Socrate dicat
 aliquis Socrates disputat et hoc alius neget, sicut
 25 disputare Socratem praesentis temporis ratione de-
 finitum est, ita quoque definite adfirmatio retinet
 veritatem, negatio definite mendacium. et in uni-
 versalibus quidem vel adfirmativis vel negativis, in

1 hanc quidem § ed. II. Ar.: hanc codices ed. I. 3 verba
 Arist. continentur usque ad dictum est autem et de his GSMT
 4 alterum in om. M^T 6 definite om. E 7 qui ad] quia
 F¹ 8 uehientes FMT (item 10) 9 hoc] Ho M¹ Homo T¹
 ne////ur F (ge in medio scr. F²) 13 enim id MTE 14 id
 om. E (add. E¹) 15 id del. F² om. MTE 18 prius in om.
 E (add. E¹) 20 Socrates — est om. T¹ 22 falsa om. T¹
 24 hoc om. E (add. E¹) 25 temporibus F 26 retinet et F
 27 define F¹

quibus vel affirmatio particularis vel negatio particularis opponitur, idem est. hoc est enim quod ait: in his quae sunt et quae facta sunt, id est in praesentibus atque praeteritis, una semper definite vera est, semper altera falsa definite, sive universalis una 5 sit, altera particularis, quod per hoc monstratur quod ait: in universalibus quidem universaliter semper hanc veram, illam vero falsam, sive in singularibus atque individuis praedicamentis, quod per hoc designat quod addidit: et in his quae sunt 10 singularia. sed postquam de contradictoriis dixit, adiecit: in his autem quae indefinitae sunt non necesse est semper hanc quidem veram, illam vero esse mendacem, hoc scilicet designans quod dixit: in his vero quae in universalibus non universaliter dicuntur, non est necesse. non est enim necesse in his 15 unam veram, alteram falsam proponi, potest enim fieri ut utraeque sint verae quae fuerint indefinitae.

In singularibus vero et futuris non similiter.

Propositionum aliae sunt tantum inesse significantes, ut si quis Socrate vivo dixisset Socrates calvus est aliusque negaret Socrates calvus non est. illa enim inesse posuit Socrati calvitium, illa calvitium a Socrate disiunxit. aliae vero sunt necessariae, ut si quis dicat: necesse est solem annis 20 omnibus in arietem rursus redire. rem namque necessariam et ex necessitate evenientem praedicans totam fecit necessariam propositionem. aliae autem sunt contingentes, quae cum non sint, eas tamen 25

2 enim est T 5. 6 sit una MT 7 in om. F¹T¹
 universaliter add. F² om. ceteri 8 hanc quidem? 11 ad singularia in marg. add. E²: quemadmodum dictum est 14 designans per hoc quod M² 15 in om. M¹T¹ 16 non est necesse del. M² non est enim necesse eras. in F om. E 18 ut om. F fuerunt MT¹ 22 alius MTE 23 caluiciem MT¹ caluitiem E (item 24) 25. 26 omnibus annis E
 26 ariete F 27 uenientem E

in futurum evenire possibile est, ut si quis dicat:
 hodie Alexander pransurus est, hodie Alexander
 pransurus non est. etenim cum ista dicuntur, quo-
 niam illi adhuc prandere non inest, inesse tamen con-
 tingit et potest fieri ut hodie prandeat, idcirco eas
 p. 242 dicimus contingentes. contingit enim | fieri, quod
 adhuc nondum factum est. sed hae non insunt qui-
 dem, ut dictum est, sunt enim futuri temporis. quae
 autem non insunt, sed inesse possunt, necessariae
 10 non sunt, quoniam huiusmodi retinent naturam, ut
 eas et esse et non esse possibile sit. potest enim fieri,
 ut hodie Alexander prandeat, et rursus potest fieri,
 ut hodie non prandeat. et hanc eveniendi vel non
 eveniendi possibilitatem utrumlibet vocamus. in
 15 huiusmodi enim rebus utrumlibet contingit, aut adfir-
 matio aut negatio, et non est necesse aut adfirmatio-
 nem fieri aut negationem. nam cum non sit adfir-
 matio necessaria, non interclusum est contingere nega-
 tionem. rursus cum negatio necessaria non sit, inter-
 20 dum accidit, ut adfirmatio contingat. quare haec
 huiusmodi eveniendi et non eveniendi potentia utrum-
 libet vocatur, quod in his utrumlibet, id est vel
 adfirmationes vel negationes, evenire conceditur. nunc
 ergo Aristoteles hoc validissima argumentatione con-
 25 tendit adstruere, quod quemadmodum in praeteritis et
 in his quae sunt praesentia non modo in adfirmatione
 et negatione unam veram, alteram falsam esse necesse
 est, sed definite una vera est, definite altera suscipit
 falsitatem, non ita in his quae contingentes vo-
 30 cantur. necesse enim est ut aut adfirmatio vera

3 dicantur FET² 7 At T²E 9 autem om. E¹ si
 MT 11 ea MT¹ 13 vel] et T² 16 uel neg. E
 17 nam] Nunc autem T² non om. MT¹ 19 necessaria
 negatio MT¹ 21 vel *editio princeps* 22 vel om. MT
 23 adfirmationem vel negationem an adfirmatio vel negatio?
 25 astruere MTE 29 ita erit T²

sit aut negatio, sed non ut definite quaelibet earum
 vera sit, altera falsa definite. nam quod dicimus
 Alexander lavandus est, id si alius neget dicatque
 Alexander lavandus non est, totum quidem hoc
 necesse est evenire, ut aut lavetur aut non lavetur, 5
 et necesse est unam esse veram, alteram falsam, aut
 adfirmationem, si lotus fuerit, aut si non lotus fuerit,
 negationem, sed non necesse ut definite adfirmatio
 vera sit, idcirco quod in huiusmodi rebus poterit eve-
 nire negatio. sed nec umquam definitum est, ut nega- 10
 tio vera sit, falsa adfirmatio, idcirco quoniam potest
 non evenire negatio. quare in tota contradictione
 unam quidem veram, falsam alteram esse necesse est,
 ut autem definite una vera sit, altera falsa definite,
 sicut in his quae sunt praeterita quaeque praesentia, 15
 nulla rerum ratione possibile est. sed hoc prius
 Aristoteles in singularium praedicamentorum pro-
 positionibus probat, post autem idem debere in uni-
 versalibus docet intellegi. idcirco enim ait in singu-
 laribus vero et futuris non similiter. id est 20
 in singularibus propositionibus, de quibus primum
 tractat, et futuris id est contingentibus non idem
 modus est verarum falsarumque propositionum, qui in
 praeteritis atque praesentibus, quoniam in praeteritis
 atque praesentibus et totum contradictionis corpus in 25
 veritatem falsitatemque dividitur et vera una est de-
 finite, ut possit ex his certus aliquis ac sciens dicere,
 quoniam adfirmatio vera sit vel rursus quoniam nega-
 tio; vel si id nullus dixerit, certa praeteriti tamen
 temporis vel praesentis secundum sui naturam ratio, 30

1 ut] aut F¹ quilibet F 2 sit vera MTE nam
 quod] namque FTE¹ 4 haec F 5 uel non E 6 est
 om. MT 7 non fuerit lotus MTE 8 non est F¹?MTE
 9 in om. F¹ 13 alteram falsam MTE 21 prius
 b 23 qui est MTE 29 diceret F (corr. F¹?)
 30 et T²

certus eventus est. in his vero in quibus contingens est futurum, id est variabile et instabile, totum quidem corpus contradictionis veritatem falsitatemque partitur, sed haec veritas atque falsitas indiscreta est atque
 5 volubilis. nullus enim potest dicere quoniam adfirmatio vera est: non est enim necesse veram esse adfirmationem, idcirco quoniam negationem fieri possibile est, nec rursus negationem, quoniam non est
 10 impossibile adfirmationem contingere, et postremo quoniam utrumlibet ipsorum contingit, idcirco una earum vera esse definite et certa naturaliter non potest. quibus autem id argumentationibus exsequatur, manifestum erit hoc modo:

Nam si omnis adfirmatio vel negatio vera
 15 vel falsa est, et omne necesse est vel esse vel non esse. <nam> si hic quidem dicat futurum aliquid, ille vero non dicat hoc idem ipsum

Si quidquid in adfirmationibus negationibusque
 proponitur verum vel falsum est definite, sequitur ut,
 20 quod illae negationes adfirmationesque significant, aut evenire aut non evenire necesse sit. hoc est enim quod dicit: nam si omnis adfirmatio vel negatio vera vel falsa est: definite. idcirco enim addit
 24 omnis. in his enim, quae sunt futura vel contingentia, | non esse adfirmationes et negationes veras vel falsas definite probare contendit. nam si unus dicat aliquid futurum, alius neget, ut utraque eveniant fieri non potest. quis enim dixerit dicente alio, quoniam Socrates cenaturus est alioque Socrates ce-

1 certusque E est om. MT¹ 2 est et fut. T²E 6. 7 adfirmatio F (corr. F¹?) 9 contingere F 9. 10 quoniam om. E¹ 10 earum b: eorum codices 12 autem om. MT¹E id om. T¹ 13 hoc om. E¹ 15 falsa est diffinite T²E 16 nam ego addidi ex expositione Boetii: om. codices 17 verba Arist. continent usque ad simul in talibus omnes codices praeter F 18 quid MT¹ 28 aliquo G 28. 29 quoniam om. GMT E 29 ali////que F (aliquisque F²) alio quod T¹

naturus non est, utrasque veras in uno eodemque contingere? hoc igitur fieri non potest. unus ergo eorum verum dicturus est, alius mentietur. ponatur enim definite una earum vera esse vel falsa: si ergo omnis adfirmatio et negatio vera vel falsa est definite 5 et uterque negans adfirmansque veri in contradictionibus esse non possunt, necesse est unum verum dicere, alterum falsum et unum definite verum, falsum alterum definite. hoc si est in omnibus adfirmationibus atque negationibus, ut una definite falsa sit, altera 10 vera definite, quidquid vera dicit eventurum necesse est evenire, quidquid non eventurum non evenire necesse est. hoc est enim quod ait: manifestum est, quoniam necesse est verum dicere alterum ipsorum. neque enim potest fieri ut adfirmatio nega- 15 tioque consentiant in talibus id est in contradictionis oppositionibus. necesse autem esse evenire quaecumque vera definite adfirmatio loquitur et non evenire quod profert definite vera negatio sic probat:

Nam si verum est dicere, quoniam album 20 vel non album est, necesse est esse album vel non album, et si est album vel non album, verum est vel adfirmare vel negare.

Quod de futuro possit esse iudicium, a praesentibus trahit exemplum. ait enim hanc esse rerum 25 consequentiam, ut rem subsistentem propositionis veritas consequatur, veritatem propositionis rei, de qua loquitur propositio, essentia comitetur. nam si hic

3 est om. M¹ Ponetur MT¹E¹ 4 earum ego: eorum
codices ueram — falsam F 11. 12 euenire nec. est T²
 13 enim est E 15 fieri p. MT 16 *alt.* in om. E con-
 contradictionibus F¹ 17 positionibus F propos. F²E²T² esse
 om. MT (necesse est T²) 19 probatur MTE 20 dicere
 — uerum est (23) in marg. M¹ 23 uel adf. § *ed. II*: ad-
 firmare *codices ed. I. verba Arist. continentur usque ad* aut
 neg. ueram esse omnes *codices praeter* F 25 traxit MT¹
 28 comitetur M¹T¹

lapis vel quodlibet aliud album est, verum est de eo dicere quoniam album est, et hoc convertitur. nam si verum est dicere de eo quoniam album est, sine dubio album est et album esse necesse est. itaque fit
 5 ut res veritatem et veritas rem, de qua proponitur, subsequatur. rursus si lapis hic albus non est, verum est de eo dicere quoniam non est albus et si de eo verum est dicere quoniam non est albus, ut sit albus fieri non potest, cum vere dicatur quoniam non est
 10 albus. idem quoque etiam in mendaciis valet. nam si quid non est, cum hoc aliquis esse proposuit, mentietur. et si quis de aliquo mentietur, illud de quo fit mendacium non est, ut si quam rem cum alba non sit dicat aliquis esse albam, mentitus est, quocirca
 15 necesse est illud quoque non esse de quo mentitus est. ita igitur veritas quidem rei quae est et res quae est veritati, falsitas vero rei quae non est et res quae non est falsitati convertitur. quod si hoc est in omnibus rebus et quidquid dicitur cum veritate vel
 20 falsitate ad rem quae est vel non est convertitur, sive negatio sit sive affirmatio, et unam veram semper, alteram falsam esse necesse est, si una definite vera est: impossibile quiddam ex hac positione continget. eveniet namque omnia quaecumque sunt vel fiunt ex
 25 necessitate fieri et nihil a casu nihilque esse possibile quod sit et non esse possibile. nihil etiam in liberi arbitrii moderamine relinquetur, sed totum erit ex necessitate, quidquid evenierit. nam si verum est definite de qualibet re dicere quoniam erit, illam rem

1 aut MTE quidlibet? de eo verum est MTE
 3 dicere est E 7 prius est om. MT¹ et si — non
 est albus (8) *in marg.* F² 10 in] ut M¹T¹ 12 aliquo
ego: alio codices 15 qua E 17. 18 et res quae non est
om. T¹ 22 esse om. T¹ 23 propositione F²T²E² 24 eue-
 niet *ego: evenient* FT² evenit MT¹E 25 possibile esse
 MT¹E 26 in] et T²

sine dubio futuram esse necesse est et ut non fiat non potest evenire. verum enim est dicere de ea quoniam futura est nec vere de ea quoniam futura est poterat dici, nisi eam fore esset necesse. quare si in omni adfirmatione et negatione aut adfirmatio aut 5 negatio in futurum definite vera vel falsa est, necesse est vel quod ab adfirmatione vera definite vel quod a negatione dicitur evenire. in falsitate quoque similis causa est. nam quod non erit falsum est dicere quoniam erit et quod falsum est dicere quoniam erit 10 ex necessitate non erit. item quod erit falsum est dicere quoniam non erit et quod falsum est dicere quoniam non erit necessario erit. ut igitur veras propositiones necessarius sequitur eventus ut fiat quod dicitur, ita et falsas propositiones necessarius sequi- 15 tur eventus ut non fiat quod dicitur a falsa propositione. quod si in futurum | omnis adfirmatio vel negatio definite semper dividunt veritatem et falsitatem, 244 erit rerum quae praedicuntur necessarius eventus et omnia ex necessitate contingent vel non contingent. 20 itaque et casus et possibilitas et liberum perit arbitrium. syllogismus autem huiusmodi est: si omnis adfirmatio vera est aut falsa definite et eodem modo negatio, eveniet ut omnia inevitabili-necessitatis ratione contingant. quod si hoc est, liberum perit arbitrium. 25 sed hoc impossibile est: non igitur verum est omnem adfirmationem vel negationem veram definite esse vel falsam. omnia autem ex necessitate contingere, si illae definite verae vel falsae sunt, talis syllogismus ostendit: omnis in futurum definita veritas vel falsitas 30

2 evenire] fieri E . est enim MTE 7 est om. T¹
 verum E² 9 non om. M (add. M¹) 10 quoniam non M
 (prius) quoniam non T (posterius) 18 uel T² 19 praedi-
 cantur M T¹E 20 contingunt (utroque loco) E 21 primum
 et del. T² perit MTE 22 Syllogissimus F Sillogissi-
 mus M 23 vera aut f. est MTE

eventum rei vel futurum vel non futurum ex necessitate constituit. sed omnes propositiones futurae definite verae vel falsae sunt: in omnibus est igitur eveniendi vel non eveniendi necessitas. pro qua conclusione illud Aristoteles intulit quod ait:

Nihil igitur neque est neque fit nec a casu nec utrumlibet nec erit nec non erit, sed ex necessitate omnia.

Casus namque et id quod est utrumlibet extinguitur, libera etiam voluntas adimitur, si omnia quaecumque fient ex necessitate futura sunt. et probat superiorem conclusionem, quae dicit omnia ex necessitate contingere, per hoc quod ait: aut enim qui dicit verus est, aut qui negat. si ergo veritas rerum necessitati convertitur et aut qui negat verus est aut qui adfirmat, omnia fieri ex necessitate necesse est. nam si non erunt ex necessitate, non erunt verae definite, id quod ipse subiunxit:

Similiter enim vel fieret vel non fieret; utrumlibet enim nihil magis sic vel non sic se habet aut habebit.

Exponit enim quae sit contingentis natura, cum quid sit utrumlibet exposuit. utrumlibet est cuius indiscretus eventus est id est quod aequaliter esse vel non esse contingit. hoc est enim quod ait similiter enim vel fieret vel non fieret. neque enim directam unam necessariamque habet viam vel ad ad-

4 vel non ev. om. T¹ 5 aristotele illud M aristoteles
 illud TE (illud bis T¹) 8 omnia et non utrumlibet GSMT
 verba Arist. continuant usque ad aut qui negat E b 9 quod
 om. F¹ est om. MT¹ utrumlibet est E 12 qua TE
 15 necessitate E (corr. E¹?) et om. E 17 si non erit FMT¹
 verae vel falsae E 18 id quod] idque F¹?T²E² 22 enim] nam-
 que GSMTE 23 exponit b ut utruml. MT¹ 24 vel om. F
 25 contingat MT¹E 26 prius vel om. FG del. T² aut non F
 27 unam] viam GSF²T²E que om. E¹ habet] inter GSMT¹
 viam ego: unam F (sed ras.) et ceteri ad T²: om. ceteri

firmationem vel ad negationem, sed nihil se magis sic habet vel sic non habet. et est utrumlibet quod aequalem cursum et ad evenire retinet et ad non evenire. nihil enim se magis vel sic habet vel sic non habet id est aequaliter se habet et ad esse et ad non esse. nihil enim magis sese habet, ut fiat quam ut non fiat.

Amplius si est album nunc, verum erat dicere primo quoniam erit album, quare semper verum fuit dicere quodlibet eorum quae facta sunt, quoniam erit.

Validissimam sibi ipsi vim argumentationis opponit, qua possit ostendere adfirmationes negationesque veras vel falsas esse definite. et ait providendum esse ne forte necesse sit suspicari id quod iam factum est vere dici potuisse antequam fieret esse faciendum, ut si Socrates hesternam cenavit nocte, verum fuit hesternam matutina dicere, quoniam cenaturus est: quocirca definite quoque verum fuisset, si praediceretur. omnia igitur ea quae fient definite poterant vere praedici. hoc est enim quod ait si est album nunc, verum erat dicere primo quoniam erit album. nam si qua res nunc alba est, verum erat ante dicere quoniam erit alba, quare definite quoque fuit quodlibet eorum quae facta sunt vere praedicere. hoc autem rei ipsius exitus comprobavit. huic oppositioni

1 ad T²E²: *eras. in F, om. ceteri* magis se MTE
 4 nihil — non esse (6) *om. E¹* magis se MT 6. 7 ut
 non fiat quam non ut fiat E (*corr. E²*) 7 ut *del. T²*
 8 erat *om. T¹* 9 prius b *Ar.* 10 quodlibet illud D (illud
eras. in C) 12 Validam FG¹?E sibi *om. F¹* vim *om.*
 M¹T¹ vim sub ipsi E¹ 12. 13 opprimit E¹ 14. 15 pro-
 videndum est *post* suspicari E¹ 17 nocte cen. MTE
 18 matutina F 19 definite — quare (24) *in marg. E²*
 si de eo F²E praedicaretur FE 20 sunt F²T²E fiunt b
 21 ait] dicit MT 22 verum erum M verum enim T¹
 24 album E 25 praedicare F¹ 26 enim b rei //

ipsius F comprobavit MT

per eandem rursus occurrit. non enim qui haec dicit licet ei laqueum superioris argumentationis effugere, rursus enim eadem illum cuncta circumveniunt et eisdem iterum urgetur incommodis.

5 Quod si semper verum est dicere quoniam est vel erit, non potest hoc non esse nec non futurum esse. |

p. 245 Mira ratione superiorem argumentationem dicentes ad idem reduxit incommodum dicens: si verum
10 est omnia quaecumque facta sunt definite vere potuisse praedici, quoniam veritatem propositionis rei necessitas sequitur, quod vere definite praedictum erat non evenire non poterat. sed si non evenire non poterat, ut non eveniret erat impossibile. quod autem
15 non fieri impossibile est, fieri necesse est. eventus igitur eius ex necessitate consequitur. nihil ergo utrumlibet neque a casu erit; nam si a casu esse poterit, non ex necessitate futurum est; quod si non est ex necessitate futurum, non est impossibile
20 non fieri; si non est impossibile non fieri, potest non fieri; si potest non fieri, non potest definite vere praedici. quod enim vere definite praedicitur, ex necessitate futurum est: quod autem casu est, ex necessitate non evenit.

25 At vero nec quoniam neutrum verum est contingit dicere, ut quoniam neque erit neque non erit.

1 eadem E² hoc T² 3 eandem E¹ 5 verum dicere est F¹ 6 nec ed. II. et codices Arist. fere omnes: vel codices ed. I. 7 verba Arist. continent usque ad nam si a casu, non ex necessitate omnes codices praeter F 8. 9 dicentes ego: dicentis codices 11 dici M¹T¹ 12 vere def. b: vere def. vere F uero def. vere F¹? et ceteri (uero del. T²) 14. 15 n. fieri autem F 16 eius F: rei F²MTE 17 si om. E 21 vere diffinite MTE 22 verum E¹ definite b: definitum (vel diff.) codices 23 autem om. E¹ a casu E 25 utrum F¹ est verum F 27 verba Arist. continent usque ad contingit adfirmationem esse non veram. omnes codices praeter F

Quattuor differentiis contingentium futurorum diversitas constat. aut enim id quod adfirmatur et negatur in futurum utrumque erit verum aut utrumque falsum aut unum verum, falsum alterum definite aut unum verum, falsum alterum indefinite. non esse quidem et adfirmationem et negationem veram in his propositionibus, quae de rebus contingentibus in futurum tempus proponuntur, per hoc demonstravit superius quod ait: manifestum est, quoniam necesse est verum dicere alterum ipsorum, si omnis adfirmatio vera vel falsa. utraque enim non erunt simul in talibus. neque enim fieri potest ut in contradictoria propositionum oppositione utraque veras quisquam valeat invenire. nunc autem monstrat, quoniam ne hoc quidem fieri potest ut utraque sint falsae. ait enim: at vero ne hoc quidem nobis contingit dicere, quoniam neutrum verum est id est nec adfirmatio nec negatio. contingeret autem utraque esse falsam adfirmationem scilicet et negationem, si nec quod diceret adfirmatio futurum esse esset nec quod non esse negatio diceret non esset. ita enim fieret, ut nec esset quod esse adfirmatio praedicavit nec non esset quod negatio non esse proposuit. si quis ergo hoc ita dicat, primum, inquit, illud inconveniēns atque impossibile est, quod in contradictoria oppositione cum adfirmatio falsa sit non est vera negatio et rursus cum negatio falsa sit falsa quoque adfirmatio est. hoc enim in solis contrariis contingebat, non etiam in contradictoria dispositione. in hac enim unam semper veram esse necesse est, 30 semper alteram falsam.

11 falsa est F ² et ceteri	15 nec T ²	16 ait enim om.
MT ¹ nec MT ² E	18 contingere F ¹	19 falsam esse
MTE	21 negatio non esse MTE	26 oppositione ego:
propos. codices	est] esse MTE ¹	26. 27 non est — sit
in marg. F ¹ ?	28 est ego: sit codices	29 oppos. F ² T ² E ²
30 semper unam MTE.		

Ad haec si verum est dicere, quoniam album est et magnum, oportet utraque esse. |

p. 246 Addidit quoque aliud, quo magis id quod dicitur videatur incongruum. omne enim quod praedicitur in
 5 futurum, si vere praedicitur, erit. si quis enim dicat in praesenti tempore: hoc animal quodlibet album est vel magni corporis et hoc vere pronuntiet, album et magnum illud animal esse necesse est. ita etiam in futurum si quis vere dicat, quoniam hoc animal cras
 10 album fiet et corporis vastioris, necesse est cras utraque contingere, ut et album fiat et corporis vastioris. sin vero falso aliquid praedicatur, necesse est non esse quod dicitur, si sit <falsa> adfirmatio: ut si quis adfirmet falso futurum navale bellum, necesse est non
 15 fieri quod a falsa adfirmatione praedicitur. at si sit falsa negatio, necesse est fieri quod falsa negatio futurum non esse praedixit. sin vero utraque falsa sunt, nec erit ex necessitate quod dicitur, quia definite adfirmatio falsa est, nec non erit quod dicitur ex necessi-
 20 tate, quia definite est negatio falsa. unde fit ut utrumlibet quod est in rebus omnino perimatur. utraque enim necessaria sunt et ex necessitate contingunt et est necessitas ipsa impossibilis. nam si quis dicat cras futurum navale bellum aliusque neget et pro-
 25 nuntiet non futurum, si utraeque sint falsae, necesse quidem erit non esse cras navale bellum, quoniam adfirmatio, quae illud dicit futurum, falsa est; rursus necesse est esse cras navale bellum, quoniam negatio quae dicit cras non futurum ipsa quoque mentitur.
 30 quare necesse erit et esse navale bellum et non esse,

2 *verba Arist. continuant usque ad* neque non fieri navale bellum. *omnes codices praeter* F; *usque ad et quod factum est* verum erat dicere semper quoniam erit b 7 pronuntiat F²
 11 ut et] et ut T 13 *falsa ego add.: om. codices* 15 a
 del. T² 20 *falsa neg. MTE* ut om. F 24 negat E
 25 sint om. MT¹ 28 non necesse F² non esse F (non del. F¹?)

quod est impossibile et praeter communem cogitationis naturam. non est igitur verum utrasque simul id est adfirmationem negationemque mentiri.

Quae ergo, inquit, contingunt inconuenientia, haec sunt et huiusmodi

Si quis dicat vel in his quae universalia sunt et universaliter praedicantur vel in his quae singularia in propositionibus enuntiantur unam necessario definite esse veram, definite alteram falsam, talia illum, inquit, inconuenientia consequentur et alia similia, hoc scilicet dicens de superioribus argumentis, in quibus ostendebat omnia ex necessitate contingere, si quis unam veram definite, alteram diceret definite mendacem. quatenam vero adserat alia inconuenientia impossibiliaque concurrere his qui unam definite veram proponunt, haec sunt: si quis enim proponat unam esse veram, alteram falsam, tollit (ut supra dictum est) id quod est utrumlibet in rebus et omnia esse vel fieri ex necessitate constituit, nihil a casu, nihil a propria voluntate. unde fit ut neque negotiari sit utile nec inire actum, quae omnia consilii ratione tractantur: ipsum enim consilium supervacuum est, cum omnia quaecumque futura sunt necesse sit evenire. quid enim unusquisque dicat: si hoc faciam, illud mihi eveniet atque continget, si vero hoc,

1 communem om. M¹T¹ 2 et simul FE 4. 5 Quae — huiusmodi om. M (add. M²) T (Quae — huiusmodi alia (om. inquit) in marg. T²) 4 inquit om. E contingant F¹ 5 ut E verba Arist. continuant usque ad quodlibet eorum verum erat praedicere tunc omnes codices praeter F 9. 10 inquit illum MTE 11 de sup. dic. MT¹E 12 quis autem MT (autem del. T²) 14 quoniam F (corr. F¹?) 15 in his F (in eras.) diffinite unam MTE (indiffinite E¹) ueram alteram falsam E 16 enim om. E 17 ueram diffinite MTE 18 quod om. F 19 nil MTE (bis) 21 neq; E quae GMT: quoniam FT² quia E 23 sunt] sint F²E 24 faciam si hoc E 25 coniunget MT¹ uera autem (om. hoc) F

res eveniet? etenim nihil prohibet quemvis illum adfirmare aliquid esse faciendum, alium vero negare, cum omnia vi necessitatis eveniant. nam si omnia quae fiunt nunc ante aliquis vere praediceret, quis
 5 dubitat quin illa quae facta sunt inmutabili violentia necessitatis evenerint? hoc est enim quod ait: quare ex necessitate erit quodlibet eorum verum erat dicere tunc. sed ne illud videatur incongruum quod rerum eventum non ex ipsarum natura, sed ex
 10 propositionum veritate et falsitate iudicamus. hunc enim scrupulum ipse dissolvit dicens: at vero nec hoc differt, si aliqui dixerunt contradictionem vel non dixerunt. ad tollendum enim perimendumque consilium, quod nihil omnino homines oporteat
 15 consiliari, parum valet aliquid praedici. sive enim |
 p. 247 praedicatur aliquid, sive non, quidquid vere praedici potuisset, illud etiam si non praedicatur evenire necesse est. idcirco enim vere praedicatur, quia vere praedici potest; idcirco vere praedici potest, quia in-
 20 mutabiliter futurum est. quare futurum est, si praedicatur vere, nec tantum si praedicatur, sed etiam si praedici vere potest. sive enim praedicatur, sive non praedicatur, quidquid vere praedici potest, hoc ex

1 res om. T¹ post prohibet ex ed. II. frustra addendum videtur 3 si om. F¹ 5 dubitet T²? quin om. M¹T¹ (post sunt add. M²) immotabili MT¹ immortalis E¹ 6 Quare quod F² et ceteri 7. 8 verum erat quodlibet eorum praedicere tunc MT¹E 8 nec MT¹ 9 ex ipsa rerum T²E naturam F¹T¹ 10 positionum MT 11 enim om. SMTE 12 dixerint T¹E dixerit F² contradictionem b: negationem codices 13 dixerint E dixerit F² verba Arist. continentur usque ad ut ex necessitate fieret GSMT usque ad semper quoniam erit E At MTE 14 consilium est MT nihil om. MT¹ 15 ante praedici F² et ceteri 16 praedicatur ego: dicatur codices quidquid] quid F¹ 17 potest b preiudicatur F praedicatur E² 17. 18 necesse esse est F 20. 21 praedicatur F (item 21) 21 tamen MT¹ 21. 22 etiam post praedici E 23 vere bis F

necessitate futurum est. manifestum est enim, inquit, quod sic se habeat res, sive unus eam adfirmet, alius neget, <sive non>: si eventura est, nihil illi negatio officit; si eventura non est, nihil adfirmatio prodest. non enim, inquit, propter negare vel 5 adfirmare erit vel non erit, nec hanc vim naturae tempus mutabit. eodem modo enim evenient ea quae post millensimum annum eventura creduntur his quae post quantumlibet tempus ex necessitate futura sunt. unde fit ut, si in omni tempore omnia sic se habent, 10 ut unum definite vere dici possit, definite alterum false, omnia quaecumque facta sunt vel fient immutabili rerum ratione contingant. hoc est enim quod ait necesse esset <hoc> fieri <et> unumquodque eorum quae fiunt sic se haberet, ut ex necessitate 15 fieret. et hoc superiore argumentatione confirmat dicens: quando enim vere dicit quis, quoniam erit, non potest non fieri, eventus enim necessitas sequitur veritatem, et quod factum est verum erat dicere semper quoniam erit, veritas namque pro- 20 positionibus ex rerum necessariis venit eventibus.

Quod si haec non sunt possibilis: videmus enim esse principium futurorum et ab eo quod consiliamur atque agimus aliquid

1 enim om. MTE 2 si sic FT² sese T² habeat fortasse in habent et eam in rem mutandum est 3 sive non ego add.: om. codices 3. 4 illic nil MT¹GS illic neg. nil E 5 uel T²: et T¹ et ceteri 6 Nec enim F 7 mutavit MTE 10 omnia] communia F¹ 11 diffinite unum E 12. 13 immutabili MT 14 est GMTE hoc ego add.: om. codices et ego add.: om. codices unumquidque E² unumquodcumque T² 15 fiunt ego: fiunt id est codices si sic F haberè MTE 16 fieret ego: fierent omnia codices superiori MTE 17 vere om. E 18 necessitatem necessitas F² 18. 19 necessitatem sequ. necessitas uer. T² 19 quod om. T¹ 20 quoniam om. MT¹ 20. 21 propositionis F²T²E² 21 euenientibus E 22 uidemur MT 24 uerba Arist. continuant usque ad alterum vero minime omnes codices praeter F

Longum hyperbaton est, quod nos prius exponimus, postea continuamus. liquet enim aliquarum rerum nos esse principium, ut actuum nostrorum. si enim quis aliquid consilio facit, quidquid consiliatone
 5 peregerit, eius rei ipse principium est. a consiliante enim incipit, quidquid consilii sollertia ministratur. sunt enim quaedam quae actu non sunt, sed potestate, quae potestas non fit ex necessitate, id est, ut possit quidem fieri, non tamen necesse sit: ut hanc vel quamlibet tunicam possibile est quidem ferro incidi, sed
 10 non est necesse. fortasse enim utendo vetustabitur et ipso cotidiano solvetur adtritu. ergo potest quidem incidi, sed forte non incidetur, sed ante quam incidi possit exteritur; rursus potest fieri ut non dividatur,
 15 neque enim exteri eam possibile esset, nisi prius esset possibile non incidi. quare possunt quidem quaedam fieri, sed si ita contingit fortasse non fient. sunt igitur quaedam possibiliter necessaria. et in aliis quoque quae fiunt eadem ratio est. omne enim quod fit
 20 a quolibet consilio, ipse qui consiliatur illius rei principium est, non necessitas. et quaecumque sunt possibiliter mutabiliter eveniunt. quae enim secundum aliquam possibilitatem dicuntur, non eveniunt secundum necessitatem. unde fit ut manifestum sit quoniam
 25 non omnia ex necessitate vel sunt vel fiunt, sed quaedam sunt quae aequali modo vel fiunt vel non fiunt. et hoc est utrumlibet fieri. alia vero in pluribus quidem fiunt, in paucioribus vero non fiunt. et aequaliter quidem fiunt, ut egredientem domo amicum videre. fit
 30 enim hoc et non fit aequaliter. quaedam vero fre-

1 hyperbaton F 3 et T¹ 3. 4 quis enim T² 4 faciat
 F² 6 sollertia F 7 autem? 8 sit MTE 10 ferro
 quidem MTE 12 cotidiano T ateritu M¹T atritu E
 13 inciditur T² 13. 14 sed potius exteretur (*del.* ante —
 possit) M² 15 enim *om.* MT nisi prius esset *om.* MT¹
 19 consilio fiunt M² 21. 22 poss. sunt E 22 eveniunt
 MT¹E 27. 28 quedam E² 30 Quae FMT¹

quentius fiunt quam non fiunt, ut sexagenarium
 canescere frequentius fit quam non fit, et tamen ita
 hoc potest fieri, | ut et non fieri impossibile non sit. p. 248
 hoc est enim quod ait: alia vero magis quidem
 <et> in pluribus alterum, ut canescere in pluribus 5
 sexagenariis quam non canescere, sed contingit fieri
 <et> alterum, scilicet ut non canescat, alterum vero
 minime, scilicet ut canescat. est autem hyperbaton
 hoc modo: quod si haec impossibilia videmus, sumus
 enim aliquibus ipsi principium et quaecumque possi- 10
 bilia sunt fieri possunt et non fieri: si igitur possibile
 est ut et sint et non sint, manifestum est non
 omnia ex necessitate contingere, sed alia aequa-
 liter, alia vero evenire quidem in pluribus, in pauciori-
 bus vero non evenire, sed ut non eveniant necesse 15
 non est.

Igitur esse quod est, quando est, et non
 esse, quod non est, quando non est, ne-
 cesse est.

Nunc quid sit necessarium temporale describit. 20
 ait enim: res omnis quando est eam sine dubio esse
 necesse est. non enim fieri potest ut cum est non
 sit. et rursus res quae non est quando non est eam
 non esse necesse est. neque enim fieri potest ut
 quando non est sit. sed si, quando est, eam esse ne- 25
 cesse est, non idcirco simpliciter et sine temporis

1 ut om. E¹ 2 ita om. MT¹ 3 fieri pot. GMTE
 4 est om. E¹ 5 et add. b: om. codices 6 contigit E
 7 et ego add.: om. codices scilicet om. MT¹E¹ 9 uidimus
 MT¹ 9. 10 videmus enim quod sumus editio princeps 13 con-
 tingere] fieri E 15 uero non] uero minime MTE 16 esse
 MT¹ 19 verba Arist. continentur usque ad et in contradictione
 eadem ratio est omnes codices praeter F usque ad futurum autem
 vel esse vel non esse necesse est b 20 describit F ostendit
 (suprascr. vel describit) S ostendit uel describit MTE (ost. vel
 del. T²E²) 22 ut — (24) fieri potest om. MT¹ 24 necesse
 est non esse E 25 si supra lin. T

praesentis descriptione ex necessitate. quando enim
 sedeo, non potest fieri ut non sedeam et necesse est
 mihi tunc sedere cum sedeo, sed ipsum sedere mihi
 non ex necessitate inest, possum enim surgere. rursus
 5 cum non sedeo, tunc mihi necesse est non sedere, sed
 ipsum non sedere mihi ex necessitate non inest, pos-
 sum enim sedere. ergo quod est, quando est, ex
 necessitate est, et quod non est, tunc cum non est,
 fieri ut sit non potest. non tamen omnia quaecum-
 10 que sunt aut non sunt aut ex necessitate sunt prae-
 ter temporis praesentis nuncupationem aut ex necessi-
 tate non sunt nulla mentione praesentis temporis
 facta. quare, inquit, non est idem temporaliter neces-
 sarium esse, ut est mihi cum sedeo, et simpliciter ex
 15 necessitate esse, ut homini mortalitas. nec idem est,
 cum non est, necessario non esse, ut mihi cum non
 sedeo non inest sedere, et quod simpliciter ex necessi-
 tate non habeo, ut tres oculos vel immortalitatem.
 atque hoc est quod ait: similiter autem et in eo
 20 quod non est. hoc autem cur dixerit sequitur: et
 in contradictione eadem ratio. esse quidem
 vel non esse omne necesse est et futurum esse
 vel non. similis est, inquit, ratio in contradictioni-
 bus contingentibus et in his quae, cum sunt, secun-
 25 dum tempus necessaria sunt. quae autem secundum
 tempus, simpliciter necessaria non sunt. nam in futu-

1 discr. F necessitate est F² et ceteri. hic quaedam deesse
 statuunt et in marg. add.: id est non simplex necessarium est,
 sicut solem oriri simpliciter, sed temporale necessarium ut
 sedeo F²T²E² 4 ex necessitate non MTE 6 non ipsum
 E (corr. E¹) 7 est (post quando) om. F¹ 10 aut (ante ex)
 om. F¹ 10. 11 praeter] propter F¹ praeteriti T¹E¹ 11 nunc-
 upationem praesentis MTE (praes. temp. nunc. T²E²) 12 men-
 datione M¹T¹ 19 Simpliciter F¹E² 20 non om. M¹T¹
 21 ratio est F² et ceteri 23 verba Arist. continuant usque ad
 futurum autem esse vel non esse necesse est omnes codices prae-
 ter F 24 quae cum] quaecumq; T² 25. 26 quae — tempus
 om. MT¹E¹ 26 tempus sunt. T simpliciter autem MT¹E¹

ris et contingentibus contradictionibus totam quidem contradictionem necesse est unam veram habere partem, alteram falsam, ut si quis adfirmet cras bellum navale futurum (id ergo non est necesse) et rursus si qui neget non futurum, est quidem aut esse aut non esse necesse, sed non est necesse esse nec rursus necesse est non esse, sed tantum aut esse aut non esse. idcirco tota quidem contradictio unam habebit partem veram, alteram falsam, sed non erit ipsarum una definite vera, falsa altera definite. in praeteritis enim sic dicimus: Romulus Romam condidit, Romulus Romam non condidit; una quidem vera est, altera falsa, sed in his definite vera est adfirmatio, definite falsa negatio. nam quia cum factum est fieri ut factum non sit non potest, ideo definite in praeteritum contradictio vera vel falsa est. in futuris vero propositionibus non idem est, in his scilicet quae contingentia significant. | ut si dicam Philoxenus cenaturus est, p. 249 Philoxenus cenaturus non est, in tota quidem contradictione una vera est, altera falsa, sed nullus potest dividere, ut dicat aut adfirmationem constitute et definite veram esse aut negationem. ante enim quam cenet, indefinitum est et variabile an cenet, postquam vero cenaverit, praeteritum definitur. igitur aut esse aut non esse aliquid in futuris contradictionibus necesse est, ut autem unum fiat et unum non fiat, non est necesse. in quo igitur similitudo est contingentis contradictionis et temporalis neque simplicis necessitatis? in eo scilicet, quia sicut necesse est esse quod est,

5 quis MTE 6 necesse sed b: necesse est sed *codices*
 9 ipsarum *ego*: ipsorum *codices* 11 diximus MT 11. 12 ut
 Romulus T² (*hic*) 14 Namq, (*om.* quia) T cum F: quod
 MTE 15 praeterito b 16 est vel falsa MTE vero
om. MTE 18 Phyloxerus F philoxenus E¹ (*item* 19) 21 consti-
 tituit M¹T¹ (constituere T²) 24. 25 aliquid *post* aut esse
 MTE 26 autem] aut MT¹E¹ et] aut (*suprascr.* uel et)
 M uel et aut T¹E¹ 27. 28 contradictionib; E¹

quando est, non tamen simpliciter necesse est esse quod est praeter temporis adiectionem: ita in contradictione contingenti adfirmationem quidem vel negationem veram esse necesse est, non tamen vel adfirmationem simpliciter ac definite veram vel negationem, sed utramlibet et quam certae veritatis constituerit eventus.

Quare quoniam similiter orationes verae sunt quemadmodum et res, manifestum est quoniam quaecumque sic se habent, ut utrumlibet sint et contraria ipsorum contingant, necesse est similiter se habere et contradictionem.

Habent, inquit, quandam cognationem res et illa quae res ipsas propria significatione designant. quare et oratio, quae designat atque significat rem, sic se habebit, quemadmodum res ipsa est. ergo si res non fuerit, falsa oratio est; si res fuerit, vera oratio est; et si vera vel falsa oratio est, erit id quod dicitur vel non erit, ut sibi res et oratio convertantur. ergo si res constituta non est nec definita necessitate proveniens, nec illa oratio, quae rem ipsam designat, definitae est veritatis. ergo in quibus rebus possibile est non modo esse, sed etiam non esse contingere, in his adfirmatio et negatio utrumlibet sese habet et quemadmodum rem ipsam et esse et non esse contingit, ita quoque et contradictionem et veram et falsam esse indefinite proveniet. hoc autem in quibus fiat, ipse declarat. ait enim: in his quae non semper sunt et non semper non sunt. sola enim sunt

6 utrumlibet MT¹E¹ quia MT¹ certe FT 8 uera F
 12 et om. F 13 *verba Arist. continentur usque ad* non tamen
 iam veram vel falsam. *omnes codices praeter F usque ad* sed
 quemadmodum dictum est b 14 cognitionem MT¹ 16 qui
 F sic] se E¹ 17 ipsa est FT²: ipsae MT¹E ipsa *editio*
princeps 18 *alt.* est] non est F¹ 27 et (*ante ueram*) *del.* T²
 30 *prim.* sunt] est MT¹ *tertium sunt om.* M¹T¹

quae et esse et non esse contingit, quae non semper
 sunt et non semper non sunt. si enim semper essent,
 status eorum mutari non posset atque ideo ex necessi-
 tate essent; si autem semper non essent, ea non
 esse necesse esset. etenim sicut ipsa natura rerum 5
 evenientium est varia, ita quoque altera pars contra-
 dictionis habet variabilem veritatem. et semper quidem
 vera vel falsa est, non tamen una definite, ut hoc
 verum sit determinate aut illud, sed utrumlibet, ut
 sicut status ipse rerum mutabilis est, ita quoque veritas 10
 aut falsitas propositionum dubitabilis sit et eveniat
 quidem, ut in aliquibus frequentius una sit vera, non
 tamen semper, et ut una rarius vera, non tamen eam
 falsam esse necesse sit. quod per hoc demonstravit
 quod dixit: et magis quidem veram alteram, non 15
 tamen iam veram vel falsam. concludit igitur
 totam de futuris et contingentibus propositionibus
 quaestionem et ait: manifestum esse non necesse esse
 omnes adfirmationes et negationes definite veras esse
 (sed deest definite atque ideo subaudiendum est). 20
 illarum enim quae contingentes et futurae sunt, num-
 quam definite una vera est, altera falsa. neque enim,
 inquit, quemadmodum in his quae sunt, sic se
 habet etiam in his quae non sunt, possibilibus
 tamen esse aut non esse, sed quemadmodum 25
 dictum est. illa etenim quae sunt praesentis temp-
 oris, sicut ipsorum esse | definitum est, ita quoque de p. 250
 his definita est propositionum veritas falsitasque. illa

1 contingunt E¹ 2 et quae E² 3 possit F 4 ea ego:
 eas codices 6 evenientium b: euentum F euentu MTE
 9 ut] et T² 10 ipse status MTE 11 aut] vel T et om.
 MT¹ eveniet T² 12 una sit F: inueniatur una MTE
 16 verba Arist. continuant usque ad hanc quidem esse veram,
 illam vero falsam. omnes codices praeter F 18 man. est E²
 19 negationes et firmationes E 20 sed deest] sed esse T¹
 21 Illorum MT¹ illa E¹ sunt et futurae MTE 24 habet b:
 habent codices etiam om. FMT possibilis F possibile MT¹

vero quae non sunt quidem, possunt tamen esse et non esse et ita futura sunt, ut non ex necessitate proveniant, sed possint ita esse, ut etiam possint non esse, in his hoc modo se habebit contradictio quem-
 5 admodum dictum est. dictum autem est quoniam esse quidem vel non esse omne necesse est et futurum esse vel non necesse est, non tamen iam di-
 vise ac definite alterum eorum esse necesse est. erant au-
 tem quattuor diversitates: ut aut utraeque verae essent,
 10 quod sustulit per hoc quod ait utraque enim non erunt simul in talibus; aut ut utraeque falsae essent, quod per hoc evertit quod ait: at vero nec quoniam neutrum verum est contingit dicere; aut ut una vera definite, una definite falsa esset, quod
 15 illa argumentatione destruxit, per quam omnia ex necessitate docuit evenire, si hoc admitteretur. quod si res illae minime sunt, constat unam quidem veram esse, aliam vero in contradictione mendacem; sed sicut res ipsae mutabiliter et indefinite futurae sunt,
 20 ita quoque enuntiationes variabili nec definita veritate et falsitate proferentur.

.3 etiam ut MTE 5 est autem MTE 7 non] non
 esse MT¹E est] esse E 9 ita ut T² 10 utraque ego:
 utraeque FE veraeque M¹T 11 ut om. MTE 13 neutrum]
 iterum MT¹ 14 ut om. M¹T¹E definite vera MTE
 17 constant M¹T¹ quidem unam MTE 21 proferentur
 F¹?: proferetur F proferuntur SMTE BOETHI in perierme-
 nias aristotelis a se translantus (n del. F²) liber primus explici-
 t. Incipit liber secundus F ANICHI · MANLI · SEVERINI · BOETHI · IN
 PERIERMENIAS ARISTOTELIS A SE TRANSLATAS · PRIMAE EDITIONIS LIBER
 PRIMVS EXPLICIT · INCIPIT SECUNDVS SMTE

LIBER SECVNDVS.

10. Quoniam autem est de aliquo adfirmatio significans aliquid, hoc autem est vel nomen vel innomine

Postquam de praeteriti ac praesentis, futuri etiam 5 temporis veritate et falsitate disseruit, nunc vim simplicis et praedicativae propositionis informat dicens, quoniam simplex adfirmatio unam rem de una significat id est de uno subiecto unum praedicat. subiectum autem illud aut nomen est aut quod apud veteres 10 quidem fuit innominatum, ab Aristotele vero infinitum nomen vocatum est. prius enim dictum est, quod homo nomen esset, non homo vero innominatum quidem apud antiquos, sed nunc infinitum nomen. quoniam igitur manifestum est unum de uno praedi- 15 care simplicem propositionem, omnis erit propositio simplex aut ex nomine et verbo aut ex infinito nomine et verbo. quod autem dixit non homo enim nomen quidem non dico, sed infinitum nomen, huiusmodi est: nomen, inquit, omnia quidem definita 20 significat, non homo vero quamvis unum quodlibet eorum designare possit, quae homines non sunt, tamen quid designet infinitum est et dubium. nam cum multa sint quae homines non sunt et unum quodlibet eorum significare possit, quid significet ignoratur: 25 sicut enim non currit non est verbum simpliciter,

2 est autem E 3 vel om. MT¹ 4 innomine ego
 ex ed. II (cf. indicem): innominatum FM²T² innominabile
 MTE&D verba Arist. continentur usque ad vel ex infinito no-
 mine et verbo erit. omnes codices praeter F usque ad consignant
 enim tempus b 8. 9 significat b: significatione codices
 10 apud om. MT¹ 13 nomen homo T² est MT¹E 17.
 18 aut ex inf. n. et. v. om. T¹ 19 quidem post dico F
 20 quidem om. b 21 locus incertus in F: significat — unum
 om. F, quae et F¹ et F² addidisse videntur 23 quod designat
 E est om. T¹ 24 sint MT 25 signare E quod F
 26 est om. F (add. F¹?)

sed infinitum verbum, ita nomina cum negatione non sunt nomina, sed infinita nomina. erunt igitur in p. 251 propositionibus subiecta aut nomina aut infinita | nomina.

5 Praeter verbum autem nulla adfirmatio vel negatio.

Planissime docuit, quae pars orationis in simplici propositione optineat principatum. nam si praeter verbum fieri simplex propositio non potest, constat 10 omnem vim simplicis propositionis verba complecti. omnis autem propositio aut esse aut fuisse aut futurum esse aut huiusmodi aliquid habebit. nam qui dicit currit currens est dicit et qui dicit cucurrit currens fuit proponit et qui curret currens erit. 15 si ergo omnis propositio aut esse aut fuisse aut futurum esse aut aliquid huiusmodi, ut sit enuntiatio, retinebit, manifestum est, quod praeter verbum esse non possit. haec enim id est fuit vel est aut futurum est verba sunt, ut ex his cognosci possit quae 20 sunt superius posita atque confessa, cum diceremus verba esse quae consignificarent tempus. etenim est et fuit et cetera significationem temporis secum trahunt.

Quare prima adfirmatio et negatio est homo, non est homo, deinde est non homo, 25 non est non homo; rursus est omnis homo, non est omnis homo, est omnis non homo, non est omnis non homo. et in extrinsecus temporibus eadem ratio est.

Simplicium exempla propositionum adposuit. sim-

3 subiecta *om.* MT¹ 5 nulla *ed. II. Ar.*: nulla est F
 nulla erit MTE 6 *verba Arist. continuant usque ad consignificant enim tempus. omnes codices praeter F* (cons. — tempus *om.* MT¹) 10 *conpl. uerba E* 18 *id est] uel T¹E et supra*
lin. M 18. 19 *futurum est] erit MTE* 20 *concessa ed. II.*
 22 *fuit] fuit et erit MTE* 23 *prima est FT²⊗²* negatio
 est est MT¹E 24 *h. et non FT²* 25 *rursus om.* MT¹⊗¹

plices autem supra diximus esse propositiones quae duobus terminis iungerentur. quare quoniam omne definitum prius est infinito et non homo non est nomen, sed infinitum nomen, homo vero finitum, recte priores eas propositiones quae ex definito sunt nomine 5 in earum pronuntiavit exemplis. ait enim: quare prima adfirmatio et negatio est est homo, non est homo. deinde infiniti nominis adfirmationes negationesque subiunxit dicens est non homo, non est non homo. et post universalitatem iungens easdem 10 rursus iterat propositiones. et prius illas proponit quae ex finito nomine sunt, secundo vero loco eas quae infinito nomine proponuntur. unde fit ut illud intellegere necesse sit, illas quantitates quae universale et particulare determinant in terminis non haberi. 15 nam cum duorum terminorum propositio sola simplex sit, inter simplices huiusmodi numerat propositionem quae dicit est omnis homo, cum tres sint partes orationis. quare determinationes non numerantur in terminis. eodem modo dicit eademque ratione in ex- 20 trinsecus temporibus simplices fieri propositiones, ut est fuit homo, non fuit homo, fuit non homo, non fuit non homo. et in aliis quoque temporibus idem modus est. extrinsecus vero tempora vocat quae sunt praeter praesens id est praeteritum et futurum. 25 sed haec de his solis propositionibus locutus est quae unum subiectum habent, alterum praedicatum. nunc de his loquetur quae unum habent subiectum, duo praedicata. an vero hae quoque simplices sint, in secundae editionis expositione dicendum est. nunc 30

1 esse *om.* MT 2 quare *om.* MT¹ 5 priores *om.* T¹
6 earum *ego*: eorum *codices* 7 h. et non E 8 est *om.* E¹
10 post haec F² *et ceteri* 11 ponit MT *del.* M² *proposi-*
tionem proponit T² 13 quae ex F²T² ut *om.* F¹ 17 ter-
minat T² 20 ratio F¹ 22. 23 fuit n. h. — non homo
om. T¹ 24 autem MTE 28 loquitur TE loquimur T²

vero praeter demonstrationem esse simplices intellegamus.

Quando autem est tertium adiacens praedicatur, dupliciter dicuntur oppositiones.

p. 252

Unum subiectum et duo praedicata quemadmodum possint esse in propositione commemorat. si enim hoc modo sit, ut dicamus est iustus homo, est et iustus praedicantur, homo vero subiectus est. nunc enim non illud aspiciamus, quid prius, quid posterius dictum est, sed quoniam universalius est iustum esse quam hominem (potest enim iustus esse et qui homo non est ut deus et rursus potest esse simpliciter et quod homo non est), idcirco est atque iustus, quamquam primo dicantur in eo quod est est iustus homo, tamen, quoniam universaliora sunt, non de his homo, sed haec de homine praedicantur et his homo subiectus est. ex his igitur duplicem fieri oppositionem dicit et quattuor propositiones, quarum subter exempla subiecit addens: dico autem quoniam est aut iusto adiacebit aut non iusto. si quis enim sic dicat faciens duas adfirmationes est iustus homo, est non iustus homo, hae cum duae adfirmationes sint duas habebunt negationes. nam si verbum est in hac propositione quae dicit est iustus homo ad iustum posuimus et in hac rursus propositione quae dicit est non iustus homo rursus ad non iustum idem est verbum iunximus: quoniam negationis oppositionem efficit cum est verbo iuncta negatio id est

1 propter F¹ simpl. esse MTE 3 autem om. MT¹
 est om. F¹ 3. 4 adiacens praedicatur om. M¹T¹ 4 propos.
 FMT¹ verba Arist. continentur usque ad nomen vel verbum
 in affirmatione omnes codices praeter F usque ad contingit
 autem aliquando b 5. 6 quemadmodum — commemorat om.
 F (add. F¹) 6 possunt F 7 hoc om. E¹ 8 subiectum T²
 16 et de his F (de del. F¹?) 17. 18 oppos. fieri MTE
 19 addens om. MT¹E¹ 20 enim om. MT¹ 23 habent MTE
 27 negationes MT¹

non, manifestum est quoniam id quod dicitur non est ad iustum rursus et ad non iustum adiungendum est, ut negationes fiant huiusmodi non est iustus homo, non est non iustus homo. recte igitur dixit: quare, si est iusto et non iusto adiacebit, etiam 5 negatio iusto et non iusto adiacebit. sunt autem propositiones quas dicit quattuor hae: est iustus homo; in hac ad iustum verbum est adiunximus; huius negatio non est iustus homo; in hac quoque negationem quae dicit non est ad iustum rursus 10 adiunximus. iterum est non iustus homo; in hac est ad non iustum iungitur; huius est negatio non est non iustus homo; etiam in hac quoque negatio quae dicit non est ad non iustum ponitur. quod vero ait: dico autem ut est iustus homo; est 15 tertium dico adiacere nomen vel verbum in adfirmatione huiusmodi est: tertium, inquit, dico adiacere verbum est. homo enim et iustus duo sunt, quibus adicitur verbum est. idcirco autem dixit nomen vel verbum, quia superius quoque iam docuit 20 ipsa verba nomina esse: hoc eo scilicet loco ubi ait ipsa quidem verba secundum se dicta nomina sunt. quod autem sequitur continet difficillimum sensum, quem ipse solita brevitate perstrinxit. in medio namque totius sententiae addidit: quare idcirco 25 quattuor istae erunt, quarum duae ad adfirma-

1 quod E 2 et rursus MTE ad om. F (add. F¹?)
 7. 8 homo iustus MT¹ 9 his F (del. F²?) negatio est EM² non — homo om. M¹T¹ 9. 10 quoque om. M¹T¹
 10 negationem ego: negatione codices quae dicit om. MT¹E
 12 huius est del. F² 13 quoque om. MT¹ negatio FT²: negatione F² et ceteri 14 quae dicit om. MT¹E 15 ut est est E¹ 16 dico eras. in E del. T² om. F adiacere his F²
 18 adiacere T²: id est iacere T id est adiacere ceteri 21 hoc del. E² 24 pertrinxit F 25 totius om. MT¹E¹ additur MT¹ addit M²E 26 duae quidem ed. II. Arist. ad om. F

tionem et negationem sese habebunt secundum consequentiam ut privationes, duae vero minime. huius sententiae multiplex expositio ab Alexandro et Porphyrio, Aspasio quoque et Hermino
 5 proditur. in quibus quid excellentissimus expositorum Porphyrius dixerit, alias dicemus. quoniam vero simplicior explanatio Alexandri esse videtur, eam nunc pro brevitate subiecimus. privatoriae propositiones sunt quaecumque praedicant privationem.
 10 privatio autem est, ut si quis dicat iniustus, privat enim iustitia. ergo adfirmatio privatoria est quae dicit est homo iniustus, negatio rursus privatoria non est homo iniustus. sed neque illa in significatione plena adfirmatio est (aliquid enim tollit), sed privatoria ad-
 15 firmatio, quoniam formam quidem adfirmationis tenet, sed privationem praedicat et aliquid ab eo cui privationem copulat abiungit, ut in propositione est iniustus homo ab homine iustitiam, nec haec rursus pura negatio. fugans enim privationem, ut in ea quae est
 20 non est homo iniustus, habitum retinet id est iustitiam, sed quoniam quod adfirmatio praedicabat, hoc aufert negatio, licet habeat talis negatio quasi repouendi habitus significationem, tamen, quia ipsam privationem subtrahit, privatoria negatio nominatur. ergo
 25 nunc hoc dicit: cum sint, inquit, quattuor propositiones, quarum duae ex finitis nominibus sint, ut est iustus homo, non est iustus homo, duae ex infinitis nominibus, ut est non iustus homo, non est non iustus

1 habent F¹ 3 verba Arist. continuant usque ad sic sunt disposita. omnes codices praeter F scientiae MT¹ 4 Hermino b: hiermio F herinino MT (herminino M²) hermimo E
 5 producitur F 8 subicimus T² 8. 9 promissiones MT¹ 11 iustitiam M¹T¹E 12 privatoria est E 16 et om. MT¹ 17 adiungit F¹T¹ 18 propria T² 19 negatio est T²E² fugat MT¹E 20 iniustus homo E 21 praedicebat MT (praedicavit T²) 22 habet T¹ 22. 23 respuendi M¹T¹ 26 quarum] quae FMT sunt E¹M² 28 sint ut MTE

homo, duae, inquit, hae quarum una adfirmatio est habens infinitum nomen, ut est non iustus homo, et una negatio habens rursus infinitum nomen, ut non est | non iustus homo, sic se habent ad adfirmationem p. 253 et negationem id est eandem formam retinent adfir- 5 mationis et negationis et similes sunt ad adfirmandum aliquid vel negandum his quae sunt privatoriae. nam quemadmodum privatoria quae dicit est iniustus homo non solum adfirmatio est, sed privatoria adfir- 10 matio, ita quoque ea quae dicit est non iustus homo non solum est adfirmatio, sed cum infinito nomine et cum aliqua privatione adfirmatio. idem enim valet ad intelligentiam quod dicitur iniustus, tamquam si dicatur non iustus. et rursus quemadmodum non est iniustus homo non est solum negatio, sed privatoria 15 negatio, quoniam quamquam det habitum tamen privationem negat, ita quoque et ea quae est ex infinito nomine, non est non iustus homo, non solum est negatio, sed ex infinito facta nomine infinitum negans. quia igitur infinitum negat et subiectum infinito 20 negando privat, privatoriae similis est. nam si idem valet iniustum esse quod non iustum, idem valebit non esse iniustum quod non esse non iustum. igitur hae duae quae infinitum nomen habent, quantum ad speciem formamque adfirmationis et negationis, simi- 25 liter se habent his quae sunt privatoriae adfirmationes et negationes. duae vero illae quae simplex definitumque praedicant nomen ab omni similitudine privationum seclusae sunt. nihil enim similis est illa quae dicit est iustus homo ei quae dicit est iniustus homo, 30 cum utraeque sint adfirmationes, sed illa est simplex,

1 quorum MT 4 habent om. F (add. F¹) ad om. F
 5 eadem uim ret. MT¹ 9 sed — adfirmatio (11) om. MT¹
 19 negans inf. E 20. 21 et — priuat in marg. F¹ 20 ex
 infinito E infinitum (del. ex) E² 29 Nil E 31 adfir-
 mationis F

illa privatoria. at vero ea quae dicit non est iustus homo ad eam quae dicit non est iniustus homo nulla similitudinis ratione coniungitur, cum sint utraeque negationes, sed illa est simplex, illa privatoria. quare
 5 duae, quae ex infinito nomine sunt, similiter sese habent quemadmodum privationes. similis namque adfirmatio est ea quae dicit est non iustus homo ei quae dicit est iniustus homo, et rursus ea quae dicit non est non iustus homo ei quae dicit non est iniustus
 10 homo. privationes vero simplicibus propositionibus et his quae ex finitis nominibus fiunt non coniunguntur. neque enim quisquam dixerit eam quae dicit est iustus homo esse comparem ei quae dicit est iniustus homo, nec vero eam quae dicit non est iustus
 15 homo posse aliquid comparari cum ea quae dicit non est iniustus homo. recte ergo dictum est de his quattuor propositionibus duas ad adfirmationem et ad negationem ita se habere, ut sunt privationes, duas vero esse simplices et praeter aliquam privationum
 20 similitudinem. quod autem ait ad consequentiam, tamquam si dixisset ad similitudinem, ita debet intellegi. quae enim sibi sunt similia, a se quodammodo non recedunt et invicem consequuntur. describantur ergo duae prius simplices propositiones, post
 25 has duae privatoriae, postremae quae ex infinitis nominibus constant, ut adfirmationes sub adfirmationibus, negationes sub negationibus constituentur.

Adfirmatio est iustus homo Negatio non est iustus homo

1 ista MTE 5 se MTE¹ 7 ea est MTE 9 non est — dicit om. M¹T¹ 17 ad duas in marg. add: scilicet infinitas F¹? prius ad eras. in F alt. ad om. MTE
 18 sese E 19 uero om. E¹ esse del. F² 20 ad] a F¹ secundum? 23 se inv. F² et ceteri 23. 24 discr. F
 25 postremo MTE 28 Affirmatio simplicis propositionis negatio simplicis propositionis etc. MTE

Adfirmatio est iniustus homo Negatio non est iniustus homo

Adfirmatio est non iustus homo Negatio non est non iustus homo

Sed hae, inquit, ita sunt dispositae eandemque ad se 5
similitudinem gerunt, quemadmodum in analyticis
id est resolutoriis dictum est. scripsit autem duos
resolutorios libros de syllogismo, in quorum primo
de propositionum ex finito nomine et infinito con-
sequentia disseruit. est vero similitudo adfirmativae 10
quidem simplicis ex finito nomine et negativae eius
quae habet infinitum nomen. namque ea quae dicit
est iustus homo adfirmatio ei quae dicit non est non
iustus homo negationi similis est. negatio quoque
simplex finiti nominis adfirmationi infiniti nominis 15
convenit. ea enim quae dicit non est iustus homo
similis est ei quae dicit est non iustus homo. sed
quemadmodam istae sibi sint similes et quomodo in
consequentia proprium teneant ordinem, nunc quidem
exsequi distulimus, paulisper tamen describantur, ut 20
earum quaedam proprietates ostendatur. sit enim ad-
firmatio finiti nominis et sub ea negatio nominis in-
finiti. sit item negatio finiti nominis et sub ea ad-
firmatio nominis infiniti. |

p. 254

Adfirm. fin. est iustus homo Negatio fin. non est iustus homo

Negatio infin. non est non iustus homo Adfirm. infin. est non iustus homo

1—4 Affirmatio privatoria negatio privatoria etc. Affir-
matio infiniti nominis negatio infiniti nominis etc. MTE (*figu-
ram add. M²T²*) 5 eandem E¹ 8 sylogismis E 11 qui-
dem] uero MT (*del. T²*) om. E 12 habent M¹T 14 simi-
liter M¹T¹ 17 prius est om. E¹ 18 sunt E¹ simi-
lis E 19 sequentia E 20 discr. F 21 earum b:
eorum *codices* quidam M¹T¹ 21. 22 aspiratio M¹T¹
25 finiti nominis (*bis*) et 27 nominis infiniti (*bis*) MTE (*figu-
ram add. T²*)

In hac igitur descriptione negatio ex infinito nomine sub adfirmatione finiti nominis ponitur et rursus adfirmatio infiniti nominis sub negatione finiti. quarum angulares, quoniam sunt indefinitae omnes, simul
 5 in omnibus verae esse possunt, nisi in his tantum quae aut naturaliter insunt aut naturaliter inesse non possunt. ut si quis dicat est homo animal, numquam cum hac vera esse potest quae dicit est homo non animal, quae est angularis, idcirco quoniam animal
 10 naturaliter in substantia hominis perspicitur inhaerere. rursus si quis dicat est homo lapis, est homo non lapis, ne hae quidem simul verae esse possunt, idcirco quod lapidem inesse homini naturaliter impossibile est. quod si huiusmodi sint quae non insint
 15 naturaliter, sed inesse possint, ut in his quae supra proposuimus exemplis, angulares verae sunt semper. potest enim vera esse et ea quae dicit est iustus homo et ea quae dicit est non iustus homo. rursus potest vera esse ea quae dicit non est iustus homo, si hoc
 20 de Sylla dicatur, et ea quae dicit non est non iustus homo, si hoc de Catone praedicetur. in his igitur quae sunt indefinitae, si ea quae praedicantur naturaliter non insunt et ea inesse possibile est, semper angulares simul veras esse contingit. quod si huius-
 25 modi propositiones cum definitione ponamus, ita dicendum est: est omnis homo iustus, huius negatio non est omnis homo iustus; rursus est omnis homo non iustus, huius negatio non est omnis homo non iustus. quae disponantur hoc modo, ut negatio sub adfirma-
 30 tione sit et sub negatione adfirmatio.

1	discr. F	4	omnib; F (sed b ex corr.)	5	in omni-
bus]	nominibus F	uera F	6 non om. F ¹	11	dicit E
12	non om. M ¹ T ¹	13	quoniam MT	14	sunt E
MT	15 possunt E	16	proponimus E	20	silla <i>codices</i>
praedicatur MT	23 sunt F ¹	24	angularis F ¹	uera F ¹	
30	sub om. MT (aff. sub neg. T ²)				

Adfirm. est omnis homo iustus.	Negat. non est omnis homo iustus
Negat. non est omnis homo non iustus	Adfirm. est omnis homo non iustus.

In his ergo quandam dissimilitudinem monstrat. nam 5
in indefinitis si ea quae praedicantur naturaliter non
inessent, inesse tamen subiectis possent, semper angu-
lares simul veras esse sine dubio contingebat. nam
et adfirmationes adfirmationibus et negationes nega- 10
tionibus conveniebant. in his autem quae cum defini-
tione quantitatis dicuntur non idem modus est. ad-
firmationes enim adfirmationibus nulla ratione iun-
guntur. nam si vera sit ea quae dicit est omnis
homo iustus, numquam vera esse potest ea quae dicit
est omnis homo non iustus, quae est angularis. et 15
hoc discrepare in nullo reperietur exemplo. negationes
autem particulares, quae sunt sibi angulares, simul
veras esse contingit. potest enim verum esse in his
quae naturaliter non insunt et possibile sunt inesse,
ut negatio particularis negationi particulari eique an- 20
gulari conveniat, ut ea quae est non est omnis homo
iustus ei quae est angularis convenit non est omnis
homo non iustus. sed hoc dissimiliter in indefinitis.
nam in illis et ea quae dicit est iustus homo ei quae
dicit est non iustus homo angulari scilicet conveniebat, 25
rursus ea quae dicit non est non iustus homo ei quae
est non est iustus homo angulariter positae congruebat.

1—4 affirmatio negatio etc. negatio affirmatio etc. ME
om. T (figuram add. T²) 5 similit. MT¹ 6 in add. b:
om. codices 7 esse F¹ inesse tamen] sed inesse MTE
8 angularis F¹ uera F¹ contingit E 13 sit] est MTE
14 potest esse E 16 negationis F¹ 17 particularis —
angularis F¹ 19 sunt F 20 ut] in M¹T¹ eiusque MT
20. 21 ei quae est angularis F²T²E² 22 eius angulari con-
uenit quae est MT¹E¹ conueniat FT²E² 23 dissimi-
liter quam F² et ceteri 24 et om. MTE praedicat MT¹
25 angularis FE² 26 et rursus F² et ceteri 27 posita F²?

p. 255 in | his autem id est secundum quantitatem definitis
 adfirmationes quidem duae universales, quae sunt est
 omnis homo iustus et est omnis homo non iustus,
 numquam simul verae esse possunt, angulares autem
 5 negationes, quae particulares sunt, id est non est omnis
 homo iustus et non est omnis homo non iustus, in
 his quae et esse et non esse possibilis sunt simul
 verae sunt. non ergo similiter in his quae sunt in-
 definitae angulares sibimet congruunt, ut in his quae
 10 definitae sunt. quod per hoc demonstrat quod ait:
 sed non similiter angulares contingit veras
 esse. in illis enim sibimet utraeque consentiunt an-
 gulares, in his autem angulares quidem adfirmativas
 numquam simul veras esse contingit, alias vero an-
 15 gulares quae sunt particulares negationes contingit
 aliquando. hoc enim ipsius verba declarant dicentis:
 sed non similiter angulares contingit veras
 esse. contingit autem aliquando. non similiter
 quidem contingit veras esse, idcirco quod adfirmatio-
 20 nes universales angulares verae numquam sunt, quod
 in his quae indefinitae sunt contingebat. contingere
 autem aliquando dixit, cum angularium, quae sunt
 particulares negationes, faciemus conparationem, si ea
 quae praedicantur non sint naturalia subiectis, sed
 25 tamen inesse possibilis.

Hae igitur duae oppositae sunt, aliae autem
 ad non homo ut subiectum aliquid addito, ut
 est iustus non homo, non est iustus non homo;

5 est (post non) om. MT¹E 6 iustus est E homo
 omnis E 7 alt. esse om. E 8. 9 definitae MTE 10 indef.
 MTE 10. 11 post ait inserunt Arist. verba Similiter autem
 se habet — contingit autem aliquando omnes codices praeter F
 11 angularis F¹ vera F¹ (item 14) 12 ergo SMTE
 12. 13 angularis F¹ (item 13, 14 15, 17) 21 contingebant F¹
 23 facimus F² et ceteri 26 sunt om. E 27 ad id quod
 est FT²⊗¹ ut] quasi F aliquod FT²E⊗ addito ed. II:
 additum codices ed. I. et ⊗

est non iustus non homo, non est non iustus non homo. magis plures autem his non erunt oppositiones. hae autem extra illas ipsae secundum se erunt ut nomine utentes non homo.

Alias nobis rursus esse propositiones ostendit, 5
 quarum alias quidem non praedicatum, sed subiectum infinitum sit, alias utraque. si quis enim dicat est iustus non homo, quoniam non homo subiectum est et est infinitum nomen, vocatur propositio ex infinito subiecto. idem est et in negatione quae est non est 10
 iustus non homo. at vero sunt aliae propositiones quae ex praedicato et ex subiecto infinitis esse videantur, ut est cum dicimus est non iustus non homo, non est non iustus non homo. in his enim non iustus praedicatum est, non homo subiectum; sed utraque 15
 sunt infinita. unde fit ut in his propositionibus, in quibus est verbum tertium praedicatum <sit>, magis plures propositiones quam hae quae dictae sunt inveniri non possint. aut enim ex utrisque erunt finitis, praedicato scilicet et subiecto, ut est homo iustus, non est 20
 homo iustus; aut solum praedicatum habebunt infinitum, ut est non iustus homo, non est non iustus homo; aut praedicatum quidem finitum erit, infinitum vero subiectum, ut est iustus non homo, non est iustus non homo; aut et praedicatum et subiectum 25
 infinita pronuntiantur, ut est non iustus non homo, non est non iustus non homo. ultra autem propositiones, in quibus est verbum tertium praedicatum sit,

2 autem plures T² 4 utentes eo quod est F 6 et 7 aliis
 F¹? 7 infinitium MT 11 aliae sunt MTE 12 quae
 et ex pr. F² 15 utrique M¹T¹ 16 sunt] sed T del. T²
 infiniti MT¹ prius in om. F 17 sit ego add: om.
 codices (est add. E²) cf. v. 28 an praedicatur? 19 erit
 E 21 habebunt ego: habebit codices 21. 22 infinitum
 habebit MTE 25 prius et om. E 26 infinite MTE
 proponuntur F² et ceteri 28 tertium uerbum MTE sit
 om. MTE

inveniri non possunt. sed hae quae subiectum infinitum habent vel utrumque infinitum praeter illas superiores sunt, quae aut praedicatum infinitum habent aut utraque finita, atque ideo praeter illas esse dicuntur et nullam ad eas consequentiam servant. et est ita positum in ea propositione quae dicit est iustus non homo nomen infinitum quod est non homo, tamquam si finitum nomen aliquod poneretur. atque hoc est quod ait ut nomine utentes non homo. ita enim infinitum nomen positum est, tamquam si finitum nomen esset positum; nominis enim locum tenet. quamquam etiam si non ita positum sit nihilominus tamen nomen sit: infinitum enim nomen licet simpliciter nomen non sit, tamen cum infinito iunctum nomen est.

In his vero in quibus est non convenit, ut in eo quod est currere vel ambulare.

Sunt, inquit, quaedam propositiones, quae cum est praedicantur, aliae vero quas cum est verbo praedicare non possumus, ut in eo quod dicimus homo ambulat, homo currit. sed in his nihil differt an ita quis dicat, ut dicitur, id est homo currit et homo ambulat, an cum est verbo eas praedicet. idem namque est dicere homo currit et homo ambulat, tamquam si dicatur homo currens est, homo ambulans est. quocirca nihil differt in huiusmodi propositionibus utrum cum est verbo an praeter est adiuncto verbi actu proponatur. idem quoque est etiam in universalibus.

1 possint MT¹ 5 ad eas nullam MTE 8 aliquid F¹
 12 si non ego: cum FT²E, om. MT¹ 13 fit MT 14 tamen
 om. F¹ cum finito uel infinito M¹T 14. 15 iunctum
 nomen est post verba Arist. habent MT (et hic add. M²T²)
 17 verba Arist. continentur usque ad non currit omnis non homo
 omnes codices praeter F usque ad Ergo et caetera eadem oportet
 opponi b 19 prius est om. F (add. F¹?) 20 possumus
 E quo F¹ 20. 21 homo currit homo amb. T 22 et
 om. E 25 est et MTE 26 differt om. M¹T¹

nam cum dicimus omnis homo currit, omnis homo non currit, et rursus omnis non homo currit, omnis non homo non currit, idem est tamquam si dicamus omnis homo currens est et omnis homo currens non est, et rursus omnis non homo currens est, omnis non homo currens non est. docet autem illud quoque multum differre, an ad positum terminum iungatur negatio, an certe ad determinationem. nam si ad subiectum terminum dicitur, fit nomen infinitum, ut est omnis non homo currit. quod si ad determinationem, fit negatio, ut est non omnis homo currit. unde fit ut, si non ad determinationem universalem, sed ad rem ac terminum negatio ponatur, sit infinitum nomen, ut est non homo. quod si non ad rem universalem, sed ad determinationem universalem, negatio est. cum enim dicimus non omnis, omnis quidem universale non est, sed consignificat, quoniam illud de quo dicitur universaliter dicitur. ut cum dicimus omnis homo, homo quidem ipsum universale est, omnis vero non est quidem universale, sed consignificat, quoniam res universalis id est homo universaliter dicta est. ergo quotiens ad determinationem quae rem quamlibet universalem universaliter dictam demonstrat negatio ponitur, non nomen infinitum, sed negationem constituit. atque hoc est quod ait: non enim dicendum est non omnis homo, sed non negationem ad homo addendum est. omnis enim non universale significat, sed quoniam universaliter. ipsum enim non est universalis terminus nec omnino termi-

6 non currens est MT¹ 7 oppos. T² 12 prius ad om. M¹T¹
 17 dicitur] queritur MT¹ 18 universaliter dicitur om. MT¹
 20 significat F 26 negatio F² ad id quod est MT¹E
 non homo MT¹ 26. 27 negatio est ad homo addenda T²
 28 quando E¹ verba Arist. continentur usque ad Ergo et
 cetera eadem oportet opponi (apponi E) omnes codices praeter
 F 29 enim omnis F² et ceteri

nus, sed universali praedicato additum facit illud uni-
 versaliter enuntiari. probat autem haec non esse uni-
 versales terminos, sed tantum determinationes uni-
 versaliter consignantibus hoc modo: cum enim dicimus
 5 currit homo, non currit homo, currit non homo,
 non currit non homo, universalia quidem subiecta
 sunt in his propositionibus, sed non universaliter
 praedicantur. distant autem hae ab his propositioni-
 bus in quibus sic dicimus: omnis homo currit, nullus
 10 homo currit eo quod istae quidem universale universa-
 liter praedicant, illae vero universale non universaliter.
 manifestum est ergo quoniam omnis et nullus non
 sunt universalia, sed id quod universale praedicatur
 faciunt ut universaliter enuntietur. quare eadem omnia
 15 ponenda sunt. cum enim dicimus currit omnis homo,
 si infinitum nomen volumus facere, non dicamus cur-
 rit non omnis homo, sed negationem id est non
 nomini addemus eadem in propositione cuncta servan-
 tes, si adfirmationem volumus ex infinito nomine
 20 facere. quod si ad determinationem universalis rei
 negationem aptemus, fit non adfirmatio nominis infi-
 niti, sed propositionis ex nomine finito negatio.

Quoniam vero contraria est negatio ei
 quae est omne est animal iustum illa quae
 25 significat quoniam nullum est animal iustum

p. 257 Hoc quoque supra iam dictum est, | quoniam
 hae quae contrariae sunt simul verae esse non possunt
 neque in eodem. et possunt quidem vicissim et cum
 temporis diversitate esse verae, simul autem esse non

3 tamen MT¹E¹ 5. 6 currit non — non homo om. MT¹
 8 praedicatur F (corr. F¹) 9 dicimus F 11 praedicavit
 MT¹ 14 enuntiatur F¹ 15 enim om. MTE currit dicimus
 E (corr. E¹) 18 homini MTE 24 animal est E 25 animal
 iustum est MTE *verba Arist. continuant usque ad est quod-*
dam animal iustum omnes codices praeter F 26 Hoc — est
 om. b 27 hae quae ego: Inquit F hae inquit F² hae inquit
 quae ceteri 29 verum F¹M rerum T¹

possunt. ut si quis dicat aureo quidem saeculo omnes homines esse iustos, ferreo vero nullum hominem esse iustum, utraeque verae esse possunt, sed non eodem tempore. hoc est enim quod ait neque verae simul, quod autem secutus est neque in eodem ipso scilicet subiecto, ut si dicamus: est omne vivens iustum, si referamus ad caelestes potestates, vera est, nullum vivens iustum est, si referamus ad equos; utraeque sunt verae, sed non in eodem ipso, illud enim in divinis, istud in equis retinet veritatem. his autem quae sunt oppositae id est particulares possunt simul esse verae, tunc cum superiores universales simul falsae sunt. quae autem sunt hae, ipse planissimo monstravit exemplo dicens non omne animal iustum est, quae est particularis negatio, et est aliquod animal iustum, quae est particularis adfirmatio.

Sequuntur vero hae: hanc quidem quae est nullus est homo iustus illa quae est omnis est homo non iustus.

Ostendit superius adfirmationem universalem et universalem negationem, quoniam sibi essent contrariae, simul veras esse non posse. nunc autem monstrat universali negationi nominis finiti consentire universalem adfirmationem nominis infiniti et particulari adfirmationi, quae est opposita universali negationi nominis finiti, consentire eam, quae est opposita <universali> adfirmationi nominis infiniti, scilicet particu-

2 esse E: fuisse *ceteri* (*prius*) 3 utre F (q; *add.* F²) verae
om. MT¹E possent F non] in MT non in M²T²E 5 ipso
editio princeps: in ipso *codices* 7 verum MTE 12 cum om.
F (*add.* F¹) 13 sunt om. MT¹E sint hae MTE plen-
nissimo MT¹E¹ 13. 14 exemplo monstr. E 17 Sequuntur
vero hae hanc *ed. II. Ar.*: Sequitur vero eam *codices ed. I. et*
⊗ AD (ea M¹T¹E¹) 18 n. h. i. est MTE⊗ illam E¹
19 *verba Arist. continentur usque ad* necesse est esse aliquem
omnes codices praeter F 25 negatio F¹ 26. 27 universali
add. b: om. codices 27 *post infiniti add.* in qua est omnis
homo non iustus T²

larem negationem praedicatum retinentem infinitum.
et prius describantur hoc modo:

	Negatio nullus homo	Adfirm. quidam homo
	iustus est	iustus est
5	Adfirm. omnis homo non	Negatio non omnis homo
	iustus est	non iustus est.

Est ergo universalis negatio ea quae dicit nullus
homo iustus est, huic opposita est contradictorie particu-
laris adfirmatio quidam homo iustus est. rursus est
10 universalis adfirmatio infinitum habens praedicatum ea
quae dicit omnis homo non iustus est, huic contradicto-
rie particularis <negatio> opponitur infinitum habens
praedicatum ea quae dicit non omnis homo non iustus
est. hae igitur sese perimunt. sed universalis ad-
15 firmatio nominis infiniti id est omnis homo non iustus
est sequitur negationem eam quae dicit nullus homo
iustus est. nam si verum est nullum esse hominem
iustum, verum est omnem hominem esse non iustum.
sed his oppositae sibi rursus ipsae consentiunt. nam
20 si verum est dicere quoniam quidam homo iustus est,
verum est dicere non omnis homo non iustus est.
si enim non omnis homo non iustus est, aliquem
iustum esse necesse est.

Manifestum est autem, quoniam etiam in
25 singularibus, si est verum interrogatum ne-
gare, quoniam et adfirmare verum est.

Quotiens aliquis, inquit, in singularibus rebus
interrogat et is qui interrogatur negat, tunc is qui
interrogat recte negationem cum singulari iungens ex
30 infinito nomine faciet adfirmationem. ut si aliquis

2 discr. F 3—6 *dispositionem om.* T¹ Neg. et Adf. (3 et 5)
om. ME (*figuram add.* F²M²T²) 7 autem E 11 omnis
om. F¹ 12 negatio ego *add: om. codices* 17 hominem esse E
19 ipsae om. MT¹E 25 uerum est MTE 26 *verba Arist.*
continuant usque ad illa vero contraria omnes codices praeter F

dicat: putasne Socrates sapiens est? alius respon-
deat non, erit recta conclusio dicentis: Socrates
igitur non sapiens est. ex negatione | ergo re- p. 258
spondentis ex infinito nomine non sapiens facta est
adfirmatio Socrates non sapiens est. atque hoc 5
quidem in singularibus. quod si hoc in universalibus
fiat universaliter praedicatis, negationem potius fieri
contingit quam adfirmationem. ut si quis interroget:
putasne omnis homo sapiens est? ille respondeat
non, non necesse est ita concludere ut dicatur omnis 10
igitur homo non sapiens est. hoc enim falsum
est nec hoc evenit necessario ex interrogati respon-
sione, sed magis illud non omnis homo sapiens
est. nam cum aliquis interrogat putasne omnis
homo sapiens est? si ille neget dicens non, tu 15
concludas oportet non omnis igitur homo sapiens
est. hoc enim ex illius responsione necesse est eve-
nire. sed haec contra iacens est interrogationi id est
opposita. interrogasti enim universalem adfirmationem
dicens putasne omnis homo sapiens est? respondit 20
non, concludes tu particularem negationem non omnis
homo sapiens est. et haec dividit verum vel falsum.
nam si contra eam interrogationem per quam adfirmationem
universalem interrogasti ille neget et tu con-
cludas eam propositionem quae dicit omnis homo 25
igitur non sapiens est, non potius contra iacentem,
sed contrariam facies. haec enim quae dicit
omnis homo non sapiens est consentit ei quae
dicit nullus homo sapiens est. quare nihil differt,

3 est sapiens E¹ 3. 4 respondentis id est non MTE
4 ex FE: et F²MT¹ et ex T²E² finito nomine sapiens
MT¹E¹ est facta E¹ est om. MT¹ 6 idem MT in (post
hoc) om. F¹ 8 at F¹ 9 respondit E¹ 11 homo igitur E
enim] igitur E 12 interrogata MT¹ 14. 15 homo omnis
T¹ 15 negat E 16 igitur om. E¹ 17 alt. est om. F¹
20 sapiens E: animal ceteri (item 22) 24. 25 concludes E¹
28 est om. MTE 29 est om. MT quare] quae MT¹

utrum hanc aliquis ex infinito nomine adfirmationem respondeat, an ex finito nomine universalem negationem, quae cum adfirmatione universali, quam interrogasti, verum falsumque non dividit. sed illa sola
 5 concludenda sunt, in quibus unum verum est, alterum falsum. non igitur ita debet fieri in universalibus, ut interrogata universali adfirmatione, si alius negationem responderit, universalis adfirmatio ex infinito nomine concludatur, sed potius particularis negatio ex
 10 nomine finito.

Illae vero secundum infinita oppositae nomina vel verba, ut in eo quod est non homo vel non iustus, quasi negationes sine nomine vel verbo esse videbuntur, sed non sunt.

15 Cum de propositionibus ex infinitis nominibus loqueretur, ipsa infinita nomina sola sumpsit et de his qualia videantur esse pertractat. sermonum, inquit, prolationes, quae secundum contra iacentia nomina vel verba sibi oppositae sunt, ut in eo quod
 20 dicimus homo, non homo; currit, non currit, quotiens finitum infinito comparatur, videntur quasi quaedam esse negationes, sed non ita est. omnis namque negatio vel vera vel falsa est: qui autem dicit non currit et non laborat et non homo neque
 25 verum aliquid enuntiavit neque falsum et fortasse minus aliquid veri vel falsi significavit, quam is qui finitum nomen ponit. nam qui finitum nomen con-

1 finito MT¹ 5 uerum unum T 8 ut univ. F²
 11 uae uero (*prima littera omissa*) M Quae uero M²T sunt
add. T² oppositae] contraiacentes MTE & AD positae E²
 14 uidebantur F¹ *verba Arist. continent usque ad* necessè
 est negationem *omnes codices praeter F usque ad* si non aliquid
 addatur b 16. ipsa ego: ipse codices solum MT
 17 Sermonem M¹T¹ 18 iactantia MT¹ 19 oppositae b:
 opposita *codices* 23 autem *om.* T¹ 25 enuntiat MTE
 26 significat MTE 27 ponit nomen T finitum
 qui F¹?

stituit nihil quidem adhuc verum falsumve enuntiavit, sed quoniam quiddam finitum posuit, propinquior est huiusmodi prolatio ad veritatem, quae aliquid finitum ponit, ea prolatione quae aliquid infinitum, sicut illa quae aliquid significant propinquiora sunt ad enuntiationem faciendam his quae nihil significant. quare in his quae infinita sunt minus ulla veritas falsitasve perspicitur quam in his omnibus quae sunt finita ac multo magis nihil adhuc verum falsumve designat id quod dicitur non homo vel non currit, nisi aliquid addatur, quod enuntiationem possit efficere. quod autem dixit quasi negationes sine nomine vel verbo esse videbuntur, idcirco addidit quoniam infinita nomina vel verba neque nomina sunt simpliciter neque verba et videntur non homo et non currit negationes esse. quod si ita est, sine nomine et verbo esse negationes videntur. addidit etiam illud nihil magis de homine, sed etiam minus verus fuit vel falsus. qui enim dicit homo rem constituit, qui dicit non homo ipsam quidem rem tulit, sed nihil addidit. quocirca longe minus quiddam enuntiavit de homine qui infinitum de homine dixit, quam qui finitum.

Significat autem est omnis non homo iustus nulli illarum idem nec huic opposita | ea quae est non est omnis non homo iustus.

Illae propositiones in quibus infinita nomina subiecta sunt longe aliud, inquit, significant et non idem his propositionibus quae vel secundum finita vel se-

1 adhuc post falsumve F (*transponit* F¹?) 2 quoddam
 MT propos. E 6 is M¹T¹ 7 quae om. M¹T¹
 falsitasq; MTE 8 quae sunt om. MT¹ 15 alt. et om. E
 17—19 post illud Arist. verba habent: Qui vero — aliquid addatur omnes codices praeter F 20 rem quidem E 23 qui om. T¹ 26 verba Arist. continent usque ad nullus iustus non homo idem significat omnes codices praeter F (sed iustus — significat om. M¹T idem significat om. E)

cundum infinita praedicata dicuntur. ea enim quae dicit est omnis non homo iustus nihil idem significat quam illa quae dicit est omnis homo iustus vel nullus homo iustus est vel iterum est omnis
 5 homo non iustus vel nullus homo non iustus. nulli enim similis est harum ea quae dicit est omnis non homo iustus. nec huic opposita negatio particularis ea quae dicit non est omnis non homo iustus ulli earum idem significat quae superius descriptae sunt vel alicui earum quae sunt superius
 10 descriptis oppositae. illae vero quae ex duobus terminis infinitis constitutae sunt illis sunt similes, quae universales negationes sunt habentes subiectum infinitum: ut ea quae dicit est omnis non iustus non
 15 homo illi idem significat eique consentit quae dicit nullus iustus non homo. et prior quidem utrosque terminos retinet infinitos, haec vero secunda praedicatum quidem finitum, subiectum vero infinitum. et illa quidem est adfirmatio ex duobus infinitis, haec
 20 vero ex finito praedicato et subiecto infinito negatio universalis.

Transposita vero nomina vel verba idem significant.

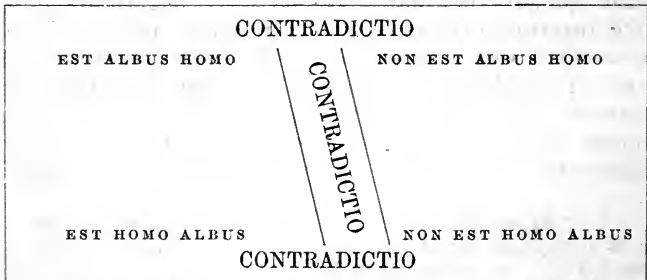
Quotiens, inquit, nomina permutantur et verba,
 25 eadem propositionum significationes permanent, quotiens autem negatio permutatur, non eadem. nam si quis dicat est non homo albus et non est homo albus, non idem significat permutata scilicet et transposita negatione, quotiens autem dicitur est albus
 30 homo et rursus est homo albus, idem transposita

3 quam FT²: cum MTE ille F illi F² (eras. quam)
 9 ulli b: Nulli *codices* 9. 10 discr. F (item 11) 10 in
 sup. MT¹ 12 constituta F¹ 12. 13 similis — universalis
 negationis F¹ 22 vero *om.* MTE 23 *verba Arist. conti-*
nuant usque ad finem capituli (manifestum est) *omnes codices*
praeter F¹ 25 permaneant MT¹ 27 et *om.* MT 28 non
 albus F (non *del.* F¹?) et *om.* MT¹

verba nominaque significant et erunt eadem adfirmationes. nam si quis hoc negat, contingit ut unius adfirmationis duae negationes sint. hoc autem monstratum est superius fieri non posse, sed semper unius adfirmationis unam esse negationem. illius namque 5 adfirmationis quae dicit est albus homo illa negatio est quae dicit non est albus homo; illius autem quae proponit est homo albus, si non est eadem illi adfirmationi quae enuntiat est albus homo et est ab ea diversa, sit negatio vel ea quae dicit non 10 est non homo albus vel ea quae dicit non est homo albus. sed illa quae proponit non est non homo albus habet suam adfirmationem ad quam referri debeat, eam scilicet quae enuntiat est non homo albus. illa vero quae dicit non est homo albus 15 negatio est eius quae proponit est homo albus. sed si adfirmationes earum diversae sunt, diversae erunt etiam negationes. si quis ergo dicat adfirmationem quae proponit est albus homo diversam esse ab ea adfirmatione quae enuntiat est homo albus, 20 illud quoque concedat necesse est ut negationes quoque ipsarum diversae sint. est autem negatio illius quae dicit est albus homo illa quae proponit non est albus homo. rursus illius quae enuntiat est homo albus est negatio non est homo albus. 25 quare hae duae negationes non est albus homo et non est homo albus a se diversae sunt. rursus

1. 2 negationes E ¹	2 neget E	3 autem om. E
3. 4 monstravit est MT (est del. T ²)	7 prius est om. F	
(add. F ¹)	8 eadem est MTE	9 illa F ¹
est M ² E ²	10 fit TE	12 illa negatio E (item 15)
13 si iam E ¹	15 vero om. MTE	16 prius est om. F
(add. F ¹)	ei MT	eius affirm. E
eorum codices	diuersae sunt om. MT ¹	17 earum ego:
esse E	23 illa scilicet MTE	19. 20 ab ea
(corr. F ¹)	25 est negatio] illa quae est MT	24 homo albus F
sunt E ²		27 div. non

cum dicimus est albus homo et negatur non est homo albus, si de eodem homine utraeque dicantur, unam veram, alteram falsam esse necesse est: ut si de Socrate dicatur est albus homo, non est homo
 5 albus. quae cum ita sint, necesse est ut eius quae
 p. 260 ait est albus homo negatio sit ea quae | dicit non
 est homo albus. sed posita est quidem prius negatio
 quae dicit non est albus homo eius adfirmationis
 esse quae dicit est albus homo, nunc vero
 10 monstramus illam quoque quae dicit non est homo
 albus eius adfirmationis negationem esse quae dicit
 est albus homo. utraeque enim verum inter se falsumque
 dividunt. neque enim fieri potest ut, si de uno
 eodemque homine dicatur est albus homo et
 15 non est homo albus, utraeque sint verae. quod si
 ita ut nunc sunt positae aliquando in veritate concordant,
 hoc idcirco evenit quia indefinitae sunt, non
 quia verbis fiunt nominibusque transpositis. quare
 evenit ut unius adfirmationis duplex sit negatio. quod
 20 autem diximus inferiore descriptione magis liquebit.

2 albus homo F (*corr.* F¹?) 3 esse *om.* MT¹ 4 et
 negatio sit non est E 4. 5 albus homo FE 7 albus homo E
 8 est *om.* M¹T 10 monstrat MT 12 inter se verum MTE
 15 non *om.* MT¹ albus homo F utrae F ut utraeq; F²E²
 17 infinitae MT¹ 18 a verbis MTE 19 sit duplex MTE
 20 in inferiori MTE *discr.* F *figuram om.* M¹T¹E

11. At vero unum de pluribus vel plura de uno adfirmare vel negare, si non est unum ex pluribus, non est adfirmatio una neque negatio.

Multi Peripateticis de discernendis propositionibus, quae essent unae, quae multae, consideratio fuit. atque ideo nunc hoc dicit: et si una res, inquit, de pluribus praedicetur in propositionibus vel adfirmativis vel negativis vel rursus res plures de una iterum praedicentur, et si pluribus illis rebus unum nomen sit positum et una res de uno nomine plura signanti praedicetur, si ex illis omnibus rebus unum aliquid non fit, non est una adfirmatio nec una negatio. si quis enim dicat animal rationale bipes homo est, unum hominem pluribus praedicando subiecit. sed haec singillatim quidem dicta plura sunt, unam vero quandam substantiam informant. coeuntibus namque animali rationali et bipedi fit una substantia animal rationale bipes, quod est homo. et quamquam haec singillatim dicta multa sint (si quis enim dicat animal et rursus rationale et intermisso tempore bipes, discerptim multa signant), tamen iuncta in unum unam faciunt naturam. et hoc est quod ait: ut homo est fortasse et animal et bipes et mansuetum, sed ex his unum fit, tamquam si diceret: homo enim plura significat, sed ita, si ea quae signantur discerptim dicantur. nam et animal et bipes

4 verba Arist. continentur usque ad sed similiter plures omnes codices praeter F 5 perhipaticis F¹ 7 ideo nunc om. M¹T¹ (nunc om. T²) at F¹? 8. 9 affirmationis uel negationis MT¹E 10 et si ex E 11 nomen in marg. F¹? nomen] non MT¹ aliquid non E¹ et ego: uel codices (an ut? 12 signanti ego: signantia F signantia F¹? signante MTE) praedicentur MT¹ 1[∞] fit] sit MT¹E 14 rationabile F 15 homo est] homine § M om. T¹ hominem unum T 18 sit T 22 signant ego: signantia F signantia MTE 27 significantur F¹? et ceteri dicuntur ME prius et om. ME

et mansuetum designat. dicimus enim hominem animal esse et mansuetum et bipedem. sed haec iuncta in unum corpus efficiunt animal mansuetum bipes, quod est homo. quare quamquam de uno plura praedicata sint, tamen, quoniam ex omnibus unum aliquid fit, ex hoc una est adfirmatio atque negatio. quod si duae res tales subiectae sint de quibus una res praedicetur, ut de his unum fieri aliquid nequeat, non est una adfirmatio nec una negatio. si quis enim candido aliquo homine ambulante dicat album et ambulans homo est, album et ambulare in unam naturam non conveniunt nec fit ex utrisque unum aliquid, ita ut alicuius haec duo iuncta substantiam forment. quare sive adfirmentur sive negentur sive subiecta sint sive praedicata, non erit una adfirmatio nec una negatio, sed vox quidem una est, tot autem in ea sunt adfirmationes et negationes, quot termini sunt positi ex quibus unum non fit. sive autem de pluribus unus terminus praedicetur, sive plura de uno praedicentur, idem modus est. ut si quis dicat homo animal rationale bipes est, quoniam ex his unum quiddam fit, una est propositio; sin vero quis dicat homo album ambulans est, quoniam ex his nihil unum fit, non est una propositio. amplius quoque si pluribus rebus unum nomen sit positum, ex quibus coniunctis nulla una natura sit, et de illo uno nomine unum quodlibet aliud praedicetur, non est una adfirmatio nec una negatio. marinus namque et hic latrabilis uno vocabulo canes vocantur. si quis igitur dicat canis animal est, quoniam ex his

1 significat E 2 bipedem F¹?E: bipes FMT 3 in
om. editio princeps 5 sunt F¹T 6 fit] sit F 9 neq; T
una *om.* T¹ 12 ex *om.* F¹ 14 affirmetur siue negetur M
16 neq; T 19 unus terminus F *et in marg.* E: unum MTE
22 unum ex his MTE quoddam F (*corr.* F¹?) est *om.* F
(*add.* F¹?) Si MTE¹ 23 dicit E albus MTE¹ 24 fit]
sit F 30 animal est canis T (*corr.* T¹)

quae signantur cani in unum coniunctis nihil efficitur (ex cane enim latrabili et ex marino iunctis nulla una substantia est), illa propositio multiplex est et multa significans et non una. quare quemadmodum, si quis huiusmodi propositiones interroget, debeat 5 responderi docet dicens:

Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, vel propositionis vel alterius partis contradictionis

Sensus huiusmodi est: quicumque interrogat, si ab 10 arte dialectica non declinet, idcirco interrogat ut ei respondeatur, respondeatur autem aut tota propositio aut contradictionis una particula. si quis enim sic dicat interrogans: animane immortalis est? tunc respondens aut est respondebit aut non. hoc autem est totius 15 contradictionis una particula. contradictio est enim anima immortalis est, anima immortalis non est. ergo est et non contradictionis sunt particulae. quod si quis sic interroget: animane immortalis est an

1 signantur F: significantur MTE signat F² significat T²E² cani MT: canis FT²E iunctis MTE nihil unum b 1. 2 efficitur F² et ceteri 2 latrabile F (corr. F¹) ex om. MTE marino] in animo M¹T¹ 3 prius est om. MT¹ 4 significantia MT 6 respondere MTE 9 verba Arist. continent omnes codices praeter F, sed pro genuina versione hanc interpolatam habent: propositio enim unius contradictionis est. Quocirca huiusmodi interrogationi non erit una responsio. Ad haec nec una interrogatio nec si sit uera est. dictum autem de his est in topicis. (hic addit in marg: T² et in textu E: Similiter autem manifestum est quoniam nec hoc ipsum quid est dialectica est interrogatio.) Si quis interroget quidem (Si — quidem del. T² om. E) oportet (enim add. E) datum esse ex interrogatione hac (hoc E) eligere utrum (utram T²E²) uelit contradictionis partem enuntiare quia oportet interrogantem determinare utrum hoc animal homo an non homo. 10 Sensus — est om. M¹TS 11 declinat MT 12 respondeatur autem fortasse ex dittographia natum delendum est. 13 sic om. MT 15 prius est om. MT¹ resp. est E 19 anima MT

non? tunc ille ita respondebit si velit totam propositionem dicens videtur mihi immortalis esse vel rursus videtur mihi non esse immortalis. ergo quisquis interrogat, ita responsionem petit, ut illa
 5 responsionis petitio vel propositionis petitio sit vel unius partis contradictionis. propositio autem unius contradictionis est id est omnis adfirmatio una unam habebit negationem et in duabus propositionibus una erit contradictio. quare quisquis plura significan-
 10 ticantem propositionem dixerit, ille non facit propositionem ad quam sit una negatio. quocirca huiusmodi interrogationi, quae plura significat, nec si vera sit debet esse una responsio. si quis <enim> interroget substantiane sit canis, quamquam verum sit dicere
 15 substantia est, quoniam et latrabilis et marinus substantiae sunt, tamen non est ad hanc unam faciendam responsio, sed dicendum est de quo cane interroget. quod si ille dixerit de marino vel rursus de latrabili, tunc cum per illius determinationem definitionemque
 20 interrogationis facta fuerit una propositio unumque significans, adhibenda est una responsio. de his autem in topicis dictum esse commemorat. similiter autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum quid est dialectica est interrogatio. qualis
 25 debet esse modus dialecticae interrogationis exsequitur. ait enim: si quis interroget quid est animal? haec non est dialectica interrogatio. oportet enim per dialecticam interrogationem optionem respondentem dari, utrum adfirmare velit an negare quod dicitur. ut si

1 ita eras. in M om. TE velit] uel F (it add. F¹?) 2 mihi-
 om. M¹T¹ uel om. M 3 imm. non esse E² 4 si quis
 MTE 7 prius est om. MT 9 negatio MT¹ 11 una
 sit E 13 enim ego add: om. codices (an ut si?) 14 sit
 uerum MTE 20 unum E (q; add. E²) 21 una resp.
 est E 25 debeat MTE 26 quod MT¹ (item pg. 155, 4)
 27 per] semper MTE¹ 28 respondendi T dare MTE

quis sic interroget: putasne bonum malo contrarium est? tunc respondenti datur electio utrum adfirmare velit an negare. dicit enim ille aut est aut non est. qui autem interrogat: quid est animal? nullum illi locum aut adfirmationis aut negationis 5 reliquit. quid enim dicturus est interrogante aliquo quid est animal? dicturus est non, inconueniens erit responsio. eodem quoque modo si dicat est animal, nihil adhuc ad causam. sola igitur illa est dialectica | interrogatio, in qua datur respondenti ex p. 262 interrogatione optio utram velit partem contradictio- 11 nis eligere eamque enuntiare vel adfirmando scilicet vel negando. oportet enim interrogantem determinare, utrum verbi gratia animal homo sit an non, ut ex illa interrogatione quam velit partem contra- 15 dictionis possit is qui respondet eligere.

Quoniam vero haec quidem praedicantur composita, ut unum sit omne praedicamentum eorum quae extra praedicantur.

Postquam de unitate propositionis explicuit et 20 quid esset dialectica propositio terminavit, nunc ad illa venit in quibus plura saepe de uno singillatim veraciter praedicantur, quae simul praedicata alias vera sunt alias falsa. si quis enim sic dicat: Marius malus est, fortasse verum est. rursus: Marius dux 25 est, et hoc verum est. quae iuncta in unum nulla

1 interrogat MTE malum bono E 3 enim om. MT¹E
 4 est om. MTE autem ita MTE 6 relinquit MT
 7 inconueniens] non conueniens MS 9 nihil adhuc om.
 M¹E¹S¹ ad om. F¹ 10. 11 respondenti eorum optio utrum
 uelit interrogatione partem F (corr. F²) 11 utram T: utrum
ceteri 11. 12 contrad. partem SME 15 partem om. M¹E
 16 respondit F partem eligere M¹E 17 vero *add. b: om.*
codices (uera E) haec om. E quaedam E 18 composita
 om. F¹ omne om. MTE 19 *verba Arist. continent usque*
ad etiam citharoedus bonus omnes codices praeter F usque ad
 nunc dicamus b 21 esset om. M¹ dialectica interrogatio?
 24 sic om. E 25 rursus T 26 coniuncta T

ratione sunt vera, velut si quis dicat: Marius malus dux est, est namque optimus omnium. rursus homo animal est verum est et homo bipes est verum est et haec iuncta vera rursus sunt. si quis enim
 5 dicat homo animal bipes est, verum est. horum ergo qui modus sit vel quando ea, quae singula extra praedicantur, iuncta vera vel falsa sint, regulam daturus adgreditur. et sensus quidem huiusmodi est, ordo autem sermonum talis est: quoniam vero, in-
 10 quit, quaedam sunt, quae ita coniuncta de aliquo praedicantur, ut eorum praedicamentum unum sit et in unam congruat formam eorum quae extra vere poterant praedicari (ut in eo quod est animal bipes: animal bipes de homine iuncta compositaque dicuntur et fit una quodammodo praedicatio, cum animal et bipes extra singillatim valeant praedicari: dicimus enim homo animal est et rursus homo bipes est),
 15 alia vero quae non sunt eo modo, quae singillatim quidem praedicare verum est, composita vero falsum: quae horum differentia est vel quando illud, quando hoc evenit dicendum est. et hoc docet exemplis. de homine enim, inquit, verum est dicere et extra animal et extra bipes et ut unum, ut de eo dicatur animal bipes. rursus quemlibet hominem, ut
 25 Socratem, possumus dicere ille homo albus est, rursus ille homo homo est et haec ut unum iuncta dicentes ille homo homo albus est. sed aliquotiens evenit ut aliquis homo citharoedus quidem sit inperitus, bonus autem homo. et si de ipso dica-

1 vera sunt E velut] videlicet? (an delendum?) dicit
 E 7 sunt T 9 vero T: vera ceteri 10 coniuncto F¹
 12 in om. F¹ unum T forma F²T 13. 14 animal bipes
 ego bis posui, semel habent codices 19 falsa M (corr. M¹)
 20 quae editio princeps: sed quae codices eorum E 21 eueniat F¹? MT eueniebat E 23 bip. ut et T alt. ut om.
 MTE 24 Rursum T 26 ut om. E¹ 28 qui idem M

tur quoniam est citharoedus verum est et quia bonus est hoc quoque verum est. sed non, si et citharoedus est et bonus, idcirco iam bonus est citharoedus. fortasse enim est inperitissimus, homo autem bonus. si enim, quoniam alterutrum dicitur, et utrum- 5 que dicitur, multa et inconvenientia erunt. si quis sit qui dicat omnia, quaecumque singillatim | vere dicuntur, ea iuncta etiam vere posse dici, multa p. 263 inconvenientia impossibiliaque contingunt. hoc est enim quod ait si enim, quoniam alterutrum dicitur, 10 et utrumque dicitur. si enim aliquis dicat, quoniam alterutrum extra vere dicitur, et utrumque simul vere semper posse dici, multa sunt impossibilia quae contingunt. quae autem sint impossibilia quae contingunt haec sunt. de homine enim possumus dicere quoniam 15 homo est et rursus possumus dicere quoniam albus est: dicimus igitur et simul de homine homo albus est. [rursus de homine albo possumus dicere quoniam homo est, possumus dicere quoniam albus est: igitur et haec iuncta dicuntur homo homo albus 20 albus est. nam si verum est dicere de homine quoniam homo est et de albo quoniam albus est, et omne hoc vere dici potest id est homo homo albus albus est.] et si de hoc iterum homine albo verum est dicere quoniam albus est et verum est de eo album 25 praedicare, et rursus omne praedicare verum est: erit ergo homo albus albus. et rursus de hoc album

1 est citharoedus est F citharoedus est F²T 2 et om.
 MT 3 alt. est om. M etiam cith. MTE 4 imper-
 tissimus F 6 dicitur E b et om. MTE verba Arist.
 continentur usque ad nunc dicemus omnes codices praeter F
 7 quis enim b 9 enim om. T (add. T¹) 11 dicitur E
 14 sunt T 15 possumus E 17. 18 dicimus — est om. M
 18—24 rursus — albus est interpolati videntur 20 et om.
 FM alt. homo om. F¹ 22. 23 et verum est de eo omne
 hoc dici id est T 23 alt. albus add. E²: om. E¹ et ceteri
 24 si om. E¹ 25 alt. est om. M 26. 27 Ergo erit E
 27 homo homo E

praedicare verum est: erit igitur tertio homo albus
 albus albus. et hoc in infinitum progreditur. et
 rursus si verum est dicere de homine quoniam musi-
 5 lans est, et haec rursus in unum dicuntur, quoniam
 homo musicus albus ambulans est. rursus qui
 musicus albus ambulans est, et albus est et ambulans
 est et musicus est. dicuntur haec igitur rursus simul
 10 homo albus albus musicus musicus ambulans
 ambulans est. et haec adsidue complexa eadem faci-
 unt superfluum locutionem. nec non etiam in sin-
 gularibus quoque idem evenit. si enim Socrates So-
 crates est et homo, erit Socrates Socrates homo,
 et si Socrates-Socrates est et homo et bipes, erit
 15 Socrates Socrates homo bipes; et rursus si hic
 idem bipes est et homo, erit Socrates Socrates
 homo homo bipes bipes. quae omnia quam sint
 inconvenientia nullus ignorat. non igitur dicendum
 est quoniam omnia, quaecumque singillatim praedi-
 20 cantur, eadem iuncta semper poterunt praedicari. ergo
 quae iuncta vere dici possunt et quae falso eorum,
 quae singillatim atque extra ante vere dicebantur,
 exponit. hoc enim solum hactenus demonstratum
 est quoniam, si quis simpliciter et omni modo fieri
 25 complexionem dicat, multa inconvenientia evenire ne-
 cesse est: quemadmodum autem fiant complexionem
 ponendum atque tractandum est.

Eorum igitur quae praedicantur et de quibus praedicantur quaecumque secundum acci-

1 ergo E	2 in om. F	infinito T	3 quia E
5 quoniam om. TE ¹	5. 6 et haec — est om. M	8 igitur	
haec E	9 albus albus est E	10 adsiduae FM	comple-
tae F complexae F ¹ ?ME ¹	12 si enim om. E ¹	13 erat F	
(corr. F ¹)	14 est om. M	14-16 erit — homo om. M	
19 omnia om. T	22 extra ante]	extraneae M	dicebantur
ego: dicuntur FT dicuntur ME	26 fiunt E ¹	28 orum M	
Horum M ² T.			

dens dicuntur vel de eodem vel alterum de altero, haec non erunt unum.

In his, inquit, quae praedicantur et de his, de quibus illa ipsa praedicantur, duplex ratio est. aut enim duo accidentia de uno subiecto dicuntur, ut 5 Marius malus est, Marius dux est; aut unum accidens de uno subiecto praedicatur, aliud vero accidens de illo praedicato accidenti praedicatur, ut si quis dicat: Cicero est calvus, calvus orator est. hic enim calvus de subiecto Cicerone, orator de calvo praedi- 10 catur. hoc est enim quod ait: quaecumque secundum accidens dicuntur vel de eodem vel alterum de altero: de eodem, ut si qua duo accidentia de uno praedicentur; alterum de altero, ut si unum accidens de altero accidenti dicatur, ut ipsum acci- 15 dens de quo dicitur de altero rursus subiecto praedicetur. quod si ita fiat praedicatio, in unum iungi accidentia copularique non possunt. etenim si quis sic dicat: homo albus est, homo musicus est, haec iuncta simul unum non facient, ut est musicus albus. vel si 20 rursus musicum praedicetur de albo, ut album de homine dicatur et praedicetur illud album musicum est, non idem est album musicum. nec in unam substantiam coeunt quaecumque sic vere praedicari possunt singillatim. idcirco enim haec de se invicem videntur 25 posse praedicari, | quia de uno eodemque subiecto p. 264 praedicantur, non quod ex his unum aliquid fiat. accidentia enim sunt utraque. quare non erit album musicum, sed quoniam homo albus idem musicus est, per id quod utraque uni accidunt per accidens 30

2 haec] autem F (haec autem F²) *verba Arist. conti-*
nuant usque ad non enim secundum accidens omnes codices
praeter F 7 accidens om. ME¹ 9 prius est del. E² Hic
est enim M 11 est om. FME¹ 12 prius vel om. M
15 praedicatur E 17 fit M 18 sic om. MT 20 faciunt
T ut sit? 22 illum M (corr. M¹) 23 in om. F¹
24 si E¹ 24. 25 sic — singillatim in ras. F

album musicum praedicatur. nec rursus si citharoe-
 dus est et bonus, idcirco iam bonus dici poterit citha-
 roedus. neque enim bonus et citharoedus talia sunt
 ut ex his unum fieri possit, sed quoniam utraque
 5 eidem accidunt, idcirco de se secundum accidens prae-
 dicantur. sed magis fortasse possumus dicere: homo
 animal est, homo bipes est, ut haec iuncta dicamus
 animal bipes. et his iunctis secundum substantiam
 non secundum accidens est facta praedicatio.

10 Amplius nec quaecumque insunt in altero.
 quare neque album frequenter neque homo
 homo animal vel bipes; insunt enim in homine
 bipes et animal.

Quaecumque singillatim secundum accidens prae-
 15 dicantur ea simul praedicari non posse monstravit.
 nunc autem illud etiam docet, quoniam illa quoque
 quae substantialiter praedicantur non semper simul
 iuncta praedicentur. et haec ratio et accidentibus con-
 venit et substantialibus rebus. quotiens enim inest
 20 praedicato aliquid et nos illud extra volumus praedi-
 care et in unum rursus duo praedicata coniungere,
 tunc fit incongrua praedicatio. et hoc aliquotiens
 quidem in ipsa nominum prolatione perspicitur, ali-
 quotiens vero in vi et intellectu atque in termini
 25 continentia. si quis enim sit homo albus et de eo
 dicatur verbi gratia Callias homo albus est et

1 musicus F² de musico TE² 2 et om. E¹ poterit
 dici E 3 et om. E 5 accident M (corr. M¹) 6 possi-
 mus E¹ homo] hoc T 9 facta est MTE 10 alio
 MTE⁶ 13 animal et bipes MTE⁶ et anim. et bip. E
 15 ea] ita M 16 etiam om. ME 17 quae om. M
 18 iunctae F praedicantur T¹E alt. et om. T 20 in
 praedicato T inpraedicatio E¹ in praedicatione M ali-
 quod F 21 duo] de quo F¹ iungere ME 22 congrua
 F¹ 24 in ui et ME: inueniet F ueniet M²T inuenietur in
 ui et F² intellectum F (corr. F²) in intellectum T 25 conti-
 nentiam T homo sit E de eo] ideo M

rursus de eo dicatur Callias albus est, si quis id velit iungere, inconvenientissime praedicabitur (dicit enim Callias homo albus albus est), idcirco quoniam albus in homine albo continebatur, quod ante de Callia praedicatum est. atque hoc est quod ait: 5
 quare neque album frequenter. alia vero sunt quae hoc in prolotione non habent, sed in natura. si quis enim sic dicat: Socrates Socrates est et rursus Socrates homo est et haec simul iungat et dicat Socrates Socrates homo est, non recte fecerit praedicationem. nam homo in Socrate inerat et rursus homo de Socrate praedicatum est. tale est ergo qui haec iuncta id est Socratem hominem voluerit praedicare de Socrate, tamquam si dicat Socrates homo homo est. nam in Socrate inest hominis 15
 natura. vel rursus si de aliquo homine velit aliquis hominem praedicare et rursus animal et dicat homo homo [est et] animal. homo enim idem est quod animal. ergo qui haec duo iuncta componit, nihil differt quam si dicat homo animal animal est. 20
 homo namque animal est. eodem modo et si de aliquo homine hominem praedicet aliquis et rursus bipedem atque haec iuncta velit dicere, incongruam faciet praedicationem. nihil enim aliud dicit qui dixerit homo homo bipes est, quam si dicat homo bipes 25
 bipes est. etenim homo per se bipes est. quare neque ea quae in ipsa prolotione in altero insunt cum extra praedicantur recte iunguntur nec ea quae in prolotione quidem non insunt, sed tantum in natura

2 iungere album ME¹ 3 albus homo albus M 4 albo esse E (esse *del.* E²) continebitur F continetur T 9 Socrates Socrates homo T 9. 10 et haec — est *om. omnes codices praeter* E et dicat] ut dicat b 13 et hom. MTE 14. 15 Socrates homo] socrates socrates T 18 est et *delenda videntur, nisi desunt quaedam* 19 iuncta duo T¹ 22. 23 bipedem E 25 *prim.* homo *om.* FME¹ 26 per se *om.* T¹ est *om.* M 27—29 in altero — prolotione *om.* M¹ 28 neq; E 29 tamen M

atque substantia. quod si neque accidentia sint nec alterum in altero et ea singillatim praedicentur, recte iuncta praedicantur. si quis enim dicat de homine quoniam animal est, verum dixerit, et rursus quoniam bipes, verum hoc quoque dixerit. haec si iungat, faciet homo est animal bipes; hoc recte praedicatur. nam neque accidentia dicuntur nec alterum alteri inest. illa autem sola aliquibus insunt substantialiter quaecumque in eorum definitione sumuntur. ut in definitione hominis sumitur animal et in definitione rursus hominis sumitur bipes: inest ergo et bipes in homine. quare illa sola singillatim praedicata recte iuncta praedicantur, quae neque accidentia sunt nec alterum in altero inest vel prolatione vel natura. idque fiet manifestum, si eorum alterius definitio sumatur. velut si quaeratur an de homine homo et bipes praedicari simul possint, definiendus est homo et, si in hominis definitione bipes incurrerit, dicendum est bipes inesse homini et utrumque iunctum de homine non posse praedicari. |

p. 265 Verum autem dicere de aliquo et simpliciter, ut quendam hominem hominem aut quendam album hominem album.

Dudum quaesivit utrum omnia quae singillatim vere praedicarentur ea iuncta veraciter dicerentur,

1 adque F sunt MTE 3 praedicentur T¹ dicat
 om. T¹ dicit E 5 bipes est E 8 post inest haec addit b,
 quae in codicibus meis desunt: Non enim sumitur in definitione
 animalis bipes ac per hoc non inest illi substantialiter. uero
 E 9—11 sumuntur — definitione om. M 10 ut] et E¹
 11 hominis rursus T 12 et om. editio princeps et animal et
 bipes E² sola illa ME 14 est F 17 possunt F 19 non
 currenit M 20 non om. T¹ post praedicari addit b: quia
 cum dixeris homo homo bipes, tale est quasi dicas homo
 bipes bipes, quod est incongruum quae in nullo codice inveni.
 21 Verum ego ex ed. II: Verum est codices 22 alt. homi-
 nem om. T 23 album, non semper autem STE

nunc autem considerat atque perpendit utrum omnia, quaecumque simul vere dicuntur, et simpliciter vere praedicentur. dicimus enim Socratem quendam hominem esse et rursus simpliciter dicimus Socratem hominem esse. rursus dicimus verbi gratia Calliam album hominem esse et de eo album simpliciter praedicamus. dicimus enim Callias albus est. quaerit ergo utrum hoc in omnibus praedicamentis esse videatur, ut quaecumque verum est iuncta praedicare eadem quoque verum sit simpliciter dicere. sed hoc non in omnibus eveniet. nam si qua huiusmodi sit praedicatio, in qua aliquid oppositum addatur ipsi praedicationi, praeter illud oppositum simpliciter illa praedicatio non potest praedicari. ut si quis dicat de Socrate iam mortuo, quoniam hoc quod iacet homo mortuus est, vere dicit, simpliciter autem dicere non potest hoc quod iacet homo est, idcirco quoniam additum est praedicato id est homini id quod homini oppositum est id est mortuus. dictum est enim hoc quod iacet homo mortuus est. mortuus autem et homo opposita quodammodo sunt. nam si eorum definitiones sumamus facile hoc perspici potest. homo namque est animatus, mortuus vero praeter animam. atque ideo quaedam est oppositio secundum privationem atque habitum hominis et mortui et utraque simul vere praedicantur, unum ipsorum, quod est homo, simpliciter et praeter mortuum de cadavere non potest praedicari. atque hoc est quod ait:

Sed quando in adiecto quidem aliquid

7 queritur T 9 praedicata M (corr. M¹) 11 si om. E¹
 12 aliquod T 12. 13 praedicato E² 16 vere dicatur M 17 quoniam] quod non T 20 est om. ME¹
 24 ideo F: ideo quoniam F¹? et ceteri 28 quod in marg. F¹ post ait add. Arist. verba Non autem semper b
 29 quidem id est praedicato F (id est praedicato in marg. add. E²)

oppositorum inest quae consequitur contradictio

Quae utraque id est et praedicatum et quod additur praedicato ex ipsa oppositione contradictio comitatur
 5 (ut quoniam homo et mortuus opposita sunt ea quaedam comitatur atque consequitur per oppositionem contradictio: dicimus enim: qui homo est vivit, qui mortuus est non vivit; vivit autem et non vivit quaedam contradictio est): ergo in huiusmodi praedicationibus non est verum unum simpliciter praedicari.
 10 quando autem huiusmodi oppositio ei quod praedicatur non iungitur, potest simpliciter vere praedicari. sed nec hoc semper magisque illud verius dicitur, quoniam, cum ista oppositio est, numquam verum est eorum
 15 quae iuncta vere praedicantur simpliciter vere aliquid appellari, cum autem ista oppositio non inest, non semper vere simpliciter praedicari eorum aliquid, quae de aliquo vere iuncta dicuntur. si quis enim sic dicat: Homerus poeta est, verum dixerit; quod si dicat:
 20 Homerus est simpliciter praeter poetam, falsum est. atqui esse et poeta non sunt opposita. ergo non semper, quando oppositio non est in praedicatis, verum est aliquid simpliciter praedicari, cum autem oppositio inest, semper falsum unum praedicamentorum quae
 25 iuncta dicuntur simpliciter et praeter aliud dicere. nam cum de Homero dicimus quoniam est aliquid id est quoniam Homerus poeta est, verum est. numquid etiam dicendum est per se quoniam est, an potius esse non simpliciter, sed secundum accidens

1 quae? F quaedam F²T quia T² 2 verba Arist. continentur usque ad praedicatur de Homero quoniam est b usque ad et simpliciter verum erit dicere omnes codices praeter F
 3 Quaecutraq; M Quando? prius et om. MT 4 nuncupatur (sic) suprascr. uel comitatur M 11 huiusm. autem E 13 nec] non E² hoc] enim T¹ 18 praedicantur M¹E enim] it M del. M² om. E¹ dicit T 19 dicat] dixerit ME 24 falsum est TE² 26 dicimus de homero ME aliquid est T

de Homero praedicatum est? non enim quia est, sed quia poeta est et quoniam ei et poetae esse accidit, idcirco esse quoque Homerum aliquid id est poetam, non per se esse praedicamus. concludit igitur hoc modo: in quibuscumque praedicationibus 5 iunctis neque contrarietas aliqua aut ulla oppositio est, si eorum definitiones pro vocabulis sumantur p. 266 (in quibusdam enim nominibus dictis non adparèt oppositio: quod si definiatur, mox sese illa oppositio patefacit, ut in eo quod est homo et mortuus nomina 10 quidem ipsa opposita non sunt, sed definita inveniuntur opposita): in huiusmodi igitur compositionibus vel quotiens non secundum accidens praedicatur aliquid, ut esse de Homero secundum poetam scilicet quod Homero accidens, sed per se et secundum ipsum 15 subiectum, manifestum est quoniam quidquid coniuncte vere dici potest idem vere dicitur et simpliciter praedicatum. ut si quis dicat de aliquo homine quoniam hic homo albus est, verum fortasse dixerit, et rursus hic albus est hoc quoque verum est dicere, 20 idcirco quoniam de eo non ideo album praedicavit, quia dixit eum esse hominem, sicut de Homero idcirco esse praedicatur, quia poeta esse dicitur, sed quod per se albus est. sed hoc non secundum accidens praedicatur, sed per se. quare recte dictum est 25 quoniam, in quibus iunctis praedicationibus neque oppositio quaedam inest nec ipsa per accidens

2 poetae M: poeta FTE poetam M²E² 4 poeta ME¹
 5 post modo pro verbis Boetii (in quibuscumque — sumantur) textum Arist. (Quare — sed quoniam non est) habet b 6 illa F¹ 7 ///est M inest S earum? uocalibus ME 8 quibus F (dam in marg. F¹?) 9 quod] sed ME diffiniantur E²
 12 opsita F compositionibus ego: oppositionibus codices (an praedicationibus?) vel] et? 15 accidens est F² est acc. ceteri 17. 18 praedicatur T 19. 20 rursus simpliciter T
 24 per se] ipse M sed om. M (add. M¹) E (et add. E²)
 26 quoniam om. b nec T

praedicatio est, illa simpliciter etiam et posse praedicari.

Quod autem non est, quoniam opinabile est, non verum dicere esse aliquid. opinatio enim
5 eius non est, quoniam est, sed quoniam non est.

Quidam volentes id quod non est aliquo modo esse monstrare tali utebantur syllogismo: quod opinabile est, est; quod autem non est, opinabile est; concludebant quod non est igitur est
10 docentes ea quae essent scibilia potius, non opinabilia esse, quod autem non est opinioni tantum subiacere, nulla etiam scientia claudi. quod Aristoteles hoc modo discutit: ait enim: non idcirco est opinabile, quoniam est, sed idcirco est opinabile, quoniam
15 non est; sed hoc quod non est, est quidem quiddam, sed est non per se, sed opinabile. et quemadmodum Homerus est quidem quiddam id est poeta, non tamen est per se, ita id quod non est, est quidem aliquid id est opinabile vel ignorabile, non tamen
20 est per se aliquid in natura.

12. His vero determinatis perspiciendum quemadmodum se habent negationes et adfirmationes ad se invicem

Propositionum aliae sunt quae simpliciter profertur, aliae quibus aliquis modus in enuntiatione
25 miscetur. si quis enim dicat: Socrates disputat,

1 et om. MTE 4 non ego ex ed. II: non est codices enim] autem ME 5 eius om. FT 7 utuntur M¹SE 11 autem om. E¹ oppinationi E 14 opin. est T 15. 16 quidem quid F²M quiddam quidem M²T 18 alt. non om. M¹ 19 ignorabile T: ignorabile nescibile ceteri ignorabile uel nescibile F² 21 determinantis F 22 quemadmodum ed. II: et quemadm. F est qu. ceteri (est et qu. F²) se om. F sese MES ⊗ habent FT ⊗: habeant ceteri 23 ad sese F verba Arist. continuant usque ad aliquas dubitationes omnes codices praeter F 25 in] sine F 26 — p. 167, 1 Socrates — dicat om. M

simplicem propositionem fecit; si vero aliquis dicat: Socrates bene disputat, modum propositioni quam enuntiabat adiunxit; quomodo enim disputaret adposuit, cum dixit bene. nunc ergo hoc speculatur quemadmodum se habeant adfirmationes et negationes earum 5 propositionum, quae cum modo aliquo proferuntur: ut si quis dicat possibile est hoc fieri et rursus non possibile est hoc fieri, quemadmodum sese in his adfirmationis habeat negationisque natura. similiter autem et in eo quod est impossibile esse et in eo 10 quod est necesse esse et in eo quod dicitur contingere esse et non contingere esse: quae horum sint adfirmationes quaeve negationes aut quam adfirmationem cui negationi recte aliquis opponat: de his omnibus perspiciendum, inquit, est, quoniam ea 15 quae de coniunctis praedicationibus et simplicibus dicenda fuerant terminata sunt. nam de earum propositionum quae cum modo proferuntur oppositionibus multa causatio est. quae autem sint dubitationes vel quemadmodum in his oppositiones inveniendae sunt, 20 continua disputatione persequitur. |

Nam si eorum quae complectuntur illae p. 267 sibi invicem oppositae sunt contradictiones, quaecumque secundum esse et non esse disponuntur 25

Omnis propositio verborum et nominum completionem formatur. ergo propositionum, quae complectun-

1 fecit] facit T ponit E 2 modum (modo E¹) quoque
 ME propositioni *corr. ex* propositionem F quod F²
 3 enuntiauit T 5 earum *om.* M eorum *add.* M¹ 6 aliquo
 modo T 8 in his sese ME 9 habeat *om.* T¹ (*ante* na-
 tura *add.* T²) 10 impossibile //// (*om.* esse) F esse] est M
 12 harum? 15 est inquit ME 17 determinata MTE
 harum T 20 sint? 21 perspicitur *in ras.* M¹? 24 et b
 (*Arist.*): uel *codices* 25 *verba Arist. continuant usque ad*
 lignum erit verum dicere esse non album hominem *omnes codices*
praeter F usque ad et non dividi possibile est b

tur et quarum natura in complexione est, illae solae sunt, inquit, contradictiones, quaecumque secundum esse et non esse ponuntur: ut in ea propositione quae dicit est homo: non est illa negatio
 5 huius adfirmationis quae proponit est non homo, sed illa potius quae enuntiat, non est homo, ut sit adfirmatio et negatio est homo, non est homo. illa vero quae dicit est non homo non est negatio eius quae enuntiat est homo. rursus cum dicimus
 10 est albus homo, non est negatio illa huius adfirmationis quae dicit est non albus homo, sed illa potius quae dicit non est albus homo. hoc autem probatur sic: necesse est enim in contradictionibus unam veram esse semper, alteram falsam. ergo si
 15 eius adfirmationis quae dicit est albus homo negatio esset est non albus homo, unam veram, unam falsam esse constaret. nunc autem si quis de ligno dicat est albus homo, falsum dixerit; si quis vero de ligno eodem neget dicens est non albus homo,
 20 hoc quoque falsum est. haec enim propositio quae dicit est non albus homo haec sentit hominem quidem esse non tamen album, quod de ligno falsum est praedicare. ergo et ea quae dicit est albus homo et illa quae proponit est non albus homo utrae-
 25 que aliquando falsae sunt, ut in ligno. quare non sunt sibimet oppositae. igitur nec ea quae dicit est non albus homo negatio est eius quae dicit est albus homo. quare illa huius negatio ponenda est quae dicit non est albus homo. in his namque una

1 solae om. E¹ 3 opponuntur ME 9 post homo
 addit b: sed est affirmatio eius negationis quae est non est
 non homo, quae in nullo codice inveni 10 illa negatio T
 11 illa supra lin. M 16 est om. M¹ 17. 18 dicat de ligno T
 21 hoc MT hoc enim E 23 est om. T 26 sibi ME
 oppositae sibimet T 26. 27 non albus ego: albus non codices
 (nalbum non T n del. T¹)

semper vera est, altera semper falsa. quod si ita est, secundum esse semper et non esse natura contradictionis efficitur. nam cum dico est homo, secundum id quod est esse fit negatio non est homo. et cum rursus dico est albus homo, secundum id 5 quod est esse rursus negatio fit non est albus homo. et sensus quidem totus huiusmodi est, ipsi autem in oratione sermones propter similitudinem videntur quendam obscuri, erit autem planius pronuntiantibus et subaudientibus sic: nam si eorum quae 10 complectuntur, id est propositionum quarum natura in complexione est, illae sibi invicem oppositae sunt contradictiones, quaecumque secundum esse et non esse disponuntur, ut hae quas supra digessimus quarumque ipse exempla proponit: ut eius 15 quae est esse hominem negatio est non esse hominem, haec enim ipsius adfirmationis secundum esse et non esse negatio est, non, et hic subaudiendum est illa negatio est per quam dicitur, esse non hominem, ut sit sensus: adfirmationis quae est esse 20 hominem negatio est non esse hominem, non illa quae dicit esse non hominem. et hoc quidem de simplicibus. rursus de his in quibus est tertium praedicatur eius quae est esse album hominem, non, huic subaudiendum est illa est negatio quae dicit, 25 esse non album hominem, sed, hic quoque subaudiendum est illa quae | dicit, non esse album p. 268 hominem, ut sit hic sensus: eius adfirmationis quae est esse album hominem non est illa negatio quae dicit esse non album hominem, sed illa 30

1 semper altera MTE 4—6 fit — esse om. M 6 fit
 negatio ME 9 quandam videntur ME quidam T¹? qui-
 dem b 14 et b: uel *codices* 15 proponat M 18 est
 // et F (non *eras.*) est et (*om.* non) T 19 non illa T
 est neg. E 25 non *om.* T¹ hic E *alt.* est *om.* ME
 27 est *om.* ME 28 hic *om.* E 29 hominem *om.* E¹
 est *del.* F¹?

potius quae proponit non esse album hominem. et hoc adprobat inductione. si enim, inquit, de omnibus aut dictio est id est adfirmatio aut negatio vera, cum lignum falsum sit dicere esse album
 5 hominem, verum debet esse de eo dicere esse non album hominem, si haec negatio est superioris adfirmationis. sed utraeque falsae sunt. haec igitur non est illius adfirmationis negatio. ergo semper secundum esse et non esse contradictiones sibimet oppo-
 10 nuntur.

Quod si hoc modo, et quantiscumque esse non additur, idem faciet quod pro esse dicitur.

Sunt quaedam propositiones in quibus esse non additur, sed id quod in his enuntiatur idem valet
 15 tamquam si esse poneretur, ut in eo quod est homo ambulat quod dico ambulat tale est tamquam si dicam homo ambulans est. ergo in his quoque quae non habent est verbum iunctum, si negationem ad verbum illud iunxero, quod pro esse positum est,
 20 talis mihi redit negatio, qualis esset si negatio ad esse poneretur. ut in eo quod est ambulat homo ambulat pro esse positum est. huius ergo adfirmationis ambulat homo non est negatio ea quae dicit ambulat non homo, sed illa potius quae dicit non
 25 ambulat homo. in hac enim ad id quod est ambulat negatio iuncta est, quod ambulat homini pro eo quod est esse coniunctum est. tale est enim dicere

2 inquit *om.* M de] in ME 3 id est] et T¹ 3.
 4 vera aut negatio ME *post* negatio *add.* M *verba Arist.:* erit lignum verum dicere esse non album hominem. Cum *etc.*
 5 verum *supra lin.* M 6 si] sed E hoc T 11 et in M (in *del.* M²) E¹? 12 *verba Arist. continentur usque ad* hominem ambulans esse *omnes codices praeter* F 15 eo quod *ego:* ea quod FT ea quae ME 19 illud verbum T 20 redditur F¹? negatio redit E neg. redditur MT si esset F (esset *del.* F¹?) 27 est (*post* tale) *om.* M

homo ambulat tamquam si quis dicat est ambulans homo.

Quare si hoc modo in omnibus, et eius quae est possibile esse negatio est possibile non esse, sed non, non possibile esse. 5

Si in omnibus, inquit, secundum esse contradictio fit, in his quoque quae possible dicuntur secundum esse et non esse contradictio facienda est. in eo enim quod dicimus posse esse illa erit negatio quae dicit posse non esse, non illa quae est non posse esse. nam si ei quae est possibile est esse illa opponatur quae est non possibile est esse, non secundum esse et non esse oppositio facta est. quocirca quoniam supra docuit secundum esse et non esse fieri contradictionem, dicendum est eius quae est possibile est esse illam esse oppositionem quae dicit possibile est non esse. sed aliud rursus occurrit, quod nos ab hac opinione dimoveat. in omnibus enim aut adfirmatio vera est aut negatio. in his autem utraeque sunt verae. nam quod possibile est esse possibile est non esse, ut quia possibile est hominem ambulare, possibile est non ambulare, et quod possibile est videri possibile est non videri. rursus quod possibile est secari et dividi et non secari et non dividi possibile est. quare utraeque in eodem verae sunt possibile est esse et possibile est non esse. nam quod dicimus possibile est non esse ita intelle-

3 est et M¹?T FT² sed om. MTE³ 4 possibile est esse FT² 5 est non
 FT² sed om. MTE³ non ego ex ed. II: non ea quae est
 codices est esse F verba Arist. continentur usque ad et
 non diuidi possibile est omnes codices praeter F 6 Si om.
 M¹ secundum esse et non esse? 8 contradictio om. T¹
 9 posse] possibile est F¹?T (item 10 et 11) 11 alt. est om.
 ME 12 quae est om. ME alt. est om. M 18 hac] illa
 ME oppinatione E 19 prius aut om. T¹ 20 autem]
 enim FT 21 quia] q, M 22 est ambulare hominem E
 25 possibile est om. editio princeps

gendum est ut si diceremus possibile est hodie plu-
viam non esse, cum sit possibile ut sit. cur autem
hoc ita eveniat, ipse demonstrat dicens:

Ratio autem, quoniam omne quod sic possi-
5 bile est non semper actu est.

Hoc huiusmodi est: quaecumque ita sunt possi-
bilia ut sint actu et opere, illa nulla ratione possunt
non esse, ut caelo semper actu est moveri. semper
enim movetur et dicimus possibile esse caelum moveri,
10 idcirco quoniam caeli motus actu est, hoc est id agi-
tur, movetur enim. in hac ergo possibilitate talis
propositio non potest convenire, ut dicamus possibile
esse caelum non moveri; hoc enim impossibile est.

14 ergo in his quaecumque actu sunt hae duae proposi-
p. 269 tiones possibile est esse et possibile | est non esse
nulla ratione conveniunt. in his autem quae non
sunt semper actu et suntabilia esse, convenire
possunt propositiones id est posse esse et posse non
esse. non est enim semper actu pluvia et possibile
20 est esse aliquando, quare possibile est eam non esse
aliquando. haec igitur ratio est, cur utraeque in-
veniuntur verae, quod in his possibilitatibus, quae
non semper sunt actu, et esse aliquid et non esse
contingit. quare si eius quae est possibile est esse
25 negatio est ea quae dicit possibile est non esse, in
eodem simul et affirmatio et negatio erunt verae, et

2. 3 cur — dicens om. SM (M videtur habuisse post textum
Arist., ubi rasura est) 4 autem ego (ex Arist.): est autem F
autem est ceteri 5 in actu M²T⁵ verba Arist. continent
usque ad hoc erit magis eligendum omnes codices praeter F
6. 7 sunt possible sunt M 8 inest b 8. 9 semper —
movetur om. M 9 u movetur F (u del. F¹?) et] ut T 10 in
actu T actu //// F actu est F¹? id illi semper b 10.
11 agatur F (corr. F¹) 11 enim semper b 12. 13 dicimus
possible non esse celum moveri M 14. 15 quaecumque —
propositiones in marg. F 18 posse] possible est F²T (bis)
21 cur T: cum ceteri 22 verae om. F (add. F¹) 23 sunt
om. ME 26 et negatio et affirmatio ME

cui rei inest adfirmatio, ut sit esse possibile, eidem rursus inerit negatio, ut sit possibile non esse. quare et quod ambulabile est, id est quod ambulare potest, potest non ambulare, et quod visibile est, id est quod videri potest, potest etiam non videri. sed impossi- 5
 bile est ut de eodem oppositae et contra iacentes dictiones simul verae sint. in omnibus enim aut adfirmatio vera est aut negatio. si ergo factis negationibus secundum esse et non esse in his quae secundum aliquem modum dicuntur et adfirmatio et 10
 negatio utraeque sunt verae, quod fieri non potest, illud magis dicendum est, non faciendas secundum esse et non esse negationes, sed potius secundum modum. quod si illud est impossibilius, ut adfirmatio et negatio simul verae sint, illud magis est eligendum 15
 ut non secundum esse et non esse fiat contradictio, sed potius secundum modum. quod autem dixit si ergo illud impossibilius, hoc erit magis eligendum, non sic dictum est quod utraque impossibilia sint et adfirmationem et negationem veram esse et non se- 20
 cundum esse et non esse fieri contradictionem. illud enim unum id est contradictionem simul veram esse impossibile est. secundum esse autem et non esse adfirmationem non fieri et negationem non est impossibile, sed ad hoc rettulit impossibilius est, tam- 25
 quam si diceret minus possibile. minus enim possibile est ut oppositae in eodem propositiones verae sint, quam ut non secundum esse et non esse negationes ponantur. quocirca eligendum est hoc quod est possi-
 bilius, ut secundum modum potius quam secundum 30

7 enim om. E 8 factis om. T¹ 9 in om. F (add. F¹?)
 10 admodum F (ad del. F¹?) 11 sint T 13. 14 potius
 post modum ME 18 impossibilius est MTE. 19 sunt F
 21 et ego: vel codices 24 est] esse M 27 propositiones]
 contradictiones ME 28 ut] aut F non (post ut) om. T
 29 ponantur *suprascr.* uel fiant T

esse et non esse negationes fiant. quod ipse planius
exsequitur dicens:

Est igitur negatio eius quae est possibile
esse non possibile esse.

5 Hae namque simul verae inveniri non possunt.
nam si quid est possibile esse, ut idem illud non
possibile sit fieri non potest. nec hoc in solis possi-
bilibus speculandum est, sed in omnibus quoque eadem
ratio est. nam in eo quod est contingere esse non
10 est illa negatio quae dicit contingere non esse, haec
enim consentit ei quae est contingere esse, sed illa
quae proponit non contingere esse. has enim duas
simul veras inveniri impossibile est.

Et in aliis quoque simili modo, ut necessa-
15 rio et impossibili. fiunt enim quemadmodum
in illis esse et non esse adpositiones, subie-
ctae vero res, hoc quidem album, illud vero
homo

Et in aliis, inquit, omnibus idem faciendum est.
20 secundum modum enim negatio ponenda est, ut si
contingens est ad contingere, si possibilis ad possi-
bile, si impossibilis ad impossibile, si necessarium ad
necessarium negatio coniungatur. quemadmodum enim,
inquit, in his quae praeter modum aliquem sunt et
25 aliquid esse proponunt esse quidem et non esse ad-
positiones quaedam id est praedicationes sunt, res

2 dicens *om.* SM¹E 3. 4 possibile est esse MTE
4 non possibile esse *ego ex ed. II*: ea quae est non possibile
est esse *codices fere omnes. verba Arist. continentur usque ad*
non contingens esse *omnes codices praeter* F 10 quod T
hoc T 10—13 haec — est *om.* E 11 illa *om.* M 12 non
om. M 13 simul *om.* T inuenire F 14 quoque] qui-
dem A ut *om.* S ut in nec. MTE 15. 16 in illis
quemadm. S 16 oppositiones MT 17 res *om.* F 18 *verba*
Arist. continentur usque ad veritatem T, usque ad in eo quod
est esse M, *usque ad et esse non possibile* SE 21 possibile?
22 impossibile? 23 iungatur ME 24 sint T (sunt T¹?)
25. 26 oppos. M

vero subiectae (ut in eo quod est homo est et homo non est homo quod est res subiectum est, adpositio autem quaedam est et praedicatio est et non est vel in eo quod dicitur album est et album non est album quidem res subiecta est, adpositum autem 5 et praedicatum est et non est): ita quoque in his quae secundum aliquem modum dicuntur esse quidem subiectum est velut quaedam res, modus autem de esse praedicatur. nam cum dicimus hodie pluviam esse possibile est, esse subiecimus, possibile praedi- 10 cavimus. et sicut vim totam in propositionibus praedicatio tenet in simplicibus et praeter modum quotiens aliquid | esse praedicamus, ut in eo quod p. 270 dicimus homo est totam propositionis vim continet verbum est: ita quoque in his quae secundum modum 15 dicuntur, quoniam totam propositionem continet modus aut possibilis aut contingentis aut impossibilis aut necessarii, haec praedicari, res vero aliae subiectae esse dicuntur. hoc est enim quod ait:

Eodem quoque modo hoc loco esse quidem 20 subiectum fit, posse vero et contingere adpositiones determinantes quemadmodum in illis esse et non esse veritatem.

Nam quemadmodum in simplicibus, si ad esse et non esse negationes fiant, una semper vera est, 25 altera semper falsa, ita quoque in his quae secundum modum dicuntur, si ad ipsum modum enuntiatio negationis aptetur velut ad quasdam adpositiones praedicationesque, veritas in adpositionibus et falsitas terminata dividitur. atque hoc est quod ait: similiter 30

3 est (post quaedam) om. ME 5 subiectum ME est om. T appositio ME 7 quidem om. E 12 tenet ego: tenet et codices 15 est verbum ME 18 hoc T 21 fit] est ME possibile MT³ 23 verba Arist. continuat usque ad et esse non possibile b 24 est si FM 26 semper om. MTE hisq; et F his quae et E

autem hae etiam in esse possibile et esse non possibile. similiter enim secundum possibile et non possibile facta oppositio veritatem falsitatemque determinat, sicut in simplicibus et praeter modum positis secundum esse et non esse negatio. hinc in omnibus secundum modum adfirmationibus oppositiones digerit convenientium negationum. dicit enim:

Eius vero quae est possibile non esse negatio est non possibile non esse.

10 Ut demonstret eam quae dicit possibile est non esse non modo non esse negationem eius quae est possibile est esse, sed omnino negationem non esse, huius aliam invenit negationem. nam eius quae est possibile est non esse, quam adfirmationis loco posuit,
 15 negatio reperitur illa quae dicit non possibile est non esse secundum modum scilicet addita negatione. unde fit, inquit, ut ea quae dicit possibile est esse et illa quae proponit possibile est non esse sese invicem consequantur. idem namque possibile est esse quod
 20 est possibile non esse. cur autem se consequi possunt, haec causa est, quoniam non sunt oppositae. nam si essent oppositae, perimerent se potius quam consequerentur et dissentirent magis quam consentirent, ut est in his possibile est esse et non possibile est esse.
 25 hae enim ita a se disiunctae sunt, ut simul esse non possint. idcirco autem hoc evenit, quoniam sunt oppositae. semper igitur secundum modum ponenda negatio est, si integra oppositionis natura facienda

1 in ed. II: in eo quod est *codices prius esse om.* MT
 2 autem T 3 facta est F 7 degerit F 8 huius T (*sed hu T²*)
 9 *verba Arist. continuant usque ad ea quae est non impossibile non esse omnes codices praeter F* 10 demonstraret T 14 est om. E 18 proponat F (*corr. F¹*) 19. 20 quod possibile est ME 20 possint T 21 non om. E¹ (*sunt non E²*)
 22. 23 consequentur M 23 et] ut F 24 *tert. est om.* M¹E
 25 haec FT 26 possunt FE 27 igitur et F modos E

est. quod plenissime exsequitur singulis propositionum
 modis negationes adcommodans atque integras natura-
 liter efficiens oppositiones. at vero, inquit, | ea quae p. 271
 est possibile est non esse cum ea quae dicit non
 possibile est non esse simul esse non poterit. nam- 5
 que oppositas esse manifestum est, siquidem harum
 negatio ad modum est posita, qui est possibile esse.
 eius autem quae est necessarium est esse non oportet
 dici illam esse negationem, per quam dicitur necessa-
 rium est non esse (huius enim alia negatio inveniri 10
 potest, quoniam est adfirmatio quaedam; est autem
 eius negatio ea quae dicit non necessarium est non
 esse), sed potius ei quae dicit necessarium est esse ea
 opponenda est quae dicit non necessarium est esse.
 ad illam namque quae dicit necessarium est non esse 15
 opponitur (ut dictum est) non necessarium est non
 esse. eius quoque quae est impossibile est esse non
 dicenda est illa esse negatio per quam dicimus in-
 possibile est non esse, sed ea potius quae proponit
 non impossibile est esse. namque adfirmatio quaedam 20
 est impossibile est non esse. huius enim invenitur
 negatio quae est non impossibile est non esse.

Et universaliter vero, quemadmodum di-
 ctum est, esse quidem et non esse oportet po-
 nere quemadmodum subiecta 25

Regulam dat universalem dicens: hoc universaliter
 in omnibus faciendum est, quod supra iam diximus,
 ut subiectum esse et non esse ponatur, adfirmationem

1 plenissime T: planissime *ceteri* exsequitur b: sequi-
 tur *codices* (cf. p. 93, 5) 7 esse] est esse T 8 quae est autem
 F (*corr.* F¹) alt. est om. M 9 dici om. ME eam ME
 13 ei] eius E 14 ponenda sunt F 15 at E namque om.
 ME est om. F 17 alt. est om. M 18 dicendum M¹E
 (dicendus? M) esse om. ME 20 est om. M 22 quae
 est om. M 23 Et om. E 23. 24 Et — non esse om. M
 25 *verba Arist. continuant usque ad* uerum non uerum (uerum
 non uerum om. T¹ non uerum om. M) *omnes codices praeter F*

autem et negationem ipsos modos faciamus. hoc est enim quod ait negationem vero et adfirmationem haec facientem. modos enim ipsos id est possibile et contingens et ceteros pro adfirmationibus 5 et ad hos negativo adverbio iuncto pro negationibus disponentes aut ad id quod dicimus est aut ad id quod dicimus non est adponamus, ut, quemadmodum ad unam rem quod est homo est verbum, non est negatio praedicatum quoddam est in his propositionibus 10 quae praeter modum sunt, ut in ea per quam dicimus homo est, sic in his propositionibus quae cum modo sunt est quidem aut non est subiecta ponamus, modos vero ipsos aut adfirmationem, si simpliciter dicantur, aut negationem, si cum negatione 15 ponantur, facientes ad subiectum, quod secundum esse et non esse disposuimus, praedicemus, ut has arbitremur esse oppositas dictiones et negationes, quae secundum modos factae sunt. eorum autem omnium negationes et adfirmationes in contrarium dispo- 20 nantur.

Adfirmatio secundum
esse

possibile est esse

contingit esse

25 impossibile est esse

necessarium est esse

Negatio secundum
modos

non possibile est esse

non contingit esse

non impossibile est esse

non necessarium est esse

1 est om. ME 3 hoc T facientem F: facientem ad unum T facientem ad modum SME 5 coniuncto T 6 aut] ///ut F (a eras.) om. T 6. 7 est — dicimus om. FT 8 et non T 10 quae ////// praeter F (quaedamq; praeter videtur fuisse) 12 sint T 13 ponimus M aut secundum T 16 et] aut F 18 earum editio princeps 19. 20 disponatur M 21 p. 179, 6 dispositionem om. M¹E

Adfirmatio secundum non esse possibile est non esse contingit non esse impossibile est non esse necessarium est non esse	Secundum modos nega- tio non possibile est non esse non contingit non esse non impossibile est non esse 5 non necessarium est non esse.
---	--

Quod autem addidit verum non verum ad demonstrationem omnium modorum valet. nam si quis dicat verum est, non est ipsius negatio verum non est, sed potius non verum est. alioquin eius quae est 10 verum non est illa negatio est quae dicit non verum non est.

13. Et consequentiae vero secundum ordinem fiunt ita ponentibus. | 14

Expeditis omnibus, quae de modorum oppositionibus disputabantur, ad consequentias venit. hoc enim dicit, quae propositiones supra dictorum modorum quas propositiones consequuntur quibusque consentiant. nos autem ex his quattuor fecimus ordines et consequentias propositionum sub una serie disposuimus. 20 haec autem prius notans quid ab Aristotele dicatur facilius lector intellegit.

7 verum est non verum est M 9. 10 verum est non verum est ipsius est negatio non ea quae dicit verum non est. Aliquin (sic) ME 13 Et om. F 14 *verba Arist. continentur usque ad* et impossibile non esse b; *usque ad* quemadmodum dicimus omnes codices praeter F 16 disputantur M Haec M 18 consequuntur ME quibus quae? F consentiant ME 21 hoc F? notans quo quid SM nota sint ut quid b 22 intellegat SME hic addit b: Consideretur — dicimus (ut verba Boetii, quae sunt Arist.)

	Conse- quentes	Possibile est esse	Contingit esse	Non impos- sibile est esse	Nonneces- se est esse
5	Conse- quentes	Possibile est non esse	Contingit non esse	Non impos- sibile est non esse	Nonneces- se est non esse
	Conse- quentes	Non possi- bile est esse	Non contin- git esse	Necessa- rium est non esse	Impossibile est esse
10	Conse- quentes	Non possi- bile est non esse	Non contin- git non esse	Neces- se est esse	Impossibile est non esse

Superius autem descriptas consequentias ipse
disponit. nobis autem reddenda est breviter ratio,
15 cur hae propositiones sese invicem consequantur. quod
possibile est esse, contingit aliquando ut sit, et hoc
est contingit esse; quod autem contingit esse, non
est impossibile esse, et quod non est impossibile esse,
non idcirco iam esse necesse est. non est enim in-
20 possibile hodie esse pluviam, sed non idcirco esse
necesse est. quod ergo non est impossibile, non necesse
est esse. et hic est unus ordo consequentiae. rursus se-
cundus ordo propositionum talem habet consequentiam:
quod possibile est non esse, potest fieri ut non sit,
25 quare contingit aliquando ut non sit, et quod possi-
bile est non esse, contingit non esse; quod autem
contingit non esse, potest fieri ut non sit, sed quod
potest fieri ut non sit, non est impossibile ut non sit:
ergo quod contingit non esse, non est impossibile ut
30 non sit; sed quod non est impossibile non esse, non

1—12 *dispositionem om.* M¹E 14 breuiter reddenda
est T 20 iccirco esse iam esse M 24 est *om.* E 25 et
om. E 26 contingit non esse *om.* FME 28 *alt.* ut non
sit *om.* T¹ 29 quod *om.* F¹ 30 *postrem.* non *om.* F

idcirco iam illud non esse necesse est. hodie enim
 pluviam non esse non est impossibile, potest enim
 esse, sed non idcirco ex necessitate hodie non pluit.
 quare quod non est impossibile non esse, non est
 necessarium non esse. et secundus quidem ordo sese 5
 sic habet. nunc ad tertium transeamus. quod non
 possibile est esse, hoc fieri non potest, quod autem
 fieri non potest, ut aliquando sit, non contingit: quod
 ergo non possibile est esse, idem non contingit esse;
 sed quod non contingit esse, necesse est ut non sit; 10
 quod numquam contingit, numquam esse potest, quod
 numquam esse potest, necesse est non esse: quod igitur
 non contingit esse, idem necesse est non esse; sed
 quod necesse est non esse, hoc fieri non potest, quod
 autem fieri non potest, impossibile est ut fiat: quod 15
 igitur necesse est non esse, impossibile est esse. quartus
 etiam ordo hoc modo est: quod non possibile est
 non esse, fieri non potest ut non sit; quod fieri non
 potest ut non sit, non contingit non esse, ut quoniam
 non possibile est non esse motum caelo, non contin- 20
 git caelum non moveri; quare quod non possibile est
 non esse, idem non contingit non esse; sed quod non
 contingit non esse, necesse est esse, sicuti de caelo,
 necesse enim est caelum moveri, quoniam non con-
 tingit caelum non moveri; sed quod necesse est esse, 25
 ut non sit fieri non potest: quare quod necesse est
 esse, impossibile est non esse. et haec quidem est
 ordinata ab Aristotele consequentia propositionum,
 de qua paulo latius disputavit.

2 pluvia F 3 non esse et pluet *editio princeps* 5. 6 sic
 se T 11 quod *om.* F¹ et quod ME (quod enim?) *alt.* num-
 quam] numquid M 12. 13 ergo ME 14 est *om.* E 16 *alt.*
 est *om.* M¹ 17 *alt.* est *om.* ME 19 non contingit esse F
 (non *del.* F¹?) 20 caeli M² 22 idem contingit non esse F
 (non *del.* F¹?) 24 est enim MTE 26 *prius* non *om.* F
 (*add.* F¹) 27 et] e F 28 ab aristotile ordinata T 29 dispu-
 tabit E

Ergo impossibile et non impossibile illud quod est contingens et possibile et non contingens et non possibile sequitur quidem contradictorie, sed conversim. |

p. 273 Quaedam de superiore consequentium ratione tractat. in superioribus enim descriptionibus sese sequentium adfirmationem possibilem sequebatur impossibilis negatio, rursus negationem possibilis sequebatur impossibilis adfirmatio, et de contingenti eodem modo. adfirmationem namque possibilis dicentem possibile esse sequebatur negatio impossibilis dicens non impossibile esse. rursus cum possibile negaretur per id quod dicebatur non possibile esse hanc adfirmatio impossibilis subsequabatur ea scilicet quae dicit impossibile esse. atque hoc idem de contingenti. adfirmatio namque impossibilis ea quae est impossibile esse sequebatur contingentis negationem eam quae est non contingit esse. negatio vero impossibilis ea quae dicit non impossibile est esse adfirmationem contingentis sequebatur eam quae dicit contingit esse.

1 illud] ei F 2 quod est] quidem T 3 sequitur quidem] consequens est quod F, secuntur quidem STE 4 controuersim F *verba Arist. continuant usque ad* non impossibile vero negatio omnes codices praeter F 5 superiori T 6 discr. F 7 adfirmationum FT possibilem ego: impossibilem codices possibilis b 7. 8 inposs. b: possibilis codices 8 negationem impossibilis E 9 possibilis E 10 possibilis ego: impossibilis codices 10. 11 possibile ego: impossibile codices 11 impossibilis ego: possibilis codices 12 impossibile ego: possibile codices (*post possibile esse lacunam statuit S² et in marg. add: et hanc sequebatur negatio contingentis ea quae dicit non contingit esse*) possibile ego: impossibile codices (*item 13*) 14 impossibilis ego: possibilis codices sequebatur E 14. 15 impossibile ego: possibile codices 15 de] ad F 15. 16 affirmatio — ea b: adfirmationem — eam codices (*impossibilis eam om. E*) 16 est] dicit E (*item 18*) 17 negationem eam b: negatio ea codices 18 negatio b: negationem codices ea E: eam ceteri 19 possibile F est om. E adfirmationem b: adfirmatio codices 20 eam b: ea codices

quare hae propositiones se invicem sequuntur, sed converse. namque adfirmatio impossibilis contingentis negationem et possibilis subsequitur, negatio vero impossibilis adfirmationem possibilis et contingentis, ut subiecta descriptio docet.

5

Adfirmatio	contradic.	Negatio
impossibile esse		non impossibile esse

Negatio	contradic.	Adfirmatio
non possibile esse		possibile esse

Negatio	contradic.	Adfirmatio	10
non contingit esse		contingit esse.	

Idcirco namque ait: sequitur quidem contradictorie, sed conversim, quod omnes in contrarium locatae contradictiones sunt. contradictio namque est impossibile esse et non impossibile esse et contingere esse et non contingere esse et possibile esse et non possibile esse. converse autem se sequuntur, quoniam adfirmatio non sequitur adfirmationem et negatio negationem, sed adfirmatio negationes, negatio vero adfirmationes, quod ad supra scriptam descriptionem revertentibus planius liquet. sensus ergo hic est, ordo autem seriesque sermonum sese sic habet: ergo, inquit, contradictio quae est impossibile et non impossibile illud quod est contingens et possibile, quae duae adfirmationes sunt ac se sequuntur, 25

1 se propositiones TE se invicem se F 2 conversae TE affirmatio b: adfirmationem *codices* 2. 3 c. et possibilis negatio E 3 negationem b: negatio *codices* subsequitur E: subsequuntur *ceteri* negatio b: negationem *codices* 4 affirmationem b: adfirmatio *codices* 5 ut] et F (corr. F¹) 6—11 *descriptionem om.* E 12 sequitur *ego*: sequuntur *codices* 14 est *om.* T¹ 16 *primum esse om.* E 17 conversae E 18 et] nec E 19 adfirmatio *ego*: adfirmationem *codices* negatio *ego*: negationem *codices* 20 *discr.* F 22 se E 23 contradictio *ego*: contradictionem *codices* 25 ac se sequuntur *om.* E

et non contingens et non possibile, quae duae sunt negationes, sequitur quidem contradictorie, ut contradictiones sint in contrarium ductae, sed conversim, ut adfirmatio negationem, negatio sequatur adfirmationem. huius talis ratio redditur: illud enim quod est possibile esse, scilicet quod adfirmatio est, negatio impossibilis sequitur. est autem negatio impossibilis non impossibile esse: quod ergo est possibile esse sequitur non impossibile esse. negationem vero possibilis adfirmatio impossibilis sequitur. illud namque quod est non possibile esse sequitur adfirmatio quae est impossibile esse. etenim adfirmatio est impossibile esse, non impossibile esse negatio. et in contingentibus eodem modo. atque hoc quidem de possibilium et impossibilium consequentia dictum est. nunc de necessariis et possibilis consequentia tractat.

Necessarium vero quemadmodum, considerandum est. manifestum quoniam non eodem modo, sed contrariae sequuntur, contradictoriae autem extra.

Quod dicit huiusmodi est: in his propositionibus quae erant impossibilis et non impossibilis conveniebat non possibile ei quod est impossibile et possibile con-

1 et non possibile et non contingens E 2 neg. sunt E
 sequitur ego: et sequuntur F (unde conicias et se sequuntur, sequitur) sequuntur ceteri 3 et (corr. F¹) contradictionis sunt F (sint F¹?) 4 ut om. F negatio vero E 5 Cuius T
 6 quod scilicet T 7 negatio ego: negationem codices 8.
 9 quod — impossibile esse om. E 10 negationem ego: negatio codices adfirmatio ego: adfirmationem codices (item 12)
 12 quod T 14 esse est neg. T 15 haec F 16 nunc] non E 17 necessariis F et om. F impossibilis FE
 18 quemadmodum § ed. II: quemadmodum sit codices ed. I
 19 est eras. in E manifestum F: manifestum est F² et ceteri
 21 extra sunt F²TE verba Arist. continuant usque ad non est necessarium esse omnes codices praeter F

sentiebat ei quod est non impossibile, contradictio
 scilicet impossibilis contradictionem possibilis sequeba-
 tur ordine converso. in his autem, quae necessarium
 praedicant vel adfirmative vel negative et quae se-
 quuntur possibilem propositionem, eius quae possibili 5
 consentit contradictio non sequitur contradictionem
 possibilis, sed potius contraria. necessarias vero nunc
 propositiones dico, quae tametsi non significant ne-
 cessitatem, | tamen sive adfirmative sive negative ne- p. 274
 cessarium praedicant. sensus ergo hic est: si qua ex 10
 his quae necessarium praedicant consentit possibili
 propositioni, eius quae necessarium praedicat contra-
 dictio non sequitur possibilis contradictionem, sed eius
 quae necessarium praedicat contradictionis contraria,
 ea consentit possibilis propositionis contradictioni. prius 15
 autem disponamus quae sunt contradictoriae, quaeve
 contrariae. eius enim quae dicit necesse est esse con-
 tradictio est non necesse est esse, contraria vero
 necesse est non esse; rursus eius quae est necesse
 est non esse contradictio est non necesse est non 20
 esse, contraria vero necesse est esse. quare descri-
 bantur et circa unam eandemque contraria et contra-
 dictoria disponantur, ut quod a nobis dicendum est,
 clarius possit liquere.

1 contradictio *ego*: contradictionem *codices* 2 contra-
 dictionem *ego*: contradictio non *codices* 3 peruerso E 4 ad-
 firmatioe F (*corr.* F¹) affirmatione vel negatione S et quae
ego: quo et F quae et T (cum assequuntur T²) quae *om.* E
 4. 5 possibilem secuntur E 7 possibilis *om.* S¹ (*add.* S², et
in marg. quae est non possibile) 8 tamenetsi E 10.
 11 sensus — praedicant *om.* F (*add.* F¹) 11 qui F 13 est
 non T (est *del.* T¹?) 16 sint E 18 *prius* est *om.* F (*add.*
 F¹) 21. 22 *discr.* F 22 eadem F (eademq; F²) 22.
 23 contradictoria et contraria E

	Negatio contradic.	adfirmatio	contraria adfirmatio
	Non necesse est esse	Necesse est esse	Necesse est non esse
5	Negatio contradic.	adfirmatio	contraria adfirmatio
	Non necesse est non esse	Necesse est non esse	Necesse est esse.

His igitur commode breviterque descriptis qui in
 10 eorum consequentia ad possibles propositiones modus
 possit evenire monstrandum est. illam namque quae
 est possibile est esse sequitur ea quae est non necesse
 est esse; nam quod possibile est esse, non necesse
 est esse. quod enim possibile est esse, possibile est
 15 et non esse; sed quod possibile est non esse, non
 necesse est esse. quare id quod est possibile esse
 recte sequitur non necesse est esse. sed negationem
 eius quae dicit possibile est esse id est non possibile
 est esse non sequitur adfirmatio eius quae dicit non
 20 necesse est esse, quae est scilicet necesse est esse;
 haec est enim contradictio necessariae adfirmationis;
 neque enim dici potest consentire propositiones quae
 dicunt non possibile est esse et necesse est esse, sed
 huius contraria sequitur. namque eam quae est non
 25 possibile est esse illa quae dicit necesse est non esse
 comitatur. sed necesse est non esse non est contra-
 dictoria eius quae est non necesse est esse; possunt
 enim utraeque in eodem simul verae inveniri. nam
 quoniam necesse est non esse ignem frigidum, non
 30 necesse est esse frigidum ignem. quocirca hae con-

1—8 *descriptionem om. E* 9 *discr. F* in] non F¹
 10 *modos F¹* 12 *ea sequitur T* 13 *prius esse om. E*
 21 *enim est T* *necessaria T* 26 *comitatur om. E (quia*
antea v. 24 Sequitur namq;) *sed om. F¹* 28 *in eodem*
om. E 30 *est om. F* *ignem frig. TE*

tradicitoriae non sunt, sed est contraria ea quae dicit
 necesse est non esse eius quae dicit necesse est esse;
 quae necesse est esse contradictio est eius quae ponitur
 non necesse est esse. quare contradictionem eius
 quae dicit possibile est esse eam scilicet quae proponit
 non possibile est esse non sequitur contradictio
 eius quae est non necesse est esse, sed ea quae est
 necesse est non esse, quae contraria scilicet est ei
 quae est necesse esse, quae haec ipsa contradictio est
 eius quae proponit non necesse esse. hoc autem de-
 10
 scriptione melius patebit.

Adfirmatio	contradictoriae	Negatio	
possibile esse		non possibile esse	
Negatio	Adfirmatio	Adfirmatio	
	contradic.	contraria	15
non necesse esse	necesse esse	necesse esse non esse	

Ergo cum sit contradictio possibile esse et non
 possibile esse, sequatur autem possibile esse non
 necesse esse, contradictio tamen eius quae est necesse
 esse non sequitur contradictionem eius quae est possi-
 20
 bile esse, sed contraria contradictoriae eius quae est
 non necesse esse. nam si contradictio est non necesse
 esse eius quae est necesse esse, contraria vero eius-
 dem necesse esse ea quae dicit necesse esse non esse,
 sequitur autem necesse esse non esse eam quae est
 25
 non possibile esse, quae est contradictio eius quae est
 possibile esse, quam sequitur non necesse esse: recte

1 ea post sed E 3 quae — esse in marg. T 3. 4 po-
 nit b 5 dicit om. F 6 alt. non] Nam F 7 alt. est om. F
 8 eius T 9 esse] est esse E 9. 10 eius est E 10 est
 esse TE hoc autem] Quod E 10. 11 discr. F 12—16 de-
 scriptionem om. E 18 sequitur F (corr. F¹) et non T
 20 est esse T 24 alt. esse] est T 25 prius esse] est T
 om. E 27 Recte igitur E

dicitur contradictiones quidem extra esse, contrarias
 vero contradictoriis consentire. nam possibile esse et
 non possibile esse, quae sunt contradictoriae, sequun-
 tur non necesse esse et necesse non esse, quae non
 5 sunt contradictoriae, quod in eodem utraeque verae
 inveniri possunt. quod si contradictio sequeretur, sicut
 ea quae est non necesse esse sequitur eam quae est
 possibile esse, sic eam quae est non possibile esse
 p. 275 sequeretur necesse esse. | sed hoc inconueniens est.
 10 quare quoniam haec illam non sequitur, contraria
 ipsius sequitur. contraria namque est ei quae propo-
 nit necesse est esse illa quae dicit necesse est non
 esse. eodem quoque modo et in eo quod est possi-
 bile non esse, cuius est contradictio non possibile non
 15 esse, quod Aristoteles reticuit. sequitur namque eam
 quae est possibile est non esse illa quae dicit non
 necesse est non esse, sed negationem eam quae est
 non possibile est non esse eius adfirmationis quae
 est possibile est non esse non sequitur adfirmatio
 20 eius quae est non necesse est non esse negationis ea
 quae est necesse est non esse (negatio enim eius quae
 dicit necesse est non esse illa est quae dicit non
 necesse est non esse), sed huius contraria id est ad-
 firmationis quae est necesse est non esse illa scilicet
 25 quae est necesse est esse sequitur negationem illam
 quae est non possibile est non esse. huius quoque
 sit talis descriptio:

1 quidem om. E	2 contradictorias F	5 eodem om.
FT ¹ utroque F	6 contradictionem	contradictio E
sequeretur ego: queritur	FT sequitur E	8 prius esse om.
E 9 sequitur T	26 est (post quae) om. F	27 fit?
E discr. F		

Adfirmatio	contradictio	Negatio
possibile est non esse		non possibile est non esse
Negatio	Adfirmatio	Adfirmatio
contradictio	contrarium	
non necesse est	necesse est non	necesse est esse. 5.
non esse	esse	

Dissimili ergo modo evenit quam dudum contingebat in his quae erant possibilis et quae impossibilia. illic enim contradictio contradictionem sequebatur, sed conversim, ut negationem adfirmatio, adfirmationem negatio sequeretur. hic non idem modus est. nam cum superiores contradictoriae sint et inferior negatio adfirmationem sequatur, negationem non sequitur contradictoria adfirmatio, sed adfirmationis illius contraria. quod si quis leget attentius, integre descriptum esse ratione perspiciet. cur autem hoc eveniat causam prodit. 10 15

Causa autem cur non consequatur similiter ceteris, quoniam contrarie impossibile necessario redditur idem valens. 20

Ratio est cur non simili modo consequentia secundum contradictionem propositionis eveniat sicut in his quae sunt possibilis et impossibilia huiusmodi: omne necessarium contrario modo impossibile est. nam quod est impossibile esse, hoc est necessarium non esse. non enim est necessarium esse quod est impossibile esse; nullus enim dixerit necesse est esse quod impossibile est esse. non ergo necesse est esse, sed 25

1—6 *descriptionem om.* E 9 *contradictio om.* F 11 hoc
 F 15 legit T *discr.* F 16 *ratione om.* E eueniet
 T 18 autem SE: autem est FTE¹ consequantur FE
 sequatur S 19 *contrarium* E 20 *ualet* F *verba Arist.*
continuant usque ad quemadmodum dictum est contrarie SE b
usque ad sic poni necessari contradictiones T 21 autem est
 SE 23 *impossibilia] non possibilis FE*

potius necesse est non esse quod impossibile est esse.
 ergo converse idem potest impossibile, quod necessarium.
 quod enim impossibile iunctum cum esse efficit,
 hoc efficit necessarium iunctum ad id quod est
 5 non esse: igitur quod impossibile est esse, hoc necesse
 est non esse. rursus quod impossibile est non esse,
 hoc necesse est esse, ut igni impossibile est non inesse
 calorem, necesse est igitur inesse. quare hic quoque
 idem convertitur, ut quod impossibile secundum non
 10 esse efficit idem valeat necessarium secundum esse
 positum. quare contrario modo necessarium et impossi-
 bile idem potest. quod si contrario modo impossibile
 et necessarium idem valet, manifestum est cur non
 similiter consequatur necessarium possibilem et non
 15 possibilem propositiones, sicut easdem ipsas id est
 possibilem et non possibilem propositiones impossibile
 et non impossibile sequebatur. nam si converso ordine
 necessarium atque impossibile idem valet, secundum
 contrarietatem, non similis consequentia est necessari
 20 et possibilis ei quae fuit possibilis et impossibilis.
 nam quoniam non impossibile esse sequitur possibile |
 p. 276 esse, et hoc rursus id est idem possibile esse non
 necesse esse comitatur. rursus id quod est impossi-
 bile est esse quoniam sequitur non possibile esse,
 25 necessarium autem impossibili converso ordine idem
 valet, sequitur id quod est impossibile est esse necesse
 est non esse ac per hoc etiam id quod est non possi-
 bile esse sequitur id quod est necesse est non esse.
 rursus quoniam ei quod est non impossibile non esse
 30 consentit id quod est possibile est non esse, et huic
 convenit non necesse est non esse; quoniamque id

3 quid F 8 igitur om. E hoc E 10 valet F (corr.
 F¹) E 14 possibile FE (item 15) 15 eadem F 19 se-
 quentia T est consequentia E 21 impossibile] possibile F
 22 idem om. TE 23 non esse F 26. 27 nec. est non esse
 om. T¹ 30 id om. E 31 alt. non om. F

quod dicitur impossibile est non esse socium est ei quod est non possibile est non esse, ei autem quod est impossibile non esse converso modo redditum necessarium idem valet, sequitur id quod est impossibile est non esse id quod dicimus necesse est esse, <et necesse est esse> sequitur et id quod proponimus non possibile est non esse. id vero descriptione monstratur.

non impossi- bile esse	impossibile esse	impossibile non esse	non impossi- bile non esse	
possibile esse	non possibile esse	non possibile non esse	possibile non esse	10
non necesse esse	necesse est non esse	necesse est esse	non necesse est non esse	

Causa igitur diversae consequentiae est in contra-
rium propositionum impossibilis et necessariae facta 15
conversio. sed de his hoc modo speculatus sese quo-
dammodo ipse reprehendit et ad aliam propriam magis
consequentiam disputationem deflectit.

An certe impossibile sic poni necessarii
contradictiones? 20

Forte, inquit, erravimus ita consequentias con-
locantes. nunc enim disposuimus, ut id quod esset
possibile sequeretur illud quod est non necessarium,
ut secundum praecessionem possibilis sequentem nega-
tionem necessarii poneremus. nunc autem dicit hoc 25

2 prius est] dicitur E 4. 5 impossibile est om. E (add. E¹)
5 est om. E 5. 6 et necesse est esse ego add. (et quod nec.
est esse editio princeps): om. codices 6 et id E: id ceteri
7 discr. F 8—13 descriptionem om. E 14 deurse F est
om. F 16 speculatur F (corr. F¹) speculatur et T 17 pro-
priam magis ego: proprietatis codices (proprietatis E) (an pro-
positionum?) 19 Aut F²TES impossible S: inp. est
ceteri 20 verba Arist. continuant usque ad quod est incon-
veniens omnes codices praeter F 22 tunc b enim om. E
23 est om. F (add. F¹)

permutari oportere et non a possibili incohandum et huic subiciendam necessariii negationem, sed potius primo ponendum esse necessarium, secundo loco possibile. namque illa propositio quae necessarium continet continere videtur etiam possibilitatem. nam quod necessarium est idem possibile est. quod enim necesse est esse idem esse possibile est. nam si quis hoc neget et id quod est necessarium dicat non sequi possibilitatem, negatio possibilitatis id quod est necessarium comitabitur. nam si id quod est necessarium esse falsum est dicere possibile est esse, verum est dicere quoniam non possibile est esse. in omnibus enim aut dictio est, id est adfirmatio, aut negatio, ut si illa vera est, illa sit falsa, si illa non est, illam mox esse necesse sit. sed non possibile esse sequi diximus id quod est impossibile esse: igitur id quod dicitur necesse esse impossibile est esse. sed hoc inconueniens est. non igitur verum est, quoniam ei quod est necessarium esse id quod est non possibile esse conuenit. quare sequitur id quod est necessarium possibilitas.

At vero illud quod est possibile esse non impossibile esse sequitur, hoc vero illud quod est non necessarium esse.

Diximus ei quod est necessarium esse consentire illam propositionem quae dicit possibile esse, sed rursus hoc falsum videtur cogitantibus perspicentibusque, quoniam ei quod est possibile esse consentit et conuenit illa propositio quae dicit non impossibile

1 permutare E non om. F (add. F¹) 7 esse (post idem) om. E est poss. esse T 10 quod necess. est T
 13. 14 negatio est ita ut E 14 illa] una T² est] sit E
 illa sit] altera sit T 15 sit om. E 17 nec. est esse F²T
 inp. est esse om. T¹ 19 esse] est F non om. F¹ 20 non
 conuenit FT 21 possibile E 24 est om. F¹ *verba Arist.*
continuant usque ad non necessarium esse SE *usque ad* quod
 est inconueniens T b 28. 29 et conuenit om. E

esse, hoc vero id est quod dicitur non impossibile esse sequitur id quod proponimus non necesse est esse. sed possibile esse consentire proposuimus ei quae dicit necesse est esse eamque consequi: sequitur ergo 4 ea quae est non necesse esse illam quae dicit | necesse p. 277 est esse eique consentit, quod est impossibile. quid igitur in his dubitationibus est statuendum? non potest quidem non consentire possibile esse ei quae est necesse esse. alioquin propositionem necesse esse id quod est impossibile esse consequetur. si vero con- 10 venerit ei quae est necessarium esse illa quae est possibile esse, rursus fit ut id quod est necessarium non necessarium sit, sed hoc falsum est. sed hoc quemadmodum sese habeat paulo post explicabitur. nunc vero priorem sententiam permutantes hoc dici- 15 mus, quoniam id quod est possibile esse non potest consequi id quod est <non> necesse esse nec hae sibi propositiones consentiunt possibile esse et <non> necesse esse. quod Aristoteles hoc modo proponit:

At vero neque necessarium esse sequitur 20 possibile esse neque necessarium non esse. illi enim utraque contingit accidere, horum autem utrumlibet verum fuerit, non erunt illa vera.

Docet id quod est possibile non consentire ei 25 quod est necessarium esse nec rursus ei quae est necessarium est non esse. nam quod necesse est esse

2 est om. E (item 4) 6 prius est om. E 7 ergo E
 8 non om. E quod TE est om. E 9 nec. est esse E
 (priori loco) 10 non impossibile F² consequeretur F²
 consequitur T 12 poss. est esse E 15 priorum FE
 sequentiam b 17 non ego add.: om. codices (item 18) 18 prop.
 sibi E 20 neque id quod F neque id quod est T est
 esse FT consequitur FT 21 id quod est possibile est
 esse FT neque id quod est FT est non esse F 24 verba
 Arist. continuant usque ad et de necesse non esse omnes codi-
 ces praeter F usque ad nihil imp. contingit sic positus b

non potest non esse, quod autem necesse est non esse non potest esse. quod autem dicimus possibile esse, ita dicimus, tamquam si et non esse possibile sit. utramque igitur habet naturam id quod dicimus
 5 possibile esse, ut et sit esse possibile et sit possibile non esse. qui vero dicit necesse esse aufert non esse et qui dicit necesse est non esse aufert esse. ita si hae verae sunt id est necesse esse aut rursus necesse non esse, utraeque illae falsae sunt quae dicunt et
 10 potest esse et potest non esse. illa enim quae proponit necesse est esse posse non esse subruit, illa iterum quae dicit necesse est non esse posse esse subvertit. neutra igitur consequitur eam propositionem quae dicit possibile est esse: nec ea quae dicit ex necessi-
 15 tate esse nec illa quae dicit ex necessitate non esse. et sensus quidem huiusmodi est, sermonum autem ratio talis est: at vero, inquit, neque id quod est necessarium esse sequitur propositionem illam quae proponit possibile esse nec rursus illa quae
 20 dicit necessarium est non esse. illi enim, id est possibili, utraque contingit accidere, id est et posse esse et posse non esse (nam quod potest esse idem potest non esse), horum autem, id est vel quae dicit necessarium est esse vel quae dicit necessarium
 25 est non esse, utrumlibet verum fuerit, non erunt illa vera, id est posse esse et posse non esse: quod enim possibile est esse idem possibile est non esse. quod si neque necesse esse nec necesse non esse pro-

1 est] esse F 5 prius et om. E 5. 6 non esse poss. E
 7 est om. E et aufert F (et del. F¹) 8 sint E
 esse om. F (add. F¹) 11 est] esse F del. F¹? om. E 12 est] esse F (corr. F²) om. E
 eam F dicit om. T 14 poss. esse est F (corr. F¹)
 alt. est] esse F 15 illam F 17 ratio] ordo E
 non E vel om. E 20 est] esse F (corr. F¹?) T om. E 23 et
 E necesse E 24 necesse esse vel E quae dicit om.
 25 est om. TE si utrumlibet E

propositio eam quae est possibile esse consequitur, relinquitur ut illa ei consentiat quae dicit non necessarium est non esse. haec enim sequitur eam quae proponit possibile est esse. quidquid enim possibile est esse, non necesse est non esse: ut quoniam homi- 5 nem possibile est ambulare, non est necesse non ambulare. hoc enim verum est, inquit, et de eo quod est necesse est non esse, id est haec enim propositio quae dicit non necesse est non esse verum est ut contra eam opponatur contradictorie, quae dicit 10 necesse est non esse. unde etiam secutus est: haec enim fit contradictio eius quae sequitur non possibile esse. unde huiusmodi facienda descriptio est:

Adfirmatio	contradictio	Negatio	15
Inpossibile est esse		Non impossibile est esse	
Negatio	contradictio	Adfirmatio	
Non possibile est esse		Possibile est esse	
Adfirmatio	contradictio	Negatio	
Necesse est non esse		Non necesse est non esse	20

Haec enim quae dicit non necesse est non esse con- p. 278 tradictio est eius quae proponit necesse est non esse, quae est sequens et consentiens ei quae est non possibile est esse, quae consentit ei quae dicit impossibile est esse, quam rursus sequitur ea quae est ultima, id 25

3 est om. E enim] eam F 5 alt. est om. E
 6 non nec. est E (corr. E¹) 8 non necesse T alt. est] esse F
 (corr. F¹?) 9. 10 non nec. — dicit om. E 9 est] esse F
 (corr. F¹?) 10 apponatur F 11 est] esse F (corr. F¹?)
 etiam om. E (add. E¹) 13 verba Arist. continent usque
 ad sic positos omnes codices praeter F 13. 14 discr. F
 15—20 descriptionem om. E 22 eius om. F 23 conse-
 quens T 24 est om. E 25 quam — ea ego: quae — eam
 codices 25 — p. 196, 1 id est] idem F

est necesse est non esse, cuius contradictio est non
 necesse est non esse; adfirmatio enim est necesse est
 non esse, negatio non necesse est non esse. quocirca
 5 secundum contradictionem fit haec quoque consequen-
 tia. nam impossibile esse et non impossibile esse con-
 tradictio ergo est, sed adfirmationem id est impossi-
 bile esse sequitur negatio non possibile esse, nega-
 tionem vero id est non impossibile esse sequitur ad-
 firmatio possibile est esse. sed non possibile est esse
 10 et possibile est esse contradictio est. sed negationem
 possibilis id est non possibile esse consequitur necesse
 est non esse adfirmatio, adfirmationem possibilis id
 est possibile esse sequitur non necesse est non esse
 negatio. quare ita positis nihil evenit impossibile,
 15 sed omnia consentiunt et secundum superiorem possi-
 bilis et impossibilis modum adfirmationes et negatio-
 nes converso ordine contradictorie sequuntur. et sen-
 sus quidem totus huiusmodi est, ordo autem verbo-
 rum sic: quoniam, inquit, ei quod est possibile esse
 20 nec illud quod est necesse esse nec illud quod est
 necesse non esse consentit, relinquitur ut id quod est
 non necessarium non esse sequatur possibile esse.
 hoc enim quod dicitur non necessarium non esse
 verum est dicere de necesse esse non esse et
 25 subaudimus quoniam est eius contradictio. haec
 enim quae dicit non necesse esse non esse contra-
 dictio fit eius quae sequitur negationem possibi-
 lis id est non possibile esse. haec est autem ea

4. 5 sequentia T¹ 6 ergo om. TE 7 non im-
 possibile T (im del. T²?) 9 prius esse om. E alt. est
 om. E 10 prius est om. E 12 adfirmatio om. E 13 possi-
 bilis FT¹ 15 conueniunt et consentiunt b 17 contra-
 ditorie b: contradictoriae *codices* (item p. 197, 9) se se-
 quantur F¹?T 18 huiusmodi totus F (corr. F¹) 24 de
 om. E *prius esse*] est F¹? om. E 25 subaudiamus E
 26 est enim F 28 autem est E

quae dicit necesse esse non esse. illud enim quod est non possibile esse utrumque horum sequitur, et quod est impossibile esse et quod est necesse esse non esse. cuius adfirmationis id est necesse esse non esse negatio est non necesse esse non esse. sed haec sequitur non impossibile esse et possibile esse. igitur et hae contradictiones secundum praedictum modum se sequuntur, scilicet contradictorie, sed conversim. et his sic positis atque ita ordinatis nihil contingit impossibile. 10

Dubitabit autem aliquis, si illud quod est necessarium esse possibile esse sequitur. .

Ad superiorem possibilis et necessarii consequentiae reversus est quaestionem. dicit enim dubitari posse, si id quod est possibile esse consentiat ei propositioni, quae est necessarium esse. sive enim consentire dicatur sive non consentire, aliquid impossibile et inconueniens utroque modo contingit. nam si quis dicat id quod dicitur possibile esse non consentire ei quod est necessarium esse, consentiet negatio possibilis, ea quae est non possibile esse. sed si ista consentiet, erit idem necessarium esse quod est non possibile esse. quod si hoc rursus aliquis neget et dicat non esse negationem eius propositionis quae est possibile esse eam quae dicit non possibile esse, sed illam potius quae proponit possibile esse non esse, quamquam falsum sit, tamen ne haec quidem ei 25

4 prius esse] est E 5 prim. esse] est E² tert.
 esse] est E 7 et om. T haec F 8 sequuntur se T
 9 sic om. FE 9. 10 ita positus atq; ord. E 10 inp.
 cont. E 11 dubitavit T illud] ei F 11. 12 quod
 nec. est poss. E 12 id quod est poss. F esse om. F⁵
 sequitur] consequens est F verba Arist. continentur usque
 ad hoc autem falsum est omnes codices praeter F 15 si
 om. F 17 alt. consentire om. E 18 utro F (corr. F¹?)
 20 sed consentiet T 23 non poss.] imposs. T (suprascr. uel
 non T¹) 27 quamquam om. F sed spatio relicto

quod est necessarium esse convenire potest. sit enim
negatio eius quae est possibile esse ea quae dicit
possibile esse non esse, si adfirmatio possibile esse
non sequitur adfirmationem quae dicit necesse est
5 esse, sequitur negatio ea quae est possibile est non
esse. sed quod necesse est esse falsum est dicere
quoniam possibile est non esse. quid enim? quod
necesse est esse dici non potest fieri posse ut non
sit, sed potius non posse fieri ut non sit. quod si
10 quis dicat rursus sequi id quod dicitur necesse esse
et consentire ei quae dicit possibile esse, sic quoque
aliquid inconueniens reperietur. quod enim possibile
est esse, idem possibile est non esse: erit igitur quod
necesse est esse possibile non esse et erit contingens
15 quod necessarium est. possibile enim et contingens
in utramque partem facile vertitur et ad id quod est
esse et ad non esse, quod autem necesse est inter-
clusum | habet eventum ad contrariam dictionem et
si necesse est esse, ut non sit fieri non potest, et si
20 necesse est non esse, ut sit impossibile est. quare qui
dicit possibile esse consentire ei quod est necesse esse,
quoniam id quod est possibile esse potest etiam non
esse et hoc est contingens, dicit id quod esse necesse
est posse non esse et esse contingens, quod est incon-
25 ueniens. hanc igitur dubitationem solvens ita sequitur:

Manifestum autem quoniam non omne pos-
sibile vel esse vel ambulare et opposita valet.

3 *prim.* esse om. E 7 quid enim quod F: quod enim
ceteri 11 quae] id quod E 13 *alt.* est] esse F 15 p. est
enim F 16 id quod est om. b 17 non ad E 18 et
ego: ut *codices* 20 *prius* est om. F imp. esse E 21 ne-
cessarium E 22 esse om. E 23 dicit T 25 ipse
soluit // E ipse soluit S ita sequitur om. ES 26 au-
tem *ed. II*: est autem FTE autem est S 27 app. F
verba Arist. continentur usque ad et habet vim irrationabilem
omnes codices praeter F usque ad secundum eandem speciem
dicantur b

Multa, inquit, sunt quae unum esse possunt id
 quod sunt, non etiam aliud aliquid quod non sunt.
 plura enim sunt quae ab eo quod sunt non mutantur,
 alia vero sunt quae mutari possunt: ut caelum unam
 rem solam potest id est moveri, huic vero oppositum 5
 id est non moveri non potest. ergo non omne quod
 est possibile vel esse vel ambulare, id est non
 omne de quo quaelibet possibilitas praedicatur, etiam
 opposita valet, ut utrumque possit fieri et facere
 quod facit et huic oppositum id est non facere quod 10
 facit, sed sunt quaedam in quibus ita potestates prae-
 dicentur, ut non sit verum de his dici quoniam et op-
 posita possunt, ut est in his quae praeter rationem
 aliquam possunt, ut ignis. namque ignis praeter ratio-
 nem aliquam calidus est; non est enim reddere ratio- 15
 nem cur ignis sit calidus, natura enim est calidus,
 et cum possit esse calidus, non tamen potest id quod
 est oppositum id est non potest non calere, quod est
 oppositum ei scilicet quod est calere. ergo secun-
 dum rationem potestates ipsae eaedem plurimo- 20
 rum etiam contrariorum. potestates, inquit, quae
 sunt secundum rationem, id est in quibus est aliqua
 ratio, non unius possibilitates, sed plurimorum sunt
 atque oppositorum, ut possibilitas medicinae est curare;
 quae, quoniam secundum rationem fit ut curet medi- 25
 cus et est rationabilis potestas medico curandi, non
 solum potest curare, sed etiam non curare et potest
 aliquid plus quam unum et ipsum quod potest opposi-
 tum est id est non curare. oppositum namque est

5 vero om. E	app. F	6 est om. F	9 app. F
ut om. F (add. F ¹)	possint et fieri facere F		10 non om.
F (in marg. add. F ¹)	11 ita sunt possibilitates E		11.
12 praedicentur om. E	16 calidus sit T		20 eadem F
21 contrariorum sunt FT	22 sunt post rationem E		23 possi-
bilitates ego: possibilitatis codices	24 app. F	///	medici-
nae F (ut? eras.) est om. T ¹	25 quoniam om. E		28 quod]
quidem E	29 prim. est om. E		

ei quod est curare id quod dicitur non curare, quae
 opposita contraria vocavit. adfirmatio namque et
 negatio contrarietatibus discernuntur. inrationabi-
 les vero non omnes, sed quemadmodum dictum
 5 est, ignem non est possibile calefacere et non
 omnis, inquit, secundum rationem potestas opposita
 quoque valet, inrationabilium vero non omnis huius-
 modi potestas est, ut opposita non valeat. nam cum
 ferrum calere sine ratione potestas sit (non enim ex
 10 ratione calet, quoniam rationem non habet), potest
 etiam non calere, igni autem cum inrationabilis po-
 testas sit calefacere, non potest et non calefacere.
 quare recte dictum est inrationabiles potestates non
 omnes non posse contraria, sed quasdam, ut ignem,
 15 qui cum sit calfactibilis, non calfactibilis non est.
 quae autem sint inrationabilia, quae unam tantum
 habeant potestatem non etiam oppositam, sic demon-
 strat dicens: nec quaecumque alia semper agunt.
 ignis enim opposita non potest, sed non solum ignis,
 20 sed illa quoque omnia unum possunt et non multa
 nec opposita, quaecumque actu semper sunt, ut sol
 semper actu est lucidus, idcirco non potest non lu-
 cere, et nix semper actu frigida est et ideo numquam
 potest esse non frigida. ergo quaecumque semper
 25 agunt, id est in eo quod sunt semper in actu sunt,
 manifestum est, quoniam sicut ignis non capit frigus,
 ita nec illa quoque opposita possunt. idcirco enim

2 namque] quoque E 3. 4 Inrationabilis — omnis F
 irrationales E 4 sed est E² 5 *alt.* est] esse E 8 valeant
 E 12 sit calet facere F (*facere del. F¹?*) calefacere potest
 et non calefacere non potest E 13 dicendum E 15 calef.
 TE (*utroque loco*) 16 tamen FE 17 opposita FT 18 nec]
 et T uel E cumque (*om. quae*) F *verba Arist. continuant*
usque ad secundum eandem speciem dicuntur *omnes codices*
praeter F 22 est *om.* E 23 est frig. T nusquam E
 24 esse *om.* E 25 id est *om.* E *alt.* in *om.* E 26 sicut
om. E 27 ulla T (*corr. T¹*)

ignis quoque opposita non potest, quia semper in actu
 habet propriam potestatem; | semper enim est cali- p. 280
 dus. sed non omnia inrationabilia (ut dictum est)
 unam tantum habent potestatem, ut opposita non
 possint, sed sunt quaedam inrationabiles potestates, 5
 quae utrumque possint, ut in eo quod est secari pel-
 lem vel non secari pellem. potest namque secari
 pellis, potest etiam non secari, sed haec sunt oppo-
 sita. secundum igitur inrationabiles quoque potesta-
 tes possunt quaedam opposita. sed idcirco superiora 10
 sunt dicta, inquit, quibus monstravimus quoniam ignis
 et quaecumque semper sunt actu non possunt oppo-
 sita, ut doceremus non omnem potestatem opposito-
 rum esse potentiam, sed aliquas esse huiusmodi po-
 testates quae actu essent et unam rem solam possent, 15
 ab oppositorum vero potestate discederent. hoc autem
 non solum in his quae secundum rationem potestates
 dicuntur, sed etiam secundum eam speciem quae in-
 rationabilis dicitur. sunt enim quaedam eorum quae
 inrationabilis potestatis esse dicuntur, quae non solum 20
 id quod sunt, verum etiam opposita possint, alia vero
 unum tantum possunt. pellis enim potest secari et
 non secari et idcirco opposita potest, ignis vero cum
 sit calidus frigidus esse non potest et idcirco nulla
 illi est oppositorum potestas. 25

Quaedam vero potestates aequivocae sunt.
 possibile enim non simpliciter dicitur.

1 quoque ignis E in actu semper T 2 e propriam
 F et propr. E 4 tamen F aposita F 6 possunt E ut]
 et F 8 etiam om. E secari pellis T 9 inrationabilis F
 irrationales E 11 dicta sunt E inquit dicta T 13 docere-
 mur F non in T 14 potentem? aliqua F esse om. T¹
 16 autem] enim T 20 potestas T¹ irrationabiles potestates b
 21 possunt E 22 pelles F potest om. T¹ 26 potestates]
 possibilitates FTE 27 dicit F *verba Arist. continent*
usque ad quoniam ambulabit omnes codices praeter F, *usque*
ad sed non omnino b

Possibilitatis breviter divisio facienda est. possibile enim duobus dicitur modis. est enim unum possibile quod cum non sit esse possit, ut homo cum sedet non quidem ambulat, sed ambulare potest. aliud
 5 est possibile quod cum sit esse possibile est, ut quoniam ignis calet, potest esse calidus, et quoniam homo sedet, potest sedere. huius autem possibilis duae sunt species, una cum est quidem potest tamen non esse, ut si quis sedeat, ita quidem potest sedere,
 10 ut possit etiam non sedere, alia vero ut cum sit non esse non possit, ut ignis calidus est, sed non potest esse non calidus. atque hoc est quod ait: quaedam vero potestates aequivocae sunt. possibile enim non simpliciter dicitur, sed hoc quidem
 15 quoniam verum est, ut in actu, id est quod est et fit quod dicitur esse possibile, ut in actu possibile est ambulare, quoniam iam ambulat et est in actu, et omnino possibile est esse quidquid in actu est, illud vero quod forsitan aget, id est
 20 quod non est quidem, sed esse poterit, ut possibile est ambulare, non quoniam nunc quidem ambulat, sed quoniam ambulaturus est aliquis. haec autem sunt quaecumque non secundum actum dicuntur, sed secundum potestatem tantum, quae nondum quidem
 25 actu sint, esse tamen possint. et haec quidem in mobilibus solis est potestas, illa vero et in immobilibus. mobilia vocat quaecumque sunt naturalia et in generatione et corruptione. quaecumque enim

2 modis dicitur E 4 illud F 5 esse possibile est]
 possit esse E est om. F 7 autem] his F 8 est]
 sit? 10 ut (post vero) om. E 15 quod] quoniam TE
 17 iam om. E 19 agit T non agit T¹? aget, ut possibile
 est ambulare quoniam ambulabit b id est om. T¹ 21 nunc]
 non F 25 actu om. T sit — possit E et om. F
 26 possibilitas F alia T in om. F 27 verba Arist.
 continent usque ad alterum autem verum est omnes codices
 praeter F 28 enim om. E

generata sunt et corrumpi possunt, ea semper in motu sunt, ipsa enim generatio motus quidam est atque ipsa corruptio. ergo in huiusmodi rebus, quaecumque generata sunt atque mortalia, in his vera est illa potestas, quae non secundum actum dicitur, sed secundum id quod non est quidem, sed esse potest. nusquam enim evenit huiusmodi potestas nisi in his quae nascuntur et mortem oppetunt. illa vero quae sunt immobilia id est quae sic in sua natura fixa sunt et constituta, ut mutari moverique non possint, id est divina, solam illam habent potentiam quae secundum actum dicitur, ut sol immobilis quidem quantum ad substantiam, quamquam sit mobilis secundum locum. quoniam ergo | est immobilis secundum substantiam p. 281 et ab ea non permutatur neque movetur, habet in se lumen, quod ita habere potest, ut non habere non possit. sed in utrisque his vel mobilibus vel immobilibus illud verum est quod de his dicitur non impossibile est esse. nam et quae actu quidem non est, esse tamen poterit, ut homo cum non ambulat, ambulandi tamen retinet potestatem, non est eum impossibile ambulare, et solem non est impossibile habere lucem, quam actu retinet sempiterno. in utrisque igitur et mobilibus et immobilibus verum illud est quod dicitur non impossibile esse. nam et de eo quod agit et de eo quod agere potest de utrisque idem vere dicitur, quoniam non est impossibile esse. nam et quod ambulat non est impossibile ambulare et quod est ambulabile id est quod ambulare potest non illi

3. 4 quacum F 4 illa est T 5 sed om. E 7 euenit enim T evenit] erit E 8 app. E 9 sic ego: sunt F om. ceteri 10 moriue E possunt F¹E 11 diuina om. E illam om. T¹ 12 quantum om. FE 14 immobilis est E 15 et] id est T 17 in om. F 19 quod b 21 est] esse E eum] enim F 22 est] esse F 22. 23 lucem habere T 29 prius est om. E

est impossibile ambulare. sed quoniam diximus eam
 quae secundum actum est potestatem duas habere
 species, unam quidem cum in actu quidem sit et num-
 quam possit non esse, ut igni actu est calere et num-
 5 quam esse non potest calidus, aliam vero secundum
 id quod dicimus esse quidem actu, posse tamen non
 esse, ut aliquis cum sedet potest quidem sedere, sed
 potest etiam non sedere: huiusmodi quidem secun-
 dum actum possibile de necessario nullo modo prae-
 10 dicatur, quod enim in actu est et necessarium est
 esse, est quidem, sed ita est ut non esse non possit.
 hoc est enim quod ait: sic igitur possibile, id
 est quod cum actu sit possit tamen non esse, non
 est verum de necessario simpliciter dicere,
 15 alterum autem verum est. nam quod ita est actu,
 ut non esse non possit, et semper actu est, hoc iuste
 de necessario praedicatur. quod enim necesse est
 esse, est quidem, sed non esse non potest. quare
 quoniam partem universale sequitur, illud
 20 quod ex necessitate est sequitur posse esse,
 sed non omnino. quoniam semper, inquit, speciem
 sequitur genus et partem suam sequitur universalitas
 (si enim homo est, animal est, id est si pars et spe-
 cies est, universalitatem et genus esse necesse est):
 25 quod si ita est, sequitur scilicet eam propositionem
 quae dicit necesse esse illa propositio quae dicit possi-
 bile esse eique consentit, sed non omnis significatio
 possibilitatis sequitur necessarium. illa enim quae
 ita possunt, ut non sint quidem, esse tamen possint,
 30 nulla ratione de necessario praedicantur. necessarium

3 cum] quae cum E et om. E 5 non pot. esse E
 non cal. T alia E 6 esse om. T quidam F actu qui-
 dem T 12 Si F 12. 13 id est om. E 13 quod om. T¹
 15 verum esse T 16 iuste om. E 19 id quod est univer-
 sale FT illud] id E 20 sequitur] consequens est id quod
 est FT 30 necessarium enim? (vero add. b)

non modo necesse est, sed etiam est. hoc est enim quod ait sed non omnino. etenim de necessario quod iam est non potest illud possibile praedicari, quod non est adhuc quidem, sed esse poterit.

Et est quidem fortasse principium quod 5 necessarium est et quod non necessarium omnium vel esse vel non esse, et alia ut horum consequentia considerare oportet.

Principium, inquit, est fortasse harum propositio-
num consequentias inveniendi, si quis primo loco 10
necessarium ponat et non necessarium, secundo vero
loco possibile esse et cetera. naturaliter enim id quod
necessarium est prius est. nam si necessaria sunt ea
quae semper actu sunt, quae autem semper actu sunt
sempiterna sunt, sempiterna vero rerum omnium 15
principia sunt, recte initium quoque speculandi, quae
harum propositionum consequentia sit, ex his sume-
mus quae sunt necessariae, et praeter has ex necessa-
rii negationibus id est ex non necessario. constat
igitur a necessario et non necessario harum conse- 20
quentias inveniendi sumenda esse principia. illae enim,
id est possibile esse et contingens esse et cetera,
necessarium et non necessarium velut natura ipsa
praecedens subsequuntur. atque ideo ait: et alia,
id est possibile esse et contingens esse, ut horum 25
consequentia considerare oportet. hoc est ita
haec considerari debent, tamquam si quod est neces-
sarium et non necessarium praecedant, consequantur
vero possibile et contingens et cetera.

1 nec. est esse E 3 possibile om. E¹ 7 alia quidem
TEA ut] quemadmodum TE&A ista horum &D 9 est
om. T 11 vero om. E 12 id om. T 13 sint F
14 sunt actum E 17 fit E 18 necessaria E propter F
19 non ex E non om. FT¹ 21 Illa E 23 et non
nec. om. E in natura TE 25 id est] idem F et
om. T ut] et F 27 haec om. E hae b considerare F
28 praecedat T

Manifestum est autem ex his quae dicta sunt, quoniam quod ex necessitate est secundum actum est. |

p. 282 Patet, inquit, ac liquet omnia quaecumque secundum necessitatem sunt semper esse secundum actum. quoniam enim ignis ex necessitate calidus est, actu quoque semper est calidus. quocirca si quae sempiterna sunt omnibus quae non sunt sempiterna priora sunt, etiam ea quae semper actu sunt his quae sunt potestate priora sunt. horum autem omnium divisionem facit: sunt enim, inquit, alia quidem praeter potestatem actu tantum, ut sol non potestate movetur, sed actu, et illam movendi potestatem non habet, quae non est quidem, sed esse potest, sed actum habet solum, a potestate vero quae praeter actum solet esse relinquitur. primae etiam substantiae actu quidem sunt, numquam vero potestate. primas autem substantias dicit divinas scilicet et sempiternas, non eas quas in praedicamentis primas esse monstravit id est individuas. tunc enim de his loquebatur primis, quae nobis primae sunt, nunc de his quae natura sunt primae, quae divinae sunt scilicet et sempiternae. alia vero, ait, sunt quae actu sunt cum potestate, id est quae et actum habent et aliquando habuerunt potestatem, ut fabricata iam domus aliquando potuit fabricari et prius habuit potestatem secundum tempus, postea vero actum. sed natura actus prior est potestate, ars vero ipsa actum cogitatione praecipit formamque domus prius sibi ipsa designat et efficit. quare natura actus prior est

3 verba Arist. continuant usque ad sed potestate solum omnes codices praeter F 8 priora b: superiora codices 10 autem om. E 13 movet E illa F 22. 23 scilicet sunt T 23 et om. T 26 iam domus aliquando iam E 27 secundum actum T 29 percipit FT praecipit *suprascr.* vel praeoccupat E 30 ipsa ars E

potestate, potestas actu prior est tempore. alia vero sunt, inquit, quae actu quidem numquam sunt, semper autem sunt potestate, ut numerus infinitus quidem est, quod eum semper in infinitum possis augere, sed actu infinitus non est. quemcumque enim 5 numerum sumpseris, actu finitus est; quemlibet enim numerum dicas, finita illum numerositas necesse est complectatur, ut decem vel centum. infinitus vero idcirco est potestate, quod eum possis facere in infinitum concrecere, non tamen ut quilibet actu sit nume- 10 rus infinitus.

14. Utrum autem contraria est adfirmatio negationi et oratio orationi quae dicit quoniam omnis homo iustus est ei quae est nullus homo iustus est an omnis homo iustus 15 est ei quae est omnis homo iniustus est?

Propositio quidem quaestionis talis est: quaerit enim, quoniam huic propositioni quae dicit omnis homo iustus est ea quae proponit nullus homo iustus est et ea rursus quae dicit omnis homo iniustus est 20 videntur oppositae, quae harum magis superiori adfirmationi, quae dicit omnis homo iustus est, contraria est? utrum adfirmatio universalis contraria est ei per quam proponimus omnis homo iniustus est an certe negatio universalis ea quae est nullus homo 25

3 sunt om. T¹E ut] et F 5 quemcumque F 8 ut] aut F decem F 8. 9 est idcirco E 9. 10 infinita FT 10 concrecere T (corr. T¹) crescere E (corr. E¹) actum F 11 finitus E 12 sit F 14 ea E est om. F (post quae) 15 est om. S an] an ea quae est F aut T S aut ei quae est E 16 prim. est om. S ea E est (post quae) om. F verba Arist. continentur usque ad quae contrarium esse opinatur omnes codices praeter F, usque ad secundum quam contraria b 19 prius homo om. T est om. F 22 homo om. T 22. 23 contraria est om. FT 23 utrum] et F an SE adfirmatio] negatio F adf. univ. contraria est om. S¹E 24 ea SE (ea aff. univ. contraria est ei S²) iustus F

iustus est? similiter etiam huic propositioni, quae est Callias iustus est, propositio quae proponit Callias iniustus est an ea quae dicit Callias iustus non est contraria est? de qua re hanc viam disputationis
 5 ingreditur: nam si ea, inquit, quae sunt in voce illis quae sunt in anima famulantur hisque in significatione consentiunt, necesse est ut quod in opinionibus animae reperitur hoc idem evenire videatur in
 p. 283 voce. quod | si illic ei opinioni quae arbitratur omnem
 10 hominem iustum esse illa opinio opposita est et illa est maxime contraria, quae putat omnem hominem iniustum esse, et in vocibus quoque adfirmatio ea quae est omnis homo iustus est ei adfirmationi magis contraria est quae dicit omnis homo iniustus est.
 15 quod si in opinionibus non haec magis opponitur potius quam illa quae dicit nullus homo iustus est, et in vocibus quoque negatio universalis videatur esse contraria, non adfirmatio quae dicit omnis homo iniustus est <et> erunt contrariae omnis homo iustus est
 20 et nullus homo iustus est. quod autem dixit: quod si neque illic contrarii opinatio contraria est tale est: iustum enim esse et iniustum esse quamquam sit secundum habitum et privationem praedicatio, tamen haec nunc, id est iniustum esse, pro contrario sumitur. ergo si in opinionibus contrarii id
 25 est iniusti adfirmatio contraria non est, non erit nec in vocibus contraria adfirmatio, sed potius negatio

2 propositio] propositioni F 8 venire FT uid. euenire
 E 9 ei om. E 10. 11 iustum — hominem om. T¹
 12 affirmationi ME ea om. ME 13 ei om. T¹ adfirmatio F ea affirmatio ME 15 magis om. T 17 adfirmatio FT uidetur MSE 18 non ego: utrum F uerum MSE non adfirmatio om. T omnis om. T¹ 18, 19 iustus T 19 et ego add: om. codices erit contraria MSE omnis ego: id est omnis FT ei id est omnis ME ei quae dicit omnis E 21 opinionationi F opinioni M opinio M² 24 hoc T² 26 non erit nec] nec erit ME

quae est nullus homo iustus est. quare, inquit,
 considerandum est cui opinioni falsae opinio vera
 contraria est. nam si qua res bona sit, verum est de
 ea dicere, quoniam bonum est, contra quam proposi-
 tionem falsum est dicere, quia malum est, falsum etiam 5
 quia non bonum est. sed videndum quae harum sit
 magis contraria verae adfirmationi, quae dicit bonum
 esse quod bonum est: utrum illa contraria est quae
 id quod bonum est dicit esse malum an ea quae id
 quod bonum est dicit esse non bonum? atque hoc 10
 est quod ait: dico autem hoc modo. est quae-
 dam opinatio vera boni quoniam bonum est,
 alia vero quoniam non bonum falsa, alia vero
 quoniam malum. quaenam ergo harum con-
 traria est verae? id est utrum ea quae negat id 15
 quod est an ea quae ponit id quod non est? quae
 magis harum ei quae dicit esse id quod est videatur
 esse contraria, requirendum est. sed quod his adiecit
 et si est una, secundum quam contraria? tale
 est: contrariorum alia sunt habentia medium, alia 20
 vero sunt non habentia. et illorum quae habent, si
 quis unum contrarium neget, non necesse est per
 illam negationem illud aliud contrarium intellegere.
 nam quoniam inter album et nigrum est aliquid, si
 quis dicat non est album, non idcirco nigrum esse 25
 monstravit. potest enim esse et rubrum et quidquid

2 vera op. ME 3 quae E 3. 4 de ea est ME
 4 quam om. M¹ hanc E 5 prius est om. F (add. F¹) 6. 7 magis
 sit ME 7 non bonum M 8 alt. est om. ME 12 oratio
 FM² oppinio TM¹? opinioni M 13 falsa ante quoniam F
 bonum est FTM² 14 malum est F quaenam ergo] Quae
 TM (quaenam M²) E harum b: horum codices 15 post
 verae add. Arist. verba et si est una, secundum quam con-
 traria? omnes codices praeter F deinde repetit T: Quaenam ergo
 harum contraria est vere? 17 esse om. ME 21 sunt om.
 ME 22 non om. M est om. F 24 quoniam om. T¹
 26 enim om. F et rubr. esse ME

aliud in talium contrariorum medietate locatum est. in illis vero contrariis quae medio carent nihil differt negare rem propositam an adfirmare contrariam. nihil enim differt dicere diem non esse quam dicere noctem
 5 esse. hoc est enim diem non esse quod esse noctem. nihil enim est inter noctem atque diem. ergo in his adfirmatio contrarii idem valet quod rei propositae negatio. ergo nunc hoc dicit: etiamsi in aliquibus, inquit, tales propositiones inveniuntur, ut negatio
 10 rei propositae et adfirmatio contrarii idem valeat et sint unae significatione, quaerendum est secundum quam enuntiationem propositio magis est contraria, secundum eam quae dicit non esse diem an secundum eam quae proponit esse noctem. investigandum igitur
 15 est quae harum, quamquam unum utraque significet, magis est contraria ei quae dicit esse diem. hoc est enim quod ait: et si est una, secundum quam contraria? id est et si unum significabunt aliquando rei negatio et contrarii adfirmatio, secundum quam
 20 harum magis est contraria propositio superiori propositae enuntiationi?

Nam arbitrari contrarias opiniones defini in eo, quod contrariorum sunt, falsum est.

Contrariorum prius naturam recte determinet, qui
 25 de contrariis propositionibus tractat. quidam enim putant contrarias esse opiniones, quae contrariorum essent rerum, quod Aristoteles negat. dicit enim falsam esse definitionem, quae determinat eas esse

6 atque] et TME 9 ut et F¹?ME et ut T negatione
 M (corr. M¹?) 10 positae M prius et om. F 15. 16 significant T 16 est] sit ME esse uideatur T 17 alt. est om.
 M 18 et om. F 19 quod F 20. 21 superiore propositae enuntiatione F 23 verba Arist. continentur usque ad sive plures sint sive una (una sit vera TM²) omnes codices praeter F usque ad sed magis in eo quod contrarie b 24 determinat TE determinat M 25 quidem F 26 contrariorum F
 (item p. 211, 10)

contrarias opiniones, quae sunt contrariarum rerum. nam cum sit contrarium bonum malo, possumus habere opinionem de bono quoniam bonum est, et haec vera est; possumus rursus id quod malum est putare malum, et haec rursus vera est. et opiniones quidem 5 boni quoniam bonum est et mali quoniam malum contrariarum | rerum sunt, tamen utraeque sunt verae. p. 284 sed contrariae utraeque verae esse non possunt. falso igitur definitum est eas esse contrarias opiniones, quae contrariarum sunt rerum. quod autem ait: boni 10 enim quoniam bonum est et mali quoniam malum est eadem fortasse opinio est et vera est, aut id quod dixit eadem ad id rettulit quod post secutus est vera, namque verae in eo quod verae sunt eadem sunt, aut certe quod eiusdem esset opi- 15 nionis, quod bonum esset, bonum putare, quod malum esset, malum. sive autem eadem sint sive plures, contrariae esse non poterunt, idcirco quoniam simul verae sunt.

Sunt autem ista contraria. sed non eo quod 20 contrariorum sint contrariae sunt, sed magis eo quod contrarie.

Sunt autem, inquit, ista scilicet quae sunt in opinionibus contraria non tunc contraria quando contrariorum sunt, sed potius quando de uno eodemque 25 diverso modo et contrarie suspicantur. hoc est enim quod ait: sunt autem ista contraria, ea scilicet quae in animae opinionibus posita sunt, quorum pro-

1 sint T 3 et om. F 6 malum est T 7 utraeque] ut F sint ME 11 enim igitur M igitur enim E 12 eadem] adest F 12. 13 est et vera est om. ME 13 alt. quod] quoniam quod F post T: praeter F per MSE 14 uera] vere FS² et uera MSE prius verae om. T 15 eadem ego: eadem codices esse F 17 eadem FT sunt F 20 autem om. T¹ in eo TME 21 sunt M¹E⊗ sunt om. ⊗ 23 ista inquit T scilicet om. ME 27 eas F
28 opposita T

positiones sunt contrariae, non eo quod sunt contrariorum, sed potius eo quod de uno eodemque subiecto contrarie suspicentur: ut si quis de bono suspicetur quoniam bonum est et rursus alius de eodem bono quoniam malum est, hae sunt contrariae, quae verae simul esse non possunt, et de eodem id est bono nunc bene, nunc vero male id est contrarie suspicantur.

Si ergo est boni quoniam est bonum opinatio, est autem quoniam non bonum, est vero quoniam aliquid aliud quod non est neque potest esse, aliarum quidem nulla ponenda est, neque quaecumque esse quod non est opinantur neque quaecumque non esse quod est.

Huius argumenti principium est, quo pro confesso utitur et probato, quod unius rei plura atque infinita non possint esse contraria: quare unius rei unum erit contrarium. est ergo opinio boni quoniam bonum est, et haec vera est; est rursus boni quoniam bonum non est, et haec falsa est. potest esse etiam quae putet esse bonum id quod non est, ut si quis dicat id quod est bonum quoniam malum est vel quoniam quantitas est vel quoniam ad aliquid quod non est. sed haec quae de bono dici possunt, quae ipsum bonum non est, infinita sunt. rursus possumus de

1 in eo T (*item* 2) 2 eodem (*om.* que) T 3 suspicantur b 5 haec FT quae] quoniam E 5. 6 simul vere T
6 id est] idem F 7 uero] vere F 9 quon. bonum est TME 10 opinio S 11 est est M¹E aliud aliquid ME
12 aliorum ME S 13 nec ME neque cumque esset F
14 opinantur *ed. II., Ar.: opinatur codices* nec ME non *om.* F 15 quod est *om.* E *verba Arist. continuat usque ad* quare etiam fallaciae b 16 pro *om.* F¹ confesso T: confesso F confuso ME 18 possunt TME 20 est *om.* F
hae F est rursus ME: et r. FT 22 putat M 23 bonum est ME 24 ad aliquid M: aliquid *ceteri* 25 *alt.* quae] quoniam E 26 est] sunt T

bono arbitrari multa non esse, quae est. bonum enim quod honestum est possumus dicere quoniam honestum non est, possumus dicere quoniam utile non est, possumus quoque dicere quoniam expetendum non est et alia plura. infinita ergo sunt et ea quae possu- 5 mus arbitrari de bono, quoniam est id quod bonum ipsum non est, et ea quae opinamur non esse bonum quae est, ea quoque sunt infinita. quare nec ea quae putat opinio bonum esse quod non est nec ea quae putat non esse quod est ei opinioni ponenda est 10 esse contraria, quae putat bonum esse quod bonum est. hoc est enim quod ait: aliarum quidem nulla ponenda est, neque quaecumque esse quod non est opinatur, ut si dicamus de bono quoniam malum est vel inutile vel turpe, neque quaecumque non 15 esse quod est, ut si de eodem bono dicamus bonum expetendum non est, bonum honestum non est. infinitae enim utraeque sunt, et quaecumque esse opinantur quod non est et quaecumque non esse quod est. hae igitur reiciendae sunt et 20 ad nullam contrarii oppositionem sumendae, quoniam infinitae sunt, cum semper contrariorum oppositio sit finita. quae autem contrariae ponendae sint opiniones, sequitur dicens:

Sed in quibus est fallacia. hae autem ex 25 his ex quibus sunt generationes. ex oppositis vero generationes, quare etiam fallacia.

1 est] sunt T 2 quoniam] quod ME 3 utile *om.* F
 5 sunt ergo T 8 quae] quod T sunt inf. sunt M inf. sunt E
 9 putet T 11 esse contraria *om.* ME *alt.* bonum *om.* ME
 12 dicit T 14 opinantur? si *om.* ME 16 de *om.* F
 bono] bona F 16. 17 bonum — hon. non est *om.* M 17.
 18 Infinita F⊗ 18 utraque ⊗ et *om.* FT quae FT
 19 opinatur FT et *om.* FT quaecumque *ego:* quae FT
om. SM¹E 20 Heae M 21 nulla F 25 hoc T² haec
 ⊗ autem est TM²⊗ 26 ex *om.* M¹ sunt et F 27 uero
 sunt TM²

Opinioni, inquit, de bono quoniam bonum est, contraria illa sola ponenda est, in qua primum fallacia reperitur. in qua autem primum fallacia reperitur, ostendit per id quod dixit: ex quibus sunt
 5 generationes fallacia facillime reperitur. generatio enim semper ex oppositis est. quotiens enim aliquid fit album, non fit ex dulci nec ex duro nec ex liquido, sed ex non albo. et quod dulciscit, non fit ex calido |
 p. 285 neque frigido nec nigro nec ex ulla alia qualitate nisi
 10 ex sibi opposito id est ex non dulci. eodem quoque modo in aliis sese habet. omnis generatio ex eo fit quod non fuit, ut dulce ex non dulci, album ex non albo, calidum ex non calido. quare si generationes quidem ex oppositis sunt, in his autem est fallacia
 15 in quibus sunt generationes, erit in oppositis prima fallacia. prima namque fallacia est non putare aliquid esse quod est, secunda putare quod non est: ut in eo quod est bonum prima fallacia est putare illud non esse bonum, secunda malum esse arbitrari
 20 quod bonum est. quocirca illic maxime ponenda est contrarietas ubi est prima fallacia, in his autem est prima fallacia ex quibus generationes oriuntur (generationes vero dico esse quae fiunt ex his quae id quod fiunt non fuerunt), generationes autem ex oppositis:
 25 in oppositis est igitur prima fallacia. sed in quibus est prima fallacia, maxime contraria illa ponenda sunt: opposita igitur maxime contraria sunt. sed bonum esse et bonum non esse opposita sunt: bonum igitur

1 de bono] boni M¹ 6 ex opp. semper T positis
 M¹ 6. 7 fit aliquid T 7 ex aliquido M 8 non ex T¹M
 dulcescit TS² dulcessit S dulcesit M dulce fit E 9 neque
 nigro TME neque E nulla FM¹ 10 exposito F ex
 om. T 11 se T sese res b 13 si om. M¹ 14 positis M¹
 17 putare esse E 21. 22 in his — fallacia om. F 24 autem
 om. E (add. E¹) opp. sunt T 25 igitur in opp. est T
 27. 28 bonum est esse FT

non esse ei quod est bonum esse contrarium est, non illud quod est malum esse. quod maiore argumentatione confirmat.

Si ergo quod bonum est et bonum et non malum est, et hoc quidem secundum se, illud 5 vero secundum accidens (accidit enim ei malo non esse), magis autem in unoquoque est vera quae secundum se est, etiam falsa, siquidem et vera.

Persubtilis argumentatio tali ratione formata est: 10 bonum, inquit, et bonum est et non malum, quorum unum secundum se et proxime et naturaliter est, hoc scilicet quod bonum est, alterum vero est accidenter, id est quod malum non est. accidit enim ei quod bonum est, ut malum non sit. ergo quod bonum est 15 naturalius habet bonum esse quam non esse malum. illud enim secundum se inest, illud (ut dictum est) secundum accidens. quod si hoc est, verior est ea propositio quae adfirmat quod secundum se est quam illa quae adfirmat quod accidens est. est autem se- 20 cundum se bonum esse quod bonum est, secundum accidens vero malum non esse quod bonum est: verius igitur et propinquius est dicere de bono quoniam bonum est, quam dicere de bono quoniam malum non est. quod si hoc est, etiam ea opinio quae secundum 25 se falsa est mendacior iuste videbitur ab ea quae secundum accidens mentitur. nam si illa vera est propinquius quae secundum se est, illa erit falsa propinquius quae secundum se est. hoc est enim quod

1 esse] est M prius est om. E 2 maiori SME 4 prius
 et om. T¹ME est et FT² 6 malo F: malum ceteri
 7 enim TME in om. F 8 sese (om. est) E (corr. E¹)
 sese est © 9 verba Arist. continuat usque ad quam ea quae
 est contrarii b 10 talis F est om. ME 12 prius et
 om. T 13 accidens T²ME 16 non om. F 19 quae
 secundum se quod est affirmat ME 20 secundum acc. b
 26 ab ea] quam ME 29 prius est om. F alt. est om. M

ait: magis autem in unoquoque est vera quae secundum se est, etiam falsa, siquidem et vera: si illa magis vera est quae secundum se est, recte illa magis falsa dicitur, quae secundum se falsa est, id
5 est quae id negat quod secundum se verum est.

Ergo ea quae est quoniam non est bonum quod bonum est eius quod secundum se est falsa est.

Ad quid tendat tota superior argumentatio con-
10 tinua disputatione subnectit. superius enim dictum est opinionem eam quae putat bonum esse quod bonum est secundum se esse: quare illa opinio quae dicit non esse bonum quod bonum est falsa est et de ea re falsa est, quae secundum se vera est. secun-
15 dum se enim vera est opinio quae putat bonum esse quod bonum est, quae vero arbitratur non esse bonum quod bonum est eius quae secundum se est veritatem opinionis intercipit. nam bonum esse quod bonum est quisquis opinatur secundum ipsius boni naturam
20 habet opinionem atque ideo secundum se opiniones huiusmodi nominantur: quare erit haec quoque secundum se falsa, quoniam secundum se veritatis videtur auferre propositionem. idem autem bonum secundum accidens est non malum et hoc de bono verum est
25 dicere, quoniam non est malum, sed acciderit, bono enim accidit non esse malum. illa vero quae putat malum esse quod bonum est aufert non malum ab

1 quoque om. ME uera est T 2 etiam et T 3 quae sec. se vera est? 3. 4 recte — falsa est om. M 3—5 quae sec. se est id est quae affirmat id quod secundum se verum est etiam magis falsa quae id negat E 7 eius quod ed. II: eiusq. F eius quae T om. ceteri est] consistens *suprascr.* vel est T consistens SMEAD consistentes continens S 8 *verba Arist. continent usque ad* quam ea quae contraria est omnes *codices praeter* F 12 secundum om. M¹ ueram esse M² 19 si quis T 21 erit om. T 22 quoniam] quae E vid. ver. ME

eo quod bonum est et interimit rem secundum acci-
dens veram. vera namque est opinio quae dicit non
esse malum quod bonum est, sed secundum accidens:
quare secundum accidens falsa erit ea quae dicit ma- 4
lum esse quod bonum est. | illam enim propositio- p. 286
nem tollit quae secundum accidens vera est. quare
quoniam prior est ea quae secundum se est quam
ea quae secundum accidens, eius falsitas quae secun-
dum se est fallacior erit ea falsitate quae secundum
accidens est. sed ea quae putat non esse bonum 10
quod bonum est secundum se veritatis peremptoria
est, ea vero quae dicit malum esse quod bonum est
eius quae est non esse malum quod bonum est, secun-
dum accidens rei verae, peremptoria est. quare fal-
sior est ea quae dicit non esse bonum quod bonum 15
est quam ea quae dicit esse malum id quod est bonum.

Falsus est autem magis circa singula qui
habet contrariam opinionem; contraria enim
eorum quae plurimum circa idem differunt.

Quaerebatur, utrum adfirmatio contrarii an nega- 20
tio propositae rei eiusdem propositae rei adfirmationi
magis possit esse contraria. sed nunc hoc dicit, quoniam
quae falsa sunt magis ea sunt contraria. contraria

1 interimit F secundum] secum F 2 nam F 3 acci-
dens om. T¹ 5. 6 Illa enim propositionem talem tollit M Illa
enim opinio quae dicit non bonum esse quod bonum est pro-
positionem talem tollit E 6 accidens om. M¹E secundum
se E 7 propior b ea est ME se esse F 8 eius]
ea ME 8. 9 fallacior erit post falsitas ME 10 est om. M¹E
12—14 ea vero — peremptoria est om. T¹ 13 quae T:
quod ceteri 13. 14 secundum accidens om. M¹E 16 bo-
num est ME 17 est om. TME quae F 18 habent ☉
contrarium enim est F☉ 19 eorum ego: sunt eorum TME,
eorum sunt ed. II verba Arist. continuant usque ad haec
erit contraria b usque ad idem ipsum opinari omnes codices
praeter F 21 eiusdem prop. rei om. ME 22. 23 sed —
sunt contraria om. T quoniam quae editio princeps (quod
quae b): quoque F quae ME 23 magis ea sunt magis M²
(magis bis ponendum videtur) contrarii F (posterius)

enim sunt quaecumque circa eandem rem plurimum differunt, ut circa colorem album et nigrum. ergo quoniam quae maxime falsa sunt et maxime vera ea plurimum a se distant, maxime autem vera est secundum se consistentis rei enuntiatio, maxime autem falsa secundum se consistentis veritatis peremptoria, necesse est autem inter adfirmationem contrarii et negationem propositae rei unam magis esse contrariam: falsior et magis contraria est opinio illa quae contradictionem cogitat, ut ea quae est non esse bonum quod bonum est, quam ea opinio quae habet malum esse quod bonum est. [quoniamque ea quae sunt in vocibus opiniones sequuntur: simili modo negatio eius quae est omne bonum bonum est, ea scilicet quae dicit nullum bonum bonum est, magis est contraria quam ea quae proponit omne bonum malum est. quocirca et in aliis quoque ut in ea quae est omnis homo iustus est magis est contraria illa quae dicit nullus homo iustus est quam ea quae dicit omnis homo iniustus est.]

Illa vero quae est quoniam malum est quod bonum implicita est.

Addit ad demonstrationem superiorem argumentum quod monstret magis esse contrariam eam quae negat potius quam eam quae contrarium adfirmat: implicita est, inquit, adfirmatio contrarii. quisquis enim putat id quod bonum est malum esse, fieri aliter non potest, nisi illud quoque putet non esse bo-

2 ut] et T¹ 3 quoniam *om.* ME 4 autem ea vera ME
 ME 7 autem] enim ME 9 falsior *ego*: falsior autem *codices*
 12—20 quoniamque — iniustus est *manca et hoc loco aliena uncis inclusi* 12 quoniamque *ego*: quoniam quae
 F quoniam *ceteri* 16 contraria est ME 17 est] esse T
 18 est (*post magis*) *om.* E (*add.* E¹) 19 *alt.* dicit *om.* E
 20 iustus F 22 bonum *ed. II*: bonum est *codices* *continuat verba Arist. usque ad idem ipsum opinari b* 24 quo
 TM demonstrat ME 25 eam *om.* ME

num. quare duplex quodammodo propositio est ea quae dicit malum esse quod bonum est. nam etiam illud in se continet, quoniam bonum non est. simplex autem est propositio bonum esse quod bonum est et simplici simplex potest magis esse contraria simplex- 5 que est negatio quod bonum est non esse bonum: haec igitur magis contraria est.

Amplius, si etiam in aliis similiter oportet se habere, et hic videbitur bene esse dictum; aut enim ubique ea quae est contradictionis 10 aut nusquam.

Aut in omnibus, inquit, vere dicitur contradictionem magis esse contrariam quam contrarii adfirmationem aut nusquam. aut enim et in aliis quoque idem evenire oportet aut ne hic quidem verum est 15 quod dicitur contrariam esse eam quae contradictionis est id est negationis potius quam contrarii adfirmationem. hoc autem speculemur, inquit, in his quae contrarium non habent, ut in homine. si quis enim putet hominem hominem esse, vera est; si quis 20 vero hominem putet non esse hominem, falsa est. si quis autem putet hominem equum esse, nullus dixerit hanc magis esse contrariam, quae putat hominem equum esse, quam quae hominem non esse homi- 24 nem arbitratur. quare si in his quae [contraria non p. 287 habent illa contraria est quae contradictione formatur, in his quoque quae habent contraria non con-

1 re om. E (add. E¹) triplex M¹E¹ 2 esse om. M
 3 quod ME 4 est autem pr. ME 5 simplicis F esse
 magis esse F 6 que] quae F 9 se om. M¹ et om.
 F uidetur TME⁶ 10 ea quae om. F 11 verba Arist.
 continent usque ad et aliae contradictionis omnes codices prae-
 ter F 15 nec M 17 id est] idem F 19 hominem F
 20 autem E putat ME 21 alt. hominem om. F 23 dixerit]
 erit M (corr. M¹) quae b: qui codices putet T 24 quae
 b: qui codices

trarii adfirmatio, sed negationis propositio magis contraria est.

Amplius similiter se habet boni quoniam bonum est et non boni quoniam non bonum est, et super has boni quoniam non bonum est et non boni quoniam bonum est.

Ex similitudine et proportione contrarietatis vim propositionum investigare conatur. sed has prius disponamus, post autem quantum potest breviter vim
10 Aristotelicae argumentationis exsequemur.

VERA

boni quoniam bonum est

FALSA

boni quoniam bonum non est

15

VERA

non boni quoniam non bonum est

FALSA

non boni quoniam bonum est.

Harum quattuor opinionum duae verae sunt, duae
20 falsae. illa quidem quae est boni quoniam bonum est vera est, illa vero quae est boni quoniam bonum non est falsa est; rursus illa quae est non boni quoniam bonum non est vera est, illa vero quae est non boni quoniam bonum est falsa est. ergo haec est
25 similitudo et proportio harum quattuor propositionum. nam quemadmodum se habet opinio boni quoniam bonum est ad eam opinionem quae est boni quoniam

4. 5 et — prius est om. E 6 et om. F verba Arist. continuant usque ad ei quae est boni quoniam bonum omnes codices praeter F 7 propositione F 8 uestigare F 9 vim om. ME 10 aristotilis argumentationes ME exequemur T: exsequimur FM exequimur E 11—18 dispositionem om. E¹ 14 non bonum est ME 16 bonum non est T 21 prim. est om. ME 21. 22 non bonum (om. est) ME 23 non bonum est ME 24 alt. est om. M hoc F 25 propositio F 26 sese ME

bonum non est, eodem modo sese habet opinio quae est non boni quoniam non bonum est ad eam quae est non boni quoniam bonum est. nam sicut illic una vera est, falsa altera, ita quoque hic una vera est, altera falsa. capit igitur exemplum prius ab ea 5 quae est non boni quoniam non bonum est. haec enim, inquit, cum vera sit, quam huic ponemus esse contrariam? eamne quae dicit malum est? sed non est contraria. potest enim simul esse vera et ea quae dicit non esse bonum quod bonum non est et ea quae 10 dicit malum esse quod bonum non est. sunt enim quaedam non bona quae mala sunt. quocirca contrariae non sunt, in quibus proponitur quod non bonum est bonum non esse et quod non est bonum malum esse. contrariae enim verae simul nequeunt 15 inveniri et vera verae contraria numquam est. sed nec illa poterit huic esse contraria, quae dicit non malum esse quod bonum non est. possunt enim quaedam non quidem esse bona, nec tamen mala, ut ex arbore nullius utilitatis causa ramum defringere, si 20 arborem nihil laedat, neque malum neque bonum est. quare verae simul possunt esse et hae quoque quae opinantur id quod est non bonum quoniam non bonum est et id quod est non bonum quoniam malum non est. quare nec hae sunt contrariae. restat igitur 25

1 non bonum est ME se E opinio om. T 2 alt. est om. E ad eam quae] eademq; F 3 illic om. T illi F 4 altera falsa T 6 alt. est om. ME 7 ponimus T 9 simul] si malum M 9. 10 et — non est om. M 10. 11 non esse — dicit om. E 11 quod] quoniam T¹ME 12 bonum F 12. 13 contraria E 14 prius est om. E quod non bonum est ME 16 verae om. ME contrariae F 18 non om. E (non bonum est E¹?) 18. 19 enim num quidem quaedam E (corr. E¹?) quaedam vel num quidem M 19 bona esse ME 21 nil ME ledet M (corr. M¹) 22 heae T quoque om. ME 23 quod non est T 25 non om. E nec] non T heae T haec M om. E

tur ut eius opinionis quae est non boni quoniam non bonum est ea sit contraria quae est non boni quoniam bonum est. quod si in his quattuor propositionibus quas supra descripsimus similitudo servatur et sicut
 5 est opinio non boni quoniam non bonum est ad eam quae est non boni quoniam bonum est, sic opinio boni quoniam bonum est ad opinionem boni quoniam bonum non est, contraria autem est opinio non boni quoniam bonum non est opinioni non boni quoniam
 10 bonum est: contraria igitur erit opinioni boni quoniam bonum est opinio boni quoniam bonum non est. |

p. 288 Manifestum vero quoniam nihil interest, nec si universaliter ponamus adfirmationem; huic enim unīversalis negatio contraria erit.

15 Illud quoque recte commemorat quod nihil differat in opinionibus haec esse contraria non universaliter constitutis et in his quae sibi universaliter opponuntur. similiter enim in ea quoque opinione quae arbitratur omne bonum bonum esse illa contraria est
 20 quae putat nullum bonum bonum esse. nam quod dicimus bonum esse id quod bonum est, id si in opinione universaliter adfirmetur, ita putandum est: quidquid bonum est bonum esse. hoc autem nihil differt, tamquam si dicamus: omne bonum bonum est. quae
 25 opinio cum sit vera, illa ei contrarie opponitur quae dicit quidquid bonum est bonum non est. hoc autem nihil differt, tamquam si opinemur nullum bonum bonum esse. et in non bono quoque eodem modo, ut si

3 est om. ME 4 disser. F 5 alt. est om. ME 6 alt. est om. ME Sicut F 8 non bonum est ME 9 non bonum est ME 10 opinio non F 12 vero ego: est ergo FMTE ergo est S est autem A 13 nec si] necesse F
 14 verba Arist. continuant usque ad aut non omne omnes codices praeter F 15 differt T 16 hae F 18 similiter] si ME¹ 20 quod] quoniam F 21 prius id om. ME
 25 cum sit om. E (add. E¹) contraria ME 27 differt nihil T (corr. T¹) 28 esse] est ME

ita dicamus: omne quod non bonum est non est bonum et rursus omne quod non bonum est bonum est, eodem modo sibi sunt istae contrariae, ut una vera sit, altera falsa, quod in contrariis maxime reperitur. quare tota disputatio quaestioque ita concluditur: nam 5 si ea quae sunt in anima principia quaedam sunt eorum quae significantur in voce, vox autem quaedam nota est animae passionum, quidquid contingit in anima, idem quoque in voce redire necesse est. quod si universalis adfirmatio et universalis negatio sunt 10 in opinione contrariae, eadem quoque in vocibus erunt, id est non erit ea contraria quae contrarium adfirmat, sed ea quae id quod ante propositum est per universalitatis contrarietatem negat, ut est omne bonum bonum est vel omnis homo bonus est, his 15 contraria est nullum bonum bonum est, nullus homo bonus est. hoc est enim quod ait vel quoniam nullum vel nullus, nullum ad illam propositionem referens quae dicit omne bonum bonum est; nullus illi scilicet opponit quae dicit omnis homo bonus est, 20 ut sint hoc modo: omne bonum bonum est, huic contraria nullum bonum bonum est, rursus omnis homo bonus est, huic contraria nullus homo bonus est. contradictorias autem dicit esse eas quas supra proposuit, cum de universalibus et particularibus loqueretur, eas scilicet quae sunt angulares. universalis enim adfirmatio particulari negationi et particularis adfirmatio 25 universalis negationi per contradictionem opponi monstrata est.

1 bonum non est et ME 6 quidem E 7 an uoce M
 (corr. M²) ad uocem T 7. 8 nota quaedam TME 9 in
 uoce T: ad uocem *ceteri* 10 *alt.* universalis om. E 11 eadem
 FT 13 est om. F 14 uniuersalis F (corr. F¹?) 16 vel nullus b
 19 refrenans M quod F 20 illi scilicet opponit] ad eam
 propositionem ME 21 huic enim T 25 cum T: dum
ceteri de om. E¹ ac T particula sibi F (corr. F¹?)
 27. 28 particulari — adfirmatio in marg. F¹

Manifestum autem quoniam et veram verae non contingit esse contrariam nec opinionem nec contradictionem.

4 Ex his quae supra sunt dicta illud quoque colli-
 p. 289 git, quod nec ea quae sunt contraria vera | simul esse
 possint nec ea quae vera sunt sibi possint esse con-
 traria, et hoc non solum in opinionibus esse, ut vera
 opinio verae opinioni contraria non sit, sed in pro-
 positionibus quoque. neque enim fieri potest ut duas
 10 contrarias simul veras esse contingat. et hoc per
 syllogismum colligit huiusmodi: omnia contraria sunt
 opposita, quae autem opposita sunt simul eidem inesse
 non possunt: contraria igitur in uno eodemque esse
 natura non patitur. quare si duo vera de eodem prae-
 15 dicari possunt, duo autem contraria eidem inesse non
 possunt, quae contraria sunt vera esse nulla naturae
 ratione permittitur. hoc est enim quod ait contra-
 riae enim sunt quae circa opposita sunt, id est
 omne contrarium oppositum est nec fieri potest ut
 20 non quae sunt contraria in oppositis contineantur;
 sicut enim in praedicamentis edocuit, contrariorum
 genus quoddam est oppositio. circa eadem autem
 contingit verum dicere eundem, id est duo vera
 possunt simul esse et de eodem simul vere praedicari,
 25 ut cum dicimus aliquid bonum non esse et malum
 esse, utraque simul vere dici possunt. possunt enim

1 autem ego: est autem codices (est autem vel autem est ed. II) 3 verba Arist. continuant usque ad finem omnes codices praeter F 6 possunt ME sint F (sunt F¹?)
 possunt T sint M 7 esse ut] essent et F (et del. et in marg. add. ut F¹?) 10 opiniones simul E (opiniones del. E¹?)
 esse om. M 11 huiusmodi coll. ME 13 igitur om. F
 ergo T 14. 15 precari M 16 naturae om. E 17 est om. M
 17. 18 contrariae ego: contraria codices 18 oppositae F 19.
 20 ut quae non T 21 docuit ME 22 esse T genus
 quaedam oppositio est ME 23 eundem] de eodem T 24 non
 possunt T simul esse possunt E vere simul ME

quaedam [quae] cum bona non sint, tamen mala esse, ut turpitude bona quidem non est, malum tamen est. ergo ea quae vera sunt simul ut praedicentur vere fieri potest et ut in eodem sint. simul autem eidem non contingit inesse contraria. quocirca si vera 5, quidem possunt eidem inesse, contraria autem eidem inesse non possunt, ea quae contraria sunt vera simul esse non possunt. quare convertitur: nec quae vera sunt simul contraria esse possunt. non igitur fieri potest, ut vel in opinionibus vel in propositionibus ea 10 quae vera sunt possit aliquis recte contraria suspicari.

Haec autem quantum brevitatis expositionis permittebat expressimus: quid autem altior huius libri tractatus edoceat secundae editionis series explicabit.

1 quae *uncis inclusi: aut enim quae aut cum delendum est aut quamquam scribendum* 2 turpido F quidem bonum T mala ME 3 ut] et F 4 ut om. T sunt T autem] enim ME 5 contrarium F 6 possunt om. T 12. 13 perm. expos. MES 14 secunde dictionis F EXPLICIT COMMENTARIUM EDICIONUM BOETII IN PERIERMENIAS ARISTOTELIS A SE TRANSLATVS ·: LIBER · II · F EXPLICIT LIBER SCDS PRIME EDITIONIS COMMENTORUM BOETII IN PERIERMENIAS BRKSTPTKLKS TM *idem fere habet S subscriptionem om. E*

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII

COMMENTARII

IN LIBRUM ARISTOTELIS

ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

RECENSUIT

CAROLUS MEISER.

PARS POSTERIOR

SECUNDAM EDITIONEM ET INDICES CONTINENS.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCLXXX.

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

In secundae editionis textu recensendo hi libri manu scripti mihi praesto fuerunt:

S codex (Salisb. 10) bibliothecae Palatinae Vindobonensis 80 (Endlicheri 370) s. X, qui continet f. 1—8^v versionem continue scriptam libri Aristotelici *περὶ ἔρμηνείας*, quam littera Σ signavi, deinde f. 9—176^v sex libros Boetii commentariorum.

F codex (Frisingensis 166) Monacensis 6366 s. XI et X: vetustior manus s. X incipit a f. 33 (p. 352 editionis Basileensis = p. 171 nostrae editionis).

T codex (Tegernseensis 479) Monacensis 18479 s. XI, qui f. 1—56^v priorem editionem expositionis Boetii, f. 57^v—65^v versionem continuam, quam l. T signavi, f. 66^v—191 secundam editionem complectitur.

E codex (Ratisb. S. Emm. 582) Monacensis 14582 s. XI.

Praeter hos quattuor codices, quorum plenam scripturae discrepantiam studio legentium proposui, hi quattuor alii libri a me hic aut illic inspecti et difficilioribus locis excussi sunt:

N codex Einsidlensis 301 s. X, in quo non pauca desiderantur: nam desunt p. 371, 17 huius editionis *composita* — 378, 6 *sit*, 395, 21 *possibile* — 410, 17 *non necessarium*, postremo desinit in verba p. 417, 19 *de contingenti et de possi* (sic), ut finis quinti et sextus liber totus perierit.

J codex Einsidlensis 295 s. XI.

G codex Sangallensis 830 s. XI.

B codex Bernensis 332 s. XII, in quo desunt p. 383, 1 *ut in eo* — 434, 3 *et dicit*.

Hos omnes codices ex uno eodemque fonte fluxisse inde apparet, quod eadem in omnibus lacunae, eadem interpolationes, eadem vitiorum genera deprehenduntur. et de lacunis quidem conferas: p. 70, 15. 161, 18. 208, 22. 288, 7. 382, 8. 432, 9, praeterea p. 126, 8. 267, 12. 290, 18. 312, 14. 341, 3. 447, 9. 482, 14. 489, 7, de interpolationibus autem p. 227, 10. 231, 24. 333, 23. 416, 23. 419, 13. 431, 12. 434, 14. 439, 9. 477, 12. 488, 8—13. iisdem vero cunctos vitiis foedatos esse ut demonstrem, satis erit unum aut alterum ex plurimis passim obviis proferre exemplum. nam et p. 361, ubi Péripatetica interrogationis divisio proditur, cum in codicibus nostris v. 8 sqq. legatur: ‘non dialecticae autem interrogationis duae sunt species, sicut audivimus docet’, manifestum est pro vocabulo corrupto ‘audivimus’ Eudemus restituendum fuisse et p. 324, 23 quin recte scripserim: ‘ad tenacioris memoriae subsidium’, cum codices in perversa scriptione telatoris consentiant, quis est qui dubitet? confer praeterea p. 237, 25—28 locum illum in omnibus aequaliter libris turbatum.

Pro fundamento autem textus constituendi codicem S habui, omnium longe praestantissimum, qui non raro ceteris fidelius verae scripturae vestigia servaverit. confer e. c. p. 500, 9, ubi huius codicis lectio ‘a bonum’ propius ad verum ‘ad unum’ accedit quam reliquorum ‘ad bonum’. hoc unum dolendum est, quod a correctore quodam, quamquam multa emendata sunt, tamen ipsis locis difficillimis ita rasuris depravatus est, ut quid primitus in eo scriptum fuerit saepe dinosci non possit. nec tamen multum interest, cum propter similitudinem ceterorum codicum fere semper quid S habuerit ex aliis suspicari liceat.

Codici S plerumque consentit F, nisi quod in hoc librarius interdum pravo varietatis studio et verba transposuisse et pro solitis rariora vocabula inculcasse videtur. nam cum hic codex p. 395, 20 pro voce Socratem mire elimannum posuerit, quod aperte falsum est, iure in dubium vocari potest, num recte aliis locis hunc codicem solum contra ceterorum consensum secutus sim. quare hos locos notare velim et quid F habeat, quid ceteri adscribam:

F	ceteri:
p. 195, 21 autumant	putant
208, 25 itidem	similiter
212, 17 infit	dicit
223, 1 potiores	meliores
246, 20 itidem	similiter.

Ad S et F libros optimos proxime accedit E, et ipse optimae notae idemque pulcherrime et diligentissime scriptus. a secunda manu et in S (= S²) et in E (= E²), rarius in F (= F²) multa egregie sunt emendata. N J G et ipsi in optimis numerandi sunt et intima cognatione cum S F E coniuncti, sed vix quidquam novi ex iis elicitur, quod non in ceteris reperitur.

Minus fidei codici Ttribuendum est, quippe qui fere semper cum secunda manu codicis G (= G²) consentiat, ut quae in G supra lineam vel in margine leguntur in T in textum irrepserint. quare nec interpolationibus vacat et variae lectiones promiscue iuxta positae inveniuntur. sunt tamen quae in hoc codice melius quam in ceteris servata videantur.

Minimae auctoritatis et omnium deterrimus est codex B (plerumque = E²), qui pauca emendavit, plurima demendo addendo mutando turbavit ac miscuit.

Ut in prima, sic in secunda editione lemmata non plenum Aristotelis textum exhibent, sed pauciora in secunda editione desiderantur, quorum quaedam in E

a secunda manu in margine et in B sunt addita. ceterum B saepius prima tantum et postrema Aristotelis verba expositioni Boetii praemittit, quae vocula 'usque' (vel 'reliqua usque') iunguntur (cf. p. 227, 13—26).

De versione Boetiana libri Aristotelici *περὶ ἐρμηνείας* eiusque a nostro Aristotelis textu discrepantia in Fleckeiseni annal. vol. CXVII p. 247—253 (a. 1878) disputavi.

Monachii mense Martio a. MDCCCLXXX.

Car. Meiser.

ANICII MANLII SEVERINI BOETII

IN LIBRVM

ARISTOTELIS ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

COMMENTARII.

SECUNDA EDITIO.

NOTARUM INDEX.

- S = codex (Salisb. n. 10) Vindobonensis n. 80.
(Σ = praemissa translatio).
- F = codex (Frisingensis n. 166) Monacensis n. 6366.
- T = codex (Tegernseensis n. 479) Monacensis n. 18479.
(\mathfrak{T} = praemissa translatio).
- E = codex (Ratisb. S. Emm. n. 582) Monacensis n. 14582.
- N = codex Einsidlensis n. 301.
- J = codex Einsidlensis n. 295.
- G = codex Sangallensis n. 830.
- B = codex Bernensis n. 332.
- b = editio Basileensis a. 1570.
-

ANICII MANLII SEVERINI BOETHII
 COMMENTARIORVM IN LIBRVM
 ARISTOTELIS ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
 SECVNDÆ EDITIONIS
 LIBER PRIMVS.

Alexander in commentariis suis hac se impul- ed. Bas
 sum causa pronuntiat sumpsisse longissimum exposi-
 tionis laborem, quod in multis ille a priorum scripto-
 rum sententiis dissideret: mihi maior persequendi
 operis causa est, quod non facile quisquam vel trans- 5
 ferendi vel etiam commentandi continuam sumpserit
 seriem, nisi quod Vetius Praetextatus priores

MANLII SEVERINI BOETHII VIRI ILLVSTRIS EX CONSVLV̄ ORDINE
 (CONS̄ ORD̄ F) IN PERIERMENIAS ARISTOTELIS (ARESTOTELIS F) EDI-
 TIONIS SECVNDÆ LIBER PRIMVS INCIPIT. SF A·M·S·B· SECVNDÆ
 AEDITIO IN LIBRVM PERI HERMENIAS INCIPIT. GT- ANICII MALLII
 SEVERINI BOETHII VIRI ILL· AEDITIOIS SĀDÆ IN PERIERMENIAS ARIST-
 LIB· PRIMVS INCIPIT. J ANICII MANLII SEVERINI BOETHII VIRI
 CLARISSIMI ET ILLVSTRIS EX CONSVLARI ORDINE PATRICII SĀDÆ EDI-
 TIONIS EXPOSITIONV̄ IN ARISTOTELIS PERIHERMENIAS · INCIPIT LIBER
 PRIMVS. E *titulum om.* NB

1 Alexander — longissimum om. N 2 longissime T
 4 dissidet F 6 etiam om. F

postremosque analyticos non vertendo Aristotelem Latino sermoni tradidit, sed transferendo Themistium, quod qui utrosque legit facile intellegit. Albinus quoque de isdem rebus scripsisse perhibetur, 5 cuius ego geometricos quidem libros editos scio, de dialectica uero diu multumque quaesitos reperire non valui. sive igitur ille omnino tacuit, nos praetermissa dicemus, sive aliquid scripsit, nos quoque docti viri imitati studium in eadem laude versabimur. sed 10 quamquam multa sint Aristotelis, quae subtilissima philosophiae arte celata sint, hic tamen ante omnia liber nimis et acumine sententiarum et verborum breuitate constrictus est. quocirca plus hic quam in decem praedicamentis expositione sudabitur.

15 Prius igitur quid vox sit definiendum est. hoc enim perspicuo et manifesto omnis libri patefiet intentio.

Vox est aeris per linguam percussio, quae per quasdam gutturis partes, quae arteriae vocantur, ab 20 animali profertur. sunt enim quidam alii soni, qui eodem perficiuntur flatu, quos lingua non percutit, ut est tussis. haec enim flatu fit quodam per arterias egrediente, sed nulla linguae inpressione formatur 24 atque ideo nec ullis subiacet elementis, scribi enim p. 290 nullo modo potest. quocirca | vox haec non dicitur, sed tantum sonus. illa quoque potest esse definitio vocis, ut eam dicamus sonum esse cum quadam imaginatione significandi. vox namque cum emittitur, significationis alicuius causa profertur. tussis vero 30 cum sonus sit, nullius significationis causa subreplit

3 Quę qui T 4 eisdem E 5 ergo T 6 repp.
sic semper codices 7 omnino ille T 12 nimis tacumine
T 16 omnis *om.* F 17 intentio DE VOCE SGJ *et in marg.* T
DEFINITIO VOCIS E DIFF VOCIS F² 19 gutturis F 29 alicuius — significationis G² *in marg.* 29 alicuius — significationis G² *in marg.* 30 subreplit S
surripit GT

potius quam profertur. quare quoniam noster flatus ita sese habet, ut si ita percutitur atque formatur, ut eum lingua percutiat, vox sit: si ita percutiat, ut terminato quodam et circumscripto sono vox exeat, locutio fit quae Graece dicitur λέξις. locutio enim est articulata vox (neque enim hunc sermonem id est λέξιν dictionem dicemus, idcirco quod φάσιν dictionem interpretamur, λέξιν vero locutionem), cuius locutionis partes sunt litterae, quae cum iunctae fuerint, unam efficiunt vocem coniunctam compositamque, quae locutio praedicatur. sive autem aliquid quaecumque vox significet, ut est hic sermo homo, sive omnino nihil, sive positum alicui nomen significare possit, ut est blityri (haec enim vox per se cum nihil significet, posita tamen ut alicui nomen sit significabit), sive per se quidem nihil significet, cum aliis vero iuncta designet, ut sunt coniunctiones: haec omnia locutiones vocantur, ut sit propria locutionis forma vox composita quae litteris describatur. ut igitur sit locutio, voce opus est id est eo sono quem percutit lingua, ut et vox ipsa sit per linguam determinata in eum sonum qui inscribi litteris possit. sed ut haec locutio significativa sit, illud quoque addi oportet, ut sit aliqua significandi imaginatio, per quam id quod in voce vel in locutione est proferatur: ut certe ita dicendum sit: si in hoc flatu, quem per arterias emitimus, sit linguae sola percussio, vox est; sin vero talis percussio sit, ut in litteras redigat sonum, locutio; quod si vis quoque quaedam imaginationis adda-

1 quoniam *del.* S² om. F 2 percutitur atque formatur
 S²F²E²B: percuti atq. formari SFEN, percuti atq. formari
 possit T (possit *supra lin.* GJ) ut cū eū B 3 sit] est
 STGNJ (*corr.* S²) 5 fit] sit S²FE² lexis *codices, item* 6
et 8 lexin, 7 phasin 9 litterae *in marg.* S quae coniunctae
 S, *corr.* S² 13 alicuius SF 14 blythyri SG blithyri NT
 blythiri EF? (*in fine suprascr.* s F) 21 et ut b 22 scribi?
 28 fit T

tur, illa significativa vox redditur. concurrentibus
 igitur his tribus: linguae percussione, articulo vocis
 sonitu, imaginatione aliqua proferendi fit interpretatio.
 interpretatio namque est vox articulata per se ipsam
 5 significans. quocirca non omnis vox interpretatio est.
 sunt enim ceterorum animalium voces, quae interpreta-
 tionis vocabulo non tenentur. nec omnis locutio
 interpretatio est, idcirco quod (ut dictum est) sunt
 locutiones quaedam, quae significatione careant et cum
 10 per se quaedam non significant, iunctae tamen cum
 aliis significant, ut coniunctiones. interpretatio autem
 in solis per se significativis et articulatis vocibus per-
 manet. quare convertitur, ut quidquid sit interpretatio,
 illud significet, . quidquid significat, interpretationis
 15 vocabulo nuncupetur. unde etiam ipse quoque Ari-
 stoteles in libris quos de poetica scripsit locutionis
 partes esse syllabas vel etiam coniunctiones tradidit,
 quarum syllabae in eo quod sunt syllabae nihil
 omnino significant, coniunctiones vero consignificare
 20 quidem possunt, per se vero nihil designant. inter-
 pretationis vero partes hoc libro constituit nomen et
 verbum, quae scilicet per se ipsa significant, nihilo-
 minus quoque orationem, quae et ipsa cum vox sit
 ex significativis partibus iuncta significatione non ca-
 25 ret. quare quoniam non de oratione sola, sed etiam
 de verbo et nomine, nec vero de sola locutione, sed
 etiam de significativa locutione, quae est interpretatio,
 hoc libro ab Aristotele tractatur, idcirco quoniam in

16 Ar. Poet. c. 20.

1 significatiua b: significatio SGTE, significatione FS²E²?
 redditur uox T 4 interpretatio om. SNF, in marg. addunt
 GE quae namq; S²F 10 iunctae F: iuncta ceteri 14
 illud quoq; E 16 arte poetica S²FE 23 post orationem
 addit partem esse tradidit S²F cum om. T 28 in hoc S²F
 ab om. T

verbis atque nominibus et in significativis locutionibus
 nomen interpretationis aptatur, a communi nomine
 eorum, de quibus hoc libro tractabitur, id est ab in-
 terpretatione, ipse quoque de interpretatione liber
 inscriptus est. cuius expositionem nos scilicet quam 5
 maxime a Porphyrio quamquam etiam a ceteris
 transferentes Latina oratione digessimus. hic enim
 nobis expositor et intellectus acumine et sententiarum
 dispositione videtur excellere. erunt ergo interpreta-
 tionis duae primae partes nomen et verbum. his enim 10
 quidquid est in animi intellectibus designatur; his
 namque totus ordo orationis efficitur. et in quantum
 vox ipsa quidem intellectus significat, in duas (ut
 dictum est) secatur partes, nomen et verbum, in
 quantum vero vox per intellectuum medietatem sub- 15
 iectas intellectui res demonstrat, significantium vocum
 Aristoteles numerum in decem praedicamenta partitus
 est. atque hoc distat libri huius intentio a praedica-
 mentorum in | denariam multitudinem numerositate p. 291
 collecta, ut hic quidem tantum de numero signifi- 20
 cantium vocum quaeratur, quantum ad ipsas attinet
 voces, quibus significativis vocibus intellectus animi
 designentur, quae sunt scilicet simplicia quidem no-
 mina et verba, ex his vero compositae orationes:
 praedicamentorum vero haec intentio est: de significa- 25
 tivis rerum vocibus in tantum, quantum eas medius
 animi significet intellectus. vocis enim quaedam qua-
 litas est nomen et verbum, quae nimirum ipsa illa
 decem praedicamenta significant. decem namque prae-
 dicamenta numquam sine aliqua verbi qualitate vel 30
 nominis proferuntur. quare erit libri huius intentio
 de significativis vocibus in tantum, quantum con-

1 in om. E 3 in hoc S²F 9 dispositio S corr. S²
 10 partes primae T 11 intellectus F corr. F¹ 12 totius F
 18 in hoc T 20 in tantum? 26 uocibus tractare F, uoc. dicere
 TE, tractare in marg. S 31 proferuntur S²F 32 signatiuis S corr. S²

ceptiones animi intellectusque significant. de decem
 praedicamentis autem libri intentio in eius commen-
 tario dicta est, quoniam sit de significativis rerum
 vocibus, quot partibus distribui possit earum signifi-
 5 catio in tantum, quantum per sensuum atque intel-
 lectuum medietatem res subiectas intellectibus voces
 ipsae valeant designare. in opere vero de poetica
 non eodem modo dividit locutionem, sed omnes om-
 nino locutionis partes adposuit confirmans esse locu-
 10 tionis partes elementa, syllabas, coniunctiones, arti-
 culos, nomina, casus, verba, orationes. locutio nam-
 que non in solis significativis vocibus constat, sed
 supergrediens significationes vocum ad articulatos
 sonos usque consistit. quaelibet enim syllaba vel
 15 quodlibet nomen vel quaelibet alia vox, quae scribi
 litteris potest, locutionis nomine continetur, quae
 Graece dicitur λέξις. sed non eodem modo interpre-
 tatio. huic namque non est satis, ut sit huiusmodi
 vox quae litteris valeat adnotari, sed ad hoc ut ali-
 20 quid quoque significet. praedicamentorum vero in hoc
 ratio constituta est, in quo hae duae partes interpre-
 tationis res intellectibus subiectas designent. nam
 quoniam decem res omnino in omni natura reperiun-
 tur, decem quoque intellectus erunt, quos intellectus
 25 quoniam verba nominaque significant, decem omnino
 erunt praedicamenta, quae verbis atque nominibus de-
 signentur, duo vero quaedam id est nomen et verbum,
 quae ipsos significant intellectus. sunt igitur elementa
 interpretationis verba et nomina, propriae vero partes
 30 quibus ipsa constat interpretatio sunt orationes. ora-
 tionum vero aliae sunt perfectae, aliae imperfectae.

7 Ar. Poet. c. 20.

3 pro quoniam: cum F 4 quod F 7 arte poetica
 FE², arte in marg. S 17 lexis FTE 31 aliae vero inp.
 TE, aliae imperf. om. S in marg. addit S²

perfectae sunt ex quibus plene id quod dicitur valet
 intellegi, imperfectae in quibus aliquid adhuc plenius
 animus exspectat audire, ut est Socrates cum Pla-
 tone. nullo enim addito orationis intellectus pendet
 ac titubat et auditor aliquid ultra exspectat audire. 5
 perfectarum vero orationum partes quinque sunt: de-
 precativa ut Iuppiter omnipotens, precibus si
 flecteris ullis, Da deinde auxilium, pater, at-
 que haec omina firma, imperativa ut Vade age,
 nate, voca Zephyros et labere pennis, inter- 10
 rogativa ut Dic mihi, Damoeta, cuium pecus?
 an Meliboei? vocativa <ut> O pater, o hominum
 rerumque aeterna potestas, enuntiativa, in qua
 veritas vel falsitas invenitur, ut Principio arbori-
 bus varia est natura serendis. huius autem duae 15
 partes sunt. est namque et simplex oratio enuntiativa
 et composita. simplex ut dies est, lucet; composita
 ut si dies est, lux est. in hoc igitur libro Aristo-
 oteles de enuntiativa simplici oratione disputat et de
 eius elementis, nomine scilicet atque verbo. quae 20
 quoniam et significativa sunt et significativa vox arti-
 culata interpretationis nomine continetur, de communi
 (ut dictum est) vocabulo librum de interpretatione
 appellavit. et Theophrastus quidem in eo libro,
 quem de adfirmatione et negatione composuit, de 25
 enuntiativa oratione tractavit. et Stoici quoque in
 his libris, quos *περὶ ἀξιωμαίων* appellant, de isdem

7 Verg. Aen. II 689. 691

9 Verg. Aen. IV 223

11 Verg. Ecl. III 1

12 Verg. Aen. X 18

14 Verg.

Georg. II 9

9 omnia TE 10 pennis S¹E¹ 11 dameta T 12
 melibei T ut b: *om. codices. alterum o om. SFE¹* 15
 creandis *Vergilii codices* 16 et *om. E* 17 est et *comp.*
 S²FE² lux est F²E² 21 uox et art. S²FE² 27 peri
 axiomaticon *codices*

nihilominus disputant. sed illi quidem et de simplici et de non simplici oratione enuntiativa speculantur, Aristoteles vero hoc libro nihil nisi de sola simplici enuntiativa oratione considerat. Aspasius quoque et
 5 Alexander sicut in aliis Aristotelis libris in hoc quoque commentarios ediderunt, sed uterque Aristotelem de oratione tractasse pronuntiat. nam si oratione aliquid proferre (ut aiunt ipsi) interpretari est, de interpretatione liber nimirum veluti de oratione per-
 10 scriptus est, quasi vero sola oratio ac non verba quoque et nomina interpretationis vocabulo concludantur. aequae namque et oratio et verba ac nomina, quae sunt interpretationis elementa, nomine interpretationis | vocantur. sed Alexander addidit imperfecte
 15 sese habere libri titulum: neque enim designare, de qua oratione perscripserit. multae namque (ut dictum est) sunt orationes; sed adiciendum vel subintelligendum putat de oratione illum scribere philosophica vel dialectica id est, qua verum falsumque valeat expediri.
 20 sed qui semel solam orationem interpretationis nomine vocari recipit, in intellectu quoque ipsius inscriptionis erravit. cur enim putaret imperfectum esse titulum, quoniam nihil de qua oratione disputaret adiecerit? ut si quis interrogans quid est homo? alio
 25 respondente animal culpet ac dicat imperfecte illum dixisse, quid sit, quoniam non sit omnes differentias persecutus. quod si huic, id est homini, sunt quaedam alia communia ad nomen animalis, nihil tamen inpediit perfecte demonstrasse, quid homo esset, eum
 30 qui animal dixit: sive enim differentias addat quis sive non, hominem animal esse necesse est. eodem quoque modo et de oratione, si quis hoc concedat primum, nihil aliud interpretationem dici nisi orationem,

5 alios — libros in hunc? 21 recepit? 21.22 scriptionis
 S¹E¹ 23. 24 adiecit T 26 non o. diff. sit E 30 addit
 T 33 interpretatione F

cur qui de interpretatione inscripserit et de qua interpretatione dicat non addiderit culpetur, non est. satis est enim libri titulum etiam de aliqua continenti communi-
 fecisse, ut nos eum et de nominibus et verbis et de orationibus, cum haec omnia uno interpretationis nomine continerentur, supra fecisse docuimus, cum hic liber ab eo
 de interpretatione notatus est. sed quod addidit illam interpretationem solam dici, qua in oratione possit veritas et falsitas inveniri, ut est enuntiativa oratio, fingentis
 est (ut ait Porphyrius) significationem nominis potius quam docentis. atque ille quidem et in intentione libri et in titulo falsus est, sed non eodem modo de iudicio quoque libri huius erravit. Andronicus enim librum hunc Aristotelis esse non putat, quem Alexander vere fortiterque redarguit. quem
 cum exactum diligentemque Aristotelis librorum et iudicem et repertorem iudicavit antiquitas, cur in huius libri iudicio sit falsus, prorsus est magna admiratione dignissimum. non esse namque proprium Aristotelis hinc conatur ostendere, quoniam quaedam Aristoteles
 in principio libri huius de intellectibus animi tractat, quos intellectus animae passiones vocavit, et de his se plenius in libris de anima disputasse commemorat. et quoniam passiones animae vocabant vel tristitiam vel gaudium vel cupiditatem vel alias huiusmodi ad-
 fectiones, dicit Andronicus ex hoc probari hunc librum Aristotelis non esse, quod de huiusmodi adfectionibus nihil in libris de anima tractavisset, non intellegens in hoc libro Aristotelem passiones animae non pro adfectibus, sed pro intellectibus posuisse. his
 Alexander multa alia addit argumenta, cur hoc opus Aristotelis maxime esse videatur. ea namque dicuntur hic, quae sententiis Aristotelis quae sunt de enuntia-

5. 6 continentur F 6. cum om. F¹ haec S, corr. S²
 10. 11 potius sign. nom. S²F 22 et animae T 23 in *supra*
 lin. T 24 vocabat b 30 *prius* pro om. S¹ Hic E¹

tione consentiant; illud quoque, quod stilus ipse propter brevitatem pressior ab Aristotelis obscuritate non discrepat; et quod Theophrastus, ut in aliis solet, cum de similibus rebus tractat, quae scilicet ab Aristotele ante tractata sunt, in libro quoque de affirmatione et negatione, isdem aliquibus verbis utitur, quibus hoc libro Aristoteles usus est. idem quoque Theophrastus dat signum hunc esse Aristotelis librum: in omnibus enim, de quibus ipse disputat post magistrum, leviter ea tangit quae ab Aristotele dicta ante cognovit, alias vero diligentius res non ab Aristotele tractatas exsequitur. hic quoque idem fecit. nam quae Aristoteles hoc libro de enuntiatione tractavit, leviter ab illo transcurra sunt, quae vero magister eius tacuit, ipse subtiliore modo considerationis adiecit. addit quoque hanc causam, quoniam Aristoteles quidem de syllogismis scribere animatus nunquam id recte facere potuisset, nisi quaedam de propositionibus adnotaret. mihi quoque videtur hoc subtiliter perpendentibus liquere hunc librum ad analyticos esse praeparatum. nam sicut hic de simplici propositione disputat, ita quoque in analyticis de simplicibus tantum considerat syllogismis, ut ipsa syllogismorum propositionumque simplicitas non ad aliud nisi ad continens opus Aristotelis pertinere videatur. quare non est audiendus Andronicus, qui propter passionum nomen hunc librum ab Aristotelis operibus separat. Aristoteles autem idcirco passiones animae intellectus vocabat, quod intellectus, quos sermone dicere et oratione proferre consuevimus, ex aliqua causa atque utilitate profecti sunt: ut enim dispersi homines colligerentur et legibus vellent esse subiecti civitatesque condere, utilitas quaedam fuit et causa. quocirca

3 et b: uel *codices*15 subtilior S¹

16 addidit E

17 *pro* scribere: est T

19 hoc uidetur F

22 in *om.* F¹

29 uocauit E

quae ex aliqua utilitate veniunt, ex passione quoque provenire necesse est. nam ut divina sine ulla sunt passione, ita nulla illis extrinsecus utilitas valet adiungi: quae vero sunt passibilia semper aliquam causam atque utilitatem quibus sustententur inveniunt. 5 quocirca huiusmodi intellectus, qui ad alterum oratione proferendi sunt, quoniam ex aliqua causa atque utilitate videntur esse collecti, recte passiones animi nominati sunt. et de intentione quidem et de libri inscriptione et de eo, quod hic maxime Aristotelis 10 liber esse putandus est, haec dicta sufficiunt. quid vero utilitatis habeat, non ignorabit qui sciet qua in oratione veritas constet et falsitas. in sola enim haec enuntiativa oratione consistunt. iam vero quae dividant verum falsumque quaeve definite vel quae varie 15 et mutabiliter veritatem falsitatemque partiantur, quae iuncta dici possint, cum separata valeant praedicari, quae separata dicantur, cum iuncta sint praedicata, quae sint negationes cum modo propositionum, quae earum consequentiae aliaque plura in ipso opere con- 20 siderator poterit diligenter agnoscere, quorum magnam experietur utilitatem qui animum curae alicuius investigationis adverterit. sed nunc ad ipsius Aristotelis verba veniamus.

1. Primum oportet constituere, quid no- 25 men et quid verbum, postea quid est negatio et adfirmatio et enuntiatio et oratio.

Librum incohans de quibus in omni serie tractaturus sit ante proposuit. ait enim prius oportere de

2 sunt *om.* F¹ 5 inuenient E 8 animae? 11 sufficiant b 16 patiantur T 16. 17 quae iuncta *om.* F, *in marg.* quae iunctim F²? 17. 18 iuncta — cum *om.* S¹ 20. 21 considerator SF¹T 21 quorum *ego:* quarum *codices* 22 curae *ego:* cura *codices* 23 ipsius *om.* F 25 quid *Ar. et:* quid sit *codices* 26 sit verbum *codices praeter* ΣE² est *om.* ΣX (*eras. in S*)

quibus disputaturus est definire. hic enim constituere
 definire intellegendum est. determinandum namque
 est quid haec omnia sint id est quid nomen sit, quid
 5 verbum et cetera, quae elementa interpretationis esse
 praediximus. sed adfirmatio atque negatio sub inter-
 pretatione sunt. quare nomen et verbum adfirmatio-
 nis et negationis elementa esse manifestum est. his
 enim compositis adfirmatio et negatio coniunguntur.
 existit hic quaedam quaestio, cur duo tantum nomen
 10 et verbum se determinare promittat, cum plures par-
 tes orationis esse videantur. quibus hoc dicendum
 est tantum Aristotelem hoc libro definisse, quantum
 illi ad id quod instituerat tractare suffecit. tractat
 namque de simplici enuntiativa oratione, quae scilicet
 15 huiusmodi est, ut iunctis tantum verbis et nominibus
 componatur. si quis enim nomen iungat et verbum,
 ut dicat Socrates ambulat, simplicem fecit enun-
 tiativam orationem. enuntiativa namque oratio est
 (ut supra memoravi) quae habet in se falsi verique
 20 designationem. sed in hoc quod dicimus Socrates
 ambulat aut veritas necesse est contineatur aut fal-
 sitas. hoc enim si ambulante Socrate dicitur, verum
 est, si non ambulante, falsum. perficitur ergo enun-
 tiativa oratio simplex ex solis verbis atque nominibus.
 25 quare superfluum est quaerere, cur alias quoque quae
 videntur orationis partes non proposuerit, qui non
 totius simpliciter orationis, sed tantum simplicis enun-
 tiationis instituit elementa partiri. quamquam duae
 30 propriae partes orationis esse dicendae sint, nomen
 scilicet atque verbum. haec enim per sese utraque
 significant, coniunctiones autem vel praepositiones
 nihil omnino nisi cum aliis iunctae designant; parti-
 cipia verbo cognata sunt, vel quod a gerundivo modo

2 definire *om.* S¹ 17 et T 22. 23 est verum F
 25 quae *om.* S¹ 26 proposuit T 33 uerbis E²? vero verbo
editio princeps conata T gerundi F¹E (gerunti? F)

veniant vel quod tempus propria significatione con-
 tineant; interiectiones vero atque pronomina nec non
 adverbia in nominis loco ponenda sunt, idcirco quod
 aliquid significant definitum, ubi nulla est vel passio-
 nis significatio vel actionis. quod si casibus horum 5
 quaedam flecti non possunt, nihil inpedit. sunt enim
 quaedam nomina quae monoptota nominantur. quod
 si quis ista longius et non proxime petita esse arbi-
 tretur, illud tamen concedit, quod supra iam diximus,
 non esse aequum calumniari ei, qui non de omni oratione, 10
 sed de tantum simplici enuntiatione proponat,
 quod tantum sibi ad definitionem sumpserit, quantum
 arbitratus sit operi instituto sufficere. quare dicen-
 dum est | Aristotelem non omnis orationis partes hoc p. 294
 opere velle definire, sed tantum solius simplicis enun- 15
 tiativae orationis, quae sunt scilicet nomen et verbum.
 argumentum autem huius rei hoc est. postquam
 enim proposuit dicens: primum oportet consti-
 tuere, quid sit nomen et quid verbum, non statim
 inquit, quid sit oratio, sed mox addidit et quid sit 20
 negatio, quid adfirmatio, quid enuntiatio, postremo
 vero quid oratio. quod si de omni oratione loqueretur,
 post nomen et verbum non de adfirmatione et
 negatione et post hanc de enuntiatione, sed mox de
 oratione dixisset. nunc vero quoniam post nominis 25
 et verbi propositionem adfirmationem, negationem et
 enuntiationem et post orationem proposuit, confiten-
 dum est, id quod ante diximus, non orationis univer-
 salis, sed simplicis enuntiativae orationis, quae divi-
 ditur in adfirmationem atque negationem, divisionem 30
 partium facere voluisse, quae sunt nomina et verba.
 haec enim per se ipsa intellectum simplicem servant,

1. 2 continent F 7 monoptota S 9 concedat b 10
 calumpniari E eum? 11 tantum de E² enuntiatione om. S¹
 12 sumpserat F 14 omnes SFT 20 et om. F 26 et
 negationem et F 31 uerba et nomina F

quae eadem dictiones vocantur, sed non sola dicuntur.
 sunt namque dictiones et aliae quoque: orationes vel
 imperfectae vel perfectae, cuius plures esse partes
 supra iam docui, inter quas perfectae orationis species
 5 est enuntiatio. et haec quoque alia simplex, alia con-
 posita est. de simplicis vero enuntiationis speciebus
 inter philosophos commentatoresque certatur. aiunt
 enim quidam adfirmationem atque negationem enun-
 tiationi ut species supponi oportere, in quibus et
 10 Porphyrius est: quidam vero nulla ratione consen-
 tiunt, sed contendunt adfirmationem et negationem
 aequivoca esse et uno quidem enuntiationis vocabulo
 nuncupari, praedicari autem enuntiationem ad utras-
 que ut nomen aequivocum, non ut genus univocum;
 15 quorum princeps Alexander est. quorum contentiones
 adponere non videtur inutile. ac prius quibus modis
 adfirmationem atque negationem non esse species
 enuntiationis Alexander putet dicendum est, post
 vero addam qua Porphyrius haec argumentatione
 20 dissolverit. Alexander namque idcirco dicit non
 esse species enuntiationis adfirmationem et negatio-
 nem, quoniam adfirmatio prior sit. priorem vero ad-
 firmationem idcirco conatur ostendere, quod omnis
 negatio adfirmationem tollat ac destruat. quod si ita
 25 est, prior est adfirmatio quae subruatur quam negatio
 quae subruat. in quibus autem prius aliquid et po-
 sterius est, illa sub eodem genere poni non possunt,
 ut in eo titulo praedicamentorum dictum est qui de
 his quae sunt simul inscribitur. amplius: negatio
 30 omnis, inquit, divisio est, adfirmatio compositio atque
 coniunctio. cum enim dico Socrates vivit, vitam
 cum Socrate coniunxi; cum dico Socrates non vivit,
 vitam a Socrate disiunxi. divisio igitur quaedam nega-
 tio est, coniunctio adfirmatio. compositi autem est con-

1 eadem SF sola ego: solae codices 2 quoq; ut b
 4. 5 est species F 5 alias — alias E² 12 unum S¹T 22 fit T

iunctique divisio. prior est igitur coniunctio, quod
 est adfirmatio; posterior vero divisio, quod est negatio.
 illud quoque adicit, quod omnis per adfirmationem
 facta enuntiatio simplicior sit per negationem facta
 enuntiatione. ex negatione enim particula negativa 5
 si sublata sit, adfirmatio sola relinquitur. de eo enim
 quod est Socrates non vivit si non particula
 quae est adverbium auferatur, remanet Socrates vi-
 vit. simplicior igitur adfirmatio est quam negatio.
 prius vero sit necesse est quod simplicius est. in 10
 quantitate etiam quod ad quantitatem minus est prius
 est eo quod ad quantitatem plus est. omnis vero
 oratio quantitas est. sed cum dico Socrates ambu-
 lat, minor oratio est quam cum dico Socrates non
 ambulat. quare si secundum quantitatem adfirmatio 15
 minor est, eam priorem quoque esse necesse est. illud
 quoque adiunxit adfirmationem quendam esse habitum,
 negationem vero privationem. sed prior habitus pri-
 vatione: adfirmatio igitur negatione prior est. et ne
 singula persequi laborem, cum aliis quoque modis 20
 demonstraret adfirmationem negatione esse priorem,
 a communi eas genere separavit. nullas enim species
 arbitratur sub eodem genere esse posse, in quibus
 prius vel posterius consideretur. sed Porphyrius
 ait sese docuisse species enuntiationis esse adfirmatio- 25
 nem et negationem in his commentariis quos in Theo-
 phrastum edidit; hic vero Alexandri argumentatio-
 nem tali ratione dissolvit. ait enim non oportere
 arbitrari, quaecumque quolibet modo priora essent
 aliis, ea sub eodem genere | poni non posse, sed quae- p. 295
 cumque secundum esse suum atque substantiam priora 31
 vel posteriora sunt, ea sola sub eodem genere non
 ponuntur. et recte dicitur. si enim omne quidquid

15 si *om.* S¹TE¹ 16 quoq. priorem F esse *om.* SF
 22 separaret SF, separabat S³F², separat T nullus SF¹
 24 aliquid prius GTE consideratur F 26 iis F²

prius est cum eo quod posterius est sub uno genere esse non potest, nec primis substantiis et secundis commune genus poterit esse substantia; quod qui dicit a recto ordine rationis exorbitat. sed quemadmodum quamquam sint primae et secundae substantiae, tamen utraque aequaliter in subiecto non sunt et idcirco esse ipsorum ex eo pendet, quod in subiecto non sunt, atque ideo sub uno substantiae genere conlocantur: ita quoque quamquam adfirmationes negationibus in orationis prolatione priores sint, tamen ad esse atque ad naturam propriam aequaliter enuntiatione participant. enuntiatio vero est in qua veritas et falsitas inveniri potest. qua in re et adfirmatio et negatio aequales sunt. aequaliter enim et adfirmatio et negatio veritate et falsitate participant. quocirca quoniam <ad> id quod sunt adfirmatio et negatio aequaliter ab enuntiatione participant, a communi eas enuntiationis genere dividi non oportet. mihi quoque videtur quod Porphyrii sit sequenda sententia, ut adfirmatio et negatio communi enuntiationis generi supponantur. longa namque illa et multiplicia Alexandri argumenta soluta sunt, cum demonstravit non modis omnibus ea quae priora sunt sub communi genere poni non posse, sed quae ad esse proprium atque substantiam priora sunt illa sola sub communi genere constitui atque poni non posse. Syrianus vero, cui Philoxenus cognomen est, hoc loco quaerit, cur proponens prius de negatione, post de adfirmatione pronuntiaverit dicens: primum oportet constituere, quid nomen et quid verbum, postea quid est negatio et adfirmatio. et primum quidem nihil proprium dixit, quoniam in quibus et ad-

1 posterius] prius S¹TE¹ 6 utraque b 8 sint E
 13 et *post re om.* F 16 ad *ego addidi: om. codices* 17
pro a: et SF 21 supponatur SF multiplica F 30 quid
 sit n. *codices* 31 est *om.* F primum S: primo S² et *ceteri*

firmatio potest et negatio provenire, prius esse negatio, postea vero adfirmatio potest, ut de Socrate sanus est. potest ei aptari talis adfirmatio, ut de eo dicatur Socrates sanus est; etiam huiusmodi potest aptari negatio, ut de eo dicatur Socrates sanus non est. quoniam ergo in eum adfirmatio et negatio poterit evenire, prius evenit ut sit negatio quam ut adfirmatio. ante enim quam natus esset: qui enim natus non erat, nec esse poterat sanus. huic illud adiecit: servare Aristotelem conversam propositionis et executionis distributionem. hic enim prius post nomen et verbum de negatione proposuit, post de adfirmatione, dehinc de enuntiatione, postremo vero de oratione, sed proposita definiens prius orationem, post enuntiationem, tertio adfirmationem, ultimo vero loco negationem determinavit, quam hic post propositionem verbi et nominis primam locaverat. ut igitur ordo servaretur conversus, idcirco negationem prius ait esse propositam. qua in expositione Alexandri quoque sententia non discedit. illud quoque est additum, quod non esset inutile, enuntiationem genus adfirmationis et negationis accipi oportere, quod quamquam (ut dictum est) ad prolationem prior esset adfirmatio, tamen ad ipsam enuntiationem id est veri falsique vim utrasque aequaliter sub enuntiatione ab Aristotele constitui. id etiam Aristotelem probare. praemisit enim primam negationem, secundam posuit adfirmationem, quae res nihil habet vitii, si ad ipsam enuntiationem adfirmatio et negatio ponantur aequales. quae enim natura aequales sunt, nihil retinent contrarii indifferenter acceptae. est igitur ordo quo proposuit: primum totius orationis

1 est. potest T 2 non est F; non *supra lin.* SE; sanus est *delet* S² 3 de eo *om.* T¹ 6 eo? 8 *post* esset *addit* potuit dici sanus non est T, *in marg.* G² enim *om.* F, *eras.* in E 12 et hinc E 17 primum F ergo T 23 est F (*in ratura*) 26 probare dicit FTE²S² (*in marg.*) probare dicit Misit G (*suprascr.* dicit Premisit G²) enim *om.* E¹ 31 quod F, quoq. T

elementum, nomen scilicet et verbum, post haec ne-
 gationem et adfirmationem, quae species enuntiationis
 sunt. quorum genus id est enuntiationem tertiam
 nominavit, quartam vero orationem posuit, quae ipsius
 5 enuntiationis genus est. et horum se omnium defini-
 tiones daturum esse promisit, quas interim relinquens
 atque praeteriens et in posteriorem tractatum diffe-
 rens illud nunc addit quae sint verba et nomina aut
 quid ipsa significant. quare antequam ad verba Ari-
 10 stotelis ipsa veniamus, pauca communiter de nomini-
 bus atque verbis et de his quae significantur a verbis
 ac nominibus disputemus. sive enim quaelibet inter-
 rogatio sit atque responsio, sive perpetua cuiuslibet
 14 orationis continuatio atque alterius auditus et intel-
 p. 296 legentia, sive hic quidem doceat ille vero discat, | tri-
 bus his totus orandi ordo perficitur: rebus, intellecti-
 bus, vocibus. res enim ab intellectu concipitur, vox
 vero conceptiones animi intellectusque significat, ipsi
 vero intellectus et concipiunt subiectas res et signifi-
 20 cantur a vocibus. cum igitur tria sint haec per quae
 omnis oratio conlocutioque perficitur, res quae sub-
 iectae sunt, intellectus qui res concipiant et rursus a
 vocibus significantur, voces vero quae intellectus de-
 signent, quartum quoque quiddam est, quo voces ipsae
 25 valeant designari, id autem sunt litterae. scriptae
 namque litterae ipsas significant voces. quare quat-
 tuor ista sunt, ut litterae quidem significant voces,
 voces vero intellectus, intellectus autem concipiant res,
 quae scilicet habent quandam non confusam neque
 30 fortuitam consequentiam, sed terminata naturae suae
 ordinatione constant. res enim semper comitantur
 eum qui ab ipsis concipitur intellectum, ipsum vero
 intellectum vox sequitur, sed voces elementa id est

3 quarum? 17—20 res—vocibus *om.* F, *in marg. add.*
 F¹? 26 significant SF 30 suae naturae E 31 constat
 SE comitatur F² 32 eum *del.* F² intellectus F

litterae. rebus enim ante propositis et in propria substantia constitutis intellectus oriuntur. rerum enim semper intellectus sunt, quibus iterum constitutis mox significatio vocis exoritur. praeter intellectum namque vox penitus nihil designat. sed quoniam voces 5 sunt, idcirco litterae, quas vocamus elementa, repertae sunt, quibus vocum qualitas designetur. ad cognitionem vero conversim sese res habet. namque apud quos eadem sunt litterae et qui eisdem elementis utuntur, eisdem quoque nominibus eos ac verbis id 10 est vocibus uti necesse est et qui vocibus eisdem utuntur, idem quoque apud eos intellectus in animi conceptione versantur. sed apud quos idem intellectus sunt, easdem res eorum intellectibus subiectas esse manifestum est. sed hoc nulla ratione convertitur. 15 namque apud quos eadem res sunt idemque intellectus, non statim eadem voces eademque sunt litterae. nam cum Romanus, Graecus ac barbarus simul videant equum, habent quoque de eo eundem intellectum quod equus sit et apud eos eadem res sub- 20 iecta est, idem a re ipsa concipitur intellectus, sed Graecus aliter equum vocat, alia quoque vox in equi significatione Romana est et barbarus ab utroque in equi designatione dissentit. quocirca diversis quoque voces proprias elementis inscribunt. recte igitur di- 25 ctum est apud quos eadem res idemque intellectus sunt, non statim apud eos vel easdem voces vel eadem elementa consistere. praecedit autem res intellectum, intellectus vero vocem, vox litteras, sed hoc converti non potest. neque enim si litterae sint, mox 30 aliqua ex his significatio vocis existit. hominibus namque qui litteras ignorant nullum nomen quaelibet elementa significant, quippe quae nesciunt. nec si voces

sint, mox intellectus esse necesse est. plures enim voces invenies quae nihil omnino significant. nec intellectui quoque subiecta res semper est. sunt enim intellectus sine re ulla subiecta, ut quos centauros
 5 vel chimaeras poetae finxerunt. horum enim sunt intellectus quibus subiecta nulla substantia est. sed si quis ad naturam redeat eamque consideret diligenter, agnoscet cum res est, eius quoque esse intellectum: quod si non apud homines, certe apud eum, qui propriae divinitate substantiae in propria natura ipsius
 10 rei nihil ignorat. et si est intellectus, et vox est; quod si vox fuerit, eius quoque sunt litterae, quae si ignorantur, nihil ad ipsam vocis naturam. neque enim, quasi causa quaedam vocum est intellectus aut
 15 vox causa litterarum, ut cum eadem sint apud aliquos litterae, necesse sit eadem quoque esse nomina: ita quoque cum eadem sint vel res vel intellectus apud aliquos, mox necesse est intellectuum ipsorum vel rerum eadem esse vocabula. nam cum eadem sit
 20 et res et intellectus hominis, apud diversos tamen homines huiusmodi substantia aliter et diverso nomine nuncupatur. quare voces quoque cum eadem sint, possunt litterae esse diversae, ut in hoc nomine quod est homo: cum unum sit nomen, diversis litteris scribi potest. namque Latinis litteris scribi potest,
 25 potest etiam Graecis, potest aliis nunc primum inventis litterarum figuris. quare quoniam apud quos eadem res sunt, eosdem intellectus esse necesse est, apud quos idem intellectus sunt, voces eadem non
 30 sunt et apud quos eadem voces sunt, non necesse

2 significant F 3 est semper E 9 omnes T² Deum b
 10 subst. div. E 13 naturam pertinet F² 14 quaedam
 causa F 15 ut enim cum S²F 16 pro litterae: voces E²
 eadem E² pro nomina: literas E² 18 mox non S²FE²
 25 namque — potest in marg. F 28 res om. F¹ 29 non
 eadem (non supra lin.) F 30 prius sunt om. F

est eadem elementa constitui, dicendum est res et intellectus, quoniam apud omnes idem sunt, | esse naturaliter constitutos, voces vero atque litteras, quoniam diversis hominum positionibus permutantur, non esse naturaliter, sed positione. concludendum est igitur, quoniam apud quos eadem sunt elementa, apud eos eadem quoque voces sunt et apud quos eadem voces sunt, idem sunt intellectus; apud quos autem idem sunt intellectus, apud eosdem res quoque eadem subiectae sunt: rursus apud quos eadem res sunt, idem quoque sunt intellectus; apud quos idem intellectus, non eadem voces; nec apud quos eadem voces sunt, eisdem semper litteris verba ipsa vel nomina designantur. sed nos in supra dictis sententiis elemento atque littera promiscue usi sumus, quae autem sit horum distantia paucis absolvam. littera est inscriptio atque figura partis minimae vocis articulatae, elementum vero sonus ipsius inscriptionis: ut cum scribo litteram quae est *a*, formula ipsa quae atramento vel graphio scribitur littera nominatur, ipse vero sonus quo ipsam litteram voce proferimus dicitur elementum. quocirca hoc cognito illud dicendum est, quod is qui docet vel qui continua oratione loquitur vel qui interrogat, contrarie se habet his qui vel discunt vel audiunt vel respondent in his tribus, voce scilicet, intellectu et re (praetermittantur enim litterae propter eos qui earum sunt expertes). nam qui docet et qui dicit et qui interrogat a rebus ad intellectum profecti per nomina et verba vim propriae actionis exercent atque officium (rebus enim subiectis ab his capiunt intellectus et per nomina verbaque

14 designentur T doctis S¹ 17. 18 min. p. art. voc.
 E 19 littera T pro a: id T 20 grafio STE 24. 25
 vel qui F¹ 29 profecti ego: profecto SFE, profectū T, profectus S²F²E² 30 exercent ego: exercet *codices* atque in
 marg. S

pronuntiant), qui vero discit vel qui audit vel etiam
 qui respondet a nominibus ad intellectus progressi
 ad res usque perveniunt. accipiens enim is qui discit
 vel qui audit vel qui respondet docentis vel dicentis
 5 vel interrogantis sermonem, quid unusquisque illorum
 dicat intellegit et intellegens rerum quoque scientiam
 capit et in ea consistit. recte igitur dictum est in voce,
 intellectu atque re contrarie sese habere eos qui docent,
 dicunt, interrogant atque eos qui discunt, audiunt et re-
 10 spondent. cum igitur haec sint quattuor, litterae, voces,
 intellectus, res, proxime quidem et principaliter litterae
 verba nominaque significant. haec vero principaliter qui-
 dem intellectus, secundo vero loco res quoque designant.
 intellectus vero ipsi nihil aliud nisi rerum significativi
 15 sunt. antiquiores vero quorum est Plato, Aristoteles,
 Speusippus, Xenocrates hi inter res et signifi-
 cationes intellectuum medios sensus ponunt in sensi-
 bilibus rebus vel imaginationes quasdam, in quibus
 intellectus ipsius origo consistat. et nunc quidem
 20 quid de hac re Stoici dicant praetermittendum est.
 hoc autem ex his omnibus solum cognosci oportet,
 quod ea quae sunt in litteris eam significant oratio-
 nem quae in voce consistit et ea quae est vocis ora-
 tio quod animi atque intellectus orationem designet,
 25 quae tacita cogitatione conficitur, et quod haec intel-
 lectus oratio subiectas principaliter res sibi concipiat
 ac designet. ex quibus quattuor duas quidem Aristo-
 teles esse naturaliter dicit, res et animi conceptiones,
 id est eam quae fit in intellectibus orationem, idcirco
 30 quod apud omnes eadem atque immutabiles sint;

6 et om. S¹ 12 verba et nomina S²F, nomina et verba
 (in ras.) E 12 — 13 haec — designant in marg. E 14 si-
 gnificationes F 16 //usippus S, siue usippus S²FT 19
 nunc om. SFT 20 dicunt SF 23 et quod S²FE² est
 om. S¹ uocis est F 24 quod del. S², om. FE 29 intel-
 lectus S¹

duas vero non naturaliter, sed positione constitui, quae sunt scilicet verba nomina et litterae, quas idcirco naturaliter fixas esse non dicit, quod (ut supra demonstratum est) non eisdem vocibus omnes aut isdem utantur elementis. atque hoc est quod ait: 5

Sunt ergo ea quae sunt in voce earum quae sunt in anima passionum notae et ea quae scribuntur eorum quae sunt in voce. et quemadmodum nec litterae omnibus eadem, sic nec voces eadem. quorum autem haec 10 primorum notae, eadem omnibus passiones animae et quorum hae similitudines, res etiam eadem. de his quidem dictum est in his quae sunt dicta de anima, alterius est enim negotii.

Cum igitur prius posuisset nomen et verbum et 15 quaecumque secutus est postea se definire promisisset, haec interim praetermittens de passionibus animae deque earum notis, quae sunt scilicet voces, pauca praemittit. sed cur hoc ita interposuerit, plurimi p. 298 commentatores causas reddere neglexerunt, sed a tribus 20 quantum adhuc sciam ratio huius interpositionis explicita est. quorum Hermine quidem a rerum veritate longe disiuncta est. ait enim idcirco Aristotelen de notis animae passionum interposuisse sermonem, ut utilitatem propositi operis inculcaret. disputaturus 25 enim de vocibus, quae sunt notae animae passionum, recte de his quaedam ante praemisit. nam cum suae nullus animae passiones ignoret, notas quoque cum animae passionibus non nescire utilissimum est. neque enim illae cognosci possunt nisi per voces quae sunt 30

1 non om. S¹ 4. 5 eisdem FE 10 uoces eadem F Ar.:
 eadem uoces ceteri hae codices cf. p. 43, 6 12 animae
 sunt codices: sunt om. Ar. cf. ed. I hae Σ, hee X: eadem
 ceteri 14 dicta post anima X enim om. X¹ (enim est X²)
 16 definire se F 20 neglexerunt b: neglexerant codices
 21. 22 explicata E (corr. E²) 23 Aristotelem F

earum scilicet notae. Alexander vero aliam huiusmodi interpositionis reddidit causam. quoniam, inquit, verba et nomina interpretatione simplici continentur, oratio vero ex verbis nominibusque coniuncta
 5 est et in ea iam veritas aut falsitas invenitur; sive autem quilibet sermo sit simplex, sive iam oratio coniuncta atque composita, ex his quae significant momentum sumunt (in illis enim prius est eorum ordo et continentia, post redundat in voces): quocirca quoniam
 10 niam significantium momentum ex his quae significantur oritur, idcirco prius nos de his quae voces ipsae significant docere proponit. sed Herminus hoc loco repudiandus est. nihil enim tale quod ad causam propositae sententiae pertineret explicuit. Alexander vero strictim proxima intellegentia praeter-
 15 vectus tetigit quidem causam, non tamen principalem rationem Aristotelicae propositionis exsolvit. sed Porphyrius ipsam plenius causam originemque sermonis huius ante oculos conlocavit, qui omnem apud priscos
 20 philosophos de significationis vi contentionem litemque retexuit. ait namque dubie apud antiquorum philosophorum sententias constitisse quid esset proprie quod vocibus significaretur. putabant namque alii res vocibus designari earumque vocabula esse ea quae
 25 sonarent in vocibus arbitrabantur. alii vero incorporeas quasdam naturas meditabantur, quarum essent significationes quaecumque vocibus designarentur: Platonis aliquo modo species incorporeas aemulati dicentis hoc ipsum homo et hoc ipsum equus non hanc cuiuslibet sub-
 30 iectam substantiam, sed illum ipsum hominem specialem et illum ipsum equum, universaliter et incorporaliter co-

2 interpraetationis T 6 *pro iam*: autem S, *om.* F
 7 significantur b 13 ad *in marg.* E 20 de *om.* F¹ 21
 apud *om.* E¹ 22 sententiae S¹ 24 eorum////q; SE, eorumq; T
 uocabula T 25 sonarent *ego*: sonauerunt S, sonauerint S²F E,
 sonuerint T 31 equum significare T

gitantes incorporeales quasdam naturas constituebant, quas ad significandum primas venire putabant et cum aliis item rebus in significationibus posse coniungi, ut ex his aliqua enuntiatio vel oratio conficeretur. alii vero sensus, alii imaginationes significari vocibus arbitrabantur. cum igitur ista esset contentio apud superiores et haec usque ad Aristotelis pervenisset aetatem, necesse fuit qui nomen et verbum significativa esset definiturus praediceret quorum ista designativa sint. Aristoteles enim nominibus et verbis res subiectas significari non putat, nec vero sensus vel etiam imaginationes. sensuum quidem non esse significativas voces nomina et verba in opere de iustitia sic declarat dicens *φύσει γὰρ εὐθύς διήρηται τὰ τε νοήματα καὶ τὰ αἰσθηήματα*, quod interpretari Latine potest hoc modo: natura enim <statim>divisa sunt intellectus et sensus. differre igitur aliquid arbitratur sensum atque intellectum. sed qui passiones animae a vocibus significari dicit, is non de sensibus loquitur. sensus enim corporis passiones sunt. si igitur ita dixisset passiones corporis a vocibus significari, tunc merito sensus intellexeremus. sed quoniam passiones animae nomina et verba significare proposuit, non sensus sed intellectus eum dicere putandum est. sed quoniam imaginatio quoque res animae est, dubitaverit aliquis ne forte passiones animae imagi-

14 Ar. fragm. coll. VRose 76

2 per quas se F² 9 designativa b: designatiua co-
dices 14 διήρηται ego (cf. Ar. 1162, 22 eth. Nic. VIII, 14:
εὐθύς γὰρ διήρηται τὰ ἔργα καὶ ἔστιν ἕτερα ἀνδρὸς καὶ γυ-
ναικός): ANHPHTAI SGNJTE; verba Graeca om. F (ΦΥΣΕΙ
ΓΑΡ ΕΥΘ et alia in marg. F²), dicens hic deest grecum quod
interpretari B 15 ΑΙΣΤΗΜΑΤΑ EN Latine om. F
16 potes VRose statim ego add.: om. codices diuersa E²
est N 19 a om. S¹F 23 designificare F 26 animae
om. F

nationes, quas Graeci *φαντασίας* nominant, dicat. sed haec in libris de anima verissime diligentissimeque separavit dicens *ἔστιν δὲ φαντασία ἕτερον φάσεως καὶ ἀποφάσεως· συμπλοκὴ γὰρ νοημάτων ἐστὶν τὸ ἀληθὲς*
 5 *καὶ τὸ ψεῦδος. τὰ δὲ πρῶτα νοήματα τί διοίσει τοῦ μὴ φαντάσματα εἶναι; ἢ οὐδὲ ταῦτα φαντάσματα, ἀλλ' οὐκ ἄνευ φαντασμάτων.* quod sic interpretamur: est autem imaginatio diversa adfirmatione et negatione; complexio namque intellectuum est
 10 veritas et falsitas. primi vero intellectus quid discrepabunt, ut non sint imaginationes? an certe neque haec sunt imaginationes, sed sine imaginationibus non sunt. quae sententia demonstrat aliud quidem esse imaginationes, aliud intellectus;
 15 ex intellectu quidem complexione adfirmationes fieri et negationes: | quocirca illud quoque dubitavit, utrum primi intellectus imaginationes quaedam essent. primos autem intellectus dicimus, qui simplicem rem concipiunt, ut si qui dicat Socrates solum
 20 dubitatque utrum huiusmodi intellectus, qui in se nihil neque veri continet neque falsi, intellectus sit an ipsius Socratis imaginatio. sed de hoc quoque aperte quid videretur ostendit. ait enim an certe neque haec sunt imaginationes, sed non sine imagi-
 25 nationibus sunt. id est quod hic sermo significat qui est Socrates vel alius simplex non est quidem imaginatio, sed intellectus, qui intellectus praeter imaginationem fieri non potest. sensus enim atque ima-

3 Ar. de an. III, 8: 432, 10—14.

1 fantasias F, phantasias ceteri 2 haec b: hoc codices diligentissimeque neq; N (corr. aequae N¹?) 3—7 dicens. *ἔστιν ἄε* (cet. om.) F, dicens hic item deest grecum B
 6 *φαντάσματα* = imaginationes: *ΦΑΝΤΑΣΜΑ* codices pro
 ἢ: N codices 7 interpretatur EN 10 aliquid S²F 13.
 14 demonstret T, corr. T² 19 quis F 25 idem (pro id est) T² 26 pro qui: quid S, quod S²F

ginatio quaedam primae figurae sunt, supra quas velut fundamento quodam superveniens intellegentia nitatur. nam sicut pictores solent designare lineatim corpus atque substernere ubi coloribus cuiuslibet exprimant vultum, sic sensus atque imaginatio naturaliter in 5 animae perceptione substernitur. nam cum res aliqua sub sensum vel sub cogitationem cadit, prius eius quaedam necesse est imaginatio nascatur, post vero plenior superveniat intellectus cunctas eius explicans partes quae confuse fuerant imaginatione praesumptae. 10 quocirca imperfectum quiddam est imaginatio, nomina vero et verba non curta quaedam, sed perfecta significant. quare recta Aristotelis sententia est: quaecumque in verbis nominibusque versantur, ea neque sensus neque imaginationes, sed solam significare in- 15 tellectuum qualitatem. unde illud quoque ab Aristotele fluentes Peripatetici rectissime posuerunt tres esse orationes, unam quae scribi possit elementis, alteram quae voce proferri, tertiam quae cogitatione conecti unamque intellectibus, alteram voce, tertiam 20 litteris contineri. quocirca quoniam id quod significaretur a vocibus intellectus esse Aristoteles putabat, nomina vero et verba significativa esse in eorum erat definitionibus positurus, recte quorum essent significativa praedixit erroremque lectoris ex multiplici 25 veterum lite venientem sententiae suae manifestatione conpescuit. atque hoc modo nihil in eo deprehenditur esse superfluum, nihil ab ordinis continuatione seiunctum. quaerit vero Porphyrius, cur ita dixerit: sunt ergo ea quae sunt in voce, et non sic: sunt 30

3 si quod S¹E¹ 7 *alt.* sub *om.* F enim (*pro* eius) E
 10 confuse b: confusae SF, confusa TE in im. S², in yma-
 ginationem F praesumpta T 15 imaginationis SFE¹?
 18 sit (*pro* possit) S¹ 19 cogitationem SFE 20 conecti
ego: conectit *codices*, connectitur b 21 teneri F, *corr.* F²
 22 esse *om.* T¹ 28 ad T

igitur voces; et rursus cur ita et ea quae scribuntur et non dixerit: et litterae, quod resolvit hoc modo. dictum est tres esse apud Peripateticos orationes, unam quae litteris scriberetur, aliam quae proferretur in voce, tertiam quae coniungeretur in animo. quod si tres orationes sunt, partes quoque orationis esse triplices nulla dubitatio est. quare quoniam verbum et nomen principaliter orationis partes sunt, erunt alia verba et nomina quae scribantur, alia quae dicantur, alia quae tacita mente tractentur. ergo quoniam proposuit dicens: primum oportet constituere, quid nomen et quid verbum, triplex autem nominum natura est atque verborum, de quibus potissimum proposuerit et quae definire velit ostendit. et quoniam de his nominibus loquitur ac verbis, quae voce proferuntur, idem ipsum planius explicans ait: sunt ergo ea quae sunt in voce earum quae sunt in anima passionum notae et ea quae scribuntur eorum quae sunt in voce, velut si diceret: ea verba et nomina quae in vocali oratione proferuntur animae passiones denuntiant, illa autem rursus verba et nomina quae scribuntur eorum verborum nominumque significantiae praesunt quae voce proferuntur. nam sicut vocalis orationis verba et nomina conceptiones animi intellectusque significant, ita quoque verba et nomina illa quae in solis litterarum formulis iacent illorum verborum et nominum significativa sunt quae loquimur, id est quae per vocem sonamus. nam quod ait: sunt ergo ea quae sunt in voce, subaudiendum est verba et nomina. et rursus cum dicit: et ea quae scribuntur, idem subnectendum rursus est verba scilicet vel nomina. et quod rursus

1 cur om. F¹ 4. 5 proferetur F²T 8 post nomen
ras. sex vel octo litt. in S 12 quid sit n. *codices* 17 ergo
 om. SF 21 uerba rursus F 24 uerba orationis F 30. 31
 cum dicit rursus F 32 vel] et b

adiecit: eorum quae sunt in voce, addendum eorum nomimum atque verborum quae profert atque explicat vocalis oratio. quod si nihil deesset omnino, ita foret totius plenitudo sententiae: sunt ergo ea verba et nomina quae sunt in voce earum quae sunt 5 in anima passionum notae et ea verba et nomina quae scribuntur eorum verborum et nominum quae sunt in voce. quod communiter intellegendum est, licet ea | quae subiunximus deesse videantur. quare non p. 300 est disiuncta sententia, sed primae propositioni con- 10 - tinua. nam cum quid sit verbum, quid nomen definire constituit, cum nominis et verbi natura sit multiplex, de quo verbo et nomine tractare vellet clara significatione distinxit. incipiens igitur ab his nominibus ac verbis quae in voce sunt, quorum essent significa- 15 tiva disseruit. ait enim haec passiones animae designare. illud quoque adiecit quibus ipsa verba et nomina quae in voce sunt designentur, his scilicet quae litterarum formulis exprimuntur. sed quoniam non omnis vox significativa est, verba vero vel nomina 20 numquam significationibus vacant quoniamque non omnis vox quae significat quaedam positione designat, sed quaedam naturaliter, ut lacrimae, gemitus atque maeror (animalium quoque ceterorum quaedam voces naturaliter aliquid ostentant, ut ex canum latratibus 25 iracundia eorumque alia quadam voce blandimenta monstrantur), verba autem et nomina positione significant neque solum sunt verba et nomina voces, sed voces significativae nec solum significativae, sed etiam quae positione designent aliquid, non natura: non dixit: sunt igitur voces earum quae sunt in anima passionum notae. namque neque omnis vox significativa

5. 6 quae sunt in v.—nomina *in marg.* F 15 sunt] sunt designantes TG 17 et verba et T 20 vel] et b 21 vacant *ego*: uacarent *codices*, carent b que *om.* S¹ 22 quadam S²E 24 moerorem S, merorē FĒ 32 nam FT

est et sunt quaedam significativae quae naturaliter non positione significant. quod si ita dixisset, nihil ad proprietatem verborum et nominum pertineret. quocirca noluit communiter dicere voces, sed dixit
 5 tantum ea quae sunt in voce. vox enim universale quiddam est, nomina vero et verba partes. pars autem omnis in toto est. verba ergo et nomina quoniam sunt intra vocem, recte dictum est ea quae sunt in voce, velut si diceret: quae intra vocem continentur intel-
 10 lectum designativa sunt. sed hoc simile est ac si ita dixisset: vox certo modo sese habens significat intellectus. non enim (ut dictum est) nomen et verbum voces tantum sunt. sicut nummus quoque non solum aes inpressum quadam figura est, ut nummus vocetur,
 15 sed etiam ut alicuius rei sit pretium: eodem quoque modo verba et nomina non solum voces sunt, sed positae ad quandam intellectuum significationem. vox enim quae nihil designat, ut est garulus, licet eam grammatici figuram vocis intuentes nomen esse con-
 20 tendant, tamen eam nomen philosophia non putabit, nisi sit posita ut designare animi aliquam conceptionem eoque modo rerum aliquid possit. etenim nomen alicuius nomen esse necesse erit; sed si vox aliqua nihil designat, nullius nomen est; quare si nullius est,
 25 ne nomen quidem esse dicetur. atque ideo huiusmodi vox id est significativa non vox tantum, sed verbum vocatur aut nomen, quemadmodum nummus non aes, sed proprio nomine nummus, quo ab alio aere discrepet, nuncupatur. ergo haec Aristotelis sententia
 30 qua ait ea quae sunt in voce nihil aliud designat nisi eam vocem, quae non solum vox sit, sed quae cum vox sit habeat tamen aliquam proprietatem et

4 dicere (*pro* dixit) T 9. 10 des. s. intell. T, *corr.* T²
 13 nummos S¹ 18 garulus F 20 putabit *ego*: putavit
codices 22 aliq. rer. F 25 dicitur T ideo *om.* F¹
 27 — 28 non — nummus *in marg.* S 30 qua ait *om.* F¹

aliquam quodammodo figuram positae significationis impressam. horum vero id est verborum et nominum quae sunt in voce aliquo modo se habente ea sunt scilicet significativa quae scribuntur, ut hoc quod dictum est quae scribuntur de verbis ac nominibus 5 dictum quae sunt in litteris intellegatur. potest vero haec quoque esse ratio cur dixerit et quae scribuntur: quoniam litteras et inscriptas figuras et voces, quae isdem significantur formulis, nuncupamus (ut *a* et ipse sonus litterae nomen capit et illa quae 10 in subiecto cerae vocem significans forma describitur), designare volens, quibus verbis atque nominibus ea quae in voce sunt adparerent, non dixit litteras, quod ad sonos etiam referri potuit litterarum, sed ait quae scribuntur, ut ostenderet de his litteris dicere quae 15 in scriptione consistenter id est quarum figura vel in cera stilo vel in membrana calamo posset effingi. alioquin illa iam quae in sonis sunt ad ea nomina referuntur quae in voce sunt, quoniam sonis illis nomina et verba iunguntur. sed Porphyrius de utra- 20 que expositione iudicavit dicens: id quod ait et quae scribuntur non potius ad litteras, sed ad verba et nomina quae posita sunt in litterarum inscriptione referendum. restat igitur ut illud quoque addamus, cur non ita dixerit: sunt ergo ea quae sunt in voce 25 intellectuum notae, sed ita earum quae sunt in anima passionum | notae. nam cum ea quae sunt p.301 in voce res intellectusque significant, principaliter quidem intellectus, res vero quas ipsa intellegentia comprehendit secundaria significatione per intellectuum 30 medietatem, intellectus ipsi non sine quibusdam passionibus sunt, quae in animam ex subiectis veniunt rebus. passus enim quilibet eius rei proprietatem,

3 sese E 5 et F 8 scriptas b 15 se de? 15. 16
 quae inscriptione T 17 membrana F 23 proposita F
 24 illas T¹ 26 si T 31. 32 medietatibus (pro pass.) T

quam intellectu complectitur, ad eius enuntiationem designationemque contendit. cum enim quis aliquam rem intellegit, prius imaginatione formam necesse est intellectae rei proprietatemque suscipiat et fiat vel
 5 passio vel cum passione quadam intellectus perceptio. hac vero posita atque in mentis sedibus conlocata fit indicandae ad alterum passionis voluntas, cui actus quidam continuandae intellegentiae protinus ex intimae rationis potestate supervenit, quem scilicet explicat et
 10 effundit oratio nitens ea quae primitus in mente fundata est passione, sive, quod est verius, significatione progressa oratione progrediente simul et significantis se orationis motibus adaequante. fit vero haec passio velut figurae alicuius impressio, sed ita ut in animo
 15 fieri consuevit. aliter namque naturaliter inest in re qualibet propria figura, aliter vero eius ad animum forma transfertur, velut non eodem modo cerae vel marmori vel chartis litterae id est vocum signa mandantur. et imaginationem Stoici a rebus in animam
 20 translata loquuntur, sed cum adiectione semper dicentes ut in anima. quocirca cum omnis animae passio rei quaedam videatur esse proprietas, porro autem designativae voces intellectuum principaliter, rerum dehinc a quibus intellectus profecti sunt signi-
 25 ficatione nitantur, quidquid est in vocibus significativum, id animae passiones designat. sed hae passiones animarum ex rerum similitudine procreantur. videns

4 intellegi T (corr. T¹) 5 intellectio T 6 Haec T
 8 quidem F 9 quem actum F, actum *supra lin.* J, s. actum *supra lin.* S² 12 oratione ego: oratio *codices*; oratio *suprascr.* s. explicat S², oratio//////////explicat F significatione *del. et post simul transponit* F² (E *in marg.*: aliter siue quod est verius significatione progrediente oratio progressa simul et se signif. or. mot. adaeq.) 13 metibus S¹, mentibus F¹ 17 transferetur T, corr. T² 17 vel *om.* F 19 a *om.* S¹ 25 nitatur S¹E¹ 27 animorum SFE et T¹E¹

namque aliquis sphaeram vel quadratum vel quamlibet
 aliam rerum figuram eam in animi intellegentia qua-
 dam vi ac similitudine capit. nam qui sphaeram vi-
 derit, eius similitudinem in animo perpendit et cogitat
 atque eius in animo quandam passus imaginem id 5
 cuius imaginem patitur agnoscit. omnis vero imago
 rei cuius imago est similitudinem tenet: mens igitur
 cum intellegit, rerum similitudinem comprehendit.
 unde fit ut, cum duorum corporum maius unum, minus
 alterum contuemur, a sensu postea remotis corporibus 10
 illa ipsa corpora cogitantes illud quoque memoria ser-
 vante noverimus sciamusque quod minus, quod vero
 maius corpus fuisse conspeximus, quod nullatenus eve-
 niret, nisi quas semel mens passa est rerum similitu-
 dines optineret. quare quoniam passiones animae 15
 quas intellectus vocavit rerum quaedam similitudines
 sunt, idcirco Aristoteles, cum paulo post de passio-
 nibus animae loqueretur, continenti ordine ad simili-
 tudines transitum fecit, quoniam nihil differt utrum
 passiones diceret an similitudines. eadem namque res 20
 in anima quidem passio est, rei vero similitudo. et
 Alexander hunc locum: sunt ergo ea quae sunt
 in voce earum quae sunt in anima passionum
 notae et ea quae scribuntur eorum quae sunt
 in voce. et quemadmodum nec litterae omni- 25
 bus eaedem, sic nec voces eaedem hoc modo
 conatur exponere: proposuit, inquit, ea quae sunt in
 voce intellectus animi designare et hoc alio probat
 exemplo. eodem modo enim ea quae sunt in voce
 passiones animae significant, quemadmodum ea quae 30
 scribuntur voces designant, ut id quod ait et ea quae

1 aliquis *om.* T, aliqui E feram S, speram S²FT
 3 uiē (*pro vi ac*) SF speram FT 9 duum S²F² 12
 sciamusque *ego*: sciemusq. *codices* 14 mens *om.* T 20 pass.
 animae *editio princeps* 24 inscribuntur SFE 26 eaedem
 voces *codices (item p. 36, 6. 7)* 29 enim modo F

scribuntur ita intellegamus, tamquam si diceret:
quemadmodum etiam ea quae scribuntur eorum quae
sunt in voce. ea vero quae scribuntur, inquit Ale-
xander, notas esse vocum id est nominum ac verbo-
rum ex hoc monstravit quod diceret et quemadmo-
5 dum nec litterae omnibus eaedem, sic nec vo-
ces eaedem. signum namque est vocum ipsarum
significationem litteris contineri, quod ubi variae sunt
litterae et non eadem quae scribuntur varias quoque
10 voces esse necesse est. haec Alexander. Porphy-
rius vero quoniam tres proposuit orationes, unam
quae litteris contineretur, secundam quae verbis ac
nominibus personaret, tertiam quam mentis evolveret
intellectus, id Aristotelem significare pronuntiat,
15 cum dicit: sunt ergo ea quae sunt in voce earum
quae sunt in anima passionum notae, quod
ostenderet si ita dixisset: sunt ergo ea quae sunt in
p. 302 voce et verba et nomina animae passionum | notae.
et quoniam monstravit quorum essent voces signifi-
20 tivae, illud quoque docuisse quibus signis verba vel
nomina panderentur ideoque addidisse et ea quae
scribuntur eorum quae sunt in voce, tamquam
si diceret: ea quae scribuntur verba et nomina eorum
quae sunt in voce verborum et nominum notae sunt.
25 nec disiunctam esse sententiam nec (ut Alexander
putat) id quod ait: et ea quae scribuntur ita in-
tellegendum, tamquam si diceret: sicut ea quae scri-
buntur id est litterae illa quae sunt in voce signifi-
cant, ita ea quae sunt in voce notas esse animae
30 passionum. primo quod ad simplicem sensum nihil
addi oportet, deinde tam brevis ordo tamque neces-
saria orationis non est intercidenda partitio, tertium
vero quoniam, si similis significatio est litterarum vo-

5 quo TE¹ 9 eaedem F, eedem T 13 quae F 14 ari-
stotelen T 18 prius et om. TE 20 et b 29 sunt om. SF
30 primum? quidem quod b 31 deinde quod b tamque]
tamquam T 33 esset E²

cumque, quae est vocum et animae passionum, oportet sicut voces diversis litteris permutantur, ita quoque passiones animae diversis vocibus permutari, quod non fit. idem namque intellectus variatis potest vocibus significari. sed Alexander id quod eum superius 5 sensisse memoravi hoc probare nititur argumento. ait enim etiam in hoc quoque similem esse significationem litterarum ac vocum, quoniam sicut litterae non naturaliter voces, sed positione significant, ita quoque voces non naturaliter intellectus animi, sed 10 aliqua positione designant. sed qui prius recepit, ut id quod Aristoteles ait: et ea quae scribuntur ita dictum esset, tamquam si diceret: sicut ea quae scribuntur, quidquid ad hanc sententiam videtur adiungere, aequaliter non dubitatur errare. quocirca 15 nostro iudicio qui rectius tenere volent Porphyrii se sententiis adplicabunt. Aspasius quoque secundae sententiae Alexandri, quam supra posuimus, valde consentit, qui a nobis in eodem quo Alexander errore culpabitur. Aristoteles vero duobus modis esse 20 has notas putat litterarum, vocum passionumque animae constitutas: uno quidem positione, alio vero naturaliter. atque hoc est quod ait: et quemadmodum nec litterae omnibus eadem, sic nec voces eadem. nam si litterae voces, ipsae vero voces in- 25 tellectus animi naturaliter designarent, omnes homines isdem litteris, isdem etiam vocibus uterentur. quod quoniam apud omnes neque eadem litterae neque eadem voces sunt, constat eas non esse naturales. sed hic duplex lectio est. Alexander enim hoc modo 30 legi putat oportere: quorum autem haec primo-

1. 2 oporteret E 11 recipit S, corr. S² 18—19 quam
 — Alexander in marg. S 21 vocum om. S¹ 24. 25 eae-
 dem v. codices (item p. 38, 10 et 29) 27 hisdem S²F²TE
 hisdem SF²TE 31 hae codices (item p. 38, 18)

rum notae, eaedem omnibus passiones animae
 et quorum eaedem similitudines, res etiam
 eaedem. volens enim Aristoteles ea quae positione
 significant ab his quae aliquid designant naturaliter
 5 segregare hoc interposuit: ea quae positione signifi-
 cant varia esse, ea vero quae naturaliter apud omnes
 eadem. et incohans quidem a vocibus ad litteras ve-
 nit easque primo non esse naturaliter significativas
 demonstrat dicens: et quemadmodum nec litterae
 10 omnibus eaedem, sic nec voces eaedem. nam si
 idcirco probantur litterae non esse naturaliter signifi-
 cantes, quod apud alios aliae sint ac diversae, eodem
 quoque modo probabile erit voces quoque non natu-
 raliter significare, quoniam singulae hominum gentes
 15 non eisdem inter se vocibus conloquantur. volens vero
 similitudinem intellectuum rerumque subiectarum do-
 cere naturaliter constitutam ait: quorum autem
 haec primorum notae, eaedem omnibus passio-
 nes animae. quorum, inquit, voces quae apud diver-
 20 sas gentes ipsae quoque diversae sunt significationem
 retinent, quae scilicet sunt animae passiones, illae
 apud omnes eaedem sunt. neque enim fieri potest, ut
 quod apud Romanos homo intellegitur lapis apud
 barbaros intellegatur. eodem quoque modo de ceteris
 25 rebus. ergo huiusmodi sententia est, qua dicit ea
 quae voces significant apud omnes hominum gentes
 non mutari, ut ipsae quidem voces, sicut supra mon-
 stravit cum dixit quemadmodum nec litterae
 omnibus eaedem, sic nec voces eaedem, apud
 30 plures diversae sint, illud vero quod voces ipsae si-
 gnificant apud omnes homines idem sit nec ulla ra-

1 animae sunt *codices* (*item* 19) 7 inchoatis T 8 si-
 gnificas S¹, significativas T 15 colloquantur b 17 // // // // ait S,
 quod ait TE (quod *del.* E¹?) 22 apud *om.* F, *add.* F¹
 23 qui T 24 modo quoq. F 29 apud *ego*: cum apud
codices 31 fit F

tione valeat permutari, qui sunt scilicet intellectus rerum, qui quoniam naturaliter sunt permutari non possunt. atque hoc est quod ait: quorum autem haec primorum notae, id est voces, eadem omnibus passiones animae, ut demonstraret voces 5 quidem esse diversas, quorum autem ipsae voces significativae essent, quae sunt scilicet animae passiones, easdem apud omnes esse nec | ulla ratione, quoniam p. 303 sunt constitutae naturaliter, permutari. nec vero in hoc constitit, ut de solis vocibus atque intellectibus 10 loqueretur, sed quoniam voces atque litteras non esse naturaliter constitutas per id significavit, quod eas non apud omnes easdem esse proposuit, rursus intellectus quos animae passiones vocat per hoc esse naturales ostendit, quod apud omnes idem sint, a quibus 15 id est intellectibus ad res transitum fecit. ait enim quorum hae similitudines, res etiam eadem hoc scilicet sentiens, quod res quoque naturaliter apud omnes homines essent eadem: sicut ipsae animae passiones quae ex rebus sumuntur apud omnes homi- 20 nes eadem sunt, ita quoque etiam ipsae res quarum similitudines sunt animae passiones eadem apud omnes sunt. quocirca quoque naturales sunt, sicut sunt etiam rerum similitudines, quae sunt animae passiones. Herminus vero huic est expositioni con- 25 trarius. dicit enim non esse verum eosdem apud omnes homines esse intellectus, quorum voces significativae sint. quid enim, inquit, in aequivocatione dicetur, ubi unus idemque vocis modus plura significat? sed magis hanc lectionem veram putat, ut ita 30 sit: quorum autem haec primorum notae, hae omnibus passiones animae et quorum hae similitudines, res etiam hae: ut demonstratio vi-

4 hae *codices* (item 31) 5 animae sunt *codices* (item 32)
 21 quarum b: quorum *codices* 23 homines F, corr. F² res
 quoq. b 28 sunt F 31 autem om. S¹

deatur quorum voces significativae sint vel quorum
 passiones animae similitudines. et hoc simpliciter ac-
 ciendum est secundum Herminum, ut ita dicamus:
 quorum voces significativae sunt, illae sunt animae
 5 passiones, tamquam diceret: animae passiones sunt,
 quas significant voces, et rursus quorum sunt simili-
 tudines ea quae intellectibus continentur, illae sunt
 res, tamquam si dixisset: res sunt quas significant in-
 tellectus. sed Porphyrius de utrisque acute subti-
 10 literque iudicat et Alexandri magis sententiam pro-
 bat, hoc quod dicat non debere dissimulari de multi-
 plici aequivocationis significatione. nam et qui dicit
 ad unam quamlibet rem commodat animum, scilicet
 quam intellegens voce declarat, et unum rursus intel-
 15 lectum quemlibet is qui audit exspectat. quod si, cum
 uterque ex uno nomine res diversas intellegunt, ille
 qui nomen aequivocum dixit designet clarius, quid illo
 nomine significare voluerit, accipit mox qui audit et
 ad unum intellectum utrique conveniunt, qui rursus
 20 fit unus apud eosdem illos apud quos primo diversae
 fuerant animae passiones propter aequivocationem no-
 minis. neque enim fieri potest, ut qui voces positione
 significantes a natura eo distinxerit quod easdem apud
 omnes esse non diceret, eas res quas esse naturaliter
 25 proponebat non eo tales esse monstraret, quod apud
 omnes easdem esse contenderet. quocirca Alexander
 vel propria sententia vel Porphyrii auctoritate pro-
 bandus est. sed quoniam ita dixit Aristoteles:
 quorum autem haec primorum notae, eaedem
 30 omnibus passiones animae sunt, quaerit Ale-

9. 10 *suptiliterq.* SE 11 *hoc del.* S², *om.* F quod F:
 quo STEGN, quoque E² dicit E² 14 *voce eras. in* F
 16 *utrique?* 17 *designat* T quod T 18 *nomen* S¹
 23 *distinxerint* T quos (*suprascr.* d) S, qui (*in marg.* quod)
 T 24 *eas] is?* 25 *demonstraret* T 27 *pro porphirii* E
 29 *hae codices*

xander: si rerum nomina sunt, quid causae est ut primorum intellectuum notas esse voces diceret Aristoteles? rei enim ponitur nomen, ut cum dicimus homo significamus quidem intellectum, rei tamen nomen est id est animalis rationalis mortalis. cur ergo non primarum magis rerum notae sint voces quibus ponuntur potius quam intellectuum? sed fortasse quidem ob hoc dictum est, inquit, quod licet voces rerum nomina sint, tamen non idcirco utimur vocibus, ut res significemus, sed ut eas quae ex rebus nobis innatae sunt animae passiones. quocirca propter quorum significantiam voces ipsae proferuntur, recte eorum primorum esse dixit notas. in hoc vero Aspasiaus permolestus est. ait enim: qui fieri potest, ut eaedem apud omnes passiones animae sint, cum tam diversa sententia de iusto ac bono sit? arbitratur Aristotelem passiones animae non de rebus incorporealis, sed de his tantum quae sensibus capi possunt passiones animae dixisse. quod perfalsum est. neque enim umquam intellexisse dicetur, qui fallitur, et fortasse quidem passionem animi habuisse dicetur, quicumque id quod est bonum non eodem modo quo est, sed aliter arbitratur, intellexisse vero non dicitur. Aristoteles autem cum de similitudine loquitur, de intellectu pronuntiat. neque enim fieri potest, ut qui quod bonum est malum esse arbitratur boni similitudinem mente conceperit. neque enim intellexit rem subiectam. sed quae sunt iusta ac bona ad positionem omnia naturamve referuntur. et si de iusto ac bono ita loquitur, ut de eo quod civile ius aut civilis in-

1 quod T causa SF 2 dixerit b 4 pro tamen:
quidem T 6 sunt E, corr. E² 8 quidem post dictum F
10 nris STE (corr. S²E²) 11 sint S praeter T 13 esse
prim. F 22 //id S, cum id TE (cum del. E²) quidem
(pro quod est) T quo S²F²: quod SFTE 23 dicetur?
29 si om. S¹ 30 ita om. F¹

iuria dicitur, recte non eadem sunt passiones animae, quoniam civile ius et civile bonum positione est, non natura. naturale vero bonum atque iustum apud omnes gentes idem est. et de deo quoque idem: cuius
 5 quamvis diversa cultura sit, idem tamen cuiusdam eminentissimae naturae est intellectus. quare repetendum breviter a principio est. <a>partibus enim ad orationem usque pervenit: nam quod se prius quid esset verbum, quid nomen constituere dixit, hae mi-
 10 nimae orationis partes sunt; quod vero adfirmationem et negationem, iam de composita ex verbis et nominibus oratione loquitur, quae eadem rursus partes sunt enuntiationis. et post enuntiationis propositionem de oratione loqui proposuit, cuius ipsa quoque enuntiatio
 15 pars est. et quoniam (ut dictum est) triplex est oratio, quae in litteris, quae in voce, quae in intellectibus est, qui verbum et nomen definiturus esset eaque significativa positurus, dicit prius quorum significativa sint ipsa verba et nomina et incohat quidem
 20 ab his nominibus et verbis quae sunt in voce dicens: sunt ergo ea quae sunt in voce et demonstrat quorum sint significativa adiciens earum quae sunt in anima passionum notae. rursus nominum ipsorum verborumque quae in voce sunt ea verba et
 25 nomina quae essent in litteris constituta significativa esse declarat dicens et ea quae scribuntur eorum quae sunt in voce. et quoniam quattuor ista quaedam sunt: litterae, voces, intellectus, res, quorum litterae et voces positione sunt, natura vero res atque
 30 intellectus, demonstravit voces non esse naturaliter, sed positione per hoc quod ait non easdem esse apud omnes, sed varias, ut est et quemadmodum nec

1 non recte F 7 a ego add.: om. codices 8 quod om. T
 15. 16 or. est F 16 postrem. in om. FE 18 ea quae FE
 positurus b: positurus est codices 22 sign. sint F eorum SFE
 30 litteras et voces? 31 per om. SFT quod b: quo/// F, quo STE

litterae omnibus eadem, sic nec voces eadem. ut vero demonstraret intellectus et res esse naturaliter, ait apud omnes eosdem esse intellectus, quorum essent voces significativae, et rursus apud omnes easdem esse res, quarum similitudines essent 5 animae passiones, ut est quorum autem haec primorum notae, scilicet quae sunt in voce, eadem omnibus passiones animae et quorum hae similitudines, res etiam eadem. passiones autem animae dixit, quoniam alias diligenter ostensum est 10 omnem vocem animalis aut ex passione animae aut propter passionem proferri. similitudinem vero passionem animae vocavit, quod secundum Aristotelem nihil aliud intellegere nisi cuiuslibet subiectae rei proprietatem atque imaginationem in animae ipsius 15 reputatione suscipere, de quibus animae passionibus in libris se de anima commemorat diligentius disputasse. sed quoniam demonstratum est, quoniam et verba et nomina et oratio intellectuum principaliter significativa sunt, quidquid est in voce significationis ab intellectibus venit. quare prius paululum de intellectibus perspiciendum ei qui recte aliquid de vocibus disputabit. ergo quod supra passiones animae et similitudines vocavit, idem nunc apertius intellectum 20 vocat dicens:

Est autem, quemadmodum in anima aliquotiens quidem intellectus sine vero vel falso, aliquotiens autem cui iam necesse est horum alterum inesse, sic etiam in voce; circa compositionem enim et divisionem est falsitas veri- 25 30

1. 2 eadem v. *codices* 2 et] ut E, *corr.* E² 3 intellectus esse E 5 quarum b: quorum *codices* 6 haec E *Ar. ταῦτα*: hae E² et *ceteri* 8 animae sunt *codices* 14 aliud S: aliud est S²F, est aliud TE 18 *alt.* quon.] quomodo E 22 perspiciendum S: persp. est S²FTE de *om.* SF 23 disputavit S¹F¹TE 28 cui *Ar. φ̄ cf. ed. I*: cum *codices* 30 autem ΣΧ - falsitas veritasq; ΣΧ: veritas fals. *ceteri*

tasque. nomina igitur ipsa et verba consimilia sunt sine compositione vel divisione intellectui, ut homo vel album, quando non additur aliquid; neque enim adhuc verum aut falsum est. huius autem signum hoc est: hircocervus enim significat aliquid, sed nondum verum vel falsum, si non vel esse vel non esse addatur, vel simpliciter vel secundum tempus.

Quoniam nomen et verbum atque omnis oratio significativa sunt animae passionum, ex ipsis sine dubio quae designant in eisdem vocibus proprietates significationis innascitur. hic vero est totus atque continuus Aristotelicae ordo sententiae: quoniam, inquit, ea primum vocibus significantur quae animo et cogitatione versamus, intellectuum vero alios quidem simplices et sine veri vel falsi enuntiatione perpendimus, ut cum nobis hominis proprietates tacita imaginatione suggeritur (nulla namque ex hac intellegentiae simplicitate vel veritatis nascitur vel falsitatis agnitio), sunt vero intellectus quidam compositi atque coniuncti in quibus inest iam quaedam veritatis vel falsitatis inspectio, ut cum ad quamlibet simplicem perceptionem mentis adiungitur aliud quod esse aliquid vel non esse constituat, ut si ad hominis intellectum esse vel non esse vel album esse vel album non esse copuletur (fient enim cogitabiles orationes veritatis vel falsitatis participes hoc modo: homo est, homo non est, homo albus est, homo albus non est, quarum quidem homo est vel homo albus est compositione dicitur: nam prior esse atque hominem, posterior hominem albo composita intellectus praedicatione conecit): sin vero ad hominis intellectum adiciam quiddam, ut ita sit homo

1 ipsa post verba F et similia (suprascr. con) T
 5 hoc est om. Σ 7 si non vel esse om. F additur T, corr. T²
 14 in animo T 15 uersantur S²F² 17 hominis b: nominis
 cod. 26 vel falsitatis//// S, falsitatisque (om. vel) TE 31 si ergo?

est vel non est vel albus est aut aliquid tale, tunc in ipsa cogitatione veritas aut falsitas nascitur: ergo, inquit, quemadmodum aliquotiens quidam simplices intellectus sunt, qui vero falsoque careant, quidam vero in quibus horum alterum reperiatur, sic 5 etiam et in voce. nam quae voces denuntiant simplices intellectus, ipsae quoque a falsitate et veritate seiunctae sunt, quae vero huiusmodi significant intellectus in quibus iam vel veritas vel falsitas constituta est, in 10 ipsis quoque horum alterum inveniri necesse est. nam si quis hoc solum dicat homo vel album vel etiam hircocervus, quamquam ista quiddam significant, quoniam tamen significant simplicem intellectum, manifestum est omni veritatis vel falsitatis proprietate carere. et tota quidem sententia se hoc modo habet. 15 diligentius tamen est attendendum quid est quod ait: circa compositionem enim et divisionem est falsitas veritasque; quid etiam quod dictum est: nomina igitur ipsa et verba consimilia sunt sine compositione vel divisione intellectui; illud quoque 20 cur composito nomine vel cur etiam usus est non rei subsistentis exemplo, ut diceret hircocervus enim significat aliquid. nec illud praetereundum est quid est quod dictum sit vel simpliciter vel secundum tempus. et primum quidem de eo dicendum est quod 25 ait: circa compositionem enim et divisionem est falsitas veritasque. quaeritur namque, utrumne omnis veritas circa compositionem divisionemque sit, an quaedam est, quaedam vero minime. illud quoque, an in omni compositione vel divisione veritas falsitasque 30 constituta sit, an hoc non generaliter, sed in quadam compositionis vel divisionis parte veritas falsitasque versetur. in opinionibus namque veritas est, quotiens ex subiecta

2 vel F 3 inquit vel F quidem? 13 simplicem om. F¹
 15 se om. E¹ 17.18 veritas fals. *codices* 21 rei non b 23.24
 quid sit quod d. est b 25 primum F: primo *cet.* 28 que om. S¹

re capitur imaginatio vel etiam quotiens ita, ut sese res habet, imaginationem accipit intellectus; falsitas vero est quotiens aut non ex subiecto aut non ut sese habet res imaginatio subicitur intellectui. sed ad-
 5 huc in veritate atque falsitate nihil equidem aliud reperitur nisi quaedam opinionis habitudo ad subiectam rem. qua enim habitudine et quomodo sese habeat imaginatio ad rem subiectam, hoc solum in hac veritate vel falsitate perspicitur. quam quidem
 10 habitudinem nullus dixerit compositionem. in hoc vero divisionis nullus ne fictus quidem modus intellegi potest. illud quoque considerandum est, numne aliqua sit in his compositio vel divisio, quae secundum substantiam suam vera dicuntur, ut est vera voluptas
 15 bene vivendi, ut est falsa voluptas bellandi. etiam illud quoque respiciendum est, quod in omnium maximo deo quidquid intellegitur non in eo acciderit, sed substantialiter intellegitur. etenim quae bona sunt substantialiter de eo non acciderit credimus. quod si
 20 substantialiter credimus deum, deum vero nullus dixerit falsum nihilque in eo acciderit poterit evenire, ipsa veritas deus dicendus est. ubi igitur compositio vel divisio in his quae simplicia naturaliter sunt nec ulla cuiuslibet rei conlatione iunguntur? quare non omnis
 25 veritas neque falsitas circa compositionem divisionemque constat, sed sola tantum quae in multitudine intellectuum fit et in prolatione dicendi. nam in ipsa quidem habitudine imaginationis et rei nulla compositio est, in coniunctione vero intellectuum compositio fit.
 30 nam cum dico Socrates ambulat, hoc ipsum quidem,

2 — 4 imaginationem — res *in marg.* F 3 alterum non
supra lin. T 4 intellectu T, *corr.* T² 7 quia T 8 habet F
 10 nullas T 11 nullus TE²: ullus *ceteri* ne b: nec *codices*
 12 num ne ST, ne non F 14 dicuntur aut falsa b 15
 videndi T 20 vero *om.* F dixerit E²: disserit *codices*
 28. 29. compositionest T, *corr.* T²

quod eum ambulare concepi, nulla compositio est; quod
 vero in intellectus progressionem ambulationem cum So-
 crate coniungo, quaedam iam facta est compositio. | p. 306
 quod si hoc oratione protulero, rursus eadem compo-
 sitio est et circa eam vis veritatis et falsitatis adparet. 5
 quocirca in his solis compositionibus invenitur veritas
 atque mendacium, de quibus tota nunc quaestio est,
 in nomine scilicet et verbo, in negatione et adfirma-
 tione et enuntiatione et oratione. quae scilicet compo-
 sitiones veritatis et falsitatis naturam ab intellectibus 10
 accipientes in significationis prolatione conservant. de
 divisione autem quae ad negationem pertinet deque
 compositione quae ad adfirmationem paulo post enuclea-
 tius dicam. nunc illud videndum est, utrum verum sit
 circa omnem compositionem circaque omnem divisionem 15
 veritatem vel mendacium provenire, quod omnino falsum
 est. quis enim dixerit huiusmodi nominum coniun-
 ctionem et Socrates et Plato vel si a se haec no-
 mina dividantur nec Socrates nec Plato veri ali-
 quam falsive tenere significantiam? quare confitendum 20
 est non circa omnem divisionem neque circa omnem
 compositionem, eam scilicet quae in oratione versatur,
 mendacium veritatemque subsistere. sed illud verissi-
 mum est, quod omnis quae est in oratione veritas
 falsitasque in compositione et divisione nascitur, non 25
 tamen omnis orationis compositio vel divisio verum
 retinet aut falsum. ergo si sic dixisset: circa omnem
 compositionem vel divisionem veritas falsitasque est,
 mentiretur. sed quoniam dixit simpliciter: veritas
 falsitasque circa compositionem divisionemque est, veris- 30
 sime subtilissimeque dixisse putandus est. illa enim

1 *pr.* quod *om.* S¹ 2 vero *om.* T non ambulationem E¹
 7 falsitas (*suprascr.* vel mendacium) T 9. 10 quae — compo-
 sitiones *ego*: quā — compositionē SF, qua — compositione TE
 11 significatinis T de *om.* T¹ 13 ad *om.* SF¹E¹ 24
alt. est *om.* F¹ 29 simpliciter T

nomina quae ita dicuntur simplicia, ut veritatem aut falsitatem quodammodo valeant designare, huiusmodi sunt, ut intra se atque intra significationem suam quandam retineant compositionem, ut si qui dicat lego. 5 hoc est enim dicere lego, tamquam si dicat ego lego. hoc autem compositio est. vel quotiens interrogante alio respondet alius uno tantum sermone, videtur quoque tunc simplex sermo veritatem mendaciumque perficere. quod perfalsum est. audientis namque 10 responsio ad totum ordinem superioris enuntiationis adiungitur: ut si quis interroganti mundusne animal sit, est responderit, videtur haec una particula veritatem vel mendacium continere, sed falso. non enim una est, sed ad vim ipsius responsionis intuenti tale 15 est ac si diceret mundus animal est. quod vero ait nomina ipsa et verba consimilia esse sine compositione vel divisione intellectui, illud designat, quod supra iam dixit, ea quae sunt in voce notas esse animae passionum. quod si notae sunt, 20 sicut litterae vocum in se similitudinem gerunt, ita voces intellectuum. et quoniam dictum est, cur de similitudine verborum nominumque atque animae passionum dixerit, cur etiam circa compositionem et divisionem falsum verumque esse proposuerit, dicendum est quid 25 sit ipsa compositio vel divisio, in qua veritas et falsitas invenitur. nam quoniam de simplici enuntiativa oratione perpendit, ut posterius ipse in divisione declarat dicens: est autem una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio, illam nunc compositionem designare vult, quae alicuius vel substantiam 30 constituit vel aliquid secundum esse coniungit. nam cum dico Socrates est, hoc ipsum esse Socrati adplico et substantiam eius esse constituo. sin vero

4 quis F
33 esse om. F¹

6 haec F

7 aliquo F²

25 qua om. S¹

dixero Socrates philosophus est, philosophiam et Socratem secundum esse composui, vel si dicam Socrates ambulat, huiusmodi est tamquam si dicam Socrates ambulans est. igitur quotiens huiusmodi fuerit compositio, quae secundum esse verbum vel substantiam constituat vel res coniungat, adfirmatio dicitur et in ea veri falsique natura perspicitur. et quoniam omnis negatio ad praedicationem constituitur (huius enim adfirmationis quae est Socrates est negatio est non ea quae dicit non Socrates est, sed ea quae 10 pronuntiat Socrates non est et ad id quod esse Socrates dictus est negatio adponitur, ut eum id dicamus non esse, quod ante dictus est esse): igitur quoniam id quod in adfirmatione secundum esse vel constitutum vel coniunctum fuerit ad id addita negatio 15 separat, vel ipsam substantiae constitutionem vel etiam factam per id quod dictum est esse aliquid coniunctionem, divisio vocatur. quando enim dico Socrates non est, esse a Socrate seiunxi et cum dico Socrates philosophus non est, Socraten 20 ab eo quod est philosophum esse separavi, quam separationem, quae ad negationem pertinet, divisionem vocavit. ergo manifestum est, quoniam si simplex in animae | passionibus intellectus fuerit, cum p. 307 ipse intellectus nullam adhuc veri falsique retineat 25 naturam, eius quoque prolationem ab utrisque esse separatam. sed cum compositio secundum esse facta vel etiam divisio in intellectibus, in quibus principaliter veritas et falsitas procreatur, evenerit, quoniam ex intellectibus voces capiunt significationem, eas quoque 30 secundum intellectum qualitatem veras vel falsas esse necesse est. maximam vero vim habet exempli novitas

5 verbum esse F¹ 7 perficitur S¹F¹ 10 *alt.* est *om.* E¹
 11 et *om.* T 12 cum T 13 est *om.* T 14 esse *om.* S¹
 20 socratem E 26 eius T: eorum *ceteri* 28 in *om.* S¹T E¹
 intellectus S¹

et exquisita subtilitas. ad demonstrandum enim quod unum solum nomen neque verum sit neque falsum, posuit huiusmodi nomen, quod compositum quidem esset, nulla tamen eius substantia reperiretur. si quod ergo
 5 unum nomen veritatem posset falsitatemve retinere, posset huiusmodi nomen, quod est hircocervus, quoniam omnino in rebus nulla illi substantia est, falsum aliquid designare, sed non designat aliquam falsitatem. nisi enim dicatur hircocervus vel esse vel non esse,
 10 quamquam ipsum per se non sit, solum tamen dictum nihil falsi in eo sermone verive perpenditur. igitur ad demonstrandam vim simplicis nominis, quod omni veritate careat atque mendacio, tale in exemplo posuit nomen, cui res nulla subiecta sit. quod si quid verum
 15 vel falsum unum nomen significare posset, nomen quod eam rem designat, quae in rebus non sit, omnino falsum esset. sed non est: non igitur ulla veritas falsitasque in simplici unquam nomine reperietur. nec illud parvae curae fuit non ponere nomen quod omnino
 20 nihil significaret, sed quod cum significaret quiddam, tamen verum aut falsum esse non posset, ut non videretur veritatis falsitatisque cassum esse, eo quoniam nihil significaret, sed quoniam esset simpliciter dictum. quamquam in eodem illud quoque conficit, ut ostenderet
 25 non solum simplex nomen veritate atque mendacio esse alienissimum, sed etiam composita quoque nomina, si non habeant aliquam secundum esse vel non esse (sicut superius dictum est) compositionem, verum vel falsum significare non posse: tamquam si diceret: non
 30 solum simplex nomen praeter aliquam compositionem nihil verum falsumve significat, sed etiam composita

3 cum compositum S ² F ²	4 reperietur F ²	6 posset
ego: possit F ² , posuit <i>codices</i>	12 demonstrandum T	16
designet T	20 cum] qm S ¹	21 aut <i>om.</i> T
ego: causa/// S, causa <i>ceteri</i>	24 confecit?	27 habent T
31 compositio T ¹		

utroque carent (sicut ipse iam dixit) nisi illis aut esse
aut non esse addatur, vel simpliciter vel secun-
dum tempus. hoc vero idcirco addidit, quod in qui-
busdam ita enuntiationes fiunt, ut quod de ipsis dicitur
secundum substantiam proponatur, in quibusdam vero 5
hoc ipsum esse quod additur non substantiam sed
praesentiam quandam significet. cum enim dicimus
deus est, non eum dicimus nunc esse, sed tantum
in substantia esse, ut hoc ad inmutabilitatem potius
substantiae quam ad tempus aliquod referatur. si autem 10
dicamus dies est, ad nullam diei substantiam perti-
net nisi tantum ad temporis constitutionem. hoc est
enim quod significat est, tamquam si dicamus nunc est.
quare cum ita dicimus esse ut substantiam designemus,
simpliciter est addimus, cum vero ita ut aliquid prae- 15
sens significetur, secundum tempus. haec una quam
diximus expositio. alia vero huiusmodi est: esse ali-
quid duobus modis dicitur: aut simpliciter aut secun-
dum tempus. simpliciter quidem secundum praesens
tempus, ut si quis sic dicat hircocervus est. prae- 20
sens autem quod dicitur tempus non est, sed confinium
temporum: finis namque est praeteriti futuri-
que principium. quocirca quisquis secundum praesens hoc ser-
mone quod est esse utitur, simpliciter utitur, qui vero
aut praeteritum iungit aut futurum, ille non simpli- 25
citer, sed iam in ipsum tempus incurrit. tempora
namque (ut dictum est) duo ponuntur: praeteritum
atque futurum. quod si quis cum praesens nominat,
simpliciter dicit, cum utrumlibet praeteritum vel futurum
dixerit, secundum tempus utitur enuntiatione. est quo- 30
que tertia huiusmodi expositio, quod aliquotiens ita

1 illis b: illi *codices* 2 aut] vel F 8 eum] enim S¹
12.13 hoc autem est F 16 una S: est una S² et ceteri 21
confinium S¹F¹ 22 tempus temporum SF 25 iungat F,
ingit (sic) T 28 nominatur T 29 praeteriti vel futuri
codices: corr. b

tempore utimur, ut indefinite dicamus: ut si qui dicat
 est hircocervus, fuit hircocervus, erit hircocervus, hoc indefinite et simpliciter dictum est. sin
 vero aliquis addat nunc est vel heri fuit vel cras
 5 erit, ad hoc ipsum esse quod simpliciter dicitur addit
 tempus. quare secundum unam trium harum expositionum
 intellegendum est quod ait: si non vel esse vel non esse
 addatur, vel simpliciter vel secundum tempus. sed ei quod ante proposuit, quem-
 10 admodum esset aliquotiens quidem in anima intellectus sine vero vel falso, post quasi consequens
 | reddidit nomina ipsa per se verbaque esse simplicibus
 intellectibus consimilia, ut homo vel album; ei vero quod ait
 cui iam necesse est 15 horum alterum inesse nihil interim reddidit, sed hoc
 eo supplevisse putabitur, quod ait: sed nondum verum vel falsum
 est, si non vel esse vel non esse addatur. haec est enim
 intellectuum quaedam compositio, cui iam necesse est horum
 alterum inesse, 20 qua in oratione vel esse vel non esse additur.
 quocirca quoniam de nomine verbaque proposuit et quam potuit
 breviter vocum, litterarum, intellectuum rerumque consequentias
 altissima ratione monstravit, ad id quod primo proposuit
 dicens: primum oportet constituere, quid nomen et quid
 25 verbum, ad haec, inquam, quae promiserat definire revertitur.
 nomen enim definiens ita subiecit:

2. Nomen ergo est vox significativa secundum placitum sine tempore, cuius nulla pars
 30 est significativa separata.

1 quis FE 5 ad om. S¹ 12 esse om. F 14 cum
 codices (item 19) 15—17 reddidit — uerum in marg. S²?
 17 uel esse T: esse ceteri 20 addatur E, corr. E² 22 litt.
 vocum? 24 posuit E¹ primo SFE 25 quid sit n. codices
 28 DE NOMINE STENJ est ergo ΣΞ 29 tempore diffinitum
 ΣΞ (diff. del. Ξ²) 30. verba Ar. continuat usque ad
 equus ferus B

Omnis definitio generis constitutione formatur,
 differentiarum vero compositione perficitur. nam si ad
 propositum genus differentias colligamus easque ad
 unam quam definire volumus speciem aptemus, usque
 dum uni tantum speciei collectio illa conveniat, nihil 5
 est quod ultra ad faciendam definitionem desideretur:
 ut ipsum hominem si quis definiat, generi eius quod
 est animal duas necesse est differentias iungat rationale
 scilicet atque mortale facietque huiusmodi ordinem:
 animal rationale mortale; quae definitio si ad hominem 10
 referatur, plena est rationis substantiaeque descriptio.
 volens ergo Aristoteles definire quid esset nomen
 prius eius genus sumpsit dicens nomen esse vocem,
 idcirco scilicet ut hoc quod dicimus nomen ab aliis,
 quae non voces sed tantum soni sunt, separaret. distat 15
 enim sonus voce: sonus enim est percussio aeris sensi-
 bilis, vox vero flatus per quasdam gutturis partes
 egrediens, quae arteriae vocantur, qui aliqua linguae
 inpressione formetur. et vox quidem nisi animantium
 non est, sonus vero aliquotiens inanimorum quoque 20
 corporum conflictatione perficitur. quare quia nomen
 vocem monstravit, ab aliis quae voces non sunt, sed
 tantum soni, hanc orationis partem separavit atque
 distribuit. et vocem quidem nominis velut genus sump-
 sit. habet namque aliud quiddam speciei loco differens 25
 a nomine quod est verbum, habet quoque quasdam
 locutiones quae nihil ulla ratione significant, ut sunt
 articulatae voces, quarum per se significatio non potest
 inveniri, ut scindapsos. huic ergo generi alias dif-
 ferentias rursus adponit, quae nomen sicut vox a sonis 30
 aliis segregavit, ita quoque hae differentiae nomen ab
 aliis speciebus sub voce positis dividant atque dis-

7 deueniat T 8 iungit E¹ 15 separet F, *corr.* F² 17
 gutturis T 19 formatur T 20 in animo T, inanimatorum F²E
 22 uocem S: esse uocem F, uocem esse TE 28. 29 inu. n.
 pot. E 29 scindabsos SF, scindapsus F¹? syndapsus T

cernant. quod enim addidit nomen vocem esse significativam, ab his, inquam, vocibus disgregavit nomen quae nihil omnino significant, ut sunt syllabae. syllabae enim, cum ex his totum nomen constet, adhuc ipsae
 5 nihil omnino significant. sunt quoque quaedam voces litteris syllabisque compositae, quae nullam habeant significationem, ut est blityri. ergo quoniam videbantur esse quaedam voces quae significatione carent, nomen quod vox est et alicuius designationis
 10 semper causa profertur non aliter definiendum erat, nisi illud a non significantibus vocibus segregaret. itaque ait nomen esse vocem significativam, ut voce quidem ab aliis sonis, significatione vero addita ab his quae sub voce sunt nihil designantia segregaretur. sed
 15 hoc nondum ad totam definitionem valet neque solum nomen vox significativa est, sed sunt quaedam voces quae significant quidem, sed nomina non sint, ut ea quae a nobis in aliquibus adfectibus proferuntur, ut cum quis gemitum edit vel dolore concitus emittit clamorem.
 20 illud enim doloris animi, illud corporis signum est. et cum sint voces et significant quandam vel animi vel corporis passionem, nullus tamen gemitum clamoremque dixerit nomen. multorum quoque animalium sunt quaedam voces quae significant: ut canum latratus iras
 25 significat canum, alia vero mollior quaedam blandimenta designat. quare adiecta differentia separandum erat nomen ab his omnibus quae voces quidem essent et significarent, sed nominis vocabulo non tenerentur. quid igitur adiecit? nomen vocem esse significativam
 30 non simpliciter, sed secundum placitum. secundum placitum vero est, quod secundum quandam positionem

1 esse uocem F 2 ad T 6 habent F² 7 blitiri SF, blithiri T 8. 9 careant T 9 signationis F¹ 11 non om. F¹ 12 et SE (*suprascr.* ut S²E²) 14 sunt om. F¹
 segregaret F 23 multorum SF, *corr.* S² 24 significant T
 27 essent quidem T 31 propos. FE, *corr.* E²

placitumque ponentis aptatur. nullum enim nomen naturaliter | constitutum est neque umquam sicut sub- p. 309
 iecta res natura est, ita quoque a natura venienti
 vocabulo nuncupatur, sed hominum genus, quod et
 ratione et oratione vigeret, nomina posuit eaque qui- 5
 bus libuit litteris syllabisque coniungens singulis sub-
 iectarum rerum substantiis dedit. hoc autem illo pro-
 batur, quod, si natura essent nomina, eadem apud
 omnes essent gentes: ut sensus, quoniam naturaliter
 sunt, idem apud omnes sunt. omnes enim gentes non 10
 aliis nisi solis oculis intuentur, audiunt auribus, nari-
 bus odorantur, ore accipiunt gustatus, tactu calidum
 vel frigidum, lene vel asperum iudicant. atque haec
 huiusmodi sunt, ut apud omnes (ut dictum est) gentes
 eadem videantur. ipsa vero quae sentiuntur, quoniam 15
 naturaliter constituta sunt, non mutantur. dulcedo
 enim et amaritudo, album et nigrum et quaequae alia
 sensibus quinque sentimus, eadem apud omnes sunt.
 neque enim quod Italis dulce est in sensu, idem Persis
 videtur amarum nec quod album apud nos oculis ad- 20
 paret, apud Indos nigrum est, nisi forte aliqua sensus
 aegritudine permutetur, sed hoc nihil attinet ad naturam.
 igitur quoniam ista sunt naturaliter, apud omnes gentes
 eadem manent. si ergo et nomina naturalia esse vide-
 rentur, eadem essent apud omnes gentes nec ullam 25
 susciperent mutationem: nunc autem ipsum hominem
 alio vocabulo Latini, alio Graeci, diversis quoque voca-
 bulis barbarae gentes appellant. quae in ponendis
 nominibus dissensio signum est non naturaliter, sed
 ad ponentium placitum voluntatemque rebus nomina 30
 fuisse conposita. idem quoque monstrat, quod saepe

1 placitumq; T 4 eo quod F² 7 dedit om. T¹ 8 si
 om. T¹ 8.9 eadem essent ap. o. g. T 10 alt. sunt] gen-
 tes T 15 vero] quoque b 17 quaequae ego: quaeq; codices,
 quae ed. princ. 20 uideatur T nos] omnes S (nos suprascr. S²)
 26 motationem S² 29 omnibus T²E¹ dissensio in marg. T

singulorum hominum sunt permutata vocabula. quem enim nunc vocamus Platonem, Aristocles ante vocabatur et qui Theophrastus nunc dicitur, ante Aristotelen a suis parentibus Tyrtamus appellabatur. in eadem quoque lingua quando plura vocabula uni adduntur rei, monstratur rem illam non naturalibus, sed adpositis nominibus nuncupari. si enim naturalibus nominibus res quaeque vocaretur, unam rem uno tantum nomine signaremus. quid enim attinet, si naturalia sunt vocabula, unius rei plures esse nominum voces, quae ad unam designationem demonstrationemque concurrerent? dicimus enim gladius, ensis, mucro et haec tria ad unam subiectam substantiam currunt. ergo monstratum est nomina esse secundum placitum id est secundum ponentium placitum, ac si diceret nomen esse vocem quidem et significativam, sed non naturaliter significativam, sed secundum placitum voluntatemque ponentis, hoc scilicet dividens ab his vocibus quae naturaliter designarent, ut sunt haec vel quas nos in passionibus adfectibusque proloquimur vel edere animalia muta conantur. sed nondum supra dicta differentia plenam nominis formam definitionemque constituit. est namque verbo commune cum nomine, quod vox designativa et secundum placitum est, sed addita differentia quae est sine tempore nomen a verbo distinxit. neque enim nomen ullum consignificat tempus. verbi namque est, cum aut passio significatur aut actio, aliquam quoque secum trahere vim temporis, qua illud cum vel facere vel pati dicitur proferatur. cum enim dico Socrates, nullius est temporis; cum vero lego vel legi vel legam, tempore non caret. addito ergo nomini quod sine tempore esse dicatur,

2	Aristocles	<i>ego</i> :	Aristoteles	<i>codices</i>	antea	TE	12
	concurrent	T	14	concurrunt	S ²	monstra///tum	S 17
	non	om.	T	23	constitu////	S (it <i>suprascr.</i> S ¹ ?)	24 est et
	(om. est	post	plac.)	F	29	quia	F ¹ T ¹ 30 temporis est F

nomen a verbo disiungitur. sane nemo nos arbitretur
 opinari, quod nullum nomen significet tempus. sunt
 enim nomina, quae tempus significatione demonstrent:
 velut cum dico hodie vel cras, temporis nomina
 sunt. sed illud dicimus, quod cum eodem nomine 5
 tempus non significatur. aliud est enim significare
 tempus, aliud consignificare. verbum enim cum aliquo
 proprio modo tempus quoque significat: ut cum vel
 agentis vel patientis modum demonstrat, sine tempore
 ipsa passio vel actio non profertur. unde non dicimus, 10
 quod nomen non significet tempus, sed quod nomen
 significatio temporis non sequatur. restat autem sola
 una differentia, quae si superioribus adiungatur, plenis-
 sima fere nomen definitione formabitur. haec autem
 est qua nomen ab oratione separetur. inveniuntur 15
 enim quaedam sine dubio orationes, quae cum voces
 sint et significativae et secundum placitum, quippe
 quae sunt nominibus conligatae, tamen sint sine tem-
 pore, ut cum dico Socrates et Plato. haec namque 19
 oratio, cum ex nominibus iuncta sit, nomen | quidem p.310
 non est, vox vero est significativa secundum placitum
 et tempore vacat. ut igitur nomen ab huiusmodi ora-
 tione divideret, addidit hanc differentiam, quae est
 cuius nulla pars est significativa separata.
 oratio enim quoniam verbis nominibusque coniungitur, 25
 verba vero vel nomina significativa esse palam est,
 partes quoque orationis significare aliquid dubium non
 est. nominis vero pars, quoniam simplex est, nihil om-
 nino significat. sed cum omnis oratio omneque nomen
 et verbum ex subiectis intellectibus vim significandi 30
 sumat, est aliquotiens, ut unum nomen multos significet
 intellectus. quocirca erit quoque, ut non simplex nomen

3 demonstrant F 4 uel (ut *supra lin. add.*) S 6 con-
 significatur b 9 modo F 12. 13 una sola T 18 nom.
 sunt T 19 *pro* et: vel F 22. 23 ratione E 29. 30 omne
 (q; *supra lin.*) uerbum et n. T 32 nomen quod E (quod *del.* E¹?)

unam tantum animi passionem intellectumque designet. nam cum dico suburbanum, <habet urbanum> imaginationem significandi, sed ita ut a toto nomine separatum, cum ad ipsum refertur nomen, significet
 5 nihil: ut in eo quod dicimus equiferus ferus vult quidem aliquid significare, sed si a tota conpositione separatur, nihil omnino designat in eo scilicet nomine in quo cum equi particula iunctum equiferum con-
 significabat. omnis namque haec conpositio unius
 10 intellectus designativa est. quare in oratione quidem ferus significat (etenim equus ferus oratio duos retinet intellectus), in nomine vero nihil, quoniam hoc quod dicimus equiferus unius intellectus designativum est. sed, fortasse ferus cum ea parte qua
 15 iunctum est simul quidem consignificet, separatum vero nihil. hoc est ergo quod ait:

At vero non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet etiam in conpositis. in illis enim nullo modo pars significativa est,
 20 in his autem vult quidem, sed nullius separati, ut in equiferus ferus.

Simplex enim nomen nec imaginationem aliquam partium significationis habet, conpositum vero tales habet partes, ut quasi conentur quidem aliquid signi-
 25 ficare, sed consignificent potius quam quidquam extra significent. addito igitur nomini, quod eius partes nihil separatae significent, nomen ab oratione disiunctum est. postquam adiectionem quae est cuius

1 passionum S¹ 2 habet urbanum *ego add.: om. codices*
 (urbanum *add. b*) 3 imaginatio est T G² *post significandi*
supra lin. s. tenet S²E¹? sign. tenet F^b 4 significat T
 10 designatiua E qua S, quia S²F 13. 14 designati-
 catium S¹ 15 consignificent S¹E, consignificat T 18 habet
 se F habent Σ, habeant Ξ (*corr. Ξ²*) et ΣΞ 21 *post*
in add. in marg. eo quod est F, in om. ΣΞ¹ ferus om. ΣΞ¹
verba Ar. continuat usque ad: nihil est nomen B et in marg. E,
quae potius ante postquam (23) inserenda erant 27 significant T

nulla pars est significativa separata quid in
 nominis definitione valeret explicuit (hoc scilicet quo
 nomen ab oratione seiungeret), illud quoque disserit,
 cur sit additum quod dictum est secundum placitum. nam quoniam nulla nominum significatio nat- 5
 uraliter est, sed omne nomen positione designat, id-
 circo dictum est secundum placitum. quod enim pla-
 cuit ei qui primus nomina indidit rebus, hoc illis vo-
 cabulis designatur. age enim quis naturaliter nomina
 esse confirmet, quorum apud omnes gentes est tam 10
 diversa varietas? nec vero dicitur quod nulla vox
 naturaliter aliquid designet, sed quod nomina non
 naturaliter, sed positione significant. aliqui habent
 hoc ferarum mutorumque animalium soni, quorum
 vox quidem significat aliquid (ut hinnitus equi con- 15
 sueti equi inquisitionem, latratus canum latrantium
 iracundiam monstrat et alia huiusmodi), sed cum voces
 mutorum animalium propria natura significant, nullis
 tamen elementorum formulis conscribuntur. nomen
 vero quamquam subiaceat elementis, prius tamen quam 20
 ad aliquam subiectae rei significationem ponatur per
 se nihil designat, ut cum dicimus scindapsos vel
 hereceddy. haec per se nihil quidem significant, sed
 si ad subiectae alicuius rei significationem ponantur,
 ut dicatur vel homo scindapsos vel lapis here- 25
 cedly, tunc hoc quod per se nihil significat positione
 et secundum ponentis quoddam placitum designabit.
 ergo tum nomen significativum est, quando (ut ipse
 ait) fit nota. tunc autem fit nota, cum secundum
 ponentis placitum vocabulum quod naturaliter nihil 30
 designabat ad subiectae rei significationem datur. hoc

4 quo S¹ 13 alioqui b 15 innitus S 18 significant T
 21. 22 per se *ex posse corr.* S² 22 sindapsus T (*item* 25)
 23 herecethi T 25 scindapsus SFE 25. 26 hereceddin
 SF, herecethin T, hereceddyn E 27 designabit — placitum
 (30) *in marg.* F designavit S¹FE¹ 28 uti T

est enim quod ait fit. si enim naturaliter nomina significarent, numquam de his Aristoteles diceret fit nota. tunc enim non fieret nota, sed esset. ergo
 4 quoniam nomina secundum placitum significativa sunt,
 p. 311 ferarum vero inlitterati soni | secundum naturam, idcirco harum voces esse nomina non dicuntur. univ-
 ersaliter autem dicimus: omnium vocum aliae sunt quae inscribi litteris possunt, aliae vero quae non possunt. et rursus earum quae vel inscribuntur vel minime,
 10 aliae significant, aliae vero nihil. amplius quoque omnium aliae secundum placitum designant, aliae vero naturaliter. nomen ergo secundum placitum est: positione enim factum est subiectae rei nota. nihil enim nominum est quod naturaliter significet. non enim
 15 nomen informat significatio, sed secundum placitum significatio. nam et inlitterati soni significant, ut sunt ferarum, quos ideo sonos vocavit, quoniam sunt quaedam muta animalia quae vocem omnino non habent, sed tantum sonitu quodam concrepant. quidam
 20 enim pisces non voce, sed branchis sonant et (ut Porphyrius autumat) cicada per pectus sonitum mittit, quorum omnium nihil est nomen. hoc autem dictum est, non quod nullum nomen sit harum vocum quas animalia proferunt, sed quod his non velut no-
 25 minibus utantur. nam quamvis vox inlitterata sit et natura significet latratus canum, dicitur tamen latratus et leonis fremitus et tauri mugitus. haec sunt nomina ipsarum vocum quae a mutis animalibus proferuntur. sed non hoc dicimus quoniam earum nihil
 30 est nomen, sed quoniam horum sonorum nihil tale est, ut nomen esse possit id est ut secundum ea velut

1 fit nota F²E nomen S¹ 6 harum ego: horum co-
 dices 7 uocum om. S¹ 20 brachis S¹F¹, brancis T, bran-
 ciis F² 26 significet ego (significet ut b): significant codices
 26. 27 latratus canis T 29 earum ego: eorum codices 30
 est om. E¹ eorum T 31 eos?

nomini- bus utentes ferae sibi invicem conloquantur. habent enim significationem, sed (ut dictum est) naturalem, nomen autem secundum placitum est.

Non homo vero non est nomen. at vero nec positum est nomen, quo illud oporteat appellari. neque enim oratio aut negatio est, sed sit nomen infinitum.

Superius omnia quaecumque extra nomen essent praedictis adiectionibus a nomine separavit. nunc vero quoniam sunt quaedam quae sub definitionem quidem nominis cadant, videantur tamen a nomine discrepare, de his disserit, ut quid esse nomen integre videatur expediat. quod enim dicimus non homo vel non equus oratio quidem non est. omnis enim oratio aut nominibus constat et verbis aut solis duobus vel pluribus verbis vel solis nominibus. in eo autem quod est non homo unum tantum nomen est, quod dicitur homo, id autem quod est non neque nomen est neque verbum. quare neque ex duobus verbis aut ex verbo et nomine. verbum enim in eo nullum est. quare id quod dicimus non homo oratio non est. iam vero nec verbum esse monstrare superfluum est, cum in verbis semper tempora reperiantur, in hoc vero nullum omnino quisquam tempus inveniat. sed nec negatio est. omnis enim negatio oratio est, non homo vero cum oratio non sit nec negatio esse potest. illud quoque, quod omnis negatio aut vera est aut falsa, non homo vero neque verum est neque falsum. sensus enim plenus non est: quare negatio esse propter hoc quoque non dicitur. nomen vero esse quis dicat, cum omne nomen sive proprium sive sit appellativum definite significet? cum enim dico

4 nomen est T 5 est om. ΣX¹ quod FΣX (corr.
 F²X²) 7 sit om. ΣX 11 cadunt T 14 alt. non om. S¹
 20 verbis constat b 23 reperiantur b: reperiantur SE, rep-
 eriantur FT 28 nec uerum T

Cicero, unam personam unamque substantiam nomi-
 navi et cum dico homo, quod est nomen appellati-
 vum, definitam significavi substantiam. cum vero dico
 non homo, significo quidem quiddam, id quod homo
 5 non est, sed hoc infinitum. potest enim et canis si-
 gnificari et equus et lapis et quicumque homo non
 fuerit. et aequaliter dicitur vel in eo quod est vel in
 eo quod non est. si quis enim de Scylla quod non
 est dicat non homo, significat quiddam quod in sub-
 10 stantia atque in rerum natura non permanet. si quis
 autem vel de lapide vel de ligno vel de aliis quae
 sunt rebus dicat non homo, idem tamen aliquid si-
 p. 312 gnificabit et semper praeter id quod nominat | huius-
 modi vocabuli significatio est. sublato enim homine
 15 quidquid praeter hominem est hoc significat non
 homo, quod a nomine plurimum differt. omne enim
 nomen (ut dictum est) definite id significat quod no-
 minatur nec similiter et de eo quod est et quod non
 est dicitur. sed haec huiusmodi vox et designativa
 20 est et ad placitum et sine tempore et (ut dictum est)
 partes eius extra nihil designant. quare dubia apud
 antiquos sententia fuit, utrum nomen hoc non dicerent,
 an hoc aliqua adiectione nominis definitioni subicerent.
 et qui hoc a nomine separabant, ita nomen definitione
 25 clauderent dicentes: nomen esse vocem designativam
 secundum placitum sine tempore circumscriptae signi-
 ficationis, cuius partes extra nihil designarent, ut
 quoniam non homo rem circumscriptam non signi-
 ficaret a nomine separaretur. alii vero non eodem
 30 modo, sed dicebant quidem esse nomen, sed non sim-
 pliciter. quadam namque adiectione sub nomine poni
 posse putabant hoc modo, ut sicut homo mortuus non

4 quoddam T 5 infinitum non est T, inf. est T²E 6
 quodcumque b 8 quae? 11 vel de ligno om. E 12. 13 signi-
 ficavit E¹ 14 vocabuli om. T¹ 17 nomen om. F¹ 18 nec
 ego: et codices, et non b 20 et (ante ut) om. S¹ 22 non
 om. E¹ 31 adiectione S

dicitur simpliciter homo, sed homo mortuus, ita quo-
 que et nomen hoc, quod nihil definitum designaret,
 non diceretur simpliciter nomen, sed nomen infinitum.
 cuius sententiae Aristoteles auctor est, qui se hoc
 ei vocabulum autumat invenisse. ait enim: at vero 5
 nec positum est nomen, quo illud oporteat
 appellari, dicens: id quod dicimus non homo quo
 vocabulo debeat appellari non vocavit antiquitas. et
 usque ad Aristotelem nullus noverat quid esset id
 quod non homo diceretur, sed hic huic sermoni vo- 10
 cabulum posuit dicens: sed sit nomen infinitum,
 non simpliciter nomen, quoniam nulla circumscriptione
 designat, sed infinitum nomen, quoniam plura et ea in-
 finita significat. sed hoc non solis huiusmodi vocibus
 contingit, ut simpliciter sub nomine poni non possint, 15
 sed sunt quaedam aliae quae omnia quidem nominis
 habeant et definite significant, sed quadam alia discre-
 pantia nomina simpliciter dici non possint, ut sunt ob-
 liqui casus cum dicimus Catonis, Catoni, Catonem
 et ceteros. horum enim discrepantia est a nomine, quod 20
 nomen rectum iunctum cum est vel non est adfirma-
 tionem <vel negationem> facit: ut si quis dicat Socra-
 tes est, hoc verum est vel falsum. si enim vivente
 Socrate diceretur, verum esset, mortuo vero falsum
 est: quare adfirmatio est. si quis autem dicat So- 25
 crates non est, rursus faciet negationem et in ea
 quoque veritas et falsitas invenitur. ergo omne rectum
 nomen iunctum cum est vel non est enuntiationem
 conficit. hi vero obliqui casus iuncti cum est vel non
 est enuntiationem nulla ratione perficiunt. enuntiatio 30
 namque est perfectus orationis intellectus in quem veritas

3 diceret T 5 rei b 6 quod SF¹E¹ 8 uocabit S¹
 12 nomen om. T 14 solum F 15 non om. T¹ 19 quum (?)
 S¹ 21 rectum nomen F 21. 22 adf.] enuntiationem b
 22 vel neg. ego add.: om. codices 24 est se E (in marg.
 esset) 28 cum om. F¹E¹ 29 facit T¹ 30 perf. ratione T

aut falsitas cadit. si quis ergo dicat Catonis est, non-
 dum plena sententia est. quid enim sit Catonis non
 dicitur. atque eodem modo Catoni est vel Catonem
 est. in his ergo, quoniam cum est vel non est
 5 iuncta enuntiationem non perficiunt, est quaedam a
 nomine discrepantia, quamquam sint nomini omni de-
 finitione coniuncta. magna est enim discrepantia quod
 rectum nomen cum est iunctum perfectam orationem
 facit, obliqui casus imperfectam. quod autem dictum
 10 est obliquos casus cum est verbo iunctos orationem
 perfectam non facere, non dicimus quoniam cum nullo
 verbo obliqui casus iunguntur ita, ut nihil indigentem
 perficiant orationem. cum enim dico Socratem pae-
 nitet, enuntiatio est. sed non cum omni verbo, sed
 15 tantum cum est vel non est hi casus iuncti per-
 fectam orationem nulla ratione constituunt. atque hoc
 est quod ait: Catonis autem vel Catoni et quae-
 cumque talia sunt non sunt nomina, sed casus
 nominis. unde etiam discrepare videntur. haec enim
 20 nomina non vocantur. illa enim rectius dicuntur no-
 mina quae prima posita sunt id est quae aliquid
 monstrant. genetivus enim casus non aliquid, sed ali-
 cuius et dativus alicui et ceteri eodem modo. rectus
 vero qui est primus rem monstrat, ut si qui dicat
 25 Socrates, atque ideo hic nominativus dicitur, quod
 nominis quodammodo solus teneat vim nomenque sit.
 et verisimile est eum qui primus nomina rebus in-
 posuit ita dixisse: vocetur hic homo et rursus vocetur
 hic lapis. posteriore vero usu factum est, ut in alios
 30 casus primitus positum nomen derivaretur. illud quo-
 que maius est, quod omnis casus nominis alicuius
 casus est. ergo nisi sit nomen, cuius casus sit, casus

2 catonis sit T non om. F¹ 3. 4 catonē (om. est) F
 5 iuncti et 7 coniuncti editio princeps 7 discrepantia enim
 F¹ 13 socraten F 21 aliud E¹ 22 demonstr. F 24
 si quis F 29 est om. FT alio S¹ 30 deriv. T

nominis dici recte non potest. | casus autem omnis p. 313
 inflexio est. sed genetivus et dativus et ceteri nomi-
 nativi inflexiones sunt: quare nominativi casus erunt.
 sed omnis casus qui secundum nomen est nominis
 casus est. nomen igitur nominativus est. aliud vero 5
 est casus alicuius quam est id ipsum cuius casus est.
 casus igitur nominis nomen non est. quod vero ad-
 iecit: ratio autem eius est in aliis quidem ea-
 dem, hoc inquit: ratio et definitio obliqui casus et
 nominis eadem est in omnibus aliis (nam et voces 10
 sunt et significativae et secundum placitum et sine
 tempore et circumscripte designant), sed (ut ipse ait)
 differt quoniam cum est vel fuit vel erit iun-
 ctum neque verum neque falsum est, quod a
 recto nomine sine ulla dubitatione perficitur, ut cum 15
 est vel fuit vel erit iunctum verum falsumve con-
 ficiat. quod designavit per hoc quod ait: nomen vero
 semper, subaudiendum est scilicet: facit verum falsum-
 que cum est vel fuit vel erit iunctum. eorumque
 ponit exempla: Catonis est vel non est. in his 20
 enim (ut ipse ait) neque verum aliquid dicitur neque
 falsum. quare integra nominis definitio est huiusmodi:
 nomen est vox designativa secundum placitum sine
 tempore circumscripte significans, cuius partes nihil
 extra designant, et cum est vel fuit vel erit iunctum 25
 nullius indigentem orationis perficiens intellectum
 enuntiationemque constituens. quoniam igitur de
 nomine expeditum, ad definitionem verbi veniamus.

3. Verbum autem est quod consignificat
 tempus, cuius pars nihil extra significat, et 30

1 recte dici T 3 casus inflexiones T 5. 6 est vero T
 6 casus est F 10 et nam et S¹ 11 et *post* sunt om. S¹
 12 *deest*: et partes nihil extra significant 13. 14 iunctum
ego: adiunctum *codices* (*item* 16, 19) 17 quod om. S¹ 18.
 19 falsumve b 21 ergo F 28 expeditum est TE (s. est
add. S²) 29 DE VERBO SGNJTE

est semper eorum quae de altero dicuntur nota.

Verbi quidem integra definitio huiusmodi est: verbum est vox significativa secundum placitum, quae
 5 consignificat tempus, cuius nulla pars extra designativa est. sed quoniam commune est illi cum nomine esse voci et significativae et secundum placitum, idcirco illa reticuit. ab his autem quae propria verbi sunt incohavit. verbi autem est proprium, quo a
 10 definitione nominis segregetur, quod consignificat tempus. omne enim verbum consignificationem temporis retinet, non significationem. nomina enim significant tempus, verbum autem cum principaliter actus passionisque significet, cum ipsis actibus et passi-
 15 bus temporis quoque vim trahit, ut in eo quod dico lego. actionem quidem quandam principaliter monstrat hoc verbum, sed cum ea ipsa agendi significatione praesens quoque tempus adducit. atque ideo non ait verbum significare tempus, sed consignificare.
 20 neque enim principaliter verbum tempus designat (hoc enim nominis est), sed cum aliis quae principaliter significat vim quoque temporis inducit et inserit. ergo cum nomen et verbum voces significativae sint et secundum placitum, addito verbo, quod consigni-
 25 ficat tempus, a nomine segregatur. ut enim saepe dictum est, nomen significare tempus poterit, verbum vero consignificare. et sicut in definitione nominis addidit nihil nominis partes separatas a tota compositione nominis designare propter orationes quae
 30 nominibus essent compositae, ut est et Plato et Socrates: ita quoque in verbo addidit nihil extra verbi

1 dicuntur ego (cf. infra): praedicantur codices 5 nulla
 om. F¹ 7 uocem F²TE et om. T significatiuam F²TE²
 9 est supra lin. F 12. 13 nomen — significat b 14 signi-
 ficet supra lin. T 17 ea supra lin. S 24 addito editio
 princeps: additum codices 25 segregetur T¹ 31 addit F

partes significare propter eas orationes quas verba componunt, ut est et ambulare et currere. haec enim oratio ex verbis est composita et singula verba et in ipsa oratione et praeter eam per se ipsa significant. in verbo vero nullo modo. et sicut in nomine 5 pars nominis nihil significat separata, ita in verbo pars verbi nihil separata designat. dicit autem esse verbum semper eorum quae de altero praedicantur notam, quod huiusmodi est ac si diceret nihil aliud nisi accidentia verba significare. omne enim verbum 10 aliquod accidens designat. cum enim dico cursus, ipsum quidem est accidens, sed non ita dicitur ut id alicui inesse vel non inesse dicatur. si autem dixero currit, tunc ipsum accidens in alicuius actione proponens alicui inesse significo. et quoniam quod dici- 15 mus currit praeter aliquid subiectum esse non potest (neque enim dici potest praeter eum qui currit), idcirco dictum est omne verbum eorum esse | significa- p.314- tivum quae de altero praedicantur, ut verbum quod est currit tale significet quiddam quod de altero id 20 est de currente praedicetur. his igitur expeditis quod ait verbum consignificare tempus exemplis aperuit. ait enim: dico autem quoniam consignificat tempus, ut cursus quidem nomen est, currit vero verbum, consignificat enim nunc esse. 25 expeditissime quid verbum distaret a nomine verbi et nominis interpositione monstravit. etenim quoniam cursus accidens est et nominatum est ita ut sit nomen, non significat tempus, currit vero idem accidens in verbo positum praesens tempus designat. et 30 hoc verbum distare videtur a nomine, quod illud consignificat tempus, illud praeter omnem consignificatio-

8 praedicant T 11 aliquid *editio princeps* 12 accidens
 est T id *add.* S²? 14 tum F 16 aliquod S²TE 20
 significat T¹ 25 uero *om.* F 27 et quoniam enim T
 29 consign. b 32 illud uero TE

nem temporis praedicatur. sed postquam verbum con-
 significare tempus ostendit, id quod supra iam dixerat
 verbum semper de altero praedicari, id nunc memo-
 riter quemadmodum praedicatur ostendit. ait enim:
 5 et semper eorum quae de altero dicuntur nota
 est, ut eorum quae de subiecto vel in subiecto,
 hoc scilicet dicens: ita verbum significat aliquid, ut
 id quod significat de altero praedicetur, sed ita ut
 accidens. omne namque accidens et in subiecto est
 10 et de subiecta sibi substantia praedicatur. nam cum
 dico currit, id de homine si ita contigit praedico
 scilicet de subiecto et ipse cursus in homine est, unde
 verbum currit inflexum est. ergo quod dicit semper
 eorum esse notam verbum quae de altero praedicentur
 15 hoc monstrat: verbum accidentia semper significare,
 quoniam ait eas res verbi significatione monstrari
 quae vel in subiecto essent vel de subiecto dicerentur.
 vel certe ut sit alius intellectus, quoniam solet indif-
 ferenter uti de subiecto praedicari, tamquam si dicat
 20 in subiecto esse, et saepe cum dicit de subiecto ali-
 quid praedicari in subiecto esse significat, cum vellet
 ostendere accidentium significationem contineri verbis,
 ait ea semper designari verbis quae de subiecto
 essent. sed quoniam hoc videbatur obscurius, pate-
 25 fecit addito vel in subiecto, ut quid esset de quo
 supra dixerat de subiecto exponeret cum addidit
 vel in subiecto: tamquam [enim] si ita dixisset: ver-
 bum quidem semper eorum nota est, quae de altero
 praedicantur subiecto, sed ne hoc fortasse cuiquam
 30 videatur obscurius, hoc dico esse de subiecto, quod
 est esse in subiecto. vel melior haec expositio est,
 si similiter eum dixisse arbitremur, tamquam si dice-

3 idem *ed. princ.* 4 praedicatur S (*corr.* S¹) E (praedi-
 cetur E¹) ostendit *om.* F¹ 11 contingit F² 19 aliquid
 praedicari E² 25—27 ut — subiecto *om.* S¹ 25 de quo]
 quod? 26 de *add.* S³F², *om.* ceteri 27 enim *uncis inclusi*
 29 ut de subi. S²F² 31 esse *om.* F¹

ret: omne verbum significat quidem accidens, sed ita ut id quod significat aut particulare sit aut universale, ut id quod ait de subiecto ad universalitatem referamus, quod in subiecto ad solam particularitatem. cum enim dico movetur, verbum quidem est et accidens, sed universale. motus enim plures species sunt, ut cursus sub motu ponitur. ergo cursus si definiendus est, motum de cursu praedicamus. quocirca motus genus quoddam est cursus atque ideo motus de cursu ut de subiecto praedicabitur, cursus vero ipse, quoniam species alias non habet, in subiecto tantum est id est in currente. motus autem quamquam et ipse sit in subiecto, tamen de subiecto praedicatur. ideo dicit eorum esse notam verbum quae de altero praedicentur atque addidit, ut eorum quae de subiecto vel in subiecto. hoc dicit: accidentium quidem vim verba significant, sed talium quae aut universalialia sint aut particularia, ut cum dico moveor universale quiddam est et de subiecto dicitur, ut de cursu, cum vero dico curro, particulare est et quoniam de subiecto non dicitur, in subiecto solum est.

Non currit vero et non laborat non verbum dico. consignificat quidem tempus et semper de aliquo est, differentiae autem huic nomen non est positum; sed sit infinitum verbum, quoniam similiter in quolibet est, vel quod est vel quod non est.

Quemadmodum dixit in nomine non homo nomen non esse, idcirco quod multis aliis conveniret, quae homines non essent, quoniamque id quod diceret | auferret nihilque definitum in eadem praedicatione relinqueret (quod enim non homo est potest

1 quidem sign. F 3 universitatem F¹ 4 quod ait TE
 10 ut de subiecto de cursu T (*transponit* T¹) 14 ideo] quod
 ergo? 31 quoniam de S¹E¹, quoniam de eo id T

esse et centaurus, potest esse et equus et alia quae vel sunt vel non sunt atque ideo infinitum nomen vocatum est): ita quoque etiam in verbo quod est non currit vel non laborat infinitum quoque
 5 ipsum est, quoniam non solum de eo quod est verum est, sed etiam de eo quod non est praedicari potest. possum namque dicere homo non currit et id quod aio non currit de ea re quae est praedico id est de homine, possum rursus dicere Scylla non currit,
 10 sed Scylla non est: igitur hoc quod dico non currit et de ea re quae est valet et de ea quae nihil est praedicari. sed forte aliquis hoc quoque in verbis finitis esse contendat. possum namque dicere equus currit, hippocentaurus currit et de ea re scilicet
 15 quae est et de ea quae non est.

* * *

** et praeterito, quod futurum quidem ante praesens
 20 tempus est, praeteritum vero retro relinquitur. et novo admirabilique sermone usus est: quod complectitur. et nos id quantum Latinitas passa est transferre diu multumque laborantes hoc solo potuimus, Graeca vero oratione luculentius dictum est. ita

3 etiam om. T 5 pro quoniam: quod T est om. F
 6 pot. praed. T 7 pro namque: rursus T 8 currit vel non laborat E 10 hoc om. F (add. F¹) 12 est om. F¹ 13 dicere om. T¹ 14 scilicet re F 15—19 quae non est et praeterito SGNJTE; pro et: Idē F; Et praeteritum B in marg. deest S²F², quere hic quia deest GT² (add. G² miror quare querere velit sensu constante et pluribus quae inspeximus exemplaribus similiter habentibus) hic deest in marg. E post praeterito add. et de futuro N² lacunam non indic. JB Et quod complectitur de futuro ac praeterito dixit quod b 19 quidem futurum T 20 est om. N relinquetur N 21 admirabileq; ST est supra lin. T quod ait B 22 latinas F 23 solum T

enim habet τὰ δὲ τὸν περίξ. quod qui Graecae linguae peritus est quantum melius Graeca oratione sonet agnoscit.

Ipsa quidem secundum se dicta verba nomina sunt et significant aliquid. constituit enim qui dicit intellectum et qui audit quiescit. sed si est vel non est, nondum significat; neque enim esse signum est rei vel non esse, nec si hoc ipsum est purum dixeris. ipsum quidem nihil est, consignificat autem quandam compositionem, quam sine compositis non est intellegere.

Hoc loco Porphyrius de Stoicorum dialectica aliarumque scholarum multa permiscet et in aliis quoque huius libri partibus idem in expositionibus fecit, quod interdum nobis est neglegendum. saepe enim superflua explanatione magis obscuritas comparatur. nunc autem Aristotelis huiusmodi sententia est: verba, inquit, ipsa secundum se dicta nomina sunt, non secundum id quod omnis pars orationis commune nomen vocatur, ut dicimus nomina rerum, sed quod omne verbum per se dictum neque addito de quo illud praedicatur tale est, ut nomini sit adfine. nam si dicam Socrates ambulat, id quod dixi ambulat totum pertinet ad Socratem, nulla ipsius intellegentia propria est. at vero cum dico solum ambulat, ita quidem dixi, tamquam si alicui insit, id est tamquam si quilibet ambulet, sed tamen per se est propriamque retinens sententiam huius verbi significatio est. unde fit ut apud Graecos

1 τὰ — περίξ b: om. codices (spatio relicto SNJE) in marg.
 Deest E qui om. F 3 sonet om. B 6 intellectum qui dicit T¹ 9 est om. F¹ 13 pro loco: illo E¹ 14 scholarum FT 16 est om. F 21 communiter b an in comm.? 23 praedicatur SF¹E¹ 24 — 25 id — ambulat om. T¹ 25 socraten F 28 ambulat T 29 per] super S¹TE¹ 30 verbi] modi S (suprascr. uerbi S²) est om. b

quoque articularibus praepositivis sola verba dicta proferantur, ut est τὸ περιπατεῖν, τοῦ περιπατεῖν, τῷ περιπατεῖν. quod si verba cum nominibus coniungantur, in oratione Graeca articularia praepositiva addi
 5 non possunt, nisi sola dicta sint. quoniam significant rem et ita ut, quamvis eam significant quae alicui insit, tamen secundum se et per suam sententiam dicantur, idcirco sunt nomina. et quod Aristoteles ait: ipsa quidem secundum se dicta verba nomina
 10 sunt, tale est ac si diceret: ipsa quidem sola neque cum aliis iuncta verba nomina sunt. cuius rei hoc argumentum reddit: constituit enim, inquit, qui dicit intellectum et qui audit quiescit. hoc autem tale est: omni nomine audito quoniam per
 15 syllabas progrediens vox aliquantulum temporis spatium decerpit, in ipsa progressionem temporis qua dicitur nomen audientis quoque animus progreditur: ut cum dico inperterritus, sicut per syllabas in et per et ter et ceteras progreditur nomen, ita quoque
 20 animus audientis per easdem syllabas vadit. sed ubi quis expleverit nomen et dixerit inperterritus, sicut nomen finitum a syllabarum progressionem consistit, ita quoque audientis animus conquiescit. nam cum totum nomen audit, totam significationem capit et animus
 25 audientis, qui dicentis syllabas sequebatur volens quid ille diceret intellegere, cum significationem ceperit, consistit et eius animus perfecto demum nomine constituitur. hoc est enim quod ait: constituit enim qui dicit intellectum et qui audit quiescit. et
 30 enim is qui loquitur postquam totum sermonem dixit

1 cum art. b 2 ut] id S¹ 2. 3. *Graeca om.* F (*spatio relicto*)
 5 nisi] at si? *an* quae quoniam? quoniam vero *ed. princ.*
 7 tamen quia E² se et *om.* S¹ 7. 8 dicuntur T 8 sint E²
 12. 13 intellectum qui dicit T¹ 14 omni nomine audito *ego:*
omne nomen auditum codices 15 vox *eras. in* S, *del.* E²,
om. F 21 et *om.* S¹ 23 an. aud. T

rit, audientis animum | constituit. non est enim quo p. 316
 progrediatur intellegentia ipsoque nomine terminato
 animus auditoris qui progrediebatur explicatione no-
 minis constituitur et quiescit et ultra ad intellegen-
 tiam, quippe expedita significatione nominis, non pro- 5
 cedit. sed hoc verbo nominique commune est, sed
 si verbum solum dicatur. namque si cum nomine
 coniungatur, nondum audientis constituitur intellectus.
 est enim quo ultra progredi animus audientis possit,
 quod cum dico Socrates ambulat, hoc ambulat 10
 non per se intellegitur, sed ad Socratem refertur et
 in tota oratione consistit intellectus, non in solo ser-
 mone. at vero si solum dictum sit, ita in significa-
 tione consistit, quemadmodum in nomine. recte igitur
 dictum est ipsa secundum se dicta verba nomina 15
 esse, quoniam constituit is qui dicit intellectum
 et qui audit quiescit. vel certe erit melior expo-
 sitio, si ita dicamus: verba ipsa secundum se dicta
 nomina esse, idcirco quoniam cuiusdam rei habeant
 significationem. neque enim si talis rei significationem 20
 retinet verbum, quae semper aut in altero sit aut de
 altero praedicetur, idcirco iam nihil omnino significat.
 nec si significat aliquid quod praeter subiectum esse
 non possit, idcirco iam etiam illud significat quod
 subiectum est. ut cum dico sapit, non idcirco nihil 25
 significat, quoniam hoc ipsum sapit sine eo qui sa-
 pere possit esse non potest. nec rursus cum dico
 sapit, illum ipsum qui sapit significo, sed id quod
 dico sapit nomen est cuiusdam rei, quae semper sit
 in altero et de altero praedicetur. unde fit ut intel- 30
 lectus quoque sit. nam qui audit sapit, licet per
 se constantem rem non audiat (in altero namque

2 ipso quoq; F 3. 4 const. nom. T 8 coniungantur SF¹
 10 hic b 11 societatem T 19 cuiusquam F¹ rei om. S¹
 23 si om. S¹ 23. 24 subiectum — quod om. T¹ 26 — 28
 sine — sapit om. E¹ 29 dico om. F¹ 30 ut om. F¹

semper est et in quo sit dictum non est), tamen intellegit quiddam et ipsius verbi significatione nititur et in ea constituit intellectum et quiescit, ut ad intellegentiam ultra nihil quaerat omnino, sicut fuit in
 5 nomine. quemadmodum enim nomen cuiusdam rei significatio propria est per se constantis, ita quoque verbum significatio rei est non per se subsistentis, sed alterius subiecto et quodammodo fundamento nitentis. est hic quaestio. non enim verum videri
 10 potest quod ait: constituit enim qui dicit intellectum et qui audit quiescit. nam neque qui dicit constituit intellectum neque qui audit quiescit. deest enim quiddam sermoni vel nomini: ut si qui dicat Socrates, mox audientis animus requirit quid
 15 Socrates? facitne aliquid an patitur? et nondum audientis intellectus quietus est, cum horum aliquid requirit. et in verbo idem est: cum dico legit, quis legat, animus audientis inquit. nondum ergo qui dicit constituit intellectum nec qui audit quiescit. sed
 20 ad hoc Aristotelem rettulisse putandum est, quoniam quilibet audiens cum significativam vocem ceperit animo, eius intellegentia nitetur: ut cum quis audit homo, quid sit hoc ipsum quod accipit mente comprehendit constituitque animo audisse se animal
 25 rationale mortale. si quis vero huiusmodi vocem ceperit, quae nihil omnino designet, animus eius nulla significatione neque intellegentia roboratus errat ac vertitur nec ullis designationis finibus conquiescit. quare Aristotelis recta sententia est: et verba secundum se dicta esse nomina et dicentem constituere
 30 intellectum audientemque quiescere. sed huiusmodi quaestio ab Aspasio proposita est ab eodemque resoluta. postquam igitur Aristoteles secundum se

1 non est // (in fine versus) S 4 fit b 10 enim
 om. T¹ 18 Non T 22 intellegentiam T nititur b
 25. 26 reperit T¹ 27 erat S¹E¹ 28 nullus (suprascr. i) F

dicta verba nomina esse constituit, quid inquit? sed si est vel non est, nondum significat. quod huiusmodi est ac si diceret: significatur quidem quiddam a verbis velut a nominibus, sed nulla inde tamen negatio adfirmatiove perficitur. cum enim dico sapit, 5 est quidem quaedam significatio, sed nihil aut esse aut non esse demonstrat, id est neque adfirmativum aliquid nec negativum est. nam si adfirmatio et negatio in intellectuum compositionibus invenitur, ut supra iam docuit, neque nomina sola dicta nec verba 10 aut adfirmationem aut ullam facient negationem. pluribus enim modis docuit alias Aristoteles non in rebus, sed in intellectibus veritatem falsitatemque esse constitutam. quod si in rebus esset veritas falsitasve, una res sola dicta aut adfirmatio esset aut quae ei con- 15 traria est negatio. nunc vero quoniam in intellectibus iunctis veritas et falsitas ponitur, oratio vero opinionis atque intellectus passionumque animae interpretis est: [quare] sine compositione intellectuum verborumque veritas et falsitas non videtur existere. quocirca 20 praeter aliquam | compositionem nulla adfirmatio vel negatio est. verba igitur per se dicta significant quidem quiddam et sunt rei nomina, sed nondum ita significant, ut vel esse aliquid vel non esse constituent, id est aut adfirmationem faciant aut negationem. nam 25 sicut in nominis partibus aut verbi partes ipsae nihil significant, omnes vero simul designant, ita quoque in adfirmationibus aut negationibus partes quidem significant, totae vero coniunctae verum falsumve designant: ut cum dico Socrates philosophus est, 30 Socrates philosophus non est. singillatim positae partes propria significatione nituntur, sed nihil verum falsumve significant, omnes vero simul iunctae, ut est

1 quid *om.* b 7. 8 nec — neq; T 9 in *om.* S¹ 11 nullam E¹
 12 alia S¹ 14 si *om.* S¹ 16 est *om.* T 19 quare *uncis*
inclusi 27 design.] signif. T 33 designant T vero *om.* F¹

Socrates philosophus est, veritatem faciunt vel quod est huic contrarium falsitatem. quare cum verba secundum se dicta nomina sint et significant aliquid et partes quaedam eius compositionis sint, quae verum
 5 falsumque faciat, non tamen ipsa in propria significatione vel esse, quod adfirmationis est, vel non esse, quod est negationis, designant. nisi enim cui insit verbum illud fuerit additum, non fit enuntiatio: ut cum dico sapit, nisi quid sapiat dicam, propositio
 10 non est. quod autem addidit: neque enim signum est rei esse vel non esse, tale quiddam est: esse, quod verbum est, vel non esse, quod infinitum verbum est, non est signum rei id est nihil per se significat. esse enim nisi in aliqua compositione non
 15 ponitur. vel certe omne verbum dictum per se significat quidem aliquid, sed si est vel non est, nondum significat. non enim cum aliquid dictum fuerit, idcirco aut esse aut non esse significat. atque hoc est quod ait: neque enim signum est rei esse
 20 vel non esse. etenim quam rem verbum designat, esse eius vel non esse non est signum ipsum verbum, quod de illa re dicitur, ac si sic diceret: neque enim signum est verbum quod dicitur rei esse vel non esse, hoc est de qua dicitur re, ut id quod dico rei esse
 25 vel non esse tale sit, tamquam si dicam rem ipsam significare esse vel non esse. atque hic est melior intellectus, ut non sit signum verbum eius rei de qua dicitur esse vel non esse, subsistendi scilicet vel non subsistendi, quod illud quidem adfirmationis est, illud
 30 vero negationis, et ut sit talis sensus: neque enim verbum quod dicitur signum est subsistendi rem vel

3 secundum] per T¹ sint T: sunt *ceteri* significant.
 codices: corr. b 4 eius quaedam T sint *ego*: sunt *codices*
 5 faciat F²T²: faciant FT *et ceteri* 6 affirmatio T 7 cum
 sit S¹ 8 illum E 9 qui TE 10 addit TE 18 *alt. aut*] uel F¹
 24 re dicitur T 25 rem *om.* F 29 quia T 31 *pro* rem: esse T¹

non subsistendi. sed quod addidit: nec si hoc ipsum est purum dixeris vel si ita dicamus nec si hoc ipsum ens purum dixeris, Alexander quidem dicit est vel ens aequivocum esse. omnia enim praedicamenta, quae nullo communi generi subduntur, aequivoca sunt et de omnibus esse praedicatur. substantia est enim et qualitas est et quantitas et cetera. ergo nunc hoc dicere videtur: ipsum ens vel est, unde esse traductum est, per se nihil significat. omne enim aequivocum per se positum nihil designat. nisi enim ad res quasque pro voluntate significantis aptetur, ipsum per se eo nullorum significativum est, quod multa significat. Porphyrius vero aliam protulit expositionem, quae est huiusmodi: sermo hic, quem dicimus est, nullam per se substantiam monstrat, sed semper aliqua coniunctio est: vel earum rerum quae sunt, si simpliciter adponatur, vel alterius secundum participationem. nam cum dico Socrates est, hoc dico: Socrates aliquid eorum est quae sunt et in rebus his quae sunt Socratem iungo; sin vero dicam Socrates philosophus est, hoc inquam: Socrates philosophia participat. rursus hic quoque Socratem philosophiamque coniungo. ergo hoc est quod dico vim coniunctionis cuiusdam optinet, non rei. quod si compositionem aliquam copulationemque promittit, solum dictum nihil omnino significat. atque hoc est quod ait: nec si ipsum est purum dixeris id est solum: non modo neque veritatem neque falsitatem designat, sed omnino nihil est. et quod secutus est planum fecit: consignificat, inquit, autem quan-

3 ens purum b: est purum TE, purum est SFE² 5
 nulli b 7 enim est TE alt. est om. F est et cet. T
 8 hoc nunc T 12 eo om. S¹ 16 aliquam coniunctionem
 (om. est) b 18. 19 hoc quod dico S²F²E² 20 iis b
 socraten F 25 compos. ego: propositionem codices 27 hoc
 ipsum b 30 consign. ego: sign. codices

dam compositionem, quam sine compositis non est intellegere. nam si est verbum compositionis coniunctionisque cuiusdam vim et proprium optinet locum, purum et sine coniunctione praedicatum nihil significat, sed eam ipsam compositionem, quam designat, cum fuerint coniuncta ea quae componuntur, significare potest, sine compositis vero quid significet non est intellegere. vel certe ita intellegendum est quod ait ipsum quidem nihil est, non quoniam nihil significet, sed quoniam nihil verum falsumve demonstret, si purum dictum sit. cum enim coniungitur, tunc fit enuntiatio, simpliciter vero dicto verbo nulla veri vel falsi significatio fit. et sensus quidem totus huiusmodi est: | ipsa quidem verba per se dicta nomina sunt (nam et qui dicit intellectum constituit et qui audit quiescit), sed quamquam significant aliquid verba, nondum adfirmationem negationemve significant. nam quamvis rem designent, nondum tamen subsistendi eius rei signum est, nec si hoc ipsum est vel ens dixerimus, aliquid ex eo verum vel falsum poterit inveniri. ipsum enim quamquam significet aliquid, nondum tamen verum vel falsum est, sed in compositione fit enuntiatio et in ea veritas et falsitas nascitur, quam veritatem falsitatemque sine his quae componuntur coniungunturque intellegere impossibile est. et de verbo quidem et de nomine sufficienter dictum est, secundo vero volumine de oratione est considerandum.

8 ita est intellegendum F 13 rei S (*suprascr.* ueri S²)
 falsive (*om.* vel) T 17 uel negat. F 18 designant E 23
 vel fals. b 24 inuenitur T¹ 28 EXPLICIT LIBER PRIMUS IN-
 CIPIT SECUNDUS STEGN, INCIP. LIBER · II · FIN. · I · F, ANICII
 MANLII SEVERINI BOETH VIRI ILL. EX CŒL. ORD. ATQ; PATRICII AEDI-
 TIONIS SCĀDAE IN PERIERMENIAS ARISTOTEL · LIBER · I · EXP · INCIPIT ·
 SCDS. J *subscr. om.* B

LIBER SECVNDVS.

In quantum labor humanum genus excolit et beatissimis ingenii fructibus complet, si tantum cura exercendae mentis insisteret, non tam raris hominum virtutibus uteremur: sed ubi desidia demittit animos, continuo feralibus seminariis animi uber horrescit. 5 nec hoc cognitione laboris evenire concesserim, sed potius ignorantia. quis enim laborandi peritus umquam labore discessit? quare intendenda vis mentis est verumque est amitti animum, si remittitur. mihi autem si potentior divinitatis adnuerit favor, haec 10 fixa sententia est, ut quamquam fuerint praeclara ingenia, quorum labor ac studium multa de his quae nunc quoque tractamus Latinae linguae contulerit, non tamen quendam quodammodo ordinem filumque et dispositione disciplinarum gradus ediderunt, 15 ego omne Aristotelis opus, quodcumque in manus venerit, in Romanum stilum vertens eorum omnium commenta Latina oratione perscribam, ut si quid ex logicae artis subtilitate, ex moralis gravitate peritiae, ex naturalis acumine veritatis ab Aristotele con- 20 scriptum sit, id omne ordinatum transferam atque etiam quodam lumine commentationis inlustrem omnesque Platonis dialogos vertendo vel etiam com-

2 complet *in fine vers. in marg.* S¹? si in b 3 omnium F¹ 4 demittit T: dimittit *ceteri* 5 urbe F¹ ore-
scit S 7 peritus laborandi F 8 a lab. b intendendi T
10 fabur S¹ 11 ut quia quamquam E²B, ut //// quamquam
F 13 latinali *codices* (latinae licet N²): *corr.* b 15 dispo-
sitionē S²F², disponendo (*om. et*) b ediderint F 16 quod
cum F¹ 18 perscribo G¹NJTE¹ 20 ab Aristotele *om.* S
(*add.* S¹) 20. 21 conscriptum sit GS²F²: conscripta sunt
SFE, conscriptum est TE²G² 22 etiam *ego*: eam S, ea G,
id S²G²FT *et in ras.* E

mentando in Latinam redigam formam. his peractis non equidem contempserim Aristotelis Platonisque sententias in unam quodammodo revocare concordiam eosque non ut plerique dissentire in omnibus, 5 sed in plerisque et his in philosophia maximis consentire demonstrem. haec, si vita otiumque suppetit, cum multa operis huius utilitate nec non etiam labore contenderim, qua in re faveant oportet, quos nulla coquit invidia. sed nunc ad proposita revertamur. 10 Aristoteles namque incohans librum prius nomen definiendum esse proposuit, post verbum, hinc negationem, post hanc adfirmationem, consequenter enuntiationem, orationem vero postremam. sed nunc cum de nomine et verbo dixit, converso ordine, quod 15 mum proposuit, nunc exsequitur primum. de oratione namque disputat, quam postremam in operis dispositione proposuit. ait enim:

4. Oratio autem est vox significativa, cuius partium aliquid significativum est separatum, ut dictio, non ut adfirmatio. dico 20 autem, ut homo significat aliquid, sed non quoniam est aut non est, sed erit adfirmatio vel negatio, si quid addatur. sed non una hominis syllaba. nec in eo quod est sorex rex 25 significat, sed vox est nunc sola. in duplicibus vero significat quidem, sed non secundum se, quemadmodum dictum est. |

p. 319 Videtur Aristoteles illas quoque voces orationes putare, quaecumque vel ex nominibus vel ex verbis 30 constant, non tamen integrum colligant intellectum,

9	quoquit SF ¹ , quoq. E (corr. E ¹)	uertamur F ¹	11
dehinc E ²	13 cum om. E (add. E ¹)	14 dixit ego: dixeris	
S, dixerit S ² et ceteri	16 quoque F	20 adf. vel negatio	
S ³ FE ² ΣΞ	23 vel ΣΞ: et ceteri	23. 24 nominis E ¹	
24 eo ΣΞ: hoc ceteri	25 uox est ΣΞE ² : uox ceteri	27	
pro se: est S (corr. S ³), se sed TΞ	30 constant T		

ut sunt et Socrates et Plato, et ambulare et dicere. haec enim quamquam pleni intellectus non sint, verbis tamen et nominibus componuntur. ait enim orationem esse vocem significativam, cuius partes significarent aliquid separatim, significarent, inquit, non 5 consignificarent, ut in nomine atque verbo. docet autem illa quoque res eum etiam imperfectas, compositas tamen ex nominibus ac verbis voces orationes dicere, quod ait, cum de nomine loqueretur, in eo quod est equiferus nihil significare ferus, quem- 10 admodum in oratione quae est equus ferus. namque equus ferus vox composita ex nominibus est, sed sententiam non habet plenam et ille ait quemadmodum in oratione quae est equus ferus. 15 nam si secundum Aristotelem equus ferus oratio est, cur non aliae quoque quae nominibus verbisque constant, quamquam sint imperfectae sententiae, tamen orationes esse videantur? cum praesertim orationem ipse ita definiat: oratio est vox significativa, cuius partium aliquid significativum est 20 separatim. in his ergo vocibus, quae verbis et nominibus componuntur, partes extra significant, non consignant. nam si nomen et verbum significativum est separatim, in his vero vocibus quae verbis et nominibus componuntur partes extra significant, 25 non consignant, etiam voces imperfectae nominibus verbisque compositae orationes sunt. nam si nomen omne et verbum significativum est, hae autem voces id est orationes nominibus componuntur et verbis, dubium non est in his vocibus, quae ex nominibus et 30 verbis coniunctae sunt, partes per se significare. quod si hoc est, et vox cuius partium aliquid separatim et

5 separatim T 13 Vel ut et T 15 equiferus T
 16 est oratio E quae om. F¹ 18 post esse il? eras. in S,
 unde conicias: esse illae 29 isdem E¹ 30. 31 et verbis
 om. S¹TE¹ 32 vocem?

per se significat, licet sit imperfectae sententiae, orationem tamen esse manifestum est. sed quod addit orationis partes significare, ut dictionem, non ut adfirmationem, Alexander ita dictum esse arbitratur: sunt, inquit, aliae quidem simplices orationes, quae solis verbis et nominibus coniungantur, aliae vero compositae, quarum corpus iunctae iam faciunt orationes. et simplices quidem orationes partes habent eas ex quibus componuntur, verba et nomina, ut est: Socrates ambulat. compositae autem aliquotiens quidem tantum orationes, aliquotiens vero etiam adfirmationes, ut cum dico Socrates ambulat et Plato loquitur, utraeque sunt adfirmationes, vel: Aio te, Aeacida, Romanos vincere posse, ex orationibus non ex adfirmationibus componitur talis oratio. prior autem simplicitas est, posterior compositio. in quibus autem prius est aliquid et posterius, illud sine dubio definiendum est priore loco, quod natura quoque praecedit. ita ergo quoniam prior simplex oratio est, posterior vero composita, prius simplicem orationem definitione constituit dicens: cuius partes significant ut dictio, non ut adfirmatio, dictionem simplicis nominis aut verbi nuncupationem ponens. in simplicibus enim orationibus huiusmodi partes sunt. in compositis vero aliquotiens quidem orationes tantum, aliquotiens vero adfirmationes, ut supra monstravimus. addit quoque illud: omnem, inquit, definitionem vel contractionem esse definita specie vel excedere non oportet. quod si Aristoteles ita constituisset

14 Cic. de div. II c. 56 § 116. Enn. Ann. 186 (Vahlen).

2 addidit TE 4 adf. vel negationem S³FE² 6 coniunguntur T
 7. 8 iunctum iam facit orationem T et in
 marg. S¹E¹? 9 nom. et u. T 14 tae ae accida S, te acida
 T (idem F, sed in ras.) 18 primore E¹ 19 procedit SF
 24 enim om. F 28 contractionem F¹T 29 si om. T
 (add. T¹)

definitionem, ut significare partes orationis diceret ut orationes ac non ut dictiones, simplices orationes ab hac definitione secluderet. orationum namque simplicium partes, non ut orationes, sed ut simplicia verba nominaque significant. nam si omnis oratio orationes 5 habebit in partibus, rursus ipsae partes quae sunt orationes aliis orationibus coniungentur. et rursus partium partes, quae eadem quoque orationes sunt, alias orationes in partibus habebunt. ac si hoc intelligentia sumpserit, ad infinitum procedit nec ulla 10 erit prima oratio quae simplices habeat partes. neque enim fieri potest, ut prima dicatur oratio quae alias orationes habet in partibus. partes enim priores sunt propria conpositione. quod si in infinitum ducta intelligentia nulla prima oratio reperitur, cum nulla sit 15 oratio prima, nec ulla postrema est. quocirca interempta prima atque postrema omnes quoque interimuntur et nulla omnino erit oratio. quare non recta fuisset definitio, si ita dixisset: | oratio est vox signi- p. 320
ficativa, cuius partes aliquid extra significant, ut ora- 20
tiones. at vero, inquit Alexander, nec si quaedam orationes in partibus continent, idcirco iam necesse est ipsarum orationum partes adfirmationes esse, ut cum dico: Desine meque tuis incendere teque querellis. sunt ergo huius orationis partes: una 25
Desine meque tuis incendere, alia teque querellis. neutra harum est adfirmatio, quamquam esse videatur oratio. quocirca nec illa fuisset recta definitio, si ita dixisset: oratio est vox significativa,

24 Verg. Aen. IV 360.

9 in part. or. T 10 procedet b 14 dicta E (corr. E¹)
16 neq; T 18 erit omnino F 19 et oratio SFE 21
quasdam T 22 orationes adfirmationes? 25 est S²F
pars SF 27 harum b: horum *codices* 28 uidetur S¹, ui-
deatur esse F recta fuisset FT

cuius partes aliquid extra significant, ut adfirmatio. huiusmodi enim orationis cum sint partes ex orationibus iunctae, non tamen adfirmationibus totum ipsius orationis corpus efficitur. sed quoniam in omni oratione
 5 verba sunt et nomina, quae simplices sunt dictiones, non autem in omnibus orationibus aut adfirmationes aut orationes partes sunt, quod commune erat id in definitione constituit, tamquam si ita diceret: oratio est vox significativa secundum placitum, cuius partes
 10 aliquid extra significant, ex necessitate quidem ut dictio, non tamen semper ut adfirmatio aut oratio. neque enim fieri potest, ut inveniatur oratio, cuius partes non ita aliquid extra significant ex necessitate, ut nomen aut verbum, cum inveniri possit, ut ita si-
 15 gnificant orationis partes, ut tamen orationes aut adfirmationes non sint. quare si ita dixisset: oratio est vox significativa, cuius partes aliquid extra significant, ut adfirmatio, illas orationes hac definitione non circumscripsisset, quarum partes orationes quidem sunt,
 20 sed non adfirmationes, ut ille versus est quem supra iam posui. sin vero sic dixisset: oratio est vox significativa, cuius partes aliquid extra significant ut oratio, illas orationes in definitione reliquisset, quarum partes sunt simplices, ut est Socrates ambulat.
 25 sed cum dicit orationis partes ita significare, ut dictiones, non omnino ut adfirmationes, et simplices et compositas hac definitione conclusit. simplices quidem idcirco, quod quaelibet simplex parvissimaque oratio nomine et verbo coniungitur, quae sunt simplices
 30 dictiones, compositas vero, quia, cum habeant orationes

1 significant b 2 orationis TE²: orationes E et ceteri-
 partes ego: eius partes STE, del. S², om. F 3.4 corp. or. E
 6 affirmationib; orationib; (om. aut) T¹ 7 sunt partes F
 10 significant T 13 ita om. S¹ ex necessitate om. E¹
 15 orationes part. S¹ 21 posui iam F 23 relinquisset S¹
 23. 24 partes sunt quarum T¹ 28 quia T 30 quia ego:
 quae *codices*

in partibus, partes ipsae habent simplices dictiones, quae ipsae simplices dictiones totius corporis partes sunt. ut cum dico si dies est, lux est, dies est et lux est partes sunt totius orationis, sed harum rursus partium partes sunt dies et est et rursus lux 5 et est, quae rursus totius orationis, per quam dico si dies est, lux est, partes sunt; sed dies et est et rursus lux et est sunt simplices dictiones. quocirca etiam compositarum orationum partes indubitanter semper ita significant, ut dictiones, non ut adfir- 10 mationes aut quaedam orationes. quare hanc definitionem Aristoteles recte constituit. ad hanc ergo sententiam locum hunc Alexander expedit, illud quoque addens saepe Aristotelem de adfirmationibus dicere dictiones, quod distinguere volens, cum diceret 15 ita significare partes orationis tamquam dictionem, ne forte dictionem hanc aliquis et in adfirmatione susciperet, addidit ut dictio non ut adfirmatio, tamquam si diceret: duplex quidem est dictio: una simplex, alia vero adfirmatio, sed ita partes orationis aliquid 20 extra significant, ut ea dictio, quae est simplex, non ut ea dictio, quae est adfirmatio. et huiusmodi quodammodo intellectum tota Alexandri sententiâ tenet. Porphyrius vero in eadem quoque sententia est, sed in uno discrepat. cuius expositio talis est: dictio, in- 25 quit, est simplex nomen, simplex etiam verbum vel ex duobus compositum, ut cum dico Socrates vel rursus ambulat vel equiferus. procedit etiam nomen hoc dictionis ad orationes quidem, sed simplicibus verbis nominibusque coniunctas, ut cum dico et 30 Socrates et Plato, et si sit ex composito nomine, ut est equiferus et homo. hae orationes quamquam

2 ipsae] per se F 3 si diest S¹ 5. 6 et lux et F 7
lumen SF 12 Aristoteles om. E¹ 17 in affirmationem (om. et) b
24 quoque post est T 26 est om. SF nomen] numinero S¹
28. 29 hoc nomen T 29 dictiones S¹ 30 et om. T

coniunctae sint atque imperfectae, tamen dictionis nomine nuncupantur. nec non etiam transit nomen hoc dictionis usque ad perfectas orationes, quas enuntiationes nuncupari posterius est dicendum. est autem
 5 enuntiatio simplex, ut si quis dicat Socrates ambulat. et haec dicitur adfirmatio. huius negatio est Socrates non ambulat. simplices ergo enuntiationes sunt adfirmationes vel negationes, quae singulis verbis ac nominibus componuntur. itaque cum dico
 10 si dies est, lux est, tota quidem huiusmodi oratio dictio esse non dicitur. composita namque | est coniunctaque ex orationibus, quae sunt dies est et lux est. hae autem sunt adfirmationes et dicuntur dictiones. ipsae vero adfirmationes quae dictiones sunt
 15 habent rursus alias dictiones simplices, ut est dies est et est et rursus lux et est. ergo cum dico Socrates ambulat, haec oratio partes habet dictiones, nomen scilicet et verbum, quae dictiones quidem sint, non tamen adfirmationes. sin vero dicam Socrates in
 20 lycio cum Platone et ceteris discipulis disputavit, haec pars orationis quae est Socrates in lycio cum Platone ipsa quoque est dictio, sed non ut simplex nomen vel verbum neque ut adfirmatio, sed tantum ut imperfecta oratio verbis tamen nominibusque composita. quod si sic dicam si homo est,
 25 animal est, haec rursus oratio habet dictiones in partibus, sed neque ut simplices dictiones neque ut imperfectas orationes, sed ut perfectas simplicesque adfirmationes. et est una adfirmatio animal est,
 30 alia vero est homo est, tota vero ipsa oratio dictio non est. quod si dicam si animal non est, homo non est, rursus haec oratio ex duabus simplicibus dictionibus negativis videtur esse composita, quae ni-

1 sunt FE 2 hoc nomen T 8 sunt om. F¹ 10
 diest S¹ 17 dictionis E¹ 18 uerbom F¹ sunt T, sit F
 (sint F¹) non om. S¹ 31 si sic E² 32 non om. S¹

hilominus tota dictio non est. ita ergo dictio inco-
hans a simplicibus nominibus atque verbis usque ad
orationes, quamvis imperfectas, provehitur nec in his
tantummodo consistit, sed ultra etiam ad simplices
adfirmationes negationesque transit et in eo progres- 5
sionis terminum facit. ergo quoniam non omnis oratio
partes habet adfirmationes et negationes, quae sunt
perfectae enuntiationes simplicium dictionum, quoniam-
que non omnis oratio imperfectas orationes habet in
partibus, omnis tamen oratio simplices dictiones re- 10
tinet, quippe cum omnis ex verbis nominibusque iun-
gatur, hoc ait orationis partes significare semper qui-
dem ut dictiones, non tamen semper ut adfirmationes,
consentiente Alexandro, cuius expositionem supra
iam docui. atque ita diligentior lector differentias 15
eorum recte perspiciet et consentientes communicat
intellectus. hoc loco Aspasius inconvenienter inter-
strepit. ait enim non in omnes orationes Aristote-
lem definitionem constituere voluisse, sed tantum
simplices, quae ex duobus constant, verbo scilicet et 20
nomine. sed ille perfalsus est. neque enim si sim-
plex oratio simplicibus verbis nominibusque consistit,
idcirco non composita quoque oratio verba et nomina
similiter in partibus habet. quod si hoc commune
est simplicibus orationibus atque compositis, ut habeant 25
partes dictiones quidem simplices, non etiam adfirma-
tiones, ut etiam quae adfirmationes orationes habent,
hae tamen habeant in partibus simplices dictiones,
cur hanc quaestionem in Aristotelem iaciat, ratione
relinquitur. Syrianus vero, qui Philoxenus cogno- 30
minatur, non putat orationes esse quarum intellectus

7 habent S¹E¹ 8 dictionum b: dictiones *codices*
simpl. dict. *del.* S²E², *om.* F, simpl. dict. perf. en. b 11
omnis oratio S³F 16 perspiciat et communicet b 19 tan-
tum in b 20 constat E¹ 23 nom. et verba F 27 etiam
adfirmationesq; E, or. quae aff. TG¹? 31 esse orat. T

sit imperfectus atque ideo nec eas aliquas habere partes. nam cum dicit Plato in Academia disputans, haec quoniam perfecta non est, partes, inquit, non habet, arbitrans omne quod imperfectum est nullis
 5 partibus contineri. atque ideo, cum dicit Aristoteles: oratio est vox significativa, cuius partes aliquid extra significant, illam orationem constitui putat, quae perfectum retinet sensum. ipsarum enim partes esse verba et nomina. sed hoc ridiculum est. neque enim
 10 compositum aliquid fieri potest nisi propriis partibus. quod si quaelibet res ut componatur habeat decem partes, eas tamen singillatim adponi necesse sit, antequam ad decimam veniamus partem: nihilo tamen minus partes erunt quas sibimet ad componendam
 15 totius corporis summam singillatim superponimus, etiam si ad illud quod componendum fuit minime perventum est. quocirca si antequam perveniatur ad ultimam partem priores partes effecti compositique partes sunt, nulla ratio est imperfectae rei partes dici
 20 non posse. neque enim dicitur totius compositi partes esse, quae sint imperfecti. ut si sit integrum nomen habeatque partes quattuor, id est syllabas, ut Mezentius, si unam syllabam demam dicamque me-
 25 mezen, huius tamen utraque syllaba me scilicet et zen partes sunt, et cum sit compositio ipsa sensu vacua ac sit imperfecta, tamen partibus continetur. Syrianus igitur minime audiendus est, sed potius
 29 Porphyrius, qui ita Aristotelis mentem sententiamque persequitur, ut eius | definitionem, sicut vera est, labare et in aliquibus aliis discrepare non faciat.

1 ne E 2 hac ademia S, achademia S² et ceteri 3
 prius non om. F (add. F¹) 7 significant b 8 ipsius b
 12 singulatim TE² 16 ad om. F (add. F¹) 18 prioris (om.
 partes) b 22 ut] ut est F 23 dicaturque E 27 ac om. F¹
 31 labere S¹F¹E¹

de his quidem hactenus. Porphyrius autem ita dicit: volens, inquit, Aristoteles ostendere omnem orationem aut simplices tantum habere partes aut compositas, a simplicibus sumpsit exemplum, ut diceret significare orationis partes, ut dictionem non ut 5 adfirmationem, ut cum est oratio: Plato disputat, dictiones quidem sunt, sed non ut adfirmationes. si vero sic esset oratio: si Plato disputat, verum dicit, Plato disputat et verum dicit, cum sint dictiones, non sunt tamen ut simplices, sed ut iam 10 adfirmationes. neque enim simplex dictio adfirmatio est aut negatio, sed tunc fit, cum additur aliquid, quod aut adfirmationis vim teneat aut negationis. atque hoc est quod ait: dico autem, ut homo significat aliquid, sed non quoniam est aut non 15 est, sed erit adfirmatio vel negatio, si quid addatur. hoc huiusmodi est, tamquam si diceret: nomen quidem simplex adfirmationem aut negationem non facit, nisi aut est verbum addatur, quae est adfirmatio, aut non est, quae est negatio. quod autem 20 addit: sed non una hominis syllaba. nec in eo quod est sorex rex significat, sed vox est nunc sola. in duplicibus vero significat quidem, sed nihil secundum se, quemadmodum dictum est, huius loci duplex est expositio. quod 25 enim dixerat prius: sed erit adfirmatio vel negatio si quid addatur ei dictioni, quam supra simplicem esse proposuit, cum de significativa orationis parte loqueretur, nunc id inplet et explicat dicens: non si quodlibet addatur simplici dictioni, statim fieri 30 adfirmationem vel negationem, nec vero orationem. neque enim si quid non per se significativum dictioni

2 omnem ego: non omnem codices 5 alt. ut om. T 6
 Plato b: plato non codices 10 sed etiam ut F 12 uel T
 20 non est b: non codices 24 nil F, non? 28 cum designatiua S'T 30 quidlibet b

simplici copuletur, idcirco iam vel oratio vel adfirmatio vel etiam negatio procreabitur. neque enim si una hominis syllaba quae significativa per se non est dictioni eidem ipsi addatur, iam ulla inde procreatur
 5 oratio. quod si oratio non fit, nec adfirmatio nec negatio. hae enim orationes quaedam sunt. ut si quis ex eo quod est homo tollat unam syllabam eamque totae dictioni simplici aptet dicatque homo mo vel alio quolibet modo decidens partem toti corpori di-
 10 ctionis adiciat, non faciet orationem. quod si hoc est, nec adfirmationem nec negationem, quae quaedam sunt orationes. ergo ita accipiendum est, tamquam si hoc modo dixisset: dico autem, ut homo significat aliquid, sed non quoniam est aut non est,
 15 sed erit adfirmatio vel negatio, si quid addatur, sed non ut una hominis syllaba addatur, nec cuiuslibet alterius dictionis, si quid per se non significat, ut in eo quod est sorex rex non significat, sed vox est nunc sola. atque ideo si quis velut
 20 partem tollat, id quod est rex, adponatque ei quod est sorex et dicat sorex rex, ut rex tamquam pars sit eius quod est sorex, oratio nulla est atque ideo neque adfirmatio nec negatio. hae enim ex vocibus per se significativis constant. rex vero in eo quod
 25 est sorex quoniam pars est nominis, nihil ipsa significat. vel certe erit melior intellectus, si hoc quod ait sed non una hominis syllaba non aptemus ad orationis perfectionem, sed potius ad dictionis significationem, ut quoniam superius dixit orationis partes
 30 ita significare ut dictionem non ut adfirmatio-

2 enim om. E ¹	4 add. ipsi T ¹	nulla S ¹ FE ¹	6
negatio ego: propositio	codices	Haec TE	quaedam or. F
8 toti S ² , tota E ¹	11 quae om. F ¹	23 nec — nec F,	
neq; — neq; E	hae S ² : haec S ¹ et ceteri	ex om. E (add.	
E ¹)	28. 29 perfectionem significationem T	30 alt. ut	
om. E ¹			

nem, quae esset dictio, manifeste monstraret. dictionem namque constituit vocem per se significantem. ergo cum dicit sed non una hominis syllaba, tale est ac si diceret: significat quidem pars orationis ut dictio, sed hae ipsae dictiones perfecta nomina 5 sunt et verba, non partes nominum verborumque. in eo enim, quod est equiferus currit, equiferus quidem dictio est totius orationis significans ut pars orationis, sed ferus consignificat ut pars nominis atque ideo ferus dictio non est. quocirca nec si qua 10 alia syllaba in parte orationis sit, id est in nomine vel verbo, nihil per se significans. quamquam sit in parte nominis, quod nomen pars orationis est, nihil tamen ipsa significabit in tota oratione: quare nec dictio erit. audiendum ergo ita est tamquam si sic 15 diceret: oratio autem est vox significativa, cuius partium aliquid significativum est separatum, ut dictio, non ut adfirmatio. dico autem, ut homo significat aliquid et est quaedam dictio et simplex. nam neque oratio est, quoniam 20 simplex est, nec adfirmatio neque negatio, quoniam non significat esse aut non esse, sed erit tunc adfirmatio, quando aliquid additur, quod adfirmationem | negationemve constituit. sed quod aio dictionem esse id quod dicimus homo, idcirco dictio est, quoniam 25 per se significat. syllaba vero eius nominis quod est

p. 323

5 perfecta ego: perfectae codices 8 significans ego: significat codices, et sign. E², sign. enim b 9 ferus om. S (add. S¹) F¹T E¹ sign. F¹, non consign. T nominis orationis T (orationis del. T²) 10 nec eras. in S, del. E², om. F 10. 11 qua alia syllaba ego: quae aliae syllabae codices 11 sit ego: sint codices 12 significans ego: significant codices sit ego: sint codices 14 ipsa significabit ego: ipsum significavit SGFE¹, ipsae significant TE² 15 sic om. F 20 namq; (om. neq;) F¹ 22 aut esse b 22. 23 adf. vel negatio? 23 add. al. T 24 constituat b quod om. S (add. S¹?)

homo, quoniam nihil designat, non est dictio (hoc est enim sed non una hominis syllaba) vel si videatur quidem significare, pars tamen sit nominis et consignificet in nomine, in tota oratione nihil significat. neque enim pars orationis est. quod per hoc dixit quod ait: nec in eo quod est sorex rex significat, sed vox est nunc sola nihil significans. unde probatur huiusmodi particulas non esse dictiones. vox enim sola non est dictio, sed vox per se significans. si qua autem sunt, inquit, nomina, quae sint composita ex aliis, ut est equiferus, emittunt quidem quandam imaginem significandi, sed per se nihil significant, consignificant autem. in simplicibus vero nominibus nec imaginatio ulla significandi est, ut in eo quod est Cicero: partes eius cum simplices sono, tum etiam intellectu praeter cuiuslibet imaginationis similitudinem sunt. in duplicibus vero vult quidem pars significare, sed nullius separati significatio est, idcirco quoniam solum consignificat id quod totum compositi nominis corpus designat, ipsum vero separatum (ut saepius dictum est) nihil extra significat.

Est autem oratio omnis quidem significativa non sicut instrumentum, sed (quemadmodum dictum est) secundum placitum.

Secundum placitum esse orationes illa res approbat, quod earum partes secundum placitum sunt, id est verba et nomina. quod si omne compositum ab his, ex quibus est compositum, sumit naturam, vox quae positione constitutis vocibus iungitur ipsa quoque secundum placitum positionemque formatur. quare manifestum est orationem secundum placitum esse.

2 est *om.* T (enim est T¹)
 significat T¹, non significet E¹
 est T 10 inquit sunt F
 15 simplici F¹, simplices cum?
 (quae E²)

4 cum significet F¹, con-
 6 quod ait dixit F sorex
 sunt T¹ 11 est ut T¹
 28 ex *om.* SF 29 q, E

Plato autem in eo libro, qui inscribitur Cratylus, aliter esse constituit eamque dicit suppellectilem quandam atque instrumentum esse significandi res eas, quae naturaliter intellectibus concipiuntur, eorumque intellectuum vocabulis dispertiendorum. quod <si> omne instrumentum, quoniam naturalium rerum, secundum naturam est, ut videndi oculus, nomina quoque secundum naturam esse arbitratur. sed hoc Aristoteles negat et Alexander multis in eo nititur argumentis monstrans orationem non esse instrumentum naturale. Aristoteles vero ita utitur dicens: est autem oratio omnis quidem significativa non sicut instrumentum, tamquam si diceret: est quidem omnis oratio significativa, non tamen naturaliter. instrumentum enim hoc demonstrat, tamquam si diceret naturaliter, quod qui instrumentum orationem esse negat, negat eam naturaliter significare, sed ad placitum. naturalium enim rerum naturalia sunt instrumenta. idcirco autem instrumentum pro natura posuit, quod (ut dictum est) Plato omnium artium instrumenta secundum naturam ipsarum artium consistere proponebat. et Alexander quidem non esse instrumentum orationem sic ingreditur adprobare: omnis, inquit, naturalium actuum supellex ipsa quoque naturalis est, ut visus quoniam natura datur, eius quoque supellex

1. 2 cratylus //////////////// aliter S (nominatur? eras.) con-
 iicias: nomina verbaque aliter esse constituit eaque 2 eaq;
 S, eamq; quae T suppell. hic et saepius codices 4 in
 intell. T earumq; F² b 5 intellectuum ego: intellectum
 codices dispertiendorum ego: dispertiendum S, dispertiendo
 GNFT²EB, dispertiendi F²E², dispertendo N (corr. N¹) E (corr.
 E¹), discernendi b si add. b: om. codices 6 quoniam eras.
 in S, om. b est rerum F 7 est om. F¹ 9 nitur S¹
 10 esse non T 11 utitur] sequitur? (cf. ind.) 12 omnis
 quidem b: quidem omnis codices 16 qui om. F¹ 20 par-
 tium T¹ 22 quidem S²FE²: qui SE, quem G, quoque TG²
 24 naturalis actuum TE¹

est naturalis, ut oculi. eodem quoque modo auditus cum naturalis sit, aures nobis, quae sunt audiendi instrumenta, naturaliter datas esse cognoscimus. quare quoniam oratio ad placitum, non naturaliter est (partes enim manifestum est orationis ad placitum positas, quae sunt scilicet verba et nomina, sicut monstrat apud omnes gentes diversitas vocabulorum): quoniam ergo per haec secundum placitum omnis oratio esse monstratur, quod autem secundum placitum est, non est secundum naturam: non est ergo oratio suppellex. significandi enim ratio atque potestas naturaliter est. quod si oratio naturaliter non est, non est suppellex. his aliisque similibus monstrat non esse suppellectilem orationem. quocirca dicendum nobis est naturaliter quidem nos esse vocales potentesque naturaliter vocabula rebus imprimendi, non tamen naturaliter significativos, sed positione: sicut artium singularum naturaliter sumus susceptibiles, sed eas non naturaliter habemus, sed doctrina concipimus: ita ergo vox quidem naturaliter est, sed per vocem significatio non naturaliter. neque enim vox sola est nomen | aut verbum, sed vox quadam addita significatione. et sicut naturaliter est moveri, saltare vero cuiusdam iam artificii et positionis, et quemadmodum aes quidem naturaliter est, statua vero positione aut arte: ita quoque possibilitas quidem ipsa significandi et vox naturalis est, significatio vero per vocem positionis est, non naturae. hactenus quidem de communi oratione locutus est, nunc autem transit ad species eius. ait enim:

1 ut *delendum videtur* 6 sicut] sunt S (corr. S²)
 7. 8 quoniam *del.* E² 8 ergo *del.* S², *om.* F 10. 11 sup-
 pellex oratio T 13 simplicibus S²F²E²G¹N¹, simplicibus ra-
 tionibus S², similib; rationib; E² monstrant T¹ 13. 14
 supp. non esse T 17 sicut ergo S²F² 19 doctrinam susci-
 pimus T ergo *del.* S² 24 artificii E¹ 27 naturali S (s
add. S²), naturaliter?

Enuntiatiua vero non omnis, sed in qua verum vel falsum inest. non autem in omnibus, ut deprecatio oratio quidem est, sed neque vera neque falsa. et ceterae quidem relinquuntur; rhetoricae enim vel poeticae conuenientior consideratio est; enuntiatiua vero praesentis est speculationis.

Species quidem orationis multae sunt, sed eas varie partiuntur. at vero Peripatetici quinque partibus omnes species orationis ac membra distribuunt. orationis autem species dicimus perfectae, non eius quae imperfecta est. perfectas autem voco eas quae complent expediuntque sententiam. et sit nobis hoc modo divisio: sit oratio genus: orationis aliud est imperfectum, quod sententiam non expedit, ut si dicam Plato in lycio, aliud vero perfectum. perfectae autem orationis alia est deprecativa, ut Adsit laetitia Bacchus dator; alia imperativa, ut Accipe daque fidem; alia interrogativa, ut Quo te, Moeri, pedes? an quo via ducit? alia vocativa, ut O qui res hominumque deumque Aeternis regis imperiis; alia enuntiatiua, ut dies est et dies non est. in hac sola, quae est enuntiatiua, veri falsive natura perspicitur. in ceteris enim neque veritas neque falsitas invenitur. et multi quidem plures species esse dicunt perfectae orationis, alii autem innumeras earum differentias produnt, sed nihil ad nos. cunctae enim species orationis aut oratoribus adcommodatae

17 Verg. Aen. I 734 18 Verg. Aen. VIII 150 19
Verg. Ecl. IX 1 20 Verg. Aen. I 229. 230

1 omnis est T² 2 est Σ² 4. 5 relinquuntur Σ²
7 est speculationis *I. ed.*: considerationis est *codices* 16 uero
orationis F² 17—19 ut — fidem *in marg.* S² 17 assit T
19 maeri FT 20 ducit *om.* S¹, ducit in urbem b 22 dies
om. E¹ et *om.* TE¹ dies est et *om.* S¹ 27 earum *ego*:
eorum *codices*

sunt aut poetis, sola enuntiativa philosophis. ergo hoc dicit: non omnis oratio enuntiativa est. sunt enim plurimae quae enuntiativae non sunt, ut hae quas supra proposui. haec autem sola est, in qua
 5 verum falsumque inveniri queat. quocirca quoniam de ista, in qua veritas et falsitas invenitur, dialecticis philosophisque est quaerendum, ceterae autem aut poetis aut oratoribus adcommodatae sunt, iure de hac sola tractabitur, id est de enuntiativa oratione. huc-
 10 usque ergo de partibus interpretationis et de communi oratione locutus est. nunc autem adstringit modum disputationis in speciem et de una specie orationis tractat deque una interpretatione, quae est enuntiativa. species namque est enuntiatio interpretationis, negatio
 15 vero et adfirmatio enuntiationis. quare de enuntiativa oratione considerandi hinc cum ipso Aristotele commodissimum sumamus initium.

5. Est autem una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio; aliae vero conjunctione unae. necesse est autem omnem orationem enuntiativam ex verbo esse vel casu. etenim hominis ratio, si non aut est aut erit aut fuit aut aliquid huiusmodi addatur, nondum est oratio enuntiativa. quare autem unum
 20 quiddam est et non multa animal gressibile bipes, neque enim eo quod propinque dicuntur unum erit, est alterius hoc tractare negotii.

Una oratio duplici tractatur modo: vel cum per se una est vel cum per aliquam conjunctionem con-

3 non om. E (add. E¹) hae T et in ras. E: eas SF
 4 posuit F (corr. F²) 6 de T: om. ceteri 7 quaerendum
 E²: quaerere ceteri (istam — dialectici philosophique est
 quaerere b) 10 interpretationibus S¹ 11 autem in fine
 versus S¹? 13 enuntiativa est T 20. 21 en. or. ΣΞ
 22 ratio si I. ed.: ratio nisi vel rationi si codices (cf. infra)
 26 enim om. E (add. E¹?) dic. prop. ΣΞ

iungitur. vel certe ita dicendum est: aliae orationes naturaliter unae sunt, aliae positione. et naturaliter quidem unae sunt orationes, quae non dissolvuntur in alias orationes, ut est sol oritur. quae autem positione sunt unae in alias orationes dissolvuntur, ut est 5 si homo est, animal est. haec enim in orationes alias separatur. et quemadmodum lignum vel lapis singillatim in propria natura consistunt et una sunt, ex his autem facta navis vel domus cum pluribus quidem constent, unae tamen arte sunt, non natura: ita quo- 10 que in orationibus simplices et per se naturaliter unas orationes dicimus, quae verbo tantum et nomine iunguntur, | compositas autem, quae in alias (ut dictum p. 325 est) orationes dividuntur. multas enim orationes in huiusmodi orationibus coniunctio iungit, ut si dicam 15 et Plato est et Socrates, haec coniunctio et utraque coniunxit atque ideo una videtur positione, quae naturaliter et per se una non fuerat. naturaliter autem unius orationis duae partes sunt: adfirmatio et negatio. sed quoniam non ita dixit: est autem una <prima> 20 oratio enuntiativa adfirmatio vel negatio, deinde una coniunctione, sed ait: est autem una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio, huiusmodi oritur quaestio, utrum id quod ait prima ad adfirmationem referatur, ut sit posterior 25 negatio, an id quod ait prima ad simplicem rettulerit orationem, ut secunda sit, quae ex orationibus iungitur. quam dubietatem ipse dissolvit. sic enim inquit: est autem <una> prima oratio enuntiativa adfirmatio, et ut quam secundam diceret demonstraret 30 ait deinde negatio, ut primam adfirmationem po-

2 aliae vero F 7. 8 singulatim E 9 cum ego: quae cum codices 12 tantum om. F 16 prim. et om. b socrates est T 20 prima ego add.: om. codices 21. 22 deinde ego (deinde est b): est enim codices 29 una add. b: om. codices 30 dicere S¹

neret, secundam negationem. quod si ita dixisset:
 est autem una prima enuntiativa oratio ad-
 firmatio vel negatio, deinde coniunctione unae,
 ita oporteret intellegi, tamquam si diceret illam esse
 5 primam unam orationem, quae simplex esset, cuius
 partes adfirmatio essent atque negatio, secundam vero
 illam, quae coniunctione quadam una fieret, cum ex
 orationibus iungeretur. sed quoniam id quod ait
 prima ad adfirmationem iunxit dicens est autem
 10 una prima oratio enuntiativa adfirmatio, ad
 negationem vero *deinde* subiunxit dicens deinde ne-
 gatio, dicendum est primam eum orationem esse ar-
 bitrari adfirmationem, secundam vero negationem, cui
deinde continenter adposuit. sed rursus incurrimus
 15 Alexandri quaestionem. per hoc enim negationem
 adfirmationemque negat sub uno genere poni oportere,
 sub enuntiatione, quod in his, quae priora vel
 posteriora sunt, commune genus non potest inveniri.
 sed huic supra iam dictum est, non oportere omnia
 20 quaecumque quolibet modo priora vel posteriora sunt
 a genere communi discernere (alioquin sic primae et
 secundae substantiae sub uno genere substantiae non
 ponentur, sic etiam simplices et compositae orationes,
 quarum simplices propositiones primae sunt, postero-
 25 res compositae, uno genere non continebuntur), sed illa
 sola putanda sunt sub eodem genere poni non posse,
 quae ad substantiam priora vel posteriora esse cognoscimus,
 quae vero ad suum esse aequalia sunt nihil prohibet
 sub eodem genere utraque constitui. ergo
 30 quoniam adfirmationi et negationi hoc est esse, quod

3 una b 4 oportet T 6 essent b: esset *codices*
 atque] vel FT 9 iunxi S (*corr.* S¹?) 9. 10 una autem
 T 12 primam unam? 15. 16 adf. neg. E 16. 17 oportere,
 id est b 19 huic *ego*: hinc *codices*, hoc b 21 sicut
 T 25 non *om.* S¹ continebantur E¹ 26 poni
 genere T

in his veritas et falsitas reperitur, hoc autem est enuntiatio, in qua scilicet veritatis et falsitatis constituta sit ratio: quoniam ad id quod falsi verique significativae sunt neque adfirmatio prior neque negatio posterior est, nullus dubitat a quo aequaliter participant adfirmatio et negatio eidem generi posse supponi. sed adfirmatio atque negatio aequaliter enuntiatione participant, siquidem enuntiatio veri falsique utitur significatione et adfirmatio et negatio veritatem atque mendacium aequaliter monstrat: enuntiatio igitur adfirmationis et negationis genus esse ponenda est. quod ergo ait: est autem <una> prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio; aliae vero coniunctione unae, ita intellegendum est, quod adfirmationem primam, secundam vero negationem, cui addidit *deinde*, in prolatione posuerit. prior enim est adfirmatio, posterior negatio, in prolatione dumtaxat, non secundum veri falsique designationem. quocirca nihil prohibet et priorem putari adfirmationem negatione et tamen utrasque sub uno genere id est enuntiatione constitui. sed quod secutus est: necesse est autem omnem orationem enuntiativam ex verbo esse vel casu, huiusmodi est: volens Aristoteles distribuere dictionem, adfirmationem, negationem, enuntiationem, contradictionem sensum confusa brevitate permiscuit et nebulis obscuritatis implicuit. oportuit namque prius quid esset dictio, post autem quid adfirmatio et negatio et rursus enuntiatio et contradictio constituere. sed haec interim praetermittit, nunc vero quemadmodum constituatur enuntiatio docet dicens, quod omnis enuntiatio constet in verbo. quoniam simplex dictio est nomen

1 haec b 6 et om. S¹ 7 atque] et FE 7. 8 enuntiatione F²T: enuntiationem *ceteri* (cf. *ind.*) 10 monstrant b
 12 una *add.* b: om. *codices* 16 addit E (*corr.* E¹?) 19
 priorem b: primam *codices* 30 praetermitti S (*corr.* S¹?)

aut verbum, omnis enuntiatio simplex huiusmodi est,
 ut semper quidem vel verbum vel aliquid quod idem
 p. 326 valeat, tamquam si diceretur | verbum vel casum verbi,
 in praedicatione retineat, sed non semper subiectus
 5 terminus fit ex nomine, semper tamen praedicatus ex
 verbo. sit enim huiusmodi propositio, quae est *sol*
oritur: in hac ergo propositione quod dico *sol* sub-
 iectum est, quod vero dico *oritur* praedicatur. et
 utrasque has dictiones terminos voco, sed quodcum-
 10 que prius dicitur in simplici enuntiatione, illud sub-
 iectum est, ut in hac *sol*, quod vero posterius, illud
 praedicatur, ut in eadem *oritur*. ergo necesse est
 omnem enuntiativam orationem, si simplex sit, verbum
 in praedicatione retinere, ut in eadem ipsa, cum dico
 15 *sol oritur*, *oritur* verbum est, vel quod idem valeat, ut
 est *Socrates non ambulat*. *non ambulat* enim infini-
 tum verbum est et verbum quidem non est, sed ean-
 dem vim retinet quam verbum. casus etiam verbi
 ponitur saepe, ut *Socrates fuit*. subiectus vero ter-
 20 minus non semper consistit in nomine. potest enim
 et infinitum nomen habere, ut cum dico *non homo*
ambulat, potest etiam verbum, ut cum dico *ambulare*
moveri est. ergo (ut arbitror) plene monstratum est
 non semper subiectum nomen esse, semper autem
 25 praedicatum in solo verbo consistere. adprobans ergo
 verba semper in praedicationibus poni hoc addidit:
 nisi enim aut est aut fuit aut aliquid huiusmodi sit
 additum aut quod idem valeat adponatur, enuntiatio
 non fit. cum enim dico *homo est*, *est* verbum in prae-
 30 dicatione proposui, sin vero dixero *homo vivit*, idem
 valet tamquam si dicam *homo vivus est*. ergo non
 posse sine verbo adfirmationem negationemve consti-

5 terminus om. T (post semper 4 add. T¹?) 7 sol oritur
 sol S²F 13 or. en. F 23 ergo] ergo est S (est del. S¹?)
 27 enim om. SF

tui docuit per id quod ait etenim hominis ratio, si non aut est aut erit aut fuit aut aliquid huiusmodi addatur, nondum est oratio enuntiativa. hoc enim dicere videtur: definitio hominis est verbi gratia animal gressibile bipes et haec 5 est ratio humanae substantiae. ergo haec ratio, nisi ei aut est aut erit aut fuit aut quodlibet verbum (sicut supra dictum est) adponatur, enuntiatio non fit; neque enim verum neque falsum est. si enim dicam tantum animal gressibile bipes, nulla me veritas 10 mendaciumve consequitur. sin autem dixero animal gressibile bipes est vel non est, adfirmatio mox negatioque conficitur, quas enuntiationes esse quis dubitet? sed cum de simplicibus enuntiationibus loqueretur, ait hominis rationem id est definitionem 15 non esse enuntiationem, nisi ei aut est aut erit aut huiusmodi aliquid adponatur, adprobans scilicet unam esse et non multiplicem orationem definitionis humanae, cui si est aut erit aut fuit adderetur, enuntiationem simplicem faceret. cur vero una sit talis oratio 20 causa quaeritur. neque enim ex solis duobus terminis constat id quod dicimus animal gressibile bipes, ut quae nomina plura sunt. quare ipse sibi institit et de sua propositione rationem quaesivit, quam nunc dicere supersedit. ait enim: quare autem unum 25 quiddam est et non multa animal gressibile bipes, neque enim eo quod propinque dicuntur unum erit, est alterius hoc tractare negotii, hoc scilicet quaerens, tamquam si ita ipse ex persona sua diceret: de simplicibus enuntiationibus omnibus 30 loquebar deque his proposui eas praeter verbum esse

1. 2 ratio si b: rationi si *vel* ratio nisi *codices* 6 est *om.*
 F¹ 7 enim *suprascr.* vel ei E 9 *alt.* neque] aut T 16
 ei *om.* S¹ 17 aliquid huiusmodi F 20 *facere?* 23 ut
ego: et *codices* nominat TE 24 *sua om.* S¹ 28 erit]
 est T *in ras.*

non posse et ad hanc rem probandam exemplum
sumpsi definitionem hominis, cui nisi aut est aut erit
aut fuit adponeretur, enuntiationem non fieri dixi,
quasi una et non multiplex esset oratio ea per quam
5 dicitur animal gressibile bipes, de qua fieri pos-
set simplex enuntiatio. cur autem una erit oratio
animal gressibile bipes, alterius, inquit, est
hoc tractare negotii, cum de rebus, non de pro-
positionibus perspiciendum est. nam non idcirco una
10 est oratio, quia continue dicitur et coniuncte sibimet
animal gressibile bipes. hoc enim si ita esset,
possemus et hanc orationem, quae tam multa signifi-
cat, unam dicere, si continue proferatur, ut est So-
crates philosophus simus calvus senex. ergo
15 quemadmodum huiusmodi oratio sit multiplex et non
una, posterius dicemus. nunc ergo manifestum sit
hanc orationem quae dicit Socrates philosophus
simus calvus senex non esse unam, sed multipli-
cem. si ergo propinquitas proferendi ipsa continua-
20 tione unam faceret orationem, posset haec quoque
una esse oratio, quae manifesto non una esse doce-
bitur. quare non idcirco erit una oratio ea quae
dicit animal gressibile bipes, quod propinque et
24 continue profertur. quae autem causa sit ut una sit,
p. 327 ipse dicere distulit, sed in libris eius operis, | quod
μετὰ τὰ φυσικά inscribitur, expediet. Theophrastus
autem in libro de adfirmatione et negatione sic docuit:
definitionem unam semper esse orationem eamque
oportere continuatim proferre. illa enim una oratio
30 esse dicitur, quae unius substantiae designativa est.
definitio autem, ut verbi gratia hominis animal gres-

3 fieri non F (non fieri F²) 4 esse S¹ 10 iuncte F
13 proferretur F 17. 18 philosophissimus F 21 or. esse
T manifeste T 22 una om. F¹ 26 metataphytica S
(corr. S¹?) J, metataphytica F, metaphytica TEN expedit
b an expedit vel expedit? 29 proferri b

sibile bipes, una est oratio per hoc, quoniam unum subiectum id est hominem monstrat. si ergo continue proferatur et non divise, una est oratio, et quia continue dicitur et quia unius rei substantiam monstrat; sin vero quis dividat et orationem unam rem significans 5 cantem proferendi intermissione distribuat, multiplex fit oratio. ut si dicam animal gressibile bipes, unam rem mihi tota monstrat oratio et continue dicta est; sin vero dicam animal et rursus gressibile et sub intermissione repetam bipes, multiplex 10 fit distributa intermissione oratio. et rursus adversum id quaestio. et quis hoc non iure culpet posse eam quae una est orationem intermissione proferendi fieri multiplicem, cum continuatio proferendi non faceret unam, quae esset multiplex per naturam? sicut enim 15 in his, quae multiplices sunt naturaliter, non potest continuatio proferendi unam facere orationem, sic quoque non debet quae est una naturaliter oratio idcirco quod de uno subiecto dicatur fieri multiplex per intermissionem. sed hoc ita solvitur: nam cum dici- 20 mus animal et sub intermissione rursus gressibile eodemque modo iterum bipes, non hoc ita dicimus, tamquam si in unum cuncta coniuncta sint. quocirca quoniam est quidem animal, est rursus gressibile, est rursus bipes, quoniam plura sunt et pluraliter 25 dicta id est distributa, non videntur ad unum subiectum distributa posse praedicari, sicut cum dico Socrates philosophus calvus senex, haec omnia non est simplex oratio, nec si continue proferatur, quod ad unam substantiam non tendunt: accidentia 30 enim sunt et extrinsecus veniunt. probatur autem neque eas orationes, quae per divisionem dicuntur,

4 et om. S¹ 6 distribuit SFT (corr. T¹?) 11 et] est b 12 iure non F 14 cum om. F¹ 16 in his om. T
 22 haec b 28 simus calvus b 29 sic T 31 probantur T, probant T¹?

neque eas, quae non ad unam substantiam tendunt, unas esse, hoc modo: si dicat quis animal et rursus gressibile et iterum bipes, non unum est animal nec unum gressibile nec unum bipes. sin vero dixerō animal gressibile bipes continue et propinque, unum est, quod tria ista iuncta significant, id est homo. convertamus nunc animum ad eas quae plura quidem significant, sed continue proferuntur, ut cum dico Socrates philosophus calvus senex: videtur quasi quaedam Socratis esse definitio philosophus calvus senex, sed non necesse est, si huiusmodi Socrates fuit, omnem quicumque philosophus senex calvus est esse etiam Socratem. in multis ergo continuatio ista valet accidere. quocirca non unum significat, quamquam continue proferatur. ergo si ex omnibus unum quiddam significetur et continue proferatur, una est oratio, ut partes quaedam rei definitae sint ea quae in definitione ponuntur, non accidentia. et proficit quidem aliquid continua prolatio ad perficiendam unam orationem, sed ipsa sola non sufficit, nisi unum quoque subiectum sit. atque ideo dixit Aristoteles animal gressibile bipes non idcirco esse unam orationem, quod propinque dicatur. nam neque sufficit ad constituendam unam orationem propinquitas proferendi nihilque prohiberet, quae naturaliter essent multiplices, eas continue et propinque prolatas unas videri. sed huius rei rationem Aristoteles ponere distulit. sensus ergo huiusmodi est: necesse est, inquit, omnem enuntiativam orationem ex verbo esse vel casu. etenim hominis ratio, quae et ipsa quoque oratio est, si non aut est aut erit aut fuit aut aliquid huiusmodi illi

5 et om. F¹ 6 quae T² 12 socratis S (corr. S²) E
 15 significant F (corr. F¹?) 19. 20 perficiendum E 23
 unam esse T (corr. T¹?) 31 et] in T (corr. T¹?) est
 om. F (add. F¹)

addatur, nondum est enuntiatio. hoc vero in solis simplicibus enuntiationibus evenit, in his autem quae coniunctione unae sunt (ut supra ait) non omnino est. cum enim dico *dies est*, vis tota in verbo est; si autem cum coniunctione proferam *si dies est, lux est*, tota vis in coniunctione consistit id est *si*. veritatis enim aut falsitatis rationem sola coniunctio tenet, quae condicionem proponit, cum dicit *si dies est, lux est*: si enim illud est, illud evenit. igitur in coniunctione omnis vis huiusmodi propositionis est, omnis autem simplex propositio totam vim in verbo habet positam. et quemadmodum in his, quae hypotheticae vel condicionales dicuntur, coniunctiones propositionis vim tenent, sic in simplicibus propositionibus praedicatio | vim optinet, unde et Graece quoque tales propositiones praedicativae dicuntur, scilicet quae simplices sunt, quod in his totam propositionem optineat praedicatio. atque ideo Aristoteles ait ex verbo vel casu fieri simplicem enuntiationem. nam praeter id quod totam continet propositionem praedicativam scilicet, id est praeter praedicationem, enuntiatio non fit. unde est ut negatio quoque non ad subiectum, sed ad praedicatum semper aptetur. nam cum dico *sol oritur*, non est huius negatio *non sol oritur*, sed illa quae est *sol non oritur*. atque ideo negatio ad subiectum posita non facit contrariam propositionem, ad praedicatum vero contrariam reddit. recte igitur Aristoteles de subiecto quidem nihil locutus est. non enim in praedicativam propositionem subiectus terminus tenet, sed tantum praedicatio, quae totam enuntiationem propria virtute confirmat.

1 oratio F (*in marg.* vel enuntiatio F²) 2 venit STE
 3 supra iam E 6 si om. E (*add.* E¹) 8 condicionem om.
 E (*add.* E¹) 13 propositionum E² 14 sic vim (*om.* 15 vim)
 F 16 *κατηγορικῆς* id est praedicativae b 28 locus S¹
 29 prop. praed. F 30 praedicatio ego: depraedicativa SE,
 praedicativa pars S²FE², praedicatus qui T

Est autem una oratio enuntiatiua quae unum significat vel coniunctione una, plures autem quae plura et non unum vel inconiunctae.

5 Hinc monstratur quoniam tum cum dixit: est autem una prima oratio enuntiatiua adfirmatio, deinde negatio, primam non eum de ea oratione dixisse, quae naturaliter una est, sed de adfirmatione. alioquin hic quoque repetens ita dixisset:
 10 est autem una prima oratio enuntiatiua quae unum significat. sed quoniam non ita dixit, manifestum est quod dudum ait primam non ad orationem, quae praeter coniunctionem una est, rettulisse, sed ad adfirmationem, quam negatione priorem esse
 15 constaret. sed hoc iam superius dictum est. quid autem sibi velit haec enumeratio, paucis expromam. multas enim confusiones multosque in orationibus errores hic locus optime intellectus veraciterque perceptus sustulit. et est haec expositio quam nullus
 20 ante Porphyrium expositorum vidit. non est idem namque unam esse orationem et multiplicem, quod simplicem et compositam, et distat una a simplici, distat etiam multiplex a composita. est ergo una oratio quae unum significat, multiplex autem quae
 25 non unum, sed plura. fit autem hoc in huiusmodi orationibus, ut cum dico: Cato philosophus est. haec oratio non est una: non enim unum significat. potest enim monstrare et Catonem Uticensem esse

4 verba Arist. continuat usque ad sed ipso proferente b
 5 hic NE (corr. E¹?) 6 autem om. F 7 prima S²F²
 eum non E 8 dixisse putandum est b 10 autem om. S¹
 prima una E 12 prima F² 14 ad om. F (add. F¹) 16
 exprimam F (corr. F¹?) T, exponam b 19 haec est F
 nullus expositorum (om. exp. 20) F 20 uidit expos. T
 22 alt. et om. S¹ 23. 24 a —multiplex om. F¹ 24 oratio
 om. T¹ 25 sit T 28 ut censum S (corr. S¹?)

philosophum, potest etiam ostendere et Catonem
 Censorium oratorem esse philosophum. qua in re
 non una est oratio atque idcirco in Uticensi quidem
 Catone vera est, in oratore vero falsa. huiusmodi
 ergo orationes multas vocamus. sin vero unum signi- 5
 ficet, ut cum dicimus in charta scribitur, illam
 dicimus unam. ergo una quae sit vel multiplex ora-
 tio, ex his intellegitur quae significant. si enim unam
 significat rem, una est, si multas, multiplex. simplices
 autem et compositae orationes non ad significationem, 10
 sed ad terminos ipsos dictionesque, quae in proposi-
 tionibus sumuntur, referendae sunt. et est quidem
 simplex oratio enuntiativa, quae ex solis duobus ter-
 minis constat, ut est homo vivit. sive autem his
 propositionibus omnis addatur, ut est omnis homo 15
 vivit, sive nullus, ut nullus lapis vivit, sive ali-
 quis, ut aliquis homo vivit, quoniam termini ipsi
 duo sunt, simplex vocatur propositio. composita vero,
 si ultra duos terminos enuntiat, ut est Plato philo-
 sophus in lycio ambulat, hic enim quattuor sunt 20
 termini, vel si tres sint, ut Plato philosophus am-
 bulat. hae quoque, si eis omnis aut nullus aut aliquis
 addatur, eodem modo compositae sunt. ergo una vel
 multiplex oratio intellegitur, si unum vel multa signi-
 ficent, et de propria semper significatione iudicantur. 25
 simplex autem et composita non ex significatione, sed
 ex verborum vel nominum pluralitate cognoscitur. si
 enim ultra duos terminos habet propositio, composita
 est, sin duos tantum, simplex. si ergo semper quae

1 potest etiam ostendere om. T 2 qua re? 3 idcirco
 om. F¹ 4 vero om. E 5 ergo] uero T multiplices T (vel
 multas T²) 6 cartha F, carta T 8 significantur b 17
 ut aliquis om. S¹T vivit, vel aliquis homo non vivit b
 20 ambulat in licio T (transponit T¹?) 21 sunt T 22
 haec SF aliquid S¹ 23 sint E (corr. E¹?) 25 significat
 et iudicatur b 27 noscuntur T 29 sin] in SF

simplex oratio est, id est quae duobus terminis constat, unam tantum significantiam retineret, indifferenter dici posset una oratio et simplex (eadem enim
 4 una esset, quae etiam simplex), sed quoniam non
 p. 329 omnis simplex unum significat, | non omnis simplex
 una est. potest ergo fieri ut simplex quidem sit propositio, multae tamen orationes: simplex quidem ad compositionem dictionum, multae vero ad significationem sententiarum. quare erit in hoc gemina differ-
 10 rentia, ut unam dicamus simplicem unamque orationem, alteram simplicem et plures orationes. rursus si omnes compositae orationes plures etiam res significarent, indifferenter diceremus multiplicem et compositam; sed quoniam fieri potest ut propositio aliquo-
 15 tiens quidem constet ex numerosis pluribusque terminis quam sunt duo, unam tamen sententiam monstret, potest fieri ut composita quidem sit, una tamen oratio sit significatione, composita dictione, ut est animal rationale mortale mentis et disciplinae
 20 capax: haec quidem plura sunt, sed his una subiecta substantia est id est homo, quare una quoque sententia. sin vero quis dicat: Socrates et ambulat et loquitur et cogitat, multa sunt. diversa enim sunt quod ambulat et quod loquitur et quod cogitat. quare
 25 erit aliquando composita quidem oratio, una tamen. sed quoniam composita oratio aliquotiens quidem continue sine coniunctione dicitur, aliquotiens coniunctione copulatur, fiunt hinc quattuor differentiae. est enim una oratio composita ex terminis continuatim dictis et
 30 sine coniunctione unam sententiam monstrans, ut est

2 significantiam F¹E¹ 4 et simplex etiam T 6 ergo] enim T 11 plures om. S¹ 21 prius est om. T una om. S¹ quoque est S²FE² 22 alt. et om. S¹ 23 sunt enim E 24 ambo et om. FT (add. T¹) 25 oratio om. S¹ 26 oratione oratio E (oratione del. E¹?) quidem aliq. T 27. 28 coniunctioni cop. F

animal rationale mortale mentis et disciplinae perceptibile. haec enim oratio composita quidem est ex multis terminis, sed coniunctionem non habet (nam quod dictum est mentis et disciplinae perceptibile, haec coniunctio quae est et nullam in tota propositione vim optinet: neque enim coniungit propositionem, sed artem addit, cuius susceptibilis homo esse videatur) et habet unam sententiam subiectam, quod est homo. alia vero est composita ex terminis nulla coniunctione copulatis multiplex et non unam significans propositionem, ut est Plato Atheniensis philosophus disputat. aliud enim est esse Platonem, aliud esse philosophum, aliud Atheniensem, aliud disputantem, et haec coniuncta unum aliquid non faciunt quasi substantiam. quare haec multiplex est, sed eam manifestum est nulla coniunctione copulari. alia vero est composita ex propositionibus inconiunctis multiplex, ut est: Iuppiter optimus maximus est, Iuno regina est, Minerva dea sapientiae est. quas si quis sub unum continueque proferat, plures quidem propositiones sunt, et oratio multiplex, sed coniunctione carent. alia vero est composita vel ex terminis vel ex propositionibus coniunctione copulatis multiplex et multa significans. et ex terminis quidem composita, ut si quis dicat et Iuppiter et Apollo dii sunt, ex propositionibus autem coniuncta multa significans est, ut si quis dicat et Apollo vates est et Iuppiter tonat. est autem praeter has alia composita propositio ex propositionibus coniunctione con-

1 et om. E (add. E¹) 7 artem vel rem editio princeps
 8 uidebatur F¹ substantiam b unum sententia sub-
 iectum? 9 quae Tb 11 attheniensis F (item 13) 12
 est enim T 18 optumus F maxumus F² 20 uno?
 22 carent om. E¹ 25 ut F: om. ceteri 27 qui S uatis
 SFE est om. F 28 et om. E¹ 29 propositio] oratio b
 29 sq. coniunctis b

iuncta unam significans orationem, ut cum dico: si dies est, lux est. duae enim propositiones, quae sunt istae dies est, lux est, si coniunctione copulantur. sed haec oratio non significat multa. neque
 5 enim diem esse et lucem proponit, sed si dies est, lucem esse. quocirca consequentiam quandam significat, non exstantiam propositionis. non enim dicit utrasque esse, sed si una est, aliam consequi, quod
 10 utrumque in unam quodammodo intellegentiam congruit. sed hanc Porphyrius propositionem extrinsecus ponit, idcirco quod plura significare videbatur (ipsa enim propositionum pluralitas multitudinem simulat significationum), sed (ut dictum est) non plures significat res, sed unam consequentiam. compositarum
 15 igitur et unam rem significantium propositionum duplex modus est. aut enim est ex terminis inconiunctis unam rem significans composita oratio, ut animal rationale mortale est, aut ex propositionibus composita et coniunctione copulata imaginem quidem
 20 emittens plura significandi, unam vero rem significans oratio, ut si dicamus si dies est, lux est. cum ergo haec sit distributio compositarum et simplicium orationum, duplici modo unae orationes sunt et duplici multae, simplici autem inconpositae et simplici
 25 compositae. et uno quidem modo una oratio dicitur cum aliqua coniunctione copulatur, alio vero cum unam rem significat; rursus uno modo dicitur multi-

1 orationem] rem b 5 et om. E 7 extantiam *supra* scr. vel essentiam F, existentiam b 9. 10 congruat F
 11 uideatur F (*corr.* F¹?) 16. 17 coniunctis E (*corr.* E¹?) 21-
 ut b: ac *codices prius* si om. S¹ 22 ergo om. F 23 sunt orationes T 24 et om. S¹ 26 cum aliqua coniunctione copulatur et p. 111, 1 cum sine coniunctione est in *codicibus locum mutaverunt, quod* S² et F² *correxerunt. ceterum totus locus:* cum — atque (p. 111, 2) in *rasura* ab S² uero modo F 27 et rursus S dicitur *post* oratio (p. 111, 1) S

plex oratio | cum sine coniunctione est, alio vero cum p. 330
 plura significat. atque hoc est quod ait: est autem
 una oratio enuntiativa quae unum significat
 vel coniunctione una, plures autem quae plura
 et non unum vel inconiunctae. est enim (ut 5
 dictum est) dupliciter una oratio: vel quando cum
 coniunctione est, vel cum unam rem significat. multi-
 plex autem oratio est vel quae multa significat, vel
 quae coniunctione non iungitur. multas enim oratio- 10
 nes vocavit eas quae sint multiplices et vel significa-
 tionis pluralitatem teneant vel praeter coniunctiones
 sint. quod autem ait vel inconiunctae, totum con-
 plexus est. multiplex enim est propositio vel si fuerit
 inconposita, quemadmodum est Cato philosophatur,
 multiplex etiam vel si fuerit composita ex terminis 15
 praeter coniunctionem, ut est Plato Atheniensis
 in lycio disputat, vel si composita sit ex proposi-
 tionibus praeter coniunctionem, quemadmodum est
 homo est, animal est. cur autem cum dixit plures
 autem, quae plura addit et non unum? hoc est 20
 quod sunt quaedam quae plura significant in sermo-
 nibus, unum tamen in tota compositione demonstrent,
 ut est animal rationale mortale. haec enim omnia
 multa significant (aliud enim est animal, aliud ratio-
 nale, aliud mortale), sed totum simul unum est, quod 25

9 sine coniunctione S²FE² non iungitur ego: coniungi-
 tur codices 10 sunt E (corr. E¹?) simpliciter multiplices
 F (simpl. del. F¹?) 11 coniunctione F 16 ut b: id codices
 attheniensis F (saepius) 18 praeter B et in marg. E¹?: per
 ceteri 19 homo B et E¹?: si homo ceteri post animal est
 in margine add.: uel si composita sit ex terminis coniunctione
 copulatis ut iupiter et apollo dii sunt E; deinde uel si conpo-
 sita sit ex propositionibus per coniunctionem quemadmodum
 est et apollo uates est et iuppiter tonat in marg. E et B in
 textu 21 quod ait T (ait del. T¹?) quae om. F (add. F¹)
 22 unam T 23 omnia om. T 25 aliud om. T (animal
 rationale aliud mortale T¹?)

est homo. cum autem dico Socrates Atheniensis philosophus, et singula plura sunt et omnia simul plura nihilominus sunt. haec enim accidentia sunt et nullam substantiam informant. atque haec quidem
 5 dixit de orationibus quae vel coniunctione unae essent vel significatione, et rursus de multis quae vel praeter coniunctionem multae essent vel significatione multiplici. quae vero de simplicibus atque compositis posterius dixerit, cum ad illum locum expositio venerit,
 10 explicabitur. nunc autem revertamur ad ordinem. igitur quoniam supra dixerat simplicem propositionem, quam categoricam Graeci dicunt, nos praedicativam interpretari possumus, semper verbi praedicatione constitui, non autem semper nomine subiecto, quod
 15 aliquotiens quidem vel infinitum nomen vel casus nominis vel verba subiecta sunt: cum ergo dictionibus simplicibus constitui diceret simplicem orationem et adfirmationem negationemque orationes esse constaret, manifestum fecit adfirmationem et negationem dictione
 20 constitui et formari, ita quidem ut adfirmationem et negationem semper sola verbi dictio praedicata, non autem semper nominis dictio subiecta perficeret. cum igitur haec ita proposuisset, nunc quid sit dictio, quae praedicativas id est simplices propositiones format,
 25 exponit dicens: nomen ergo et verbum dictio sit sola. quod ideo ait dictio sit sola, quod sunt quaedam dictiones simul etiam adfirmationes vel imperfectae orationes, quod supra iam dictum est. cur autem verbum et nomen solae sint dictiones monstrat:
 30 quoniam non est dicere sic aliquid significan-

4. 5 dixit quidem F 7. 8 multipli S (corr. S¹) 8 de
 ego: in codices 9 illum FE¹?: id ceteri, id loci b 12
 κατηγορητική b 16 ergo del. S², om. F 19 et adf. E²
 dictiones FT (corr. F¹?) 20 informari FTE² 23 num-
 quid S (corr. S¹) 28 iam om. E¹ 29 nomen et uerbum E
 30 aliquem E²

tem voce enuntiare, vel aliquo interrogante vel non, sed ipsum proferentem. sensus huiusmodi est: enuntiativa propositio his maxime duobus formatur: per propriam naturam atque substantiam et per eius usum atque tractatum. et natura quidem ipsius est, ut in ea veritas inveniatur aut falsitas, usus autem cum aliquid aut interrogando proponitur et respondetur, ut utrum anima immortalis est, aut certe cum aliquis per suam sententiam enuntiat atque profert, ut si qui dicat hoc ipsum ex propria voluntate: anima immortalis est. unde definitio quoque enuntiationis una quidem naturae atque substantiae talis redditur: enuntiatio est oratio, in qua verum falsumve est. ex usu vero eius atque actu enuntiativa oratio est, quam interrogantes proponimus, ut verum vel falsum aliquid audiamus, ex nostra vero prolatione, quam proponentes verum aliquid falsumve monstramus. ergo cum omnis enuntiativa oratio aut in interrogatione posita sit aut in spontanea prolatione et in utrisque enuntiationis natura et substantia illa versetur, ut sive in interrogatione sit posita cum responsione coniuncta verum habeat vel falsum, sive per se prolata utrumlibet retineat: dictiones, inquit, vel alio interrogante vel quolibet proferente et sponte dicente verum falsumve non continent. | si enim quis dicat interrogans Socratesne disputat? alius respondeat disputat, hoc quod respondit disputat si cum tota interrogatione iungatur, potest habere intellectum verum falsumve significantis orationis, sin vero per se intellegatur disputat, quamquam alio

1 uocem SFT 2 ipso proferente S²FTE² 4 per om. S¹
 6 inueniatur om. S¹ 10 quis FE 13 enuntiativa T (corr. T¹?)
 14 atque bis T (corr. T¹?) tractatu b 17 quoniam T
 proponimus E² 17. 18 monstrauiimus T 18 in om. T
 22 habeat om. T¹ 24 aliquo? (cf. 30) 25 continet T¹
 27 respondit] dixit T (corr. T¹) 29 uerum uel falsum uel F

interrogante responderit, vero tamen falsoque relinquitur. similiter etiam si quis dicat Socrates vel ambulat nullo interrogante, sed ipse proferens, nec verum aliquid nec falsum designat. ergo verba et
 5 nomina dictiones solum sunt, quoniam et simplices sunt (erant enim aliae quaedam dictiones in orationibus verbisque compositis, sed nondum perfectae sententiae) quoniamque neque verum neque falsum vel alio interrogante vel quolibet sponte proferente signi-
 10 ficiant. erant enim aliae quaedam dictiones quae et alio interrogante et quolibet sponte proferente verum falsumve retinerent, in his scilicet quae erant adfirmationes aut negationes. quocirca sensus huiusmodi est, ordo autem verborum sese sic habet: nomen
 15 ergo et verbum dictio sit sola, quoniam non possumus dicere significantem aliquid id est verbo vel nomine enuntiare. non enim possumus dicere quoniam, quisquis verbo vel nomine significat aliquid, ille enuntiat, vel aliquo interrogante vel non,
 20 sed ipsum proferentem, tamquam si sic diceret: verba ipsa et nomina dictiones solae sunt, quoniam verbis et nominibus significantem hominem aliquid non possumus dicere, quoniam enuntiat quidquam, sive eum aliquis interroget, sive ipse sponte proferat
 25 simplicem dictionem. enuntiare autem est orationem dicere quae verum falsumque designat.

Harum autem haec quidem simplex est enuntiatio, ut aliquid de aliquo vel aliquid ab

1 responderit b: responderet *codices* 2 qui TE vel
 om. F¹ 3 ipse] se S (*corr.* S¹) 4 ergo et T 6 dictio-
 nes quaedam E 6. 7 orationibus nominibus b 8 quoniam
 quae SE, quoniam TE², quae S² 9. 10 significat T (*corr.*
 T¹) 10 et om. E 16 aliquid uoce E¹? aliquid sic uoce b
 vel] aut TE 17. 18 quia T 20 ipso proferente S²F²TE²G²
 24 eum] enim F, cum T 25 dictionem simpl. T, simpl. di-
 ctionem facit F 26 designet T 27 est om. ΣX

aliquo, haec autem ex his coniuncta velut oratio quaedam iam composita.

Quoniam superius de unis orationibus atque pluribus dixit et unam quidem posuit, quae aut coniunctione una esset secundum prolationem aut significatione secundum propriam naturam, plures vero quae aut coniunctione carerent aut multa significatione sua complecterentur, quoniam quidem aliud erat una oratio, aliud simplex, aliud composita, aliud plures, post illa ad simplicem compositamque revertitur dicens simplicem esse orationem enuntiativam quae duobus terminis continetur, quorum unum subiectum est, alterum praedicatur. quod vero ait harum autem, enuntiativarum scilicet orationum dixit, quarum haec quidem simplex est enuntiatio, et quae simplex est enuntiatio, ipse proposuit dicens ut aliquid de aliquo, subaudiendum est praedicemus, ut sit hic sensus: harum autem enuntiativarum orationum est simplex enuntiatio, si aliquid unum de uno aliquo praedicemus, ut si dicam Plato disputat, de aliquo Platone aliquid id est disputat praedicavi. et haec simplex est enuntiatio, idcirco quoniam duobus terminis partibusque coniungitur. si qua vero plures habuerit terminos et eius partes duorum terminorum multitudinem egrediantur, illae compositae orationes dicuntur et est enuntiatio composita huiusmodi: si dies est, lux est. dies est enim et lux est duae sunt simplices enuntiationes, quae coniunctae unam compositam perfecerunt. atque hoc est quod ait: haec

1 eis Σ velud $S\Sigma$ 1. 2 oratio est F 2 quaedam $\Sigma\Sigma$: om. SFTE 3 superius iam T 3. 4 pluribus om. T (add. T¹?) 4 posuit T: opposuit *ceteri* (apposuit E²) 7 careant T 8 quidem] que b 13 praedicatur S: praedicatum S² et *ceteri* horum T 16 est om. F 17 est om. T 23 aliqua F 24 terminorum partes duorum F 28 orationes enuntiationes T (or. del. T¹?)

autem id est alia oratio ex his coniuncta id est ex simplicibus enuntiationibus velut oratio quaedam iam composita est. haec enim non simplex est oratio. simplex enim oratio solas dictiones duas habet
 5 in partibus, composita vero etiam orationes, sicut haec quam supra proposui. est ergo hic ordo quem ipse confudit: prius enim de adfirmatione et negatione, quae prima esset, quae posterior, expedit; dehinc de unis orationibus et pluribus dixit, postremo de simplicibus atque compositis. sed quoniam quaedam in
 10 medio permiscuit, ea paululum differentes directam sententiae seriem continuavimus longum Aristotelis hyperbaton partium coniunctione recedentes. neque enim simile videatur quod ait: est autem una
 15 prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio; aliae vero coniunctione unae et rursus cum dicit: est <autem> una oratio enuntiativa quae unum significat vel coniunctione una,
 19 plures autem quae plura et non unum vel
 p. 332 inconiunctae vel cum rursus addit: | harum autem haec quidem simplex est enuntiatio, ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo, haec autem ex his coniuncta velut oratio <quaedam> iam composita, sed illud quidem prius quod dixit est autem
 25 una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio ad hoc rettulit, ut priorem adfirmationem esse monstraret, posteriorem vero negationem (ait enim deinde negatio, unde quod ait prima ad adfirmationem ponendum est), quod vero secutus est
 30 paulo post: est autem una oratio enuntiativa

1 oratio alia T 4 sola S (corr. S²) 5 etiam om. F 6
 posui E, proposuit S (corr. S¹?) 8 posterius S (corr. S¹?) 11
 et (suprascr. ea) E 12 continuabimus S² Aristotelis om. F
 13 yperbaton STE 16 et om. S¹F 17 autem ego add.: om.
 codices 22 de—aliquid om. SF 23 quaedam add. b: om. codices
 25 una om. S¹TE 26 primorem E (corr. E¹) 28 ad om. S¹

quae unum significat vel coniunctione una,
 plures autem quae plura et non unum vel in-
 coniunctae ad hoc rettulit, ut doceret quas unas
 esse orationes putari oporteret (expediens aut quae
 unum significarent aut quas coniunctio unas faceret) 5
 quas plures (aut quae multa in significatione retine-
 rent aut quarum corpus nulla esset coniunctione con-
 positum); quod vero postremo addit: harum autem
 haec quidem simplex est enuntiatio, ut ali-
 quid de aliquo vel aliquid ab aliquo, haec 10
 autem ex his coniuncta velut oratio quaedam
 iam composita ad simplices rettulit orationes atque
 compositas, simplices. dicens duobus solis terminis
 iunctas, compositas, quae ex simplicibus orationibus
 enuntiativis coniungerentur: ut sit totus ordo hoc 15
 modo: est autem una prima oratio enuntiativa
 affirmatio, deinde negatio et rursus intermissis
 quae sequuntur hoc subiciatur: est autem una ora-
 tio enuntiativa quae unum significat vel con-
 iunctione una, plures autem quae plura et 20
 non unum vel inconiunctae et post hoc inter-
 missis quoque sequentibus hoc sequatur: harum au-
 tem haec quidem simplex est enuntiatio, ut
 aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo, haec
 autem ex his coniuncta velut oratio quaedam 25
 iam composita, tamquam si sic diceret: prima qui-
 dem inter enuntiationes oratio affirmativa est, secunda
 vero negatio. affirmationum autem et negationum
 una oratio est, quae unum significat vel quae con-
 iunctione una est, multiplex autem, quae multa signi- 30

4 oportet E (corr. E¹) 8 addit postremo F 8. 9
 haec autem T 9 est enunt. b: enunt. est *codices* 14 con-
 iunctas E 15 iungerentur E 16 autem *post* prima T
 22 sequitur S (corr. S¹) 23 oratio F (enuntiatio F²) 30
post autem addunt codices: uel cuius partes coniunctione co-
pulantur quae delevit S³ significant F¹

ficat vel quae coniunctione non iungitur. harum quoque simplex est, quae duobus terminis constat, ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo; alia vero composita, quae ex simplicibus adfirmationibus iungitur. quod autem dicit aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo, tale est: aliquid enim de aliquo adfirmationem significat, ut cum dico Socrates disputat, de aliquo Socrate aliquid id est disputat praedicavi et fit adfirmatio. si autem dicam Socrates non disputat, a Socrate disputationem seiunxi et ab eo abstuli et hoc est negatio. adfirmatio enim de alia re aliam rem praedicat eique coniungit, negatio vero a qualibet re quamlibet rem praedicando tollit. ergo hoc quod ait aliquid de aliquo, adfirmationem simplicem significavit, quod dixit aliquid ab aliquo, simplicem negationem.

Est autem simplex enuntiatio vox significativa de eo quod est aliquid vel non est, quemadmodum tempora divisa sunt.

20 **6.** Adfirmatio vero est enuntiatio alicuius de aliquo, negatio vero enuntiatio alicuius ab aliquo.

Postquam de multis atque unis nec non simplicibus compositisque enuntiationibus expedivit, enuntiationem simplicem tractat et eam definitione concludit dicens vocem eam esse significantem aliquid esse vel non esse. quod ergo ait vocem eam esse, ad genus rettulit, quod significantiam ad ipsius differentiam vocis, quod de eo quod esset aut non esset aliquid, ad significantiarum rerum rursus differentiam

1 non iung.] coniung. F (corr. F¹) 1. 2 quoque] autem ed. princ. 4 enuntiationibus? an vel neg.? 7 ut om. SF 12 aliqua — aliquam? 21. 22 negatio — aliquo om. Σ¹ X¹ 24 orationibus F (corr. F¹) exdiuit S (corr. S¹?) 25 definitionem S (m eras.), diffinitionem T 26 uoco T 29 quod ait F non esset aut esset F aut] uel T 30 significantiarum F², significantiarum vocum? rursus rerum T (transponit T¹)

rettulit. habet enim secundum ipsam vocem qua profertur, ut significet quiddam, quid autem significet aut circa quid designationem enuntiatio teneat, ad differentiam significativarum pertinet vocum. ita enim dictum est, tamquam si diceret: non omnia enuntiatio 5 significat, sed esse aliquid aut non esse. est ergo enuntiatio simplex vox significativa de eo quod est esse aliquid vel non esse, id est omnis enuntiatio aut adfirmatio est aut negatio. esse enim ponit adfirmatio, non esse negatio. sed quanta definitionem brevitatem 10 constrinxit, quidam non videntes in errorem stolidum falsitatis abducti sunt. contendunt igitur adfirmationis et negationis non esse enuntiationem genus. nam si haec, inquiunt, definitio est enuntiationis, omnis autem 14 generis definitio propriis | speciebus adcommodari p. 33 potest (omne enim genus univoce de speciebus propriis praedicatur), dubium non est quin haec quoque definitio enuntiationis, si enuntiatio genus est, adfirmationi negationique conveniat, si tamen eius species hae sunt. sed quis umquam dixerit adfirmationi con- 20 venire hanc definitionem, quae dicit vox significativa de eo quod est aliquid esse vel non esse? neque enim fieri potest, ut adfirmatio vox significativa sit de eo quod est esse et non esse, sed tantum de eo quod est esse. negatio rursus non de eo quod est 25 esse et de eo quod est non esse, sed tantum de non esse, numquam etiam de esse. interimit enim semper negatio, iungit adfirmatio atque constituit. quare si haec definitio enuntiationis ad adfirmationem negationemque non potest praedicari, adfirmatio et negatio 30 enuntiationis species non sunt. qui mihi nimium videntur errare: quasi vero quidquam vetet utrasque

1 secundum ego: secum *codices* 10 brevitatem *om.* E
 (add. E¹) 21 dixit SF significativa b: enuntiativa S *in*
ras. et ceteri 24 vel b 26 de — est *om.* F 29 ad *om.*
 S¹T¹ 31. 32 videtur S¹TE¹

adfirmationem et negationem simul eadem definitione
 concludere. possum enim dicere: adfirmatio et negatio
 est vox significativa de eo quod est esse aliquid vel
 non esse, ut vox significativa utrisque communis sit,
 5 de eo quod est esse adfirmationis solius, de eo quod
 est non esse solius sit negationis. sed nihil potuit
 fieri brevius, nisi ut in eadem definitione et enuntia-
 tionis naturam constitueret et ipsius faceret divisionem.
 tamquam enim si ita dixisset: enuntiatio est vox signi-
 10 ficativa, in qua verum falsumque signatur, huius autem
 una species adfirmativa est, alia negativa, ita ait:
 enuntiatio est vox significativa de eo quod
 est aliquid vel non est. nam quod dixit de eo
 quod est aliquid vel non est, tale est ac si dice-
 15 ret: quae verum falsumque demonstrat. omne enim
 quod esse ponit aliquid, ut si dicam dies est, vel non
 esse, ut si dicam dies non est, verum falsumque de-
 monstrat. si ergo aliquid ponatur esse aut non esse,
 in eo veritas et falsitas invenitur. est igitur ita hoc
 20 quod ait vocem esse significativam de eo quod est
 aliquid vel non est, tamquam si diceret: est enun-
 tiatio vox significativa verum falsumque significans.
 significatio namque de eo quod est esse vel non esse
 aliquid veri falsique demonstratio est. sed in eadem
 25 definitione species admirabili brevitate partitus est.
 tamquam enim si diceret: vox significativa est enun-
 tiatio, in qua verum falsumve demonstratur, sed una
 eius pars adfirmativa est, alia negativa, ita ait de eo
 quod est aliquid vel non est. significatio enim
 30 de eo quod est aliquid adfirmatio est, de eo vero
 quod non est negatio. ita id quod ait designativam

6 et? 9 enim *om.* F 10 designatur b 12 est *om.* S¹
 19 falsitas veritasq. F ita ego: in *codices* 21 est enim en.
 E (enim *del.* E¹?) 23 enim (*suprascr.* uel namq.) F de eo
 b: eo STE, in eo FE¹? 25 est *om.* E¹ 27 falsumq. S²F
 27. 28 eius una F

esse vocem enuntiationem de eo quod est aliquid aut non est utrumque una colligit intelligentia. hoc enim quod dixit de eo quod est aliquid aut non est utrumque significat et veri falsique demonstrationem et adfirmationis negationisque divisionem. sed 5 Alexander a propria sententia non desistit nec alio quam ceteri tenetur errore. ait enim hic quoque adparere non esse genus enuntiationem adfirmationis et negationis, quoniam ita in definitione enuntiationis adfirmatione et negatione ut partibus usus est. omne 10 autem compositum atque omne aequivocum vel suis partibus vel suis significatis definiri potest, ut si quis ternarium numerum definire volens dicat: ternarius numerus est qui ex uno duobusque coniunctus est, vel si quis hominem definire volens dicat: homo est 15 aut animal rationale mortale aut huius coloribus vel metallo facta simulatio: ita nomen aequivocum ex his, quae ipsum nomen aequivocum designabat, ostensum est. hic ergo eodem modo: enuntiatio, inquit, est vox significativa de eo quod est aliquid vel 20 non est, tamquam si diceret: enuntiatio est vox aut adfirmativa aut negativa: in eundem scilicet errorem labens nec videns quemadmodum una definitione et divisionem fecerit et naturam enuntiationis ostenderit. sed hanc expositionem (quod adhuc sciam) neque 25 Porphyrius nec ullus alius commentatorum vidit. Aspasius etiam consentit Alexandro. dicit enim Alexander eodem modo hic definisse Aristotelem enuntiationem, sicut alibi quoque id est in resolutoriis. illic enim ita propositionem, quod est enuntiatio, de 30

3 uel F 4 et om. F 12 significatiuis F (corr. F²?),
 significantiis E², significationibus T 16 ad huius in marg.
 add. E²: s. hominis huius hominis F 18 designabant
 codices (corr. S²) 19 est inquit F 21 alt. est om. S (add.
 S¹) TE 25 sed //// hanc F (ed in ras. et qui? eras.) 26
 neque E commentorum S¹ 30 quae b

initione conclusit dicens: propositio ergo est oratio adfirmativa vel negativa alicuius de aliquo. idem quoque Aspasius sequitur. Porphyrius autem sic dicit: admirabilem esse subtilitatem definitionis.

5 ex sua enim vi adfirmationis et negationis enuntiatio definita est, ex terminis vero ipsa adfirmatio atque
 p. 334 negatio. | adfirmatio namque in duobus terminis constans aliquid alicui inesse significat, totam autem vim ipsius esse aliquid adnuere. negatio quoque aliquid
 10 alicui non inesse significat, sed tota vis ipsius est abnuere atque disiungere. vel rursus adfirmatio aliquid alicui inesse designat, sed vis ipsius tota ponere aliquid est (cum enim aliquid alicui inesse demonstrat, ponit aliquid), rursus negatio quidem aliquid alicui
 15 non inesse declarat, sed tota vis eius auferre est. ergo nunc, inquit, enuntiationem ex tota vi adfirmationis negationisque definivit dicens: enuntiatio est vox significativa de eo quod est aliquid vel non est. hoc autem ad negationis pertinet adfirmationisque vim, tamquam si diceret: enuntiatio est vox significativa quae ponit aliquid aut tollit, quae propriae virtutes sunt adfirmationis et negationis. si enim ita dixisset: enuntiatio est de eo quod est aliquid alicui vel non est, tunc ex terminis adfirmationis
 20 et negationis enuntiationem definisse videretur; cum autem dicit de eo quod est aliquid vel non est, de tota utrarumque vi determinat. in hac enim adfirmatione, quae est *dies est*, aliquid alicui secundum

1 Analyt. p. 24, 16.

2 ad aliquo in marg. add. E¹?: vel alicuius ab aliquo
 7 namque] uero F 8. 9 tota autem uis ipsius est S² et in
 marg. F² 10 inesse F¹?: esse ceteri 12 inesse T: esse
 ceteri 16 inquit om. S¹ 21. 22 proprie F 27 utrarum-
 que ego: utrorumque codices 28sq. secundum esse (om. ter-
 minos ad) T

terminos adesse monstravi (est enim diei adplicui), sed tota huius propositionis vis est aliquid esse declarare; rursus cum dico *dies non est*, aliquid alicui non esse pronuntio, sed tota eius vis est non esse dicere. quare manifestum est secundum Porphyrium 5 ex tota vi adfirmationis et negationis enuntiationem esse descriptam, ex suis vero terminis ipsam adfirmationem et negationem. ait enim adfirmatio vero est enuntiatio alicuius de aliquo in adfirmationis definitione genus sumens. enuntiatio enim (ut 10 dictum est) genus et adfirmationis et negationis, quod ipse Aristoteles clarius demonstrat, qui in utrarumque definitionem enuntiationis nomen adscripsit dicens: adfirmatio vero est enuntiatio. hoc enim rettulit ad genus, quod vero addidit alicuius de aliquo 15 reduxit ad terminos. in simplici enim adfirmatione aliquid de aliquo enuntiando praedicatur, ut in eo quod est *dies est* esse diem. negatio quoque ita definita est: enuntiatio alicuius ab aliquo, quantum ad enuntiationem rursus a genere, quantum alicuius 20 ab aliquo rursus ad terminos. in hac enim negatione, quae est *dies non est*, esse a die enuntiando tollimus. sed ut non solum praesentis temporis enuntiationem definisse videretur, addidit enuntiationis definitionem de aliis quoque temporibus intellegi. ait enim: enun- 25 tiatio est vox significativa de eo quod est aliquid vel non est adiecitque quemadmodum tempora divisa sunt. divisa enim sunt tempora in tribus. omne enim tempus aut futurum est aut praesens aut praeteritum aut ex his mixtum. enuntiatio 30 ergo est vox significativa significans aut esse aliquid

1 monstravit et adplicuit codices (ego corr.) 4 tota om. F
 8 vero om. F 12. 13 utrarumque ego; utrorumque codices
 13 definitione F adscribit T, ascribit F 14 enim om. S¹
 15 alicui T de om. S¹F¹E¹ 16 redduxit S in] im S
 29 tempus om. F¹ 31 ergo om. F¹

aut non esse, sed quoniam hoc praesens tempus designat, non solum de praesenti, inquit, loquimur, sed etiam de his temporibus quae dividuntur, ut hoc esse et non esse et in futurum veniat et in praeteritum, 5 ut aliquotiens sic esse et non esse significet id est sic ponat atque auferat enuntiatio, ut et praesens tempus ponat et auferat, ut est Socrates est, non est Socrates, et praeteritum ponat et auferat, ut est Socrates fuit, Socrates non fuit, eodem modo 10 futurum Socrates erit, Socrates non erit. ergo in his omnibus temporibus secundum esse aliquid vel non esse id est secundum ponere et auferre tota enuntiationis vis est. hoc ergo est quod ait de eo quod est aliquid vel non est, quemadmodum tem- 15 pora divisa sunt, tamquam si diceret: de eo quod est aliquid vel non est vox enuntiativa significat vel in praesens vel in futurum vel in praeteritum, quemadmodum ipsa tempora dividuntur. cur autem talis ordo fuerit definitionis, paucis absolvam. prius 20 enim de nomine, post de verbo, hinc de oratione, rursus de enuntiatione, dehinc de adfirmatione, postremo de negatione disseruit. omne compositum suis partibus posterius est, omne genus suis partibus prius: ergo in compositis partes toto priores sunt, in generibus et speciebus partes toto posteriores. rursus in 25 compositis totum partibus posterius, in speciebus et generibus totum partibus prius est. ergo quoniam verba et nomina neque adfirmationis neque negationis neque enuntiationis neque orationis species erant, sed 30 quaedam horum omnium partes, quibus haec omnia p. 335 iungerentur, oratio autem | genus enuntiationis, enun-

1 tempus *om.* F 4 uel non F 5 et] ac F 6. 7. enuntiatio — auferat *om.* F¹ 9 eodemq; E¹? 18 diuidantur F (*corr.* F²) 23 prius est E¹? 25 pariter S (*corr.* S²) 26. 27 et generibus] et in (?) speciebus; F (*in marg.* et generib; F¹?)

tiatio adfirmationis et negationis, adfirmatio prior negatione, scilicet secundum prolationem, sicut ipse testatus est: ergo quoniam haec omnia et oratio et enuntiatio et adfirmatio et negatio verbis et nominibus coniunguntur, his omnibus nomina et verba priora sunt. nomine autem res aut per se subsistens aut tamquam per se subsistens significatur, verbo vero accidens designatur et velut alii accidens, quod ex supra dictis planum est. quod autem per se consistit prius est: <prius est> ergo id quod nomen significat quam id quod verbum: quare verbo prius est nomen. ergo quoniam nomen et verbum oratione, enuntiatione, adfirmatione et negatione priora sunt (partes enim priores sunt his quae componuntur), iure haec ante omnia definita sunt. quoniam vero nomen prius est verbo, prius nomen, postea vero definitum est verbum. sed quia omne genus speciebus suis prius est, post haec id est nomen et verbum orationem definitione descripsit, quae et proximum enuntiationis genus esset et superius adfirmationis et negationis; post orationem vero enuntiationem, quae cum sit species orationis, adfirmationis tamen et negationis esset genus; post enuntiationem vero adfirmationem, quae quamquam negationi aequaeva species esset secundum genus proprium id est enuntiationem, in prolatione tamen prior esset, ut ipse supra iam docuit dicens: est autem una prima oratio enuntiativa adfirmatio, deinde negatio. sed quoniam superius nobis dictum

1 et om. S¹ prior b: prior oratio *codices* 2 prolationem] platonem T² 6 nomina S¹ 8 quo F
 10 *alt.* prius est ego *add.*: om. *codices* post significat *add.*
 s. prius S², prius E¹? est prius F¹? prius est T¹ 14 componunt STE¹ 16 vero om. F (*add.* F¹) uerbum definitum est F 18 et orationem F 19 esset genus F 22 tamen post negationis T (*transp.* T¹?) 23 orationem F (*suprascr.* affirmationem F²?) 24 aequa F (*corr.* F¹?) 27. 28 deinde] et F, et deinde F¹? 28 a nobis S²T

est has eum quinque res definire velle: quid sit dictio, quid enuntiatio, quid adfirmatio, quid negatio, quid contradictio, dictionem quid sit ostendit per id quod ait: nomen ergo et verbum dictio sit sola, 5 enuntiationem vero per id quod ait: est autem simplex enuntiatio vox significativa de eo quod est aliquid vel non est, quemadmodum tempora divisa sunt, adfirmationem vero <per id quod ait: adfirmatio vero> est enuntiatio alicuius 10 de aliquo; negationem quoque definivit dicens: negatio vero enuntiatio alicuius ab aliquo. restat ergo de contradictione disserere. quid sit ergo contradictio ipse persequitur dicens:

Quoniam autem est enuntiare et quod est 15 non esse et quod non est esse et quod est esse et quod non est non esse, et circa ea quae sunt extra praesens tempora similiter omne contingit quod quis adfirmaverit negare et quod quis negaverit adfirmare: quare manifestum 20 est quoniam omni adfirmationi est negatio opposita et omni negationi adfirmatio. et sit hoc contradictio, adfirmatio et negatio oppositae.

Expeditis omnibus, quae sese explicaturum esse 25 promiserat, nunc ad reliquam contradictionem ordine venit eamque ab adfirmationibus negationibusque repetit dicens omnibus adfirmationibus posse proprias negationes opponi et omnibus negationibus proprias

2 quid neg.] deinde negatio F 8.9 per—vero *ego add.*:
om. codices (vero ostendit quid sit G²) 9 est *ego*: est autem
codices 11 enuntiatio *om.* F¹ ab] de F 12 igitur de F
 13 sequitur F 15 et quod est esse *om.* F 17 tempora
 Σ¹Τ: tempus *ceteri* post similiter *add.* enim Τ² 17. 18
 contigit T 20 neg. est ΣΤ 23 opposita. DE CONTRADICTIONE
 F 26 et negationibus F 26. 27 repetit S¹?T: reperit
ceteri

rursus ex adverso adfirmationes posse constitui. hoc autem hinc sumitur: quoniam novimus alias res esse, alias non esse et quoniam nos ipsi dicere possumus et sentire alias res esse, alias non esse, ex his quatuor enuntiationes fiunt, geminae contradictiones. si quis enim id quod est dicat non esse, ut si vivente Socrate dicat *Socrates non vivit*, quod est negat et erit negatio falsa; rursus si quis id quod non est esse confirmet, ut si non vivente Socrate dicat *Socrates vivit*, haec rursus adfirmatio falsa est; si quis etiam id quod est esse enuntiatione constituat, ut si vivente Socrate dicat *Socrates vivit*, vera erit adfirmatio; sin vero quod non est esse negaverit, est negatio vera, ut si quis non vivente Socrate dicat *Socrates non vivit*. ex his igitur id est ex adfirmatione vera et negatione falsa et rursus ex negatione vera et adfirmatione falsa quattuor quidem sunt enuntiationes, sed in duabus adfirmatio, in duabus negatio continetur, contradictiones vero duae. hoc est enim quod ait: quoniam autem est enuntiare et quod est non esse, falsam enuntiationem negationis ostendit; quodque addidit et quod non est esse, falsam adfirmationem in enuntiatione proposuit. illud quoque quod dixit et quod est esse, enuntiationem designat, qua id quod est | esse vera adfirmatione profertur; amplius quod ait et quod non est non esse, verae negationis specimen dedit. quare si et quod est vere potest dici esse et idem quod est falso potest praedicari non esse et id quod non est vere potest enuntiarum non esse et id quod non est falso esse poterit

p. 336

5 enuntiationibus SE 8 rursus T 9 confirmat F
 10 etiam om. F, etiam T, autem? an iterum? 12 dicit E
 (corr. E¹?) 15 alt. ex om. F 19 est om. T 20 et om.
 F 24. 25 qua id in ras. F², quid S (corr. S¹?), qua om. E
 (add. E¹), quia T 27 et om. F¹ 29. 30 pronuntiari F
 (corr. F¹?) 30 alt. esse om. F¹

adfirmari, manifestum est omnem adfirmationem ha-
 bere aliquam contradictionem negationis oppositam et
 omnem rursus negationem <ad> adfirmationis opposi-
 tionem facere contradictionem. etenim si omne quod
 5 quis adfirmat negari poterit et quod quis negat pote-
 rit adfirmari, quis dubitet nec adfirmationem posse
 constitui cui non negatio contradicat nec negationem
 cuius nulla adfirmatio valeat inveniri? omnis igitur
 adfirmatio negationem et negatio habet oppositam
 10 adfirmationem: est igitur contradictio adfirmatio
 et negatio oppositae. quid autem sit oppositio
 posterius dicendum est aut quid sit contradictio post
 diligentissima ratione monstrabo. quod autem ait et
 circa ea quæ sunt extra praesens tempora,
 15 tale est tamquam si diceret: sicut adfirmatio et nega-
 tio in praesenti tempore fieri potest, ita etiam vel in
 praeterito vel in futuro. nam sicut potest id quod
 est esse constitui, ita potest id quod fuit fuisse pro-
 poni et id quod futurum est in spem futuri temporis
 20 adfirmari, ut cum dicimus *Socrates fuit, sol aestate in
 cancro futurus est.* eodem ergo modo et de futuro et
 praeterito adfirmatio et negatio constituitur, quemad-
 modum de praesenti. futurum autem et praeteritum
 extrinsecus est et praeter praesens tempus: illud enim
 25 veniet, illud recessit. recte igitur etiam circa ea
 quae sunt extra praesens tempora dixit huius-
 modi posse adfirmationes negationesque evenire. circa
 enim praeteritum et futurum, quod est extrinsecus a
 praesenti tempore, similiter omne contingit (ut
 30 ipse ait) quod quis adfirmaverit negare et quod

3 ad ego add.: om. codices 3. 4 oppositione S² 5. 6
 affirmari poterit F 13 ait om. S¹F¹E (add. E¹) 14 tem-
 pora b: tempus codices (item 26) 15 tamquam] ac F 21.
 22 et de pr. F 22 vel constituuntur in marg. E¹? 25
 etiam in ras. E 27 negationes affirmationesque F 28
 enim] eam S (corr. S²)

quis negaverit adfirmare. unde fit ut in omnibus temporibus illud constet omni adfirmationi posse opponi negationem omnique negationi oppositam adfirmationem posse constitui. nunc autem qualis debeat sumi oppositio in adfirmatione et negatione demonstrat. 5 hoc enim est contradictio adfirmatio et negatio oppositae. quod si hae oppositae constituunt contradictionem, qualis in his debet esse oppositio quae contradictionem constituit recte persequitur.

Dico autem opponi eiusdem de eodem, non 10 autem aequivoce et quaecumque cetera talium determinamus contra sophisticas inportunitates.

Cum duobus terminis simplex propositio constet et unus subiectus sit, alius praedicetur, subiectus autem 15 sit qui primus dicitur, praedicatus vero qui posterius, dicit illam oppositione adfirmationem et negationem integram constituere contradictionem, quae idem subiectum habeant, idem etiam praedicatum, ut neque subiectum neque praedicatum plura significet. alioquin 20 non erit contradictio nec aliqua oppositio. ut cum dico *Socrates albus est* et alius dicit *Aethiops albus non est*, haec adfirmatio atque negatio non sunt oppositae, idcirco quia est aliud subiectum et idem praedicatum. in adfirmatione enim *Socrates* subiectus fuit, in nega- 25 tione *Aethiops*. rursus cum dico *Socrates albus est* et alius dicit *Socrates philosophus non est*, nec haec rursus negatio contra adfirmationem retinet oppositionem, ideo quia aliud praedicatum in utrisque proponitur.

1 quis om. F ut om. S¹ 9 constituat F (corr. F¹?)
 12 argumentorum (argumentatorum Σ¹) sophisticas ΣΞ 15
 est S (corr. S²) 16 prius? an posterior? 17 illam S:
 illa ceteri oppositionem ST (corr. S²T²) 18 integram
 om. T¹ 19 habeat F 21 neque F 23 atque] et F
 26 cum] enim F, enim cum F² albus non S (non eras.)
 29 praeponitur S¹

in adfirmatione enim *album* praedicatum est ad Socraten, in negatione *philosophus*. quod si utraque sint diversa, multo magis nulla fit oppositio: ut cum dico *Socrates philosophus est*, si respondeat alius *Plato Romanus manus non est*, hic neque idem subiectum est neque idem praedicatum et plus istae diversae sunt et nulla contra se oppositione oppositae atque ideo possunt utraeque esse verae et si ita contingit utraeque falsae nec non etiam una vera, una falsa. quae enim se non perimunt, nihil eas impedit aut utrasque falsas aut utrasque veras aut unam veram, falsam aliam reperiri. quare quorum vel aliud subiectum est vel aliud praedicatum, illa opposita esse non dicimus. unde fit ut nec illa quoque quae plura significant, si subiecta aut praedicata sint, contradictoriam negationem valeant custodire. | si quis enim nomen aequivocum subiciat et aliud praedicet et si quis contra huiusmodi adfirmationem constituat negationem, non faciet oppositionem. ut cum dico *Cato se Uticae occidit*, nomen hoc quod dicitur *Cato* aequivocum est. potest enim et orator intellegi et hic qui exercitum duxit in Africam. si quis igitur dicat *Cato se Uticae occidit*, potest fortasse intellegi de Catone Marciae, si quis respondeat *Cato se Uticae non occidit*, potest de Catone Censorio constituisse negationem. sed quoniam diversus est Cato Censorius Catone Marciae et nomen ipsum Catonis diversa significat, diversae a se erunt adfirmatio et negatio et non id omnino perimit negatio, quod adfirmatio constituit. adfirmatio enim constituit Marciae Catonem se Uticae peremisse, ne-

2-4 quod — est om. F¹ 7 opposite T: compositae ceteri
 8 simul esse b contigit S¹F¹E¹ 11 alt. aut om. T¹
 aliam falsam T alteram b 12 quorum quare T (transp.
 T²) 15 neg.] oppositionem? an adf. et neg.? 17 prae-
 dicat F¹ 19 cato om. F¹ 22 affricam SF 26 Catone]
 cato S, et cato S² 27 diversa] diuersi S (corr. S²)

gatio vero dicit Catonem, si ita contigit, oratorem non se Uticae peremisse. quare non constituunt verum inter se falsumque, idcirco quod a se diversae sunt. nam utrumque verum est: et quod se Cato Uticae occidit scilicet Marciae et quod se Cato Uticae non occidit scilicet orator. atque hic aequivocum subiectum fecit, ut haec adfirmatio et negatio oppositionem nullo modo constituerent. quod si praedicatum fuerit aequivocum, eodem modo contradictio non fit. dicat enim quis quoniam *Cato fortis est* et de Catone praedicet fortitudinem mentis dicens aliusque respondeat *Cato fortis non est* ad inbecillitatem corporis spectans: ita igitur aequivocatio fortitudinis ambiguitatem fecit, quae oppositionem nulla ratione componeret. et si uterque terminus et subiectus et praedicatus aequivoci fuerint, multo magis diversae a se erunt propositiones et non oppositae nec inter se verum falsumque dividentes, sed utrasque veras, interdum utrasque falsas esse contingat. quare unum oportet esse subiectum unumque praedicatum, ut id quod adfirmatio praedicavit et iunxit, idem negatio dividat et abiungat et id de quo subiecto adfirmatio praedicavit de eodem negatio neget. nam si sit uterque aequivocus terminus aut quilibet unus eorum, fieri potest ut aliud tollat negatio quam adfirmatio posuit itaque nulla fit oppositio. quare non ita faciendum est, sed idem subiectum et praedicatum in adfirmatione esse debet, idem in negatione. atque hoc est quod ait: dico autem opponi eiusdem de eo-

1 contingit b, 3 inter se om. F¹ 4 cato se F 6 non om. S¹ 10 enim om. F¹ quis quoniam T: quisquam ceteri 10 — 12 Cato — respondeat om. T¹ 14. 15 componeret om. S¹ 18. 19 interdum bis ponendum videtur 19 contingit b 20 id om. F¹ 29 sq. opponi eiusdem de eodem b: opponi negationi adfirmationem quae eiusdem praedicati sit de eodem subiecto codices eodem, non autem aequivoco b

dem. quod enim ait eiusdem ad praedicatum retulit, quod de eodem ad subiectum et subaudiendum est dico autem opponi negationem eiusdem praedicati de eodem subiecto, sed ut non sint aequivoca
 5 neque subiectum neque praedicatum et multo magis utraque, sed unum aliquid significant. quod per hoc dixit non autem aequivoce. nec sola, si non sit, aequivocatio firma est ad constituendam oppositionem. multa enim sunt quae in sophisticis elenchis
 10 contra eos qui argumentis fallacibus verae rationis viam conantur evertere determinavit, quemadmodum faciendae essent propositiones et quemadmodum invenienda argumentorum fallacia. quod hic ait: et quaecumque cetera talium determinamus contra
 15 sophisticas inopportunitates, tamquam si diceret: dico quidem opponi adfirmationi negationem eiusdem praedicati de eodemque subiecto, non autem aequivoce: hoc et quaecumque alia sunt, quae in sophisticis elenchis determinata sunt contra argumentorum in-
 20 portunitates. et hic quidem, quoniam aliud negotium erat, commodissime breviterque perstrinxit. nos autem quid in sophisticis elenchis determinaverit ad constituendam oppositionis contradictionem, quantum brevitatis patitur, non gravamur adponere. non enim so-
 25 lum si aequivocatio in propositionibus conlocetur nulla fit contradictio, verum etiam si univocatio in negatione ponitur, illa oppositio contradictionem penitus non habebit. est enim oppositio habens contradictio-

3. 4 negationi affirmationem quae eiusdem praedicati sit
 T² 7 dixit quod ait b 8 forma S (*corr.* S²), norma?
 ratio firma b sit F (*corr.* F²) 12 faciendi F, oppos.?
 13 argumentorum SF¹E 14 determinauimus E² 17 que
 (*vel* quae) *del.* S²F² 17. 18 non autem aequivoce *add.* S²F²,
om. ceteri 18 hoc *del.* S²F² 19 argumentorum S¹F¹T¹
 21 constrinxit F 22. 23 constituendas opposit. contra-
 dictiones F

nem, in qua adfirmatio si vera est negatio falsa sit, si negatio vera est fallax adfirmatio videatur. positus ergo secundum univocationem terminis utrasque simul et adfirmationem et negationem veras esse contingit, ut si quis dicat *homo ambulat, homo non ambulat*: adfirmatio de quodam homine vera est, negatio de speciali vera. sed specialis homo et particularis univoca sunt: quocirca sumptis univocis contradictio non fit. at vero nec si ad aliam et aliam partem adfirmatio negatioque ponatur, fit in ipsis ulla veri falsique divisio, sed utrasque veras esse contingit: <ut> cum *oculus albus est, oculus albus non est*. in alia enim parte albus est, in alia parte albus non est: atque ita et negatio vera est et adfirmatio. nec si ad aliud atque aliud referens dicat, ulla inde contradictio procreatur, ut cum dico *decem dupli sunt, decem dupli non sunt*. nam si ad quinarium referam, vera est adfirmatio, si ad senarium, vera negatio. nec si diversum tempus in adfirmatione ac negatione sumatur, ut cum dico *Socrates sedet, Socrates non sedet*. alio enim tempore sumpto sedere veram facit adfirmationem, alio tempore non sedere veram negationem. amplius quoque si diverso modo quis dicat in negatione quod aliter in adfirmatione proposuit, vim contradictionis intercipit. si quis enim dicat adfirmationem potestate, negationem vero actu, possunt et adfirmatio et negatio uno tempore congruente veritate constitui: ut si quis dicat *catulus videt, catulus non videt*. potestate enim videt, actu non videt. quocirca oportet fieri si facienda est

3 igitur F 4 et neg. om. S¹ 7 uera est F 8 non
 om. E (add. E¹) 9 post et add. ad E² 11 ut add. b: om.
 codices 12 enim om. F (add. F¹) 14 ad om. F¹ 15
 ulla ego: nulla codices (nullā F) inde om. F 18 uera est F
 19 ac] et F 21 sumpto ego: sumptus SFT, sumptum E
 facit ueram F 22 facit neg. E 23 aliter ego: ait S, iam
 S² et ceteri (ante?) 24 pro om. F 28 enim om. T 29
 est om. F¹

contradictio eiusdem (ut ipse ait) praedicati de eodem subiecto, non aequivoce, neque univoce, ad eandem partem, ad idem relatum, ad idem tempus, eodem modo constitui. quae omnia in sophisticis elenchis diligentissime persecutus est. nunc pauca commemorans distulit in illius libri integram disputationem. est autem enuntiatio de eo quod est aliquid esse vel non esse: adfirmatio quidem de eo quod est esse, ut *Plato philosophus est*; negatio vero de eo quod est non esse, ut *Plato philosophus non est*. haec utraque enuntiatio *Plato philosophus est*, *Plato philosophus non est* sese perimentia et in contrarium quasi quodam locata litigio faciunt contradictionem. contradictio vero est oppositio adfirmationis et negationis, in qua neque ambas falsas neque ambas veras esse contingit, sed unam semper veram, alteram vero falsam. si qua autem sunt huiusmodi, in quibus verum falsumque adfirmatio negatioque non dividat, in illis aliquid diversum et non ad oppositionem integrum reperitur. dicit autem Porphyrius argumentum esse ad id quod dicimus adfirmationem negationi ita oportere opponi, ut una vera opposita in alteram mox falsitas veniat, communem inter nos consuetudinem conloquendi. quando enim quis aliquid esse dixerit, idem alius negarit, unum ipsorum verum dicere, mentiri alium suspicamur. amplius quoque si aliquid aut est aut non est mediumque inter esse et non esse nihil poterit

1 uti S predicatio T 2 unice S (corr. S²) 3 prius
 idem] id T 4. 5 elenchis om. F 6 illis E² libris S
 (corr. S²) E 10 alt. non om. S¹ 10 — 12 haec — non est
 om. F¹ 12 perimunt T 15 contingat S² et ceteri 16
 qua T: qui E et ut videtur SF, quae S²F² 17 sint FE
 19 ad oppositionem] adpositionem SF, oppositione S²F²
 integram F (corr. F²) 23 communi — consuetudine SFT
 24 aliquid] aliud S (corr. S²) et idem b 24. 25 negant
 T, negauerit T¹? 25 aliud SF (corr. S²F²) 26 et 27
 est] esse F utroque loco (corr. F²)

inveniri, adfirmatio autem ponit esse aliquid idemque aufert negatio et est contradictio adfirmatio et negatio oppositae, talis oppositio integram facit contradictionem, in qua adfirmatio et negatio utraeque verae esse non possint. adfirmationis autem negationisque natura ad qualitatem quandam refertur. qualitas enim quaedam est adfirmatio atque negatio. praeter hanc vero qualitatem est etiam quantitas propositionum, de qua posterius paulo dicendum est. sed volens Aristoteles quid esset contradictio nos docere, prius ubi esset ostendit. in oppositione enim contradictionem omnem esse necesse est. quare quoniam contradictio in oppositione est, qualis autem oppositio hanc contradictionem faciat, adhuc ignota est estque haec oppositio aut in qualitate propositionum aut in quantitate aut in utroque et de qualitate propositionum, quae in adfirmatione et negatione consistit, dictum est: nunc de quantitate dicetur, ut ea quoque cognita perspiciatur, in qualitate an in quantitate an in utroque propositionum contradictio sit.

7. Quoniam autem sunt haec quidem rerum universalialia, illa vero singillatim; dico autem universale quod in pluribus natum est praedicari, singulare vero quod non, ut homo quidem universale, Plato vero eorum quae sunt singularia: necesse est autem enuntiare quoniam inest aliquid aut non aliquotiens quidem eorum alicui quae sunt universalialia, aliquotiens autem eorum quae sunt singularialia. |

4 simul esse b 5 autem om. T 7 quaedam] quae F
 (corr. F¹?) est post negatio F' atque] et F' 10 dicere
 F (corr. F²) 11 esset om. S¹ 19 in] an in S²F² 20
 fit E 21 sunt om. ΣΧ 22 singularia b autem del. S²
 23 pluralibus T 25 uniuersale est F² sunt om. T¹
 26 autem del. E¹? 27 aut non om. F¹ 29 autem] uero
 ΣΧ eorum om. ΣΧ

p. 339 Omnis propositio significationis suae proprietates
 ex subiectis intellectibus capit. sed quoniam necesse
 est intellectus rerum esse similitudines, vis proposi-
 tionum ad res quoque continuatur. atque ideo cum
 5 aliquid vel adfirmare cupimus vel negare, hoc ad in-
 tellectus et conceptionis animi qualitatem refertur.
 quod enim imaginatione intellectuque concipimus, id
 in adfirmatione aut in negatione ponentes adfirmamus
 scilicet vel negamus. et principaliter quidem ab in-
 10 tellegentia propositiones vim capiunt et proprietatem,
 secundo vero loco ex rebus sumunt ex quibus ipsos
 intellectus constare necesse est. unde fit ut et quan-
 titate propositio et qualitate participet: qualitate qui-
 dem in ipsa adfirmationis et negationis prolatione,
 15 quam ex proprio quis iudicio emittit ac profert; quan-
 titate vero ex subiectis rebus quas capiunt intellectus.
 videmus namque alias esse in rebus huiusmodi quali-
 tates, quae in alium convenire non possint nisi in
 unam quamcumque singularem particularemque sub-
 20 stantiam. alia est enim qualitas singularis, ut Pla-
 tonis vel Socratis, alia est quae communicata cum
 pluribus totam se singulis et omnibus praebet, ut est
 ipsa humanitas. est enim quaedam huiusmodi quali-
 tas, quae et in singulis tota sit et in omnibus tota.
 25 quotienscumque enim aliquid tale animo speculamur,
 non in unam quamcumque personam per nomen hoc
 mentis cogitatione deducimur, sed in omnes eos qui-
 cumque humanitatis definitione participant. unde fit

1 proprietatem b 4 quoque] $\overset{0}{q}$ F (corr. F²) consti-
 tuat F, continuat F²T 8 aut in] et F 13 alt. qualitatem et
 15. 16 quantitatem F (corr. F²) 17 esse post rebus T 18
 aliam S¹?F², aliis E possunt F, non possint] nequeunt T
 19 quamque FT ac particularem F 21 vel om. T¹
 22 se om. T¹ 26 in om. S¹ quaecumque T?: quamque
 T² et ceteri (quanq; S) per add. S¹?F²E¹, om. S¹F²T²E
 27 deducimus T in om. S¹ 27. 28 post quicumque in vel
 ex erasum in F 28 participant T (corr. T¹?)

ut haec quidem sit communis omnibus, illa vero prior incommunicabilis quidem cunctis, uni tamen propria. nam si nomen fingere liceret, illam singularem quandam qualitatem et incommunicabilem alicui alii subsistentiae suo ficto nomine nuncuparem, ut clarior fieret forma propositi. age enim incommunicabilis Platonis illa proprietas Platonitas appelletur. eo enim modo qualitatem hanc Platonitatem ficto vocabulo nuncupare possimus, quomodo hominis qualitatem dicimus humanitatem. haec ergo Platonitas solius unius est hominis et hoc non cuiuslibet, sed solius Platonis, humanitas vero et Platonis et ceterorum quicumque hoc vocabulo continentur. unde fit ut, quoniam Platonitas in unum convenit Platonem, audientis animus Platonis vocabulum ad unam personam unamque particularem substantiam referat; cum autem audit hominem, ad plures quosque intellectum referat quoscumque humanitate contineri novit. atque ideo quoniam humanitas et omnibus hominibus communis est et in singulis tota est (aequaliter enim cuncti homines retinent humanitatem sicut unus homo: si enim id ita non esset, numquam specialis hominis definitio particularis hominis substantiae conveniret): quoniam igitur haec ita sunt, idcirco homo quidem dicitur universale quiddam, ipsa vero Platonitas et Plato particulare. his ergo ita positis quoniam universalis illa qualitas et in omnibus potest et in singulis praedicari, cum dicimus homo ambiguum est et dubitari potest utrum de speciali dictum sit an de aliquo particulari,

4. 5 substantiae F 6 propositio T 7 proprietas illa
 F appellatur T eodem? 9 possumus FTE² 10
 hanc S (corr. S¹?) 11 est om. F¹ 14 Platonem] hominem
 F (corr. F²) 16 referatur SE (corr. S²E²), referet F (corr.
 F²) 17 quoque F² 18 humanitatem SF continere
 S² 20 enim del. S²F²E² 24 dicitur homo (om. quid-
 dem) F

idcirco quod nomen hominis et de omnibus dici potest et de singulis quibusque qui sub una humanitatis specie continentur. quare indefinitum est, utrum de omnibus dictum sit id quod diximus homo an de una
 5 quacumque individua hominis et particulari substantia. hanc igitur qualitatem humanitatis si ambiguitate intellectus separare nitamur, determinanda est et aut in pluralitatem distendenda aut in unitatem numeri colligenda. nam cum dicimus homo indefinitum est
 10 utrum omnes dicamus an unum, sin vero additum fuerit omnis, ut sit praedicatio omnis homo, vel quidam, tunc fit distributio et determinatio universalitatis et nomen quod universale est id est homo universaliter proferimus dicentes omnis homo aut particula-
 15 riter dicentes quidam homo. omnis enim nomen universalitatis significativum est. quocirca si omnis quod universale significat ad hominem quod idem ipsum universale est adiungatur, res universalis, quae est homo, universaliter praedicatur secundum id quod de-
 20 finitio ei adicitur quantitatis. sin vero dictum fuerit quidam homo, tunc universale, quod est homo, addita particularitate per id quod ei adiectum est quidam particulariter profertur et dicitur res universalis pro-
 p. 340 lata particulariter. sed quoniam particularis | est
 25 praedicatio quidam homo, particularis rursus praedicatio Platonis (de uno enim dicitur quidam homo et de uno dicitur Plato), non eodem modo utraeque particulares esse dicuntur. Plato enim unam ac definitam substantiam proprietatemque demonstrat, quae
 30 convenire in alium non potest, quidam homo vero quod dicitur particularitate quidem ipsum nomen uni-

2 una om. b 5 quacumque ego: quaque codices 7
 seperare F (corr. F²) 8 unitatem S²: unitate ceteri 14.15
 omnis — dicentes om. F¹ 22 ei] et F 23 uniuersalis res
 T 30 in alium conuenire T aliam F (corr. F¹) 31
 particularite S F, particulariter S²F²

versale determinat, sed si deesset quidam, id quod dicimus homo universale ac per hoc ambiguum permaneret, quod vero dicimus Plato numquam esse poterit universale. nam etsi quando nomen hoc Plato pluribus inponatur, non tamen idcirco erit hoc nomen 5 universale. namque humanitas ex singulorum hominum collecta naturis in unam quodammodo redigitur intellegentiam atque naturam, nomen vero hoc quod dicimus Plato multis secundum vocabulum fortasse commune esse videretur, nulli tamen illa Platonis pro- 10 prietas conveniret, quae erat proprietatis aut naturae eius Platonis qui fuit Socratis auditor, licet eodem vocabulo nuncuparetur. hoc vero ideo quoniam humanitas naturalis est, nomen vero proprium positionis. nec hoc nunc dicitur quod nomen de pluribus non 15 potest praedicari, sed proprietatis Platonis. illa enim proprietatis naturaliter de pluribus non dicitur, sicut hominis, et ideo incommunicabilis (ut dictum est) qualitas est ipsa Platonitas, communicabilis vero qualitas universalis quae et in pluribus et in singulis est. 20 unde fit ut cum dico omnis homo in numerum propositionem tendam, cum vero dico Socrates aut Plato non in numerum emittam, sed qualitatem proprietatemque unius in suae individuae singularisque substantiae unitatem constringam et praedicem. quare 25 in hoc quoque maxime hae duae particularitates quidam homo et Plato distant, quod cum dico Plato quem hominem dixerim vocabulo designavi proprietatemque uniuscuiusque quem nomino, cum vero dico

11 conueret T (*corr.* T¹) proprietatis aut natura? 12
 adiutor F¹ (*corr.* F²) 13 ideo *om.* F¹ (*add.* F¹) 17 sicut]
 quemadmodum F 18 est *om.* F¹ 19 est *om.* F¹ 20
prius et *om.* F¹T¹ 24 in suae] cuiusque F 24. 25 sua
 indiuidua singularique substantia S²E²B 25 unitatem T *et*
in marg. G: *om. ceteri* 28 designiui T (*corr.* T¹) 29 *prius*
 que *om.* F¹ dicam F

quidam homo, numerum tantum reieci et ad unitatem propositionem redegi, de quo autem dicam haec particularitas mihi non subdidit. quidam enim homo potest esse et Socrates et Plato et Cicero et unus
 5 quisque singulorum quorum proprietates a se in singularitatis ratione et natura diversae sunt. unde commodissime Theophrastus huiusmodi particulares propositiones, quales sunt quidam homo iustus est, particulares indefinitas vocavit. partem namque tollit
 10 ex homine quod est universale vel vocabulo vel natura, quae tamen ipsa sit pars et qua proprietate descripta, non determinat nec definit. unde universale vocavit quod de pluribus naturaliter praedicatur, non quemadmodum nomen Alexandri de Troiano et de
 15 Macedone Philippi filio et de pluribus dicitur. hoc enim positione de pluribus dicitur, illud natura. et persubtiliter ait quod in pluribus natum est praedicari. est enim haec universalitas naturalis. illam vero nominis reique proprietatem quae particularis
 20 est singularem vocavit dicens: Plato vero eorum quae sunt singularia. quod autem secutus est dicens: necesse est autem enuntiare quoniam inest aliquid aut non aliquotiens quidem eorum alicui quae sunt universalia, aliquotiens autem eorum quae sunt singularia, huiusmodi est
 25 tamquam si diceret: omnis quidem adfirmatio et negatio inesse aut non inesse demonstrat. et quidquid enuntiatur aut de eo quod est esse proponitur, ut Plato philosophus est (haec enim propositio Platoni
 30 philosophiam inesse constituit), aut de eo quod est

1 tamen F 4 *prim.* et *om.* T 5 proprietates E (corr. E¹) 12 terminat F (corr. F¹?) nec] non F (corr. F¹?)
 13 praedicatur ut homo b non TBG²E²: *om. ceteri* non
 quod positione b 15 machedone *codices* Philippi filio et
 E²: et philippi filio *codices* et *om.* b 19 rei T (q; *add.*
 T¹?) 21 sunt *om.* T¹ 27 non esse E (in *add.* E¹) 28
 inesse?

non inesse, ut Plato philosophus non est: a Platone enim philosophiam dividens eidem philosophiam non inesse proponit. ergo quoniam necesse est aut aliquid alicui inesse dicere aut aliquid alicui non inesse, illud quoque necesse est id cui inesse aliquid dicimus aut 5 universale esse (ut cum dicimus homo albus est albedinem universali rei inesse monstramus id est homini) aut certe particulare ac singulare, ut si quis dicat Socrates albus est: albedinem enim Socrati singulari substantiae et proprietati incommunicabili inesse si- 10 gnavit. sed in singularibus sive adfirmetur aliquid sive negetur unus oppositionis modus est, qui vim contradictionis optineat. nam quoniam singulare atque individuum nulla sectione dividitur, secundum ipsum quoque facta contradictio simplex erit. in his autem 15 quae in universalibus fiunt non est unus modus contradictionis. nam cum dico Socrates homo est, Socrates homo non est, sola huiusmodi oppositio, si omnia | illa convenient quae contra argumentatorum p. 341 inportunitates supra iam dicta sunt, ad faciendam 20 contradictionem idonea reperitur. sin vero tale aliquid subiectum sit de quo aliquid praedicetur quod sit universale et in pluribus (ut ipse ait) natum sit praedicari, non est simplex oppositio contradictionis. sunt enim earum propositionum quae de universalibus re- 25 bus fiunt tres differentiae: una quae omnis complectitur, ut cum dico omnis homo animal est; alia quae ex indefinita multitudine et innumera pluralitate ad unum propositionis vim colligit atque. constringit.

1 a TBE²: om. ceteri 1. 2 haec enim a Pl. b 3
 ponit S (corr. S²) 5 id ego: ut codices (supra ut scr. s. intellegamus S², ut intellegamus E²) an ut cui inest aliquid dicamus? 9 Socrati] socratis S² 10. 11 significavit b
 17. 18 socrates homo non est socrates homo est S (corr. S²)
 19 argumentorum SFT (corr. S²F¹?T¹?) 21. 22 aliquod T²
 26 omnes F 28 infinita? 29 unam F collit T (corr. T¹)

haec huiusmodi est tamquam si quis dicat quidam homo animal est. alia vero est quae neque in pluralitatem propositionem tendit neque in particularitatem redigit, ut ea quae sine ulla determinatione proponitur, ut est homo animal est, homo animal non est: hic enim nec quidam, quod particularitatis, nec omnis, quod est universalitatis, adiunximus. unde fit ut singularitas simpliciter praedicetur, universalitas vero aliquotiens universaliter, ut omnis homo animal est: homo res universalis universaliter praedicata est. nam cum sit homo universalis, quod ei adiectum est omnis universalitatem universaliter appellari fecit. rursus est ut universalitas particulariter praedicetur, ut cum dico quidam homo animal est: quidam particulare determinat, sed iunctum ad hominem universalem substantiam particulariter praedicari fecit. est quoque universale non universaliter praedicare, quotiens sine adiectione universalitatis vel particularitatis simpliciter nomen universale ponitur, ut est homo animal est. determinationes autem dicuntur quae rem universalem vel in totum fundunt, ut omnis, vel in partem contrahunt, ut quidam. omnis vero vel quidam quantitatem propositionis determinant, quae quantitas iuncta cum qualitate propositionum variatur quattuor modis (qualitas autem propositionum in adfirmatione et negatione est): aut enim universalem rem universaliter praedicat adfirmative, ut omnis homo animal est, aut universalem rem particulariter adfirmative, ut quidam homo animal est, aut universalem rem universaliter negative, ut nullus homo lapis est, aut universalem rem particulariter negative, ut quidam homo lapis non

4 ut *delendum?* 6 huic E neq; F (*prius*) 12 universaliter universalitatem S (*transp.* S²) 13 *prius* ut *om.* F¹T¹
 17 universaliter] universale E (*corr.* E¹?) nec particulariter
 add. S³ 21 *prius* in *om.* T¹ 28. 29 particulariter — rem
 om. S¹ 29 universaliter *om.* F¹

est. oportet autem in his quae universali determinatione proponuntur in ipsis determinationibus fieri negationem, ut quoniam determinatio universalis rei est universaliter, cum dicimus omnis homo iustus est, si universaliter negabimus, dicamus nullus homo iustus est. et quod aio nullus eam universalitatem quae est omnis intercipit, non eam quae est homo. rursus si idem ipsum omnis homo iustus est negare particulariter velim, dicam non omnis homo iustus est per particularem negationem universalitatis vim interimens. in particularibus vero non item. si enim eam quae est particularis determinatio universalis rei, ut est quidam homo iustus est, negare velim, particulariter dicam quidam homo iustus non est. hoc autem idcirco fit, quod habet quandam similitudinem atque ambiguitatem, utrum universaliter an sit particulariter dictum, si in universalibus propositionibus negativae particulae ad praedicationes potius quam ad terminationes ponantur. si enim contra hanc adfirmationem quae est omnis homo iustus est ponam hanc quae dicit omnis homo iustus non est, haec duas res significare videbitur: et quod nullus homo iustus sit, omnem enim hominem iustum non esse proposuit, et quod sint quidam homines non iusti, omnem enim hominem negavit iustum esse. hoc autem nihil impedit ut aliquis sit iniustus, aliquis iustus. nam si est aliquis iustus, non repugnat ne vera sit propositio quae dicit omnis homo iustus non est. non est enim iustus omnis homo, si alii iusti sint, alii vero iniusti. quare quoniam duplicis significationis est, idcirco universalis negationis definitio, quae est nullus, universalis adfirmationis tollit determinationem, quae est

5 negauimus FE 9 per om. T¹ 11 idem T, supra
 item scr. uel ita F², ita est E² enim] eam S (corr. S²)
 16 sit om. F¹ 17 in om. F 18. 19 determinationes FT
 26 aliquis sit F 27 repugnet F 29 sunt T

5 omnis. atque ideo in particularibus negationibus ad
 ipsam universalitatem adfirmationum negatio necesse est
 adponatur, ut in eo quod est omnis homo iustus est: illa
 est ei opposita negatio quae est non omnis homo iustus
 p. 342 5 est, non illa quae est omnis homo iustus non est, ne
 sit ambiguum. utrum universaliter an particulariter
 neget. dictum est enim hanc negationem quae est
 10 omnis homo iustus non est et universalitatis inter-
 emptionem designare et particularitatis | propositionem.
 10 quotiens vero particulare aliquid tollitur, in his non
 iam ad determinationem, sed ad praedicatum parti-
 cula negationis adponitur, ut in eo quod est quidam
 homo iustus est nullus dicit non quidam homo iustus
 est. neque enim hic ad determinationem particularem,
 15 quod est quidam, negatio ponitur, sed dicimus qui-
 dam homo iustus non est, scilicet ad praedicatum
 quod est iustus. unde etiam ad indeterminatas pro-
 positiones, quae sunt sine omnis aut nullius aut ali-
 cuius determinatione, ad praedicatum semper adpo-
 20 nitur particula negativa, ut est homo iustus est. nemo
 enim dicit non homo iustus est, sed homo iustus non
 est. in singularibus quoque non dico non Socrates
 iustus est, sed Socrates iustus non est. et nisi aliquo-
 tiens ambiguitas inpediret, ad praedicatum semper
 25 negatio poneretur. sed omnia quaecumque in deter-
 minatione ponuntur talia sunt, quae aut totum colligant
 in adfirmativo, ut est omnis, aut totum perimant
 in negativo, ut est nullus, aut colligant in adfirmativo
 partem, ut est quidam, aut interimant in negativo
 30 partem, ut quidam non, aut in negativo perimant to-
 tum particulariter, ut est non omnis. sed quidam
 non et non omnis particulares negationes sunt. sive

7 hanc om. F 8. 9 intentionem? T (corr. T¹), inter-
 emptionem E² 14 enim om. F 15 ponatur S (corr. S²)
 18 nullius ego: nullus codices 19. 20 adponatur S 27. 28
 ut est — adfirmatio om. F¹ 27 perimat S 29 in om. E
 30 negatio S²F²: adfirmatio ceteri

enim quis partem ex toto subripiat, particulare est quod relinquit, quia a totius perfectione discessit, sive quis totum esse neget, partem relinquat, rursus particulare est quod fit reliquum. nam cum dico quidam homo iustus non est, abstuli partem, et rursus cum dico non omnis homo iustus est, cum negavi omnem, aliquem qui iustus non esset ostendi. haec igitur, omnis et quidam, determinationes planissimae sunt et communi intellegentiae subiectae. has duae particulares respiciunt negationes, ut ea quae est quidam non determinationem particularem negat, ea vero quae est non omnis universalem negat determinationem, sed utraque negationem (ut dictum est) in particularitatem constringunt. quod autem dicimus nullus proprium quoddam videtur esse vocabulum. non enim quod dicitur omnem per adverbium negativum quod est non adimit. rursus cum dicimus quidam non, ei quod est quidam adverbium quod est non additum a subiecto termino particulare separat. nullus vero quid separet in vocabulo ipso non monstrat et videtur quodammodo non potius esse negatio quam adfirmatio. neque enim adverbium est nec coniunctio. adverbium namque atque coniunctio declinationibus carent, nullus vero quod dicimus et generibus subiacet et inflectitur casibus. quid igitur est? an erit nomen? sed nulla negatio nomen esse monstratur. quid sit ergo tali investigatione quaerendum est. videtur enim quod dicitur nullus tale esse tamquam si dicamus nec

1 ex] pro F (corr. F¹) 2 reliquit S² a om. SGFT
 perfectionis T decessit STE 4 dicam E 7 quia TE
 (corr. E²) 8 planissime T 10 ut in T, ut *delendum?* an
 11 et 12 neget? 13 utraeque b 13. 14 particularitate FT
 15 uideretur T (corr. T¹) 18 *prius non add.* S²F²E¹?: om.
ceteri 19 particulare S²F²E²: uniuersale *ceteri* post se-
 parat *add.* F: uera quoniam quidam homo lapis non est *quae*
del. F² (cf. p. 148, 9) 20 quod S (corr. S²) seperat F (seperet
 F²) et] ut T (corr. T¹) 27 ergo] igitur F 28 si om. F¹

unus. nam qui dicit nullus homo animal est, tantun-
 dem valet quantum nec unus homo animal est. quod
 vero dicimus ullus hoc ab eo derivatum est quod est
 unus. diminutio namque unius ullus est tamquam si
 5 diceremus unulus. ergo plus negat. quisquis etiam
 diminutionem negat, ut si quis dicat non modo non
 habet gemmam, quod maius est, verum etiam nec
 gemmulam, quod est minus. sic ergo qui negare vult
 etiam unum plus negat si dicat nec ipsum unius di-
 10 minutivum illud esse quod dicitur: ut si quis velit
 dicere nec unum esse hominem in theatro, ita dicat:
 non modo illic unus homo non est, verum nec ullus.
 cum ergo dicimus nullus, ita proponimus tamquam si
 dicamus nec ullus. tenet igitur haec in se determi-
 15 natio, quae est nullus, vicem negationis et nominis.
 negationis quidem in eo quod est nec, nominis vero
 in eo quod est ullus, quod est diminutivum unius. ita
 igitur maxima fit negatio rei parvissimae quod est
 unus, si ipsius diminutivum quoque subtrahat, quod
 20 est ullus. quare et omnem et quendam statim tollit
 negatio, quae unius quoque ipsius diminutivum prae-
 dicatione subducit, ut ea quae est nullus homo iustus
 est. hoc enim tantum est, tamquam si dicat non
 ullus homo iustus est, hoc idem valet tamquam si
 25 dicatur nec unus homo iustus est. quare quoniam de
 his sufficienter est dictum, ad Aristotelis verba con-
 sequenti ordine veniamus.

Si ergo universaliter enuntiet in universali
 quoniam est aut non, erunt contrariae enun-
 30 tiationes. dico autem in universali enuntia-

1 et 2 unus] ullus? 2 est om. F¹ 3 diriv. STF²
 7 nec om. F¹ 8 gemulam F 11 esse unum F 13 ita om. T¹
 16 nominis] omnis S (corr. S²) 17 nullus S (corr. S²) 18
 est om. F¹ 21 negatio om. F¹ 22 ut] et F (corr. F²) 23
 enim om. SFT diceret F (corr. F²) 23. 24 nonnullus S (corr.
 S²) 28 in om. F¹ 30 autem om. F¹ 30 sq. enuntiatione SF²

tionem universalem, | ut omnis homo albus p. 343
est, nullus homo albus est.

Demonstrare oppositionem contradictionis intendit.
sed quoniam viam reperiendae ordinemque permiscuit,
idcirco nos pauca quaedam prius ordinata expositione 5
praedicimus, ne lector confusionis caligine atque ob-
scuritate turbetur. omnium propositionum quae sunt
simplices, quas categoricas Graeci vocant, nos praedi-
cativas dicere possumus, quattuor sunt diversitates:
aut enim est adfirmatio et negatio universalis, ut est 10
omnis homo iustus est, nullus homo iustus est, aut
adfirmatio et negatio particularis, ut est quidam homo
iustus est, quidam homo iustus non est, aut adfirmatio
et negatio indefinita, ut homo iustus est, homo iustus
non est, aut de singulari subiecto adfirmatio et nega- 15
tio, ut Cato iustus est, Cato iustus non est. harum
vero inter se veritas falsitasque non se habet similiter
sed diverse. et prius de universalibus atque particu-
laribus id est de his quae determinatae sunt dicendum
est, post de reliquis disputabitur. disponantur igitur 20
adfirmatio universalis quae est omnis homo iustus est
et contra hanc negatio universalis quae est nullus
homo iustus est, sub his autem, sub adfirmatione qui-
dem universali particularis adfirmatio quae est quidam
homo iustus est, sub universali negatione particularis 25
negatio quae est quidam homo iustus non est. hoc
autem monstrat subiecta descriptio:

Omnis homo iustus est

Nullus homo iustus est

Quidam homo iustus est

Quidam homo iustus non est.

Hae igitur duae universalis adfirmatio et particularis 30
adfirmatio dicuntur subalternae, rursus universalis ne-

4 repperiende S, repperiendi T² 6 praedicemus b
8 cathogorias T 9 possumus om. T (possimus T²) 12
particulares STE est om. F 18 diuersae F (corr. F²) E
19 terminatae FT (corr. F²T²) 20 disponatur S²F²E²T
30 igitur om. T¹

gatio et particularis negatio dicuntur subalternae, idcirco quoniam particularitas semper sub universalitate concluditur. in quibus illud est considerandum, quod ubi est adfirmatio universalis vera adfirmatio quoque particularis vera est et ubi negatio universalis vera est particularis quoque vera est. nam si vera est omnis homo animal est, vera est quidam homo animal est. et si vera est quoniam nullus homo lapis est, vera quoniam quidam homo lapis non est. at si falsa sit particularis adfirmatio, ut ea quae est quidam homo lapis est, falsa est universalis adfirmatio omnis homo lapis est. idem in negatione. si enim negatio particularis falsa est, ut quidam homo animal non est, falsa est universalis nullus homo animal est. ita ut praecedunt universales in vero, eodem modo praecedunt particulares in falso. dicuntur vero adfirmatio universalis et negatio universalis contrariae. hoc autem idcirco quoniam contrariorum huiusmodi natura est, ut longissime a se distent, et si aliquam inter se habeant medietatem, non semper alterum ipsorum subiecto insit, ut album et nigrum: non possumus dicere, quoniam omne corpus aut album aut nigrum est. potest enim nec album esse nec nigrum et utrumque falsum esse quod dicitur, idcirco quoniam est medius color. quod si non habent medietatem, alterum ipsorum necesse est inhaerere subiecto, ut cum dicimus omne corpus aut quietum est aut movetur, horum nihil est medium et necesse est omne corpus vel consistere vel moveri. ut autem simul in eodem possint esse contraria fieri non potest. neque enim possibile est ut idem album nigrumque sit. quod in adfirmationibus et negationibus universalibus adparet.

1. 2 ideo T (*corr.* T²) 2 sub universalitate semper F
 7. 8—9 animal — homo *om.* S¹ 9 *post* vera *add.* est E²
 14 ita] et *ed. princ.* 16 vero] autem F 19 distant F²
 25 habeat T, habeant FT² 26 illorum F est *om.* F¹

negativa enim et adfirmativa universalis plurimum quidem a se distant. nam | quod illa ponit omnibus, p. 344
 illa omnibus tollit et totum negat. nam quae dicit
 omnis homo iustus est omnem hominem ponit, quae
 dicit nullus homo iustus est nihil eorum quae in hu- 5
 manitatis definitione sunt iustum esse concedit. ita
 ergo a se longissime discrepant. ad hoc si ea quae
 significant habent inter se aliquam medietatem, unam
 veram, unam falsam esse non est necesse, ut in eo
 quod est omnis homo iustus est, nullus homo iustus 10
 est, quoniam potest quaedam esse medietas, ut nec
 nullus homo iustus sit, cum sit quidam, nec omnis homo
 iustus sit, cum non sit quidam, et possunt utraeque
 falsae et adfirmatio et negatio reperiri. neque enim
 verum est aut omnem hominem esse iustum aut nul- 15
 lum hominem esse iustum. quocirca potest fieri ut
 in his in quibus aliqua medietas invenitur universalis
 adfirmatio et universalis negatio veritatem falsitatem-
 que non dividant, sed utraeque sint falsae, ad exem-
 plum scilicet contrariorum quae aliquam inter se con- 20
 tinent medietatem. potest enim in illis fieri ut utra-
 que contraria possint non inesse subiecto, sicut supra
 monstravimus. in his vero quae medietate carent ne-
 cesse est una vera sit semper, altera semper falsa, ut
 in eo quod est omnis homo animal est, nullus homo 25
 animal est. hae propositiones huiusmodi sunt, ut una
 vera sit, una falsa, idcirco quoniam inter animal esse
 et non esse nihil interest, ad eorum scilicet contra-
 riorum similitudinem quae medietate carent. in illis

1 universales b. 2 omnibus ponit F 7 longissime a
 se F discrepant T post ad hoc add. supra lin. s. dicam
 E², ad hoc dicam T 8 significantur? 9 non om. F¹
 necesse est F 10 pr. iustus—12 pr. homo om. F¹ 11 esse
 quaedam F 12—13 cum — iustus sit om. F¹ 15 iustum
 om. F¹ 18 et om. S¹ 22 inesse] esse in E (corr. E¹?)
 24 vera una T (corr. T¹?) 29 caret F (corr. F²)

enim necesse erat alterum inesse subiecto. sic ergo
 universalis adfirmatio et universalis negatio utraeque
 falsae esse possunt, ut vero una vera sit, altera falsa,
 id quoque conceditur: ut utraeque sint verae fieri non
 5 potest, sicut illud quoque verum est contraria simul
 esse non posse. rectissime igitur universalis adfirmatio
 universalisque negatio contrariae nominantur. parti-
 cularis autem adfirmatio quae est quidam homo iustus
 est et particularis negatio quae est quidam homo
 10 iustus non est universalibus et contrariis contrarias
 proprietates habent. illae enim simul verae esse non
 poterant, ut vero essent simul falsae saepe nulla ra-
 tione vetabatur. particulares vero ut utraeque verae
 sint evenire potest, ut utraeque falsae sint fieri non
 15 potest: ut in eo quod est quidam homo iustus est
 verum est, quidam homo iustus non est id quoque
 verum est; ut utraeque falsae sint inveniri non potest.
 et hoc quidem sunt contrariis dissimiles. similes
 autem eisdem videntur, quod sicut contrariae aliquo-
 20 tiens verum falsumque dividunt, ut una vera sit, al-
 tera falsa, ita quoque et particulares una vera potest
 esse, altera falsa, ut quidam homo animal est, quidam
 homo animal non est. servant autem stabilem in-
 commutabilemque ordinem et similitudinis et contra-
 25 rietatis. contrariae enim quoniam possunt esse utrae-
 que falsae, in quibuscumque utraeque falsae contrariae
 reperiuntur, in his subcontrariae utraeque verae sunt.
 sed quoniam utraeque contrariae verae inveniri non
 possunt, ideo utraeque subcontrariae falsae nequeunt
 30 reperiri, ut in eo quod est omnis homo iustus est,

4 verae sint F 5 contrarie F 8 autem om. T 12
 ut] sed T saepe om. T 13 vetabatur SF (corr. S²F²)
 17 inveniri] fieri F 18 in hoc T sunt om. F¹ 21 parti-
 cularis S²F 26 contrariae utraeq; falsae F contrariaeq;
 E (corr. E¹?) 28 invenire F 30 pr. est om. E

nullus homo iustus est. quoniam hae falsae sunt, hae
 quas sub se continent particulares verae sunt, ut est
 quidam homo iustus est, quidam homo iustus non est.
 sed si universales inter se verum falsumque dividunt
 et una vera est, altera falsa, particulares quoque idem 5
 facient, ut in eo quod est omnis homo animal est,
 nullus homo animal est: universalis adfirmatio vera
 est, falsa negatio. sed cum dico quidam homo animal
 est, quidam homo animal non est, particularis adfir-
 matio vera est, falsa negatio particularis. hae igitur 10
 dicuntur subcontrariae, vel quod sunt sub contrariis
 positae vel quod ipsae superioribus sub quibus sunt
 contrarias (ut dictum est) proprietates habent. in hac
 igitur recta oppositione contrariarum et subcontraria-
 rum in superioribus utrisque falsitas esse potest, num- 15
 quam veritas; in inferioribus vero utrisque quidem
 veritas inesse potest, numquam falsitas. sin vero quis
 respiciat angulares et universalem adfirmationem par-
 ticulari opponat negationi universalemque negationem
 particulari conparet adfirmationi, una vera semper, 20
 falsa altera reperietur nec umquam fieri potest, ut
 adfirmatione universali vera particularis negatio non
 falsa sit vel hac vera non illam falsitas continuo sub-
 sequatur. rursus si negatio universalis vera est, falsa
 particularis adfirmatio; si particularis adfirmatio vera, 25
 falsa universalis negatio. licet | autem hoc et in sub- p. 345
 iecta descriptione metiri et in aliis quoque terminis
 quoscumque sibi mens considerantis adfinxerit idem
 videbit. nam in eo quod est omnis homo iustus est,
 quoniam haec falsa est, vera est quidam homo iustus 30
 non est, et rursus in eo quod est nullus homo iustus

1 quoniam — 3 non est *om.* F¹ 1 haec E (*corr.* E¹)
 2 continet E 6 faciunt T 15 falsitasq; S (*corr.* S¹?)
 16 in *om.* F¹ quaedam F (*corr.* F¹?) 19 negationemque
 E (*corr.* E¹?) 21 altera falsa F reperietur F (*corr.* F²) T
 28 affixerit FT (*corr.* T¹?)

est falsa negatione vera est adfirmatio quidam homo iustus est. hae autem universalis adfirmatio et particularis negatio quae sunt angulares et universalis negatio et particularis adfirmatio quae ipsae quoque sunt angulares contradictoriae nominantur. et haec illa est quam quaerit contradictio, in qua una semper vera sit, altera semper falsa. superioris autem disputationis integrum descriptionis subdidimus exemplar, quatenus quod animo cogitationeque conceptum est oculis expositum memoriae tenacius infigatur.

<i>Adfirmatio universalis</i>			<i>Negatio universalis</i>	
Omnis homo iustus est		Contrariae	Nullus homo iustus est	
Universale universaliter			Universale universaliter	
	S V B A L T E R N A E	Contra Contradictoriae dictoriae		S V B A L T E R N A E
<i>Adfirmatio particularis</i>			<i>Negatio particularis</i>	
Quidam homo iustus est		Subcontrariae	Quidam homo iustus non est	
Universale particulariter			Universale particulariter	

His ergo ita sese habentibus indefinitas propositiones singularesque videamus. et primum de indefinitis disputandum est. indefinitae igitur per se veritatem

2 haec F 9 quatinus FT que om. S¹ conceptionis
S (corr. S²), conceptum E 11 se F (corr. F²)

falsitatemque non dividunt. etenim cum dico homo iustus est, homo iustus non est, utrasque veras esse contingit indefinitas. quocirca eas a contradictione separamus: contradictio enim constituitur (ut saepe dictum est) eo quod numquam utraeque verae aut 5 utraeque falsae reperiri queant, sed una semper veritatis, altera falsitatis capax est. sed quae universalitatem proferunt indefinitam, illae definitarum particularium vim tenent. tale est enim quod dico homo iustus est, tamquam si dicam quidam homo iustus 10 est; et rursus tale est quod dico homo iustus non est, tamquam si dicam quidam homo iustus non est. hoc illa res adprobat, quod quemadmodum definitae et particulares in aliquibus verae esse possunt, in 15 aliquibus falsum verumque dividunt, numquam vero utrasque falsas esse contingit, ita quoque in indefinitis universale significantibus utrasque simul veras esse contingit, ut in eo quod dicimus homo iustus est, homo iustus non est, utrasque falsas proferre impossibile est, sed unam veram, alteram falsam in his fa- 20 cillime reperimus, in his scilicet terminis qui naturaliter et necessario subiectis substantiis inhaerescunt vel his inesse non possunt: ut quoniam animal homini ex necessitate inest, si quis dicat homo animal est idque negetur homo animal non est, vel homo 25 lapis est, homo lapis non est, una vera statim falsa altera reperitur. atque ideo hae contra universales universaliter praedicatas faciunt contradictionem. nam si contra illam quae est omnis homo iustus est ea quae est homo iustus non est in oppositione consti- 30 tuatur, una semper vera est, altera falsa; et si contra eam quae est nullus homo iustus est indefinita pro-

3 a om. F 6. 7 veritas — falsitas F (corr. F²) 9
 enim est E 10 si om. S 11 et — 12 non est om. F¹
 13 quod om. S¹ 26. 27 altera falsa E 27 hae b: haec
 codices 31 altera] altera semper T

positio quae est homo iustus est opponatur, verum
inter se propositiones falsumque distribuunt, sicut de-
finitae quoque universalium propositiones secundum
particulares atque universales oppositae quantitates
5 contradictorias faciunt oppositiones. quare constat
p. 346 eas quae universale non universaliter | proferunt et
sunt indefinitae neque particulare neque universale
proferentes ipsas quidem non semper inter se verum
falsumque dividere, particularibus tamen definitis esse
10 consimiles. singulares vero quae sunt unum opposi-
tionis inter se modum tenent: has si ad idem sub-
iectum, ad idem praedicatum, ad eandem partem, ad
idem tempus, ad eandem relationem, eodem modo
proposueris, inter se verum falsumque distribuunt, ut
15 est Socrates iustus est, Socrates iustus non est. sunt
igitur duae contradictiones: una quae fit in universa-
libus angulariter particularibus contra positis, altera
quae fit in singularibus cum omnibus his quas in so-
phisticis elenchis exposuit determinationibus opposita.
20 quare quoniam quemadmodum se habeant proposi-
tiones quoque modo faciant contradictorias oppositiones
ostendimus, ad ipsa Aristotelis verba veniamus, in
quibus per haec ante praecognita facilis poterit eve-
nire cognitio. si ergo universaliter enuntiet in
25 universali quoniam est aut non, erunt con-
trariae enuntiationes. dico autem in univer-
sali enuntiationem universalem, ut omnis
homo albus est, nullus homo albus est. supe-
rioris descriptionis intellegentiam plenius notat. ait
30 enim: quando res universalis universaliter designatur

1 *alt.* est *om.* F¹ 4 quantitates] quaestiones F (*corr.* F²)
6 proferuntur T 10. 11 propositionis S (*corr.* S²) 11 inter
se *om.* F¹ 13 rationem F (*corr.* F¹?) 16 in *om.* E¹
19 posuit F (*corr.* F¹) oppositis b 24—28 si ergo — albus
est *om.* b 26 enuntiationes] oppositiones F 27 enuntia-
tione universale SF

et eam quis universaliter adfirmat, si eandem alter universaliter neget, ita sibimet comparatas propositiones esse contrarias. atque in hoc suam sententiam manifestius ostendit. ait enim dico autem universalem enuntiationem in universali, ut omnis homo albus est. nam cum universalis sit homo, in universali homine universalis est enuntiatio, per quam dicitur omnis homo. res ergo universalis id est homo per omnis quae est determinatio universaliter praedicata est et hoc adfirmative. negative vero universaliter ita dicitur nullus homo albus est, nullus enim universalitas universalitati quae est homo adiecta est. hoc modo igitur in universali universaliter enuntiantes adfirmatio et negatio contrariae sunt, sicut et ipse testatur et nos in superiore expositione digessimus.

Quando autem in universalibus non universaliter, non sunt contrariae, quae autem significantur est esse contraria. dico autem non universaliter enuntiare in his quae sunt universalia, ut est albus homo, non est albus homo. cum enim universale sit homo, non universaliter utitur enuntiatione. omnis namque non universale, sed quoniam universaliter consignificat.

Volenti indefinitam propositionem qualis esset ostendere non modo auferenda fuit ab universali termino universalis determinatio, verum etiam particularis et oportuit dici hoc modo: quando autem in universalibus non universaliter neque particulariter, non sunt contrariae. nunc autem quoniam

1 aliter F (corr. F²), alius b, alter alexander E (alexander del. E¹) 13 igitur modo T in om. F¹ 18 contrarie T (corr. T¹) 23 enuntiationem S (corr. S²) 24 non om. S (non est S²) E¹ universale est FTE² ΣΞ sed quoniam universaliter om. S¹E¹ 31 quoniam om. S¹E¹, quia T

non addidit particulariter, videtur non de indefinitis, in quibus neque universalitas neque particularitas adest, sed tantum de particularibus loqui, a quibus solum universale non etiam particulare subtrahit. sed
 5 quid velit ostendere ipse convenientibus exemplis educit. non enim posuit exempla particularis propositionis, sed indefinitae. ait enim dico autem non universaliter enuntiare in his quae sunt universalialia, ut est albus homo, non est albus
 10 homo. quod si particularem monstrare voluisset, ita diceret: ut est quidam homo albus, non est quidam homo albus. sed quoniam per exemplum quid vellet ostendit, nos quoque superiori propositioni quae est: quando autem in universalibus non universa-
 15 liter, deesse putemus aut particulariter, ut et particularitatem et universalitatem ex tota auferat dictione, ut post exempla docuerunt non eum loqui de particulari sed de indefinita. quare hoc dicit: at si neque universales sint propositiones neque particulares, quod
 20 subaudiendum est, illae non sunt contrariae. sunt enim contrariae quae universaliter universalem terminum proponunt, indefinitae vero ad universalem terminum universalem terminationem non habent. idcirco autem ab indefinitis universalitatem solam et
 25 non particularitatem quoque seiunxit, quod indefinitas propositiones a contrariis solum, non etiam a particularibus segregabat. quod autem dico tale est: si vellet ostendere indefinitas propositiones proprie, ne-
 p. 347 que particulares esse | neque universales diceret. quae

1 neque partic. b de om. SFE¹ 3 tantum de] de
 tantum STE (corr. S²T²E¹?) 14 in om. E 17 non eum]
 nam cum S (corr. S²) 18 infinita SFE¹ dicit om. F
 at ego: ut codices (an quod si?) 19 sunt E 22. 23 indefinitae — habent om. T¹ 23 determinationem TE¹ 26
 alt. a] de T 27 autem om. S¹ 28 proprie T: proprie
 diceret indefinitas ceteri 29 diceret del. S²E², om. F

autem in universali neque universaliter neque particulariter proponuntur, id est quae neque universales sunt neque particulares, indefinitae sunt. nam quae neque universales sunt neque particulares, hae neque contrariae sunt neque subcontrariae. subcontrariae 5 quidem idcirco non sunt, quia non habent additam particularem determinationem; idcirco vero contrariae non sunt, quia determinatio universalis in his non est. nunc autem cum tantum vellet ostendere eas contrarias non esse, de subcontrariis vero in praesenti 10 vellet omittere, has esse indefinitas quae universale determinatum universaliter non haberent dixit, ut scilicet has non esse contrarias intellegeremus. idcirco vero non adiecit particularitatem eas non habere, quoniam a solis contrariis separare indefinitas volebat, 15 non etiam a subcontrariis. ergo si indefinitas a contrariis et subcontrariis separare voluisset, ita diceret: quando autem in universalibus non universaliter nec particulariter, non sunt contrariae neque subcontrariae. sed quoniam non eas volebat nunc 20 non esse subcontrarias demonstrare, sed tantum non esse contrarias, idcirco ei dicto quod est quando autem in universalibus non universaliter non addidit vel particulariter. hoc enim si addidisset, ad subcontrarias tenderet, de quibus nihil est additum. 25 quare hoc dicit: hae quae indefinitae sunt, quoniam non habent universalitatem, contrariae non sunt. sed cum per se quidem contrariae non sint, possunt tamen quaedam significare contraria. hoc quid sit multipliciter expositorum sententiis expeditur. Herminus 30 namque dicit idcirco indefinitas posse aliquando signi-

2 quae om. S¹ 3 quae om. F 7 vero om. S¹ 9.10
 contrarias eas T 11 indefinitas dixit S²FE² 12 dixit T:
 om. ceteri 17 et b: uel *codices* (a subcontrariis vel a con-
 trariis F) 21 *prius* non om. T¹ 26 dicat SF (*corr.*
 S²F²) 28 sunt SFE (*corr.* S²E²)

ficare contraria, cum ipsae careant contrarietate, quippe quae universalium rerum sunt, additum tamen universale non habent, in solis his quibus ea quae adfirmantur aut negantur subiecto naturaliter insunt: ut
 5 cum dicimus homo rationalis est, homo rationalis non est, quoniam rationalitas huiusmodi est quae in natura sit hominis, adfirmatio et negatio inter se verum falsumque dividunt et quaedam quodammodo ab his contraria designantur. sed nihil hoc attinet ad con-
 10 traria significanda in his quae sunt indefinitae. nam etiam particulares ipsae quoque in talibus verum falsumque dividunt, ut est quidam homo rationalis est, quidam homo rationalis non est. has ergo secundum Herminum videmus posse significare contraria. cur
 15 ergo in his quoque dixit quoniam contrariae quidem non sunt, quae autem significantur est esse contraria? Alexander autem hoc dicit: quoniam indefinitae sunt hae, nihil eas, inquit, prohibet sicut ad particulares ita quoque ad universales reducere,
 20 quae videntur esse contrariae, ut in eo quod est homo animal est, homo animal non est, quoniam hae propositiones indefinitae sunt, possunt accipi et quasi contrariae. nam si dicimus homo animal est, potest ita accipi tamquam si dicamus omnis homo animal
 25 est, et rursus homo animal non est ita audiri potest tamquam si dicatur nullus homo animal est. cum autem dicitur homo ambulat, homo non ambulat, non ad contrarias, sed ad subcontrarias mens ducitur audi-

2 uniuersaliter F² rerum sunt] recurrit SF, recurrunt S²F² sunt b: sint E, designatiua sint T 3 post habent (in fine versus) lacunam octo fere litterarum habet T 6 rationalitas E² 7 et adf. E 10 indefinitae ego: indefinita codices 15 non dixit T 14. 15 cur ergo — 17 contraria ante has ergo transponenda videntur 17 autem del. S², om. T quoniam] quoniam hoc S (hoc del. S²) 19 reducere S (saepius) 22 et om. b 24 ita om. F¹ 27 homo ambulat om. T¹ 28 dicitur S (corr. S²)

toris. quocirca possunt indefinitae aliquando significare contraria, quoniam eo ipso quod sunt indefinitae nihil eas prohibet ad contrariorum significationem universaliumque reduci. et haec quidem sententia habet aliquid rationis, non tamen integre id quod ab Aristotele dicitur ostendit. et meliorem sententiam sponte reiecit, quam post Porphyrius adprobavit. sunt enim quaedam negationes quae intra se adfirmationis eius quam negant retineant contrarietatem, ut in eo quod est sanus est, non est sanus, id quod dicitur non est sanus significat aeger est, quod est contrarium sano esse. rursus cum dicimus homo albus est, si contra hanc negemus per eam quae dicit homo albus non est, significare poterit quoniam homo niger est (nam qui niger est albus non est), sed nigrum esse et album esse contrarium est. quare significant quaedam negationes adfirmationesque contraria, sed hoc non semper. nam in eo quod est homo ambulat, homo non ambulat, nullum contrarium continetur. ambulationi enim nihil est contrarium. atque ideo dicit has quidem contrarias non esse, idcirco quod cum sint universales non universaliter enuntiantur, posse autem aliquotiens contraria significare, cum intra negationem contrarium adfirmationis includitur. Aspasius vero et Alexandri et hanc posteriorem probavit. nos vero | dicimus non quidem Alexandri sententiam abhorreere ratione, sed hanc esse meliorem.

1. 2 aliquando — indefinitae om. S¹ 2 quod b: quo
codices 7 post om. SF 10 id] idcirco T 16 quare] que
 S (corr. S²) 19 alt. ambulat] ambiguum S (corr. S²) 20
 contrarium est F 20. 21 atque ideo dicit has NEB: *inter*
atque et has lacunam habent SJ (has om. J, ias add. J²), at-
 que constat has S²F, atque hoc est quod ait T *et in marg.* G,
lacunam post has habet G. (atque has ait G²) 21 has duas
 NE 25 etiam T alexander (*sed er in ras.*) S (corr. S²) F
 et om. S¹FE¹ 26 probavit rationem T 27 abhorreere om.
 S¹ rationes S (corr. S²)

nam quod ait quando autem in universalibus non universaliter, non sunt contrariae, quae autem significantur est esse contraria, ab Alexandro non est expositum, sed tantum dictum quando
 5 possint esse propositiones ipsae contrariae. a Porphyrio vero expositum diligenter est quando ea quae significantur possint esse contraria, quod ipse Aristotelis textus expressit. quamquam Alexander quoque eandem quam Porphyrius posuit viderit expositionem,
 10 eam tamen (ut dictum est) sponte reiecit et sibi huius expositionis confirmavit sententiam displicere. mihi vero aut utraeque recipiendae expositiones videntur aut melior iudicanda posterior. hoc enim ipse quoque Aristoteles quodammodo subter ostendit cum
 15 dicit: simul enim verum est dicere quoniam est homo albus et non est homo albus, et est homo probus et non est homo probus. si enim turpis, et non probus; et si fit aliquid, et non est. cuius quidem loci quae sit expositio, cum ad id venerimus, demonstrabimus. cognoscendum autem est et memoria retinendum, quod quaecumque propositiones universales universaliter fuerint praedicatae, si hae adfirmativae, illae vero sint negativae, semper utraeque esse contrarias, si nihil aequivocationis aut tem-
 20 poris aut aliorum quae supra determinata sunt ad faciendam oppositionem contrarietatis inpediat. non tamen omnes quaecumque contrariae sunt, hae aut in universalibus universaliter ponunt enuntiationem aut una adfirmativa est, altera negativa, ut in eo quod
 25 est Socrates sanus est, Socrates aeger est. hic enim neque in universali universalitas posita est neque

4 quando] quantum F (corr. F²), quoniam? 7 possunt T
 (corr. T²) 9 videret F (corr. F²) 10 tamen S²F²E²: quam
 ceteri 14. 15 cum dicit] dicens E (corr. E²) 23 sunt T
 25 aut om. F¹ aliorum FT: aliquorum F²T¹ et ceteri 26
 faciendum F (corr. F²) 30 hinc T (corr. T²) 31 posita T

rursus una est adfirmatio, altera vero negatio, sed sunt contrariae propositiones. contraria enim sunt quae significant. quocirca rectissime dictum est, quod quaecumque in universalibus rebus universaliter enuntiantur, si una earum esset adfirmativa, altera negativa, statim naturaliter essent contrariae: quae autem contrariae essent, non necesse esse eas vel universale universaliter enuntiare vel unam esse adfirmativam, alteram negativam, sed aliquotiens quidem posse has esse contrarias, quae universale in universalibus non significant, sed hoc in his tantum quae essent in subiecto de quo fit adfirmatio naturaliter, ut in eo quod est animal et homo. cum dicimus homo animal est, <homo animal non est>, quoniam inest in natura hominis animal, idcirco haec adfirmans illa negans videntur esse contraria, quamquam illic nulla determinatio neque particularitatis neque universalitatis addatur. * * *

In eo vero, quod praedicatur universale, universale praedicare universaliter non est verum; nulla enim adfirmatio erit, in qua de universali praedicato universale praedicetur, ut omnis homo omne animal est.

Quod dicit huiusmodi est: omnis propositio simplex duobus terminis constat. his saepe additur aut universalitatis aut particularitatis determinatio. sed ad

2 contrariae F (corr. F²) 7 universales F (corr. F²)
 10 in om. SF 11 significant S (corr. S²) 12 sit T
 naturaliter ego: naturalis codices 13 et b: est codices
 13. 14 homo (prius) — est om. S¹ 14 homo an. n. est add. b:
 om. codices inest] est TE (corr. E¹) 16 contrariae? 18
 lacunae signum posui, quia pauca deesse videntur 19 praedicatur universale T: uniuersale praed. ΣX, praed. universaliter ceteri
 20 universale om. T (et ΣX qui pro eo habent:
 id quod est) univ. praed. ΣX 21 enim om. SFE¹
 22 universali ego: uniuersaliter codices 23 est om. ΣX

quam partem hae determinationes addantur exponit. videtur enim Aristoteli praedicato termino terminationem non oportere coniungi. in hac enim propositione, quae est homo animal est, quaeritur, subiectumne debeat cum determinatione dici, ut sit omnis homo animal est, an praedicatum, ut sit homo omne animal est, an utrumque, ut sit omnis homo omne animal est. sed neutrum eorum quae posterius dicta sunt fieri oportet. namque ad praedicatum numquam determinatio iungitur, sed tantum ad subiectum. neque enim verum est dicere omne animal omnis homo est, idcirco quoniam omnis praedicatio aut maior est subiecto aut aequalis (ut in eo quod dicimus omnis homo animal est plus est animal quam homo, et rursus in eo quod dicimus homo risibilis est risibile aequatur homini), ut autem minus sit praedicatum atque angustius subiecto fieri non potest. ergo in his praedicatis quae subiecto maiora sunt, ut in eo quod est animal, perspicue falsa propositio est, si determinatio universalitatis ad praedicatum terminum ponitur. nam si dicamus homo omne animal est, animal quod maius est homine per hanc determinationem ad subiectum hominem usque contrahimus, cum non solum ad hominem, sed ad alia quoque nomen | animalis possit aptari. rursus in his quae aequalia sunt idem evenit. nam si dico omnis homo omne risibile est, primum si ad humanitatem ipsam referam superfluum est adicere determinationem; quod si ad singulos quosque homines, falsa est propositio. nam cum dico omnis homo omne risibile est, hoc videor signi-

1 terminationes SF 2. 3 determ. b (in E ante term. littera erasa est) 8 quae om. F¹ 11 enim om. E 12 prius est om. F¹ 12 idcirco — 13. 14 omnis homo om. F¹ 13 omnis — 15 dicimus om. S¹ 17 atque om. T¹ 22 hominem S (corr. S²), homini E 24 alt. ad om. F¹ 26 omne om. S¹ 28 dicere S (corr. S²) F

ficare: singuli homines omne risibile sunt, quod fieri non potest. non igitur ad praedicatum, sed ad subiectum ponenda determinatio est. verba autem Aristotelis hoc modo sunt et ad hanc sententiam dicuntur: in his praedicatis quae sunt universalia his ad- 5 icere universale aliquid, ut universale praedicatum universaliter praedicetur, non est verum. hoc enim est quod ait: in eo vero, quod praedicatur universale, id est quod habet praedicatum universale, ipsum universale praedicare universaliter non 10 est verum. in praedicato enim generali, id est quod universale est et praedicatur, id ipsum praedicatum, quod universale est, universaliter praedicare, id est adiecta determinatione universalitatis, non est verum. neque enim potest fieri, ut ulla sit adfirmatio, 15 in qua de generali praedicato generalis determinatio praedicetur. eiusque rei notionem exemplo aperit dicens, ut omnis homo omne animal. hoc autem quam sit inconueniens supra iam diximus.

Opponi autem adfirmationem negationi 20 dico contradictorie, quae universale significat eidem, quoniam non universaliter, ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est, nullus homo albus est, est quidam homo albus; contrarie vero universalem adfirmationem et universalem negationem, ut omnis homo iustus est, nullus homo iustus est. quocirca has quidem impossibile est simul veras esse, his vero oppositas contingit in eodem,

4 et om. F¹ 4. 5 ducuntur F 8. 9 universale b: uni-
 versaliter *codices* 11 generali b: uniuersaliter *codices*
 est om. E 15 adf. uera F 16 generali *ego*: uniuersaliter
codices 17 eiq; F notationem F 18 animal est b
 21 Dico autem ΣΧ 23 non o. h. a. est om. Σ¹ 24. 25
 nullus — est qu. h. albus om. ΣΧ quidam homo albus est
 E² 26 ut om. SF

ut non omnis homo albus est, est quidam homo albus.

Quae sit integra contradictio his verbis ostendit. ait enim illam esse oppositionem contradictoriam, 5 quaecumque dicit non esse universaliter rem universalem contra eam quae rem universalem universaliter proponit. atque hoc est quod ait: opponi autem adfirmationem negationi dico contradictorie, quae universale significat eidem, quoniam non 10 universaliter, ut ei quae est omnis homo iustus est opponitur ea quae universale significat non tamen universaliter, ut ea quae est quidam homo iustus non est. hominem enim universalem significat non uni- 15 versaliter, ut cum dicit non omnis homo iustus est. haec est contradictoria oppositio, ut si sit universalis adfirmatio, sit particularis negatio, si sit universalis negatio, sit particularis adfirmatio. angulares enim (ut dictum est) solae faciunt contradictionem. verba igitur se obscure habent, sed sententia manifesta est. 20 dicit enim eam opponi contradictorie adfirmationem negationi vel negationem adfirmationi, quaecumque id, quod res altera universale universaliter significaret, idem significaret non universaliter quod esset univer- 25 sale, ut in his quas supra diximus: ut haec, quae est omnis homo iustus est, rem universalem universaliter significavit, illa, quae est non omnis homo iustus est, eidem adfirmationi opposita de homine universali non universaliter negavit dicens non omnis homo iustus est. rursus ea, quae dicit nullus homo iustus est,

1 ut E²: *om. ceteri* alt. est *om.* FΣ² 2 albus est
 Σ²Σ 5 dicunt S (*corr.* S²) T 8 contradictione T (*corr.*
 T²) 9 *post eidem in marg. add.* quaecumque E¹? 12 *et*
 14 *ut delendum videtur* 22 *res delendum videtur* 23
 idem *ed. princ.:* eidem *codices* 24 *alt. ut delendum?* 26
 significavit S²: significaret S *et ceteri* 27 *posita SFE (corr.*
 F²E¹) uniuersali homine E

rem universalem universaliter negavit dicens nullus, ea vero, quae dicit quidam homo iustus est, rem universalem particulariter adfirmavit et non universaliter. hominem enim quendam iustum esse proposuit, sed non hominem universaliter enuntiavit rem universalem. 5
 persequitur ergo proprietates omnes propositionum. ait enim: contrarie vero universalem adfirmationem et universalem negationem. sicut enim supra dixit eas quae universaliter universale significant vel in adfirmatione vel in negatione esse contrarias, ita nunc quoque idem repetit contrarias esse dicens universalem adfirmationem universalemque negationem. earumque ponit exempla, quae utrasque universales monstrarent, ut omnis homo iustus est, nullus homo iustus est. harum autem quae 15
 proprietates esset proposuit dicens: huiusmodi propositiones | impossibile esse utrasque sibi in veritate invicem consentire, quae autem his essent oppositae contingere utrasque veras esse. sunt autem oppositae his utraeque particulares: universali enim adfirmationi 20
 particularis negatio opponitur et universali negationi particularis adfirmatio opposita est. quocirca hae duae particularis adfirmatio et particularis negatio, quae oppositae sunt adfirmationi et negationi universalibus angulariter, hae possunt aliquando esse verae 25
 et in eodem, ut in eo quod est quidam homo iustus est, quidam homo iustus non est. sed quidam homo iustus est opposita est ei quae est nullus homo iustus est, illa vero quae est quidam homo iustus non est opposita est ei quae est omnis homo iustus est. sed 30
 utraeque inter se, id est quidam homo iustus est et

5 non T: om. ceteri (ante univ. add. S²) hominem]
 omnem STE (corr. S²T²E¹, del. S³) 6 igitur F 13 eorumque FTE 14 universales esse TE 15 harum E¹: horum ceteri 17 impossibiles S 18 autem om. F 25 hae del. S², om. F 26. 27 quidam h. i. est om. S¹F 28 est (ante ei) om. F¹ (item 30) 31 est (post iustus) om. S¹

quidam homo iustus non est, in veritate consentiunt. hoc est ergo quod ait: his vero oppositas contingit in eodem easque designat exemplis, ut non omnis homo albus est, est quidam homo albus. 5 positis ergo duabus propositionibus, adfirmatione universali et universali negatione, ars danda est, quatenus earum inveniantur opposita. opposita autem dico contradictorie, non contrarie neque ullo alio modo. sit enim haec adfirmatio omnis homo iustus est et haec 10 negatio nullus homo iustus est. contra adfirmationem quae est omnis homo iustus est videntur ergo esse negationes hae: una nullus homo iustus est, altera quidam homo iustus non est, altera non omnis homo iustus est et postrema indefinita homo iustus non est. 15 quae harum igitur contra eam quae est omnis homo iustus est contradictorie constituitur? contradictorie autem voco oppositionem, in qua adfirmatio et negatio neque verae utraeque sint neque falsae utraeque, sed una semper vera, alia falsa. si ergo opponatur 20 contra eam quae est omnis homo iustus est ea quae est nullus homo iustus est, universalis scilicet negatio, non est oppositio; utraeque enim falsae sunt. si vero opponatur ea quae est homo iustus non est indefinita, nec ipsa quoque facit oppositionem. quoniam enim 25 indefinita est, potest aliquotiens pro universali negatione pro expectatione auditoris intellegi. quocirca nec ipsa facit oppositionem. si enim hoc modo audita sit, cum ita accipitur ut contraria, simul eas falsas inveniri contingit. restat ergo, ut aut ea sit quae est

6. 7 quatinus FT 7 eorum STE (*corr.* S²) opposite-
 (prius) T (*corr.* T¹) 9 *alt.* haec om. E¹ 11 ergo del. S²
 esse ergo F 12 hae b: haec *codices* 13. 14 altera — non
 est om. F¹ (F² om. altera quidam h. i. n. est) 14 postremo F
 15 harum b: horum *codices* 16 non est S (*corr.* S²)
 contradictoriam b 19 altera F, alia semper T 23 oppo-
 natur F²T: ponatur *ceteri* non om. S¹F¹E

non omnis homo iustus est aut ea quae est quidam homo iustus non est. sed hae sibi consentiunt. idem enim dicit qui proponit quidam homo iustus non est et idem qui dicit non omnis homo iustus est. nam si quidam homo iustus non est, non omnis homo iustus est; et si non omnis homo iustus est, quidam homo iustus non est. quare utraeque particulares negationes contradictorie opponuntur contra universalem adfirmationem. in his enim neque verae utraeque sunt neque utraeque falsae, sed una vera, altera 10 falsa. rursus sit negatio universalis ea quae est nullus homo iustus est. contra hanc videntur oppositae adfirmationes hae: omnis homo iustus est, homo iustus est, quidam homo iustus est. sed contra eam quae est nullus homo iustus est si opponitur ea quae est 15 omnis homo iustus est, possunt esse utraeque falsae; quare non opponuntur contradictorie. at vero etiam ea quae dicit homo iustus est, quoniam indefinita est, potest ita in aliquibus intellegi tamquam si dicat omnis homo iustus est. quod si sic est, poterit ali- 20 quando cum ea negatione quae est nullus homo iustus est simul esse falsa; quare non est opposita. relinquitur ergo, ut ea quae est quidam homo iustus est contra eam quae est nullus homo iustus est contradictorie videatur opposita. angulariter igitur requi- 25 rendae sunt, ut contra universalem adfirmationem illa ponatur quae sub universali negatione est, contra universalem negationem illa contradictorie constituatur quae est sub universali adfirmatione. quod scilicet volens Aristoteles ostendere sic ait: 30

1 est (*ante aut*) om. S¹ 5 si om. F¹ quidem S (*corr.*
S²) 6 omnis om. F¹ 15 *alt.* est om. F¹ opponatur T 17
contrariae SFTE (*corr.* S²E¹) at] Sic T 20 *prius* est
om. S¹ 22 simul — 24 iustus est om. F¹ 27 oppon. b
negatione — 29 universali om. F¹

Quaecumque igitur contradictiones universalium sunt universaliter, necesse est alteram veram esse vel falsam et quaecumque in singularibus sunt, ut est Socrates albus, non est
5 Socrates albus.

In illis enim quae contradictoriae sunt universalibus universaliter praedicatis, in his verum semper falsumque dividitur. contradictoriae autem sunt universalis
p. 351 salis adfirmationis | particularis negatio et universalis
10 negationis particularis adfirmatio. in his igitur una semper vera est, altera semper falsa. atque hoc est quod ait: quaecumque igitur contradictiones universalium sunt universaliter, et hic distinguendum est, ut intellegatur sic: quaecumque igitur
15 contradictiones sunt universalium propositionum universaliter propositarum, necesse est alteram veram, alteram falsam esse. et in his primum dividitur veritas falsitasque, quae sibi et qualitate et quantitate oppositae sunt: qualitate quod illa negatio est, illa
20 adfirmatio, quantitate quod illa universalis, illa particularis est. secundo autem modo in his quae sunt singularia, si nullae argumentatorum nebulae sint, veritas falsitasque dividitur, ut in eo quod est Socrates albus est, Socrates albus non est. una enim vera est,
25 altera falsa, si (ut dictum est) nulla ambiguitas aequivocationis impediat.

Quaecumque autem in universalibus non universaliter, non semper haec vera est, illa vero falsa. simul enim verum est dicere quo-

1. 2 sunt universalium *codices* (v. *infra*) praeter ΣΧ
3 esse veram ΣΧ vel ΣΧ: alteram Χ² et ceteri 6 con-
trariae SFTE (corr. F²E¹) 7 in his del. S², om. F 7. 8
falsumq, semper E 13. 14 disiungendum E 22 argumen-
torum SF (corr. S²F²) 23 ut om. S¹ 25 si ut] sicut TE
est om. F¹ si nulla E 28. 29 illa vero] altera E (corr.
E²) 29 sq. quoniam ΣΧ: om. ceteri

niam est homo albus et non est homo albus, et est homo probus et non est homo probus. si enim turpis, et non probus; et si fit aliquid, et non est. videbitur autem subito inconueniens esse, idcirco quoniam videtur significare non est homo albus simul etiam quoniam nemo homo albus. hoc autem neque idem significat neque simul necessario.

Propositiones eas, quae in universalibus non universaliter proferuntur, non semper veras esse vel falsas conatur ostendere. hoc autem per contraria monstrat. ea enim propositio quae est homo albus est et huius negatio quae est homo albus non est hoc modo ostenduntur verum et falsum inter se interdum non posse dividere: nam si verum est, ut hae duae adfirmationes, est homo albus et est homo niger, utraeque uno tempore verae sint, verum est quoque adfirmationem indefinitam et indefinitam negationem utrasque veras aliquotiens inveniri. nam si verum est quoniam est homo albus, verum itidem quoniam est homo niger (nam cum Gallus sit candidus, Aethiops nigerrimus invenitur): simul ergo verum est dicere quoniam est homo albus et est homo niger. sed qui niger est albus non est: simul ergo verum est dicere quoniam est homo albus et non est homo albus. idem quoque et de probo et turpi. nam si verum est dicere quoniam est homo probus, si quis hoc de philosopho dicat, et rursus verum est quoniam

1 albus homo $\Sigma\mathfrak{X}$ (*prius*) 2 *prius* et *om.* T 3 si enim turpis non probus est; et est homo pulcher et non est homo pulcher. si enim foedus non pulcher; $\Sigma\mathfrak{X}$ 4 uidetur T
6 simul etiam significare $\Sigma\mathfrak{X}$ (*non omissis priore sign.*) *del.* sign. \mathfrak{X}^2 7 homo *om.* F¹ $\Sigma\mathfrak{X}$ albus *ego*: albus est *codices* (*cf. I. ed.*) 9 in *om.* F 14 ostenditur S²F 14. 15 inter se post posse F 16 *alt.* est *om.* F¹ 20 verum enim F
23 albus — 25 albus *om.* S¹ 25 *prius* est *om.* F¹ 28 philosopho ST verum est post turpis (*p. 170, 1*) E

est homo turpis, si quis hoc de Sylla diceret, verum est utrumque, et quoniam est homo probus et quoniam est homo turpis. sed qui turpis est, probus non est: simul igitur verum est dicere quoniam est homo
 5 probus et non est homo probus. sed videbitur fortasse aliquid sibi dixisse contrarium et difficilior procedit ostensio, quae per huiusmodi exempla proponitur, quae contraria esse videantur. albus enim et niger et probus et turpis contraria sunt et fortasse
 10 dubitet quidam, utrum uno tempore contraria haec in aliquibus valeant reperiri. sed adiecit exemplum aliud, quod cum contrarium non sit, tamen ex eo sicut in contrariis quoque negatio procreatur: ut si quis dicat est homo probus et alius dicat fit homo probus, si
 15 quis vel alio docente vel se ipso corrigente aliqua disciplina rationis eniteat. nihil ergo contrarium habet esse probum et fieri probum; neque enim ita contrarium est, ut esse hominem probum et esse hominem turpem. quare si nihil habet contrarium, dubium
 20 non est quin simul esse possint. sed quod fit nondum est adhuc cum fit: quare nondum est probus qui fit probus. sed verum erat dicere cum eo quod est est probus homo, quoniam fit probus homo. sed qui fit probus homo, non est probus homo: verum est
 25 igitur dicere simul, quoniam est probus homo et non est probus homo, licet non invalida exempla sint posita de contrariis. nihil enim prohibet uno tempore contraria aliis atque aliis inesse subiectis. quocirca constat indefinitas per id quod in exemplis supra
 30 proposuit simul aliquotiens veras videri et non semper inter se verum falsumque partiri. quod vero ait: videbitur autem subito inconueniens esse, id-

1 silla FTE 1. 2 verum est *ego*: uerum esset *codices*
 3 sed qui] si quis F 7. 8 proponuntur T (*corr.* T¹) pro-
 cedat et proponatur b 9 *alt.* et *om.* F 12 cum *om.* F¹
 30 posuit F 32 videbitur b: uidetur *codices*

circo quoniam videtur significare | non est p.352
 homo albus, simul etiam quoniam nemo homo
 albus est, huiusmodi est: dixit enim propositionem
 adfirmationis eam quae dicit est homo albus veram
 posse esse cum ea quae dicit non est homo albus. 5
 nunc hoc notat: videtur, inquit, aliquotiens inconve-
 niens esse et incongruum dicere eam quae dicit est
 homo albus et eam quae est non est homo albus si-
 mul veras esse posse, idcirco quod ea quae est non
 est homo albus emittit imaginationem quandam quod 10
 significet quoniam nullus homo albus est. videtur
 enim negatio huiusmodi, quae est non est homo albus,
 illud quoque significare simul quoniam nullus homo
 albus est, ut si quis dixerit non est homo albus hoc
 eum dixisse putandum sit, quoniam nullus homo albus 15
 est. hoc autem, inquit, id est non est homo albus
 et rursus nullus homo albus est, neque idem signi-
 ficat neque semper simul sunt. nam qui dicit nullus
 homo albus est, universalitatem determinans negatio-
 nem de universalitate proponit, qui vero dicit non est 20
 homo albus, non omnino de tota universalitate negat,
 sed ei tantum sufficit de particularitate negasse. at-
 que ea quae est nullus homo albus est, si unus homo
 albus fuerit, falsa est, ea vero quae dicit non est
 homo albus, etiam si unus homo albus non fuerit, 25
 vera est. quare non significant idem. dico autem,
 quoniam nec omnino, quotienscumque dictum fuerit
 non est homo albus, mox significat quoniam nullus
 homo albus est. nam cum dico nullus homo albus
 est, haec eadem significat quoniam non est homo al- 30
 bus (universalis enim intra se continet indefinitam):

2 prius homo om. E ¹	alt. homo del. F ²	9 esse ue-
ras F	11 significant SE (corr. S ² E ¹)	17 et] est F
17. 18 significant S ² E ¹	18 dicit] audit E (corr. E ¹)	19
universalem b	21 tota de F	25 non del. S ² F ²
fuerit dictum F		27

cum autem dicimus non est homo albus, non omnino significat nullus homo albus est, indefinita enim non intra se continet universalem. superius namque monstravimus, quod indefinitae vim particularium optinerent. quare si, cum est universalis negatio, est indefinita negatio, cum vero est indefinita negatio, non omnino est universalis negatio, non convertitur secundum subsistendi consequentiam. quare non sunt simulae enim non convertuntur, simul non sunt, ut nos Praedicamentorum liber edocuit. quare neque idem significant negationes non est homo albus, nullus homo albus est neque simul sunt, quoniam non convertuntur ad consequentiam subsistendi. Syrianus tamen nititur indefinitam negationem vim definitae optinere negationis ostendere. hoc multis probare nititur argumentis Aristotele maxime reclamante. nec hoc tantum suis, sed Platonicis quoque Aristotelicisque rationibus probare contendit: eam quae dicit non est homo iustus huiusmodi esse, qualis est ea quae dicit nullus homo iustus est. sed nos auctoritati Aristotelicae servientes id quod ab illo veraciter dicitur adprobamus. nam quod Syrianus dicit indefinitam quidem adfirmationem particularis optinere vim, indefinitam vero negationem universalis, quam mendaciter diceretur quamque utraeque in particularibus rectissime proponerentur, et supra monstravimus et in his libris quos de categoricis syllogismis composuimus in primo libro diligenter expressimus. nunc nobis ipse quoque Aristoteles testis est et Syrianus facillima ratione convincitur, quod in Analyticis quoque ex duabus indefinitis dicit non posse colligi syllogismum,

7 non] cum F conuertit T 8 simul sunt T 11
 et nullus T 14 nitur S (*corr.* S²) 15 et hoc S²F² 16
 neque F 22 namque quod T 26 proponentur FT (*corr.*
 T¹) 27 syllogissimis S (*corr.* S²), sylloismis F 29. 30 fa-
 cillimae rationis F (*corr.* F²)

cum ex adfirmativa particulari et negativa universali particularis negativa possit esse collectio. quod si indefinitae adfirmatio et negatio et negationis universalis et particularis adfirmationis vim optinerent, numquam diceret Aristoteles has propositiones non colligere syllogismum. sed illud verius est, quoniam ex duabus particularibus nihil in qualibet propositionum complexione colligitur, quod in his propositionibus quae indefinitae sunt nihil colligi dixit, quia particularium vim propositiones indefinitas arbitratus est optinere. quare multis modis Syriani argumenta franguntur. sed nos expositionis cursum ad sequentia convertamus.

Manifestum est autem quoniam una negatio unius adfirmationis est; hoc enim idem oportet negare negationem, quod adfirmavit adfirmatio, et de eodem, vel de aliquo singularium vel de aliquo universalium, vel universaliter | p. 355 vel non universaliter. dico autem ut est Socrates albus, non est Socrates albus. si autem aliud aliquid vel de alio idem, non opposita, sed erit ab ea diversa. huic vero quae est omnis homo albus est illa quae est non omnis homo albus est, illi vero quae est aliqui homo albus est illa quae est nullus homo albus est, illi autem quae est est homo albus illa quae est non est homo albus.

Hinc quoque adparet adfirmationem indefinitam et

2 particularis negatiua del. F² negativae? posse S
 (corr. S²) quid T (corr. T¹) 3 alt. et om. b 17 vel]
 et ΣΧ 19 est om. S¹ 20 prius albus om. F¹ 22 eo
 ΣΧ 23 homo om. Σ¹ 23 pr. omnis — 24 quae est om. T¹
 24 vero] autem Χ aliqui ego cf. infra: aliquis ΣΧ, quidam
 ceteri 26 est homo albus ego cf. infra: h. albus est codices
 27 prius est om. T¹ sequentia Arist. verba Quoniam ergo uni
 negationi una affirmatio in marg. add. E²

indefinitam negationem non semper unam in veritate, aliam in falsitate consistere. atque hinc docetur indefinitam negationem non idem valere, quod universalis negatio potest, et est alia universalis, alia indefinita negatio. nam si unicuique adfirmationi una negatio videtur opponi cumque diversae sint adfirmatio quae dicit est homo albus et ea quae dicit est quidam homo albus, diversas quoque habebunt in negationibus enuntiationes. et illa quidem quae indefinita est adfirmatio habebit indefinitam negationem, ut ea quae dicit est homo albus: huic opponitur non est homo albus, ea vero quae dicit est quidam homo albus negationem habebit oppositam eam quae dicit nullus homo albus est. quare si particularis adfirmatio definita et rursus adfirmatio indefinita a se ipsae diversae sunt, illud verum est oppositas quoque contradictorie negationes habere dissimiles. quare ea quae est nullus homo iustus est diversa est ab ea quae dicit homo iustus non est. atque hoc nunc Aristoteles exsequitur: ait enim unam semper negationem contra unam adfirmationem posse constitui. et eius causam conatur ostendere, quod omnis negatio eosdem terminos habet in enuntiatione, sed enuntiandi modo diversa est. nam quod ponit adfirmatio idem aufert negatio et quod illa praedicatum subiecto iungit hoc illa dividit atque disiungit. quare si idem praedicatum idem subiectum in negatione est, quod adfirmatio ante posuerat, non est dubium quin unius adfirmationis una negatio videatur. nam si duae sint, aut subiectum altera mutatura est aut praedicatum. sed quaecumque sunt huiusmodi, non sunt oppositae. hoc enim est quod ait: si autem aliud aliquid vel

4 est om. F¹ 8 diversas — 13 albus om. F¹ 16 sint
 F (corr. F²) 17 haberi E¹ 18 tert. est om. S¹ 26. 27
 idem subi. idem praed. b

de alio idem, non opposita, sed erit ab ea diversa. sensus enim huiusmodi est: si negatio aliquid aliquid praedicando neget quam in adfirmatione fuit (ut si sit adfirmatio est homo albus, negatio dicat non est homo iustus, aliquid praedicavit in negatione 5 quam in adfirmatione fuerat constitutum) vel si de alio subiecto quam in adfirmatione fuerat idem quod in adfirmatione fuit dixerit praedicatum (ut si adfirmatio sit est homo iustus, negatio respondeat non est leo iustus, idem praedicatum est, subiecta diversa sunt): 10 si ergo vel aliquid quiddam praedicet in enuntiatione propositio vel de alio subiecto idem praedicet quod adfirmatio ante posuerat, non erunt illa adfirmatio negatioque oppositae, sed tantum a se diversae; neque enim se perimunt. et hanc rem demonstrativam ad- 15 didit et quae esset argumentum unius adfirmationis praeter unam negationem esse non posse, sive in singularibus, ut in eo quod ipse dicit exemplo: est Socrates albus, non est Socrates albus, sive in universalibus universaliter praedicatis. cum his particu- 20 lares in oppositione contradictorie constituuntur, ut in universali universaliter adfirmativa omnis homo albus est, in universali particulariter negativa praedicetur non omnis homo albus est; illi vero quae est in universali particulariter adfirmativa quidam 25 homo albus est opponatur in universali universaliter propositio negativa nullus homo albus est; illi vero quae in universali non universaliter adfirmativa est est homo albus illa quae in universali non universaliter negativa est non est homo albus: ut quod 30 ait vel de aliquo singularium ad haec exempla pertineat: est Socrates albus, non est Socrates

1 aliquo SFE opposite T (corr. T¹) 6 fuerit S
 7 id S (corr. S²) 13 erit SFT 15 enim om. S¹ 21
 contradictoriae SF (corr. F²) 22 in om. FT¹ 23 in om.
 T¹ 26 universali om. S¹

albus; quod autem secutus est vel de aliquo uni-
 versalium, vel universaliter ad illa exempla dic-
 tum esse videatur quae sunt omnis homo albus
 est, non omnis homo albus est, aliqui homo
 5 albus est, nullus homo albus est; quod vero ad-
 didit vel non universaliter scilicet in universalibus
 ad illa exempla rettulerit quae sunt homo albus
 p. 354 est, non est homo albus. | hinc igitur omnia rursus
 brevissime repetit dicens: iam sese dixisse, quoniam
 10 uni negationi una adfirmatio esset opposita et hoc
 non quolibet modo sed contradictorie, in quibus sci-
 licet verum falsumque divideretur. dixisse etiam com-
 memorat, quae essent hae quas contradictorias nomi-
 naret. dixit autem esse angulares, adfirmativam uni-
 15 versalem et negativam particularem, rursus adfirma-
 tivam particularem et negativam universalem. dis-
 serui quoque, inquit, et quoniam aliae sunt con-
 trariae. non enim eadem sunt contrariae quae sunt
 contradictoriae. contrariae enim sunt sibimet univer-
 20 salis adfirmatio universalisque negatio. exposui illud
 quoque, inquit, quoniam non omnis vera vel
 falsa contradictio. nunc contradictionem non illam
 proprie, sed communiter de his dixit quae sibi sunt
 oppositae sive contrario modo sive subcontrario. hae
 25 namque non semper verum inter se falsumque divi-

1 est om. S¹F¹E¹ 2 vel del. F² illa om. E¹ 4
 prius est om. S¹ alt. est om. T¹ 4. 5. aliqui h. a. est om.
 T¹ 5. 6 addit T (corr. T²) 6 vel om. F¹ universalibus]
 universaliter S (corr. S²) 7. 8 est homo albus? 8 post
 albus hunc falsum Aristotelis textum inserit B et in marg. E²:
 manifestum est ergo quoniam una negatio unius affirmationis
 opposita et quoniam aliae contrariae sunt aliae contradictoriae
 et quae sint hae dictum est vel quoniam non omnis vera vel
 falsa contradictio et quando vera vel falsa. (cf. vol. I p. 8)
 8 rursus igitur omnia F 9 reppetit SF 12 diuidetur F
 (corr. F²) 19 sibimet om. E 23 de his om. T 24 op-
 posita F

debant, ut una semper esset vera, alia falsa. poterat enim fieri ut contrariae simul invenirentur falsae, subcontrariae simul verae. de his autem, quae proprie contradictoriae sunt, de his sequitur et se iam exposuisse commemorat, et quare una vera vel falsa est 5 et quando. idcirco enim adfirmatio universalis particulari negationi vi contradictionis opponitur, quod in omnibus a se ipsae diversae sunt et qualitate et quantitate. illa enim est adfirmatio, illa negatio, universalis illa, illa particularis. ideo ergo aut utraeque 10 falsae aut utraeque verae inveniri non possunt. quando autem ita fuerit, constat unam veram esse, aliam falsam. atque hoc est quod ait: et quare et quando vera vel falsa, dictum esse scilicet memrans, quare oppositio et quando una semper vera sit, 15 altera falsa: tunc utique quando angulariter constituuntur, idcirco quoniam et quantitate a se propositiones et qualitate diversae sunt. nobis autem dicendum est, quando oppositiones contrariae vel subcontrariae aut utraeque illae simul falsae sint aut utrae- 20 que illae simul verae aut una falsa, alia rursus inveniatur vera. in contrariis enim si ea quae non sunt naturaliter praedicentur, [utraeque] ut albedo, quoniam naturaliter homini non est, utraeque falsae sunt quae albedinem praedicant. falsum est enim omnis homo 25 albus est, falsum est nullus homo albus est. sed quando ambae falsae sunt, verae sunt subcontrariae, ut est quidam homo albus est, quidam homo albus non est. quod si quid naturale praedicetur in contrariis, adfirmatio vera est, falsa negatio, ut quoniam 30 naturale est homini esse animal, vera est ea quae dicit omnis homo animal est, falsa quae dicit nullus

1 vera esset F 4 de his autem T, de his *del.* S²F²,
 dehinc b 6 et b: uel *codices* 13 falsam esse F 14
 esset SFT (*corr.* T²) 21 simul illae F 23 utraeque *del.*
 S²F²E² utraeque sunt falsae b ut *om.* S¹

homo animal est. eodem quoque modo in subcontrariis vera est adfirmatio, falsa negatio. sin vero aliquid impossibile praedicetur, falsa adfirmatio est, vera negatio, ut quoniam impossibile est hominem esse lapidem, si dicamus omnis homo lapis est, falsum est, nullus homo lapis est verum est. eandem quoque retinet vim subcontrarii natura: adfirmatio enim hic falsa est, vera negatio.

8. Una autem est adfirmatio et negatio quae unum de uno significat, vel cum sit universale universaliter vel non similiter, ut omnis homo albus est, non est omnis homo albus; est homo albus, non est homo albus; nullus homo albus est, est quidam homo albus, si album unum significat.

Ea quae a nobis superius sunt diligenter exposita, illa nunc ipse clarius monstrat. diximus namque unam propositionem esse quae unam quamlibet rem significaret et non plurimas, ita ut nec aequivocum subiectum haberet nec aequivocum praedicatum; una enim propositio sic fit. nunc hoc dicit: una propositio est quae unam rem significat id est quae neque subiectum aequivocum habet nec praedicatum. sive autem sit universalis | adfirmatio sive universalis negatio sive particularis adfirmatio sive particularis negatio sive indefinitae utraeque sive contra se angulariter ponantur: una illa propositio est, quae unam rem in adfirmatione vel negatione significat. sed hic quaestio est, quemadmodum universalis adfirmatio unam rem signi-

4 est om. S¹ 7 subcontrariis S (corr. S²) 7. 8 falsa hic F¹ 9 est autem X 10. 11 uniuersale ΣX E²: om. ceteri
 12 alt. omnis om. Σ¹ 13 est h. a. n. e. h. a. om. ΣX 14 alt. est om. S¹ 16 Ea in ras. S quae om. S¹ a om. F¹E
 17 illa del. S² 19 plurib; E (corr. E¹) 20 praedicaret T (corr. T²) enim] autem T (corr. T²) 23 haberet F
 24. 25 alt. sive — negatio om. F¹ 26. 27 ponetur T (corr. T²)

ficare possit, cum ipsa universalitas non de uno, sed de pluribus praedicetur. nam cum dico omnis homo albus est, singulos homines qui plures sunt significans multa in ipsa adfirmationis praedicatione designo. quocirca nulla erit adfirmatio vel negatio universalis, 5 quae unam rem significare possit, idcirco quod ipsa universalitas de pluribus (ut dictum est) individuis praedicatur. sed ad hoc respondemus: cum universale quiddam dicitur, ad unam quodammodo collectionem totius propositionis ordo perducitur et eius non ad 10 particularitatem, sed ad universalitatem quae est una qualitas adplicatur: ut cum dicimus omnis homo iustus est, non tunc singulos intellegimus, sed ad unam humanitatem quidquid de homine dictum est ducitur. quare sive sit universalis adfirmatio, sive 15 universalis negatio vel in singularibus, potest fieri ut hae unae sint, si una significatione teneantur. atque hoc est quod ait eas propositiones quas supra proposuit, quae sunt omnis homo albus est, non est omnis homo albus; homo albus est, non est 20 homo albus; nullus homo albus est, est quidam homo albus, unas videri, si album, inquit, unum significat. si enim album quod praedicatur multa significet vel si homo quod subiectum est non unum, non est una adfirmatio nec una negatio. hoc 25 autem in sequentibus clarius monstrat dicens:

Sin vero duobus unum nomen est positum, ex quibus non est unum, non est una adfirmatio, ut si quis ponat nomen tunica homini

10 et om. T eius post ad T eius unitas b, eius vis?
 11 unam S (corr. S²) 13 intellegemus S, intelligemus E
 15 dicitur b 20 est homo albus? 23 album om. F¹
 24 qui T (corr. T²) 27 Si ΣΧ (corr. Χ²) est ΣΧ: sit
 ceteri 28 una om. Σ¹ 28. 29 affirmatio una F 29 sqq.
 ut si — neg. una del. E² 29 nomen ponat ΣΧ

et equo, est tunica alba haec non est una adfirmatio nec negatio una.

Sensus huiusmodi est: si una res plura significet, ex quibus multis unum effici possit, illa adfirmatio, in qua illud nomen vel praedicatur vel subicitur, multa non significat, ut in eo quod est homo. quod dicimus homo significat animal, significat rationale, significat mortale; sed ex his quae multa significat unum potest effici, quod est animal rationale mortale. quare hoc nomen homo licet plura sint quae significet, tamen quoniam iuncta in unum quodammodo veniunt corpus et unum quiddam ex se iuncta perficiunt, cum ita dictum fuerit, quasi ut ex his quae significat unum aliquid fiat, unum quod tota illa iuncta perficiunt nomen illud significare manifestum est. atque hoc est quod ait: sin vero duobus unum nomen est positum, ex quibus non est unum, non esse unam adfirmationem. si enim talia quilibet sermo plura significet, ex quibus iunctis unum effici nequeat corpus, nec possint ea quae significantur uno illo nomine in unam speciem substantiae convenire, non est illa una adfirmatio. quale autem nomen sit quod positum unam adfirmationem non facit, idcirco quod plura significet ex quibus unum fieri non possit, exempli sollertissima virtute monstravit dicens:

2 una negatio hic codices (cf. infra) verba Arist. continent usque ad equus est albus et est homo albus B et in marg. E¹ 3 si] sed S (corr. S²) 4—6 ex quibus — significat om. F¹ 4 possit E¹: non possit codices 6 non E¹: om. codices significet S (corr. S²) 8. 9 mortale — mortale om. F¹ 8 significant S²F¹ 10 hoc modo nomen (om. homo) F, hoc homo nomen F² sint T: sunt ceteri 11 cuncta S (corr. S²), item 12, coniuncta b 12 inveniunt F (corr. F²), conv.? quoddam SF exeiuncta F 13 ut om. b 15—18 manifestum — quilibet om. F¹ 15 est om. S¹ 18 est una affirmatio b enim] uero T 20 possit SFE (corr. S²F²) 21 in om. F¹ 23 faciat b 25 solertissima S

Ut si quis ponat nomen tunica homini et equo, est tunica alba haec non est una adfirmatio nec negatio una. nihil enim hoc differt dicere quam est equus et homo albus. hoc autem nihil differt quam dicere est equus albus et est homo albus.

Si quis ponat homini et equo nomen tunica, inquit, et in propositione nomen hoc ponitur, illa propositio non est una sed multiplex. nam si verbi gratia tunica homo atque equus dicatur, ut, cum dicit aliquis tunicam, aut equum designet aut hominem: si quis dicat in propositione sic: tunica alba est, non est una adfirmatio. quod enim dicit tunica alba est, huiusmodi est quasi si dicam homo et equus albus est. tunica enim equum atque hominem significatione monstravit. quod vero dicit homo atque equus albus est, nihil differt tamquam si dicat equus albus est, homo albus est. sed hae duae sunt propositiones et non similes, in his enim subiecta diversa sunt. quocirca si hae adfirmationes duae sunt, duplex quoque illa est adfirmatio, quae dicit homo atque equus albus est. quod si haec rursus duplex est, quoniam equum atque hominem tunicam significare propositum est, cum dicimus tunica alba est, non unum, sed plura significat. quocirca si ea adfirmatio quae multa designat non est una, haec quoque adfirmatio una non erit, cuius aut praedicatio aequivoca fuerit aut subiectum. atque hoc est quod ait:

Si ergo hae multa significant et sunt plures, manifestum est quoniam et prima multa

1 tunica E	3 una negatio E ²	hoc om. E ¹	8 po-
natur b	8, 9 posito E (positio E ¹)	11 prius aut] atq; F	
14 si om. S ¹ E	dicat ed. princ.	15 tunica b: tunicam	
codices	18 et homo b	23 positum b	25. 26 designat]
significat F	29 hae Σ ² ⊗: haec ceteri		

vel nihil significat; neque enim est aliquis homo equus.

Quod si, inquit, est equus albus et est homo albus multa significant, illa quoque prima propositio, quae
 5 est est tunica alba, unde hae fluxerunt, multa designat: aut si quis dicat non eam multa significare, concedit profecto nihil omnino propositionis ipsius significatione monstrari. tunc enim nomen unum
 multa significans in unam significationem poterat
 10 convenire, quotiens ex his quae significat una posset
 . coniungi constituique substantia, ut in eo quod supra proposui, cum homo animal rationale et mortale significat, quae in unum possunt iuncta congruere. nunc autem si tunica hominem equumque significat, multa
 15 designat, sed ea ipsa in unum corpus non veniunt. neque enim fieri potest ut aliqui homo equus sit. quare aut multa significat, quod verum est, aut si quis contendat non eam multa significare, sed quiddam ex his quae significat iunctum, quoniam nihil
 20 est quod ex equo et homine coniungatur, nihil omnino significat. hoc est enim quod dixit neque enim est aliquis homo equus, et hoc sub uno legendum est, non discrete pronuntiandum homo et rursus equus, sed homo equus, ut ex his iunctis ad-
 25 pareat nihil omnino posse constitui. cur autem hoc dixerit, sequens monstrat oratio. si enim ita facienda est oppositio, ut contra adfirmationem huiusmodi op-

1 significant SFE (corr. F²E²) aliquid SFE (corr. S²E²)
 4 significat T (corr. T¹) 5 hae b: haec codices
 6 ut F (corr. F²) 12 cum] nam? et om. E¹ 13 iuncta
 ego: cuncta codices (coniuncta b) 15 conv.? 16 aliquis F²
 18 quis F²: om. codices 19 quoniam om. S¹ 22 aliquid T²
 uno homine F (homine del. F²), supra uno add. s. accentu E²
 23 pronuntiatum T et om. S¹ 25 omne S (corr. S²)
 ex hoc T (ex del. T²) 26 ad oratio in marg. add. verba
 Arist. quare — falsam E² 27 oppositio ego: propositio
 codices

ponatur negatio, quae in oppositione verum falsumque dividat, ut una vera, alia falsa sit, unam oportet esse adfirmationem et unam negationem, quod contingit, si neque subiectum neque praedicatum multa significet. quod si plura designet et sit aequivocum, non 5 erit in huiusmodi propositionibus una semper vera, altera falsa. Herminus vero sic sentit, quod ait Aristoteles: sin vero duobus unum nomen est positum, ex quibus non est unum, non est una adfirmatio: ut in eo, inquit, quod est homo gressibilis est, quoniam quod dicimus gressibile potest et bipes esse et quadrupes et multiples animal demonstrari: ex his, inquit, omnibus unum fit, quod est pedes habens: ista, inquit, huiusmodi adfirmatio non multa significat. sed sententiam Aristotelis omnino 15 non sequitur. neque enim ex his omnibus unum fit nec quadrupes et bipes et multiples pedem habere faciunt. hic enim numerus pedum, non pedum constitutio est. quare Herminus praetermittendus est. huic autem expositioni quam supra disserui et Aspasius et Porphyrius et Alexander in his quos in hunc librum ediderunt commentariis consenserunt. sed ne diutius nobis Aristotelis exemplum caliginis obscuritatem ferat, hoc in aliquo noto exemplo vocabuloque videndum est. cum enim dicimus: Ajax se peremit, 25 et Telamonis Aiaceum filium et Oileum demonstrat, ex quibus duobus unum fieri aliquid non potest. ex duobus enim individuis nihil omnimodis iungitur.

4. 5 significet b: significant *codices* 6 in *om.* F¹
 opposit.? uera semper uera S (*corr.* S²) 12 multiplex
 SFTE (*corr.* F²T²E¹), *similiter* 17 12. 13 esse *delendum* et
 demonstrare *scribendum videtur* 13 omnibus inquit F 17
 bipes et quadr.? pedes b 21 his omnibus T (omnibus *del.*
 T²) 23 exempli F 25 diximus T perimit FTE (*corr.*
 F²T¹E¹) 26 talamonis SFE (*corr.* S²), talomonis T (telom.
 T²) aiacen SFE oilei E¹ demonstraret S (*corr.* S²)
 28 omnino disiungitur S (*corr.* S²), omnino coniungitur F²

quare huiusmodi propositio multa significat. sed haec hactenus.

Nunc autem determinat haec, quae de propositionibus supra iam dixerat, non de omni tempore, sed
 5 de solis tantum praeterito et praesenti, quemadmodum se in veritate et in falsitate habeant, disseruisse. in futuris vero non idem est quale in praeterito praesentique in propositione iudicium, idcirco quod iam vel cum contigit vel cum est definita veritas et falsitas in propositionibus invenitur. ut cum dico *Bru-*
 10 *tus consulatum primus instituit sub rege Tarquinio,* | dicat alius *Brutus consulatum non primus instituit sub rege Tarquinio*: hic una vera est, una falsa, et iam adfirmatio definite vera est, definite falsa negatio.
 15 rursus in praesenti cum dicimus *vernum tempus est, vernum tempus non est*, si hoc verno tempore dictum sit, adfirmatio vera est et definite vera, negatio falsa est et definite falsa. quod si hoc autumno dictum sit, definite falsa adfirmatio et definite vera negatio,
 20 idcirco quod sive in praeterito sive in praesenti veritas adfirmationis negationisve iam contigit. in futuro vero non eodem modo sese habet. ut cum dicimus *Gothos Franci superabunt*, si quis negat *Gothos Franci non superabunt*, una quidem vera est, una falsa, sed
 25 quae vera quae falsa ante exitum nullus agnoscit. atque hoc est quod ait:

9. In his ergo quae sunt et facta sunt necesse est adfirmationem vel negationem veram

6 *alt. in om. T* deseruisse F (corr. F²) 8 *que om. S¹*
in om. T¹ 9 *prius cum om. S¹F¹E¹T* contingit S (corr. S²)
 11 *prius F (corr. F²)* 12 *si dicat? consulatum TE*
 13 *et iam ego: etiam codices* 15 *dicimus cum dicimus F (corr. F²)* 16 *verno] uero E (corr. E¹)* 17 *falsa —*
 19 *negatio om. F¹* 18 *est om. F* 19 *adfirmatio om. S¹*
 20 *pr. sive om. F¹* 21 *contingit T²* 25 *cognoscit F* 27
 et quae f. s. ΣΞ

vel falsam esse, in universalibus quidem universaliter semper hanc quidem veram, illam vero falsam, et in his quae sunt singularia, quemadmodum dictum est, ut non modo una semper vera sit, altera falsa in tota contradictione, sed 5 illud quoque habeat, ut in una qualibet definite veritas aut falsitas reperiatur: ita ut in his singularibus veritas et falsitas in propositionibus dividatur, in universalibus autem, si his particularitates opponantur (quemadmodum dictum est), unam necesse est veram esse, 10 alteram falsam, sed definita propositionum veritate vel falsitate, sicut supra disserui. quare in sequentibus quaedam de futuris tractanda sunt et quoniam maius opus est (quam hoc breviter dici possit viderimus) et nos secundi voluminis seriem longius extra- 15 ximus, hoc loco fastidiosam longitudinem terminemus.

LIBER TERTIVS.

Ea quae huius libri series continebit altioris paene tractatus sunt quam ut in logica disciplina conveniat disputari, sed quoniam (ut saepe dictum est) orationibus sensa proferuntur, quibus subiectas res esse 20

1 uel falsam esse ΣΧ cf. *infra*: esse uel falsam *hic codices*
 1. 2 universaliter ΣΧ: *om. codices* 2 hanc semper F 3 sunt
om. T 4 est] sit F (*corr. F²*) non ut F 6 in *om. T¹*
 definita T 9 autem universaliter? 10 *alt. est om. T*
 esse ueram T 14 possit *ego*: posse *codices* 16 EXPLICIT
 SECŪDS · INCIPIŪ LIBER TERCIUS S, EXPLICIT LIBER · II · INCIPIŪ · III ·
 F²TG, INCIPIŪ LIBER TERTIVS B, ANICII · MANLI · SEVERINI · BOETHII ·
 VIRI · CŪS · ET ILL · EX CŪS · ORD · ATQ; PATRICII · AEDITIONIS · SCŪDAE ·
 LIBER · SCŪS · EXPL · INCIPIŪ · LIBER TERTIVS J, ANICII · MALLII · SEVE-
 RINI · BOETHII · VIRI · CLARISSIMI ET ILLUSTRIS · EX CONSULARI ORDINE
 PATRICII SCŪDAE EDITIONŪ · EXPOSITIONŪ IN ARISTOTEL · PERIHERMENIAS ·
 EXPLIC · LIB · II · INCIPIŪ TERTIVS E *subscr. om. NF¹* 17
 libri *om. F¹* poene NE 18 sunt] est SFEGN (*corr.*
 F²E²G²) ut *del. E², om. F¹T* loica E

manifestum est, non est dubium quin quod in rebus sit idem saepe transferatur ad voces. quare recte mihi consilium fuit subtilissimas Aristotelis sententias gemino ordine commentationis aperire. nam quod 5 prior tenet editio, ingredientibus ad haec altiora et subtiliora quandam quodammodo faciliorem semitam parat; quod autem secunda editio in patefaciendis subtilibus sententiis elaborat, hoc studio doctrinaque propectis legendum discendumque proponitur. quare 10 prius quaedam pauca dicenda sunt, quatenus ea de quibus postea tractaturi sumus haec ipsa legentibus non videantur ignota.

Categoricas propositiones Graeci vocant, quae sine aliqua condicione positionis promuntur, ut est dies 15 est, sol est, homo est, homo iustus est, sol calet et cetera quae sine alicuius condicionis nodo atque ligamine proponuntur. sunt autem condicionales propositiones huiusmodi: si dies est, lux est, quas Graeci hypotheticas vocant. condicionales autem dicuntur, 20 quod talis quaedam condicio proponitur ut dicatur, si hoc est, illud est. et illas quidem quas categoricas Graeci nominant, Latini praedicativas dicere possumus. nam si categoria praedicamentum est, cur non quoque categoricae propositiones praedicativae dicuntur? ha- 25 rum autem quaedam sunt quae cum sempiterna significant, sicut hae res quas significant semper sunt et numquam a propria natura discedunt, ita quoque ipsae propositiones inmutabili significatione sunt: ut si quis dicat deus est, deus immortalis est. hae nam- 30 que propositiones sicut de immortalibus dicuntur, ita

6 quodadmodum SFE (corr. S²F²E²) 8 hoc F²: hoc aut SFNJB, hoc autem TE, hoc iam? 10 quaedam om. T¹
 14 propositionis S²F² 15 est post dies del. T², om. ceteri homo est om. T¹ 21 illud] nihil SFEGNJ (corr. E²G²N²)
 quidam S (corr. S²) • quas om. F 22 latine B, latini autem F 24 dicantur b

quamdiu est ignis, tamdiu ex necessitate vera est
 propositio. aliae vero sunt, quae a natura necessita-
 tis recedunt et quaedam tantum contingentia signifi-
 cant, sed haec aut aequaliter se ad adfirmationem
 5 negationemque habentia aut ad unum frequentius ver-
 gentia. et aequaliter quidem se habent, ut si quis
 dicat hodie me esse lavandum, hodie me non esse
 lavandum. nihil enim magis vel adfirmatio fiet aut
 negatio, utraeque enim aequaliter necessariae non
 10 sunt. illae vero quae plus ad alteram partem vergunt
 huiusmodi sunt, ut si quis dicat hominem in senecta
 canescere, hominem in senecta non canescere: fit qui-
 dem frequentius ut canescat, non tamen interclusum
 est, ut non canescat. praedicativarum autem propo-
 15 sitionum natura ex rerum veritate et falsitate colligi-
 tur. quemadmodum enim sese res habent, ita sese
 propositiones habebunt, quae res significant. nam si
 in se res ullam retinent necessitatem, propositiones
 quoque necessariae sunt; sin vero tantum inesse signi-
 20 ficient (ut si quis dicat homo ambulat, homini ambu-
 lationem inesse monstravit), praeter aliquam necessi-
 tatem sunt tantum inesse significantes omni vacuae
 necessitate. quod si res impossibiles sunt, propositio-
 nes quae illas res demonstrant impossibiles nominan-
 25 tur; sin vero res contingenter venientes atque ab-
 euntes, quae illas prodit contingens propositio nuncu-
 patur. quoniam autem temporum alia sunt futura,
 alia praesentia, alia vero praeterita, res quoque sub-
 iectae temporibus his quoque temporum diversitatibus
 30 variae sunt. aliae enim praesentis temporis sunt, aliae

2 a om. F (add. F¹) 4 haec b: hae codices ad om. S¹E¹
 7 non om. E¹ 7. 8 lauandum esse F 8 aut] vel b 9
 aequaliter E²: aliter codices 16 alt. sese] esse F, se F²
 18 res om. S¹ retinent b: retinet codices 19. 20 significet
 T (corr. T²) 23. 24 quae propositiones T 25 contingentes T
 26 produnt contingentes propositiones nuncupantur ed. princ.
 28. 29 subiecta FE

futuri, aliae praeteriti. eodem quoque modo propositiones alias praeteriti temporis significatio tenet, ut cum dico Graeci Troiam evertere; aliae praesentis, ut Francorum Gothorumque pugna committitur; aliae futuri, ut Persae et Graeci bella moturi sunt. et de 5 praeteritis quidem et de praesentibus, ut res ipsae, stabiles sunt et definitae. nam quod factum est, non est non factum, et quod non est factum, nondum factum est. idcirco de eo quod factum est verum est dicere definite, quoniam factum est, falsum est dicere, 10 quoniam factum non est. rursus de eo quod factum non est verum est dicere, quoniam factum non est, falsum est, quoniam factum est. et de praesenti quoque: quod fit definitam habet naturam in eo quod fit, definitam quoque in propositionibus veritatem falsitatemque 15 habere necesse est. nam quod fit definite verum est dicere quoniam fit, falsum quoniam non fit. quod non fit verum est dicere non fieri, falsum fieri. de definitione ergo propositionum praeteriti vel praesentis supra iam dictum est. nunc vero ad 20 illarum propositionum veritatem falsitatemque disputationis ordinem vertit, quae in futuro dicuntur quaeque sunt contingentia. solet autem futura vocare,

2 aliae et significationem tenent *ed. princ.* 3 et 4 alias? 4 gottorumq; F 5 et *om.* F¹E grecos E² bello E 6 res *om.* B (*add.* B¹) post ipsae *add.* s. propositiones S², ipsae sic propositiones B 7 stabiles *om.* B (*add.* B¹), instabiles SFEGNJ (*corr.* S²F²G²N²), sic stabiles E² post definitae *add.* s. ita propositiones (propos. eorum G²T) instabiles (stabiles G²T) sunt et definitae J²G²T 7 nam — 10 definite *om.* F¹ 12 prius non *om.* E¹ 14 naturam//// S 16 nam cum F (cum *del.* F²) 21 ueritatemque (*om.* falsitatem) N 22 uertet T (*corr.* T²) 22. 23 quae quaeq; G (*corr.* G²), ///// quaeq; F quaeque sunt] quae quis uno JE, quae quis uno uno N (quaeque uno verbo N²) 23 sunt /////////////// contingentia F, sunt in futuro contingentia GT *et in marg.* S²J¹ 22. 23 quae quis uno contingentia *del.* E², *om.* B (quaeque contingentia B²) 23 silet SFEGNJ (*corr.* E¹G²)

quae eadem contingentia dicere consuevit. contingens
 autem secundum Aristotelicam sententiam est, quod-
 cumque aut casus fert aut ex libero cuiuslibet arbitrio
 et propria voluntate venit aut facilitate naturae in
 5 utramque partem redire possibile est, ut fiat scilicet |
 p. 359 et non fiat. haec ergo in praeteritum et praesens
 quidem definitum et constitutum habent eventum.
 quae enim evenerunt non evenisse non possunt et
 quae nunc fiunt ut nunc non fiant, cum fiunt, fieri
 10 non potest. in his autem, quae in futuro sunt et
 contingentia sunt, et fieri potest aliquid et non fieri.
 sed quoniam tres supra modos proposuimus contin-
 gentis, de quibus melius in physicis tractavimus, sin-
 gulorum subdamus exempla. si hesterno domo egres-
 15 sus inveni amicum, quem in animo habebam quae-
 rere, non tamen tunc quaerebam, ut non invenirem
 quem inveni antequam invenirem fieri poterat, cum
 autem inveni vel postquam inveni, ut non invenissem
 fieri non potest. rursus si ipse sponte praeterita
 20 nocte in agrum profectus sum, antequam hoc fieret,
 ut non proficiscerer fieri poterat, postquam profectus
 sum vel cum profectus sum, ut id non fieret quod
 fiebat aut non factum esset quod erat factum, fieri
 non valebat. amplius possibile est scindi hanc qua
 25 vestior tunicam: si hesterno die scissa est, cum scin-
 debatur aut postquam scissa est, ut non scinderetur

6 ha S (corr. S²) et praesens BS²F²E²: om. ceteri

6. 7 in praeterito quidem et praesenti b 8 uenisse SFE
 (corr. S²F²) 9 et ut T (corr. T²) 11 ante potest erasum
 est non in S 13 physicis SF, fisicis TE tractabimus Jour-
 dain (*recherches critiques sur l'âge et l'origine des traductions*
latines d'Aristote etc. p. 161) 14 esterno S (corr. S²) die
 add. S²F²E² 15 inveni amicum] inueniam eum FE (corr.
 F²E²) in om. F¹ 17 quem] quod codices (uel quem quod
 T) quererem inuenirem T 19 poterat b si om. F
 20 in om. E¹ 21 non om. T¹ 24 qua T: quam ceteri
 25 haesterno S 26 scissa b: excissa codices

aut non esset scissa, fieri nequibat, ante vero quam scinderetur, fieri poterat ut non scinderetur. perspicuum ergo in praesentibus atque praeteritis vel earundem rerum quae sunt contingentes definitum constitutumque esse eventum, in futuris autem unum quidem quodlibet duorum fieri posse, unum vero definitum non esse, sed in utramque partem vergere et aut hoc quidem aut illud ex necessitate evenire, ut autem hoc quodlibet definite vel quodlibet aliud definite, fieri non posse. quae enim contingentia sunt, in utraque parte contingunt. quod autem dico tale est: egredientem me hodie domo amicum invenire aut non invenire necesse est (in omnibus enim aut adfirmatio est aut negatio), sed invenire sine dubio definite aut certe si hoc non est rursus definite non invenire, quemadmodum hesterno die, quo amicum egrediens inveni (definitum est autem, quod non est verum me non invenisse), non eodem modo in his quae sunt contingentia et futura, sed tantum aut hoc quidem aut illud est et hoc ex necessitate, ut autem una res vel quilibet unus eventus definitus et iam quasi certus sit, fieri non potest. et in hac re dissimiles sunt propositiones contingentium et futurorum his quae sunt praeteritorum vel praesentium. nam cum similes sint in eo, quod in his aut adfirmatio est aut negatio,

1 nequi//bat S 3 est ergo S²F²E² vel] est T, del. S²F²E² 3. 4 earum T, eadem SFE (corr. S²F²E²) 4 contingentes b: contingentis codices 4. 5 constitumq; T
7 utraque parte SE 8 ut om. S¹ 9 ad alt. definite add. fiat TĒ² 12 egredientem ego: egrediente codices odie S (corr. S²) domum SFT (corr. S²F²) 15 ad invenire add. s. necesse est G²J²T (quod del. T² et suprascr. s. non necesse est) 16 esterno TĒ (corr. E¹) quo b: quod codices
17 domo inveni, definitum est: definitum est autem b quod inveni S² me eum E² 20 ut ego: quod codices una om. S¹ 21 et iam ed. princ.: etiam codices, et b 22 potest] possit est F (corr. F¹) 25 sunt T

sicut etiam in his quae sunt praeterita vel praesentia, in illo diversae sunt, quod in his quidem id est praeteritis et praesentibus rerum definitus eventus est, in futuris vero et contingentibus indefinitus est et incertus, nec solum nobis ignorantibus, sed naturae. nam licet ignoremus nos, utrum astra paria sint an imparia, unum tamen quodlibet definite in natura stellarum esse manifestum est. et hoc nobis quidem est ignoratum, naturae vero notissimum. sed non ita hodie me visurum esse amicum aut non visurum nobis quidem quid eveniat ignoratum est, notum vero naturae. non enim hoc naturaliter, sed casu evenit. quare huiusmodi propositiones non ad nostram, sed ad naturae ipsius notitiam secundum incertum eventum et inconstantem veritatem atque mendacium derivabuntur. talis enim est contingentis natura, ut in utraque parte vel aequaliter sese habeat, ut hodie me esse lavandum vel hodie me non esse lavandum, vel in una plus, minus in altera, ut hominem canescere senescentem vel hominem non canescere senescentem. illud enim plus fit, illud minus. sed nihil prohibet id quod rarius fit tamen fieri. de his ergo Aristotelica subtilitas disputatura primum a singularibus incohans ad universalia tractatui viam pandit. duobus enim modis contradictiones fiebant: aut in singularibus aut in universalibus universaliter praedicatis et his oppositis. ingreditur autem ex his tribus quae supra iam dicta sunt: ex casu, ex libero

4 et indef. T (et *del.* T²) 5 nec] sed F²E²B, et nec T (et *del.* et *supra* nec *scr.* uel et T²) sed] non F²E²B 8 *alt.* est *om.* F 11 quid E²: quod *ceteri* eueniet F, eueniant (*sic*) T (n *del.* T²) 13 non modo b 15 de uabuntur T (*diriu.* T²) 16 contingens T (*corr.* T²) una utraque SFEG (una *del.* S¹? E¹G²), una uel utraque S²F²E² 17 vel *del.* S² 18 non esse] esse haud F 20 vel — senescentem *om.* F¹ 22 ergo] autem F 23 suptilitas E 24 tractaui F (*corr.* F²) 26 in *om.* F 28 iam *om.* E casu et ex F

arbitrio, ex possibilitate, quae omnia uno nomine
 utrumlibet vocavit, fingens scilicet nomen ad hoc,
 quod non unius et certi eventus ista sunt, sed utrius-
 libet et quomodo contingit. hoc autem monstrativum
 est naturae instabilis et ad utramque partem sine 5
 ullius rei obluetatione vergentis. non autem oportet
 arbitrari illa esse utrumlibet et contingentium naturae,
 quaecumque nobis ignota sunt. neque enim si nobis
 ignotum est a Persis ad Graecos missos legatos, id- 9
 circo missos esse incerti eventus | est; nec si letale p. 360
 signum in aegrotantis facie medicina deprehendit, ut
 aliud esse non possit nisi ille moriatur, nobis autem
 ignotum sit propter artis inperitiam, idcirco illum
 aegrum esse moriturum utrumlibet et contingentis
 naturae esse iudicandum est, sed illa sola talia sine 15
 dubio esse putanda sunt, quaecumque idcirco nobis
 ignota sunt, quod per propriam naturam qualem ha-
 beant eventum sciri non possunt, idcirco quoniam
 propria instabilitate naturae ad utraque verguntur, id
 est ad adfirmationis et negationis eventum propria 20
 instabilitate atque inconstantia permutantur. est autem
 inter philosophos disputatio de rerum quae fiunt causis,
 necessitatene omnia fiant an quaedam casu. et in hoc
 Epicureis et Stoicis et Peripateticis nostris
 magna contentio est, quorum paulisper sententias ex- 25
 plicemus. Peripatetici enim, quorum Aristoteles
 princeps est, et casum et liberi arbitrium iudicii et
 necessitatem in rebus quae fiunt quaeque aguntur cum

2 ad hoc nomen T (corr. T²) ad] ob F² 4 quoquo-
 modo T contingens SF² 6 illius E (corr. E¹) ob-
 luctatione F 7 et om. SFE 9 missos legatos E¹?: missus
 legatus ceteri 10 missos E¹?: missus ceteri laetale SF,
 loetale T 11 faciem SFE (corr. F²) 12 nisi ut? 14
 esse del. S²F² 15. 16 esse sine dubio F 16 idcirco om.
 S¹ 19 stabilitate SFE, et stabilitate T (corr. T²) ver-
 gunt? 20 ad om. E¹ 21 constantia S (corr. S²) 23
 omnia om. E¹

gravissima auctoritate tum apertissima ratione confir-
 mant. et casum quidem esse in physicis probant:
 quotiens aliquid agitur et non id evenit, propter quod
 res illa coepta est quae agebatur, id quod evenit ex
 5 casu evenisse putandum est, ut casus quidem non sine
 aliqua actione sit, quotiens autem aliud quiddam evenit
 per actionem quae geritur quam speratur, illud
 evenisse casu Peripatetica probat auctoritas. si quis
 enim terram fodiens vel scrobem demittens agri cul-
 10 tus causa thesaurum reperiatur, casu ille thesaurus in-
 ventus est, non sine aliqua quidem actione (terra enim
 fossa est, cum thesaurus inventus est), sed non illa
 erat agentis intentio, ut thesaurus inveniretur. ergo
 agenti aliquid homini, aliud tamen agenti res diversa
 15 successit. hoc igitur ex casu evenire dicitur, quod-
 cumque per quamlibet actionem evenit non propter
 eam rem coeptam, quae aliquid agenti successerit. et
 hoc quidem in ipsa rerum natura est, ut non hoc
 nostra constaret ignorantia, ut idcirco quaedam casu
 20 esse viderentur, quod nobis ignota essent, sed potius
 idcirco a nobis ignorarentur, quod haec in natura
 quaecumque casu fiunt nullam necessitatis constantiam
 aut providentiae modum tenerent. Stoici autem omnia
 quidem ex necessitate et providentia fieri putantes
 25 id quod ex casu fit non secundum ipsius fortunae
 naturam, sed secundum nostram ignorantiam metiun-

1 tum b: tunc *codices* 4 et ex T (*corr.* T²) 5 et b
 6 fit E (*corr.* E²) b 9 fodiens terram F demittens b:
 dimittens *codices* 12 est inv. E 14 propter aliud b
 15 ergo F 17 rem *om.* T¹ 17—19 et — ignorantia *om.*
 B¹ 18 natura est *om.* S¹F¹E¹NJ non] uero TG² 19
 nostra *ego:* extra SFENJ, extra nostram GTBE², ex nostra b
 constare SFJ (*corr.* S²F²) ignorantiam TEGB ut] non
 TG², non ut B, ut non b quaedam] quae T 21 a *om.* F
 ignorentur F² 22 quae quodcumq; T, quae quocumq; T²F
 (*corr.* F²) 24 quadam T (quidam T²) 26 naturae T
 (*corr.* T¹)

tur. id enim casu fieri putant, quod cum necessitate sit, tamen ab hominibus ignoretur. et de libero quoque arbitrio eadem nobis paene illisque contentio est. nos enim liberum arbitrium ponimus nullo extrinsecus cogente in id, quod nobis faciendum vel non faciendum iudicantibus perpendentibusque videatur, ad quam rem praesumpta prius cogitatione perficiendam et agenda venimus, ut id quod fit ex nobis et ex nostro iudicio principium sumat nullo extrinsecus aut violenter cogente aut inpediente violenter. Stoici autem omnia necessitatibus dantes converso quodam ordine liberum voluntatis arbitrium custodire conantur. dicunt enim naturaliter quidem animam habere quandam voluntatem, ad quam propria natura ipsius voluntatis inpellitur, et sicut in corporibus inanimatis quaedam naturaliter gravia feruntur ad terram, levia sursum meant, et haec natura fieri nullus dubitet, ita quoque in hominibus et in ceteris animalibus voluntatem quidem naturalem esse cunctis, et quidquid fit a nobis secundum voluntatem quae in nobis naturalis est autumant, illud tamen addunt, quod ea velimus quae providentiae illius necessitas imperavit, ut sit quidem nobis voluntas concessa naturaliter et id quod facimus voluntate faciamus, quae scilicet in nobis est, ipsam tamen voluntatem illius providentiae necessitate constringi. ita fieri quidem omnia ex necessitate,

3 paene *del.* F² 4. 5 nullum — cogentem *codices* (*corr.* S²F²E²) 7 ficiendum (*sic*) T (*corr.* T²) 18. 19 uoluptatem SFE (*corr.* S²E²) saepius 20 quae et T in nobis naturalis *ego* (nobis naturalis S²): duobus (duabus NTBG²E²) naturalis *codices* (*supra* duobus *scr.* scil. duobus animalibus J¹) 21 est *om.* G¹, esse NT (*corr.* T²) autumant F: putant ceteri, putant fieri b 22 imperabit S² sit] si SFE (*corr.* E¹), sit si T 23 quidem] quia S² naturaliter est S² et *del.* S² 24 naturali voluntate S² 25. 26 necessitas S²E² 26 constringit SFE (*corr.* F²)

quod voluntas ipsa naturalis necessitatem sequatur,
 fieri etiam quae facimus ex nobis, quod ipsa voluntas
 ex nobis est et secundum animalis naturam. nos
 autem liberum voluntatis arbitrium non id dicimus
 5 quod quisque voluerit, sed quod quisque iudicio et
 examinatione collegerit. alioquin muta quoque ani-
 malia habebunt liberum voluntatis arbitrium. illa
 enim videmus quaedam sponte refugere, quibusdam
 sponte concurrere. quod si velle aliquid vel nolle hoc
 10 recte liberi arbitrii vocabulo teneretur, non solum hoc
 esset hominum, sed ceterorum quoque animalium,
 quibus hanc liberi arbitrii potestatem abesse quis ne-
 sciat? sed est liberum arbitrium, quod ipsa quoque
 vocabula produnt, liberum nobis de voluntate iudicium.
 15 quotienscumque enim imaginationes quaedam concur-
 runt animo et voluntatem | irritant, eas ratio perpen-
 dit et de his iudicat, et quod ei melius videtur, cum
 arbitrio perpenderit et iudicatione collegerit, facit. at-
 que ideo quaedam dulcia et speciem utilitatis mon-
 20 strantia spernimus, quaedam amara licet nolentes ta-
 men fortiter sustinemus: adeo non in voluntate, sed
 in iudicatione voluntatis liberum constat arbitrium et
 non in imaginatione, sed in ipsius imaginationis per-
 pensione consistit. atque ideo quarundam actionum
 25 nos ipsi principia, non sequaces sumus. hoc est enim
 uti ratione uti iudicatione. omne enim commune no-
 bis est cum ceteris animantibus, sola ratione disiun-
 gimur. quod si sola etiam iudicatione inter nos et

1 quod] quia T (corr. T²) 1. 2 naturalis — ipsa om. J¹
 2 ipsa scilicet duob; animalib; F (interpol. del. F²) uolunta
 (sic) T 5 et om. E¹ 6 colligerit SFTE (corr. S²T²E²)
 multa b, quoque muta T 16 et] ex F (corr. F²) uoluptate
 SFT (corr. F² uoluntate) 18 colligerit E (corr. E²) 22
 arbitrium constat E (corr. E²) 22 — 24 et — consistit om.
 T¹ 23 prius in om. FT 25 nos] non E (corr. E²)
 25. 26 est post ratione T (corr. T²) 26 ratione quod est F²
 26. 27 nobis commune T (corr. T²) 28 etiam] est b, est in?

cetera animalia distantia, cur dubitemus ratione uti hoc esse quod est uti iudicatione? quam si quis ex rebus tollat, rationem hominis sustulerit, hominis ratione sublata nec ipsa quoque humanitas permanebit. melius igitur nostri Peripatetici et casum in rebus 5 ipsis fortuitum dantes et praeter ullam necessitatem et liberum quoque arbitrium neque in necessitate neque in eo quod ex necessitate quidem non est, non tamen in nobis est ut casus, sed in electione iudicationis et in voluntatis examinatione posuerunt. et in 10 eo autem quod possibile esse dicitur est quaedam inter Peripateticos et Stoicos dissensio, quam hoc modo paucis absolvimus. illi enim definiunt possibile esse quod possit fieri, et quod fieri prohibetur non sit, hoc ad nostram possibilitatem scilicet referentes, 15 ut quod nos possumus, id possibile dicerent, quod vero nobis impossibile esset, id possibile negarent. Peripatetici autem non in nobis hoc, sed in ipsa natura posuerunt, ut quaedam ita essent possibilis fieri, ut essent possibilis non fieri, ut hunc calamum frangi 20 quidem possibile est, <sed> etiam non frangi, et hoc non ad nostram possibilitatem referunt, sed ad ipsius rei naturam. cui sententiae contraria est illa quae dicit fato omnia fieri, cuius Stoici auctores sunt. quod enim fato fit ex principalibus causis evenit, sed si 25 ita est, hoc quod non fiat non potest permutari. nos

1 est distantia E², distantia est S²F²T 2 quod] quo E
 (corr. E²) 3 sustulit T 6 illam E (corr. E²) 7 arbitrium,
 quod neque? 8 eo b: id *codices* 10 *prius* in *om.* E
 proposuerunt E² 11 possibile b: impossibile *codices* 14.15
 et quod fieri non possit impossibile esse E², non prohibetur ut
 non sit *ed. princ.* 14 et] ut? *an* 15 sit] esse? 16 id quod
 possibile S (quod *del.* S²) dicerent B: dicere *ceteri* (dicere
 debeamus E²), diceretur b 17 impossibile nobis F nega-
 rent B: negare *ceteri* 19 et 20 esset (*utroque loco*) SFE
 21 quidem *om.* S¹ sed *ego add.:* *om. codices*, et etiam b
an possibile est *bis ponendum?* et] ut F (corr. F²) 26
 quo E², ut?

autem dicimus ita quaedam esse possibile fieri, ut eadem sint etiam non fieri possibile, hoc nec ex necessitate nec ex possibilitate nostra metientes. his igitur expeditis illud addere sufficiat, haec Aristoteli
 5 fixa in sententia et disciplina retinenti facile fuisse contingentium propositionum modum de futuris ostendere: in utraque parte facere atque ideo determinatam eventus constantiam non habere. quod ni ita esset, omnia ex necessitate fieri crederentur, quod melius li-
 10 quebit, cum ad ipsa Aristotelis verba venerimus. non autem incommode neque incongrue Aristoteles de rebus altioribus et fortasse non pertinentibus ad artem logicam disputationem transtulit, cum de propositionibus loqueretur. neque enim esset rectitudinem
 15 et significantiam propositionum constituere, nisi hanc ex rebus ita esse probavisset. praedicativae enim propositiones (ut dictum est) non in sermonibus neque in complexione praedicationum, sed in rerum significatione consistunt. quare omnibus quae praedi-
 20 cenda erant explicitis ad ipsius Aristotelis sententias aperiendas enodandasque perveniamus.

9. In his ergo quae sunt et facta sunt necesse est adfirmationem vel negationem veram vel falsam esse, in universalibus quidem
 25 universaliter semper hanc quidem veram, illam vero falsam, et in his quae sunt singularia, quemadmodum dictum est; in his vero, quae in universalibus non universaliter dicuntur, non est necesse; dictum autem est et
 30 de his.

4 aristoteli S²F²E²: aristotelem *ceteri* 5 retinentem
 G²T 6. 7 ostendere aequaliter se habere in affirmatione et
 negatione et (et *om.*F) FBE², id est aequaliter se *etc.* b 13
 loicam E 14 esset *om.* F¹ firmam rectit. b 21 per-
 uenimus SFE 24 esse *post* veram F 25 universaliter
 add. S²F²E²: *om.* *ceteri* non semper S (non *del.* S²)

Categoricas propositiones quae praedicativae Latine possint nominari (ut supra iam diximus) ex rebus quas ipsae propositiones significant integra ratiocinandi norma diiudicat. illae namque quas hypotheticas vel condicionales vocamus ex ipsa condicione vim propriam trahunt, non ex his quae significant. cum enim dico: si homo est, animal est, et si lapis est, animal non est, illud est consequens, illud repugnans. quare ex consequentia et repugnantia propositionum tota in propositione vis vertitur. unde fit ut non significatio, sed condicio proposita hypotheticarum enuntiationum vim naturamque constituat: praedicativae propositiones (ut dictum est) ex rebus principaliter substantiam sumunt. atque ideo quoniam quaedam res sunt praesentis temporis, quaedam praeteriti, sicut eventus ipse rerum praesentis temporis vel praeteriti certus est, ita quoque praedicativarum propositionum de praeteritis et praesentibus certa veritas falsitasque est. erat autem contradictionis modus duplex: aut enim universalis | particularibus angulariter opponeretur aut singularis significatio adfirmativa singularem negationem contradictoria oppositione peremerat. et in his una vera semper, falsa altera reperiebatur. in his autem quae essent indefinitae non necesse erat unam veram esse, alteram falsam. sed in his, in quibus veritas et falsitas dividebatur, in his non solum una vera est semper, altera semper falsa, in praeterito scilicet et praesenti, sed etiam una certam et definitam veritatem retinet, certam et definitam al-

1 quas E (corr. E²) 2 possunt T et ex SFE (corr. S²F²E²) 3. 4 rationandi S (corr. S²) 4 normam E
 11 — 12 significatio — vim om. E¹ 11 propositam E 12
 praedicativae vero b 16 ipsarum rerum ed. princ. 16. 17
 ipse — est om. S¹ 18 et de E 20 particulari? 20. 21
 universales — opponerentur b 22 positione SFE per-
 imerat SFE (corr. E¹) 27 falsa semper F 28 una semper
 T 29 veritatem — definitam om. F¹

tera falsitatem. in his autem quae sunt in futuro, si necessariae quidem propositiones sunt, licet et secundum futurum tempus dicantur, necesse est tamen non modo unam veram esse, alteram falsam, sed etiam
 5 unam definite veram, definite alteram falsam, ut cum dico: sol hoc anno verno tempore in arietem venturus est, si hoc alius nēget, non solum una vera est, altera falsa, sed etiam vera est in hoc adfirmatio definite, <definite> falsa negatio. sed Aristoteles non solet
 10 illa futura dicere quae sunt necessaria, sed potius quae sunt contingentia. contingentia autem sunt (ut supra iam diximus) quaecumque vel ad esse vel ad non esse aequaliter sese habent, et sicut ipsa indefinitum habent esse et non esse, ita quoque de his ad-
 15 firmationes <et negationes> indefinitam habent veritatem vel falsitatem, cum una semper vera sit, semper altera falsa, sed quae vera quaeve falsa sit, nondum in contingentibus notum est. nam sicut quae sunt necessaria esse, in his esse definitum est, quae autem
 20 sunt impossibilia esse, in his non esse definitum est, ita quae et possunt esse et possunt non esse, in his neque esse neque non esse est definitum, sed veritas et falsitas ex eo quod est esse rei et ex eo quod est non esse rei sumitur. nam si sit quod dicitur, verum
 25 est, si non sit quod dicitur, falsum est. igitur in contingentibus et futuris sicut ipsum esse et non esse instabile est, esse tamen aut non esse necesse est, ita quoque in adfirmationibus <et negationibus> contingentia ipsa prodentibus veritas quidem vel falsitas in
 30 incerto est (quae enim vera sit, quae falsa secundum

2 et om. b 9 definite ego add.: om. codices 11 alt.
 sunt om. S¹ 15 et negationes add. b: om. codices 16. 17
 altera falsa semper F 19. 20 sunt autem T 21 quae in
 rasura F, quoque quae b 22 definitum est F 23 esse
 — quod est om. S¹ 23. 24 et — rei om. F 28 et neg.
 ego add.: om. codices 29 vel] et Eb

ipsarum propositionum naturam ignoratur), necesse est tamen unam veram esse, alteram falsam. Porphyrius tamen quaedam de Stoica dialectica permiscet: quae cum Latinis auribus nota non sit, nec hoc ipsum quod in quaestionem venit agnoscitur atque ideo illa 5 studio praetermittemus.

In singularibus vero et futuris non similiter. nam si omnis adfirmatio vel negatio vera vel falsa est, et omne necesse est vel esse vel non esse. <nam> si hic quidem dicat 10 futurum aliquid, ille vero non dicat hoc idem ipsum, manifestum est, quoniam necesse est verum dicere alterum ipsorum, si omnis adfirmatio vera vel falsa. utraque enim non erunt simul in talibus. nam si verum est di- 15 cere, quoniam album vel non album est, necesse est esse album vel non album, et si est album vel non album, verum est vel adfirmare vel negare; et si non est, mentitur, et si mentitur, non est. quare necesse est aut adfirma- 20 tionem aut negationem veram esse. nihil igitur neque est neque fit nec a casu nec utrumlibet nec erit nec non erit, sed ex necessitate omnia et non utrumlibet. aut enim qui dicit verus est aut qui negat. similiter enim vel 25 fieret vel non fieret; [utrumlibet enim nihil magis sic vel non sic se habet aut habebit. amplius si est album nunc, verum erat dicere primo quoniam erit album, quare semper ve-

5 quaestionem ego: quaestione codices 9 omnia SFE
 10 vel om. S¹FE¹ nam ego add.: om. codices 12 prius
 est om. E¹ 14 falsa ego, cf. I. ed. p. 115: falsa est codices
 utraeque X² 17 non ΣX I. ed.: non esse hic codices, cf.
 infra et om. STE¹ 18 alt. vel om. F 21 esse om.
 ΣX¹ (esse ueram X²) 22 a om. FΣX 29 sq. uerum
 semper F

rum fuit dicere quodlibet eorum quae facta sunt, quoniam erit. quod si semper verum est dicere quoniam est vel erit, non potest hoc non esse nec non futurum esse. quod autem
 5 non potest non fieri, impossibile est non fieri; quod autem impossibile est non fieri, necesse est fieri. omnia ergo quae futura sunt necesse est fieri. nihil igitur utrumlibet neque a casu erit; nam si a casu, non ex necessitate.

10 Geminas esse contradictiones in propositionibus supra iam dictum est et nunc quoque commemoratum, in quibus necesse est unam veram esse, alteram falsam. sed ea quae dicentur de futuris et contingentibus melius intellegentur, si de his contingentibus lo-
 15 quamur, quae in singulari contradictione proveniunt. est enim universalium angularis contradictio in contingentibus huiusmodi: *cras omnes Athenienses bello navali pugnaturi sunt, cras non omnes Athenienses bello navali pugnaturi sunt.* in singularibus autem talis
 20 est: *cras Socrates in palaestra disputaturus est, cras Socrates in palaestra disputaturus | non est.* non autem oportet ignorare non esse similiter contingentes has quae dicunt *Socrates morietur* et *Socrates non morietur* et illas quae dicunt *Socrates cras morietur, Socrates*
 25 *cras non morietur.* illae enim superiores omnino contingentes non sunt, sed sunt necessariae (morietur enim Socrates ex necessitate), hae vero quae tempus definiunt nec ipsae in numerum contingentium recipiuntur, idcirco quod nobis quidem cras moriturum
 30 esse Socratem incertum est, naturae autem incertum

1 quodlibet E²: quodlibet illud *codices* 4 nec] uel S²
 E² Σ² (nec Σ²) 6 quod — non fieri *om.* Σ¹ 11 diximus
 E (corr. E²) commemorat F 14. 15 loquamur T: loqua-
 tur T² et ceteri 15 in *om.* T¹ 23 et *om.* F 24. 25 et
 illas — non morietur *om.* S¹ 25 illa S 26 moritur T
 (corr. T²)

non est atque ideo nec deo quoque incertum est, qui ipsam naturam optime novit, sed illae sunt proprie contingentes, quae neque in natura sunt neque in necessitate, sed aut in casu aut in libero arbitrio aut in possibilitate naturae: ex casu quidem, 5 ut cum egredior domo amicum videam non ad hoc egrediens, ex libero arbitrio, ut quod possum et velle et non velle, an velim hoc antequam fiat incertum est, ex possibilitate, quod cum fieri possit et non fieri possit et antequam fiat, quod utroque modo potest, 10 incertum sit. ideoque *cras Socrates disputaturus est in palaestra* contingens est, quod hoc ex libero venit arbitrio. ergo in huiusmodi contingentibus si in futurum una semper vera est, altera semper falsa et una definite vera, falsa altera definite et res verbis congruent, omnia necesse est esse vel non esse et quidquid fit ex necessitate fit et nihil neque possibile est esse, quod possibile sit non esse, neque liberum erit arbitrium neque in rebus ullis casus erit in omnibus necessitate dominante. in his namque id est in singularibus contradictionibus verum dicere uterque non potest. contradictoriae enim erant quae simul esse non possint. sed nec utraeque, negationes atque affirmationes, falsae esse in contradictoriis possunt. illae enim erant contradictoriae quae simul non esse non 15 poterant. quare unus verum dicturus est, unus falsum. quod si nihil datur in huiusmodi rebus id est contingentibus instabili eventus ordine et incerta ve-

4 *alt.* in om. F¹ 7 ex] et F (corr. F²) ut delendum?
 possim T 8 an] ac E (corr. E¹) 9 cum *eras. in SE*, sum
 FT (*del.* F²) 10 potest fieri b 11 est] sit F (corr. F¹)
 13. 14 futuro b 15 definita F altera falsa T 15. 16
 congruerit T¹ 19 ullus b 23 possunt T, possent? id
 est neg. E² 24 inter T contradictiones T (corr. T²)
 possint F (corr. F¹) 25 *pr.* non *del.* S²F²E², om. T 28
instabile codices (corr. S²F²E²) et ualde E (ualde *del.* E¹)

ritatis et falsitatis enuntiatione provenire, quidquid verum dicitur in adfirmatione definite, hoc definite <esse> necesse est, quidquid falsum dicitur in negatione, hoc non esse necesse est. omnia igitur ex necessitate aut erunt aut ex necessitate non erunt. nihil ergo nec casus nec liberum arbitrium nec possibilitas ulla in rebus est, siquidem tenet cuncta necessitas. Aristoteles vero sumens istam hypotheticam propositionem, si omne quod in futuro dicitur aut verum definite aut falsum est definite, omnia ex necessitate fieri et nihil casu nihil iudicio nihil possibilitate, ea convenienti ordine monstrat. et posito unam veram, alteram falsam definite esse omnia ex necessitate contingere ex consensu rerum propositionumque demonstrat hoc modo: proponit enim hanc condicionem et hanc veram esse ex rerum ipsarum necessitate confirmat. est autem condicio: si omnis adfirmatio vel negatio in futurum ducta vera vel falsa est definite, et omne quidquid fit ex necessitate fieri et nihil neque casu neque propria et libera voluntate atque iudicio nec vero aliqua possibilitate, quae hic omnia utrumlibet vocabulo nuncupavit. ponit enim hanc condicionem dicens: nam si omnis adfirmatio vel negatio vera vel falsa est, subaudiendum est *definite*, et omne necesse est esse vel non esse. <nam> si hic quidem dicat futurum aliquid, ille vero non dicat hoc idem ipsum, manife-

3 esse *add.* b: *om. codices* 6 casum F (*corr.* F²) 10 falsum definite est F 11 casu *om.* S¹ ea *del.* S²F², eam?
 12 et hoc E² posito TG²E²: positum *ceteri et* T², per positum S², propositum F² 13 falsam *om.* S¹FE¹G¹ definitam SFEG (definite falsam TE²G²) et posita una vera altera falsa diffinite *in marg.* S² 14 propositionumque T: propositionum F, propositionem SF²E, et propositionum S²
 16. 17 confiat F (*corr.* F¹) 18 dicta TE² 21 hic *ego*: haec *codices, om.* b 22 uno vocabulo E² 25 omne *om.* E¹, omnia F vel esse? 26 nam *ego add.: om. codices*

stum est, <quoniam necesse est> verum dicere alterum ipsorum, si omnis adfirmatio [vel negatio] vera vel falsa est. utraque enim non erunt simul in talibus. ergo sensus huiusmodi est: si omnis, inquit, adfirmatio vel negatio vera vel 5 falsa est definite, et omne necesse est aut esse aut non esse, quod vel adfirmatio ponit vel negatio perimit. nam si quilibet dixerit esse aliquid et alius dixerit idem ipsum non esse, unus quidem adfirmat, alter negat, sed in adfirmatione et negatione, quae 10 in contradictione ponuntur, una semper vera est, altera falsa. neque enim fieri potest ut utraeque sint verae. non enim nunc sermo est aut de subcontrariis aut de indefinitis. namque subcontrariae, id est particularis negatio et adfirmatio particularis, et indefi- 15 nitae utraeque verae in eodem esse poterant, contradictoriae autem minime. neque enim fieri potest, ut hae quae vel in singularibus contradictiones sunt vel in universalibus angulariter opponuntur simul umquam verae sint. hoc est enim quod ait utraque enim 20 non erunt simul in talibus, id est utraeque enuntiationes non erunt verae in enuntiationibus contradictoriis. posita ergo hac condicione: si omnis adfirmatio definite vera vel falsa | sit, omnia ex necessi- p. 364 tate evenire, hanc ipsam rerum ipsarum et proposi- 25 tionum consequentiam et similitudinem monstrare contendit dicens: nam si verum est dicere, quoniam album vel non album est, necesse est esse album vel non album, et si est album vel non album, verum est vel adfirmare vel negare; et 30

1 quoniam necesse est *add.* b: *om. codices* 2.3 vel negatio *uncis inclusi* 3 utraque *ego:* utraeque *codices* 4 sensus] sensus in talibus F 5 uera est F 11 vera] falsa F 12 falsa uera F (*falsa del.* F¹) 13 de *om.* F¹ 18 vel in *om.* T¹ 20 utraeque *codices* 24 sit] est T 26 ex similitudine E² 28. 29 album esse F

si non est, mentitur, et si mentitur, non est. quare necesse est <aut> adfirmationem aut negationem veram esse. omnis, inquit, adfirmatio omnisque negatio cum rebus ipsis vel vera vel falsa
 5 est. huius autem rei exempla ex praesentibus sumit. nam sicut se habent secundum necessitatem in praesenti tempore enuntiationes, ita se habebunt etiam in futuro. speculemur igitur in praesenti quae sit rerum propositionumque necessitas. si qua enim pro-
 10 positio de qualibet re dicta vera est, illam rem quam dixit esse necesse est. si enim dixerit, quoniam nix alba est, et hoc verum est, veritatem propositionis sequitur necessitas rei. necesse est enim esse nivem albam, si propositio quae de ea re praedicata est vera
 15 est. quod si dixerit quis non esse albam picem et haec vera est, manifestum est rem quoque propositionis consequi veritatem. amplius quoque et propositiones rerum necessitates sequuntur. si enim est aliqua res, verum est de ea dicere quoniam est, et si
 20 non est aliqua res, verum est de ea dicere quoniam non est. ita secundum veritatem adfirmationis et negationis necessitas rei substantiam sequitur et rerum necessitas propositionum comitatur necessitatem. atque hoc quidem in veris. in falsis quoque idem est
 25 e contrario. nam si falsa est adfirmatio, rem de qua loquitur non esse necesse est, ut si falsa est adfirmatio quae dicit picem esse albam, non esse albam picem necesse est. rursus si falsa est negatio quae dicit nivem non esse albam, esse albam nivem ne-
 30 cesse est. rursus si res non est, adfirmatio quoque de ea re necessarie falsa est. quod si rursus res non

2 aut ego add.: om. codices 5 sumet SFE (corr. E²)

7 etiam om. T¹ 8 speculamur SFE 13 nivem esse E

14 eadem b praedicta E² 21 et] uel F 22 subsequitur F (sub del. F²)

26 si om. S 29 non albam esse T

30 non est res E 31 necessariae SF, necessario S²F²

sit id quod potest dicere falsa negatio, sine ulla du-
 bitatione illa negatio falsa est et hoc esse necesse
 est, ut quoniam de nive potest dicere falsa negatio,
 quoniam alba non est, hoc ipsum quod falsa negatio
 dicit, id est albam non esse, non est. nix enim non 5
 alba non est. quare rerum necessitati falsitas veri-
 tasque convertitur. nam si est aliquid, vere de eodem
 dicitur, quoniam est, et si vere dicitur, illam rem de
 qua vere aliquid praedicatur esse necesse est; quod
 si non est id quod dicitur, falsa enuntiatio est, et si 10
 enuntiationes falsae sunt, res non esse necesse est.
 quod si haec ita sunt, positum est autem omnem
 adfirmationem et negationem veram esse definite, quo-
 niam propositionum veritatem vel falsitatem rerum
 necessitas secundum esse vel non esse consequitur 15
 (esse quidem secundum veritatem, ut dictum est, non
 esse secundum falsitatem): nihil fit casu neque libera
 voluntate nec aliqua possibilitate. haec enim quae
 utrumlibet vocamus talia sunt, quae cum nondum
 sunt facta et fieri possunt et non fieri, si autem facta 20
 sint, non fieri potuerunt, ut hodie me Vergilii librum
 legere, quod nondum feci, potest quidem non fieri,
 potest etiam fieri, quod si fecero, potui non facere.
 haec igitur huiusmodi sunt quaecumque utrumlibet
 dicuntur. utrumlibet autem quid sit ipse planius 25
 monstrat dicens: utrumlibet enim nihil magis
 sic vel non sic se habet aut habebit. est enim
 utrumlibet quod vel ad esse vel ad non esse aequa-
 liter sese habeat, id est neque illud esse necesse sit

5 albam niuem S² non enim SF (non enim nix E¹ in
 ras.) 6. 7. veritasque ego: utrasque F, utraque F²SE, utrae-
 que T 7 eadem SFE (corr. F²E²) 10 alt. si om. S¹
 11 sunt falsae E 12 haec S²E: hae ceteri positum E²:
 oppositum SF, appositum T, propositum S²E 16 secundum
 om. S¹ 21 sunt G uergilii S: uirgili S² et ceteri 29
 habet T

neque non esse necesse sit. putaverunt autem quidam, quorum Stoici quoque sunt, Aristotelem dicere in futuro contingentes nec veras esse nec falsas. quod enim dixit nihil se magis ad esse habere quam
 5 ad non esse, hoc putaverunt tamquam nihil eas interesset falsas an veras putari. neque veras enim neque falsas esse arbitrati sunt. sed falso. non enim hoc Aristoteles dicit, quod utraeque nec verae nec falsae sunt, sed quod una quidem ipsarum quaelibet aut vera
 10 aut falsa est, non tamen quemadmodum in praeteritis definite nec quemadmodum in praesentibus, sed enuntiativarum vocum duplicem quodammodo esse naturam, quarum quaedam essent non modo in quibus verum et falsum inveniretur, sed in quibus una etiam esset
 15 definite vera, falsa altera definite, in aliis vero una quidem vera, altera falsa, sed indefinite et commutabiliter et hoc per suam naturam, non ad nostram ignorantiam atque notitiam. quocirca recte dictum
 p. 365 est, si omnis | affirmatio vel negatio vera definite
 20 esset, nihil fieri neque esse vel a casu vel a communi nomine utrumlibet nec esse aut non esse contingenter, sed aut esse definite aut non esse definite ** sed magis ex necessitate omnia. hoc enim consequitur eum qui dicit aut eum qui adfirmat verum esse aut
 25 eum qui negat. quod si hoc verum esset, itidem cum veritate vel fieret vel cum falsitate non fieret quod a vere falseve enuntiantibus dicebatur. quod si hoc in-

1 autem] enim T 7 falso T: falsum *ceteri* 9 sint b
 12 vocum *delendum videtur* quemadmodum E (*corr.* E²),
 quodadmodum F (quodadmodo F²) 13 essent b: esse *codices*
 in quibus non modo b 14. 15 una — esset — vera, falsa
 altera *ego*: unam — esse — ueram falsam alteram *codices*
 15 vera — 16 indefinite *om.* S¹ 16. 17 incommutabiliter E
 (*corr.* E²) 21 contingens T (contingentes T¹) 22 *post*
 definite *pauca excidisse videntur* sed] et S²F² 23 magis]
 inquit? 25 itidem F: similiter F² *et ceteri* 25. 26 uel
 cum veritate fieret B 26 ab T

possibile est et sunt quaedam res quae necessitate non sint (videmus autem quasdam esse casu, quasdam ex voluntate, quasdam ex propriae possibilitate naturae), frustra putatur sicut in praeteritis, ita quoque in futuris enuntiationibus unam esse veram, alteram 5 falsam definite. quare haec una fuit eius argumentatio. aliam vero quasi ipse sibi opponens aliquam quaestionem ingreditur validiore tractatu:

Amplius si est album nunc, verum erat dicere primo quoniam erit album, quare semper 10 verum fuit dicere quodlibet eorum quae facta sunt, quoniam erit. quod si semper verum est dicere quoniam est vel erit, non potest hoc non esse nec non futurum esse. quod autem non potest non fieri, impossibile est non fieri; 15 quod autem impossibile est non fieri, necesse est fieri. omnia ergo quae futura sunt necesse est fieri. nihil igitur utrumlibet neque a casu erit; nam si a casu, non ex necessitate.

Ad adstruendum non esse omnes enuntiationes ve- 20 ras definite in futuro vel falsas ex eadem quidem argumentationis virtute et ex eodem possibilitatis eventu, diversam tamen ingreditur actionis viam. dudum enim ex his quae nondum erant facta, si vere futura esse praedicerentur, in rebus necessitatem solam esse 25 posse collegit. nunc autem ex his rebus quae facta sunt argumentationem capit, si vere antequam fierent praedicerentur, necessitatis nexu eventus rerum omnium contineri. arbitrantur enim hi qui dicunt contingentium quoque propositionum stabilem esse enun- 30 tiationis modum secundum veritatem scilicet atque

2 sunt F²T enim? 3 propria b 6 quidem una b
 11 verum dicere fuit F 14 nec] nel *hic codices cf. supra*
 non om. S¹F¹E¹ 20 adstruendum SFE, asstr. T 23 ar-
 gumentationis b, rationis *ed. princ.* 25 praedicerentur E (*corr.*
 E²) 26 factae b 28 rerum om. T¹

mendacium, quod omnia quaecumque facta sunt, in-
 quiunt, potuerunt praedici, quoniam fient. hoc enim
 in natura quidem fuit antea, sed nobis hoc rei ipsius
 patefecit eventus. quare si omnia quaecumque evene-
 5 runt sunt et ea quae sunt futura esse praedici potue-
 runt, necesse est omnia quae dicuntur aut definite
 vera esse aut definite falsa, quoniam definitus eorum
 eventus secundum praesens tempus est. quare in
 omnibus in quibus aliquid evenit verum est dicere,
 10 quoniam eventurum est, et si nondum adhuc factum
 est. hoc autem illa res probat verum fuisse tunc
 dici, quoniam evenit id quod praedici potuerat; quod
 si praedictum esset, res eventura definita veritate
 praediceretur. hoc Aristoteles sumens ad idem in-
 15 possibile validissima ratione perducit et praesentis
 temporis naturam cum futuri enuntiatione coniungit.
 ait enim simile esse de praesentibus enuntiare secun-
 dum veritatis necessitatem et de futuris: nam si ve-
 rum est dicere, quoniam est aliquid, esse necesse est,
 20 et si verum est dicere, quoniam erit, futurum sine
 dubio esse necesse est: omnia igitur ex necessitate
 futura sunt: ad idem scilicet impossibile argumenta-
 tionem trahens. sumit autem huius impossibilitatis
 ordinem ex his propositionibus quae faciliores quidem
 25 ad intellectum sunt, idem tamen valent hoc modo:
 si semper, inquit, verum est dicere, quoniam
 est vel erit, quidquid tunc verum fuit praedicere,
 illud non potest non esse nec non futurum esse.
 quemadmodum enim id quod in praesenti vere dicitur
 30 esse, hoc non potest non esse, si vera de eo propo-

2 fierent E² 5 *pr. sunt om.* T 8. 9 in omnibus *om.* S
 9 erat b 15 praeducit S 17 similem SF (*corr.* S²F²)
 20 est *om.* T¹ 24 his *om.* E¹ 25 ad *om.* F¹ 27 fuit]
 fuerit E (*corr.* E²) 28 nec — 30 non esse *om.* T¹ 30
 prius esse] est S si S²: *om. ceteri*, et F²TE ea SFTE
 (*corr.* F²T²E²)

sitio fuit, quae dicebat esse, ita quoque in futuro quae
 dicit aliquid futurum esse, illa si vera est, non potest
 non futurum esse quod praedicit. quod si non pot-
 est non fieri quod a vera propositione praedicitur,
 impossibile est non fieri. idem est enim dicere 5
 non potest non fieri, quod dicere impossibile est non
 fieri. quod autem impossibile est non fieri, ne-
 cesse est fieri. impossibile enim idem necessitati
 valet contrarie praedicatum, ut ipse post docuit. nam
 quod impossibile est esse necesse est non esse. quod 10
 enim ut sit possibile non est, illud non esse necesse
 est. quod si hoc est, | et contraria se eodem modo p. 366
 habebunt. quod est impossibile non esse, hoc esse
 necesse est. sed dictum est ea quae vera praedicun-
 tur impossibile esse non esse, hoc autem est ex ne- 15
 cessitate esse. ea igitur quae praedicuntur ex neces-
 sitate futura sunt. nihil igitur utrumlibet neque
 casu nec omnino secundum liberum arbitrium, quod
 utrumlibet significatio totum clausit. nam quod dicit
 utrumlibet et possibilitatem et casum et liberum in 20
 significatione tenet arbitrium. ergo nihil fit a casu.
 nam si <quis> quaedam casu fieri dicat, ille rursus
 in ea re perimit necessitatem. quod enim casu est
 non ex necessitate est. nihil autem fit a casu, quo-
 niam omnia ex necessitate proveniunt, quaecumque 25
 enuntiatio vera praedixerit. evenit autem huiusmodi
 impossibilitas ex eo quod concessum est prius, omnia
 quaecumque facta sunt definite vere potuisse praedici.
 nam si ex necessitate contingit id quod evenit, verum

3 quod] quia T (corr. T²) praedicit SFE (corr. S²)
 4 quod] quia T (corr. T²), item 7 5 enim est T 8 ne-
 cessitate T 9 contrarie b: contradictoriae (vel contradictorie)
 codices 13 est om. T¹ 14 vere b 14. 15 dicuntur S
 (corr. S²) 18 a casu? 19 causit S (corr. S²) 20 alt.
 et om. F¹ 22 quis ego add.: om. codices dicat F²: dicant
 ceteri (dicantur S²) 24 non T: non enim ceteri

fuit dicere quoniam erit. quod si ex necessitate non contingit, sed contingenter, non potius verum fuit dicere quoniam erit, sed magis quoniam contingit esse. nam qui dicit erit, ille quandam necessitatem in ipsa
 5 praedicatione ponit. hoc inde intellegitur, quod si vere dicat futurum esse id quod praedicitur non possibile sit non fieri, hoc autem ex necessitate sit fieri. ergo qui dicit, quoniam erit aliquid eorum quae contingenter eveniunt, in eo quod futurum esse dicit id
 10 quod contingenter evenit fortasse mentitur; vel si contigerit res illa quam praedicit, ille tamen mentitus est: non enim eventus falsus est, sed modus praedictionis. namque ita oportuit dicere: cras bellum navale contingenter eveniet, hoc est dicere: ita evenit, si evenit,
 15 ut potuerit non evenire. qui ita dicit verum dicit, eventum enim contingenter praedixit. qui autem ita infit: cras bellum erit navale, quasi necesse sit, ita pronuntiat. quod si evenerit, non iam idcirco quia praedixit verum dixerit, quoniam id quod contingenter eventurum erat necessarie futurum praedixit.
 20 non ergo in eventu est falsitas, sed in praedictionis modo. quemadmodum enim si quis ambulante Socrate dicat: Socrates ex necessitate ambulat, ille mentitus est non in eo quod Socrates ambulat, sed in eo quod
 25 non ex necessitate ambulat, quod ille eum ex necessitate ambulare praedicavit, ita quoque in hoc qui dicit quoniam erit aliquid, etiam hoc si fiat, ille tamen

5 praedictione? inde om. T 6 non T: om. ceteri
 6. 7 impossibile S²F²E² 9. 10 id quod] idem (vel id est) T
 11 illa om. F 12. 13 praedicationis SF²E² (corr. S²) 13
 namque S²: nam quod ceteri 14 eveniet] evenit T evenit]
 eveniet B 15 qui ita dicit S²: om. ceteri, hoc ergo qui
 dicit b 17 infit F: dicit ceteri sit T: est ceteri 20
 event.] venturum F 21 praedicationis SE² (corr. S²) 24
 ambulabat FS²E² 24 alt. quod — 25 ambulat om. b 25 non
 om. E ambulabat SFT²E² 26 qui] quod E 27 si
 hoc F²

falsus est, non in eo quod factum est, sed in eo quod non ita factum est, ut ille praedixit esse futurum. quod si verum esset definite, ex necessitate esset futurum. igitur ex necessitate futurum esse praedixit, quodcumque sine ullo alio modo eventurum pronuntiavit. quare non in eventu rei, sed in praedicationis enuntiatione falsitas invenitur. oportet enim in contingentibus ita aliquid praedicere, si vera erit enuntiatione, ut dicat quidem futurum esse aliquid, sed ita, ut rursus relinquat esse possibile, ut futurum non sit. haec autem est contingentis natura contingenter in enuntiatione praedicare. quod si quis simpliciter id quod fortasse contingenter eveniet futurum esse praedixerit, ille rem contingentem necessarie futuram praedicit. atque ideo etiam si evenerit id quod dicitur, tamen ille mentitus est in eo quod hoc quidem contingenter evenit, ille autem ex necessitate futurum esse praedixerat. cum ergo sint quattuor enuntiationum veritatis et falsitatis modi, de his scilicet propositionibus quae in futuro praedicuntur (aut quoniam et erit et non erit id quod dicitur, id est ut et adfirmatio et negatio vera sit, aut quoniam nec erit nec non erit, id est ut et adfirmatio et negatio falsae sint, aut quoniam erit aut non erit, una tamen definite vera, altera falsa, aut rursus quoniam erit aut non erit utrisque secundum veritatem et falsitatem indefinitis et aequaliter ad veritatem mendaciumque vergentibus) docuit quidem supra et esse et non esse fieri non posse, cum dicit: utraque enim non erunt simul in talibus. docuit etiam aliquantisper aut

2 ita factum non F esse om. FTE 6 praedictionis?
 9 dicat om. S¹ 12 praedicere? 15 praedixit b 19 modi
 om. S¹ 20 praedicantur b 21 ult. et om. F 22. 23 vera
 — negatio om. F¹ 24. 25 definite b: definita *codices* 25
 vera F²E²: om. *ceteri* vera definite, definite? 29 dixit b
 utraeque *codices* 30 enim etiam T

esse aut non esse definite in contingentibus et futuris propositionibus esse non posse. nunc illud addit, quod neque esse neque non esse, id est quod nec illud dici vere possit, posse utrasque inveniri falsas, 5 quae dicuntur in futuro propositiones. quod si neque utraeque verae sunt neque utraeque falsae neque una definite vera, falsa altera definite, restat ut una quidem vera sit, altera falsa, non tamen definite, sed utrumlibet et instabili modo, ut hoc quidem aut hoc 10 evenire necesse sit, ut tamen una res quaelibet quasi necessarie et definite proveniat aut non proveniat fieri non possit. quemadmodum autem utrasque falsas non esse demonstraret, hic incohat: |

p. 367 At vero nec quoniam neutrum verum est 15 contingit dicere, ut quoniam neque erit neque non erit. primum enim cum sit adfirmatio falsa, erit negatio non vera et haec cum sit falsa, contingit adfirmationem esse non veram. ad haec si verum est dicere, quoniam album 20 est et magnum, oportet utraque esse; sin vero erit cras, esse cras; si autem neque erit neque non erit cras, non erit utrumlibet, ut navale bellum; oportebit enim neque fieri navale bellum neque non fieri navale bellum.

25 Sensus argumentationis huiusmodi est: nec illud, inquit, dici poterit, quod contingentium propositionum neutra vera sit in futuro. hoc autem nihil differt dicere quam si quis dicat utrasque esse falsas. hoc enim impossibile est. in contradictionibus namque 30 utraeque falsae inveniri non possunt. hoc enim pro-

14 nec om. S¹ 16 primum Σ : primo *ceteri* 17 cum
haec $\Sigma\Sigma$ 18 contigit T¹ 21 oportet esse S³F²E²T $\Sigma\Sigma$
22 ut est $\Sigma\Sigma$ 26 inquit om. F¹ 27 sint SFE (*corr.* E²)
28 quam E²: cum *codices* qui F (quis F²) 29 enim om.
E¹ namque] nam b

prium contradictoriarum est: ut proprietatem subcontrariarum refugiunt in eo quod simul verae esse non possunt, ita quoque et contrariarum proprietatem vitant in eo quod simul falsae non reperiuntur. habent ergo propriam naturam, ut neque falsae simul sint 5 neque verae. quare una ipsarum semper erit vera, semper altera falsa. impossibile est igitur, cum sit falsa negatio, non veram esse adfirmationem, et rursus cum sit falsa adfirmatio, negationem esse non veram. igitur nec hoc est dicere, quod utraeque non 10 verae sint. quod per hoc dixit quod ait: at vero nec quoniam neutrum verum est contingit dicere, id est non nobis contingit dicere, hoc est impossibile est dicere, quoniam neutrum verum est, scilicet quod adfirmationibus negationibusve proponitur 15 contingentibus scilicet et futuris. qui autem Aristotelen arbitrati sunt utrasque propositiones in futuro falsas arbitrari, si haec quae nunc dicit diligentissime perlegissent, numquam tantis raptarentur erroribus. neque enim idem est dicere neutra vera est quod di- 20 cere neutra vera est definite. futurum esse enim cras bellum navale et non futurum non dicitur quoniam utraeque omnino falsae sunt, sed quoniam neutra est <definite> vera aut quaelibet ipsarum definite falsa, sed haec quidem vera, illa falsa, non tamen una ipsa- 25 rum definite, sed quaelibet illa contingerent. his autem

1 contradictoriarum T²: contrarium SFE, contrariarum TE², contrariorum E¹, contradictionum S²F² 1. 2 subcontrariarum SFE (corr. E²) 2 refugiunt ego: refugiant codices esse verae F 5 sint simul E 7 semper om. F 13 id — dicere om. T non om. E¹ 14 verum om. F¹ 16. 17 aristotelem FE 20 est idem est E (corr. E²) 21 enim esse b 23 utraeque — falsae b: utraque — falsa codices (falso S, falsa S²) sint b est ego: sunt codices (sint S²) 24 definite ego add.: om. codices vera sit definite b aut b: ut codices falsa ego: sit falsa codices 25 illa] alia F 26 definite b: definita codices illarum b contingerent b: contingeret codices (continget F²)

adicit aliud quiddam dicens: si propositionum veritas ex rerum substantia pendet, ut quidquid verum est in propositionibus dicere hoc esse necesse sit, si verum est dicere, quoniam erit aliquid album, veritatem sequitur rei necessarius eventus. quod si dicat quisquamlibet illam rem cras albam futuram, si hoc verdixerit, cras ex necessitate alba futura est. sic igitur, si quis verum dicit neutram esse veram propositionum earum quae in futuro dicuntur, necesse est id quod dicitur et significatur ab illis propositionibus nec esse nec non esse. falsa enim et adfirmatione et negatione nec quod adfirmatio dicit fieri potest nec quod negatio. ergo ex necessitate neutrum fit, quod vel adfirmatio dicit vel negatio. ergo si dicat adfirmatio cras bellum navale futurum, quoniam falsa adfirmatio est, non erit cras bellum navale. rursus si idem neget negatio dicens non erit cras bellum navale, quoniam haec quoque falsa est, erit cras bellum navale. quare nec erit bellum navale, quia adfirmatio falsa est, nec non erit bellum navale, quia negatio. sed hanc ineptiam nec animus sibi ipse fingere potest. quis enim umquam dixerit rem aliquam ex necessitate nec esse nec non esse? quod ille scilicet dicit, qui dicit utrasque propositiones in futuro falsas existere.

Quae ergo contingunt inconvenientia haec sunt et huiusmodi alia, si omnis adfirmationis et negationis vel in his quae in universalibus

1 si *om.* S¹ 2 ut quidquid] inquit quod T 3 sit *ego*:
 est *codices* 4 est *om.* T¹ album aliquid T veritatem
 propositionis b 5 quis dicat E 6 uero F 7 sic] si E
 (*corr.* E²) 8 dicat b 13 sit SFE 15 adfirmatio] ne-
 gatio SFE (*corr.* S²F²), *del.* E², *om.* T 16 rursus — 18 na-
 vale *om.* F¹ 18 non erit SFE (*non del.* E²) navale *om.*
 S¹ 19 nec] non S nauale bellum T 20 negatio falsa
 est T 22 aliquam rem E 23 *alt.* nec *om.* S¹ 23. 24
 qui dicit] quidem SFE (*corr.* E²) 26. 27 omnes adfirmatio-
 nes et negationes E² 27 in his quae *om.* E¹

dicuntur universaliter vel in his quae sunt singularia necesse est oppositarum hanc esse veram, illam vero falsam, nihil autem utrumlibet esse in his quae fiunt, sed omnia esse vel fieri ex necessitate. quare non oportebit 5 neque consiliari neque negotiari, | quoniam si p. 368 hoc facimus, erit hoc, si vero hoc, non erit. nihil enim prohibet in millensimum annum hunc quidem dicere hoc futurum esse, hunc vero non dicere. quare ex necessitate erit 10 quodlibet eorum verum erat dicere tunc.

Omnia in futuro vel vera vel falsa esse definite in propositionibus arbitrantes impossibilitas ista consequitur: nihil enim neque ex libero voluntatis arbitrio neque ex aliqua possibilitate, neque ex casu quid- 15 quam fieri potest, si omnia necessitati subiecta sunt. quamquam quidam non dubitaverint dicere omnia ex necessitate et quibusdam artibus conati sunt id quod in nobis est cum rerum necessitate coniungere. dicunt enim quidam, quorum sunt Stoici, ut omnia 20 quaecumque fiunt fati necessitate proveniant, et omnia quae fatalis agit ratio sine dubio necessitate contingere. sed illa esse sola in nobis et ex voluntate nostra, quaecumque per voluntatem nostram et per nos ipsos vis fati complet ac perficit. neque enim, 25 inquit, voluntas nostra in nobis est, sed idem volumus idemque nolumus¹, quidquid fati necessitas imperavit, ut voluntas quoque nostra ex fato pendere

2 oppositarum] oppositionem SE, oppositionem eorum TΣX, oppositionis F 3 nihil] plus SFE (corr. S²F²E²)
 3. 4 supra utrumlibet scr. s. contingit E² 8 millesimum S²
 FTE²ΣX 10 quare quod S²F²TE²ΣX non erit F (non del. F²) 13 illa F (corr. F²) 16 sed b 17 non om. F
 dubitaverunt b 18 necessitate esse b et om. F¹ 20 ut om. b 21 proueniunt E (corr. E²), provenire b 22 ait T ex necess. E 23 sed] et? et om. T 28 facto T

probet atque demonstret, sed in tantum apud illum haec in rebus esse manifestum est, ut opinionem, qua quis arbitratur enuntiationes in futuro omnes esse veras, per hoc impossibile esse dicat, quod casum et possibilitatem liberumque evertat arbitrium. haec enim 5 ita constituta in rebus putat, ut non de his ulla opus sit demonstratione, sed impossibilis ratio iudicetur, quaecumque vel possibile vel casum vel id quod in nobis est conatur evertere. et casum quidem quemadmodum definita in propositionibus futuris veritas 10 destruat supra monstravit. nunc autem quemadmodum eadem ipsa veritas definita futurarum et contingentium propositionum tollat liberi arbitrii facultatem maxima vi argumentationis exsequitur dicens: huiusmodi cuncta contingere impossibilia, si quis unam 15 enuntiationis partem definite veram vel falsam esse confingat. sed nos secuti Porphyrium, cum huius disputationis expositionem coepimus, id quod prius dixit in singularibus et futuris ob hoc dixisse praediximus, quod facilius sit intellectus disputationis, 20 si haec prius in singularibus perspicerentur. de quibus singularibus diligentissime praelocutus nunc de universalibus universaliter praedicatis et quae in his fiunt contradictiones loquitur. ita enim dicit: si omnis adfirmationis et negationis vel in his quae 25 in universalibus dicuntur universaliter vel in his quae sunt singularia necesse est oppositarum hanc esse veram, illam vero falsam. Alexander autem in singularibus et futuris di- 29 xisse eum arbitratur, | tamquam si diceret in his fu- p.369

4 impossibile SFT 7 sed om. S¹ 18 caepimus F,
 cepimus T 22 diligetissime F (corr. F²) praelocutus
 om. F¹ 24 fiunt om. F, sunt F² 24. 25 omnes adfirma-
 tiones et negationes SF²E 25 in his om. T¹ 26 prius in
 om. F 27. 28 oppositorum SFE, oppositionem eorum op-
 positorum T 28 esse veram b: ueram esse *codices*

turis quae in generatione et corruptione sunt. sunt enim quaedam futura quae in generatione et corruptione non sunt, ut quod de sole vel de luna vel de ceteris caelestibus pronuntiatur. haec vero, quae
 5 sunt in rebus his quarum est et nasci et corrumpi natura, unam semper non necesse est veram esse, alteram falsam. sed neutram ego improbo expositionem, utraeque enim veracissima ratione firmantur. omnis autem sensus talis est, quo necessitatem solam in re-
 10 bus imperare destruit Aristoteles: omne quod natura est non frustra est; consiliari autem homines naturaliter habent; quod si necessitas in rebus sola dominabitur, sine causa est consiliatio; sed consiliatio non frustra est, natura enim est: non igitur potest in
 15 rebus cuncta necessitas. ordo autem se sic habet: quae ergo, inquit, contingunt inconuenientia haec sunt et huiusmodi alia, scilicet quoniam qui est in rebus casus evertitur, alia vero quoniam possibilitas et liberi arbitrii voluntas amittitur. et haec
 20 quomodo contingunt ipse secutus est dicens: si omnis adfirmationis et negationis vel in his quae in universalibus dicuntur universaliter vel in his quae sunt singularia necesse est oppositarum hanc esse veram, illam vero falsam, nihil au-
 25 tem utrumlibet esse in his quae fiunt, sed omnia esse vel fieri ex necessitate. tunc enim inconuenientia illa contingunt, si omnis adfirmatio et negatio definite vera vel falsa est sive in his contradictionibus quae in universalibus angulariter fiunt sive

4 hae E 6 naturam F (*corr.* F²) una S 6. 7 al-
 tera F 8 utrae S (*corr.* S²) enim *om.* F 9 enim F
 quo *ego*: quod *codices* 15 sic se F 18 conuertitur T
 alie S, alio F, aliae F² 19 emittitur S. (*corr.* S²) 20. 21
 omnes adfirmationes et negationes F² 23 oppositorum STE,
 oppositionem eorum F 27 contingit SFE (*corr.* E²) 29
 in *om.* T

in singularibus. tunc enim nihil est utrumlibet, sed ex necessitate omnia, quoniam veritatem et falsitatem propositionum rerum eventus ex necessitate consequitur. quare (ut ipse ait) non oportebit neque consiliari neque negotiari, quoniam si hoc facimus, erit hoc, si vero hoc, non erit. evertitur enim consiliatio, si frustra est, frustra autem eam esse dicit, quisquis in rebus solam ponit fati necessitatem. cur enim quisque consilium habeat, si nihil ex eo quod consiliatur efficiet, cum administret cuncta necessitas? 10 quare non oportebit consiliari vel, si quis consiliatur, negotiari non debet. negotiari autem est actu aliquid et negotio agere, non lucrum, sed aliquam causam vel actum. nihil enim ipse per actum suum consiliumque expediet, nisi fati necessitas iubet. docuit 15 autem quid esset consiliatio per hoc quod ait: quoniam si hoc facimus, erit hoc, si <vero> hoc, non erit. ita enim semper fit consiliatio, ut si sit Scipio, ita consiliabitur: si in Africam exercitum ducam, cladem Hannibalis ab Italia removebo: sin vero non ducam, non eripietur Italia. hoc est enim dicere: si hoc 20 facio, ut si in Africam exercitum ducam, erit hoc, id est eripietur Italia: sin vero hoc, id est si hic mansero, non erit hoc, non eripietur Italia. et in aliis omnibus rebus eodem modo. simul autem monstravit 25 in consiliis non esse necessitatem. si enim hoc, inquit, faciam, erit hoc, et si hoc, non erit. quod si necessitas in rebus esset, sive hoc quis faceret sive non faceret, quod necesse esset eveniret. quare quod consilii ratione fit non fit violentia necessitatis. ad- 30

1 nihil om. S¹F¹ est om. F¹ 5 negotiatori E 8
dicat F (corr. F¹) 9 quis b, quisquam? 16. 17 quoniam]
quod F 17 vero b: om. codices 18 fit] sit F sit del.
S²F² 19 affricam S 20 annibalis S 21—24 hoc est
— Italia om. F¹ 21 est om. S¹ 22 faciam b ut de-
lendum? 23 eripitur SF (corr. S²) 24 hoc, id est b

iunxit autem ei quod est consiliari neque negotiari
 et est ordo hoc modo: quare non oportebit ne-
 que consiliari, quoniam si hoc facimus, erit
 hoc, si vero hoc, non erit (nihil enim prohibet
 5 in millensimum annum hunc quidem dicere
 hoc futurum esse, hunc vero non dicere. quare
 ex necessitate erit quodlibet eorum verum
 erat dicere tunc) neque negotiari id est actum
 incipere atque negotium gerere. prior enim est con-
 10 siliatio, posterius negotium, sed negotium post con-
 siliationem posuit et cuncta quae ad consiliationis
 naturam addi oportebat post negotiationis interposi-
 tionem subdidit. est autem hoc modo: si omnia, in-
 quit, necessitas agit, non oportet consiliari, quoniam
 15 si hoc facimus proveniet nobis hoc, si vero hoc faci-
 mus, non proveniet. nihil enim prohibet frustra unum
 dicere, alterum negare dicentem: si hoc facimus, erit
 hoc aut non erit. quod enim eventurum est fiet, sive
 ille per consilium coniectet hoc posse fieri, si quid
 20 aliud fecerit, sive ille neget hoc posse fieri, si hoc
 quod dixit faciat. ex necessitate enim futurum est,
 quidquid unus ipsorum verum dixerit. quod si con-
 siliari omnino non oportet, nec negotiari oportebit id
 p. 370 est nullum incipere negotium. sive enim quis | inci-
 25 piat sive non incipiat, quod ex necessitate est sine
 ulla dubitatione proveniet. quare nihil alter homo
 altero distabit homine. eo enim meliores homines

1 autem *om.* F¹ neque negotiari S², negotiari F²: *om.*
ceteri 5 millesimum S²FTE² quidem] enim F (*corr.* F²)
 8 erat b, est S²: *om. codices* 11 ad *om.* S¹ 12 oportebit-
 S (*corr.* S²) T 13 subdit T ordo hoc b 14 agit] ait
 T (*corr.* T²) oportebit T (*corr.* T²) 15 proveniat S (*sed*
in ras.) 18 hoc *om.* S¹ 19 fieri posse F (*item* 20)
 etiam si E²B (*item* 20) quod F 19. 20 si quid — fieri
om. G¹ 21 dixi F (*corr.* F²) 25 quidquid b 27 ab
 altero b homines] enim S (*corr.* S²)

iudicamus, quod potiores sunt in consilio. sed ubi
 consiliatio frustra est cuncta necessitate faciente, ho-
 mines quoque inter se nihil differunt. ipsa enim con-
 siliatio nil differt utrum bona an mala sit, cum pro-
 ventus necessitas in fati administratione consistat. 5
 quare si boni consilii homines laude digni sunt, mali
 consilii vituperatione, non aliter hoc erit iuste, nisi
 malus actus malumque consilium et e contra bonum
 in nostra sit potestate et non in fato. cum enim
 nulla ex necessitate constringitur eventus rei, tunc et 10
 liberum voluntatis arbitrium, ut non sit fatali serviens
 necessitati. ergo neque qui in hoc mundo simplices
 rerum ordines posuerunt recipiendi sunt et hi qui in
 permixta hac mundana mole non permixtas quoque
 actuum causas accipiunt repudiandi. nam neque qui 15
 casu omnia evenire dicunt recte arbitrantur neque
 qui omnia necessitatis violentia fingunt sana opinione
 tenentur neque omnia ex libero arbitrio esse mani-
 festum est, sed horum omnium et causae mixtae et
 eventus. sunt enim quaedam ex casu, sunt aliqua ex 20
 necessitate, quaedam etiam videmus libero teneri iu-
 dicio. et actuum quidem nostrorum voluntas in nobis
 est. nostra enim voluntas domina quodammodo est
 nostrorum actuum et totius vitae rationis, sed non

1 potiores F: meliores ceteri sunt om. S¹F¹E 4 ni-
 hil FE 4. 5 prouentu FT (corr. F²), euentus E² 6 ho-
 minis E (corr. E²) 7 nisi S: nisi vel S² et ceteri (nisi ut
 ed. princ., an nisi si?) 8 e contrario b bonum consilium
 F 9 alt. in om. E¹ 10 constringitur ego: constringatur
 codices erit et S² et] est? 11 est arb. F², arb. est E²
 ut del. T² non sit] fit non T 12 modo S (corr. S²) T
 13 in om. F¹T¹ 14 mixta S (corr. S²) mole] modo S
 (corr. S²) 15 actuum S²F²: auctorum codices, actorum b
 15—17 qui—necessitatis om. F¹ 17 qui omnia b: quoniam
 codices (qui S²F²T²E²) uiolentiam E 19 mixtae sunt b,
 an 20 eventus sunt. sunt? 22—24 voluntas — nostrorum
 om. S¹ 24 orationis T

eodem modo eventus quoque in nostra est potestate. pro alia namque re aliquid ex libero arbitrio facientibus ex isdem veniens causis casus interstrepit. ut [cum] scrobem deponens quis, ut infodiat vitem, si
 5 thesaurum inveniatur, scrobem quidem deponere ex libero venit arbitrio, invenire thesaurum solus attulit casus, eam tamen causam habens casus, quam voluntas attulit. nisi enim foderet scrobem, thesaurus non esset inventus. quidam autem eventus nostris voluntatibus suppetit, quosdam impedit quaedam violenta
 10 necessitas. prandere enim vel legere et alia huiusmodi sicut ex nostra voluntate sunt, ita quoque eorum saepe ex nostra voluntate pendet eventus. quod si nunc imperare Persis velit Romanus, arbitrium
 15 quidem voluntatis in ipso est, sed hunc eventum durior necessitas retinet et ad perfectionem vetat adduci. itaque omnium rerum et casus et voluntas et necessitas dominatur nec una harum res in omnibus ponenda est, sed trium mixta potentia. unde fit ut peccantium consideretur magis animus potius quam eventus et puniatur animus non perfectio, idcirco quod voluntas quidem nobis libera est, sed aliquotiens perfectionis ordo retinetur. quod si omnia vel casu vel necessitate fierent, nec laus digna bene facientibus
 20 nec ultio delinquentibus nec leges ullae essent iustae, quae aut bonis praemia aut malis restituerent poenas. venio nunc ad illud, quod multis quaeritur modis, an divinatio maneat, si non omnia in rebus ex necessitate contingunt. nam quod in vera praedictione est,

3 hisdem *codices* 4 cum *uncis inclusi* demittens et
 5 demittere b 5. 6 inveniatur — thesaurum *om.* S¹ 11 et]
 uel F 18 dominantur b, domina? res harum T (*corr.* T²)
 20 magis *del.* E² 25 delinquentibus; E essent *om.* F¹
 26 constituerent? penas T 28 non *om.* T¹ 29 contin-
 gant b praedictione T²: praedicatione *ceteri*

idem est in scientia, et sicut cum quis verum prae-
 dicit quod vere praedicitur esse necesse est, ita quod
 quis futurum novit illud futurum esse necesse est.
 sed divinatio non omnia ut ex necessitate futura pro-
 nuntiat atque idcirco frequenter ita divinatur, quod 5
 facillime in veterum libris agnoscitur: hoc quidem
 eventurum est, sed si hoc fit non eveniet, quasi inter-
 cidi possit et alio modo evenire. quod si ita est, ne-
 cessitate non evenit. utrum autem, si omnia futura
 sciat deus, omnia esse necesse est, ita quaeramus. si 10
 quis dicat dei scientiam de futuris eventuum subsequi
 necessitatem, is profecto conversurus est, si omnia
 necessitate non contingunt, omnia deum scire non
 posse. nam si scientiam dei sequitur eventuum ne-
 cessitas, si eventuum necessitas non sit, divina scientia 15
 perimitur. et quis tam impia ratione animo torqueat-
 ur, ut haec de deo dicere audeat? sed fortasse quis
 dicat, quoniam evenire non potest, ut deus omnia fu-
 tura non noverit, hinc evenire ut omnia ex necessitate
 sint, quoniam deo notitiam rerum futurarum tollere 20
 nefas est. sed si quis hoc dicat, illi videndum est,
 quod deum dum omnia scire conatur efficere omnia
 nescire contendit. binarium enim numerum esse in-
 parem si quis se scire proponat, non ille noverit, sed
 potius nescit. ita quod non est potentiae nosse se id 25

1 in E²: *om. ceteri* rerum S (*corr. S²*) 1. 2 prae-
 dicat F, praedicet T (*corr. F²T²*) 4 diuinatio S²F²: diuinati
 F, diuinitati *ceteri supra* non *scr. s. necesse est* E² non
 novit sic b omnia assunt E³ 4. 5 pronuntiat S²F: pro-
 nuntiet SF² *et ceteri* 6 libris ueterum F 7. 8 interdicti b
 10 est] sit F² 11 de scientia *codices (corr. S²F²E²)* 11.
 12 euentuum — necessitatem E²: euentum — necessitate *co-*
dices 12 his B is profecto] ipse quoque G (*corr. G²*)
 conuersutus S (*corr. S²*), confessurus G²TE² 13 ex necessitate F
 contingunt T 14 si E¹: *om. ceteri* 16 impiam rationem T 16.
 17 torqueat SFT (*corr. S²*), animum torqueat *ed. princ.* 22
 quod] ne et 23 contendat? 25 se] sed FE, *delendum?*

arbitrari nosse potius inpotentiae est. quisquis ergo dicit deum cuncta nosse et ob hoc cuncta ex necessitate esse futura, is dicit deum ex necessitate eventura p. 371 credere, quaecumque ex necessitate non eveniunt. nam 5 si omnia ex necessitate eventura | novit deus, in notione sua fallitur. non enim omnia ex necessitate eveniunt, sed aliqua contingenter. ergo si quae contingenter eventura sunt ex necessitate eventura noverit, in propria providentia falsus est. novit enim futura deus non ut ex necessitate evenientia, sed ut 10 contingenter, ita ut etiam aliud posse fieri non ignoret, quid tamen fiat ex ipsorum hominum et actuum ratione perciscat. quare si quis omnia ex necessitate fieri dicat, deo quoque benivolentiam subripiat necesse 15 est. nihil enim illius benignitas parit, quandoquidem cuncta necessitas administrat, ut ipsum dei benefacere ex necessitate quodammodo sit et non ex ipsius voluntate. nam si ex ipsius voluntate quaedam fiunt, ut ipse nulla necessitate claudatur, non omnia ex necessitate contin- 20 gunt. quis igitur tam inpie sapiens deum quoque necessitate constringat? quis omnia ex necessitate fieri dicat, <si> ista quoque vis impossibilitatis eveniet? quare ponendum in rebus est casu quaedam posse et voluntate effici et necessitate constringi et ratio, quae utrumvis 25 horum subruit, impossibilis iudicanda est. non igitur inmerito Aristoteles ad impossibilem rationem perducit dicens et possibilitatem et casum et liberum arbitrium deperire, quod fieri nequit, si omnium futu-

1 potius *om.* TE¹ 3 is] his S (*corr.* S²) eventura *ego*:
 uentura *codices* 7 contingenter (*item* 7. 8) FT (*corr.* T²)
 9 propria *om.* S¹ autem? 10 *alt.* ut *om.* S¹ 11 contin-
 gentia T (*corr.* T²), contingenter F 17 fit FTE (*corr.* E²)
 et *om.* *ed. princ.* 19 laudatur SF'T (*corr.* S²F²) 21 quis
ego: qui si *codices* 22 si *ego add.*: *om. codices* impossibilitas
 FE (*corr.* E²) 24 effici S²: efficere *ceteri* (fieri?) *pr.* et] et
 non, nec? ratio *ego*: oratio *codices* 26 impossibile T
 28 deperi si? S (*corr.* S²), deperire, si? si *om.* S¹F¹E¹T

rarum enuntiationum una semper vera est definite, falsa semper altera definite. harum enim veritatem et falsitatem necessitas consequitur, quae et casum de rebus et liberum subiudicat arbitrium. unde nunc quoque idem repetens dicit: nihil impedire, utrum aliquis ante mille annos dicat aliquid futurum esse an alius neget. non enim secundum dicere vel negare cuncta facienda sunt vel non facienda, sed si necesse est dicentem vel negantem res quoque adfirmatas vel negatas subsequi, [etiam si illi non dicant] quae illis dicentibus evenire necesse erat, etiam non dicentibus evenire necesse est. dicit autem hoc modo:

At vero nec hoc differt, si aliqui dixerunt contradictionem vel non dixerunt; manifestum est enim, quod sic se habent res, et si <non> hic quidem adfirmaverit, ille vero negaverit; non enim propter negare vel adfirmare erit vel non erit nec in millensimum annum magis quam in quantolibet tempore. quare si in omni tempore sic se habebat, ut unum vere diceretur, necesse esset hoc fieri et unumquodque eorum quae fiunt sic se haberet, ut ex necessitate fieret. quando enim vere dicit quis, quoniam erit, non potest non fieri et quod factum est verum erat dicere semper, quoniam erit.

2 falsa — definite *om.* S¹ 4 subripiat T, subducat b
 7 non TB: non est *ceteri* secundum *ego*: propter B, ut propter E², in T, fit *ceteri* (sic S²F²) facit et 8 cuncta quae *ed. princ.* 10 etiam — dicant *uncis inclusi ut interpretationem vv.* etiam non dicentibus, *cf. p. 231, 24, 25* 11. 12 necesse — evenire *om.* T 13 dixerit E (*item* 14) 14 contradictionem b: negationem *codices* 15 quoniam E habeat FGΣΧ (*corr.* G²), habeant Χ² et *ed. princ.*: uel *codices*, etiam b non *add.* b: *om. codices* 17 negare vel *adf.* ΣΧ: *adf.* uel negare *ceteri* 18 annum *om.* SE¹ 20 tempore *om.* S¹ habeat TE?Χ² (*corr.* T²E²), haberet E¹ 21 et? *eras. in* E, *om.* SFT 22 enim eorum E² habere FΣΧ (*corr.* Σ²) 23 fierent omnia E³ 13—26 At

Eventus necessariarum rerum Aristoteles non ex praedicientium veritate, sed ex ipsarum rerum natura considerans inquit: licet necesse sit, quisquis de re aliqua vera praedixerit, rem quam ante praenuntiaverit evenire, non tamen idcirco rerum necessitas ex praedictionis veritate pendet, sed divinandi veritas ex rerum potius necessitate perpenditur. non enim idcirco esse necesse est, quoniam verum aliquid praedictum est, sed quoniam necessario erat futurum, idcirco de ea re potuit aliquid vere praedici. quod si ita est, eveniendi rei vel non eveniendi non est causa is qui praedicit futuram esse vel negat. non enim adfirmationem et negationem esse necesse est, sed idcirco ea esse necesse est quae futura sunt, quoniam in natura propria quandam habent necessitatem, in quam si quis incurrerit, verum est quod praedicit. ergo si quaecumque nunc facta sunt verum de his fuisset dicere quoniam erunt, sive ille dixisset sive non dixisset, haec quae nunc facta sunt erant ex necessitate futura. non enim propter dicentem vel negantem in rebus necessitas est, sed propter rerum necessitatem veritas in praenuntiatione vel falsitas invenitur. quare si etiam ea quae nunc facta sunt vere potuissent praedici quoniam erunt et his ita positis rem necesse esset evenire, sive illi praedicerent sive non praedicerent, necesse est omne quod fit ex p. 372 necessitate esse futurum | et nihil omnino utrumlibet

uero nec hoc differt si aliqui dixerint negationem uel non dixerint et cetera usque quod futurum uerum erat dicere quoniam erit B
 1 necessarium TE (*corr.* T²E²) eventum necessarium b
 3 considerat T (*corr.* T²) G² inquit ego: quod *codices* (inquit quod S²), ait quod b libet E 4 vere b 4.5 pronunt. b
 5 dicit euenire E² non *om.* S (6 non pendet S²) 8. 9 praedictatum SFE 12 his FE (*corr.* F²E²) praedictet T (*corr.* T²)
 rem fut. b 13 propter adf. S²E² vel b 15 propriam FE (*corr.* F²) 16 quam] qua FE 18 fuisse FE, fuit E²
 19 nunc] non F (*del.* F²) 22 pronuntiatione F 24 dici SFE

in rebus est. namque si nihil necessitatem rerum adiuvat divinatio et nihil interest, utrum quis praedicat futurum esse aliquid an neget an nullus omnino aliquid nec in adfirmatione nec in negatione praedicat, manifestum est quoniam nec de eo ulla distantia est, 5 sive quis ante quamlibet multum tempus aliquid eventurum vere esse praedixerit sive ante quamlibet paucos dies vel horas vel momenta. nihil enim interest: sive enim quis ante mille annos praediceret, quod ex necessitate esset futurum, sive ante annum vel men- 10 sem vel diem vel horam vel momentum, de necessitate rei eventurae nihil moveret. quod enim nihil interesset utrum praediceretur an non praediceretur, nihil quoque interest an iuxta praedicatur an longius. quod si haec ita sunt et omnia quaecumque evenerunt 15 futura fuisse necesse est, totum liberum arbitrium perit, totus casus absumitur, rerum possibilitas praeter necessitatem omnis excluditur. simul autem Aristoteles praenuntiationem eventumque coniungens rerum necessitatem ex ipsa propositionum veritate 20 confirmat dicens: si haec ita sunt, ut in omni tempore sic se haberet unumquodque quod factum est, ut hoc ipsum vere praediceretur, necesse esset hoc fieri, id est necesse esset quod praedictum vere est evenire. unumquodque enim eorum quae fiunt et vere 25 praedicuntur sic se habet, ut ex necessitate fiat. hoc autem cur fiat haec ratio est: quod enim vere quis dicit, fieri necesse est. illa enim veritas ex rerum

2 adiubat SE (*corr.* S²E²) 6 siue enim si *codices* (si vere? enim si T, *corr.* T²), enim si *del.* S²F², si *del.* E¹
aliquod F 7 sive T: *om.* *ceteri* (uel S²F², aut E²), utrum
— an? 8 enim *om.* E¹ 10 esse T (*corr.* T²) 12 quod]
si S², quod si T 13 interest S² praedicetur (*bis*) STE
14 iusta S (*corr.* S²) praedicetur T 16 fuisse] euenisse F
17 cassus F 17. 18 propter E² 21 in *om.* S 28 ne-
cesse] factum S

necessitate procreatur. quod si etiam id quod factum est veraciter praenuntiaretur futurum, nulla esset dubitatio omnia ex necessitate provenire. quod si hoc, inquit, est impossibile (videmus enim quasdam res ex
 5 principio liberi arbitrii et ex nostrorum actuum fonte descendere), quid dubitamus frivolum rationem omnium necessitatis excludere nec dilectum humanae vitae interpositione necessitatis absumere? quae enim erit
 10 illa discretio inter homines, si liberi arbitrii iudicium perit? cur postremum leges conditae, cur publice iura responsa sunt? cur instituta moresque, publici et privati actus constitutionibus principum et iudiciorum nexibus continentur, si certum est nihil humanis
 15 licere propositis? frustra enim cuncta sunt, si liberum arbitrium non est. leges enim et cetera ad continentendos animos hominum conditas scimus. quod si se ipsi animi non regunt et eos aliqua quaedam violentia necessitatis inpellit, dubium non est quin vacuae istae leges sint, quae nihil sponte facientibus proponuntur.
 20 sed haec quam sint impossibilia ipse Aristoteles probat, cuius recta sententia neque casum neque necessitatem neque possibilitatem in utraque parte naturae neque liberum tollit arbitrium, sed cuncta permiscens rebus pluribus mundum compositum non arbitratur simplici vel casu vel necessitate vel liberae
 25 voluntatis iudicio contineri.

2 praenuntiaretur b: pronuntiaretur *codices* 4 enim
 om. F¹ 5 praentipio (*sic*) S (*corr.* S²) 6 frivolum SE
 (*corr.* S²E²) omnium rerum b 7 de necessitate E²
 nec ego: et *codices* dilectum T²G²E¹, dilectum E² 8 in-
 ter positionem N, interpositioni F assumere S², non absumere E²B² 10 publica T (*corr.* T²) 11 cur responsa E²
 publici F 12 principium (*sic*) T 13 conantur S (*corr.* S²)
 15 et om. T 16 condita *ed. princ.* 19 sunt T 22 utramque partem?
 23 neque om. T¹ 25 casus vel necessitatis
 F¹T (*corr.* F²)

Quod si haec non sunt possibilia: videmus enim esse principium futurorum et ab eo quod consiliamur atque agimus aliquid.

Inpossibilia, inquit, ista sunt ut omnia ex necessitate proveniant. sumus enim quorundam nos ipsi 5 quoque principia et animus noster ratione formatus actionesque nostrae ea ratione directae quarundam rerum principium tenent. sic enim id quod in nobis est habere videmur: nullo extra inpediente vel cogente ad quod nobis videtur ratione iudicante prosi- 10 limus. nec omnia necessitatibus subripienda sunt. omnium namque animalium genus in eo quod animalia sunt subiectum est aliud naturae, aliud caelestibus siderum cursibus, aliud rationi quoque mentis et animi cogitationi. arbores namque et animalia in- 15 rationabilia illae quidem tantum naturae subiectae sunt, pecudes vero etiam caelestium decretis. homines autem et naturae et sideribus et propriae voluntati subiecti sunt. multa enim natura dominante vel facimus vel patimur, ut mortem vel huiusmodi habitu- 20 dinem corporis. multa secum rerum ipsarum necessitas trahit, ut ea quae cum facere velimus, non tamen facere valeamus. multa autem dat liberum voluntatis arbitrium, quae nobis volentibus fiunt [ut fierent si velimus]. unde fit ut natura quae motus 25

1 haec non ΣΧ: non haec *ceteri* sint Χ videmur
 S²EΣ²Χ (corr. Χ²) 2 esse] et ΣΧ esse et Σ²Χ 5
 quarundam FTE, quaedam E² 6 armatus F 8 si sic S²
 F², si? 9 se habere E², habere sese S²F² videmur *ego*:
 dicitur *codices*, dicimur T² nulloq; E² 10 ad id? 14 quodque
codices (corr. S²F²E²) 15 et quaedam E² 16 illae — sub-
 iectae *ego*: illa — subiecta *codices* 24 nobis uobis J (uobis
 del. J²) fiunt ut *om.* J (ut *add.* J¹) ut non B 25 uel-
 lemus E²B 24. 25 ut — velimus *uncis inclusi ut interpre-*
tationem vv. nobis volentibus fiunt, *nisi corrigere malis*: et
 (vel?) non fiunt (fient?), si nolimus. quae non fierent, nisi
 vellemus b, cf. p. 227, 10

est principium et liberi arbitrii facultate animi ratione
 participet. anima vero velut inligata corporibus, qui-
 bus natura dominatur, | imaginationibus et cupidita-
 tibus et iracundiae ardoribus ceterisque, quae adferunt
 5 corpora, ex ipsa cui inligata est natura participat.
 cuncti autem divinae providentiae subiecti ex illa
 quoque divinorum voluntate pendemus. itaque nec
 caelestium necessitas tota subruitur nec casum dispu-
 tatio haec de rebus eliminat et liberum firmat arbi-
 10 trium. sed haec maiora sunt quam ut nunc digne
 pertractari queant. sumus igitur nos quoque rerum
 principia et ex nostris consiliis atque actibus in rebus
 plura consistunt. quod si ea quae per hanc rationem
 auferuntur perspicua sunt, quod vero ponitur id est
 15 adfirmationem et negationem omnem in futuro veram
 esse non aëque perspicuum est, cur dubitamus men-
 dacem subterfugere rationis viam et tenere ea quae
 cum vera sunt tum manifesta sunt repudiatis his,
 quae nec veritate ulla firma sunt nec perspicuitate
 20 clarescunt? et quoniam supra iam dixerat: quare
 non oportebit neque consiliari neque nego-
 tiari, nunc hoc reddidit ad id quod ait consiliari
 dicens esse principium futurorum et ab eo quod
 consiliamur; ad id quod ait neque negotiari red-
 25 didit id quod subiecit atque agimus. quare tanta
 brevitate oratio constricta est, ut in ea teneatur ra-
 tionis ordinisque necessitas.

Et quoniam est omnino in his quae non
 semper actu sunt esse possibile et non, in

1 principio *codices* (corr. S²F²E²) et animi S²F²
 2 vero *om.* F¹ 7 pedemus T 11 quaeant S 14 affe-
 runtur S²F² 18 sint S (corr. S²) F², *om.* b tum b: tunc
codices manifestum est T 21 oporteret T (corr. T¹)
 22 hoc *om.* F¹ id *add.* E²: *om. ceteri* neque consiliari E²
 23 et *del.* F² 25 atque b: ad id quod *codices* (ad *del.* S²
 F²) agimus aliquid? tenta S (corr. S²) 29 et non et
 ΣΧ

quibus utrumque contingit et esse et non esse, quare et fieri et non fieri. et multa nobis manifesta sunt sic se habentia, ut quoniam hanc vestem possibile est incidi et non incidetur, sed prius exteretur. similiter autem et 5 non incidi possibile est. non enim esset eam prius exteri, nisi esset possibile non incidi. quare et in aliis facturis, quaecumque secundum potentiam dicuntur huiusmodi: manifestum est, quoniam non omnia ex necessitate 10 vel sunt vel fiunt, sed alia quidem utrumlibet et non magis vel adfirmatio vel negatio, alia vero magis quidem <et> in pluribus alterum, sed contingit fieri et alterum, alterum vero minime. 15

Continuus quidem sensus est ex superioribus hoc modo: supra enim ait quod si haec non sunt 20
possibilia id est ut omnia necessitas administret: videmus enim a nobis quoddam esse principium futurorum et a nostris actibus atque consiliis: his 20
illud addidit: quoniamque sunt aliqua quae possibilia quidem sunt esse cum non sint et non esse cum sint. haec etiam simul auferuntur, si necessitas in omnibus dominetur. et sensus quidem cum superioribus ita coniunctus est, quid autem habeat argumentationis 25
tota sententia, hoc modo perspiciendum est: possibile esse dicitur quod in utramque partem facile naturae suae ratione vertatur, ut et cum non sit possibile sit

1 *alt. et om. F* 3 *sese ΣX* 4. 5 *incidetur — exteretur b: inciditur — exteritur codices* 5 *autem om. F*
6 *enim] eam S (corr. S²)* *esset possibile TX²* 8 *futuris X²* 12 *negatio ΣX: negatio vera est X² et ceteri* 13 *et b: om. codices* 14 *alterum ad alterum F, alterum //// alterum E* 16 *est om. T¹* 17 *haec non b: non haec codices*
19 *quiddam codices (corr. E²)* 21 *quoniam quae SFE (corr. E²), quoniam quia S², quae del. F²* 26 *modo om. F¹* 28 *et ego: nec codices (del. S²F²E²)*

esse nec cum sit ut non sit res ulla prohibeat. ita ergo et quod possibile dicimus a necessitate seiungimus. aliter enim dicitur possibile me esse ambulare cum sedeam, aliter solem nunc esse in sagittario et
 5 post paucos dies in aquarium transgredi. ita enim possibile est ut etiam necesse sit. possibile autem dicere solemus, quod et cum non sit esse possit et cum sit non esse iterum possit. si quis ergo omnia necessitati subiecerit, ille naturam possibilitatis inter-
 10 cipit. tres sunt ergo sententiae de possibilitate. Philo enim dicit possibile esse, quod natura propria enuntiationis suscipiat veritatem, ut cum dico me hodie esse Theocriti Bucolica relecturum. hoc si nil extra prohibeat, quantum in se est, potest veraciter prae-
 15 dicari. eodem autem modo idem ipse Philo necessarium esse definit, quod cum verum sit, quantum in se est, numquam possit susceptivum esse mendacii. non necessarium autem idem ipse determinat, quod quantum in se est possit suscipere falsitatem. impos-
 20 sibile vero, quod secundum propriam naturam numquam possit suscipere veritatem. idem tamen ipse contingens et possibile unum esse confirmat. Di-
 odorius possibile esse determinat, quod aut est aut erit; impossibile, quod cum falsum sit non erit verum;
 25 necessarium, quod cum verum sit non erit falsum;
 p. 374 non necessarium, | quod aut iam est aut erit falsum. Stoici vero possibile quidem posuerunt, quod susceptibile esset verae praedicationis nihil his prohibentibus, quae cum extra sint cum ipso tamen fieri con-

5 aquario *codices* (corr. T²) 6 etiam esse b 7 *prius*
 et om. S, del. F² alt. et] nec F² 8 possit iterum T (corr. T²) 10 vero? filo *codices* (item *infra*) 11 a natura F²
 13 nihil T 16 esse] autem T (corr. T²) 17 posse S (corr. S²) mandatis S (corr. S²), mendacis F (corr. F²)
 18 ipse esse E² 29 quae — p. 235, 4 ratione om. F¹

tingunt. impossibile autem, quod nullam umquam
suscipiat veritatem aliis extra eventum ipsius prohi-
bentibus. necessarium autem, quod cum verum sit
falsam praedicationem nulla ratione suscipiat. sed si
omnia ex necessitate fiunt, in Diodori sententiam 5
non rectam sine ulla dubitatione veniendum est. ille
enim arbitratus est, si quis in mari moreretur, eum
in terra mortem non potuisse suscipere. quod neque
Philo neque Stoici dicunt. sed quamquam ista non
dicant, tamen si unam partem contradictionis eventu 10
metiuntur idem Diodoro sentire coguntur. nam si,
quisquis in mari mortuus est, illum necesse fuit in
mari necari, impossibile eum fuit mortem in terra
suscipere. quod est perfalsum. atque haec omnia
impossibilia subire coguntur, quicumque cum definite 15
alteram contradictionis partem in futuro veram esse
contendunt, solam necessitatem in rebus esse dicunt.
neque enim, si quis naufragio periit in pelago, idcirco
si numquam navigasset immortalis in terra futurus
fuisset. at ergo non ex eventu rerum, sed ex natura 20
eventus ipsos suscipientium propositionum contra-
dictiones iudicandae sunt. si enim mihi omnia nunc
suppeditent ut Athenas eam, etiamsi non vadam,
posse me tamen ire manifestum est; et cum iero po-
tuisse non ire, id quoque apud eos qui eventus ex 25
rerum natura recta ratione diiudicant indubitatum est.

1 numquam STE (corr. S²E²) 3 verum om. S 4
nulla ratione] non F post suscipiat definitio non necessari
excidisse videtur 5. 6 sententia — recta S 6 ulla om. F
7 mari om. T¹ mareretur T (mare moreretur T²), morareretur
(sic) S (moriretur S²) 9 istoici SF (corr. S²) 11 idem cum E
12 quis F² mare FTE est om. S¹ 13 eum] enim F
15 cum del. S² 17 esse dicunt ego: indicunt codices (indi-
cant G, corr. G²), inducunt b indicunt in rebus T (corr. T²)
18 periit b: perit codices 19 futurum F 20 ergo] uero E²
non] nunc S (corr. S²) 22 mihi om. T¹ nunc b: non
codices 23 subpeditent T

non ergo id est possibile ut sit necessarium, sed quamquam quod necessarium est possibile sit, est tamen alia quaedam extrinsecus possibilitatis natura, quae et ab impossibili et a necessitate seiuncta sit.

5 Aristoteles enim hanc habet opinionem de his quae semper esse necesse est. ea enim putat nullam habere ad contraria cognitionem: ut nix quoniam semper est frigida numquam calori coniuncta est. ignis quoque numquam frigori cognatus est, idcirco quod semper in frigoris contrarietate versatur id est in calore.

10 omnia ergo quaecumque sunt necessaria nullam ad contraria earum qualitatum, quas ipsa retinent, habent cognitionem. quod si quam cognitionem haberet ignis ad frigus, frustra esset illa cognatio numquam

15 igne in frigus qualitatem vertente. sed novimus nihil proprium natum frustra naturam solere perficere. ergo illa sint posita necessaria quaecumque ad contraria nullam habent cognitionem. quaecumque autem habent illa sunt non necessaria, sed quoniam ad

20 utramque partem contrarietatis naturali quadam cognitione videntur esse coniuncta, idcirco in utraque parte eorum eventus possibilis est: ut lignum hoc potest quidem secari, sed nihilo tamen minus habet ad contraria cognitionem, potest enim non secari, et

25 aqua potest quidem calescere, sed nihil eam prohibet frigori quoque esse coniunctam. et universaliter di-

1 id] idem E (corr. E²) id possibile est T 4 sunt
 SFEG (corr. S²F²E²G²), est b 5 Aristotelis FT habens
 hanc T habet ego: habens *codices* (Aristotelis — habemus?)
 6 enim *del.* S²E² 7 contrariam FE (corr. F²) *item infra*
 12 contraria earum ego: *contrariarum codices* (contrarium G,
 corr. G², contraria S²) qualitatum S²GT: qualitatem SFE,
 qualitates E² ipsa G²TE²: ipse *ceteri* retinet SFEG (corr.
 S²F²E²G²) 13 habere F 14 ad E: ac *ceteri* illa esset T
 15 ignem SFTE (corr. S²F²E²) qualitate FT (corr. F²)
 uertentem E (corr. E²) 16 natura FT 19 non sunt b
 20. 21 naturales — cognationes SF (corr. S²F²) 23 nichilo E

cere est: quaecumque neque semper sunt neque semper non sunt, sed aliquotiens sunt, aliquotiens non sunt, ea per hoc ipsum quod sunt et non sunt habent aliquam ad contraria cognationem. haec autem impossibilium et necessariorum media sunt. impossibile enim numquam esse potest, necessarium numquam non esse: inter haec propria quorundam natura est, quae horum utrorumque sit media, quae et esse scilicet possit et non esse. ergo hoc nunc dicit: videmus, inquit, in his quae non semper actu sunt (illa autem non semper actu sunt, quae ad utraque contraria habent cognationem: <ut> ignis semper actu calidus est, aqua vero non semper) quocirca videmus in his quae non semper actu sunt esse quaedam possible et non, id est ut et sint et non sint. quod in his evenit in quibus utrumque contingit id est et esse et non esse, ut aquam et esse calidam et non esse calidam, fieri quoque calidam et non fieri. multaque nobis perspicua sunt ita sese habentia, ut in utraque parte eventus sine ullo alicuius rei impedimento vertatur, ut vestem quam possibile est quidem secari, sed fortasse ita contingit, ut non ante ferro dividatur, quam eam exerat vetustas. et hoc fieri potest, ut quaelibet vestis non ferro potius minutatim eat quam usu ipso exeratur. similiter autem non solum eam secari <sed etiam non secari> possibile est. non enim esset eam prius exteri quam secari, nisi prius possibile esset non secari. cum enim

2 aliqu. quidem sunt T 3 quod] non S (corr. S²) 8 sint T² qui F 9 possint T² 12 cognationem] contrarietatem SFE (corr. S²F²E²) ut ego add.: om. codices 13 si videmus SF (si del. S²) 15 et non id est del. E² sit (bis) FE (corr. E²) 17 alt. et om. E¹ ult. et om. T 20 in om. S¹ 21 quam] hanc? quamlibet? 25 — 28 hunc locum, quem ego restitui, codices ita mancum et turbatum exhibent: similiter autem non solum eam secari possibile est eam (sed eam S²E², possibile

p.375 exteritur, non secatur. hoc autem in quibus eveniat
 universaliter | monstrat. evenit hoc enim, inquit, in
 facturis. facturae autem sunt, in quibuscumque gene-
 ratio est atque corruptio. sive enim quid natura fiat
 5 sive arte, in his a faciendo facturam dixit. in his
 ergo facturis alia quidem potestate sunt, alia actu: ut
 aqua calida quidem est possibilitate, potest enim fieri
 calida, frigida vero actu est, est enim frigida. hoc
 autem actu et potestate ex materia venit. nam cum
 10 sit materia contrarietatis susceprix et ipsa in se
 utriusque contrarietatis habeat cognationem, si ipsa
 per se cogitetur, nihil eorum habet quae in se suscipit
 et ipsa quidem nihil actu est, omnia tamen potestate.
 suscipiens autem contraria quamquam unam habeat
 15 contrarietatem, habet tamen et alteram simul, sed
 non actu, ut in eadem aqua. huius enim materia et
 caloris susceprix est et frigoris, sed cum utrumlibet
 horum suscepit vel calorem vel frigus, est quidem,
 si ita contigit, calida, est etiam simul frigida, sed non
 20 eodem modo. nam fortasse actu calida est, frigida
 potestate. ergo quod potestate est in rebus ex ma-
 teria venit. alioquin divinis corporibus nihil omnino
 est potestate, sed omne actu: ut soli numquam est
 lumen potestate, cui quidem nulla obscuritas, vel toto
 25 caelo nulla quies. ita sese ergo habent ex materia,
 ut omnia ipsa essent potestate, nihil autem actu, ar-
 est possibile est etiam eam T) prius exteri quam secari. non
 enim esset eam possibile non secari, nisi prius possibile esset
 exteri.

2 enim om. T 9 fieri ex b 12 habeat S 14 autem
 del. S² 16 in del. E² 18 eorum E (corr. E²) 19 con-
 tingit T 23 namq; numquam E (namq; del. E²) 23. 24
 lumen est B 24 cui quidem nulla ego: quidem ulla SFE
 (cui nulla S²F²) GNJ, actu quidem nulla G²T, sed actu nec
 potestate quidem ulla E²B 25 nullo S (corr. S²) qui es?
 S (qui est S²) ergo sese b 26 autem om. T 26 sq.
 arbitrato naturae ego: introitur natura codices (introitur ante
 actu B), intellegitur sed natura S²B²

bitratu naturae, quae in ipsa materia singulos pro
 ratione distribuit motus et singulas qualitatum pro-
 prietates singulis materiae partibus ponit, ut alias
 quidem natura ipsa necessarias ordinarit, ita ut quam-
 diu res illa esset eius in ipsa proprietas permaneret, 5
 ut igni calorem. nam quamdiu ignis est, tamdiu
 ignem calidum esse necesse est. aliis vero tales qua-
 litates adposuit, quibus carere possint. et illa quidem
 necessaria qualitas informat uniuscuiusque substantiam.
 illa enim eius qualitas cum ipsa materia ex natura 10
 coniuncta est. istae vero aliae qualitates extra sunt,
 quae et admitti possunt et non admitti. atque hinc
 est generatio et corruptio. ex natura igitur et ex
 materia ista in rebus possibilitas venit. qua in re
 casus quoque aliquando subrepat, quae est indetermi- 15
 nata causa et sine ulla ratione cadens. neque enim
 natura est quae frustra nil efficit nec arbitrium libe-
 rum quod in iudicio et ratione consistit, sed extra
 est casus, qui propter aliam rem quibusdam factis
 ipse subitus et improvisus exoritur. ex hac autem 20
 possibilitate etiam illa liberi arbitrii ratio venit. si
 enim non esset fieri aliquid possibile, sed omnia aut
 ex necessitate essent aut ex necessitate non essent,
 liberum arbitrium non maneret. recte igitur nec
 omnia casu ut Epicurus nec necessitate omnia ut 25

1 sed natura F², naturaque quae E² materia est E²
 2 distribuere *codices* (corr. S²F²E²) 2. 3 propositionum
 qualitates T² 4 ordinari NFT (corr. F²) 6 calor b
 est ignis E 7 calidum ignem T alii S (corr. S²)
 vero rebus b 8 possit SFE 10 ex] ex ipsa F (ipsa *del.*
 F²) 12 admitti (*bis*) b: amitti *codices* hic S (corr. S²)
 12. 13 hinc est *om.* T¹ 13 corruptio S, corr. S² *alt.* ex
del. S² 14 quare in SF² 18 in *om.* T¹ oratione T
 (corr. T¹) 20 ex *ego*: et ex *codices* 22 non *om.* T¹
 25 ut et EN nec *om.* S¹FEG¹N ex necessitate T,
 omnia ex necessitate F (ex *del.* F²) ut] et SFG (corr.
 S²F²G²)

Stoicus nec rursus omnia libero arbitrio fieri proposuit, sed cuncta permiscens in permixto mundo permixtas quoque rerum causas esse proposuit, ut aliae quidem ex necessitate, aliae vero casu vel libero arbitrio vel postremo possibilitate contingerent. quorum omnium unum nomen est utrumlibet, vel in casu vel in voluntate vel in possibilitate. sed horum divisionem facit. nam eorum quae sunt utrumlibet alia sunt quae aequaliter se ad adfirmationem et negationem habent, ut est lecturum me esse hodie Vergilium et non lecturum: utroque enim modo utrumque est. hoc est enim quod ait et non magis vel adfirmatio vel negatio. aequaliter enim et possum legere Vergilium nunc et possum non legere. alia vero sunt quae non se aequaliter habeant, sed quamquam in una re frequentius eveniat, non tamen prohibitum est in altera provenire, ut in eo quod est hominem in senecta canescere. in pluribus quidem hoc contingit, sed contingit fieri et alterum, id est ut non canescat, alterum vero minime, id est ut canescat. ita igitur et ex possibilitate et ex casu et ex libero arbitrio contradictionem in una parte de futuro definite non esse veram vel falsam firmissima et validissima argumentatione constituit. his autem adicit hoc:

Igitur esse quod est, quando est, et non esse quod non est, quando non est, necesse est; sed non quod est omne necesse est esse nec quod non est necesse est non esse. non enim idem est omne quod est esse necessario, quando est, et simpliciter esse ex necessitate.]

1 istoicus SFEN (corr. S²F²E²), Stoici? 5 possibilitate
 — 6 alt. vel om. F 9 ad om. F 11 utroque] aequali? 12
 enim est T 15 habent T (corr. T¹) 16 res? eveniant S²
 20. 21 id est ut canescat del. E² 23. 24 firmissimam et validissimam argumentationem SFE, per firm. etc. b 29 nec om. S 31 ex] et ex SFTE (et del. S²E²)

Duplex modus necessitatis ostenditur: unus qui p. 376
 cum alicuius accidentis necessitate proponitur, alter
 qui simplici praedicatione profertur. et simplici qui-
 dem praedicatione profertur, <ut> cum dicimus solem
 moveri necesse est. non enim solum quia nunc mo- 5
 vetur, sed quia numquam non movebitur, idcirco in
 solis motu necessitas venit. altera vero quae cum
 condicione dicitur talis est: ut cum dicimus Socra-
 tem sedere necesse est, cum sedet, et non sedere ne-
 cesse est, cum non sedet. nam cum idem eodem tem- 10
 pore sedere et non sedere non possit, quicumque sedet
 non potest non sedere, tunc cum sedet: igitur sedere
 necesse est. ergo quando quis sedet tunc cum sedet
 eum sedere necesse est. fieri enim non potest ut cum
 sedet non sedeat. rursus quando quis non sedet, tunc 15
 cum non sedet, eum non sedere necesse est. non enim
 potest idem non sedere et sedere. et potest ista esse cum
 condicione necessitas, ut cum sedet aliquis, tunc cum
 sedet, ex necessitate sedeat, et cum non sedet, tunc cum
 non sedet, ex necessitate non sedeat. sed ista cum condi- 20
 cione quae proponitur necessitas non illam simplicem
 secum trahit (non enim quicumque sedet simpliciter eum
 sedere necesse est, sed cum adiectione ea quae est tunc
 cum sedet), sicut solem dicimus non necesse esse tunc
 moveri, cum movetur, nec hoc addimus, ut solem mo- 25
 veri necesse sit cum movetur, sed tantum simpliciter
 dicimus solem moveri necesse est. et haec necessitas
 simplex de sole dicta veritatem in oratione perficiet.
 at vero illa quae cum condicione dicitur, ut cum dici-
 mus Socratem sedere necesse est, tunc cum sedet, id 30

4 ut *add. b: om. codices* 7 motum? *an evenit?* 13 quando
 quis sedet tunc *ego: tunc quando quis sedet codices* cum sedet
om. b 15 quando *om. F¹* 16 necesse b: manifestum *co-*
codices 17 ita F 20 non sedeat] fiat S (*corr. S²*) 24
 dicimus non] non dicimus T 25 sed nec T 26 sed *om. T*
 30 necesse est] necessitate S

quod proponimus tunc cum sedet et hanc condicionem temporis si a propositione dividamus, de tota propositione veritas perit. non enim possumus dicere quoniam Socrates ex necessitate sedet. potest enim et non sedere. habet enim quandam convenientiam et cognitionem potestas Socratis sicut ad sedendum sic etiam ad non sedendum. ergo id quod dicimus ex necessitate Socraten sedere, tunc cum sedet, ad accidens respicientes proponimus. nam quoniam accidit Socrati sedere et eo tempore quo accidit ei non accidisse non potest (sic enim fiet ut eidem eadem res et accidat et non accidat uno eodemque tempore, quod impossibile est), idcirco accidens eius inspicientes dicimus necesse esse Socraten sedere, sed non simpliciter, sed tunc cum sedet. et sicut Aethiopem dicere simpliciter esse candidum falsum est, verum tamen in aliquo esse candidum (in oculis enim illi vel in dentibus candor est), ita quoque falsum dicere Socraten ex necessitate sedere simpliciter, verum autem est hanc necessitatem in aliquo quodam tempore, non simpliciter praedicare, ut dicamus tunc cum sedet. quemadmodum enim in sole dicimus, quoniam solem moveri necesse est, simpliciter, si ita dicamus Socraten sedere necesse est, falsum est. sin vero marmoreum Socraten dicamus, quoniam Socraten marmoreum sedere necesse est, si fortasse sedens formatus sit, verum est et simpliciter de tali Socrate necessitas poterit praedicari. de ipso autem Socrate simpliciter

1 proponimus] dicimus SE² 3 possumus T (*corr.* T²)
 8 socratem E, sedere socratem F 10 accidet T² 11 enim
om. F¹ 13 eius accidens T (*corr.* T²) ei? 14 socratem FT
 14. 15 similiter S (*corr.* S²) 15 tunc *om.* T¹ 16 verum-
 tamen T est tamen S², tamen est E² 17 vel] et b
 18 tantib; E (*corr.* E²) falsum est FTE 20 hanc neces-
 sitatem E²: ac necessitate *ceteri* aliquo E: alio *ceteri*
 tempore *ego*: ponere *codices* et non E² non *om.* T 21
 praedicare *ego*: praedicari *codices* 23. 24 socratem F (*item* 25)

talis necessitas non dicitur. neque enim fieri potest,
 ut Socrates ex necessitate sedeat, nisi forte cum sedet.
 tunc enim cum sedet, quoniam sedet et non potest
 non sedere, ex necessitate sedet. alioquin non simp-
 pliciter ex necessitate sedet, sed contingenter, potest 5
 enim surgere. quod autem ex necessitate simpliciter
 est, illam permutare non potest necessitatem: ut quo-
 niam simpliciter solem moveri necesse est, sol stare
 nulla ratione potest. hoc igitur dicit Aristoteles:
 omne quod est, quando est, et omne quod non est, 01
 quando non est, esse cum condicione et non esse ne-
 cesse est, sed non sine condicione aut esse aut non
 esse simpliciter. haec enim illis solis necessitatibus
 adtributa sunt quaecumque nullius potentiae aut co-
 gnationis ad opposita sunt, ut sol ad quietem vel 15
 ignis ad frigus. neque enim idem est, inquit Aristo-
 teles, ex necessitate esse aliquid, quando est, in con-
 dicione vel non esse, quando non est, et simpliciter
 dicere omne ex necessitate esse vel non esse. illud
 enim condicio verum fecit, in hoc simplicitatis natura 20
 effecit veritatem. similiter autem, inquit, et in eo
 quod non est. etiam in eo quod non est idem est:
 non omne quod non est non esse necesse est, sed
 tunc cum non est tunc non esse necesse est, et hoc
 in condicione rursus, non simpliciter. duabus igitur 25
 his necessitatibus demonstratis, una condicionali, al-
 tera simplici, nunc ad contradictionem rursus de fu-
 turo contingentemque revertitur. |

4.5 non simpliciter ego: simpliciter non *codices* 5 con-
 tingent F 6 enim om. F 12 sine om. F 15 ad om.
 S¹F¹E¹G sol B: solis *ceteri* 20 fecit] fuit S (*corr.* S²),
 facit? condicione — fit *ed. princ.* 21 efficit *ed. princ.* sim-
 pliciter E (*corr.* E²) 23 *prim.* non] nam B 25—27 non —
 rursus om. B¹ 26. 27 demonstratis nunc ad unam condicio-
 nem alteram simplicem et contradictionem *codices: corr.* S²F²,
sed del. nunc (demonstratis id est una S² *pro* condicionem *in*
marg. contradictionem E², condicionem — et om. B) 28 con-
 tingentem S², contingentique b

p. 377 Et in contradictione eadem ratio. esse quidem vel non esse omne necesse est et futurum esse vel non; non tamen dividendum dicere alterum necessario. dico autem <ut> necesse est
 5 quidem futurum esse bellum navale cras vel non esse futurum, sed non futurum esse cras bellum navale necesse est vel non futurum esse, futurum autem esse vel non esse necesse est. quare quoniam similiter orationes verae
 10 sunt quemadmodum et res, manifestum est quoniam quaecumque sic se habent, ut utrumlibet sint et contraria ipsorum contingant, necesse est similiter se habere et contradictionem. quod contingit in his, quae non
 15 semper sunt et non semper non sunt.

Planissime quam sententiam haberet de contingentibus propositionibus et futuris exposuit dicens: in his totam quidem contradictionem dictam unam quamlibet partem habere veram alteram falsam, sed non ut aliquis dividat atque respondeat hanc quidem ex necessitate veram esse, illam vero ex necessitate alteram falsam: ut in eo quod dicimus *sol <hodie> occidit, sol hodie non occidit*, facillime in his aliquis dividens dicit, quoniam solem hodie occidere ex necessitate verum
 20 est, non occidere ex necessitate falsum. ita sese enim habet divinorum corporum ratio et natura, ut in his

1 ratio est *codices* (cf. I. ed.) 2 non om. E¹ 4 ut
 add. b: om. *codices* 5 nabale SFE (corr. S²F²E²), item 7
 6—7. 8 sed — vel n. fut. esse del. F², om. X 8 prim. esse]
 non esse Σ 9. 10 sunt verae et X 10 et] in SFE (corr.
 S²F²E²), om. T 11 ut om. T 12 et om. S¹ contingat
 E (corr. E²), contingere T 15 et — non sunt om. Σ¹
 16 quam sententiam ego: quae sententia *codices* haberetur
 S²F² 22 hodie add. b: om. *codices* 22. 23 occidet (bis) b
 23 odie S (corr. S²) non occidit quoniam sol occidit F (qu.
 s. occidit del. F²) in] ut E 26 his] his natura F (natura
 del. F²)

nulla cognatio sit ad opposita, atque ideo vel quod
 sunt ex necessitate sunt vel quod non sunt ex neces-
 sitate non sunt. ea vero quae in generatione et cor-
 ruptione sunt non ita sunt. habent enim hoc ipso,
 quod et gignuntur et corrumpuntur, ad opposita co- 5
 gnationem atque ideo in his non est unam partem
 contradictionis adsumere et eam necessario esse prae-
 dicare et rursus aliam necessario non esse proponere,
 quamvis totius contradictionis una quaelibet pars vera
 sit, altera falsa, sed incognite et indefinite, et non 10
 nobis, verum natura ipsa harum rerum quae propo-
 nuntur dubitabilis, ut in ea propositione quae est *So-
 crates hodie lecturus est, Socrates hodie lecturus non est.*
 totius quidem contradictionis una vera est, una falsa
 (aut enim lecturus est aut non lecturus) et hoc con- 15
 fuse in tota oratione perspectum, sed nullus potest
 dividere et respondere, quoniam vera est lecturum
 eum esse vel certe quoniam vera est non eum esse
 lecturum. hoc autem non quod audientes de futuro
 nesciamus, sed quod eadem res et esse possit et non 20
 esse. alioquin si ex nostra inscientia hoc eveniret
 et non ex ipsarum rerum variabili et indefinito pro-
 ventu, illa rursus impossibilitas contingeret, ut omnia
 necessitas administraret. non enim propter scientiam
 nostram quod ex necessitate est eventurum est, sed 25
 etiam si nos nesciamus, erit tamen alicuius rei eventus
 constitutus et indubitatus: illam rem futuram esse
 necesse est. ergo quoniam hoc fieri non potest et

4 hoc] ex F (corr. F²) 11 naturae S²F² ipsa harum
 ego: ipsarum codices, ipsa F² 12 dubitabilis est b 14 to-
 tus T una om. N alt. una] altera JFB 15. 16 con-
 fusio F (corr. F²) 16 et in SFE inperspectum S², per-
 plexum? 17 est oratio E¹? 21 scientia codices (corr. E²)
 24 administret F 26. 27 alicuius] eius et indubitanter b
 erit post indubitatus ponendum et cuius scribendum videtur
 27 idcirco illam E²

sunt quaedam quae non ex necessitate proveniant, sed contingenter, in his quamquam totius contradictionis in qualibet eius parte veritas inveniatur aut falsitas, non tamen ut aliquis dividat et dicat hanc quidem
 5 veram esse, illam vero falsam. quod huiusmodi monstravit exemplo: cras enim bellum navale fieri aut non fieri necesse est, non tamen ex necessitate fiet cras aut ex necessitate cras non fiet, ut possit aliquis dividere et praedicare dicens cras fiet, ut hoc vere
 10 dicat et ita ex definito contingat, vel rursus cras non fiet, et hoc eodem modo proveniat: hoc fieri non potest, sed tantum indefinite quaecumque una pars contradictionis vera est, altera falsa, sed quae evenerit. eventus autem ipsorum indiscretus est: et illud enim
 15 et illud poterit evenire. hoc autem idcirco est quoniam non est ex antiquioribus quibusdam causis pendens rerum eventus, ut quaedam quodammodo necessitatis catena sit, sed potius haec ex nostro arbitrio et libera voluntate sunt, in quibus est nulla necessitas.
 20 quod si, inquit, itidem orationes verae sunt quemadmodum et res: hoc sumpsit a Platone, qui dixit similiter se habere orationes rebus et cognatas quodammodo esse in ipsa significatione, <ut> si sint res inpermutabiles et ratione stabili permanentes oratio
 25 quoque de his vera esset et necessaria, sin vero esset res quae varietate naturae numquam perpetuo permaneret in orationibus quoque fixa veritas non esset et nulla per huiusmodi orationes demonstratio pro-

4 ut *del.* E² 6 nabale E (*corr.* E²) 11 et] ut?
 proueniet *codices* (*corr.* S²E²) 13 sed] scilicet? *an excidit*
 non definite vera vel falsa? evenerit incertum est S²
 14 ipsius T², ipse? est *om.* S¹ 16 causis quibusdam T
 (*corr.* T²) 20 itidem F: *similiter ceteri* 22 cognata FTE
 23 ut *add.* b: *om. codices* sunt S 25 quodque F, quod-
 cumq; E (*corr.* F²E²) 26 perpetuo *om.* F¹ (*perpetua* F²)
 28 oratio T (*del.* T²)

veniret. hoc igitur sumens Aristoteles ut optime dictum sic ait: | quoniam, inquit, orationes similiter p. 378
 sese habent quemadmodum res, manifestum est quoniam quaecumque res ita sunt, ut utrumlibet sint et contraria ipsorum contingere possint, necesse est ita 5
 contradictionem se habere, quae de illis natura instabilibus atque indefinitis rebus est, ut si res sint dubitabiles et indefinito variabilique proventu contradictio quoque quae de his rebus fit variabili indefinitoque proventu sit. quae autem essent huiusmodi res, 10
 quarum eventus varius indefinitusque constaret, planissime demonstravit dicens: quod contingit in his, quae non semper sunt et non semper non sunt. ea enim sunt, in quibus contingit utrumlibet, quae neque semper sunt (possunt enim corrumpi) neque 15
 semper non sunt (possunt enim generari et fieri). haec enim sunt quae habent ad opposita cognationem, sicut in ipsa propria substantia rerum ipsarum eventus docet. nam esse et non esse oppositum est. quod autem non fuit et generatur et fit ex eo quod 20
 non fuit est. habuit igitur in hoc ad esse et non esse id est ad opposita cognationem. sin vero idem ipsum quod est corrumpatur, ex eo quod fuit non erit. habebit igitur rursus ad opposita cognationem. quare et sicut harum quae sunt in generatione et 25
 corruptione rerum proventus indefinitus est, ita quoque et contradictionum partes, quamquam in tota contradictione una vera sit, altera falsa. indefinitum

1 haec B 2 dicto SEGF² (corr. S²E²), dictio F, dicta B
 post ait verba Arist. (quare — non sunt) inserit b
 6 natura G²T: naturae ceteri (et T²) 7 ut ego: quod codices
 sunt T 8 et] atque E² 9 uariabilis; F 10 fit F²
 14 contigit FE (corr. E²) 16 generati S (corr. S²) 18.19
 eventus] euentus rerum E² 19 et] ad ed. princ. 20 alt.
 quod] quae T 21 non om. S¹FE¹ est del. S² 24 ha-
 bet E (corr. E²) 25 prius et del. E² 28 sit et F 28—
 p. 248, 2 indef. — falsa om. F

enim et indiscretum est, quae una harum vera sit, quae altera falsa.

5 Horum enim necesse est quidem alteram partem contradictionis veram esse vel falsam, non tamen hoc aut illud, sed utrumlibet et magis quidem veram alteram, non tamen iam veram vel falsam. quare manifestum est, quoniam non est necesse omnis adfirmationis vel negationis oppositarum hanc quidem veram, 10 illam vero falsam esse.

Docuit supra nos in his quae utrumlibet sunt rebus contradictionis unam partem non esse definite veram, falsam vero alteram definite: nunc a frequentiori et a rariori argumentum trahit. supra namque 15 monstravit esse quasdam res quae frequentius quidem contingant, non tamen interclusum sit, ut et opposita aliquando contingant. contingit enim ut rarius infrequentiusque contingat. ergo si in his quaecumque in pluribus eveniunt non necesse est unam veram esse, 20 alteram falsam (idcirco quod quicumque dixerit hominem in senecta canescere et hoc ex necessitate esse protulerit mentietur, potest enim et non canescere): si in his ergo non est definite una vera, altera falsa, in quibus una res frequentius evenit, rarius altera, 25 multo minus in his in quibus oppositorum eventus aequalis est. et verum est quidem dicere, quoniam hoc contingit frequentius, non tamen omnino quoniam

1 horum TE 8. 9 omnes adfirmationes uel negationes *codices* (affirmationesq; negationes E, q; *in vel mutat* E¹? adfirmationes negationesq; E²), omnis adfirmationis et negationis b 9 oppositorum F 10 vero] aut X, autem Σ 11. 12 ///rebus S 15 quae *om.* F¹ 16 sit *om.* S¹ et b: ei SFE, eis S²E², eius T 17 non contingant S² contigit T ut E²: nec *codices* (sed F², sed ut S²) in rarius *codices* (*corr.* S²F²E²) 17. 18 infrequentius NE, frequentiusq; E² 20 qui *om.* S¹ 21 secta E (*corr.* E²) 26 quidem *om.* S

contingit, idcirco quod, licet rarius, tamen contingit oppositum. quod si neque in his quae in pluribus praedicantur una definite vera est, altera falsa et multo minus in his quorum aequaliter indiscretus eventus est, manifestum est in futuris et contingentibus propositionibus non esse unam veram, alteram falsam. hoc enim in principio ut monstraret validissima argumentatione contendit.

Neque enim quemadmodum in his quae sunt, sic se habet etiam in his quae non sunt, possibilibus tamen esse aut non esse, sed quemadmodum dictum est.

Ad divisionem temporum in principio factam totam revocat quaestionem. ait enim prius propositiones eas quae fierent aut in praesenti aut in praeterito aut in futuro praedicari. et eas quidem quae de praeterito vel praesenti dicerentur definitam veritatem | vel falsitatem habere, sive in sempiternis et divinis dicerentur rebus sive in nascentibus atque morientibus, in quibus utrumlibet contingeret, ut haberent ad opposita cognationem. in futuris vero, si de divinis quidem rebus aliquis et inmutabilibus loqueretur, eodem modo unam veram definite, alteram falsam esse definite. non enim habere huiusmodi naturas ad opposita cognationem. in his autem quae in generatione et corruptione essent de futuro praedicatis vel adfirmative vel negative non eundem esse modum veritatis definitae, sed totius quidem contradictionis unam partem veram esse, alteram falsam, definite autem unam veram, definite alteram falsam mi-

5 in] et in F 10 habet E: habent *ceteri* 11 possibilis F², S² non tamen T 15 eas] hae T² 16. 17 aut — praeterito *om.* S¹ 17 uel in S (in *del.* S²) 18 habebunt *codices* (*corr.* E²) 19 rebus dicerentur E 23 definito F 25 negationem T² 27. 28 nondum E (*corr.* E²) 28 definite T

nime. nunc autem non utraque tempora posuit, praesens scilicet et praeteritum, sed tantum praesens. dixit enim: neque enim quemadmodum in his quae sunt, id est in his quae praesentia sunt. quod
 5 vero ait in his quae non sunt, possibilibus tamen esse, de futuris loquitur, quae cum non sint tamen esse possunt. non enim sic se habet in praesenti praedicata propositio, quemadmodum in futuro, in his scilicet quae utrumlibet sunt et in generatione
 10 et in corruptione consistunt. in illis enim id est praeteritis et praesentibus definite una vera est, altera falsa: in his id est futuris et contingentibus veritas et falsitas propositionum nulla definitione constringitur. sed quoniam de futuris propositionibus Aristotelicam sententiam quantum facultas fuit diligenter
 15 expressimus, prolixitatem voluminis terminemus.

LIBER QVARTVS.

20 Est quidem libri huius (de interpretatione apud Latinos, apud Graecos vero *περὶ ἑρμηνείας* inscribitur) obscura orationis series obscurissimis adiecta sententiis atque ideo non hunc magnis expedissem

1 posuit] sit S (corr. S²) 5 possibilis F² 8 praedicata ego: praedicta *codices* 10 pr. in om. E autem E (corr. E²) est in E 11 praesentibus] futuris SFE (corr. S²F²E²) 12 est//// S 16 EXPLICIT LIBER TERCIVS INCIPIT QVARTVS STG, ANICII MANLII SEVERINI BOETHII V · C · ET ILL · EX CSLM ORD · ATQ: PATRICII EDITIONIS SCDAE IN PERIERMENIAS ARISTLS LIB · III · EXPL · INCIP · LIB · QVARTVS: J, ANITH · MALL · SEVERINI BOETHII · VIRI CLARISSIMI ET ILLVSTRIS · EX CONSVLI ORDINE PATRICII CD AE EDITIONIS EXPOSITIONVM IN ARISTOTEL · PERIHERMENIAS EXPLIC · LIB · TERTIVS INCIPIT QVARTVS · E *subscriptionem om. F*
 NB 20 huius qui S²F²E² 21 peri hermenias *codices*
 21. 22 scribitur *codices* (corr. S²E²) 22 obscura orationis B: obsurationis *ceteri* adiecta] obducta S² 23 hunc ego: hoc *codices* magnis TG²E²: magis *ceteri* expedissem] prodessem S²

voluminibus, nisi etiam nihil labori concedens quam pote planissime quod in prima editione altitudinis et subtilitatis omiseram secunda commentatione comple- rem. sed danda est prolixitati venia et operis longi- tudo libri obscuritate pensanda est. sunt tamen gra- 5 dus apud nos satisfaciētes lectorum et diligentiae et fastidio cupientium facillime magna cognoscere. huius enim libri post has geminas commentationes quoddam breviarium facimus, ita ut in quibusdam et fere in omnibus Aristotelis ipsius verbis utamur, tan- 10 tum quod ille brevitate dixit obscure nos aliquibus additis dilucidiorē seriē adiectione faciamus, ut quasi inter textus brevitatem commentationisque dif- fusionem mediis ingrediatur stilus diffuse dicta colligens et angustissime scripta diffundens. atque haec 15 posterius. nunc autem quoniam ab Aristotele supra monstratum est in futuro contingentium propositionum veritatem et falsitatem non stabili neque definita ratione esse divisam et quidquid supra latissima dis- putatio complexa est, nunc haec eius intentio est, ut 20 categoricarum propositionum numerum tradat, quae- cumque cum finito vel infinito nomine simpliciter fiunt. primo enim volumine dictum est nomen esse ut *homo*, infinitum vero nomen ut *non homo*. praedi- cativae autem et categoriae propositiones sunt quae 25 duobus tantum simplicibus terminis constant: hae

1 nisi /// etiam E nil E 2 potero F², possem E²
 3 scuptilitatis (sic) S (corr. S²) commemoratione S 5. 6
 gradum FTE (corr. F²E²) 6 lectoris E² 7 cupientis co-
 dices (corr. S²F²) 9 faciemus b 11 ut quod T² bre-
 uiter F (corr. F²) 12 adiectis T dilucidiorē ego: dul-
 ciorē codices adiectionem T ut in S (in del. S²) 14
 diffuse G²T²: diffusionem SG, diffusionum E, diffusionē S²F
 G²T 20 alt. est om. S¹F 22 finito vel add. E², om.
 codices, finito et? 23 volumine b: uero codices (om. E¹),
 libro? 24 nomen om. F 25 vel? 26 hae b: hae codices
 (om. T), hae autem sunt ed. princ.

sive cum finito nomine, ut est *homo ambulat*, sive cum nomine infinito, ut est *non homo ambulat*. harum igitur propositionum categoricarum atque simplicium tradere numerum contendit, | quaecumque fiunt ad-
 5 iectione nominis infiniti. sed quoniam propositiones omnes aut secundum qualitatem differunt aut secundum quantitatem (secundum qualitatem, quod haec quidem adfirmativa est, illa vero negativa, secundum quantitatem vero, quod haec quidem plura complectitur, illa vero pauca): secundum quam differentiam
 10 hae propositiones quae dicunt *homo ambulat* et rursus *non homo ambulat* a se differunt? secundum qualitatem an secundum quantitatem? nam quod dico *homo ambulat* qualitatem quandam substantiae id est hominem ambulare designat et rem definitam atque substantiam unamque speciem ambulabilem esse pronuntiat, quod autem dico *non homo ambulat* hominem quidem rem definitam tollo, innumerabilia vero signi-
 15 fico. quare illa quidem quae dicit *homo ambulat* secundum qualitatem, quae vero *non homo ambulat* videbitur secundum quantitatem potius discrepare. an certe illud magis est verius: [ut et] quod dico *homo ambulat* *homo* simplex nomen quasi adfirmationi est proximum, quod vero dico *non homo ambulat* *non*
 20 *homo* infinitum nomen negationis videtur esse consimile? sed adfirmatio et negatio secundum qualitatem differunt, haec autem adfirmationi sunt negationique similia: qualitate igitur potius quam ulla discrepant quantitate. an magis illud est verius, quod quemad-

1 nomine sunt E² 4 contendet F (corr. F²) et quaecumq; E² 7—9 quod — uero om. F¹ 12. 13 secundum qual. an ego: aut sec. qual. aut *codices* (aut — quant. fort. delendum) 16 unamque ego: quae unam *codices* 18.19 tollit — significat? 19. 20 secundum — *ambulat in marg.* E¹? om. *codices et ed. princ., quae v.* 21 post discrepare add: ab ea quae dicit non homo ambulat 22 ut et *uncis inclusi* (in eo? quia?) 25 negationi T²E² 28 consimilia E differunt E

modam se habet propositio quae dicit *Socrates ambulat* ad eam quae dicit *quidam homo ambulat*, ita sese habet *homo ambulat* ad eam quae dicit *non homo ambulat*? propositio namque quae est *quidam homo ambulat*, si plures ambulent, necesse est ut vera sit, si autem plures ambulent, ut *Socrates ambulet* non est necesse. possunt enim plures ambulare et *Socrates* non ambulare, sed cum plures ambulant, *quidam homo ambulat*. hoc autem ideo evenit, quia quod dicimus *quidam homo ambulat* particularitatem iungimus universalitati id est homini et, si qui sub illa universalitate sunt id est sub homine ambulante, eam quae dicit *quidam homo ambulat* veram esse necesse est. at vero cum dicitur *Socrates ambulat*, quoniam *Socrates* circa unius cuiusdam proprietatem est, nisi ipse *Socrates* ambulaverit, quamquam omnes homines ambulent, non est verum dicere *Socrates ambulat*. sicut ergo *quidam homo ambulat* indefinita <est, *Socrates ambulat* propria ac definita>: sic etiam in eo quod est *homo* et *non homo*. qui dicit *homo ambulat* dicit quoniam quoddam animal ambulat et hoc nomine et qualitate determinat dicens *homo ambulat*. qui vero dicit *non homo ambulat* non quidem omnia subruit, sed hominem tantum, cetera vero animalia ambulabilia esse pronuntiat. ergo sive equus sive bos sive leo ambulat, verum est *non homo ambulat*, sed non est verum *homo ambulat*, si non ipse homo ambulat. quare

1. 2 ambulabat (item 2) F (corr. F²) 6 ambulet] ambulat SF (corr. S²F²) 9 ideo] dico E (corr. E¹) 12 sunt del. S²F² ambulant S²F² 17 est om. S¹ sic SFEGJ 18 indefinita TG²: definita ceteri (indefinita — 20 ambulat om. J¹) 18. 19 est — definita ego add.: om. codices, nisi quod E² et B ita locum restituunt: sicut ergo socrates ambulat propria quidam homo ambulat definita (diffinita est B²) Sicut ergo quidam homo ambulat definite verum est, si plures ambulant; non autem *Socrates ambulat*, quamvis plures ambulent, nisi ipse *Socrates ambulet* b

quemadmodum se habet *quidam homo ambulat ad Socrates ambulat*, quod illic, si plures homines ambularent, verum erat *quidam homo ambulat*, non etiam *Socrates ambulat*, nisi ipse Socrates ambularet: ita quoque in eo quod est *homo ambulat et non homo ambulat* dici potest. nam si plura quae sunt non homines ambularent, verum est dicere quoniam *non homo ambulat*, non autem verum est dicere quoniam *homo ambulat*, nisi ipse homo ambulet. secundum definitionem <ergo> potius et proprietatem videntur discrepare quam aliquam totam quantitatem vel partem vel rursus aliquam qualitatem. nam, sicut posterius demonstrabitur, ea quae dicit *non homo ambulat* affirmatio potius quam negatio est. atque haec hactenus praedixisse sufficiat.

10. Quoniam autem est de aliquo adfirmatio significans aliquid, hoc autem est vel nomen vel innomine, unum autem oportet esse et de uno hoc quod est in adfirmatione (nomen autem dictum est et innomine prius; non homo enim nomen quidem non dico, sed infinitum nomen; unum enim quodammodo significat | infinitum, quemadmodum et non currit non verbum, sed infinitum verbum), erit omnis adfirmatio vel ex nomine et verbo vel ex infinito nomine et verbo. praeter verbum autem nulla adfirmatio vel negatio. est enim vel erit vel fuit vel fit, vel quaecumque alia

8. 9 non autem — ambulat om. F¹ 9 ambulat SFT
 (corr. S²F²) 10 ergo add. b: om. codices 11 quam secundum E² 11. 12 aliqua tota quantitate vel parte vel r. aliqua qualitate S²F² 14 actenus F 15 sufficiant S²
 18 innomine ego: cf. p. 256, 4: innominabile ΣX, innominatum ceteri (item 20) 22 quodammodo om. ΣX¹ (sign. quodammodo X²) 24 erit autem E² 25 uerbo est X² 25. 26 et verbo vel ex inf. n. et v.] uel ex uerbo Σ (corr. Σ²) 26 verbum om. F¹ 28 vel fit om. ΣX

huiusmodi, verba ex his sunt quae sunt posita; consignant enim tempus. quare prima affirmatio et negatio est homo, non est homo, deinde est non homo, non est non homo; rursus est omnis homo, non est omnis homo, est 5 omnis non homo, non est omnis non homo.

In secundo (ut arbitror) libro praediximus omnem enuntiationem simplicem id est praedicativam ex subiecto et praedicato consistere, quorum semper praedicatio aut verbum esset aut quod idem posset, tamquam si verbi dictio poneretur: ut cum dicimus *homo ambulat*, verbum ponitur; cum vero dicimus *homo rationalis*, subaudiatur hic verbum *est*, ut totus intellectus sit *homo rationalis est*. quocirca necesse est aut verbum semper esse praedicatum aut quod sit 15 verbo consimile idemque in enuntiationibus possit. quod vero subiectum esset, aut omnino nomen esse aut quod vice nominis fungeretur. quocirca illud maxime colligendum est omne in categorica propositione subiectum nomen esse, omne vero praedicatum verbum. sed quoniam, cum de nomine loqueretur, aliud quoddam nomen introduxit, quod simpliciter quidem et per se nomen non esset, infinitum tamen nomen vocaretur, id quod cum negativa particula profertur, omnis autem propositio ex nominis subiectione consistit, est autem categorica propositio, quae aliquid de aliquo praedicat vel negat, et de quo praedicat quidem nomen est quoniamque in nomine infinitum etiam 25

2 consignant SFTE (corr. S²F²) prima est S (*sed ex corr.*) FTEΣ² 4. 5 rursus om. ΣΣ 6 in marg. Arist. *verba* et in extrinsecus temporibus eadem ratio est *add.* E² 11 ut cum] Ecum (*sic*) F 13 totius F (corr. F²) 14. 15 est aut est verbum semper esse aut praedicatum quod E² 16 posse SFE, possit esse E² 22 quod *ego*: ut *codices* 23 et per se *del.* F² infinitum tamen infinitum S (*alt. inf. del.* S²) nomen non F (non *del.* F²)

nomen dicitur, necesse est semper categoricam propositionem aut nomen habere subiectum aut illud quod dicitur infinitum. infinitum vero nomen est quod ipse nunc in nomine vocat. omnis ergo propositio praedicativa in
 5 duas dividitur species: aut ex infinito nomine subiectum est aut ex simplici nomine. ex infinito quidem, cum dico *non homo ambulat*, ex finito autem et simplici, ut *homo ambulat*. huius autem quae ex finito et simplici est species sunt duae: quae aut universale nomen
 10 subicit, ut *homo ambulat*, aut singulare, ut *Socrates ambulat*. quare ita fit divisio: omnium enuntiationum simplicium, quae ex duobus terminis constant, aliae sunt ex infinito nomine subiecto, aliae vero ex finito et simplici. earum quae simplex habent subiectum aliae
 15 sunt quae universale simplex subiciunt, aliae quae singulare. supra vero perdocuit, quod sint differentiae propositionum simplex nomen in subiecto ponentium: quod aliae sint universales, aliae particulares, aliae indefinitae. et secundum quantitatem quidem hoc modo
 20 differunt, secundum qualitatem vero, quod aliae adfirmativae sint, aliae negativae. idem quoque in his propositionibus quae ex infinito nomine subiecto enuntiantur. aliae namque harum indefinitae sunt, aliae definitae. definitarum aliae sunt universales, aliae
 25 particulares. hic quoque secundum quantitatem nec minus secundum qualitatem eadem infinitorum quoque nominum propositionibus differentiae sunt. dicimus enim alias esse adfirmativas, alias negativas. subiecta vero descriptio docet, quae sint adfirmativae simplices,

2 quod] de quo E (corr. E²) 4 innominatum S²F²T²E²
 5 dicitur (sic) F aut enim E² 6 quemadmodum cum E
 7 infinito T 8 infinito FE (corr. F²) 10 subiecit T 12 ex]
 de E 15 sunt om. E¹ 16 quot S²F² quae T² 18 quae T
 21 sunt b aliae vero T 22 finito S (corr. S²) 23
 indefinitae b: infinitae codices 27 dicitur codices (corr. E¹)
 28 esse om. F¹ (affirmativas esse F²)

quae sint negativae, et rursus quae sint affirmativae ex infinito nomine et quae negativae easque omnes in propriis determinationibus adiunximus nec minus etiam indefinitas in utraque specie propositionum posuimus 5
 singulare habentibus subiectum simplicibus propositionibus reiectis. sint enim indefinitae simplices hae: homo ambulat, homo non ambulat; contra has vero divisae secundum infinitum nomen hae: non homo ambulat, non homo non ambulat. universales ex simplici subiecto nomine sint hae: omnis homo ambulat, nullus 10
 homo ambulat; contra has divisae ex infinito nomine universales: omnis non homo ambulat, nullus non homo ambulat. rursus particulares ex finito | nomine sub- p. 382
 iecto sint: quidam homo ambulat, quidam homo non ambulat; rursus contra has divisae ex infinito nomine 15
 subiecto hae: quidam non homo ambulat, quidam non homo non ambulat. hoc autem subiecta descriptione declaratur:

Indefinitae ex simplici nomine subiecto:

Homo ambulat Homo non ambulat 20

Indefinitae ex infinito nomine subiecto.

Non homo ambulat Non homo non ambulat

Universales ex simplici nomine subiecto.

Omnis homo ambulat Nullus homo ambulat

Universales ex infinito nomine subiecto. 25

Omnis non homo ambulat Nullus non homo ambulat

Particulares ex simplici nomine subiecto.

Quidam homo ambulat Quidam homo non ambulat

1 sunt T (*alt.*) 2 et ex FT indefinito FE (*corr.* F²)
 3 determinantib; FE (*corr.* F²E²) 5 uniuersale habentium
 S²F² simplicibus] singularib; S²F² 6 heae E 9 uni-
 uersalis E 13 non ambulat E² indefinito SFE (*corr.* S²F²
 E²) 15 particulares rursus S²FTG rursus particularis E
 indefinito SFE (*corr.* S²E²) 17 hoc — 258, 2 om. B
 25 et 26 om. S¹F¹EG

Particulares ex infinito nomine subiecto.
 Quidam non homo ambulat Quidam non homo non
 ambulat.

Haec ergo partiens et de propositionibus ex duobus
 terminis constitutis faciens propositionem colligit
 5 omnis ex subiecto nomine propositiones et eas tan-
 tum ad divisionem sumit, quae ex infinito nomine
 fiunt, faciens huiusmodi divisionem principalem, ut
 sit: propositionum aliae sunt ex finito nomine, aliae
 ex infinito. oportuerat quidem volentem cuncta par-
 10 tiri ad differentias propositionum non solum infinita
 sumere nomina, sed etiam verba. sed quoniam nove-
 rat nomen quidem infinitum conservare propositionem
 quam invenisset, ut si in adfirmativa diceretur adfir-
 mativam servaret enuntiationem, ut est *non homo am-*
 15 *bulat*, si in negativa negativam, ut est *non homo non*
ambulat, verba vero quae sunt infinita iuncta in pro-
 positione non adfirmationem, sed perficere negationem,
 idcirco de his reticuit, quod hae magis quae ex verbo
 infinito sunt ad unam qualitatem pertinent proposi-
 20 tionis id est ad negativam. semper enim fit ex infinito
 verbo negatio. haec igitur colligens ait: quoniam
 autem est de aliquo subiecto adfirmatio signifi-
 cans aliquid id est praedicans, hoc est quoniam
 omnis propositio ex subiecto et praedicato. quod autem
 25 subiectum est vel nomen vel innominatum. in-

4 propositionem] diuisionem F² (considerationem?) col-
 ligit ego: inquit codices 5 omnes E nomine esse E² no-
 mine fit G²T¹ propositionis GF propositio S²F²T¹ et del. F²
 6 finito et infinito? indefinito GFE nomine et finito
 nomine b 9 quidem] qualem FTE (corr. F²E²) aequali-
 liter T² cunctam F (corr. F²) partiri] patientiam FTE
 (corr. F²E²) partiri dicere T² 10 solum] possum FTE (corr.
 F²T²E²) 13 ut si] nis T si om. S¹F¹E¹ 15 sin in F
 16. 17 propositionem T 17 sed semper T facere T²
 18 haec T 23 quoniam] quod F 24 subiecto est E²
 praedicato est T 25 est om. F¹ nomen est E² (est, est?)

nominatum autem est quod propositum subruit nomen, ut est *non homo*. nomen enim quod est *homo* differt nominis infiniti privatione quod est *non homo* atque ideo et innominatum vocavit. qualis autem debeat esse propositio de qua tractat ostendit dicens: unum 5 autem oportet esse et de uno hoc quod est in adfirmatione, id est ex duobus terminis propositionem oportere consistere. commemorat quoque quid sit innominatum se supra dixisse, quoniam quod diceremus *non homo* nomen quidem Aristoteles non 10 diceret, sed quod nomen simpliciter non vocaret hoc addito infinito nomen diceret infinitum, idcirco quoniam unum quidem significat, sed infinitum. *non homo* enim quod significationem eius quod dicimus *homo* tollit unum est et unam per se significationem sub- 15 riptiens, multa sunt quae intelligentium sensibus relinquuntur. commemorat etiam quoniam *non currit* verbum superius infinitum vocavit et non simpliciter verbum. quoniam ergo aliquid de aliquo adfirmatio est, hoc autem quod subiectum est aut nomen esse oportet 20 aut innominatum id est infinitum nomen, duplex propositionis species invenitur. omnis enim adfirmatio vel ex nomine est et verbo vel ex infinito nomine et verbo. eodem quoque modo et negatio. neque enim reperietur ulla unquam adfirmatio, cui negatio 25 inveniri non possit. quod si duplex species adfirmationum, duplex quoque species est negationum. illud

1 est om. F 2 aufert T 4 uocabit SF (corr. S²)
 5 unam codices (corr. T²E²) 9.10 dicimus b 10 Aristoteles delendum?
 11 nomen] diceret F (del. F²) 12 dicere TE (corr. E²)
 13 quidem unum E non homo] nomen codices (corr. S²F²)
 14 quod S²F² (prius): quod ipse SFEG quod ipsam G²T quod et per se E² non homo codices (corr. S²F²G²)
 15 unum FE (corr. F²) 16. 17 relinquatur FE (corr. F²E²)
 relinquuntur b 18 uocabit F 21 ut duplex SF² 22 inueniatur S²F²
 23 prius ex] in codices (ex finito E²) 25 cuius S²F² 26 duplex est T 27 aliud?

quoque commemorat quod supra iam dixit. nam licet
 p. 383 ex | nomine et verbo et rursus ex eo, quod non est
 nomen, sed infinitum, nomine et verbo sit adfirmatio
 et negatio praedicativa id est categorica: ut autem
 5 praeter verbum sit ulla adfirmatio aut negatio aut
 praeter id quod idem significet verbo vel in subaudi-
 tione vel aliquo alio modo fieri non potest. ponit
 quoque verba quae paene in omnibus propositionibus
 aut sub ipsa cadunt aut quae idem valeant. est enim,
 10 inquit, vel erit vel fuit <vel fit>, vel quaecum-
 que alia consignant tempus, verba sunt, sicut ex
 his doceri possumus quae ante posita sunt atque con-
 cessa, cum definitio verborum daretur: verba esse quae
 consignificarent tempus. quare si haec consignant
 15 tempus, non est dubium quin verba sint. sed praeter
 haec aut praeter idem valentia propositio nulla est.
 recte igitur dictum est praeter verba praedicativam
 propositionem non posse constitui. iuste tamen aliquis
 quaestionem videatur opponere, cur cum iam dixerit
 20 praeter verbum enuntiationes nulla ratione posse con-
 stitui nunc idem repetit, quasi nil de his antea prae-
 dixisset. sed superfluum videri non debet. quoniam
 enim finitum nomen cum negativa particula nomen
 est infinitum, idcirco putaretur fortasse negatio esse
 25 quod diceremus *non homo*. quod si haec negatio, *homo*
 adfirmatio. ne in hunc ergo quisquam laberetur erro-
 rem, hoc dixit et congrue repetivit, quoniam praeter
 verbum esse enuntiatio non potest, tamquam si dice-

3 nomen E² fit *codices* (corr. E²) 4 autem *del.* E²
 5 *alt.* aut *om.* S¹ 6 significat T (corr. T²) uerbum *codi-*
ces (corr. S²F²) 7 alio] aliquo FTE (corr. F² alio aliquo
 T²E²) 9 ipsas S² cadant b 10 vel fit *ego add.: om.*
codices 11 significant *codices* (corr. S²F²) 13 essent FTE
 (corr. F²E²) 15 qui FE (corr. F²E²) 22 non *om. codices:*
add. S² 23 infinitum *codices* (corr. S²F²) 25 dicimus b
 negatio est homo est T 26—27 hoc — errore SFE
 28 si non F (non *del.* F²)

ret: nemo arbitretur infinitum nomen esse negationem
 nec nomen adfirmationem, praeter enim verbum ad-
 firmatio et negatio nulla unquam potest ratione con-
 constitui. in hoc illud quoque noverat quod verbum in-
 finitum et negationem significaret et infinitum verbum. 5
 id enim quod dicimus *non ambulat* et infinitum est
 verbum et negatio, sed per se quidem si dicatur sim-
 plex sine aliquibus aliis adiectionibus infinitum verbum
 est; sin vero cum nomine aut cum infinito nomine
 proferatur, non iam verbum infinitum, sed negatio 10
 accipitur: ut *non* negativa particula cum *ambulat* iuncta
 infinitum verbum efficiat *non ambulat*, sed in propo-
 sitione quae est *homo non ambulat* hominem non
 ambulare designet. atque ideo ait subiecta quidem in
 propositionibus posse esse vel nomina vel infinita no- 15
 mina, praedicata vero praeter verba esse non posse.
 nam sive in adfirmationibus quis coniungat quid, ver-
 bum sine dubio praedicavit, sive in negationibus, non
 infinitum verbum, sed tantum verbum, cui addita *non*
 particula totam qualitatem propositionis ex adfirmativa 20
 in negativam commutat. quare recte nullam differen-
 tiam propositionum de infinitis verbis fecit. infinita
 enim verba tunc sunt infinita, cum sola sunt. si vero
 cum infinito nomine iungantur aut nomine, non in-
 finita verba iam sunt, sed finita, cum negatione tamen 25
 in tota propositione intelleguntur. si ergo, quemad-
 modum Stoici volunt, ad nomina negationes pone-
 rentur, ut esset *non homo ambulat* negatio, ambiguum

2 nec om. T verbum enim b 5 esset uerbum S²F²
 10 profertur S (corr. S²) 12 non infinitum codices (non
 del. S²F²) uerbum] nomen SFEGB (corr. S²F²E²G²)
 16 praedicata B: praedicatiua ceteri 17 coniungat S²F²:
 cogit codices (ponit G²T²E²) quid ego: id codices (idem
 S²F²) 18 praedicabit T 19 infinitum est S² 21 com-
 mutat T 23 sunt sola F (corr. F²) 26 in tota om. F¹
 27 istoici F (corr. F²)

esse posset, cum dicimus *non homo*, an infinitum nomen esset, an vero finitum cum negatione coniunctum. sed quoniam Aristoteli placet verbis negationes oportere coniungi, infinita magis verba ambigui intellectus sunt, an infinita videantur, an cum negatione finita. atque 5 ideo ita discernitur: sumptum cum nomine infinitum verbum negatio fit et negativa propositio, ut est *homo non ambulat*, per se vero dictum infinitum verbum est, ut *non ambulat*. atque ideo hic solam differentiam 10 nominum et infinitorum nominum in propositionibus dedit, non etiam verborum infinitorum, idcirco quod de coniunctis loquebatur, id est de nominibus vel infinitis nominibus atque verbis. in qua coniunctione id quod per se infinitum verbum dicitur negatio est. 15 neque enim oportet sicut omnis propositio aut ex finito nomine aut ex infinito constat, ita quoque aut ex verbo constare aut ex infinito verbo. infinitum enim verbum in propositionibus non est, sed quotiens aliquid (ut dictum est) tale ponitur, finitum quidem verbum 20 est, sed illi iuncta negatio totam propositionem privat ac destruit. et verbum quidem infinitum iunctum nominibus negationem ut faciat necesse est, nomen vero infinitum iunctum verbis non necesse est ut faciat negationem. quod enim dicimus *non homo ambulat* adfirmatio est non negatio. ergo quoniam adfirmationem 25 oportet aliquid de aliquo significare, | nomen autem infinitum est aliquid, quotiens dicimus *non homo ambulat*, ambulationem id est aliquid de *non homine* id est de aliquo praedicamus. sed si dicamus *non ambulat*, non potius de aliquo praedicavimus aliquid, sed 30 ab aliquo. qui enim dicit *homo non ambulat*, ambu-

1 aut E-(*corr.* E²) 2 uero finitum] finitum uerbum T
 12 uel uerbis uel T 15 infinito F (*corr.* F²) 16 aut in ex F
 (in *del.* F²) finito T (*corr.* T²) 16. 17 ex finito uerbo T 21
 et T 28 non *om.* F E¹ 28. 29 de aliquo id est de non ho-
 mine T 29 si *om.* T¹ 30 praedicamus b 31 ab al. tollimus b

lationem ab homine tollit, non de homine praedicat. quare negatio potius quam adfirmatio est. si enim adfirmatio esset, id est si verbum esset infinitum, aliquid de aliquo praedicaret. nunc autem aliquid ab aliquo tollit: non est igitur verbum infinitum, sed 5 potius negatio, quotiens in tota sumitur propositione. numerum vero propositionum, quarum nos supra quoque descripsimus, ipse subiecit: indefinitas quidem prius, post vero contra iacentes. quod si quis vel ad illa revertitur vel hic intendit animum, in quo vel nostra 10 vel Aristotelica dispositio discrepet diligenter agnoscit. nos enim et contrarias proposuimus et subcontrarias, Aristoteles vero solum contradictorie sibimet contra iacentes oppositasque proposuit. sed Aristoteles non solum in praesenti tempore easdem propo- 15 sitionum dicit esse differentias quas proposuit, sed etiam in aliis quoque temporibus quae sunt extrinsecus. extrinsecus autem tempora vocat quae praeter praesens sunt praeteritum scilicet et futurum.

Quando autem est tertium adiacens praedi- 20 catur, dupliciter dicuntur oppositiones. dico autem ut est iustus homo; est tertium dico adiacere nomen vel verbum in adfirmatione. quare idcirco quattuor istae erunt, quarum duae quidem ad adfirmationem et negationem sese 25 habebunt secundum consequentiam ut privationes, duae vero minime. dico autem quoniam est aut iusto adiacebit aut non iusto, quare etiam negatio. quattuor ergo erunt. intelli-

7 quas b 9 contra om. F¹ 13 contradictione T
 14 iacentis SFE (corr. S²F²E²) oppositaq; F 18 alt. extrinsecus om. S¹F¹E¹ uocant SFE (corr. S²F²E²) 19 praesentis SFE G (corr. S²F²E²G²) praesentis significationes ed. princ. 21 propositiones ΣΧ 22. 23 iacere F (corr. F²) 23 quare ΣΧ: om. ceteri (cf. infra p. 270, 13) 24 quorum FE (corr. F²E²) 28 supra iusto scr. homini Σ² (bis) 29 ergo om. F¹ enim Σ² sunt ΣΧ intelligemus E

mus vero quod dicitur ex his quae subscripta sunt. est iustus homo, huius negatio non est iustus homo; est non iustus homo, huius negatio non est non iustus homo. est enim hoc loco et non est iusto et non iusto adiacet. haec igitur, quemadmodum in resolutoriis dictum est, sic sunt disposita.

Fertur autem etiam alia inscriptio quae est hoc modo: dico autem quoniam est aut *homini* adiacet aut *non homini*, quare et negatio. et rursus paulo post: est enim hoc loco et non est *homini* adiacet. haec igitur, quemadmodum in resolutoriis dictum est, sic sunt disposita.

Quod autem dicitur perobscurum est et exponitur a pluribus incurate, quorum cum iudicio competenti enumerabo sententias. postquam de his propositionibus expedit, quae duobus constiterint terminis et subiectum habuerint aut nomen aut (ut ipse ait) innominatum id est infinitum nomen, nunc ad eas transit, in quibus est tertium adiacens praedicatur, uno subiecto duobus praedicatis: ut in eo quod dicimus homo iustus est homo subiectum est et iustus et est utraque praedicantur. ergo in hoc duo sunt praedicata, unum vero subiectum. et fortasse aliqui inquirat cur ita dixerit: quando autem est tertium adiacens praedicatur. non enim tertium praedicatur, sed secundum. duo enim sunt quae praedicantur, unum vero subiectum est. sed non ita dictum est, quasi *est in*

1 suscripta SΣ (corr. Σ²) 3 est] et E (corr. E²)
 huius om. Σ² 4 loco enim hoc Σ² (enim loco hoc ²)
 5 homini et non homini Σ² 8 scriptio? 10 quare etiam?
 12 adiacet et non homini S² 13 dispositi S F T E G (corr. S² T² E² G²) 14 exponitur ego: exponi *codices* (expositum E²B)
 15 incurate E²B: incurat *ceteri* (incusat S²F²) 17 expedit T: expeditur *ceteri* 20 praedicatum F T E (corr. F²E²)
 23 duo om. F¹ 24 aliquis S² 25 est om. F¹

propositione quae dicit homo iustus est tertium praedicaretur, sed quoniam adiacet tertium et praedicatur. ergo quod dicitur tertium ad adiacere refertur. etenim in ea propositione quae dicit homo iustus est *est* tertium adiacet, praedicatur autem iam non tertium, 5 sed secundum. ergo tertium numeratum adiacet, secundum vero numeratum praedicatur. hoc est igitur quod ait: quando est tertium adiacens praedicatur, non quoniam tertium praedicatur, sed praedicatur tertium adiacens id est tertio loco. facit igitur 10 nunc in his propositionibus considerationem, in quibus *est* tertium adiacens secundum praedicatur. et sicut in his in quibus tantum praedicatur *est*, non etiam adiacens praedicabatur, ut homo est, de subiecto considerationem fecit, quot modis sumptum subiectum 15 differentias faceret propositionum (aut enim nomen esse subiectum aut infinitum nomen), sic nunc de praedicato | loquitur et de praedicati differentiis tractat. p. 385 in his enim propositionibus, in quibus est tertium adiacens praedicatur, sumptum praedicatum alias 20 nomen, alias infinitum nomen facit differentias propositionum. praedicatum autem dico in ea propositione quae ponit homo iustus est *iustus*. hoc enim praedicatum de homine est, *est* autem non praedicatur, sed tertium adiacens praedicatur id est secundo loco 25 et adiacens iusto, tertium vero in tota propositione praedicatur, non quasi quaedam pars totius propositionis, sed potius demonstratio qualitatis. non enim

1. 2 praedicatur T (corr. T²) 2 adiecit SE (corr. E²)
 et] est E² 3 ad om. S¹ 5 tertium T: tertio *ceteri* (tertio loco E²)
 praedicatur ego: praedicatum *codices* (item 12)
 12 est est E² 14 praedicatur S² 15 quod FT (corr. F²)
 16 propositionem F 17 sic F²T²: hic *codices* (ita hic E²)
 18 praedicatis SFE (s *del.* E²) 19 enim om. F¹ 23 pro-
 ponit b *alt.* iustus] iustum T: om. *ceteri* (post dico add.
 iustus S²) 25 secundum SFE (corr. S²F²E²)

hoc quod dicimus *est* constituit propositionem totam, sed qualis sit id est quoniam est affirmativa demonstrat. atque ideo non dixit tertium praedicatur tantum, sed tertium adiacens praedicatur. non enim
 5 positum tertium praedicatur solum, sed adiacens tertium secundo loco et quodammodo accidenter praedicatur. potest etiam sic intelligi: idcirco dixisse Aristotelem *est* in his tertium adiacens praedicari, quoniam possit aliquotiens et per se praedicari, ut si quis dicat *Socrates philosophus est*, ut propositio haec hoc sentiat: *Socrates philosophus vivit*. est enim pro vivit positum est. si quis ergo sic dicat, duo inveniuntur subiecta, *est* vero solum praedicatur, non etiam adiacens. quod enim dicimus *Socrates philosophus* utraque subiecta sunt,
 10 *est* autem praedicatur solum. si quis autem dicat sic *Socrates philosophus est*, ut non iam Socratem philosophum esse atque vivere, sed Socratem philosophari et philosophum esse enuntiatione significet, tunc invenitur unum subiectum, duo praedicata. *Socrates* enim
 20 subiectum est, *philosophus* autem et *est* praedicata, quorum *philosophus* quidem principaliter praedicatur, *est* autem adiacens philosopho et ipsum praedicatur, sed non simpliciter praedicatur, sed adiacens. sunt autem etiam aliae propositiones hoc modo: *Socrates*
 25 *in lycio leget*. et sunt hae ex tribus terminis. sed de hac interim propositionum natura nil tractat, sed de his solis in quibus est tertium adiacens praedicatur, ut *est homo iustus est*. sed de his duas quidem oppositiones. quocirca recte duae oppositiones

6 quodammodo T²E²: quodadmodum T quemadmodum *ceteri* 8 tertio SFE 9 per se] posse S (*corr.* S²) 10 haec *del.* T² 11. 12 positum est *om.* S¹ (*delendum?*) 15 sic dicat G 20 est et phil. F (*et del.* F²) 22 philosophus SFE G (*corr.* S²F²G²) nomini quod est philosophus B 24 etiam] et F 25 lycito F (*corr.* F²) legit T disputat B 28 *alt.* est *om.* S¹ duae? 29 oppositiones facit S² oppositiones ponit T

quattuor propositionum sunt. hoc autem huiusmodi est: quando est tertium adiacens praedicatur, quod principaliter praedicatur aut nomen erit aut infinitum nomen. et hae aut adfirmative praedicandae sunt aut negative. quocirca simplicis nominis adfirmatio et simplicis nominis negatio una est oppositio et duae propositiones. finitum autem et infinitum hic non subiectum, sed sumitur praedicatum, ut in eo quod est homo iustus est iustus praedicatur. hoc autem nomen erit aut infinitum nomen. fiunt ergo ex his duae adfirmationes: homo iustus est, homo non iustus est <et duae negationes: homo iustus non est, homo non iustus non est>. atque hoc quidem in indefinitis. posterius autem monstrabitur hoc etiam in his esse, quae determinationem habent universalitatis vel particularitatis. nunc autem horum ordo subiectus numerum oppositionemque declarat.

Oppositio una.

Adfirmatio simplex.

Negatio simplex.

Homo iustus est.

Homo iustus non est.

Oppositio una.

Adfirmatio ex infinito. Negatio ex infinito.

Homo non iustus est.

Homo non iustus non est.

Simplices in superposita descriptione propositiones vocavi, in quibus nomen praedicatur, ut homo iustus

4 haec b autem T praedicanda b 4. 5 adfirmatiuae — negatiuae TE 5 negatiuae] nature F (corr. F²) 7 post propositiones addendum videtur: et infiniti nominis adfirmatio et infiniti nominis negatio rursus una est oppositio et duae propositiones 11 h. non iustus est] non est homo iustus SFEG (corr. F² est h. non iustus S²) 12. 13 et duae n. — h. n. i. n. est ego add.: om. codices (duae adf. et duae negationes homo iustus est homo iustus non est homo non iustus est homo non iustus non est E²B) 13 in om. S¹T infinitis F (corr. F²) 16. 17 numerum propositionum oppositionumq;? 17 declarat G (corr. G²) 24. 25 uocabi SF (corr. S²F²) uocavit E² 25 finitum nomen S²

est, homo iustus non est. ex infinitis autem, in quibus nomen infinitum principaliter praedicatur, ut est homo non iustus est, homo non iustus non est. sive autem *est* primo dicatur sive postea idem est nec hoc
 5 turbet quod Aristoteles *est* primum dixit, nos vero postremum, sed idem est. fiunt igitur oppositiones duae, quattuor propositiones sunt. hae quattuor propositiones ex senario propositionum numero ad pauciora reductae sunt. si enim simplices et ex duobus terminis
 10 fuissent, hoc modo essent: homo est, homo non est, iustus est, iustus non est, non iustus est, non iustus non est, et essent hae sex propositiones. posset quidem adici hoc quidem etiam, ut de infinito nomine subiecto fierent propositiones, ut est non homo est,
 15 non homo non est. sed de his posterius dicit. nunc autem sex illae simplices in quattuor raptae sunt, |
 p. 386 idcirco quoniam res simplices iunctae naturaliter redeunt pauciores. coniunctio enim ipsa numerum minuit, ut si sint decem res et singulae singulis iungantur, ut
 20 binae fiant, quinarius numerus coniunctionis redit. ita etiam hic modo sex erant propositiones (ut supra docui) quae [et] simpliciter dicerentur, sed hae adstrictae sunt et coniunctione deminutae. nam quod posuerunt istae quattuor: homo est, homo non est, iustus est,
 25 iustus non est, hae coniunctione in duas redactae sunt. iunctus enim homo cum iusto duas propositiones fecerunt: homo iustus est, homo iustus non est. rursus

4 primo dicatur] praedicatur SFE (corr. S²F²) primo praedicatur E² ante praedicatur T (primum?) 6 duae om. S¹F¹E
 7 quia quattuor T fiunt igitur propositiones quattuor, oppositiones duae (*del.* sunt) E² et hae E² 8 pauciores?
 8. 9 reductae S (corr. S²) 13 addici F (corr. F²) quidem *del.* E² (quoque?) 15 dicet? 16 in om. S¹ reductae b
 17 tres F 18 in pauciores S²F² 20 bini SFE (corr. E²) 21 etiam *ego*: enim *codices* hoc E (corr. E²)
 21. 22 docuit *codices* (corr. S²F²) 22 et *uncis inclusi* 23 diminutae F²T propos. b

ad eundem ipsum hominem infinitum cum praedicatur, aliae duae propositiones ex infinito praedicato rationaliter oriuntur: homo non iustus est, homo non iustus non est. quorum duae sunt oppositiones, quattuor vero propositiones. ita igitur ex sex propositionibus id est 5 est homo, non est homo, est iustus, non est iustus, est non iustus, non est non iustus (quae cum sex sint propositiones, tres tamen habent oppositiones) homo iusto et homo non iusto subiectus quattuor solas propositiones fecit, duplicem vero oppositionem. 10 qui vero dixerunt numerosiores fieri propositiones ex his, in quibus *est* adiacens praedicaretur, quam ex his, quae duobus terminis constarent, illos non intellexisse rerum naturam manifestum est, quae ita fert, ut semper ex pluribus simplicibus rariores redeant res pau- 15 cioresque coniunctae. ait igitur: in his in quibus est tertium adiacens praedicatur: ut hoc quod ait tertium non ad praedicationem referatur potius quam ad ordinem, ipse distinxit dicens: dico autem ut est iustus homo; est tertium dico adiacere no- 20 men vel verbum in adfirmatione. non inquit tertium praedicari, sed tertium adiacere, ad ordinem scilicet, non ad praedicationem, ut tertium quidem adiaceret, adiacens autem praedicaretur id est non simpliciter praedicaretur. neque enim superius terminus 25 in propositione est. atque ideo si quis resolvere propositionem velit in suos terminos, ille non resolvit in *est*, sed in id quod est homo et iustus. et erunt duo termini: subiectus quidem homo, praedicatus vero

4 quarum b 5 ex] et E (corr. E²) 8 tam T tantum b
 9 homo non] non homo SFEG (corr. S²G²) homo del. E²
 16 at E 17 ut autem? 19 ut ipse b distinxit F 22
 ad T: sed ad *ceteri* 23 referuntur ut B 24 non *om. codi-*
ces (add. S²F²E²) 25 enim est G²T superius est S²
 terminum SFE²GN (corr. S²F²E²G²) 27 suis terminis *codi-*
ces (corr. G²T²) soluit G 28 id S²F²T: et SFE eo E²

iustus, *est* autem quod adiacens praedicatur et tertium adiacens non in termino, sed in qualitate potius propositionis (ut dictum est) iustius accipietur. nomen autem vel verbum ait *est* propter hanc causam. tertium enim nomen adiacere *est* dixit, ut doceret prima
 5 duo esse hominem scilicet et iustum, idcirco autem ait nomen vel verbum, quoniam verba quoque nomina sunt. hoc autem prius dixit dicens: ipsa quidem per se dicta verba nomina sunt. postquam
 10 igitur dixit, quid vellet ostendere per id quod ait *est* tertium adiacens praedicatur, quoniam ad ordinem non ad praedicationem, subter exposuit quot fierent propositiones dicens: quare idcirco quattuor istae erunt. dixit autem communem istis quattuor acci-
 15 dentiam, quam paulo post diligenter exponam. quod autem accidit hoc est: cum sint hae quattuor propositiones, quas subter positurus est, duae ipsarum se ad adfirmationem et negationem ita habebunt secundum consequentiam ut privationes,
 20 duae vero minime. sed hanc his propositionibus accidentiam paulo post demonstrabo. nunc autem illud respiciamus, quemadmodum ipse quattuor fieri propositiones dicat. ait enim: dico autem quoniam est aut iusto adiacebit aut non iusto. fiet enim du-
 25 plex propositio, si *est* aut iusto adiaceat aut non iusto, hoc modo: est homo iustus, est homo non iustus. quare, inquit, si *est* adfirmativo modo positum nunc quidem cum iusto, nunc autem cum non iusto geminas fecit propositiones scilicet adfirmativas, idem quo-
 30 que *est* cum negatione coniunctum id est *non* geminas

3 iustius *om.* b 4 uerbum] nomen F (*corr.* F²) 9 per] secundum b 10 per] pro FE (*corr.* E²) *om.* T 12 praedicationem referatur S² quod FTE (*corr.* E²) 13 quattuor idcirco E 16 addidit S² 17 quas E²: quae *codices* 25 adiacet E (*corr.* E²) 26 *prius* iustus *om.* F¹ 27 posito STE (*corr.* S²T²) 29 facit T² 30 non] nunc TE

quoque faciet negationes eas scilicet quae sunt: non est homo iustus, non est homo non iustus. hoc est autem quod ait: dico autem quoniam est aut iusto adiacebit aut non iusto. si enim adiacet iusto, facit hanc adfirmationem: est iustus homo; si adiacet 5 non iusto, facit hanc adfirmationem: est non iustus homo. quare etiam negatio, quae iuncta cum *est* non est facit. haec igitur negatio copulata iusto et non iusto duas efficiet negationes contra eas quas supra diximus propositiones. si enim addatur iusto, 10 talem facit negationem: non est iustus homo; si non iusto: non est non iustus homo. hoc autem cur evenit? quoniam est et non est iusto | et non iusto ad- p.387 iacet, est cum iusto et non iusto duas faciente propositiones; non est iterum cum iusto et non iusto alias 15 duas. ex quibus quattuor duae oppositiones sunt, ut ait supra: quando est tertium adiacens praedicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. quare sensus sese totus hoc modo habet. sed quoniam est alia quoque scriptio loci, sic dicat: dico autem quoniam est aut homini adiacebit aut non homini, 20 quare etiam negatio. quattuor ergo erunt. intellegimus vero quod dicimus ex his quae subscripta sunt. est iustus homo, huius negatio non est iustus homo; est non iustus homo, huius negatio non est non iustus homo, hu- 25 ius negatio non est non iustus homo, est hoc loco et non est homini adiacente. turbabat expositores

1 quoque *om.* F fecit F facit F² faciat E (*corr.* E²)
 2 *alt.* homo *om.* S¹ 12 cur *om.* S *del.* F² 13 *alt.* est *om.* S
 14 et] est cum TE (et cum E²) faciente *ego*: facientem GES²F² facientes T faciens G²T²E² faciet S² facit F² 16 quattuor *om.* F¹ 20 loci *om.* E¹ quae sic S²F²E² dicit S²G²T 22 ergo *om.* FE¹ igitur F²S² negationes erunt FE propositiones erunt E² (*negationes del.* F²)
 23 intellegemus S intelligemus E (*corr.* E²) dicitur? 27 adiacens F² adiacere E² 26. 27 est enim — homini et non homini adiacet b

et dubitabant quid hoc esset, quod cum supra dixisset: dico autem quoniam est aut homini adiacet aut non homini, in eorum exemplo et dispositione *est non adposuit homini aut non homini, sed*
 5 *iusto et non iusto dicens: intellegimus vero quod dicitur ex his quae subscripta sunt. est iustus homo, huius negatio non est iustus homo; est non iustus homo, huius negatio non est non iustus homo, et postquam iusto et non iusto est et*
 10 *non est adposuit quod ante non dixit, sed ad hominem et ad non hominem est adiacere proposuit, postea infert: est enim hoc loco homini adiacet, qui posuerat iusto et non iusto est et non est adiacere. unde Alexander quoque dicit scripturae esse culpam,*
 15 *non philosophi recte dicentis et emendandam esse scripturam. sed non eum oportuit confundi, si pro homine et non homine iustum et non iustum intulit. haec enim exempla potius sunt quam propositionum necessitas. quod enim dixit est homini et non homini adiacere ita sumpsit, tamquam- si homo praedicaretur,*
 20 *ut in eo quod est *Socrates homo est* vel rursus *Socrates non homo est.* ergo volens sumere quodcumque praedicatum, nunc quidem simplex, nunc autem infinitum, intulit iustum et non iustum indifferenter habens, an homo et non homo praedicaretur, an iustus*
 25 *et non iustus, modo in praedicato alias sumeretur nomen, alias infinitum nomen. non ergo oportuit conturbari Alexandrum aliosque in hac inscriptione, in qua nos philosophus exercere voluerit, sicut Porphy-*

6 suscripta SE 12 loco et non est? homini et non
 homini S² 15 dicenti SE (*corr.* S²E²) sed *codices* (*corr.*
 E²) 17 et non homine *add.* E²: *om. codices* 18 sunt po-
 tius E 21. 22 socrates homo vel rursus socratis homo est so-
 cratis non homo (socratis homo non F²) est SFE (*corr.* E²)
 23 praedicatum est *codices* (*corr.* b) 26 modo ego: solo *codi-*
ces (solum S²) 28 Alex. cont. E scriptione b 29 phi-
 losophos T (*corr.* T²) voluit b

rium et Herminum non turbabat, qui dicunt exempla
 haec esse finiti praedicati et infiniti, in quibus quod-
 libet praedicatum [sit] aequae accipi oportere. velut si,
 cum dixisset homini et non homini adiacere est et
 non est, album et non album postea intulisset, suffi- 5
 ceret. hoc enim illud praedicatum alias finitum, alias
 infinitum sumere quibuscumque nominibus. et quod ait
 homini et non homini adiacere est et postea intulit
 iusto et non iusto et subiecit hominem, non ita pu-
 tandum est, tamquam de subiectis id est homine et 10
 non homine loqui voluerit et postea per errorem in-
 tulerit in praedicato iusto et non iusto, sed potius
 ipsum homini et non homini ita sumpsit, tamquam
 in aliquo praedicaretur, ut (sicut dictum est) *Socrates*
homo est, Socrates non homo est. hic ergo homo et non 15
 homo praedicatur. rursus si quis dicat homo iustus
 est, homo non iustus est, nihil differt. eodem enim
 modo praedicatum in una propositione simplex sum-
 ptum est, in altera infinitum, velut si dicam nix alba
 est, nix non alba est, eodem modo. non ergo culpanda 20
 scriptura est quae, cum prius proposuisset homini et
 non homini adiacere est, iustum et non iustum intulit.
 nil enim interest, sive iustum aut non iustum praedi-
 cetur sive homo aut non homo, dummodo praedica-
 tionem alias infinitam, alias vero sumat finitam, tunc 25
 cum est tertium adiacens praedicatur. exercere igitur
 intellegentiam nostram acumenque philosophus voluit
 rerum omnium sollertissimus, non falsa scriptura con-

1 turbabunt SFE (*corr.* S²) turbavit T 2 esse *post* prae-
 dicati E (*corr.* E²) 3 sit *uncis inclusi* oporteret *ed. princ.*
 velut *ego*: uel *codices* sic G (*corr.* G²) 5. 6 sufficit G
 (*corr.* G²) 6 enim est G²T sufficeret hoc aut illud?
 8 est *om.* G¹ 10 id est de SF² 15 non h. est] homo non
 est F 17 nil E 20 eodem modo *om.* T 21 proposuit T

23 enim b: nri *codices* (nrā E) 24. 25 praedicatio a. in-
 finita, alias v. sumatur finita?

fundere. quando autem ea quae supra dixit colligens ait: est enim hoc loco et non est homini adiacet, hoc sentit, quoniam in hac propositione quae dicit homo iustus est, quam supra proposuerat, iustus
 5 de homine praedicatur, *est* autem adiacens iusto adiacebit <et homini>; et in ea quae dicit homo iustus non est, quoniam iustus praedicatur de homine, *non est* autem adiacet, *non est* igitur homini quoque adiacebit. hoc est enim quod ait: est enim hoc loco
 10 et non est homini adiacet. nam si iustus praedicatur de homine, *est* autem et *non est* adiacet iusto, homini quoque adiacebit, | ut dictum est. hanc quoque scripturam emendandam esse Alexander opinatur faciendumque esse hoc modo, sicut prius quoque ex
 15 posuimus: est enim hoc loco et non est iusto et non iusto adiacet. sed ordo quidem totius sententiae diligenter expositus est, sive illa scriptio sit sive illa. neutra enim mutanda est. et una quidem plus habet exercitii, altera vero facilitatis, sed ad unam intellegentiam utraque perveniunt. restat igitur ut id quod ait:
 20 quare idcirco quattuor istae erunt, quarum duae quidem ad adfirmationem et negationem sese habebunt secundum consequentiam ut privationes, duae vero minime diligentius exponamus. locus enim magna brevitatem constrictus est et nimia
 25 obscuritate ac subtilitate difficilis. et hunc quidem in prima editione huius operis transcurrentes exposuimus atque [in] brevissimam ut in aliis quoque dedimus expositionem. nunc autem quid in se sensus habeat
 30 veri, quid hac brevitatem latitet, quantum facultas sup-

4 posuerat FE (*corr.* F²) 6 et homini *add.* b: *om.* codices (homini quoq; adiacebit S²F²) 8 adiacet iusto S²F²
 13 emendandum E (*corr.* E¹) 17 sit *om.* SFE 20 utraeq; S² perueniunt b: proueniunt *codices* ut *add.* S¹: *om.* ceteri id *om.* b 22 ad *om.* F¹E¹ et negationem *om.* S¹FE
 25 constrictus S (*corr.* S²) 28 in *uncis inclusi*: in eo b, eius? 30 qui S²F² quidue in E² latet et S²T

petit, nos ipsi patefaciemus, et quantum valet animum lector intendat. cui si forte paulo obscuriora videantur, rerum inputet difficultati; si vero planiora quam putaverit, suo gratiam debet acumini. sed prius quid de hoc loco Herminus arbitretur quam possibiliter expediam. ait Herminus tribus modis propositiones cum infinito nomine posse proferri: aut enim infinitum subiectum habent, ut est non homo iustus est, aut infinitum praedicatum, ut homo non iustus est, aut infinitum praedicatum et infinitum subiectum, ut non homo non iustus est. harum igitur, inquit, quaecumque ad praedicatum terminum habent nomen infinitum, similes sunt his quae aliquam denuntiant privationem. denuntiant autem privationem hae quae dicunt homo iniustus. ergo istis huiusmodi quae proponunt homo iniustus est illae, inquit, consentiunt quae sunt ex infinito praedicato, ut ea quae est homo non iustus est. idem enim est, inquit, esse hominem iniustum quod hominem non iustum. illae vero quae habent aut subiectum infinitum, ut est non homo iustus est, aut utraque infinita, ut est non homo non iustus est, non consentiunt ad privatoriam propositionem, quae est homo iniustus est. nulla similitudo est enim eius propositionis quae dicit non homo iustus est et eius quae dicit homo iniustus est. nec vero eius quae proponit non homo non iustus est et eius quae enuntiat homo iniustus est. namque illae quae infinitum nomen habent in praedicatione hae privatoriis consentiunt, illae vero propositiones quae aut subiectum habent infinitum aut utraque infinita privatoriis longe diversae sunt. sed haec Herminus. longe a toto in-

1. 2 animus lectoris E² 2 si om. S¹ 13 et 14 enuntiant?
 15 h. iniustus est, homo iniustus non est b (item negationem addit
 16 et 18) 17 non sunt SFE (non del. S²F²E²) 18 non iustus]
 iustus non E (corr. E²) 23 enim post nulla b 24 dicit] est b
 27 non est b 30 a priv.? 31 diversa codices (corr. b) hic b

tellectu et ratione sententiae discrepans has interposuit, quae aut ex utrisque infinitis aut ex subiecto fierent infinito. quid autem esset quod ait secundum consequentiam vel quae duae haberent se secundum
 5 consequentiam ut privationes, quae vero non, exponens nihil planum fecit et sensus nihilo magis ante expositionem Hermi quam post expositionem obscurus est. nos autem Porphyrium sequentes eique doctissimo viro consentientes haec dicimus: quattuor
 10 esse propositiones, quarum duae quidem ex finitis nominibus sunt, duae vero ex infinitis nominibus praedicatis. sunt autem ex finitis nominibus hoc modo: adfirmatio est iustus homo, negatio non est iustus homo. ex infinitis vero nominibus praedicatis adfir-
 15 matio est quae dicit est non iustus homo, negatio quae proponit non est non iustus homo. sed has ex infinitis nominibus praedicatis propositiones in reliquo sermone infinitas vocabimus, ut adfirmatio infinita sit extra expositionem ea quae dicit est non iustus homo,
 20 negatio infinita ea quae dicit non est non iustus homo, ut quod dicturi eramus propositionem ex nomine infinito praedicato hanc infinitam nominemus, illas autem duas quae nullum nomen habent infinitum nec subiectum nec praedicatum simplices vocamus. sunt ergo
 25 simplices propositiones hae: est homo iustus, non est homo iustus. privatorias autem propositiones voco quaecumque habent privationem. privatoriae autem sunt hoc modo: est iniustus homo, haec enim iustitia subiectum privabit, et rursus non est iniustus homo,
 30 haec rursus iniustitia subiectum privabit. ergo cum sint duae propositiones simplices, una adfirmativa,

6 nil E (*item post nilo: corr. E²*) 19 extra expos.] in hac expositione E² 22 nominibus SFT (*corr. S²F² nominamus T²*) 24 uocemus b 25 iustus homo F 29 priuat b (*item 30*) 31 propos.] adfirmationes SFE (*corr. S²F²E²*)

altera negativa, et sint duae privatoriae, | eae quoque p. 389
 una adfirmativa, una negativa, nec non etiam sint aliae
 infinitae, adfirmativa rursus et negativa, dico quoniam,
 quemadmodum se privatoriae propositiones adfirmatio
 scilicet et negatio ad adfirmationes et negationes sim- 5
 plices habuerint, sic se habebunt etiam quae sunt in-
 finitae ad easdem ipsas simplices scilicet secundum
 consequentiam. quod autem dico tale est. disponantur
 prius duae simplices id est adfirmatio quae dicit est
 iustus homo et rursus negatio quae dicit non est iustus 10
 homo. sub his autem disponantur privatoriae: sub
 adfirmatione quidem simplici privatoria negativa, sub
 negativa simplici adfirmativa privatoria, ut sub ea quae
 dicit est homo iustus ponatur ea quae dicit non est
 homo iniustus et sub ea quae dicit non est homo 15
 iustus ponatur ea quae proponit est homo iniustus.
 rursus sub privatoriis disponantur infinitae: sub ad-
 firmatione adfirmatio, sub negatione negatio. sub ad-
 firmatione quidem privatoria quae dicit est iniustus
 homo disponatur adfirmativa infinita est non iustus 20
 homo, sub negativa vero privatoria quae dicit non est
 iniustus homo ponatur negativa infinita quae dicit
 non est non iustus homo. hoc autem subiecta de-
 scriptio docet:

SIMPLICES

25

Adfirmatio
 est iustus homo

Negatio
 non est iustus homo

PRIVATORIAE

Negatio
 non est iniustus homo

Adfirmatio
 est iniustus homo

30

1 aliae duae S²TE duae aliae F ea FTE (haec E²)
 2 aliae duae E² 6 habuerunt SFE 10 homo om. SF 12
 quidem] autem E 17. 18 adfirmatione] adfirmative S (corr.
 S²; 21 non est] est non SFE (corr. E²) 25 ad figuram
 addit T sinistra parte: Hanc consecuntur istae, sed non e con-

INFINITAE

Negatio

Adfirmatio

non est non iustus homo est non iustus homo

- His ergo dispositis dico quoniam, quemadmodum se
 5 habent privatoriae, id est adfirmatio et negatio quae
 dicunt est iniustus homo, non est iniustus homo, ad
 simplices quae proponunt est iustus homo, non est
 iustus homo secundum consequentiam, sic se habebunt
 etiam infinitae propositiones adfirmatio et negatio hae
 10 scilicet quae sunt est non iustus homo, non est non
 iustus homo ad easdem simplices quae sunt est iustus
 homo, non est iustus homo. videamus quae sit sim-
 plicium et privatoriarum consequentia, ut utrum se
 sic habeant infinitae ad simplices, quemadmodum se
 15 habent privatoriae ad easdem simplices, cognoscamus.
 dispositae igitur sunt in primo quidem ordine simpli-
 ces propositiones, adfirmatio simplex quae dicit est
 iustus homo et negatio simplex quae dicit non est
 iustus homo. sub his id est sub adfirmatione simplici
 20 duae negationes, una privatoria quae est non est in-
 iustus homo et altera infinita quae est non est non
 iustus homo. sub negatione vero simplici quae dicit
 non est iustus homo duae adfirmationes, una priva-
 toria quae dicit est iniustus homo, altera infinita quae
 25 dicit est non iustus homo. illud quoque in descriptione
 videndum est, quod angulariter se adfirmationes nega-
 tionesque respiciunt. nam adfirmatio quae est simplex
 est iustus homo angulariter se contra utrasque respicit
 adfirmationes infinitam scilicet et privatoriam quae
 30 sunt est non iustus homo, est iniustus homo. rursus
 negatio simplex quae est non est iustus homo angu-

verso *dextra*: Haec consequitur istas, sed non e converso.
figuram om. B 4 hic SF (*corr.* S²F²) sic E² igitur B
 igitur ita b 7 homo *om.* S¹ 12 vid. igitur? 13. 14 sic
 se S 22 negatio F (*corr.* F²) 29 infinita — privatoria T
 29. 30 quae sunt — privatoriam (279, 2) *om.* S¹

lariter respicit duas negationes infinitam scilicet et privatoriam. et in veritate simplicem adfirmationem privatoria negatio sequitur. nam si verum est dicere quoniam est iustus homo, verum est dicere quoniam non est iniustus homo. nam qui iustus est non est iniustus. et possumus istam continuam propositionem coniunctamque proponere: si iustus est homo, non est iniustus homo. sequitur ergo adfirmationem simplicem privatoria negatio, ut si vera fuerit adfirmatio simplex vera quoque sit negatio privatoria et adfirmationis simplicis veritatem negationis privatoriae veritas consequatur. at vero non e converso est. neque enim adfirmatio simplex negationem sequitur privatoriam. nam si verum est dicere quoniam non est iniustus homo, non est omnino verum dicere quoniam est homo iustus. potest enim vere de equo dici quoniam equus non est iniustus homo (neque enim omnino homo est et ideo nec iniustus homo est), sed non potest dici de equo, quoniam equus est homo iustus. ita ergo, quoniam verum non est de equo quoniam est iustus homo equus, veritatem negationis privatoriae non sequitur veritas simplicis adfirmationis. atque ideo nec continua propositio hinc et coniuncta proferri proponique potest. non est enim vera propositio, si quis dicat: si non est iniustus homo, est iustus homo. de equo enim (ut dictum est) verum est quia non est iniustus homo, non tamen verum est iustum esse hominem equum. quare negationem privatoriam simplex adfirmatio non sequitur. monstratum est igitur quo-

1 duas om. T 6 ista FE (corr. F²) ita SE²G conti-
 nentiam T 7 coniunctam F componere F (corr. F²) 12
 e conuerso b: haec conuersio *codices* (econuersio T²)
 16 dici de aequo S (corr. S²) 20 quoniam uerum non est
 G²T: uerum est (om. quoniam et non) *ceteri* non est iniustus
 S²F² 20. 21 uerum — equus *del.* E² om. B 24 uera]
 ita F (corr. F¹) 27 iniustum T

niam adfirmationem simplicem negatio privatoria se-
 queretur, negationem vero privatoriam simplex adfir-
 matio non sequeretur. rursus videamus et in opposita
 parte qualis sit consequentia. in diversa enim parte
 5 adfirmationem quidem privatoriam sequitur negatio
 simplex, negationem vero simplicem adfirmatio pri-
 vatoria non sequitur. nam si verum est dicere quon-
 iam est iniustus homo, verum est dicere quoniam non
 est iustus homo. qui enim iniustus est, iustus non est.
 10 et adfirmativae privatoriae eius scilicet quae dicit est
 iniustus homo veritatem sequitur negativa simplex
 quae est non est iustus homo. hoc autem non con-
 vertitur. neque enim simplicem negativam sequitur
 privatoria adfirmativa. nam si verum est dicere quon-
 15 niam non est iustus homo, non est omnino verum
 quoniam est iniustus homo. de equo enim verum est
 dicere quoniam equus non est iustus homo (nam qui
 omnino homo non est nec iustus homo est), sed non
 de eodem equo dici potest vere quoniam equus est
 20 iniustus homo. nam qui homo non est nec iniustus
 esse potest. quare veritatem negativae simplicis non
 sequitur veritas privativae adfirmationis, veritatem
 autem adfirmationis privatoriae sequitur ex necessitate
 veritas simplicis negativae. quocirca monstratum est
 25 hoc in utrisque, quoniam adfirmationem quidem sim-
 plicem sequeretur negatio privatoria, negationem vero
 privatoriam non sequitur adfirmatio simplex; rursus
 adfirmationem privatoriam sequitur negatio simplex,
 negationem simplicem non sequitur adfirmatio priva-
 30 toria. his ergo ita positis de infinitis privatoriisque
 tractemus. privatoriae namque et infinitae adfirmatio-
 nes adfirmationibus, negationes consentiunt negationi-

2 negationem — 6 simplex om. F¹ 10 praedicatoriae
 FE (corr. F²E²) 12 alt. non om. T 17 qui del. F²
 18 pr. homo om. S¹F¹E¹ alt. est om. T¹ 20 iniustus
 homo E² 22 privatoriae b

bus hoc modo. adfirmatio enim privatoria quae dicit
 est iniustus homo consentit infinitae adfirmationi quae
 dicit est non iustus homo. idem enim significant utrae-
 que et privatoria adfirmatio et infinita adfirmatio et
 quamquam in aliquo sermone prolatione discrepent, 5
 tamen significatione nil discrepant, nisi tantum quod
 quem illa iniustum ponit id est privatoria, haec
 ponit esse non iustum. et rursus negatio privatoria
 quae est non est iniustus homo consentit atque
 concordat ei negationi quae est infinita non est 10
 non iustus homo. hae quoque idem, quod sibi istae
 consentiunt. sequitur autem simplicem adfirmationem
 eam quae dicit est iustus homo privatoria negatio quae
 dicit non est iniustus homo; sequitur igitur eandem
 ipsam simplicem adfirmationem infinita negatio, id est 15
 eam quae dicit est iustus homo ea quae proponit non
 est non iustus homo. nam si sibi privatoria negatio
 et infinita consentiunt, quam consequitur privatoria
 negatio, eandem quoque infinita negatio consequitur.
 sed adfirmationem simplicem quae proponit est iustus 20
 homo privatoria negatio sequitur quae dicit non est
 iniustus homo: quare sequitur etiam eandem simpli-
 cem adfirmationem quae enuntiat est iustus homo in-
 finita negatio non est non iustus homo. rursus e
 diversa parte idem evenit: quoniam adfirmationem 25
 privatoriam quae dicit est iniustus homo sequebatur
 negativa simplex quae proponit non est iustus homo,
 sequitur quoque infinitam adfirmationem quae dicit est

2 affirmationes F (corr. F²) 3 enim] re T ergo T² idemq;
 (om. enim) S²F² significat F (corr. F¹) 4 pr. et om. b
 5 aliqua T sermonis F²T sermone del. E² prolatione
 om. S¹ prolatione/// F 9 non est iniustus] non iustus FE
 (corr. F²E²) consentiat E (corr. E²) 11 idem] id est F
 (corr. F²) idem faciunt S² 12 enim F 17 si S²T: om.
 ceteri 18 quam S²T: om. ceteri (et si add. E²) 19 eadem
 SFE (corr. S²F²) 20 ponit S (corr. S²) 24 negatio quae
 dicit b 28 indefinitam codices (corr. E²)

non iustus homo simplex negatio quae dicit non est
iustus homo. nam si privatoria adfirmatio et infinita
consentiunt, quae sequitur privatoriam, eadem sequitur
infinitam. sed privatoriam adfirmationem quae dicit
5 est iniustus homo sequitur simplex negatio quae pro-
ponit non est iustus homo; sed privatoria adfirmatio
et infinita adfirmatio idem significant sibi que consen-
tiunt: sequitur igitur simplex negatio quae est non
est iustus homo infinitam adfirmationem quae dicit
10 est non iustus homo. sed hoc e converso non evenit.
nunc enim demonstratum est quod simplicem adfirma-
tionem sequeretur infinita negatio et simplex negatio
veritatem infinitae adfirmationis sequeretur, sed non
est e converso, ut rursus infinitam negationem sequa-
15 tur finita adfirmatio et simplicem negationem infinita
rursus adfirmatio consequatur. nam si idem privatoria
negatio quae est non est iniustus homo et infinita ne-
gatio significat quae est non est non iustus homo,
p. 391 quoniam adfirmatio simplex | quae dicit est iustus homo
20 non sequitur privatoriam negationem quae est non est
iniustus homo, ut supra monstravimus, eadem ipsa
simplex adfirmatio quae proponit est iustus homo non
sequitur infinitam negationem quae enuntiat non est
non iustus homo. rursus in parte altera si adfirmatio
25 privatoria quae proponit est iniustus homo idem signi-
ficat cum infinita adfirmatione quae dicit est non iustus

1 dicit] proponit b 3 sequitur (sic) T (corr. T²)
privatoria E 4 indefinitam *codices* (indefinita E): corr. S²
infinita E² 5 sequitur *in marg.* S² negatio om. S¹
9 infinitam — veritatem (13) om. F¹ 10 homo om. S¹ haec
conuero (sic) S (corr. S¹) 14 e] hae F conuersio F²
15 simplex finita T 18 significant b 19 adfirmationem
simplicem *codices* (corr. b) 20 non del. S²F²E²G² om. T
privatoria negatio *codices* (corr. b) 21. 22 eandem ipsam sim-
plicem adfirmationem *codices* (corr. b) 22 iustus om. S¹
non del. S²F²E²G² om. T 23 infinita negatio *codices* (corr. b)

homo, privatoria autem adfirmatio quae proponit est iniustus homo non sequebatur simplicem negationem quae dicit non est iustus homo, nec eandem quoque simplicem negationem quae proponit non est iustus homo sequitur infinita adfirmatio quae dicit est non 5 iustus homo. sed quamquam hoc ratio consequentiae et necessitas monstret, nos tamen id quod demonstravimus ratione exemplis quoque doceamus. dico enim adfirmationem simplicem quae dicit est iustus homo sequi infinitam negationem quae dicit non est non 10 iustus homo, sicut eandem quoque simplicem adfirmationem sequebatur privatoria negatio quae proponit non est iniustus homo. nam si verum est dicere quoniam est iustus homo, verum quoque de eo dicere quoniam non est non iustus homo (nam qui iustus est 15 non est non iustus) sicut verum erat dicere, quoniam idem qui iustus est non est iniustus. quare simplicem adfirmationem sequitur infinita negatio, sicut eandem quoque simplicem privatoria negatio sequebatur. sed hoc non convertitur. neque enim statim verum est, qui 20 non est non iustus homo eundem esse iustum. equus enim non est non iustus homo (neque enim omnino homo est: qui autem omnino homo non est, non poterit esse homo non iustus), sed de equo, de quo verum est dicere quoniam non est non iustus homo, non est 25 de eo verum dicere quoniam est iustus homo, sicut de eodem equo verum esset dicere privatoriam nega-

1 privatoriam — adfirmationem *codices* (corr. b) 2 non
~~del.~~ S²F²E²G² om. T simplex negatio *codices* (corr. b)
 3 nec ~~del.~~ S²F²G² om. T haec E² 3. 4 eadem — simplex ne-
 gatio *codices* (corr. b) 5 infinitam adfirmationem *codices*
 (corr. b) 6 haec E (corr. E²) 7 nos om. T¹ 11 homo om. T
 14 est de E² eodem est b dicere est T 15 *alt.* est om. S¹
 16 iustus homo T 17 *pr.* est om. F 19 simpl. adf.? 20 qui
ego: quoniam qui T quoniam *ceteri* 21 esse om. F¹ 22
pr. enim om. E¹ 24 de quo om. F 26 iustus est F
 sicut nec SFEG (nec ~~del.~~ S²G² et b) 27 de] e T erat?
 27 *sq.* privatoria negatione SF priv. negatio S²F²TE (corr. E²)

tionem quae proponit non est iniustus homo (haec enim poterat etiam de equo dici) nec erat verum quoniam sequeretur hanc id est privatoriam negationem simplex adfirmatio quae diceret est iustus homo. quare
 5 non sequitur infinitam negationem quae est non est non iustus homo simplex adfirmatio quae proponit est iustus homo, sicut ne illam quidem quae consentit infinitae negationi id est privatoriam negationem quae proponit non est iniustus homo ea quae dicit est iustus
 10 homo simplex adfirmatio sequebatur. concludenti igitur dicendum est quoniam adfirmationem quidem simplicem sequitur infinita negatio, sicut eam privatoria sequebatur, infinitam vero negationem non sequitur simplex adfirmatio, sicut nec negationem privatoriam
 15 sequebatur. rursus in parte altera idem e converso evenit. adfirmationem enim infinitam sequitur negativa simplex, sicut privatoriam quoque adfirmationem eadem simplex negatio sequebatur. nam qui est non iustus homo ille ex necessitate non est iustus, sicut etiam
 20 qui est iniustus homo ille ex necessitate non est iustus. at vero si verum est dicere quoniam non est iustus homo, non est omnino necesse illum esse non iustum hominem. equus enim non est iustus homo (nam qui omnino homo non est nec iustus homo esse potest),
 25 sed nullus de eodem dicere potest quoniam equus est non iustus homo (qui enim homo non est nec non iustus homo esse potest), sicut etiam cum diceremus non est iustus homo, non sequebatur privatoria adfirmatio quae dicit est iniustus homo. equus namque non
 30 est iustus homo, sed de eodem equo nemo dicit quo-

4 simplex — negationem (5) om. F¹ dicit b 5 negationem infinitam F 7 nec T 14 negatio privatoria T
 16 euenit et F (et del. F²) negatio b 23 homo om.
 S¹FE¹ homo iustus T (transp. T²) 24 iustus om. F¹ esse potest homo F 28 iustus om. S¹ 29 iniustus] non iustus FE (corr. E² non del. F²)

niam est iniustus homo. iterum igitur concludenti
dicendum est adfirmationem infinitam sequi simplicem
negationem, sicut adfirmationem quoque privatoriam
sequebatur, sed non convertere. neque enim sequitur
simplicem negationem infinita adfirmatio, sicut eam 5
nec privatoria adfirmatio sequebatur. sic ergo cum
sint quattuor propositiones, duae simplices, duae in-
finitae, quarum duae simplices sunt: est iustus homo,
non est iustus homo, duae vero infinitae: est non iustus
homo, non est non iustus homo (et harum quattuor 10
duae quidem id est negatio infinita et negatio simplex
sequuntur duas id est negatio infinita simplicem ad-
firmationem, ea quae dicit non est non iustus homo
eam quae dicit est iustus homo, infinitam autem ad-
firmationem simplex negatio, eam quae dicit est non 15
iustus homo | ea quae proponit non est iustus homo; p.392
duae vero aliae id est adfirmatio simplex et adfirmatio
infinita non sequuntur negationem infinitam et sim-
plicem negationem. hoc autem etiam in privatoriis
evenit, ut adfirmatio privatoria non sequatur simpli- 20
cem negationem, cum illam simplex negatio sequatur,
et rursus negatio privatoria sequatur adfirmationem
simplicem, cum simplex adfirmatio non sequatur pri-
vatoriam negationem): recte dictum est harum quat- 25
tuor id est duarum simplicium propositionum et dua-
rum infinitarum duas duabus esse consequentes et
habere quandam consequentiam ad alias, sicut infinita
negatio et simplex negatio sequuntur simplicem ad-
firmationem et infinitam adfirmationem, sicut privatio-

1 iterum *om.* E¹ 4 conuerti S²F² 5 negationem *om.*
S¹ 6 priuatoria — simplices (7) *om.* F¹ 9 non est — 10 *pr.*
homo *om.* SFE¹ vero *om.* T 10 non (*post non est*) *del.*
S²F²E² et — homo (13) *om.* F¹ 18 indefinita *codices (corr.*
b) indefinitam *codices (corr.* E²) 21 illa FE 27 sicut]
scilicet? 28. 29 adfirm.] negationem SFE (*corr.* S²F²E²)
29 *sq.* privationes] privatoriae F (*corr.* F²)

nes quoque. nam et privatoria negatio sequebatur simplicem adfirmationem et simplex negatio sequebatur privatoriam adfirmationem. ergo duae habent consequentiam id est infinita negatio et simplex negatio
 5 consequentiam ad simplicem et infinitam adfirmationem, sicut privationes quoque (namque et privationes similiter sunt, ut saepe supra monstravi), duae vero minime habent consequentiam. neque enim negativam infinitam simplex sequitur adfirmativa aut infinita ad-
 10 firmativa simplicem negativam sequitur, sicut in privationibus quoque fuit. in privationibus namque nec adfirmatio simplex privatoriam negationem sequebatur nec simplicem negationem privatoria adfirmatio con-
 15 secuta est. sensus ergo huiusmodi est: quattuor istae erunt, id est quattuor propositiones, ex quibus duplicem fieri oppositionem dixerat. quattuor autem istae sunt duae simplices: adfirmativa est iustus homo, negativa non est iustus homo, et duae infinitae: adfirmativa est non iustus homo, negativa non est non
 20 iustus homo. quarum, inquit, duae, scilicet negativa infinita et negativa simplex, sic se habebunt ad adfirmationem et negationem secundum consequentiam, id est ita alias duas adfirmationes simplicem et infinitam ipsae duae negationes sequuntur, ut eas privationes
 25 sequebantur; duae vero minime id est simplex adfirmatio et infinita adfirmatio: non se habebunt secundum consequentiam ipsae duae adfirmationes ad duas negationes, infinitam scilicet et simplicem, quas non sequebantur, sicut nec dudum has negationes privato-
 30 riae quoque adfirmationes secutae sunt. quod vero ait secundum adfirmationem et negationem non ita

5 consequentiam *del.* E² consequentiam habent T²
 simplicem affirmationem T² 12 adfirmationem simplicem
 privatoria negatio SFE (*corr.* S²F²E²) 16. 17 sunt istae E
 23 est ad F (ad *del.* F²) ad alias SFEG (ad *del.* E²G²)
 31 secundum] ad? secundum consequentiam ad b

intellegendum est, quasi una sit adfirmatio aut una negatio, sed quoniam in quattuor propositionibus, in quibus duae quidem adfirmationes erunt, duae vero negationes (adfirmationes: simplex quidem est iustus homo, infinita autem est non iustus homo, negationes autem: simplex quidem non est iustus homo, infinita autem non est non iustus homo), quoniam adfirmationes duas, simplicem quidem est iustus homo, infinitam est non iustus homo, duae negationes sequebantur (simplex negatio quae est non est iustus homo infinitam adfirmationem quae dicit est non iustus homo, et rursus infinita negatio simplicem adfirmationem sequebatur), quoniam ergo (ut dictum est) duas adfirmationes simplicem et infinitam duae negationes simplex et infinita sequebantur, hoc autem et in privationibus erat, idcirco dictum est ad adfirmationem et negationem secundum consequentiam sic se habere harum quattuor propositionum duas, sicut etiam se privationes haberent. ad adfirmationem autem et negationem dixit, quod duas adfirmationes duae negationes sequerentur, duae vero minime, id est duas negationes duae adfirmationes non sequerentur. neque enim sequebatur negationem infinitam simplex adfirmatio aut simplicem negationem infinita adfirmatio, sicut nec in privationibus erat, quod saepe supra monstratum est. ne quis autem nos arbitretur de eodem genere propositionem dicere negationis adfirmationisque. neque enim dicimus negationem simplicem sequi adfirmationem simplicem. hoc enim impossibile est. num-

1 una aut T (*transp.* T²) 21. 22 duae negationes duas adfirmationes SFE (*corr.* S²F²E²) duae affirmationes duas negationes T 23 negatio infinita simplicem adfirmationem SFE (*corr.* S²F²E²) affirmatio finita infinitam negationem T 27 propositionum S²F²E² dicere sequi E² negationes E² adfirmationisq; S²: adfirmationibus *codices* (et affirmationis F² in adfirmationibus E¹ affirmationes E²)

quam enim sibi consentiunt simplex adfirmatio simplex-
 que negatio, nec rursus infinita negatio et infinita
 adfirmatio. neque enim fieri potest, ut aut negatio
 quae dicit non est iustus homo adfirmationi quae pro-
 5 ponit est iustus homo consentiat aut adfirmatio quae
 dicit est non iustus homo negationi quae dicit non est
 non iustus homo. *** eam enim quae dicit est iustus
 p. 393 | homo simplicem adfirmationem sequitur privatoria
 negatio quae dicit non est iniustus homo, sed nega-
 10 tivam, inquit, infinitam quae est non est non iustus
 homo haec non sequitur adfirmativa simplex quae dicit
 est iustus homo. ergo quemadmodum negativa priva-
 toria quae est non est iniustus homo sequitur adfir-
 15 mativam simplicem quae dicit est iustus homo, non
 eodem modo eadem simplex adfirmatio quae dicit est
 iustus homo sequitur infinitam negationem quae dicit
 non est non iustus homo. quibus dicendum est non
 eos hanc consequentiam recte intellegere nec quicquam
 in hac huiusmodi propositionum consequentia discre-
 20 pare. cur enim hoc notaverint, quod non sequatur
 negationem infinitam quae est non est non iustus homo
 finita adfirmatio quae dicit est iustus homo? nam hoc
 nil mirabile debet videri. idcirco enim simplex adfir-
 25 matio quae dicit est iustus homo non sequitur infini-
 tam negationem quae dicit non est non iustus homo,
 quoniam nec antea privatoriam sequebatur. neque enim
 sequebatur eadem simplex adfirmatio quae dicit est
 iustus homo privatoriam negationem quae dicit non
 est iniustus homo et ea causa est cur infinitam quo-

4 affirmatio F (corr. F²) 6 alt. dicit] proponit F 7 post
 homo lacunae signum posui, nam quaedam deesse apparet
 ea FE (corr. E²) 8 sequetur F (corr. F²) 11 haec del.
 S²F² om. E dixit F (corr. F²) 13. 14 affirmationem T
 15 eadem] eamdem F (corr. F²) 20 hoc non E² nota-
 verit F²G notaverunt b 22 infinita SFE simplex S²F²T²
 non iustus E² 23 nil om. F¹

que non sequitur. infinita enim et privatoria (ut supra saepe iam dictum est) sibi consentiunt. quare nulla est discrepantia. nam si simplex adfirmatio privatoriam negationem sequeretur, eandem quoque infinitam sequeretur. nunc autem quoniam simplex adfirmatio privatoriam negativam non sequitur, nec infinitam quoque sequitur negativam. illi autem qui sumpserunt quoniam sequeretur privatoria negatio simplicem adfirmationem et in eadem consequentia discrepare dixerunt, quod simplex adfirmatio non sequeretur infinitam negationem, non ita oportuit discrepantiam sumere, sed magis si, quemadmodum privatoria negatio adfirmationem simplicem, sic infinita negatio non sequeretur simplicem adfirmationem, tunc in consequentia discreparet, nunc autem nulla est omnino discrepantia. atque in hac quidem parte nihil omnino discrepant atque discordant. videamus nunc in altera parte, quam illi esse discrepantiam dicunt infinitarum consequentiae et privatoriarum ad simplices, ut in ea quoque si quid vere discrepent videamus. dicunt enim adfirmationi quidem privatoriae quae dicit est iniustus homo consentientem esse et concordantem simplicem negativam quae dicit non est iustus homo et sicut negatio simplex sequitur privatoriam adfirmationem, aiunt, quoniam non ita sequitur simplicem negationem quae dicit non est iustus homo infinita adfirmatio quae dicit est non iustus homo. haec enim illam non sequitur. quibus dicendum est rursus, quoniam idcirco infinita adfirmatio quae dicit est non iustus homo non sequitur

1 sequetur T (corr. T²) sequatur E² 3 si om. F¹
 4 eadem S²F² 5 quoniam om. T 7 illos? sum serunt
 S 14 consequentiam F (corr. F²) 14. 15 discreparent S²
 15 est om. T 16 nil G 18 infinitarum affirmationum S²F²
 19 priuatorium T priuatoriarum affirmationum ad simplicem negationem S²F² 24 simplex sequitur privatoriam ego: priuatoria sequitur simplicem codices adfirmationem om. S¹

simplicem negationem quae proponit non est iustus homo, quoniam privatoria adfirmatio quae dicit est iniustus homo non sequitur simplicem negationem quae proponit non est iustus homo. quod si privatoria adfirmatio sequeretur simplicem negationem, sequeretur sine dubio infinita quoque adfirmatio eandem simplicem negationem. nunc autem quoniam privatoria adfirmatio simplicem negationem non sequitur, nec infinita adfirmatio simplicem sequitur negationem. adfirmatio enim privatoria et adfirmatio infinita sibimet consentiunt. illi vero qui discrepantiam ostendere voluerunt infinitarum et privatoriarum consequentiae ad simplicem, quod cum negatio simplex sequeretur adfirmationem privatoriam non eodem modo infinita adfirmatio sequeretur simplicem negationem, non ita oportuit colligi discrepantiam, sed potius si, quemadmodum adfirmativa privatoria quae dicit est iniustus homo <non sequitur simplicem negationem quae est non est iustus homo>, ita infinita adfirmatio quae enuntiat est non iustus homo sequeretur simplicem negationem quae est non est iustus homo, tunc oportuerat dicere aliquid discrepare consequentiam privatoriarum et infinitarum ad simplices. nunc autem cum eodem modo privatoria adfirmatio non sequatur simplicem negationem, eodem quoque modo infinita adfirmatio non sequatur simplicem negationem, manifestum est nullam esse in his discrepantiam, immo in omnibus simillimum, et illos nihil per hanc rationem

1 neg.] affirmationem F (corr. F²) non om. F¹E¹
 11 illos S²F² illis? 11. 12 voluerunt ostendere E (transp. E²)
 15 ita om. S¹ 16 colligere S²F²T 17 adfirmatiuum privatoriam S²F² 18. 19 non — homo ego add.: om. codices
 19 non ita S²F² infinitam adfirmationem S²F² 20 non sequeretur TG²E² 20. 21 simplex negatio S²F² 25 negat.]
 affirmationem F (corr. F²) 28 simillimum ego: simillimam codices simillimam consequentiam b per om. S¹

quam volunt addere recte disserere, | immo potius ma- p. 394
ioribus obscuram sententiam obscuritatibus implicare.
sed potius ita intellegendum est, ut id quod ait: qua-
rum duae quidem ad adfirmationem et nega-
tionem sese habebunt secundum consequentiam 5
ut privationes, duae vero minime ita accipiamus
tamquam si ita dixisset: quattuor propositionum, dua-
rum simplicium, duarum vero infinitarum, duas id est
adfirmationes simplicem et infinitam sequuntur duae
negationes, simplex et infinita scilicet, sicut privatio- 10
nes quoque (in privationibus enim adfirmativam sim-
plicem sequebatur negatio privatoria et simplex negatio
privatoriam adfirmationem), reliquae vero duae, id est
simplex adfirmatio et infinita adfirmatio nullam habent
consequentiam ad negationes, id est simplicem et in- 15
finitam, sicut nec privationes quoque (nam adfirmatio
privatoria non sequebatur negationem simplicem nec
simplex adfirmatio privatoriam negationem), ut dica-
mus hoc modo: quare quattuor istae erunt, duae
simplices, duae infinitae, quarum id est duarum sim- 20
plicium et duarum infinitarum duae quidem id est
negationes simplex et infinita habent se ad adfirma-
tiones simplicem et infinitam secundum consequen-
tiam ut privationes, duae vero minime id est
adfirmationes simplex et infinita ad duas negationes, 25
id est simplicem et infinitam. hoc est enim quod ait:
ad adfirmationem et negationem sic se habe-
bunt secundum consequentiam id est consequen-
tur negationes eas quae sunt adfirmationes, ut pri-

4 ad om. F¹E¹ 10 simplicis (simplices S²F²G) et infinitae
codices (corr. G²T²) 13 adfirmat.] negationem S (corr. S²)
14 adfirmatio] negatio (bis) SFE (corr. S²F²) 15 negationes]
adfirmationes SFE (corr. S²F²) 21 id est — minime (24) om.
S¹F¹EJNGB 22 habent — 25 infinita om. G²T 25 negationes]
affirmationes G²T 26 infinitam nullam habent consequentiam B
27 sic se] sese? 28. 29 consequentes SF 29 ad eas S²F² ut] et N

vationes sicut in privationibus quoque dicebatur, duae
 vero id est adfirmationes simplex et infinita non ha-
 bebunt se secundum consequentiam ad duas negatio-
 nes, id est simplicem et infinitam, sicut privationes
 5 quoque se secundum sequentiam non habebant. nam
 privatoria adfirmatio non sequebatur negationem sim-
 plicem nec simplex adfirmatio privatoriam negatio-
 nem. est alia quoque simplicior expositio, quam Ale-
 xander post multas alias expositiones in quibus ani-
 10 mum vertit edidit hoc modo: cum sint, inquit, quattuor
 propositiones, quarum duae sunt infinitae, duae vero
 simplices, duae, inquit, infinitae aequaliter se habent
 secundum adfirmationem et negationem ad privatorias,
 15 duae vero simplices ad easdem privatorias se similiter
 non habent hoc modo: adfirmativa enim infinita con-
 sentit adfirmativae privatoriae. ea enim quae dicit
 infinita adfirmatio est non iustus homo ei consentit
 privatoriae adfirmationi quae dicit est iniustus homo.
 ea vero infinita negatio quae dicit non est non iustus
 20 homo privatoriae negationi consentit quae dicit non
 est iniustus homo. atque hae quidem duae, id est in-
 finita adfirmatio et infinita negatio, ita sese habent
 ad adfirmationem et negationem, ut privatio-
 nes, id est eadem adfirmant vel negant, quae etiam
 25 privationes adfirmant vel negant, duae vero minime,
 id est duae simplices minime se ita habent ad adfir-

2 adfirm.] negationes SFE (*corr.* S²F²) 2. 3 habebunt
 E²: haberent *codices* habent b 3. 4 negat.] adfirmationes SFE
 (*corr.* S²F²) 5 consequ. b 6 privatoriam E² adfirm.]
 negatio SFE (*corr.* S²F²) negationem E² negationem] ad-
 firmationem SFE (*corr.* S²F²) 6. 7 adfirmatio simplex E²
 7 simplicem E² negatio privatoriam adfirmationem SFE
 (*corr.* S²F²) negationem privatoriam adfirmatio E² 16 *ad-*
dendum videtur: et negativa infinita consentit negativae priva-
 toriae 20 consentit *om.* F¹ 21 haec F (*corr.* F²)
 22 negatio *om.* S¹ 24 quae] quare S (*corr.* S²) 26 minime
om. T¹ ita se E

mationem et negationem, sicut privationes. nam omnino non contingit simplex adfirmatio privatoriam adfirmationem. ea enim quae dicit est iustus homo non consentit ei quae dicit est iniustus homo. nec rursus negatio simplex privatoriae negationi consentit. ea enim 5 quae dicit non est iustus homo quae simplex negatio est plurimum dissidet ab ea quae dicit non est iniustus homo quae est privatoria negatio. ergo cum sint quatuor, adfirmatio simplex et negatio simplex, adfirmatio infinita et negatio infinita, harum duae, id est adfir- 10 matio infinita et negatio infinita, ita aliquid adfirmant vel negant ut privationes (hoc est enim quod ait: ita sese habent ad adfirmationem et negationem, ut privationes), duae vero minime. neque enim ita adfirmant et negant duae simplices, sicut duae privato- 15 riae. adfirmatio namque simplex ab adfirmatione privatoria discrepat, et rursus negatio simplex a negatione privatoria longe dissidet atque discordat. sed haec (ut diximus) Alexandri expositio est post multas alias simplicior, non tamen repudianda, sed illa superior 20 verior esse videtur, quod Aristoteles ipse testatur. ait enim paulo post: haec igitur, quemadmodum in resolutoriis dictum est, sic sunt disposita. hanc enim consequentiam quam in superiori expositione memoravi privatoriarum et infinitarum ad sim- 25 plices in primi libri priorum resolutoriorum quae *ἀναλυτικά* Graeci vocant fine disposuit. dicit autem Porphyrius fuisse quosdam sui temporis, qui hunc exponerent librum, et quoniam ab Hermino vel Aspasio vel Alexandro expositiones singulas proferentes multa 30 contraria et expositionibus male ab illis editis dissi-

2 contigit F (corr. F²) 14 etenim SE 16 simplex
namq; F 20 simplicior expositiones T 24 priori E (corr.
E²) 26. 27 analytica SF analitica TE 29 locum b ermino
F 31 et in E²

p. 395 dentia reperirent, arbitratos fuisse | librum hunc Aristotelis, ut dignum esset, exponi non posse multosque illius temporis viros totam huius libri praeterisse doctrinam, quod inexplicabilem putarent esse caliginem. 5 nos autem brevissime hunc locum in prima editione praeterimus, sed quod illic pro intellectus simplicitate breviter posuimus, hic omni latitudine totam sententiae vim et prolixitatem digessimus. quare quoniam superiora digne (ut mihi videtur) expressimus, sequentis 10 textus ordinem sententiamque videamus.

Similiter autem se habet et si universalis nominis sit adfirmatio, ut omnis est homo iustus, non omnis est homo iustus; omnis est homo non iustus, non omnis est homo non iustus. 15 sed non similiter angulares contingit veras esse. contingit autem aliquando.

De indefinitis quaedam propositionibus praelocutus nunc de his quae terminatae sunt secundum universalitatis et particularitatis adiectionem dicit, quod etiam 20 ipsae similiter se habeant, sicut illae quoque quae sine ulla determinatione dicebantur, simplex scilicet oppositio atque infinita. quod vero ait: similiter autem se habet et si universalis nominis sit adfirmatio, alii ita intellexerunt, ut quod ait si 25 militer referant ad numerum oppositionum et propositionum. nam sicut in his quae indefinitae sunt et

2 omnino non b 5 preuissime (sic) T 6 praeterimus
 ego: praeterimus codices (praeteriuimus S²E²) ille S (corr. S²) 8 prolixitate? digessimus S 9. 10 sequentes SFE (corr. S²E²) 10 sententiae quae S (corr. S²) 11 habent T 13 non o. e. h. iustus om. Σ¹ 14 non omnis — iustus om. Σ¹ Ξ¹ 15 angularis SFE (corr. S²F²E²) contigit (item 16) F (corr. F²) 17 infinitis codices (corr. E²) quaedam om. F¹ 18 determ. E² 19 dicit] dedit S (corr. S¹) 20 se sicut S (se del. S²) 21 ulla om. F nulla E 22 expositio G (corr. G²) propositio b 22—24 similiter — ait om. F¹ 23 habent T 25. 26 prop. et opp. b 26 sicut] si quod SFE (corr. S²F²E¹) si T in se finitae SFE (corr. S²E¹)

indeterminatae duae sunt oppositiones, una simplicis negationis et simplicis adfirmationis, altera infinitae adfirmationis et infinitae negationis, quattuor autem propositiones, quod supra iam dictum est, ita quoque in his quae terminationem secundum universalitatem 5 particularitatemque habent quattuor fiunt propositiones et oppositio duplex. oppositio enim una est universalis adfirmationis simplicis et particularis negationis simplicis, ut est omnis homo iustus est, non omnis homo iustus est. et haec quidem una est oppositio. 10 alia vero infinitae universalis adfirmationis et infinitae particularis negationis, ut omnis homo non iustus est, non omnis homo non iustus est. quare hic quoque, cum duae sint oppositiones, erunt sine dubio quattuor propositiones, sicut in his de quibus supra dixerat, 15 quae scilicet determinatione carebant. alii vero qui Aristotelis animum penitus inspexerunt non aiunt similiter solum se habere determinatas propositiones ad numerum oppositionum et propositionum, sed etiam ad consequentiam. nam quae est consequentia negatio- 20 num ad adfirmationes in his propositionibus simplicibus et infinitis, quae praeter determinationem dicuntur, eadem se similitudo habet in his quae terminatione proferuntur. sed quoniam non in omnibus omnia similia habent, idcirco addidit notans: sed non simi- 25 liter angulares contingit veras esse. contingit autem aliquando. sensus autem totus huiusmodi est: similiter, inquit, se habent hae propositiones quae

1 deae E (corr. E¹) 3 autem sunt T 4 iam del. F²
 5 terminatione F determ. TE² 9 simplicis nota particula-
 rem negationem T (nota — neg. del. et in marg. reicit T²)
 10 alt. est om. E¹ oppos.] quidem oppositio F (quidem oppos.
 del. F²) 17 poenitus FE 18 solent SFE (corr. E²)
 determinatae F² 20 consequentias S (corr. S¹) 23 se —
 habet] habetur et b cum determ. E² 26 contigit (bis) F
 (corr. F²)

secundum determinationem dicuntur infinitae ad simplices et simplices ad infinitas, quemadmodum illae quoque sese habebant quae sine determinatione indefinitae dicebantur. sed habent quandam dissimilitudinem, quod angulares propositiones in his quae cum determinatione dicuntur non eodem modo verae sunt, quomodo illae quae sine determinatione proferebantur vel infinitae vel simplices. videamus ergo prius, an eadem in his quae determinatae sunt sit consequentia quae in his est quae indefinitae proferuntur, post videamus quae sit in angularibus dissimilitudo. disponantur ergo non solum eae quae simplices vel infinitae sunt, sed etiam quae sunt privatoriae. et prius quidem disponantur hoc modo: simplex adfirmatio et simplex negatio et hae quidem indefinitae, id est praeter universalitatis aut particularitatis adiectionem. sub his sub adfirmatione quidem simplici ponatur negatio privatoria, sub negatione vero simplici adfirmatio privatoria: hae quoque rursus indefinitae. sub his autem ponantur sub adfirmatione privatoria et sub simplici negatione adfirmatio infinita, sub privatoria autem negatione et sub simplici adfirmatione ponatur negativa infinita, et hae quoque indefinitae et indeterminatae sine ulla vel universalitate vel particularitate. sub his autem disponantur hae quas determinatas vel universalitatis p. 396 quantitate vel particularitatis | vocamus. et primo quidem adfirmatio universalis simplex, contra hanc negatio particularis simplex. sub adfirmatione autem universali simplici ponatur negatio particularis privatoria, sub negatione autem particulari simplici universalis adfirmatio privatoria. rursus sub negatione particulari privatoria et sub adfirmatione universali simplici po-

3. 4 indefinite F 12 heae F² $\bar{e}e$ T 13 quidem prius
 T 14. 15 et simplex negatio om. SFE¹G¹ 19 ponatur b
 22 sub om. T negatio TG² infinita om. SFE¹G¹ 28 particu-
 laris] universalis SFE (corr. S²F²E²) 32 et om. S¹

natur negatio particularis infinita, sub adfirmatione veró universali privatoria et sub negatione simplici particulari ponatur universalis adfirmatio infinita. erit autem huiusmodi descriptio:

INDEFINITAE

5

Adfirmatio simplex	Negatio simplex	
Homo iustus est	Homo iustus non est	
Negatio privatoria	Adfirmatio privatoria	
Homo iniustus non est	Homo iniustus est	
Negatio infinita	Adfirmatio infinita	10
Homo non iustus non est	Homo non iustus est	

DEFINITAE

Adfirmatio universalis simplex	Negatio particularis simplex	
Omnis homo iustus est	Non omnis homo iustus est	15
Negatio particularis privatoria	Adfirmatio universalis privatoria	
Non omnis homo iniustus est	Omnis homo iniustus est	
Negatio particularis infinita	Adfirmatio universalis infinita	20
Non omnis homo non iustus est	Omnis homo non iustus est.	

In hoc ordine propositionum quem supra descripsimus quae sint angulares manifestum est. sunt namque adfirmationes quidem adfirmationibus, negationes vero negationibus. et in his quidem quae indefinitae sunt eodem modo angulares sunt adfirmationes. simplex quidem adfirmatio quae dicit est homo iustus privatoriae adfirmationi quae dicit est homo iniustus et in- 30

intra figuram et indefinitis et definitis add. T sinistra parte:
 Hanc consecuntur istae sed non e conuerso *dextra*: Haec consequitur istas sed non e conuerso 28 eodem] hoc? 29 affirmatio quidem E² iustus homo T (*transp.* T²) 30 iniustus homo T

finitae adfirmationi quae proponit est homo non iustus
 angularis est. negatio vero simplex quae est non est
 homo iustus negationi privatoriae quae dicit non est
 homo iniustus et negationi infinitae quae est non est
 5 homo non iustus angularis est. item si quis ad de-
 finitas propositiones aspiciat, idem sine aliqua dubi-
 tatione reperiet. adfirmatio enim universalis simplex
 quae est omnis est homo iustus adfirmationi universali
 privatoriae quae enuntiat omnis est homo iniustus et
 10 adfirmationi universali infinitae quae proponit omnis
 est homo non iustus angularis est, item negatio parti-
 cularis simplex quae est non omnis est homo iustus
 negationi particulari privatoriae quae dicit non omnis
 est homo iniustus et negationi particulari infinitae
 15 quae proponit non omnis est homo non iustus angu-
 laris. sunt igitur adfirmationes adfirmationibus et ne-
 gationes negationibus angulares et in ordine indefini-
 tarum propositionum et in ordine definitarum. quocirca
 de earum sequentia speculandum est. dictum est enim
 20 prius quod adfirmationem indefinitam simplicem seque-
 retur privatoria et infinita negatio, eas vero simplex
 adfirmatio non sequeretur. rursus infinitam adfirmatio-
 nem privatoriamque adfirmationem sequitur simplex
 negatio, hae vero negationem simplicem non sequun-
 25 tur. rursus si quis ad ordinem definitarum respiciat,
 idem inveniet. adfirmationem namque universalem sim-
 plicem sequitur particularis privatoria negatio et parti-
 cularis infinita negatio. nam si vera est universalis
 adfirmatio simplex quae dicit omnis est homo iustus,

4 quae est] quae dicit F 5. 6 indefinitas FE (corr. F²E²)
 7 repperiret F (corr. F²) repperiat TE (corr. E²) 9 nuntiat
 FE (corr. E²) et — iustus (11) om. S¹ 15. 16 angulares
 SFE (corr. E²) 16 sunt] est E² est. Igitur sunt T 17
 angulares sunt E² 18 definitarum sunt S² 19 consequentia
 TE² 21 indefinita T 26 inueniat T 29 est homo est E
 (alt. est del. E²)

vera est etiam particularis privatoria negatio quae dicit non omnis est homo iniustus. hoc autem idcirco evenit, quod ea quae dicit non omnis homo iniustus est idem potest quod simplex et similis est ei quae proponit quidam homo iustus est particulari simplici 5 adfirmationi. nam si non omnis homo iniustus est, quidam homo iustus est. sed particularis adfirmatio simplex sequitur universalem | adfirmationem simplici- p. 397 cem. quando enim vera est universalis adfirmatio quae dicit omnis est homo iustus, vera est et particularis 10 adfirmatio quae proponit quidam homo iustus est. sed ei quae dicit quidam homo iustus est consentit particularis negatio privatoria quae proponit non omnis est homo iniustus. quocirca etiam particularis negatio privatoria universali simplici adfirmationi consentiet. 15 sequitur igitur eam quae dicit omnis est homo iustus universalem scilicet simplicem adfirmationem ea quae proponit non omnis est homo iniustus particularis negatio privatoria. sed huic particulari negationi privatoriae quae dicit non omnis est homo iniustus con- 20 sentit infinita particularis negatio quae dicit non omnis est homo non iustus. nam si verum est, quoniam non omnis est homo iniustus, et verum est, quoniam non omnis est homo non iustus. idem est enim esse iniustum quod non iustum. sed privatoria particularis 25 negatio sequitur simplicem universalem adfirmationem: infinita igitur negatio particularis sequitur simplicem universalem adfirmationem eique consentit, si prius adfirmatio universalis vera sit. quocirca eam quae dicit omnis est homo iustus universalem simplicem 30

3 iustus FE (corr. F²E²) 4 similes F 5 est om. F¹
 10 et om. T¹ 11 prop.] dicit T 13 pronit F (corr. F²)
 14 iustus FE (corr. F²E²) 15 privatoria om. S¹F¹E consentit T
 18 est om. F¹ partilaris (sic) F 22. 23 nam —
 iniustus TG²: om. ceteri 23 et om. G¹ 24 enim est E
 25 non esse T 28 adf. univ. E

adfirmationem sequuntur sine dubio particularis negatio privatoria non omnis est homo iniustus et particularis negatio infinita non omnis est homo non iustus. quare hic quoque adfirmationem negationes
 5 sequuntur. sed hoc non convertitur. quoniam enim (ut dictum est) negatio particularis privatoria quae dicit non omnis est homo iniustus consentit particulari adfirmationi simplici, ei scilicet quae dicit quidam homo iustus est, hanc autem particularem adfirmationem non
 10 sequitur universalis adfirmatio (neque enim, si verum est quendam esse hominem iustum, idcirco iam et omnem esse hominem iustum necesse est): quare non sequitur adfirmatio universalis simplex omnis est homo iustus adfirmationem particularem simplicem quidam
 15 est homo iustus (potest enim hac vera id est particulari universalis esse falsa), sed particularis adfirmatio simplex particulari negationi privatoriae consentit: quare nec privatoriam particularem negationem simplex adfirmatio sequitur universalis. eam igitur quae
 20 dicit non omnis est homo iniustus non sequitur adfirmatio universalis simplex quae proponit omnis homo iustus est. sed particularis privatoria negatio consentit particulari negationi infinitae: universalis igitur adfirmatio simplex non sequitur particularem negationem
 25 infinitam. ea igitur quae dicit omnis est homo iustus adfirmatio universalis simplex non sequitur eam quae dicit non omnis est homo non iustus particularem infinitam negationem. duae igitur negationes infinita et privatoria particulares sequuntur universalem adfirmationem simplicem, sicut in his quoque erat quae sunt
 30

1 sequitur F² 2 priuatoria] infinita T non iustus T
 3 infinita] priuatoria *codices* (corr. S²F²E²) est om. F¹ 3. 4
 non iustus] iniustus T 9 autem] rem S (corr. S²) 22 priuatoria] infinita S²F² 23 particulari priuatoriae SFE (priv. del. E²) infinitae del. S²F² 24 particularitatem S (corr. S²) 29 particulares b: particula S particularis S² et ceteri

indefinitae. duae enim negationes infinita et privatoria indefinitae simplicem adfirmationem sequebantur indefinitam. sed non e converso. adfirmatio enim universalis simplex non sequitur negationes particularem infinitam et privatoriam, sicut nec infinita quoque 5 adfirmatio simplex indefinitas sequebatur negationes privatoriam atque infinitam. quare in hoc uno ordine similiter sese habent definitae his quae sunt indefinitae. aequaliter enim adfirmationibus veris verae sunt negationes, veras negationes adfirmationum veritas non 10 sequitur nec his consentit. rursus in altera parte perspiciamus, quemadmodum adfirmationes universales privatoriam scilicet et infinitam particularis negatio simplex sequatur. namque adfirmationem universalem privatoriam omnis est homo iniustus sequitur particularis 15 negatio simplex non omnis est homo iustus. ea enim quae dicit omnis est homo iniustus consentit simplici universali negationi quae dicit nullus homo iustus est. nam si omnis est homo iniustus, nullus est homo iustus. sed hanc, id est universalem simplicem negationem, sequitur particularis simplex negatio. nam si 20 vera est quoniam nullus homo iustus est, vera est quoniam non omnis homo iustus est. sed universalis negatio simplex universali adfirmationi privatoriae consentit: sequitur ergo particularis simplex negatio quae 25 est non omnis est homo iustus universalem adfirmationem privatoriam quae proponit omnis est homo iniustus. sed haec universali adfirmationi infinitae consentit. idem enim significant omnis est homo iniustus

7 adq; F 10 veras negationes *del.* E² adf. veritas] negationum veritatem SFE²G (corr. S²F²G²) negationum veritatem non sequitur veritas affirmationum E² 11 altera parte *ego*: alteram partem *codices* 14 sequitur F (corr. F²)
 15 homo *om.* F 17 contendit SFE (corr. E²) 25 negatio] adfirmatio SFE (corr. S²F²E¹) 26 non *om.* S¹ 27 est *om.* F¹ 29 significat b

p. 398 et omnis est homo non iustus. quare sequitur | quo-
 que particularis negatio simplex quae est non omnis
 est homo iustus universalem adfirmationem infinitam
 quae dicit omnis est homo non iustus. hic quoque ad-
 5 firmationes universales privatoriam atque infinitam se-
 quitur simplex negatio particularis, sed non conver-
 titur. etenim quoniam simplicem particularem nega-
 tionem quae dicit non omnis est homo iustus non
 sequitur universalis negatio quae proponit nullus homo
 10 iustus est (neque enim si vera est non omnem homi-
 nem esse iustum, vera est nullum hominem esse iustum),
 haec autem, id est universalis simplex negatio, consen-
 tit unumque significat cum adfirmatione universali pri-
 vatoria: non sequitur igitur universalis privatoria ad-
 15 firmativa quae dicit omnis est homo iniustus simplicem
 particularem negationem quae proponit non omnis est
 homo iustus, sicut nec eandem particularem negatio-
 nem universalis negatio sequebatur. sed privatoria uni-
 versali: igitur particularem negationem quae dicit
 20 non omnis est homo iustus universalis adfirmatio in-
 finita non sequitur quae proponit omnis est homo non
 iustus. quare hic quoque adfirmationes duas univer-
 sales, id est privatoriam atque infinitam, particularis
 25 simplex negatio sequitur, sicut adfirmationes quoque
 duas indefinitas privatoriam atque infinitam negativa
 indefinita sequebatur. sed duae adfirmationes univer-
 sales privatoria et infinita non sequuntur particularem
 simplicem negationem, sicut duae quoque indefinitae

· 4 est om. F¹ 14 alt. privatoria om. SF E (post adfirm. add. S²F²) 17 nec TG²: om. ceteri 18 non sequebatur S²E² 22 omnis] non E (corr. E²) 22. 23 non iustus] iniustus SFE (corr. S²F²E²) 26 infinitas E (corr. E²) privatoriam — indefinitae (29) om. F¹ 27 duas codices (corr. S²F²E²) 28 privatoriam et infinitam codices (corr. S²F²E²) non del. G² om. T sequitur codices (corr. S²F²E²) 28. 29 particularis simplex negatio codices (corr. S²F²E²) duas — indefinitas codices (corr. S²F²E²)

adfirmationes privatoria et infinita indefinitam simplicem negationem non sequebantur. similiter se igitur habent definitae indefinitis secundum consequentiam. angulares autem non eodem modo sese habent. nam indefinitarum propositionum angulares simul veras esse 5 contingit. nam si verum est, quoniam est homo iustus, quae est indefinita adfirmatio simplex, nihil prohibet veram esse etiam quae dicit est homo iniustus et rursus eam quae dicit est homo non iustus, quae sunt indefinitae adfirmationes privatoria et infinita. rursus 10 negationes negationibus quae sunt angulares veras esse contingit, ut ea quae est non est homo iustus si vera est, nihil prohibet veram esse etiam quae dicit non est homo iniustus et eam quae proponit non est homo non iustus. angulares ergo sibi in indefinitis in veritate 15 consentire nihil prohibet, sed in his tantum terminis, ut in secundo huius operis volumine docuimus, quae neque naturalia sunt inesse neque impossibilia. si quis enim dicat est homo rationalis, huic angulares verae esse non possunt, hae scilicet quae dicunt est homo 20 irrationabilis et rursus est homo non rationalis. rationalitas enim homini per naturam inest. similiter autem et de impossibilibus dicendum est. quod si sint talia quae neque impossibilia sint inesse nec naturalia sint inesse (ut in ea propositione quae dicit 25 est homo iustus: iustitiam neque naturalem esse ne-

1 adfirmationes simplicem et privatoriam indefinitam simplex negatio SFEGN (*ego correxi*) adf. infinita et privatoria indefinitam simplicem negationem S²F² adf. privatoria et infinita simplicem neg. E² adf. privatoriam et indefinitam simplex neg. TG² 2 non del. G² om. T . sequebatur codices (*corr.* S²E²) 3 habent om. T 4 angularis FE (*corr.* F²E²) 6 contigit T (*corr.* T²) 10 inf.] indefinita T 12 *pr.* est] dicit F 15 angularis SFE (*corr.* S²E²) *pr.* in S²: om. codices indefinitas E² 16 nil TE 17 in om. S qui S² 17. 18 quae neque] queq; F (*corr.* F¹) 19 rationalis E² 22 est FT

cesse est homini nec impossibile esse), manifestum est, quoniam angulares sibimet semper in veritate consentiunt. atque hoc idem de negativis quoque angularibus recte dicitur. in his igitur terminis qui nec naturales
5 sunt nec impossibiles semper angulares et negationes negationibus et adfirmationes adfirmationibus simul veras esse contingit. et hoc quidem in his quae indefinitae sunt. in his autem quae definitae sunt et universalitatis particularitatisque participes non eodem
10 modo sunt. in quibusvis enim terminis sive possibilibus sive naturalibus sive impossibilibus adfirmationes adfirmationibus sibimet angularibus in veritate consentire non possunt, negationes autem negationibus angulares angularibus in his tantum terminis qui
15 neque naturales neque impossibiles sunt in veritate poterunt convenire. et primum quemadmodum adfirmationes adfirmationibus sibimet angularibus in veritate consentire non possunt in quibuslibet terminis demonstrandum est. ea enim quae dicit omnis est
20 homo iustus et ea quae dicit omnis est homo iniustus, quae est scilicet angularis, verae simul esse non possunt. ea namque quae dicit omnis est homo iniustus nil differt ab ea quae proponit nullus homo iustus est. sed omnis est homo iustus et nullus homo iustus
25 est, quoniam contrariae sunt, simul verae esse non possunt. sed ea quae dicit nullus est homo iustus convenit atque consentit ei quae proponit omnis est
p. 399 homo iniustus: quare | omnis est homo iustus et omnis est homo iniustus simul verae esse non possunt. sed
30 eadem quae proponit omnis est homo iniustus consentit (ut saepe dictum est) ei quae dicit omnis est

1 impossibilitate SFEG (corr. E²G²) impossibilem S²
 inesse E² est om. FE¹G¹ 2 angularis SFE (corr. E²)
 4 naturale F 7 vera F 10 sunt] est? autem E
 11 post impossibilibus add. siue non naturalibus S² 14 qui
 om. F¹E¹G¹ 23 ad F 24 set F

homo non iustus. quare in his nec haec in veritate
 consentire potest ei quae dicit quoniam omnis est homo
 iustus. adfirmatio igitur universalis simplex omnis est
 homo iustus adfirmationibus universalibus privatoriae
 et infinitae quae sunt omnis est homo iniustus et 5
 omnis est homo non iustus sibimet angularibus in
 veritate simul nulla ratione consentit, sicut in his
 quae indefinitae erant et adfirmationes adfirmationibus
 et negationes negationibus in veritate poterant con-
 sentire. in his autem quae sunt definitae adfirmatio- 10
 nes angulares simul verae esse non possunt. recte
 igitur dictum est, quoniam in aliis omnibus similis
 est consequentia definitarum et indefinitarum. adfir-
 mationibus enim consentiunt in veritate negationes,
 negationibus autem adfirmationes non omnino consen- 15
 tiunt, quae similitudo consequentiae in utrisque est
 id est et in his quae definitae sunt et in his quae
 indefinitae. sed est distantia, quod non similiter
 angulares contingit veras esse. et adfirmationes
 adfirmationibus et negationes negationibus in indefini- 20
 tis veras esse contingit eas scilicet quae sunt angu-
 lares. in his autem quae sunt definitae adfirmationes
 adfirmationibus angulares veras esse aliquando nulla
 ratione contingit. hoc autem manifestum erit, si quis
 et ea sibi proponat exempla in quibus sunt termini 25
 naturales atque impossibiles et ea in quibus sunt possi-
 biles et non naturales neque impossibiles. in omnibus
 enim inveniet adfirmationes adfirmationibus definitas

1 in his nec F: nec in his F² et ceteri (in om. E¹) 3
 univ. igitur E 5 est om. S¹ (item 6) 7 nulla om. F¹ con-
 sistit S (corr. S²) 11 non om. S¹F¹E¹ 13. 14 adfirmatio-
 nes E (corr. E²) negationes T 14. in ver. neg.] affirmatio-
 nibus in veritate T 18 sunt sed FT 19 esse veras T
 et om. F¹ 20 in om. F 20. 21 indefinitas F (corr. F²) 24
 est S (corr. S²) 25 ea manifeste F (manifeste del. F²)
 proponat sibi FG 28 adfirmationes] adfirmationis FE (corr. E²)
 definitas S²: definitis SFE del. E² om. GT

definitis angulares simul veras esse non posse. quod autem addidit contingit autem aliquando huiusmodi est: quamquam enim adfirmationes adfirmationibus angulares definitae simul verae esse non possint
 5 quibuscumque propositis terminis, potest tamen fieri ut negationes negationibus verae inveniantur et sit haec similitudo ad indefinitas angulares. nam sicut illic negationes negationibus indefinitae angulares verae esse simul poterant in his quae neque naturalia neque impossibilia essent, ita hic quoque id est in ordine
 10 definitarum negationes definitas negationibus definitis angulares angularibus simul veras esse contingit in his quae neque impossibiles sunt nec naturales. negatio enim simplex particularis quae dicit non omnis est
 15 homo iustus potest simul vera esse cum ea quae dicit non omnis est homo iniustus. potest enim fieri ut quidam sint iusti, quidam autem non sint iusti et in eo utraeque verae sunt, et ea quae dicit non omnis est homo iustus, quia sunt quidam iniusti, et ea quae
 20 dicit non omnis est homo iniustus, quia poterunt esse aliqui iusti. sed haec consentit infinitae negationi particulari quae dicit non omnis est homo non iustus. idem est enim dicere non omnis est homo iniustus quod non omnis est homo non iustus. quocirca et hae sibi
 25 met angulares simul verae esse possunt. nam si quidam sunt iusti, quidam iniusti, verum est dicere quoniam non omnis est homo iustus, quia sunt quidam iniusti, rursus verum est dicere non omnis est homo non iustus, quia sunt quidam iusti. negationes igitur

3 est om. F quamquam TG²: quam *ceteri*, quamvis S²
 F²E² 4 possunt F 7 infinitas S (*corr.* S²) E, indiffinitas E²
 8 infinitae SFTE, indiffinitae E² 10 hoc F (*corr.* F¹)
 11 definitas E²: definitae *codices* 18 eo om. F¹ ea
 T: in ea *ceteri* (*item* 19) 20 iustus F (*corr.* F¹)
 qui T 22. 23 idem — iniustus om. F¹ 26 iniusti] non
 iusti S (*corr.* S²)

negationibus angulares definitae simul verae esse possunt et hoc est simile indefinitis, in quibus sicut adfirmationes adfirmationibus, ita quoque in veritate angulares negationes negationibus consentiunt. sensus ergo totus huiusmodi est: similiter autem, inquit, se 5 habet, id est similis erit consequentia propositionum, quemadmodum fuit in indefinitis, etiam si universalis nominis sit adfirmatio, id est etiam si definitae adfirmationes negationesque ponantur, ut per subiecta exempla monstravit dicens adfirmationi sim- 10 plici universali omnis est homo iustus opponi non omnis est homo iustus particularem scilicet simplicem negationem. et rursus universalem adfirmationem infinitam proponens eam scilicet quae est omnis est homo non iustus huic illam opposuit quae dicit 15 non omnis est homo non iustus. hae, inquit, similiter se habent ad consequentiam quemadmodum indefinitae. quomodo autem se illae haberent ad consequentiam supra monstratum est. sed non, inquit, similiter angulares contingit veras esse. in his 20 enim quae erant indefinitae adfirmationes adfirmationibus angulares simul verae esse poterant. in his autem quae definitae sunt | simul verae esse non possunt. p. 400 contingit autem aliquando, ut similiter angulares verae sint in his quae definitae sunt, quemadmodum 25 et in indefinitis. negationes enim negationibus angulares definitae simul in veritate consentiunt, ut in his quoque inveniebatur quas indefinitas supra descripsimus. plenus est igitur huiusmodi intellectus. Herminus autem hoc aliter sic exponit: similiter, inquit, 30

1 angularis FE (*corr.* E²) 2 est *om.* E¹ in indef.?
 7 in *om.* S¹FTE¹ et si? 12 particulare F scilicet *om.*
 S¹ 13 negationem S²: rem STE, *del.* E², *om.* F 17 abent
 F 19 monstrandum F (*corr.* F²) 21 definitae S (*corr.*
 S²) affirmationib; affirmationes T 24 autem *om.* F
 26 in *om.* S¹F 29 intellectus est F (*est del.* F²)

duas facient oppositiones quattuor propositiones, si fuerint duae simplices, duae infinitae, determinatione tamen adiecta. hoc autem sic monstrat: proponit prius simplicem adfirmationem universalem quae dicit omnis
 5 est iustus homo, contra hanc particularem simplicem negationem non omnis est iustus homo, sub adfirmatione universali simplici adfirmationem universalem infinitam quae dicit omnis est non iustus homo, contra hanc sub negatione particulari simplici particu-
 10 larem negationem infinitam quae proponit non omnis est non iustus homo.

Omnis est iustus homo	Non omnis est iustus homo
Omnis est non iustus homo	Non omnis est non iustus homo.

15 His ergo ita dispositis duae, inquit, fiunt oppositiones. contra enim eam quae est omnis est iustus homo opponitur illa quae proponit non omnis est iustus homo. hoc autem idcirco quoniam sibi contradictorie oppositae sunt universalis adfirmatio simplex et parti-
 20 cularis negatio simplex. et est haec quidem una oppositio. rursus contra eandem adfirmationem simplicem quae dicit omnis est iustus homo opponitur universalis adfirmatio infinita quae dicit omnis est non iustus homo et hoc contrario modo. ea namque quae
 25 dicit omnis est non iustus homo idem significat eique consentit quae dicit nullus homo iustus est. sed haec quae proponit nullus homo iustus est contrario modo opposita est ei quae dicit omnis est iustus homo. quocirca etiam ea quae proponit omnis est non iustus

5 homo iustus F 6 neg.] affirmationem F (corr. F²)
 6. 7 uniuersali affirmatione T 9 negationem F 12—14
dispositionem om. T¹ 16 enim *om.* T 21. 22 simplicem
om. F 22 non iustus F (non *del.* F²) 29 ei S

homo contrarie erit opposita ei quae dicit omnis est iustus homo. est igitur haec quoque altera oppositio. duae ergo sunt oppositiones, quemadmodum etiam in his quae sunt indefinitae: licet alio modo essent oppositae, tamen duae erant oppositiones. secundum diametrum autem non similiter veras contingit esse, ut ipse ait. illae enim quoniam indefinitae erant, et secundum diametrum quae erant simul veras esse contingebat et omnes omnibus. quod si quis ad indefinitarum descriptiones redeat diligenter agnoscit. hic autem, inquit, hoc est in his quae definitae sunt, non idem est. hoc sic monstrat: ea enim propositio quae dicit omnis est iustus homo non consentit contradictioni suae quae dicit non omnis est iustus homo. rursus ea quae dicit omnis est non iustus homo non consentit rursus ei quae dicit non omnis est non iustus homo. haec enim contrariae ipsius consentiebat. quare cum vera est universalis adfirmatio simplex quae dicit omnis est iustus homo, sine dubio falsa est ea quae dicit omnis est non iustus homo. sed hac falsa contradictio eius vera erit: vera igitur est ea quae negat dicens non omnis est non iustus homo. quocirca hae duae propositiones angulares verae aliquotiens inveniuntur: omnis est iustus homo, non omnis est non iustus homo. contingit ergo aliquando veras esse, sed non, inquit, omnino. nam si a particulari negatione infinita coeperis, non idem est id est non eadem veritas venit. hoc autem tali probatur modo: si enim vera est quoniam non omnis est non iustus

1 ea S ²	2 quoque haec F	6 contingit veras E	contingit T (corr. T ¹)
10 reddeat F	10 reddeat F	agnoscet b	12 propositio enim E
14 quae dicit om. F	14 quae dicit om. F	15 ei F	20 haec S (corr. S ²) F
21 est igitur E	21 est igitur E	22 non iustus est F	24 non iustus F ²
25 non om. F	25 non om. F	26 a om. FE ¹	27 negationem F
indefinita FE (corr. F ² E ²)	indefinita FE (corr. F ² E ²)	ceperis F	
28 eandem F (corr. F ²)	28 eandem F (corr. F ²)	evenit?	

homo, falsa est ea quae dicit omnis est non iustus homo. est enim ei contradictorie opposita. hac autem falsa quae dicit omnis est non iustus homo non omnino veram necesse est esse eam quae proponit omnis
 5 est iustus homo, idcirco quoniam hae duae sibi contrariorum loco oppositae sunt. contrarias autem propositiones simul falsas esse posse supra docuimus. ergo non necesse est, si falsa est omnis est non iustus
 10 homo, veram esse eam quae dicit omnis est iustus homo. quod si non necesse est, hoc potest fieri ut utraeque sint falsae. quare evenit aliquando, ut vera hac propositione quae dicit non omnis est non iustus
 p. 401 homo falsa sit illa quae | proponit omnis est iustus homo. quare non similiter secundum diametrum in
 15 veritate propositiones sibi consentiunt. atque hoc quidem Herminus non recte expositione dicens ordinem turbat. si quis autem vel hoc quod Herminus ait diligenter agnoscit vel id quod supra nos diximus, cognoscit multam esse differentiam expositionis et
 20 liorem superiorem iudicans ei, si quid nobis credit, recte consentiet.

Hae igitur duae oppositae sunt, aliae autem ad non homo ut subiectum aliquid addito, ut est iustus non homo, non est iustus non homo;
 25 est non iustus non homo, non est non iustus non homo. magis plures autem his non erunt oppositiones. hae autem extra illas ipsae secundum se erunt ut nomine utentes non homo.

1 non om. F¹ del. E² 7 supra quoq; T 11 ut om.
 F¹ 12 est om. F 14 secundum om. S¹F¹ 16 recta E²
 expositionem S²T 17 agit E (corr. E¹) 18 agnoscet et
 (19) cognoscet? 20 ei del. S² quidem S² credit] ad-
 herebit S³ 21—23 recte — non homo om. S¹ 22 oppo-
 sitiones F 23 ut ad SFE (ad del. S²F²) aliquid S: ali-
 quod S² et ceteri additum S²F² TEΣΣ (corr. Σ²) 26 autem
 plures E 28 utentes ΣΣ: utentes eo quod est ceteri (utentis
 F, corr. F²)

Supra iam dixerat omne subiectum aut ex nomine simplici et finito aut ex nomine rursus infinito consistere et eorum oppositiones ostendit quod essent duae et quattuor propositiones, duae quidem simplex subiectum nomen habentes, duae vero infinitum. post 5 has quando est tertium adiacens praedicaretur, illic quoque dupliciter oppositiones fieri dixit, cum scilicet finitum nomen esset subiectum, <finitum> vel infinitum praedicatum, earumque inter se eam consequentiam demonstravit, qualem haberent privatoriae ad 10 easdem ipsas simplices, quibus ex infinito nomine propositiones compararentur. et quoniam omnis harum varietas propositionum ita fit, cum est tertium praedicatur, ut aut et subiectum et praedicatum finita sint aut subiectum quidem finitum, praedicatum vero in- 15 finitum (de quibus supra locutus est, cum earum consequentiam demonstravit) aut infinitum habent subiectum, finitum vero praedicatum aut infinitum et subiectum et praedicatum. et habent quidem propositiones utrumque finitum, ut est homo iustus est, 20 homo iustus non est, finitum vero subiectum, infinitum praedicatum, ut est homo non iustus est, homo non iustus non est. et harum quidem consequentia supra monstrata est. aliae vero sunt, quae infinitum habent subiectum et quasi nomine utuntur nomine in- 25 finito, ut non homo iustus est, non homo iustus non est. utuntur enim hae propositiones subiecto id est

1 dixerat GTE²B: erat *ceteri*, ait S² est aut E, esse aut E² nomini F 5 habentes S²F²: habentium *codices*
 5. 6. positas ES? F? *del.* S²F², et post has E², postea T
 6 tertio SFE (*corr.* E²) 8 subiectum G²T: *om. ceteri* finitum *ego add.: om. codices* 8. 9 vel infinitum E²: infinitum vero *codices* (nomen — infinitum vero *om.* B, finitum vel infinitum esset praedicatum B²) 9 earumque b: eorumq; *codices* iam? S: eam S² 11 ipsa F (*corr.* F¹) 12 pararentur T (*corr.* T²) 13 ueritas T 13. 14 praedicaretur F 16 earum b: eorum *codices* 17 habeant T (*item* 19) 27 utentur S

non homo ut nomine, praedicato vero eo quod est iustus. hoc est enim quod ait aliae autem ad non homo ut subiectum aliquid addito. si quis enim ponat non homo quidem subiectum et de hoc aut finitum nomen praedicet, ut est iustus, aut infinitum, ut est non iustus, utroque modo duplicem rursus faciet oppositionem. quattuor sunt autem propositiones hae:

	Est non homo iustus	Non est non homo iustus.
10	Est non homo non iustus	Non est non homo non iustus.

In his igitur quattuor propositionibus, oppositionibus vero duplicibus non homo quidem subiectus est, sed in superiore oppositione finitum quidem praedicatur nomen quod est iustus, <in inferiore vero infinitum quod est non iustus>. sed illae, inquit, quae praedicatum quidem infinitum habent, subiectum vero finitum vel quibus et praedicatum finitum est et subiectum, habent aliquam ad se consequentiam, hae vero quas postea memoravimus, id est quae infinitum haberent subiectum, praedicatum autem vel infinitum vel finitum, nullam habent consequentiam ad eas propositiones, quae sive finito praedicato sive infinito, ex finito tamen subiecto consisterent. hoc est enim quod ait: hae autem extra illas ipsae secundum se erunt, id est nullam consequentiam ad superiores quae ex finito subiecto constarent habere eas quae infinitum subiectum in propositionis ordine retinerent. postquam igitur enumeravit et quae ex utrisque finitis consisterent, id est et subiecto et praedicato, et has

2 est om. T 3 ut] aut S (corr. S²) adiectum SE (ad subiectum E²) aliquid ego: aliquod codices additum FT
 7 quattuor om. T¹ 12 subiectum F²E 13 superiori T
 14. 15 in inf. — iustus add. ed. princ. om. codices 26 ait habere E² 27 propositionib; E² 28 et eas b 29 has ego: his SFT, in his E, illas b

quae ex subiecto quidem finito, praedicato vero infinito essent, has etiam quae ex subiecto infinito essent et ex finito praedicato nec non illas addidit quae ex utrisque infinitis constare viderentur: postquam igitur has enumeravit, ait: magis plures autem his non 5 erunt | oppositiones. omnis enim oppositio (quod p.402 supra iam dictum est) aut ex utrisque finitis est, ut est homo iustus, non est homo iustus, aut ex finito subiecto, infinito praedicato, ut est homo non iustus, non est homo non iustus, aut ex infinito quidem sub- 10 iecto, finito vero praedicato, ut est non homo iustus, non est non homo iustus, aut ex infinitis utrisque, ut est non homo non iustus, non est non homo non iustus: ut autem quinta oppositio reperiri possit, nulla rerum ratione possibile est. de his ergo haec dicta 15 sint, in quibus est tertium adiacens praedicatur.

In his vero in quibus est non convenit, ut in eo quod est currere vel ambulare, idem faciunt sic posita ac si est adderetur, ut est currit omnis homo, non currit omnis homo; currit 20 omnis non homo, non currit omnis non homo. non enim dicendum est non omnis homo, sed non negationem ad homo addendum est. omnis enim non universale significat, sed quoniam universaliter. manifestum est autem ex eo quod 25 est currit homo, non currit homo; currit non

1 ex subiecto F et has — praedicato om. G (quae etiam ex subiecto finito. praedicato in marg. G¹) 2 has ego: his codices 3 aut SFEG (corr. G¹) ex del. G¹ om. T infinito SFE (corr. S²E²) finito autem? 4 viderentur b: uidentur codices 5 autem plures E² 8 iustus est aut F (est del. F²) 15 ritione T haec F 16 sunt b 19 sic E² ΣΧ: om. ceteri (faciunt//// F) posita E² ΣΧ: opposita ceteri haec ac ΣΧ (haec del. Χ²) prius est om. F¹ 23 negatio S²F²E² Σ²Χ id quod est adomo F (id quod est del. F²) ad id quod est homo ΣΧ 24 enim om. ΣΧ¹

homo, non currit non homo. haec enim ab illis differunt eo quod non universaliter sunt. quare omnis vel nullus nihil aliud consignificat nisi quoniam universaliter de nomine vel
5 adfirmat vel negat. ergo cetera eadem oportet adponi.

Sunt quaedam propositiones in quibus est quidem tertium adiacens praedicatur et hoc sono ipso et prolatione cognoscitur, aliae vero sunt in quibus tale
10 verbum praedicatur, quod tertium quidem adiacens non praedicetur, habeat tamen contineatque intra se verbum est. quae praedicatio si solvatur in participium atque verbum, quod ante solo verbo dictum praedicatum secundum praedicabatur, tertio loco praedicabitur
15 est et fit similis propositio, tamquam si prolatione quoque haberet est verbum. si quis enim dicat omnis homo currit, in hac propositione unum subiectum est, alterum praedicatur. homo enim subiectus est, praedicatur autem currit. neque enim possumus in hac
20 propositione tres esse terminos arbitrari, idcirco quod omnis quidem terminus non est, sed subiecti termini determinatio. significat enim quoniam res universalis, id est homo, universaliter subicitur cursui, cum dicit omnis homo currit. nulla est enim hominis exceptio,
25 ubi omnem currere determinatio est. ergo non ponitur loco termini id quod dicimus omnis, sed potius

2 non *del.* S², *om.* Σ² 3 aliquid Σ² (*corr.* ²Σ) 4 consignificat E² Σ²: consignant F, significant S²TE, significat ²Σ 5 et cetera S²TΣ² eodem S²Σ² (*corr.* ²Σ) oportet FΣ 6 ad opponi F (*corr.* F²) opponi Σ² (*corr.* ²Σ) 8 adiacens G²T: *om.* ceteri praedicatum SFEG (*corr.* S²F²G²) est praedicatum E² 11 contineatque *ego*: continuo atque *codices* (coniunctum atque E²B) 12 praedicatio *ego*: negatio SFEG, propositio G²TE², propositiones S², oratio F² solvantur S² participium si solvatur F (si solvatur *del.* F²) 13 verbum est b 14 secundo praedicabitur b 20 tres *om.* T¹ 23 dicitur b 25 omnem] nomen F, omnem hominem F²

subiecti termini determinatio est. quocirca in hac propositione quae dicit omnis homo currit duo sunt termini: homo et currit. ergo in eadem quamquam verbum est non praedicetur in prolatione, in verbi tamen quod est currit significatione concluditur. si quis enim 5 hanc propositionem quae dicit omnis homo currit solvat in participium atque verbum, faciet omnis homo currens est et idem significat participium verbo coniunctum quod significat verbum, quod utraque completitur. nam cum dico omnis homo currit, omni homini 10 actionem praesto esse pronuntio; quod si idem rursus dicam omnis homo currens est, eandem actionem homini rursus adesse proponit. idem igitur significat verbum currit quod currens est. et in ea propositione quae dicit omnis homo currit licet in prolatione est 15 non dicatur, tamen tertium potestate praedicatur, quod hinc cognoscitur, si tota propositio dissolvatur in participium scilicet atque verbum. quamobrem sicut ex nomine infinito subiecto fit adfirmatio, non eodem modo ex infinito verbo adfirmatio fieri potest, sed 20 mox vis in ea negationis agnoscitur. quomodo enim facimus adfirmationem dicentes omnis non homo currit, non homo scilicet subiectum infinitum ponentes, non ita possumus dicere fieri adfirmationem cum proponimus omnis homo non currit. haec enim iam ne- 25 gatio est. quare ubicumque fuerit non currit vel non laborat vel non ambulat vel non legit, in omnibus negatio fit, in quibuscumque infinitum verbum praedicatur. dubitabit autem aliquis an sicut ex infinito verbo fieri adfirmatio non potest, sed semper negatio 30

3 hac eadem b 4 *alt.* in *om.* E 8. 9 iunctum FT
 9 utraq; parte T (parte *del.* T²) 13 rursus *om.* F pro-
 ponit] significat GT, proposui b, propono? 14 in *om.* T¹
 eadem E² 17 solvatur b 18 scilicet *om.* F 21 in ea
 vis b quomodo] quando E (*corr.* E²) 26 fuerint F
 29 dubitavit FEG (*corr.* G²) dubitat E²

p. 403 ex hoc praedicamento fit, ita quoque si eadem propo-
 sitio solvatur | in participium atque verbum, an ex in-
 finito participio possit adfirmatio fieri. quaeritur enim
 an sicut in hac propositione quae dicit omnis homo
 5 currit qui ita proponit dicens omnis homo non currit
 facere adfirmationem non potest, sed sine dubio ne-
 gationem facit, ita quoque si eadem solvatur in parti-
 cipium et verbum, ut dicat quis omnis homo currens
 est, si fiat infinitum non currens et dicatur omnis
 10 homo non currens est, an haec adfirmatio sit an certe
 negatio tantundem valens tamquam si aliquis dicat
 omnis homo non est currens. sed fuerunt qui hoc
 cum ex multis aliis tum ex aliquo Platonis syllogismo
 colligerent et quid ex ea re definirent doctissimorum
 15 virorum auctoritate cognoscerent. ex duabus enim ne-
 gativis syllogismus fieri non potest. in quodam enim
 dialogo Plato huiusmodi interrogat syllogismum: sensus,
 inquit, non contingunt substantiae rationem; <sub-
 stantiae rationem> quod non contingit, nec ipsius veri-
 20 tatis contingit notionem: sensus igitur veritatis notio-
 nem non contingit. videtur enim ex omnibus negativis
 fecisse syllogismum, quod fieri non potest, atque ideo
 aiunt infinitum verbum quod est non contingit pro
 participio infinito posuisse id est non contingens est.
 25 est enim in pluribus aliis inveniendi facultas frequen-
 ter verbum infinitum positum pro nomine infinito.

17 Plato Theaet. p. 186

2 ex E²: om. codices (in T²) 3 quaeretur STE (corr. E²)
 8 quis om. S¹ 12 haec T 13 tum S² tunc SFE G
 (corr. E²G²) platone SFGJ (corr. S²F²G²) plato NE, plato-
 nico N²E¹ (platonis E²) 14 ut E²B quod T, quidquid
 B² 18 contingit b 18. 19 alt. substantiae rationem ego
 add.: s. quod rationem substantiae non contingit G², sed quod
 rationem substantiae non contingit T: om. ceteri 19 quod si
 S² 20 non contingit E² 23 aiunt] adiunt S, adeunt G
 (corr. G²) adiungunt F, adiciunt S² non om. S¹F¹E¹

quare verbum quidem dixere quidam semper facere negationem, si infinitum proponatur, participia autem vel nomina si sint infinita posse facere adfirmationem. et ideo quotienscumque a magnis viris infinitum verbum et duae negationes in syllogismo proponuntur, 5 hac ratione defenditur, quod dicatur verbum infinitum pro participio esse propositum, quod participium nominis loco in propositione praedicatur. et hoc quidem Alexander Aphrodisius arbitratur ceterique complures. idcirco enim aiunt non posse fieri ex infinito verbo adfirmationem, quoniam sicut verbum est infinitum verbum mox totam perficiet negationem, sic etiam verba quae in sese conplectuntur verbum est non facient infinitam adfirmationem, sed potius negationem. si quis enim sic dicat homo currens non est, 15 nullus hanc dixerit adfirmationem. si quis vero sic homo non currit, idcirco nec haec propositio adfirmatio est quoniam currit est verbum intra se continet et sicut ad est verbum iuncta particula negativa non facit adfirmationem, sed potius negationem, ita quod 20 ad illud verbum iuncta negatio quod intra se continet est verbum plenam perficit negationem. Aristoteles autem non videtur ista discernere, sed similiter arbitrari, sive cum participio ponatur est ver-

4 manis F (corr. F¹) 6 quod S²F²: quo *codices*, ut?
 8 hoc G²: haec T, id E²: *om. ceteri* 9 afrodisius *codices*,
 Aphrodisieus? arbitrabitur E, arbitrabantur E² 10 com-
 plures] id? pro plures F, ///// proplures S, perplures S²F² (id
 probant complures?) ad plures in marg. add. affirmationem
 ex infinito uerbo non posse fieri F² 11 si/// F verbum]
 non T est uerbum G 12 si sit inf. E², si fit inf. B
 verbum *del.* F²G², uerbum non est E²B sicut NE (corr. E²)
 13 quae sint SFG E (sint *del.* S²F²G²E²) quae sunt N
 sese] esse N, se E²B 14 faciet S (corr. S²) 14. 15 sed
 potius neg. *om.* T¹ 15—16 si — adf. *om.* T 18 est v. in-
 tra se *om.* T (add. T¹) continget T 21 aliud b 22 per-
 fecit E (corr. E²) 23 ita E² 24 arbitratur T

bum sive sine participio verbum illud quod verbum
 est intra se claudit atque complectitur. dicit enim hoc
 modo: in his vero in quibus est non convenit,
 ut in eo quod est currere vel ambulare, idem
 5 faciunt sic posita ac si est adderetur. et huius
 subiecit exemplum, ut est currit omnis homo. in
 hac enim propositione quae dicit currit omnis homo
 non quidem convenit poni est verbum; eodem modo
 vel si quis dicat omnis homo ambulat, hic quoque est
 10 verbum poni non convenit, sed haec talia sunt, tam-
 quam si est adderetur. quod exemplo docuit. nam
 sicut est currens omnis homo adfirmatio est cursus
 praesentiam monstrans, ita quoque currit omnis homo
 adfirmatio idem valens idemque significans. has ex
 15 simplicibus subiectis adfirmationes in quibus est dici
 non convenit consequenter enumerat dicens currit
 omnis homo mediam ponens determinationem, quod
 est omnis, inter currit quod est praedicatio et sub-
 iectum quod est homo: contra hanc opponit simpli-
 20 cem negationem dicens non currit omnis homo.
 rursus facit adfirmationem ex infinito nomine currit
 omnis non homo, huic opponit negationem infiniti
 nominis subiecti non currit omnis non homo. et
 has idcirco proposuit, ut monstraret idem in his eve-
 25 nire in quibus est non convenit praedicari, quod in
 illis quoque in quibus est tertium adiacens praedica-
 batur. sed quoniam in negatione infiniti nominis sub-

6 currit omnis homo b: currens omnis homo currit omnis
 homo *codices (corrīgunt et in marg. continuant verba Aristot. us-
 que ad non currit omnis non homo S²F²)* 7 enim b: etiam
codices 10 venit SF (*corr. S²F²*), item 16, 25 14 adf.
 est E² significant FE (*corr. F²E²*) haec SFE (*corr. S²F²*)
 haec T et has E² 15 affirmationib; T ex simplicibus et
 infinitis subiectis adfirmationes et negationes? 17 quae b
 18 *pr. est om.* E¹ 22 cui//// F negatio F (*corr. F²*) infi-
 nito E (*corr. E²*) 27 *sq. subiecti ait] subitait SF (corr. S²F²),*
 subitavit E, *del. hic E², om. B*

1 iecti ait non currit omnis non homo, poterat quis
 dicere non recte fecisse negationem eius adfirmationis
 quae est currit omnis non homo hanc quae dicit non
 currit omnis non homo, sed potius ita debuisse oppo- p. 404
 sitionem constitui: currit omnis | non homo, non cur- 6
 rit non omnis homo. ex hoc autem demonstrat ita
 faciendam esse negationem, ut eam ipse disposuit.
 dicit enim: non enim dicendum est non omnis
 homo, sed non negationem ad homo addendum
 est. qui est sensus huiusmodi: quotiens facimus, in- 10
 quit, negationem contra hanc adfirmationem quae di-
 cit currit omnis non homo, non est negativa particula
 non adiungenda ei quod est omnis, sed potius sub-
 iecto id est nomini quod est homo. cum enim ita
 dicimus currit omnis non homo, facienda est negatio 15
 non currit omnis non homo. non enim dicendum est
 non currit non omnis homo et non negativa particula
 non est adicienda ad omnis, sed potius ad homo.
 huius autem haec causa est quod omnis determinatio
 in terminorum numero non adscribitur, sed potius ad 20
 vim suam id est ad determinationem. non enim ali-
 quid universale significat ipsum omnis, sed significat
 quidem universale homo, omnis autem determinatio
 est, quoniam quis id quod universale est id est homo
 universaliter praedicat. non ergo universale aliquid 25
 significat omnis determinatio, sed potius quoniam uni-

1 homo subicit (subicit B) E² B *deinde addunt* E² B:
 ait non enim dicendum est non omnis homo sed non negatio-
 nem (negatio B) ad id quod est homo addendum est. poterat
 enim E² B 2 fec.] facere F (corr. F¹) 5 *alt.* non om. FE¹
 9 negationem ego: negatio *codices* homo] hoc T 10 qui// E
 12 non est om. T 13 non est adi. FT (est del. F²)
 14 nomini E: homini *ceteri* non homo S² 15—17 facienda
 — homo om. T¹ 17 *prim.* non om. F¹E¹T et] id est b
 20 numerum? 23 uniuersale uniuersaliter B quod
 est homo EB autem omnis F (corr. F²) 24 quis del.
 F²E² 25 praedicatur *codices* (corr. S²)

versale nomen universaliter praedicatur. atque ideo
 quotiens in his negatio fit, ad subiectum potius no-
 men trahi oportet negationem non ad determinationem.
 sed ne forte quis dubitet, ut etiam in aliis quoque ita
 5 fieri oportere oppositiones dicat. in his enim quae
 subiectum habent finitum, cum dicimus omnis homo
 currit, si contra hanc contradictorie opposita negatio
 ponitur, ad determinationem particula negativa consti-
 tuenda est, ut contra eam quae dicit omnis homo cur-
 10 rit ea sit quae dicit non omnis homo currit. in his
 autem quae ex infinito nomine subiecto fiunt, sive in
 adfirmatione sive in negatione, a subiecto nomine non
 est separanda negatio. hoc autem ita esse facillima
 ratione cognoscitur, si determinationes paulisper aufe-
 15 rantur et in his propositionibus ex infinito nomine
 subiecto quae sunt indefinitae speculatio fiat. sit enim
 adfirmatio indefinita non homo currit. contra hanc erit
 negatio non homo non currit. si igitur hae propositiones
 factae sunt in universalibus terminis (universalis enim
 20 terminus est homo), sed non habent additam determi-
 nationem, quoniam universaliter praedicantur, id est
 omnis, et servata est et in adfirmatione et negatione
 ad subiectum negativa particula (semper enim fiebat
 necessarie infinitum), etiam tunc quando additur ali-
 25 quid quod determinet, non ad determinationem ad-
 denda est negatio, sed potius ad subiectum nomen.
 quod cum in adfirmatione fuerit infinitum, hoc idem
 infinitum ut in negatione revertatur providendum est.
 sicut enim finitum terminum et simplicem in his in-

1 universaliter] uniuersale S (corr. S²) 4 ut] et?
 7 condictoriae E (corr. E²) oppositam FE (corr. F²)
 9 ea T 13 separata *codices* (corr. S²F²E²) 16 inspecu-
 latio F, inspelatio E (corr. F²E²) fiat] fit T (corr. T²)
 19 facta F sint E (corr. E²) 20 abent F 21 non prae-
 dicantur S²F²E² 22 *alt. et om.* T¹ in adf.] ad infirma-
 tione E (corr. E²) 24 necessarie] nomen b nunc S (corr. S¹)
 25. 26 adtendenda E (corr. E²) 29 infinitum FE (corr. F²E²)

definitis propositionibus ad adfirmationem et negationem custodiri oportet, ut dicamus currit homo, non currit homo, ita quoque in ea oppositione quae est ex infinito nomine subiecto idem servandum est, ut quod in adfirmatione subiectum est idem. servetur 5 etiam in negatione. quod si hoc in his quae indefinitae sunt evenit, cur non etiam in illis idem fieri oportere videatur quae definitae sunt? hoc solum enim definitae ab indefinitis differunt, quod cum indefinitae universalis praedicant praeter universalitatis determinationem, determinatae et definitae idem illud praedicant universale cum adiectione et significatione quoniam universaliter praedicatur. nihil igitur aliud omnis vel nullus significat, nisi quoniam id quod universale dicitur universaliter praedicatur. ergo omnia eadem 15 quae in adfirmatione et negatione indefinitis ponebantur eadem quoque et in eisdem determinatis servanda sunt. omnis enim et nullus non sunt termini, sed universalis termini determinationes.

His igitur ab Aristotele decursis nos quoque a 20 Syriano, cui Philoxeno esse cognomen supra rettulimus, propositionum omnium numerum, de quibus in hac libri disputatione perpendit, nimis ad rem pertinentem atque utilem transferamus. et prius perspicendum est in categoricis propositionibus quot indefinitae sunt. quantae enim fuerint indefinitae, tot

1 ad E²: om. *codices* adfirmatione et negatione S²
 2 custodire T 3 propositione b est S²E²: om. *codices*
 4 subiecto est T 5 reseruetur F 6. 7 infinitae FE (*corr.* E²) 7 evenit ego: uenit *codices* 9 infinitis FTE (*corr.* E²)
 infinitae FTE (*corr.* E²) 10 praeter uniu. determ. om. T¹
 11 idem om. S¹ illud om. F 12 signatione SFE
 14 quoniam] quod F (*corr.* F²) 16 in indef. T²E² 17 et om. T eis F 19 uniuersales T 21 suriano SFE (*corr.* S²F²E²) floxeno *codices* (floxenus S²F²) 23 perperdit F (*corr.* F²) perpenditur? rem om. F¹ 25 quod FT
 26 sint E²

erunt universales, tot particulares, tot singularium atque individuorum propositiones. et prius quidem adfirmationes perspiciamus hoc modo: quattuor modi sunt propositionum: aut enim indefinitae sunt aut universales aut particulares aut singularium atque individuorum. si ergo perspiciantur quantaes sint indefinitae adfirmationes, | has si per quaternarium numerum multiplicavero, colligitur mihi numerus adfirmationum. quem si duplico, colligitur etiam negationum hoc modo.

10 praedicatur enim est aut ipsum solum aut certe tertium adiacens cum alio. et si solum praedicatur, aut ad nomen simplex atque finitum praedicandum est aut ad infinitum. ex his duae sunt adfirmationes: est homo, est non homo. quotiens autem est tertium adiacens praedicatur, hae quattuor erunt adfirmationes: aut cum subiectum infinitum est solum, ut est iustus non homo, aut cum praedicatum infinitum est solum, ut est non iustus homo, aut cum utraque finita sunt, ut est iustus homo, aut cum utraque infinita sunt, ut est non iustus non homo. magis plures autem his, ut ipse ait, propositiones inveniri non possunt. cum igitur sex sint adfirmationes, duae quibus est praedicatur, quattuor vero adiacente, has si per quaternarium ducam, viginti et quattuor fient. quas rursus

25 si binario multiplicem, quadraginta octo mihi summa subcrescunt. tot igitur erunt adfirmationes et negationes quaecumque vel praedicato est verbo vel tertio adiacenti et praedicato fiunt, qua in re quoniam tres

7 et has E 8 uel affirmationem F (corr. F²) 12 praedicatum b 13 aut om. S¹F¹ ad om. T et ex S²F² sint E (corr. E²) 15 hae T: et FE, del. E², om. S?
 16. 17 ut —solum om. S¹F¹E¹ 17 solum infinitum (om. est) SF 21 is SF (corr. F²) oppositiones T²E²G² 23 adiacente ego: adiacentes codices (adiacente est S²F²) 24 ducam om. G¹ et om. b 26 subcrescet E²B ad adfirm. FE (ad del. F²E²) 27 uerbo solo TG² 28 adiacente? in om. b

sunt aliae qualitates propositionum, quae sunt necessariae, contingentes et inesse tantum significantes, secundum quas qualitates istae omnes propositiones proferuntur, has quadraginta octo propositiones si in ternarium numerum duxerimus, scilicet propositionum 5 qualitates, centum quadraginta quattuor omnis propositionum praedicativarum, de quibus hoc libro tractat, numerositas crescet. sed nunc praeter has tris qualitates quae sint quadraginta octo propositiones cum negationibus suis (quas si per qualitates propositionum, necessariam scilicet et contingentem et inesse significantem, multiplicavero, centum quadraginta quattuor fient) subter adscripsimus. 10

EST SOLUM

Est homo	Non est homo	15
Est non homo	Non est non homo	
Est omnis homo	Non est omnis homo	
Est omnis non homo	Non est omnis non homo	
Est quidam homo	Non est quidam homo	
Est quidam non homo	Non est quidam non homo	20
Est Socrates	Non est Socrates	
Est non Socrates	Non est non Socrates	

ITEM EST TERTIUM

Est iustus homo	Non est iustus homo	
Est iustus omnis homo	Non est iustus omnis homo	25
Est iustus quidam homo	Non est iustus quidam homo	
Est iustus Socrates	Non est iustus Socrates	

5 scilicet secundum B propositiones T (corr. T²)
 6 qualitates om. T¹ - omnis ego: omnes codices, omnium b
 6. 7 propositiones codices (corr. b) 7 tractatur?
 8 crescit B tres S²F²E²T 9 quae om. F¹ sunt TE²
 10 qua T 13 adscribimus E² dispositionem om. T¹B (spatio relicto)
 14 est solum om. SFEN 15—22 ordinem propositionum ita mutat E, ut quaternas finitas quaternae infinitae sequantur 23 TERTIUM ADIACENS E

Est iustus non homo	Non est iustus non homo
Est iustus omnis non homo	Non est iustus omnis non homo
Est iustus quidam non homo	Non est iustus quidam non homo
Est iustus non Socrates	Non est iustus non Socrates
5 Est non iustus homo	Non est non iustus homo
Est non iustus omnis homo	Non est non iustus omnis homo
Est non iustus quidam homo	Non est non iustus quidam homo
Est non iustus Socrates	Non est non iustus Socrates
Est non iustus non homo	Non est non iustus non homo
10 Est non iustus omnis non homo	Non est non iustus omnis non homo
Est non iustus quidam non homo	Non est non iustus quidam non homo
Est non iustus non Socrates	Non est non iustus non Socrates

p. 406 Has igitur propositiones Syriano calculis colligente
 16 nos quoque nominatim disposuimus, idcirco quoniam
 facilius fides habebitur numero, si per exempla pro-
 dantur, simul etiam quoniam male doctus de his pro-
 positionibus perversissime contendebat et adfirmationes
 20 quidem negationum loco ponens, negationes vero ad-
 firmationum totum ordinem confundebat. quare ne
 quem illius oratio a rectae rationis veritate traduceret,
 idcirco hanc ad tenacioris memoriae subsidium feci-
 mus dispositionem.

25 Quoniam vero contraria est negatio ei quae

17 habitur E (corr. E¹) 17. 18 perdantur F (corr. F²)
 prodatur? 18 dictus T (corr. T¹) 19 contendebant T (corr.
 T¹) et om. S¹ 20 negationes] pernegationes N per negatio-
 nes N¹EB 21. 22 nequam F (corr. F²) 22 ac F (corr. F²)
 23 hanc om. F¹ tenacioris ego: telatioris SFTGJ, elati-
 oris NEB, dilatioris vel latioris F² 25 vero] ergo ΣΧ :

est omne est animal iustum illa quae significat quoniam nullum est animal iustum, hae quidem manifestum est quoniam numquam erunt neque verae simul neque in eodem ipso, his vero oppositae erunt aliquando, <ut> non 5 omne animal iustum est <et> est aliquod animal iustum.

Hoc quoque est diligentissime superius demonstratum, quod contrariae aliquotiens verum falsumque dividerent, si aut in rebus naturalibus aut in impossibilibus proponerentur: aliquotiens vero simul inveniri posse falsas, si res neque naturales neque impossibiles praedicarent. contrarias autem esse dictum est, quaecumque vel adfirmative vel negative universalem facerent enuntiationem. ergo nunc hoc dicit: quae sunt, 15 inquit, contrariae simul verae esse non possunt. et hoc non sine quadam rerum determinatione locutus est. ait enim: quoniam vero contraria est negatio ei quae est omne est animal iustum scilicet adfirmationi illa quae significat quoniam 20 nullum est animal iustum scilicet negatio, hae quidem, inquit, quoniam sunt contrariae, quae simul verae esse non possunt, manifestum est quoniam numquam erunt neque verae simul neque in eodem. sed quod dixit neque verae simul huius- 25 modi est: nihil enim prohibet alio et alio tempore et adfirmationem universalem et negationem veraciter

1 *alt.* est post iustum E (*transp.* E²) illae S (*corr.* S²)
 2 haec F, hoc T² (*corr.* T²) 4 vere simul Σ²: simul vere
 (vel verae) ceteri 5 opposite sunt F ut *add.* b: om. codices
 6 et *add.* b: om. codices 6. 7 est — iustum om. Σ² (aliq.
 an. iustum est T²) 6 aliquot F 8. 9 monstratum F 10 prius
 aut] autem F 11 vero] verum falsum F 13 dictum esse
 est E (*corr.* E²) 13. 14 quaecumque S²: queq; T, quisq; SF,
 si quisq; E, si quis b 14 et — et? 14. 15 faceret S? b
 17 quaeda (*sic*) F 24. 25 falsae in eodem E 25 dixit
 quod T (*corr.* T²) 26 proibet F

posse proponi. ut si quis dicat omnis homo iustus est, hoc si aureo saeculo diceretur, verissime proponeretur. quod si quis rursus dicat nullus homo iustus est, hoc si ferreo saeculo enuntiet, erit vera propositio. quare contingit et adfirmationem universalem et negationem veras esse, quas manifestum est esse contrarias, sed non simul: illa enim in aureo saeculo, si ita contingit, illa in ferreo. sed haec tempora diversa sunt et non sunt simul. quare recte hoc quoque addidit ut diceret manifestum est quoniam numquam erunt neque verae simul. quod autem addidit neque in eodem ad aliam eiusdem rei determinationem valet. possunt enim rursus eodem tempore et simul universalis adfirmatio et universalis negatio verae esse, sed si non de eodem praedicentur. ut si quis dicat omne animal rationale est, hoc si de hominibus praedicetur, vera est adfirmatio. quod si quis dicat nullum animal rationale est, hoc si de equis enuntiet, vera erit uno eodemque tempore contra universalem adfirmationem universalis facta negatio, sed non in eodem. illa enim adfirmatio de hominibus facta est, haec vero de equis negatio. quam ob rem recte dictum est numquam esse simul contrarias veras posse neque in eodem id est nec uno eodemque tempore nec de uno subiecto. sed quoniam his oppositae erant universali quidem adfirmationi particularis negatio, universali vero negationi adfirmatio particularis et has diximus idcirco subcontrarias dici, quod diversa quodammodo contrariis patiantur, manifestum est quoniam sicut contrariae verae simul esse non possunt, dividunt tamen aliquotiens inter se veritatem

1 propositioni SFE (*corr.* E²), opponi S² 4 enuntietur
 T, enuntiaret b 13 valent SFE (*corr.* S²E²) 4 enuntietur
 14 adf. et universalis *om.* T 17 praecetur E (*corr.* E²)
 22 hae F aequis FE 27 uniuersa F (*in fine versus*)
 vero *om.* S 30 uerae simul uerae SFT (*prius uerae del.* S²)

et falsitatem, ita quoque et subcontrariae dividunt
 quidem verum inter se falsumque aliquotiens, quando
 contrariae quoque diviserint, simul autem verae in-
 veniri possunt, quando universales et contrariae simul
 falsae sunt, ut autem simul falsae sint, nulla rerum 5
 ratione contingit. ergo contrarias quidem simul veras
 esse atque in eodem numquam quisquam poterit in-
 venire, subcontrarias autem quae universalibus et con-
 trariis oppositae sunt sibi invicem comparatas veras
 inveniri possibile est: ut in eo ipso exemplo quod 10
 ipse proposuit non omne animal iustum est vera
 est, rursus est aliquod animal iustum haec quoque
 vera est. quare | contrariae simul verae esse non pos- p. 407
 sunt, subcontrarias simul veras nihil prohibet inveniri.

Sequuntur vero hae: hanc quidem quae est 15
 nullus est homo iustus illa quae est omnis est
 homo non iustus, illam vero quae est est aliqui
 iustus homo opposita quoniam non omnis est
 homo non iustus. necesse est enim esse aliquem.

De consequentia propositionum simplicium atque 20
 infinitarum sufficienter quidem supra disseruit, sed
 nunc haec est huic intentio non quae particularis ad-
 firmatio vel negatio quam universalem adfirmationem
 vel negationem sequatur, quod iam supra monstravit,

2 inter se verum E 3 dividerint *codices* (corr. E²)
 4 universalis SFE (corr. E²) 5 *prius* falsae S²: verae *codices*
 (verae non B) 6 rationē F 8 subcontra T (corr. T²)
 13 uerā F 15 secuntur F, sequitur ΣX hae hanc] eam
 ΣX est om. ΣX¹ 16 est post iustus ΣX (corr. X²)
 est post omnis om. T¹ hanc quidem quae est omnis est
 homo non iustus illa quae est nullus est homo iustus? an 15
 hanc] haec et 16 illam? 17 illa FT alt. est om. ΣX
 aliqui ΣX: aliquis *ceteri* 18. 19 est homo b: homo
 est SFT E X², est post iustus ΣX 19 est om. F¹ esse
 del. X² aliquid SFTE (corr. S²T²E²) 20 consequenti FE
 (corr. E²) 21 diseruit F 22 haec] hec F, hoc T non
 dicere E² quo F

sed quae universalis negatio universalem sequatur ad-
 firmationem vel quae particularis negatio particulari
 scilicet adfirmationi consentiat. proponitque has quat-
 tuor dicens negationem quidem simplicem universalem
 5 et adfirmationem infinitam universalem sese sequi et
 sibimet consentire nec minus his oppositas id est
 particularem adfirmationem simplicem et particularem
 infinitam negationem et in veritate et in falsitate se
 sequi et a se nullo modo discrepare. disponantur enim
 10 hae quattuor: prior adfirmatio infinita universalis quae
 dicit omnis est homo non iustus, sub hac ei con-
 sentiens simplex universalis negatio quae proponit
 nullus est homo iustus; rursus in altera parte
 contra adfirmationem infinitam particularis simplex
 15 adfirmatio quae dicit est aliqui homo iustus et
 sub hac particularis infinita negatio quae proponit
 non omnis est homo non iustus.

Omnis est homo non iustus Est quidam homo iustus

Nullus est homo iustus Non omnis est homo non iustus.

20 His ergo ita dispositis si adfirmatio universalis in-
 finita vera sit ea quae dicit omnis est homo non iustus,
 vera est etiam ea quae proponit nullus est homo iustus
 quae est universalis simplex negatio. hoc autem me-
 lius in verioribus cognoscitur exemplis. dicatur enim
 25 omnis est homo non quadrupes vera, rursus nullus est
 homo quadrupes haec quoque vera est. quod si una
 harum falsa sit, falsa quoque erit et altera. nam si
 falsa est quoniam omnis est homo non iustus, sicut
 vere quoque falsa est, illa quoque negatio simplex
 30 mendacissime praedicavit quae dicit nullus est homo

1 sequitur *codices* (corr. S²E²) 10 prius T 11 sub]
 sed S (corr. S²) hanc SFE (corr. E²) 15 aliquis S²
 16 hanc SE (corr. E²) 18 prius est om. S¹ quidam] ali-
 quis b 19 prius est om. S¹ omnis est b: est omnis *codi-*
ces 24 inferioribus E 25—27 non — harum om. F
 28. 29 sicut — est *del.* S² 30 praedicabit *ed. princ.*

iustus. quocirca adfirmatio universalis infinita et negatio universalis simplex sibimet consentiunt, ut una vera alteram veram esse necesse sit, alterius falsitate reliquam quoque falsitas consequatur. idem quoque evenit in parte altera. nam si vera est quoniam quidam homo iustus est, vera quoque est quoniam non omnis est homo non iustus, est enim aliqui. nam id quod dicitur non omnis tantundem est, tamquam si qui dicat quidam non est, quod in alio quoque exemplo manifestius adparebit. si quis dicat non omnis homo iustus est, hoc est dicere quidam homo iustus non est. ergo non omnis quidam non significat. si quis ergo ita proponat quidam homo non iustus non est, quem dicit non esse non iustum iustum esse confirmat. quare ille de quo dicitur quoniam non iustus non est erit iustus. unde fit ut ea quae dicit non omnis est homo non iustus consentiat ei quae dicit quidam homo non iustus non est. sed haec consentit ei quae dicit quidam homo iustus est: haec igitur quoque consentit et ei quae proponit non omnis est homo non iustus. sed quoniam hoc fortasse aliquatenus videtur obscurius, consequentiae ipsarum hoc modo sumendae sunt. sitque nobis hoc positum adfirmationem universalem infinitam et negationem universalem simplicem sibimet consentire, ut unius veritatem et falsitatem alterius veritas aut falsitas consequatur. si falsa est adfirmatio infinita universalis quae dicit omnis est homo non iustus, vera erit huic opposita parti-

3 altera F 4 reliqua F, falsitatem reliquae b 5. 6
 quoniam — quoque est *om.* F 7 aliquis S² 8 tantum T
 (*corr.* T²) est *om.* G¹ 9 quis S²F, *del.* G² est *del.* E²
 14 quae F *prius esse*] est F 16 non est *om.* S¹
 non *om.* S¹F E G¹ 18 *alt.* non *om.* S¹F E G¹ hoc T
 non consentit E² consentiat S (*corr.* S²) 20 et *om.* b
 preponitur SF 24 *alt.* universalem *om.* S¹ 25 consentiret
 FE (*corr.* E²) ut *om.* T 26 falsitas aut veritas T

ularis infinita negatio quae proponit non omnis est
 homo non iustus. sed cum falsa est adfirmatio uni-
 versalis infinita, falsa quoque est universalis simplex
 negatio quae dicit nullus est homo iustus. sed hac
 5 falsa particularem adfirmationem quae huic contra-
 ditorie opposita est veram esse necesse est, quae est
 est quidam homo iustus. quocirca quando adfirmatio
 universalis infinita falsa est, vera est particularis in-
 finita negatio | et quando universalis negatio simplex
 10 falsa est, vera est simplex adfirmatio particularis. sed
 adfirmatio universalis infinita et negatio universalis
 simplex simul falsae sunt et sibimet in falsitate con-
 sentiunt: simul igitur erunt verae simplex particularis
 adfirmatio et infinita negatio particularis. rursus si
 15 vera est adfirmatio universalis infinita, falsa erit ne-
 gatio particularis infinita: ei enim contradictorie oppo-
 sita est. si rursus vera est universalis simplex negatio,
 falsa est particularis simplex adfirmatio. sed universalis
 adfirmatio infinita et universalis negatio simplex simul
 20 verae sunt: simul igitur erunt falsae particularis ad-
 firmatio simplex et particularis infinita negatio. quare
 hae quoque, id est particularis adfirmatio simplex et
 particularis infinita negatio, sibimet in veritate et falsi-
 tate consentiunt et veritatem suam et mendacium in-
 25 vicem consequuntur. quare adfirmatio quidem et ne-
 gatio utraque universalis, haec simplex, illa infinita,
 sequuntur sese sibique consentiunt. particulares autem,
 id est universalibus oppositae simplex adfirmativa et
 negativa infinita, ipsae quoque sibimet consentiunt.
 30 quare rectus est ordo, ut sicut adfirmationi universali
 infinitae consentit simplex universalis negatio, ita parti-

2 non om. S¹FE¹ 5 particulare affirmatione F
 14 particulares F 19 et om. S¹ 22 haec E 23 partic.]
 uniuersalis SFEG (corr. S²G²) 25 consecuntur FT 26
 utraque om. T 27 secuntur FT particularis FE (corr. E²)
 31 infinita T 31 sq. periculari E (corr. E²)

culari adfirmationi simplici particularis negatio infinita consentiat.

Manifestum est autem, quoniam etiam in singularibus, si est verum interrogatum negare, quoniam et adfirmare verum est, ut putasne 5 Socrates sapiens est? non; quoniam Socrates igitur non sapiens est. in universalibus vero non est vera quae similiter dicitur, vera autem negatio, ut putasne omnis homo sapiens? non. omnis igitur homo non sapiens. hoc enim fal- 10 sum est. sed non omnis igitur homo sapiens vera est; haec autem est opposita, illa vero contraria.

De consequentia propositionum disputans et sibi quemadmodum consentirent illum tractatum parumper 15 egressus docere proposuit, quae veniant in responsionem de singularibus, si ad praedicationem ipsorum sit particula negationis adposita, quae rursus in his quae de universalibus sunt propositionibus ad praedicationem addita particula negativa concurrant. neque 20 enim oportet similiter facere enuntiationes. non enim simile est quod ex utraque praedicatione contingit. hoc autem ita manifestum est: si quis de singulari aliquo interrogatus neget, ille qui interrogaverit potest facere ex infinito nomine praedicato <adfirmationem, 25 praedicato> illam scilicet negationem iungens quam respondens ante negaverit, et hoc veraciter praedicabit. de universalibus autem adparebit non eandem

6 non E²: non est *ceteri* 6—8 quoniam — non est *om.*
 S¹ 6 quoniam *del.* E², *om.* TΣX 7 est vera est S²
 8 dicuntur ΣX (*corr.* X²) 9 sapiens est T 10 igitur omnis
 ΣX (*item* 11) enim *om.* ΣX 12 autem *om.* ΣX¹
 opposita est ΣX 15 consentiret T 16. 17 eveniant in re-
 sponsione? 17 ipsarum b 20 concurrent S (*corr.* S²)
 25 infinitio T 25. 26 adfirmationem, praedicato *ego add.:*
om. codices, conclusionem *add.* E²B¹ 26 iungens E (*corr.* E²)
 27 negaverat b 27. 28. praedicavit SFE (*corr.* S²)

veritatem posse contingere, si ex his adfirmatio con-
ponatur. si quis enim interroget alium putasne So-
crates sapiens est? si ille responderit non, vere
ille concludit dicens: Socrates igitur non sapiens
5 est. sit autem hoc in alio quoque clariori exemplo
manifestum atque interrogemus aliquem hoc modo:
Socratesne Romanus est? ille respondeat: non, nos
vere concludere possumus: Socrates igitur non Roma-
nus est, facientes ex negatione quam ille respondebat
10 et ex nomine quod nos in propositione praedicavimus
adfirmationem ex nomine infinito quae dicit: Socrates
non sapiens est vel Socrates non Romanus est. has
enim adfirmationes esse ex infinito nomine supra mon-
stratum est. si igitur eodem modo aliquis in univer-
15 salibus subiectis interroget dicens: omnisne homo sa-
piens est? nos utique respondebimus: non. tum ille
eadem similitudine concludit. dicit enim: omnis igitur
homo non sapiens est. quocirca nullus homo sapiens
est. ea enim quae dicit omnis homo non sapiens est
20 consentire monstrata est ei quae dicit nullus homo
sapiens est. videbitur ergo quodammodo ex vera re-
sponsione falsa inlata esse conclusio. cui nos dicimus
negationem quidem nos respondisse, non ut ea nega-
tio ad praedicatum iungeretur, sed ad determinationem.
25 neque enim nos voluisse ab omni homine sapientiam
tollere, cum interrogante an omnis homo sapiens esset

1 his *om.* T affirmatione T² 5 est *om.* E¹ alio]
uno B clariore? 6 atque] ad quae G²T², si E²B, age?
an delendum? interrogemus F²: interrogarentur SFE, in-
terrogarentem G, interrogetur S², interrogamus E²B, interro-
ganti G², interrogante T ///aliquem E, per aliquem B (per
del. B¹), aliquis S², aliquo G²T² 7 atque ille E²B 9 ex
neg.] et negationem SFE (*corr.* S²F²E²) 10 et *om.* S¹F¹E¹
ex *om.* T 11 ex] cum S² 14 uel in E (uel *del.* E²)
17 eandem similitudinem T 20 homo *om.* E¹ 21 quem-
admodum S, quodadmodum FE (*corr.* S²E²) 23 rogationem
S (*corr.* S²) 26 interrogante aliquo b

nos negaremus, sed ab omni potius id est determinatione voluisse nos abstrahere sapientiam, illud scilicet significantes, quod alicui esset et alicui non esset sapientia, ut quod diximus non | tantum valeret tamquam p. 409
 si diceremus non omnis. ergo si illa negatio ad no- 5
 men, id est ad sapientem iungatur, universalis fit adfirmatio quae dicit omnis homo non sapiens est consentiens universali negationi quae proponit nullus homo sapiens est. sed haec contraria est interrogationi. fuit enim interrogatio omnine homo sapiens est? haec 10
 habet universalem adfirmationem, cui contraria est universalis negatio, cui rursus negationi consentit adfirmatio universalis infinita. quocirca adfirmationi quoque universali simplici, quae in interrogatione posita est, id est omnine homo sapiens est? contraria est 15
 ea quae dicit conclusio quoniam omnis homo non sapiens est. quod si dicat non omnis homo sapiens est, et verum est et ei est opposita. contra enim eam quae dicit interrogationem omnine homo sapiens est? cum responsum fuerit non et iuncta negatio fuerit ad om- 20
 nis, particularis negatio fit dicens non omnis homo sapiens est, quae est opposita universali adfirmationi ei quae in interrogatione proposita est [universali]. hoc est enim quod ait: haec autem est opposita, illa vero contraria. per verba autem sensus iste sic con- 25

1 non F 2 noluis (*sic*) E (*corr.* E²) abstraere F
 (*corr.* F²) 3 inesset T (*bis*) 4 ut quod E²: //quod S,
 quod *ceteri* (et quod — valere?) ualet S²F² 6 sapientiam
 T sit FE (*corr.* F²E²) 9 *alt.* est om. S¹ 10 sapiens] animal
codices (*corr.* E²) hoc T 11 habet est SF, habet /// E
 contra SE (*corr.* S²) 14 in om. S¹F¹ 17 dicatur b
 18 vera T 19 omnine F²E²: om. *codices* (an omnis S²)
 homine T sapiens] animal *codices* (*corr.* S²E²) 20. 21
 omnes particulares SFE (*corr.* S²F²E²) 21 sit F (*corr.* F²)
 dicens T: dicentis *ceteri* 22 *prius* est om. F 23 in om.
 SFE¹T (fuit in S²) posita E est om. SF¹E¹ (propositae
 F) universali *uncis inclusi* (om. ed. princeps) 25 sic om. S¹

stat: manifestum est autem, inquit, quoniam in singularibus, ut est Socrates et quidquid individuum est, si est verum interrogatum negare, id est si quando quis aliquid interrogatus vere negaverit, <ut>
 5 cum aliquis interrogatur, an Romanus sit Socrates, ille neget, quoniam et adfirmare verum est, ut ille qui interrogat ex negatione et nomine praedicato faciat infinitam adfirmationem. et huius exemplum: putasne Socrates sapiens est? responsio non.
 10 conclusio quoniam Socrates igitur non sapiens est. sed hoc non similiter in universalibus se habet, quod per hoc monstrat quod ait: in universalibus vero non est vera quae similiter dicitur, id est non est vera adfirmatio infinita facta ex praedicato
 15 nomine et respondentis negatione, sed potius vera est negatio, non adfirmatio. huius exemplum: nam interrogatio est ut putasne omnis homo sapiens? responsio non. falsa conclusio omnis igitur homo non sapiens. hoc enim falsum est et simile ei
 20 quod supra de singulari subiecto praediximus, sed potius illa quae dicit non omnis igitur homo sapiens est, ut respondentis negatio ad omnis iungatur et fiat negatio particularis. est enim haec vera. haec autem est opposita. nam cum adfirmatio univer-
 25 salis interrogata esset ea quae dicit omnis homo sapiens est, ex negativa particula factum est non omnis homo sapiens est in conclusione et sunt oppositae.

1 quoniam etiam? 3 *pr. si]* sicut F (*corr. F²*) 4 aliquit T
 interrogatur SFE (*corr. F²*) interrogat. interrogatus T uero
 T ut *add. b: om. codices* 6 neget non S² 7 interro-
 get ST (*corr. S¹T¹*) 8 exemplum est T 10 quoniam *del.*
 E², *om. T* 11 in *om. T* 12 ait *om. S¹* in *om. S¹E¹*
 16 exemplum est T, ex. tale est b nam ut F 17 ut
om. T sapiens est T 19 enim] igitur T et non F²
 22 vera est? ut E²: aut FT, *eras. in S*, at GF²E, ut uni-
 versali determinationi S² omnis *add. E¹: om. ceteri* 24 est
 etiam E¹ 25 omnisme b 27 sapiens] animal SFE (*corr. S²E²*)

illa est enim adfirmatio universalis, haec autem particularis negatio. illa vero contraria. nam si non negatio ad praedicatum iungatur, fit universalis adfirmatio infinita, quae consentit universali negationi finitae. sed haec contra adfirmationem universalem finitam quae in interrogatione est posita contraria est. contraria igitur erit etiam illa quae universalis est adfirmatio infinita. quae autem causa est, cur in singularibus vel adfirmatio ex infinito nomine vel negatio finita sibimet consentiant, in universalibus autem universalis adfirmatio ex infinito nomine non consentiat particulari negationi finitae, quaerendum est. etenim si quis dicat Socrates non sapiens est et Socrates sapiens non est, idem est et hae duae sibimet consentiunt, si quis autem dicat omnis homo non sapiens est et rursus non omnis homo sapiens est, hae duae sibi non consentiunt. sed haec ratio est, quod in singularibus subiectis non sunt duplices oppositiones, sed una tantum, id est quae negationem facit, in universalibus autem universaliter praedicatis duplex oppositio est, una contraria, una vero contradictoria. si ergo sit huiusmodi adfirmatio quae dicat Socrates sapiens est, contra hanc una est oppositio quae proponit Socrates sapiens non est. si ergo dicat aliquis Socrates non sapiens est, haec nullum alium habebit intellectum quam ea quae dicit Socrates sapiens non est. unam enim tantum solam diximus in singularibus oppositionem. quare quaecumque aliae fuerint, eadem signi-

4. 5 infinitae SFE (corr. S²F²E²), simplici T 6 in om.
 S¹FE¹ opposita SFE (corr. S²E²), prop.? 10 consentiat
 SFE (corr. E²) 11 consentiant T (corr. T¹) 12 infinitae
 SFTE (corr. S²E²) 13 si om. T¹ Socr. non] non Socra-
 tes F 14 haec T 16 non om. S¹ est om. F 17 non
 om. F¹ quod si in F 20 universaliter] uniuersalis S (corr.
 S²) praedicans E (corr. E¹) 21 vero om. F¹ 22 dicit S
 (corr. S²) 27 tantum enim F (corr. F²) 28 fuerunt T

ficatione concurrent. in universalibus vero universaliter
 praedicatis non eodem modo est. nam si sit adfirma-
 tio universalis quae dicit omnis homo sapiens est, contra
 hanc etiam illa est quae dicit nullus homo sapiens est,
 5 etiam illa quae dicit non omnis homo sapiens est. et
 illa est contraria, haec contradictoria. duplex ergo
 haec oppositio sibi non potest consentire. illa enim
 totum tollit quae est universalis negatio, illa partem
 p. 410 finita quae | est particularis negatio. sed universalis
 10 negatio universali adfirmationi ex infinito nomine con-
 sentit: diversa igitur erit haec quoque a particulari
 finita negatione. quoniam ergo duplex est oppositio
 in universalibus, simplex in singularibus, recte in ea-
 dem similitudine praedicationis non eadem veritas fal-
 15 sitasque contingit.

Illae vero secundum infinita oppositae no-
 mina vel verba, ut in eo quod est non homo
 vel non iustus, quasi negationes sine nomine
 vel verbo esse videbuntur, sed non sunt; sem-
 20 per enim vel veram esse vel falsam necesse
 est negationem, qui vero dixit non homo, nihil
 magis de homine, sed etiam minus verus fuit
 vel falsus, si non aliquid addatur. [significat
 autem est omnis non homo iustus nulli illa-
 25 rum idem nec huic opposita ea quae est non
 est omnis non homo iustus. illa vero quae est

3 uniuersalibus S (corr. S²) 4. 5 etiam — etiam] et —
 et? 6 simplex S (corr. S²) 8 tollit] illa S (corr. S²)
 9 finita ego: finito codices (diffinitae E²) 11 diuerso T haec
 erit T (corr. T²) 12 ergo add. S²: om. codices (et quoniam
 E²) 14 praedicationes SFE 15 contingat F 16 illa S²
 uero ΣΞS²: uero quae sunt Ξ² et ceteri infinite T
 oppositae] contra iacentes ΣΞS² 19 uidebuntur ΣΞ: uiden-
 tur ceteri 22 nomine SFE (corr. F²E¹) 25 ea del. Σ,
 om. Ξ¹ 26 omnis est Ξ (transponit Ξ²) homo non T
 (transp. T²) iustus om. Σ¹

omnis non iustus non homo illi quae est nullus iustus non homo idem significat.

Novimus propositiones ex infinitis fieri posse nominibus: has ergo dissolvens Aristoteles sumit proxime dictionem nominis infiniti et de ea disputat 5
 <an> si contra finitum nomen comparatur haec quaedam enuntiativa oppositio videatur. si quis enim sumat id quod dicimus non homo et opponat contra id quod dicimus homo, videbitur fortasse aliquatenus facere oppositionem. quoniam enim omnis negativa 10
 particula adiecta verbo, quod continet propositionem, negationem facit, si modus aliquis propositionis non praedicetur, quod posterius demonstrandum est, [et] videtur cum adiecta fuerit negativa particula quandam facere negationem, ut si non particula iungatur 15
 ei quod est homo faciet non homo. hoc est enim quod ait: illae vero quae sunt secundum infinita oppositae nomina vel verba, ut in eo quod est non homo vel non iustus, quasi negationes sine nomine vel verbo esse videntur. 20
 si quis enim dicat non currit, haec fit sine nomine negatio; quod si quis dicat non homo, haec quoque est sine verbo negatio. quae dictiones secundum infinitum nomen et verbum opponuntur finito verbo vel nomini quod est currit et homo: videbuntur 25
 ergo hae negationes secundum infinitum nomen vel

1 non homo non iustus F est illi SFTE (est *del.* S²)
 2 homo est SFTE (est *del.* S²) p. 336, 23 — p. 337, 2
 sign. — significat *del.* E² om. b 4. 5 proxime] per se b
 6 an *ego add.*: om. *codices* (ut S²) infinitum S (*corr.* S²)
 haec] an b 7 videatur om. F 8 ponat F 10 omnis]
 non? 12 etiamsi E²B propositionibus F 13 et *un-*
cis inclusi: et] ita etiam nomini E² 13. 14 ita etiam uide-
 tur nomini B (etiam om. B¹) 17 quae sunt *delendum*?
 17. 18 infinitae E (*corr.*E¹) 18 ut om. E¹ 20 uidebuntur?
 24 opponi F² 25 nomini vel verbo b homo et currit b
 26 vel] et TE

verbum quae praedicantur, sed non sunt. maxima enim probatio has negationes non esse convincit, quod omnis negatio vel vera vel falsa est, quod autem dicimus non homo vel non currit, licet simplicia quoque et finita homo scilicet atque currit nihil verum falsumve significant, tamen haec infinita multo minus aliquid verum aut falsum demonstrant. non quod simplicia verum aliquid falsumve significant, idcirco dicimus infinitas dictiones simplicibus minus verum falsumve monstrare, sed quod quamquam nihil verum vel falsum designet simplex nomen aut verbum, tamen definitum quiddam proponit, ut in eo quod est homo finitum quiddam est et una species. is vero qui dicit non homo, praesentem quidem speciem interimit, infinitas tamen alias dat intellegere ipse nihil ponens. quocirca quamquam finita verba vel nomina per se vera vel falsa esse non possint nisi cum aliis iuncta sint, tamen longe minus veritatis aut falsitatis capacia sunt nomina infinita vel verba, quae nec hoc ipsum quidem quod significant ponunt, sed illud quidem perimunt, nihil autem per se aliud in significatione constituunt: postremo propinquius ad veritatis vel falsitatis finita intellectus. minus igitur vera vel falsa est dictio nominis infiniti quam alicuius simplicis et finiti vocabuli.

Significat autem est omnis non homo iustus

1 quod S (corr. S²) praedicatur E (corr. E¹) 2 probatio T²: turbatio codices, ratio E² uincit T, conuicit E (corr. E¹) 4 libet F (corr. F²) 5 infinita E 7 non enim? 12 homo homo? 13 est om. F quid F 14 speciem] praesentem F interimit S F E (corr. S²) 15 ipsa S F E (ipsae S²) 16 per se] ipse F, ipsa F² 20 significabant G²T, significant finita S² (finitae S³) 20. 21 primunt S (corr. S²) 21 aliud nisi E² in om. F G 22 propinquior S²F² 22. 23 prop. uel falsitatis aduersitatis T falsitatis capacitatem S² 23 finitus S², finita sunt E²B finita ad falsitatis uel ueritatis G² intellectus est G²T, intellectus est quam infinitus S² 24 nominas infinita T (corr. T¹)

nulli illarum idem nec huic opposita ea quae est non est omnis non homo iustus. illa vero quae est omnis non iustus non homo illi quae est nullus iustus non homo idem significat.

Postquam de propositionibus infinitum habentibus 5
 praedicatum sufficienti disputatione locutus est earum-
 que oppositiones ostendit consequentiasque demonstra-
 vit, in medio de infinitis nominibus quod non essent
 negationes breviter pernotavit, nunc redit ad eas pro-
 positiones quae subiectum habent infinitum, praedica- 10
 tum vero vel finitum vel infinitum. et primum quidem
 an eadem sint idemque significant habeantque ordine
 aliquam consequentiam hae propositiones quae ex in-
 finito subiecto | sunt cum his quae ex infinito praedi- p.411
 cato sunt vel ex utrisque finitis docet. ait enim has 15
 duas propositiones quae sunt est omnis non homo
 iustus, non est omnis non homo iustus nulli
 illarum idem significare quae aut ex utrisque finitis
 esset aut ex praedicato infinito. et disponantur qui-
 dem illae quae aut ex utrisque finitis sunt aut ex 20
 praedicato infinito. et primum quidem ponatur sim-
 plex adfirmatio universalis, sub hac negatio universalis
 ex praedicato infinito superiori simplici adfirmationi
 consentiens. contra vero ponatur universalis simplex
 negatio et sub hac universalis ex infinito praedicato 25
 adfirmatio, quas constat sibimet consentire praesidente
 adfirmatione universali quae est ex infinito scilicet
 praedicato.

1 nulla E (corr. E²) 2 vera E (corr. E²) 4 signifi-
 cant F (corr. F¹) 8 atque in b 11 infin. uel fin. T (transp.
 T¹) quidem om. F 12 eadem F habentq; E (corr. E²)
 ordinem F 13 aliquamq; F² consentiam E (corr. E¹),
 sequentiam T 13. 14 finito F 14 cum in F (in del. F¹)
 16 duae FE (corr. F²E²) 17 iustus et eam quae est T
 non est — iustus om. S F E¹ 19 esset] sunt b, essent?
 20 pr. aut ex om. T¹ 24 consentiunt S (corr. S²) 26 prae-
 cedente b 27 est om. S¹

Est omnis homo iustus Nullus est homo iustus
 Nullus est homo non iustus Est omnis homo non iustus

Cum ergo ita sint adfirmationes positae et negationes quae simplex quidem subiectum habeant, infinitum vero vel simplex praedicatum, nunc Aristoteles dicit quoniam hae propositiones quae subiectum habent infinitum nulli illarum superiorum quas disposuimus idem significant. haec enim quae dicit est omnis non homo iustus non consentit ei quae dicit est omnis homo iustus nec rursus ei quae dicit est omnis homo non iustus nec his rursus quae sunt nullus est homo iustus vel nullus est homo non iustus. hae enim omnes hominem subiectum habent, illa vero non hominem. quocirca nec huius negatio, id est universalis adfirmationis ex infinito subiecto particularis scilicet negatio, cum ulla earum quae finitum subiectum habent poterit consentire. ea enim quae dicit non est omnis non homo iustus neque cum ea quae proponit est omnis homo iustus neque cum ea quae dicit est omnis homo non iustus neque cum his quae enuntiant nullus est homo iustus vel nullus est homo non iustus. sed non hoc dicit, quoniam ex infinito subiecto propositiones diversae sunt his quae sunt vel ex finito praedicato vel ex infinito, subiecto tamen finito. possunt enim diversae quidem esse praedicationes, idem tamen aliquotiens significare, ut ea quae dicit omnis est homo iniustus cum sit diversa ab ea quae dicit nullus est homo iustus, idem tamen aliquando significant, si adfirmatio privatoria praecesserit. dictum est enim quod adfirmationibus praecedentibus negationes sine dubio

8 significare S² est] est enim F 12 haec F 13
 omnes b: om. T, omnem *ceteri* 18. 19 est — dicit om. SFE¹
 19 dicit] proponit T 22 dixit F 23 infinito SFT
 (corr. T²) 24 finito S²F² 25 praedic.] propositiones? *an delendum?*
 26. 27 iniustus homo T 29 quodquod SFE,
 quotquot S²GT (corr. F²T²)

sequerentur. ergo non hoc dicit, quoniam diversae sunt ex infinito nomine subiecto, praedicato vel finito vel infinito <his quae sunt ex praedicato vel finito vel infinito>, subiecto tamen finito, sed quod omnino sibi non consentiant nec idem significant id est tota sint 5 propositionis virtute dissimiles. atque haec quidem dixit de his quae finitum subiectum haberent, infinitum vero praedicatum. venit autem nunc ad ipsarum consequentias quae ex infinito nomine subiecto constant et sicut supra consequentiam earum quae ex 10 utrisque finitis erant vel ex infinito praedicato docuit, ita quoque nunc e converso quae ex utrisque infinitis nominibus constant vel infinito nomine subiecto qualem ad se habeant consequentiam monstrat dicens: illa vero quae est omnis non iustus non homo 15 illi quae est nullus iustus non homo idem significat. has duas tantum propositiones monstrat, affirmativam scilicet universalem ex utrisque infinitis quae dicit omnis non iustus non homo ei consentire quae est universalis negatio ex solo infinito subiecto quae dicit nullus iustus non homo. in his 20 autem subauditur particula est, ut sit tota propositio omnis non iustus non homo est et rursus nullus iustus non homo | est. nam sicut in his, quae finitum habebant subiectum, infinitum vero vel finitum praedicatum, adfirmationem ex finito subiecto et infinito

2 sunt propositiones S²F²B subiecto propositionibus quae sunt ex S², subiecto his quae sunt ex B 3 vel infinito om. S¹FE¹G¹ (uel infinito uel finito F²) his — infinito ego add.: om. codices 5 uel nec E //id F sunt S (corr. S²) 6 ueritate T hoc T 8 uero uel finitum B (uel fin. del. B²) 9 finito E subiecto et ex utroque infinito B 10 consequentia SF, consequentias S² 19 omnis — 21 dicit om. F (omnis non iustus non homo et uniuersalem negatiuam ex infinito subiecto ut in marg. F²) 20 est om. S¹ 23 non homo non iustus F 24. 25 habent F 26 et T: uel ceteri

praedicato eam scilicet quae dicit est omnis homo non iustus sequebatur simplex universalis negatio quae ex utrisque finitis constat id est nullus homo iustus est, ita quoque in his permutatis tantum subiectis idem
 5 evenit. nam sicut illic negatio ex utrisque finitis universalis sequebatur adfirmationem ex finito subiecto et infinito praedicato universalem, ita hic quoque adfirmationem ex utrisque infinitis universalem sequitur negatio ex infinito subiecto ipsa quoque universalis.
 10 et has quidem duas propositiones adscripsit solam in his consequentiam, ceteras autem, quod putabat intellectu esse faciles, persequi neglexit. nos autem eas ne quid relictum videatur adponimus. est enim sequentia hoc modo:

15	Omnis non homo non iustus est	Quidam non homo iustus est
	Nullus non homo iustus est	Non omnis non homo non iustus est
	Omnis non homo iustus est	Quidam non homo non iustus est
20	Nullus non homo non iustus est	Non omnis non homo iustus est.

5 euenit S²: uenit *ceteri* 6 uniuersalem affirmationem B² 6 ex — 7. 8 adfirmationem G²TB: *om.* G¹ et *ceteri* (*lacunam sic explent*: ex subiecto finito praedicato uero infinito ita quoque adfirmationem S², ex praedicato infinito ita hic quoque E²) 6 infinito T (*corr.* T¹) 7 et ex B uniuersalem *om.* B hic *om.* B¹ 8 univ.] affirmationem uniuersalem E² ita sequitur F² 9 uniuersalem S (*corr.* S²)
 10 solamq; G²T 11 consequentiam ostendens B 11. 12 intellectus F² 12 facilis SFT (*corr.* S²T²) nelexit F (*corr.* F²) 13 nequit F 13. 14 consequentia TE² 14 *propositiones supra p. 340 dispositas hic repetit* E². *in parte universalium*: 15 *alt.* non *om.* S¹ 21 *alt.* non *om.* S¹FE *in parte particularium*: duas posteriores praemittit T 15 homo non S, non homo non S²FE (*alt.* non *del.* E²) 17 *tert.* non *om.* SFE 19 *alt.* non *del.* S²E² 21 non iustus S²E

Has igitur si quis diligenter inspexerit duas comparationes duabus convenientissimam consequentiam consensumque monstrabunt.

LIBER QUINTUS.

Maximam operis emensi partem ea quae sequuntur 5 licet magnis quaestionibus impedita, tamen audacius, atque animosius exsequimur nec defatigari in singulis partibus oportet totius dialecticae prodero adgressos atque expedire doctrinam. itaque rectam commentationis seriem conteximus. 10

Transposita vero nomina vel verba idem significant, ut est albus homo, est homo albus. nam si hoc non est, eiusdem multae erunt negationes. sed ostensum est, quoniam una unius est. eius enim quae est est albus homo 15 negatio est non est albus homo; eius vero quae est est homo albus, si non eadem est ei quae est est albus homo, erit negatio vel ea quae est non est non homo albus vel ea quae est non est homo albus. sed altera quidem est ne- 20 gatio eius quae est est non homo albus, altera

2 duabus *om.* B conuenientissimas S² 2. 3 consequentia consensuq; S² 3 //SENSVUMQ. F monstrabunt b: monstra SFEGJ, monstrabit NJ²G²TE²B, habere monstrabit B², monstratas esse dinoscit S²

EXPLICIT LIBER III INCIPIT QUINTUS FELICIT̄ S EXPLICIT LIBER . III . INCIPIT . V . GTJ AN̄ . MALL̄ . SEV̄ . BOET̄ . VC̄ . ET ILL̄ . EX CS̄ . ORD̄ . PAT̄ . SCDAĒ . EDIT̄ . EXPOSIT̄ . IN ARIST̄ . PERIHERMENIAS̄ . EXPL̄ . LIB̄ . QVARTVS̄ . INCIP̄ . LIB̄ . QVINTVS̄ . E *subscr. om.* NFB

5 secuntur FTE 7 exsequemur b 8 oportet S ag- gressos b: adgressus F, adgressum (*vel* aggressum) *ceteri et F*²

12 homo albus (alius F) est (albus est *om.* X¹) albus homo *codices (corr. b)* 13. 14 negationes erunt ΣX 14 ostentum ΣX (*corr. Σ²X²*) 15 est unius X *tert. est om.* X¹ 17 ei] quae etiam ei F (quae etiam *del.* F²) ΣX (est etiam X, est *del.* X²) 20 albus homo X (*corr. X²*) 21 alia *codices (corr. b)*

vero eius quae est est albus homo. quare erunt
duae unius. quoniam igitur transposito no-
mine vel verbo eadem fit adfirmatio vel nega-
tio manifestum est.

5 Docet nunc quoniam si verba vel nomina trans-
ferantur et aliud prius, aliud vero posterius praedi-
cetur, unam sine dubio significantiam retinere. sive
enim quis dicat est homo albus sive est albus homo
sive homo albus est sive albus homo est sive quo-
10 modolibet aliter ordinem praedicationis permutet, ea-
dem sine dubio significatio permanebit. et hoc quidem
fortasse oratoribus vel poetis non eodem modo per-
p. 413 spiciendum | est quo dialecticis. etenim qui ad con-
positionem orationis spectant, maximum differt quo
15 verba et nomina praedicationis suae ordine proferan-
tur. multum enim interest in eo quod ait Cicero:
ad hanc te amentiam natura peperit, voluntas
exercuit, fortuna servavit, ita dixisse ut dictum est
an ita: ad hanc te amentiam peperit natura, exercuit
20 voluntas, servavit fortuna. sic enim minor est sen-
tentiae magnitudo minusque in ea lucet id quod si
conponatur eminent et sese vel nolentibus hominum
auribus animisque patefacit. rursus cum dicit Ver-
gilius: paci que inponere morem, potuisset ser-
25 vare metrum, si ita dixisset: moremque inponere paci,
sed esset debilior sonus nec eo ictu versus tam prae-
clare nunc compositus diceretur. ergo non idem valet
oratoribus vel poetis verborum nominumque ordo mu-

16. 17 Cic. in Cat. I c. 10 § 25

23. 24 Verg. Aen. VI 852

1 homo albus ΣΞ (*transp.* Ξ²) 2 quod iam SE (*corr.*
S²E²) 5 si *om.* F¹ nomina et verba b 10 praedicationis-
que SF, praedicationesque S² 11 permanebit in eternum
F (in eternum *del.* F²) 13 his etenim? qui] quantum E²
14 spectat E² 21 si sic b 22 vel *del.* F² 23 pate-
fecit F (*corr.* F²) 23. 24 uirgilius *codices*

tatus. qui enim ad compositionem spectant, multum in ordine sermonum ornamenti reperient. dialecticis vero, quibus nulla ad orationis leporem cura dicendi congruit quibusque sola veritas perscrutatur, nihil differt quolibet ordine verba et nomina si permutentur, 5 cum tamen eandem vim quam prius in significatione retineant. sed nec apud ipsos modis omnibus permutato ordine dictionis eadem semper vis significatioque servatur. haec enim particula quae negativa est, id est non, multum valet multamque differentiam perficit 10 variis adiecta locis. si quis enim dicat homo albus non est, faciet indefinitam simplicem negationem. si quis vero dicat homo non albus est, faciet indefinitam ex infinito praedicato adfirmationem. si quis autem praedicet non homo albus est, idem quoque constituit 15 ex infinito subiecto indefinitam adfirmationem. rursus si quis dicat hoc modo: omnis homo non iustus est, haec consentit ei quae dicit nullus homo iustus est. quod si idem non ad universalitatis determinationem ponatur, ut dicatur non omnis homo iustus est, non 20 iam universalis adfirmatio infinitae praedicationis consentiens universali simplici negationi fit, sed potius particularis negatio simplex. videsne igitur quam multas faciat differentias negativa particula diversae nominum praedicationi coniuncta? sed quamquam haec 25 ita sint, potest tamen eadem alio modo diversis in locis posita eandem vim significationemque servare.

1 qui b: quae *codices* (quod B) expectant S F E G N J
 (*corr.* S²F²G²) 2 peperirent E (*corr.* E²) 3 quos S²F²
 nulla est NEB orationis B 3. 4 cura dicendi congruit
 G²T (dicenti T, *corr.* T¹): curadi conrigit JSF, cura dirigit
 G, cura loquendi NEB, cura contraxit S²F² 5 quali T
 si *del.* G² *om.* NTEB, sic S²F² permutantur N 7. 8 re-
 tineant — significatioque *om.* F¹ 8 eadem b: ea *codices*
 10 perficit SFTE (*corr.* S²T¹E²) 13 faciet — 15 est *om.*
 F¹ 18 hoc T 19 uniuersalis E 21 ex infinito praedi-
 cato S²F² 24 diuerse? 25. 26 ita sint haec E

si enim posita non particula cum universalitate sua cum eadem ipsa saepius permutetur, idem sine dubio in significatione consistit. si quis enim dicat non omnis homo albus est, particularis est negatio simplex. si
 5 quis vero sic dicat homo non omnis albus est, eadem significatio est, vel si hoc modo homo albus non omnis est, nec haec a superiori significatione discedit, vel si quis amplius quoque permutet dicens homo albus est non omnis, a priori significatione nil discrepat.
 10 eodem modo vel si quomodolibet aliter permutetur, cum propria tamen universalitatis determinatione, diverso permutata modo idem semper necesse est in significatione servetur. eodem modo si eadem non
 15 particula cum alio nomine vel verbo iuncta saepius transferatur, ut cum dicimus homo iustus non est, rursus homo non est iustus, rursus non est homo iustus, eadem significatio retinetur. quocirca si sola negativa particula permutata sit et non eodem semper ordine praedicetur, multas differentias faciet propositionum. sin vero
 20 iuncta cum alio nomine saepius (ut dictum est) transferatur, eadem in translationibus omnibus significatio permanebit. his igitur ita dispositis videndum est quae sit Aristotelis demonstratio verba et nomina transposita eandem semper vim significationemque subicere. ait
 25 enim: transposita vero verba vel nomina idem significant, ut est albus homo, est homo albus. haec enim transpositis nominibus atque verbis eandem retinet significationem. in illa enim prius albus est, posterior homo, in hac autem prior homo, posterior
 30 albus. quod si hoc falsum est et non sunt eadem,

1 posita est S² 10 eo T 14. 15 particula — cum
 om. S¹ 19 facies SFE 23 cum uerba T 24. 25. ean-
 dem — transposita om. F¹ 24 subiecerit S (corr. S²), habere
 subiecerit T, subiceret E (corr. E²), servare? 25 nom. vel
 verba? 26 homo albus est albus homo *codices* (corr. b)
 28 in] ad SFE (corr. S²) illam FE prior? 29 posterius b

sed a se diversae sunt, impossibile aliquid inconueniens-
que contingit. erunt enim duae negationes unius ad-
firmationis, quod est impossibile. ostensum enim est
quoniam una negatio unius adfirmationis est. nunc
igitur videamus si hae adfirmationes quae dicunt est 5
albus homo et est homo albus non sunt eadem, sed
diversae, quemadmodum unius adfirmationis duae sint
negationes. et primo quidem disponantur hoc modo:

Est albus homo

Est homo albus

10

Huius ergo propositionis quae dicit est albus homo
erit negatio ea scilicet quae proponit non est albus
homo. alia namque | quae esse possit rationabiliter p. 414
non potest inveniri. disponantur igitur rursus eadem
et superior cum propria negatione: 15

Est albus homo

Non est albus homo

Est homo albus

Cum igitur eius quae dicit est albus homo negatio sit
ea quae proponit non est albus homo, si ea quae
dicit est homo albus diversa erit ab ea propositione 20
quae enuntiat est albus homo, alia eius erit negatio.
sit ergo aut ea quae dicit non est non homo albus
aut ea quae dicit non est homo albus. rursus igitur
disponantur duae quidem adfirmationes primae alter-
natim positae et e contrario confessa prioris negatio. 25
contra secundam vero utraeque hae negationes quas
dicimus adscribantur.

Est albus homo

Non est albus homo

Est homo albus

Non est non homo albus

Non est homo albus

30

1 a] ad F (corr. F²) 4 adfirm.] negationis F (corr. F²)
5 si om. T 6 albus homo S (transp. S²) 11 igitur E
18 igitur om. T¹ 20 albus om. F¹ 26 secundum S utraq;
S (corr. S²) 27 ascribantur ST 29 non est non h. a.
om. S¹, hanc negationem postremam ponunt FE

His ergo ita descriptis eius propositionis quae dicit est homo albus non potest illa esse negatio quae dicit non est non homo albus. illius est enim negatio quae habet subiectum infinitum quae dicit est non homo albus. similiter autem et si quamlibet aliam quis posuerit negationem, eius sine dubio alia affirmatio reperietur. unde fit ut relinquatur ea eius esse negatio quae proponit non est homo albus. est ergo negatio eius quae dicit est homo albus ea quae dicit non est homo albus. sed eius affirmationis quae proponit est albus homo negatio est et ista quae dicit non est homo albus. quod probat ea res quod inter se verum falsumque dividunt. nam si verum est esse album hominem, falsum est non esse hominem album. quod si in aliquibus verum invenitur, hoc secundum definitionem propositionis agnoscitur, non secundum negationis formam, ut magis secundum quantitatem non sint sibi oppositae potius quam secundum qualitatem. quod illa res monstrat si quis sic dicat: est albus omnis homo. si contra hanc ponatur non est omnis homo albus, perspicuum est quoniam inter se et veritatem dividunt et falsitatem. unam enim veram esse necesse est, unam falsam. quare etiam si determinationes auferantur, eadem oppositio redit, licet sit indefinita. nam sicut in ea quae dicit omnis homo iustus est, non omnis homo iustus est sublatis omnis et non omnis homo iustus est et homo iustus non est affirmatio et negatio sunt oppositae, ita quoque et in

1 discr. ST (descr. S²T²) 2 albus homo F 3 negatio E²: negationis SFE, affirmationis S²F²T 6 proposuerit F
 7 reperietur S: reperitur S² et ceteri 9 est — dicit om. T¹ 10 albus om. F¹ 11 ista] infinita F (corr. F²)
 16 propositi eius T 18 non om. T 20 post homo negationem addunt: non est omnis homo albus SFTEG (del. S²E², non est albus omnis homo G²T²) si E²: om. ceteri
 20. 21 si — albus om. E¹ 25 infinita SFE (corr. E²)

his sublato omnis et non omnis ea quae dicit est albus homo ei quae dicit non est homo albus opposita est. additis enim determinationibus una semper vera est, altera falsa. sed diximus quoniam eius adfirmationis quae dicit est albus homo negatio esset non est albus homo. duae igitur negationes non est albus homo et non est homo albus unius adfirmationis sunt quae enuntiat est albus homo. quod evenit si negationes hae quae dicunt non est homo albus et non est albus homo a se diversae sunt. quod ex eo contingit quod prius propositum est eam quae dicit est albus homo diversam esse ab ea quae dicit est homo albus. quod si hoc impossibile est ut una adfirmatio duas habeat negationes et perspicuum est contra eam adfirmationem quae dicit est albus homo utrasque has negationes quae dicunt non est albus homo et non est homo albus opponi, hae a se diversae non sunt sibi que consentiunt et tantum permutatione nominis distant, ceteris autem omnibus eadem sunt. quod si hae negationes eadem sunt, eadem quoque sunt adfirmationes. recte igitur dictum est quoniam transposita verba et nomina eandem vim significationemque servarent. sensus ergo totus sese ita habet. hoc modo autem ordo verborum: transposita vero, inquit, nomina vel verba idem significant. et horum exemplum: ut est albus homo, est homo albus. in his enim nomina transposita sunt. nam si hoc non est, id est si non idem significant verba nominaque transposita, quiddam impossibile et inconueniens. ait enim eius-

3 uera semper F 5 homo albus F (*transp.* F²) (*prius*)
 7 albus homo E (*transp.* E²) 8 homo albus *codices* (*corr.* S²)
 11 propositam F, positum b 12 ab ea esse E 17
 hae om. F¹ 18 hominis T 21 nom. et verba b 23 ita
 om. F¹ 26 homo albus est albus homo *codices* (*ego corr.*)
 29 impossibile contingit G²T fiet et? inconueniens
 continget S²F², *inconv.* est E², *inconv.* fit?

dem multae erunt negationes, id est eiusdem adfirmationis multae erunt negationes. sed hoc impossibile est. ostensum est enim quoniam una negatio unius adfirmationis est. duas ergo negationes uni
 5 opponi adfirmationi, si verba et nomina transposita non idem significant, sic demonstrat: eius enim quae est est albus homo scilicet adfirmationis negatio est non est albus homo (contra illam enim adfirmationem haec negatio iuste ponitur), eius vero quae
 10 est est homo albus, id est alterius adfirmationis, si non eadem est ei quae est est albus homo, id est si diversa est a priore propositione quae dicit est albus homo et non est ei eadem, ac si diceret: si ei non consentit, erit negatio vel ea quae est
 15 non est non homo albus vel ea quae est non est homo albus vel quaecumque alia, quam si quis ponat, non esse negationem una ratione refellitur, qua haec quam posuit. refellitur autem haec hoc modo: ait enim: sed altera quidem est negatio
 20 eius quae est est non homo albus, altera vero eius quae est est albus homo. inter duas enim negationes quas posuit, illam scilicet quae dicit non est non homo albus et eam quae proponit non est homo albus, illa quae dicit non est non homo
 25 albus negatio est adfirmationis infinitum habentis subiectum quae dicit est non homo albus, alia vero, scilicet quae proponit non est homo albus, eius est

8 enim illam F 8. 9 adfirmationem enim E 9 oppon. b
 10 homo om. S¹ albus homo F (*transp.* F²) 11 *alt.* est om.
 SF 12 priori E 15 non est — quae est G²T: om. ceteri
 16 homo albus S² ego: albus homo *codices* homo uel non est non
 homo albus S² 17 non *del.* S²F²E² 18 qua] quia F, quare
 T (re *del.* T²), quam E, *del.* S²F² haec] hac G²T, hic E², *del.*
 S²F² quam] quoque E², quam ipse S²F² refelletur T (*corr.*
 T¹) haec *del.* S²F²E² 20 non om. SFE¹ 21 est albus
 homo] est non homo albus S²F² 22 scilicet om. F 24 albus
 homo *codices* (*corr.* S²F²), *item* 27 27 et quae F (et *del.* F²)

negatio quae est est albus homo. cum ea enim verum dividit atque falsum. quare erunt duae negationes unius adfirmationis. sed hoc impossibile est. quoniam igitur transposito nomine vel verbo eadem fit adfirmatio vel negatio manifestum est: 5
superiorem argumentationem hac huius sententiae conclusione confirmans. fecit autem hunc syllogismum in secundo modo hypothetico quem indemonstrabilem vocat hoc modo: si primum est, secundum est; sed secundum non est, primum igitur non est, id est si 10
transpositis verbis et nominibus non sunt eadem propositiones, unius adfirmationis duae sunt negationes; sed hoc impossibile est: non igitur diversae sunt propositiones transpositis verbis atque nominibus.

11. At vero unum de pluribus vel plura 15
de uno adfirmare vel negare, si non est unum ex pluribus, non est adfirmatio una neque negatio. dico autem unum non si unum nomen sit positum, non sit autem unum ex illis, ut homo est fortasse et animal et bipes et mansuetum, sed ex his unum fit; ex albo autem et 20
homine et ambulare non unum. quare nec si unum aliquid de his adfirmet aliquis erit una adfirmatio, sed vox quidem una, adfirmationes vero multae, nec si de uno ista, sed similiter 25
plures.

Multos talis loci huius caligo confudit, ut digne exsequi et quod ab Aristotele dicebatur expedire non

1 *pr.* est *om.* S¹, dicit B enim ea F 3 haec S (*corr.* S²)
4 igitur inquit? 5 est inquit T 7 confirmatam E², confirmat b 8 *ypo*thetico *codices* (*ypo*etico F, *corr.* F²)
8. 9 vocant? 16 uno] una \mathfrak{X} unum//// Σ 17 una *om.* S¹
neque *om.* $\Sigma\mathfrak{X}$, uel $\Sigma^2\mathfrak{X}$ 19 *alt.* sit] fit S²F² $\Sigma\mathfrak{X}$ 20 aequae fortasse S F T E (aeque S² E²) 22 quare] quare non unum quare $\Sigma\mathfrak{X}$ (*corr.* \mathfrak{X}^2) 25 //sed F 27 multus SF, multis E (*corr.* S²F²E²) illius F (*corr.* F²) 28 experiri T²

possent. nos autem supra iam diximus magnae fuisse
 curae apud Peripateticae sectae principes diiudicare,
 quae esset una adfirmatio vel negatio, quae plures.
 neque enim vocis sonitu cognoscuntur aut numero ter-
 5 minorum. est enim ut una quidem res de una re praedi-
 cetur et non sit una enuntiatio. potest item fieri
 ut vel plures de una re praedicentur vel una de plu-
 ribus, una tamen ex his omnibus enuntiatio fiat. quae
 res magnae apud eos cautelae fuit, ut ubi incidisset
 10 perspecta regula non lateret. nam si quis dicat canis
 animal est, non est una enuntiatio. canis enim multa
 significat. si quis vero dicat homo animal rationale
 mortale est vel animal rationale mortale homo, sin-
 gulae enuntiationes sunt, idcirco quoniam unum ex
 15 omnibus quiddam fieri potest. nam de animali, mor-
 tali et rationali simul iunctis unus homo perficitur.
 item alia sunt quae plurima praedicantur, de quibus
 p. 416 unum aliquid | effici constituique non possit. neque
 si illa de altero praedicentur neque si de illis aliud,
 20 una adfirmatio vel una negatio est, sed tot dicendae
 sunt esse adfirmationes quot sunt hae res quae vel
 de una praedicantur vel de quibus una dicitur, ut cum
 dicimus: Socrates calvus philosophus ambulat. ex cal-
 vitia et philosophia et ambulatione nihil unum con-
 25 iungitur, ut haec quasi alicuius speciem forment. quo-
 circa sive haec de uno praedicentur sive unus de istis,
 non poterit esse una enuntiatio. et communiter qui-
 dem totius propositi sensus huiusmodi est. nunc autem
 ad ipsa Aristotelis verba veniamus. dicit enim: at

2 aput F (corr. F²) peri partheticae F diiudicare F
 5 ut om. F¹ 6 item] enim S 9 ut om. SF¹TE¹G in-
 cidisse STEG (corr. S²E²) 10 perfecta F (corr. F²) per-
 specte T 11 enim] autem F 13 alt. mortale add. E²: om.
 ceteri 14 ex his F¹ 17 plura b 21 quod F 23 ex]
 et T 23. 24 caluitio TE² 25 format S, formet S¹FE
 (corr. S²) 26 unus] unum E²

vero unum de pluribus vel plura de uno adfirmare vel negare, si non est unum ex pluribus, non est adfirmatio una neque negatio. si, inquit, plura de uno praedices, ut cum dicis: philosophus simus calvus Socrates est vel rursus cum unum 5 de pluribus praedicas, cum dicis: Socrates philosophus simus calvus est, si ex his pluribus quae vel praedicas vel subicis unum aliquid non fit, quemadmodum fieri unum potest de his quae praedicamus substantia animata sensibilis id quod est animal, non fit una ne- 10 gatio nec una adfirmatio, quandoquidem plura vel praedicantur vel subiciuntur, ex quibus congregatis una species non existat. quod si unum de uno aliquis praedicaverit, quorum unum nomen plura significet, ex quibus pluribus unum aliquid non fiat, rursus non 15 est una adfirmatio nec una negatio. si quis enim dicat canis animal est, nomen canis significat et latrabilem et caelestem et marinum, ex quibus iunctis nihil unum efficitur. quare quoniam ex his pluribus unum aliquid effici non potest, ex illo quoque nomine non 20 fit una adfirmatio et una negatio, quod praedicatur aut subicitur, cum multa significet ex quibus unum fieri non possit. quod per hoc ostendit quod ait: dico autem unum non si unum nomen sit positum, non sit autem unum ex illis. potest enim fieri 25 ut unum nomen de uno praedicetur, sed si unum ipsorum plura significet, ex quibus unum non sit, non est una adfirmatio nec una negatio. neque enim vox una perficit enuntiationem, sed eius quod significatur simplicitas, vel si plura sint, in unum collectorum 30

4 cum *om.* T¹ dicit T, dicimus E (*corr.* T²E²)
 5 simul SFE (*corr.* E², *item* 7) cum *om.* F¹ 6 ut
 cum S² 10. 11 aff. nec una neg. b 17 significet S (*corr.* S¹)
 20 *prius* non *om.* F 23 posset SFE *pr.* quod *om.* S¹FE
 24 *prius* unum *om.* T¹ 29 unam S², una unam?
 30 collecta b

aliquid unum faciendi potentia. huius autem rei sub-
 iecit exemplum quo plurimos fefellit dicens: ut homo
 est fortasse et animal et bipes et mansuetum,
 sed ex his unum fit, ex albo autem et homine
 5 et ambulare non unum. putaverunt enim alii ita
 hunc dixisse, ut ostenderet exempli gratia se hanc
 quasi definitionem dedisse, ne forte aliquis arbitraretur
 hanc quasi veram hominis definitionem posuisse,
 quae est animal bipes mansuetum. idcirco enim, in-
 10 quiunt, dixit fortasse et animal et bipes et man-
 suetum est, ne quis omnino putaret huiusmodi esse
 hominis definitionem Aristotelem arbitrari. alii vero
 hoc non ita dictum acceperunt, sed potius in hanc
 sententiam scripturamque Aristotelis dictum interpre-
 15 tati sunt: ut homo est aequae et animal et bipes
 et mansuetum, sed ex his unum fit, ut ita intel-
 legeretur: homo quidem aequaliter se habet ad id quod
 homo est et ad id quod animal bipes mansuetum est.
 quocirca si idem et aequum est dicere hominem, quod
 20 animal bipes mansuetum, necesse est quotiens de uno
 haec plura praedicantur, id est animal bipes mansue-
 tum de homine, quoniam aequale est homini, quod
 unum est, unum quiddam praedices, quamvis tres voces
 praedicare videaris. sed omnes hi nihil omnino intelle-
 25 gunt, sed est melior expositio quam Porphyrius dedit.
 volens, inquit, Aristoteles monstrare, quae una esset
 adfirmatio, quae non una, dixit primo, quoniam plura
 de uno praedicare vel plura uni subicere non est ad
 unam enuntiationem, nisi ex illis pluribus unum ali-
 30 quid fieret. videns item quod adhuc possint plures
 esse adfirmationes etiam his praedicatis, quae cum

2 quos T (*corr.* T²) quod b 3 *tert.* et *om.* F 6 hoc?
 sed SF (*corr.* S²F²) 8 hominis ueram F 11 est *om.* b
 14 dictum Arist. scripturamque b 15 aequae FE 17 id
om. E 19 equum F qui T 21. 22 mansuetum est F
 24 uideatis S (*corr.* S²) hi *om.* F 25 porphyrius F
 28 vel plura *om.* S¹

plura sint, unum tamen ex his fieri possit, hoc dixit fortasse et animal et bipes est et mansuetum. quod autem dico tale est: manifestum quidem sit, quoniam si plura de uno praedicerentur, ex quibus unum fieri non possit, vel si plura uni subiciantur, ex quibus unum non sit, quoniam non est una adfirmatio vel negatio. nunc autem tractemus de his pluribus ex quibus unum aliquid fieri potest. inueniemus enim et in his in modo ipso enuntiandi plures aliquotiens enuntiationes et non unam reperiri, quamquam ex pluribus unum fieri aliquid possit. si quis enim sic dicat: animal rationale mortale homo est, | simul iungens animal rationale mortale, quoniam continue dictum est et ex his unum aliquid fit, una est adfirmatio. sin vero sit aliquid intervalli, ut ita quis dicat: homo animal et rursus rationale et aliquantulum requiescens dicat mortale est, non est una adfirmatio nec una negatio. haec enim intercapedo plurimas efficit enuntiationes. rursus si cum coniunctione dicantur homo animal et rationale et mortale est, sic quoque multae propositiones sunt. nec differt aliquid vel requiescendo vel interponendo coniunctiones dicere quam si quis sic dicat: homo animal est, homo rationalis est, homo mortalis est, quae perspicue propositiones multae sunt. videns ergo hoc Aristoteles ita dixit: homo est fortasse et animal et bipes et mansuetum. ad hoc inquit fortasse tamquam si ita diceret: de homine quidem et bipede et mansueto fit unum, sed est aliquotiens forte ut plures propositiones sint, cum ea coniunctio quaedam separat atque discer-

1 hoc] homo? dixit F dixit ut homo est b 2 est
om. b 5 possit om. S¹ subiciuntur T 6 una non est
F 13 continuo T 19 cum om. F¹ coniunctiones F,
iunctione E (corr. F²E¹) 24 perspicuae FE 25 uides S
(corr. S²) 28 mansuetum F 29 unum om. F 30 eas T
seperat E (corr. E²)

nit. erit enim fortasse homo et animal, ut haec una sit propositio, et bipes ut altera et mansuetum ut rursus altera. sed ex his unum aliquid fit, quae cum continue prolata sunt, quoniam ex his unum aliquid
 5 conficitur, una est propositio. non autem idem evenit in omnibus. ex albo enim et homine et ambulare non unum fit. si quis enim dicat: Socrates homo albus ambulat, non est una adfirmatio, quoniam ex homine albedine et ambulatione nulla omnino species
 10 fit. quare conclusio est, quoniam nec si de his pluribus, ex quibus unum non fit, unum aliquid praedicetur, ut ex terreno latrabili et caelesti et marino quoniam unum non fit et de his unum aliquid praedicatur, quod dicimus canis, huiusmodi nomen quod plura
 15 significat, ex quibus unum non fit, si de altero praedicetur vel si subiciatur alteri, non fit una adfirmatio nec una negatio, sed erit quidem vox una, adfirmationes vero plurimae. sive enim unum de pluribus praedicetur, ex quibus non fit unum, vel plura huius-
 20 modi de uno, vel si unum de uno praedicetur, quod praedicatum plura significet, ex quibus unum non fit, sive illud praedicatum alteri subiciatur, omnino non fit una adfirmatio nec una negatio. est autem regula huiusmodi: una adfirmatio est, si aut duo termini sin-
 25 gulas res significant aut si plura ita de uno praedicentur vel uni subiciantur, ut ex his aliquid unum fieri possit, aut unum nomen quod vel praedicatur vel subicitur talia significet plura, quae omnia unam quodammodo speciem valeant congregare.

4 continuae SE prolatae STE prolatae F (corr. b)
 5 uenit codices (corr. b) 7 Socrates] albus T² 8 albus
 om. T 9 homine et F 10 nec del. T² 12 ex cane b
 latrabile et caeleste SFE (corr. E²) 13 non unum fit F 13.
 14 praedicetur E² 15 si — 19 unum om. T¹ 19 unum
 non fit T² 20 pr. uno] unum S (corr. S²) 22 praedicato
 T² 27 qu. vel] uel quod E

Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, vel propositionis vel alterius partis contradictionis, propositio vero unius contradictionis est, non erit una responsio ad haec; nec una interrogatio, nec si sit vera. dictum autem in Topicis de his est. similiter autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum quid est dialectica est interrogatio. oportet enim datum esse ex interrogatione eligere utram velit contradictionis partem enuntiare, quia oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo an non hoc.

Quisquis dialectica utitur interrogatione, hic aut simpliciter interrogat atque unam propositionem in interrogatione ponit, ut contra eam sit una responsio, aut utrasque interrogans dicit, ad quas non fit simplex responsio, sed una tota propositio respondetur. si quis enim dicat interrogans: Socrates animal est? contra hanc talis est responsio: aut ita aut non. si quis vero hoc modo interroget: Socrates animal est an non? contra hanc non est una responsio. si enim respondetur ita, de qua adrueris ignoratur, de adfirmatione an de negatione; rursus si non responderis, nescitur quam negare volueris, adfirmationem an negationem. quare contra huiusmodi interrogationes tota propositio respondenda est, id est altera pars contra-

3 positio SE (corr. S²E¹) propositionis F (corr. F²) 4 post est addunt: quocirca huiusmodi interrogationi TΣΧ et in marg. E², deinde quae plura significat T et in marg. E²Χ² 5 nec una om. Σ¹Χ¹ sit] sic FE (corr. E¹) vera est Σ² 6 in top. de his est E: de his est in top. ceteri, est autem in top. de his E² 8 quid est] quidem Σ (corr. Σ²) post interrogatio addunt: Si quis interroget quidem ΣΧ (del. Χ²) 9 data FE² haec eligere E²ΣΧ 10 utrum EΣΧ (corr. E²Σ²Χ²) 11 interrogatum T² 12 hoc animal TΣΧ homo del. E² hoc] homo TΣΧ 13 quiquis F 16 aut om. T¹ dicit om. S¹, delendum? 20 socratesne S²

dictionis, aut tota adfirmatio aut tota negatio, ut dicas aut est animal Socrates aut, si hoc non videtur, respondeas nōn est animal Socrates. in his igitur quae multa sunt, ex quibus unum fieri nequit, si fiat interrogatio, et ipsa reprehensibilis est et contra eam una responsio. quisquis enim ea plura interrogat, ex quibus unum esse non possit, multas facit interrogationes. contra | quam si simpliciter respondeatur, etiam si vera sit ipsa responsio, tamen iure reprehenditur. 10 contra enim multiplicem interrogationem multiplex debet esse responsio. si quis enim dicat interrogans: Socrates philosophus est et legit et ambulat? quia potest fieri ut sit quidem philosophus et legat, non autem ambulet vel ambulet, sed non legat, potest 15 item fieri ut et legat et ambulet, contra huiusmodi propositionem nōn est una responsio. nam qui ita interrogavit: Socrates philosophus est et legit et ambulat? aut inperite aut captiose interrogavit. contra quam interrogationem, si contigerit Socratem philosophum esse et ambulare et legere, si respondeatur: ita est, haec quoque responsio reprehenditur. contra plures enim interrogationes una responsio non debet adhiberi, etiam si vere per illam unam respondeatur, sicut in hac quoque, si et philosophus est et legit et 20 ambulat. quocirca si interrogatio dialectica responsionis petitio est, per quam responsionem fiat propositio, ut cum quis dixerit interrogans dies est? alius respondeat non, fiat inde negatio dies non est, vel certe altera pars propositionis, cum ita interrogatur:

1 dicat S (<i>corr.</i> S ²)	4 multe T (<i>corr.</i> T ¹)	nequid F
fiat una E	5 ea F	6 non una T et quisquis E ²
enim <i>om.</i> E	7 multam — interrogationem T	8 quas F ² ,
quae E ²	11 interrogat T (<i>corr.</i> T ¹)	12 et ambulat et legit T
(<i>transp.</i> T ²)	14 tamen F	19 interr.] responsionem <i>codices</i>
(<i>corr.</i> S ² E ²)	contingerit T	20 et leg. et amb. b
22 interrogationem S (<i>corr.</i> S ²)	25 si <i>om.</i> S ¹	dialectice
F (<i>corr.</i> F ²)	29 alia G	oppositionis b interrogetur E

dies est an dies non est? ut congrue scilicet respondeatur diem esse aut diem non esse, id est tota propositio: hae quae ex his pluribus fiunt atque interrogantur, ut unum ex his fieri non possit, non sunt simplices interrogationes. quocirca nec ad eas simplex 5 est reddenda responsio. de his autem se in Topicis dixisse commemorat. rursus quia dialectica interrogatio responsionis est petitio (ut supra dictum est) vel propositionis vel alterius partis contradictionis, quod paulo post demonstrabitur, imperite illi interrogant qui ita dicunt: quid est animal? vel quid est homo? oportet enim qui dialectice interrogat dare interrogatione optionem, an sibi respondens adfirmationem eligere velit an negationem. qui vero sic interrogat, ut quid est aliqua res velit dicere 15 respondentem, non est illa interrogatio dialectica. interrogant autem quidam hoc modo: putasne anima ignis est? cum respondens negaverit, addet: nonne tibi aliquid videtur esse inter ignem atque aerem, medium corpus, ut sit anima? cum respondens hoc quoque ab- 20 nuerit, ille persequitur: an fortasse magis tibi videtur aquam esse animam vel terram? cum ille neque terram neque aquam animam esse consenserit, tunc defessi interrogationibus ita interrogant: quid est ergo anima? haec autem non est interrogatio dialectica, sed potius 25 discipuli ad magistrum aliquid addiscere cupientis. qui enim aliquid cupit addiscere interrogat eum qui docere potest quid sit de quo ambigit. dialecticus

11 quid] quis FE (corr. F²E²) 13 interrogationi *codices*, ex interrogatione b oppositionem SFEG (corr. S²G²)
 15 dicere *om.* F 16 responderi F² 16. 17 intellegunt T¹
 17 animal *codices* (corr. b, *item* 20) 18 addunt b
 19 aliquod E² 20. 21 annuerit *codices* (corr. E²) 21 illi persequuntur b
 23 conserit B, concesserit (*sic*) B¹ 24 quid] prae *codices* (corr. S²B¹, quae res B) animal B¹ 27 qui eum S (*transp.* S²) 28 dialecticos F (corr. F²)

autem (ut dictum est) ita interrogare debet, ut respondenti sit optio an adfirmationem an negationem velit eligere. oportet autem scire, quoniam omnis interrogatio responsionis est petitio, dialectica
 5 vero non cuiusdam responsionis, sed eius quae in utraque parte habeat optionem. ergo hoc ipsum quid est non est dialectica interrogatio. oportet enim ita interrogare, ut ex interrogatione responsor possit eligere alteram contradictionis partem. debet enim terminare
 10 et definire is qui interrogat, an hoc sit quod dicitur an non, ut homo animal est an non? ut ille aut adfirmationem respondeat aut negationem. quod autem dixit dialecticam interrogationem petitionem esse responsionis, vel propositionis vel alterius partis
 15 contradictioⁿis, huiusmodi est: quisquis interrogat adfirmationem, aut eandem exspectat ut auditor sibi respondeat aut contradictionem, ut si quis sic interroget: homo animal est? si ille adnuerit, propositionem reddidit, eam scilicet quam proposuit interrogans; si
 20 vero interrogante aliquo, an homo animal sit, respondens dixerit non est, contradictionem respondisse videbitur. ille enim adfirmationem interrogavit, ille negationem respondet, quod est contradictio. rursus si negationem interroget et ille respondeat negationem,
 25 eandem propositionem reddidit, quam is qui interrogabat ante proposuerat; sin vero interrogante alio negationem ille adfirmationem responderit, contradictio responsa est. hoc est igitur quod ait interrogationem responsionis petitionem esse et cuius responsionis

2 optio] // SF, oppositio G (corr. G²) oppositum E,
 copia NS²B, concessum F² 3 elegere S (corr. S²)
 enim b 5 cuiusuis F² 5. 6 in utramque partem? 6 oppo-
 sitionem codices (corr. S²G²) 16 expetit b 17. 18 interro-
 gat T 18 propositionem annuerit F 19 reddit E² (item 25)
 sin T 22 adfirm. interr.] affirmavit F 23 respondit b
 26 aliquo b

addidit vel propositionis, si idem respondeat, quod ille interrogat, vel alterius partis contradictionis, si cum ille adfirmationem interrogat, ille responderit negationem, vel si cum ille negationem in interrogatione posuerit, ille | adfirmationem in responsione p. 419 reddiderit. interrogationis autem secundum Peripate- 6
ticos duplex species est: aut cum dialectica interrogatio est aut cum non dialectica. non dialecticae autem interrogationis duae sunt species, sicut Eudemus docet: una quidem quando sumentes accidens interroga- 10
mus, cui illud accidat, ut quando videmus domum Ciceronis, si interrogemus, quis illic maneat, vel quando subiectum quidem ipsum et rem sumimus, quid autem illi accidat interrogamus, ut si ipsum Ciceronem quis videat et interroget, quo divertat. et haec una species 15
est eorum, quae secundum accidens non dialectice interrogamus. altera vero quando proponentes nomen quid sit quaerimus aut genus aut differentiam aut definitionem requirentes, ut si quis interroget quid sit animal, vel quando definitionem aut aliquid superius dictorum 20
sumimus et quaerimus, cuius illa sint, ut si quis quaeratur, animal rationale mortale cuius sit definitio.

Quoniam vero haec quidem praedicantur composita, ut unum sit omne praedicamentum eorum quae extra praedicantur, alia vero non, 25
quae differentia est? de homine enim verum est dicere et extra animal et extra bipes et ut unum et hominem et album et haec ut unum.

3 interroget FTE 4 in om. E 4. 5 interrogationem
F 6 interrogationes S (corr. S²) 9 species sunt T²B
sicut del. T² Eudemus ego: audiuius codices 9. 10 sicut
audiuius docet del. E², om. B 10 sumentis accedens SFE
(corr. S²F²E²) 11 accidit T (corr. T¹) quando] cum b
domo F (corr. F²) 14 ille accedat S (corr. S²) cycero-
nem F 16. 17 interrogamur ST²E 23 vero om. Σ²
26 quid F 27 tert. et om. S¹TE¹ 28 ut del. \mathfrak{I}^2 et
(post hominem) om. Σ²

sed non, si citharoedus et bonus, etiam citharoedus bonus. si enim, quoniam alterutrum dicitur, et utrumque dicitur, multa et inconvenientia erunt. de homine enim et hominem verum est dicere et album, quare et omne. rursus si album, et omne. quare erit homo albus albus et hoc in infinitum. et rursus musicus albus ambulans; et haec eadem frequenter implicata. amplius si Socrates Socrates et homo, et Socrates Socrates homo. <et si homo> et bipes, et homo bipes.

Multa sunt quae cum singillatim vere praedicentur, si quis ea coniungat et praedicet, veram praedicationem tenent. sunt autem alia quae, si per se et disiuncta praedicentur, vera sunt; sin vero coniuncte dicantur, veritatem in praedicatione non retinent. quae ergo horum sit differentia oportet agnosci. si quis enim dicat Socratem animal esse, verum dixerit; si quis rursus praedicet, quoniam Socrates bipes est, hoc

1 non om. F¹Σ¹ si om. F si et S²Σ² citharedus
 codices (corr. b, item post) est et TΣ² 1. 2 etiam cith.
 bonus om. Σ¹ 2. 3 dicitur STE (corr. E²) 3 detur F,
 dicitur E² 5 est] est et \mathfrak{X} omne] hominem TE²Σ²
 6 si] in S²E, et S²E² et ceteri album sed album Σ, album
 si et album Σ²F, album uel si et album \mathfrak{X} omne b:
 hominem codices et homo F, homo homo S²Σ² \mathfrak{X} TE 6. 7
 albus albus \mathfrak{X} ²: et albus F, albus ceteri 7 et om. Σ² \mathfrak{X} ¹ in-
 definitum FE (corr. E²) 7. 8 albus et \mathfrak{X} (et del. \mathfrak{X} ²) 8. 9
 simplicitas est Σ² \mathfrak{X} (corr. Σ² \mathfrak{X} ²) simplicitatem F 9 est
 et E² 10 et Socr. — si homo om. F et b: ut SE,
 erit E² et homo SE (et del. E²) et si homo add. b: om.
 codices 9—11 pro Aristotelis textu post amplius habent Boetii
 expositionem primae editionis p. 158, 12—17 (si — bipes) TΣ² \mathfrak{X} ;
 deinde addunt Aristotelis textum mancum, ut est in F: socrates
 socrates et homo et bipes et homo bipes Σ² \mathfrak{X} , quae rursus de-
 let \mathfrak{X} ² cf. vol. I p. 17 12 uerae E 12. 13 praedicantur T
 13 eam F 14 tenet SFE si om. F et om. F
 15 si non F uera E coniunctae FE (corr. E²) coniu-
 cta b 16 praedicationem F

quoque verum est. quae si coniuncta dicantur, ut est Socrates animal bipes est, a propria veritate non discrepat. atque haec quidem in genere et ea differentia quae substantialis est Socrati. quod si de accidenti quoque dicatur, potest idem nihilo minus evenire. si quis enim sic dicat: Socrates homo est, verum est, rursus Socrates calvus est, hoc quoque verum est. quod si iungat dicens Socrates homo calvus est, veram rursus ex coniunctis faciet praedicationem. atque in his quidem ea quae singillatim vere dicebantur, iuncta 10 veraciter praedicata sunt. sunt autem alia in quibus singillatim quidem praedicata vera sunt, iuncta vero qualitatem veritatis amittunt. ut si quis dicat, quoniam Socrates bonus est, verum est, rursus Socrates quoque citharoedus est, sit hoc quoque verum. haec 15 coniungere non necesse est, ut sit verum Socrates bonus citharoedus est. potest enim bonus quidem esse homo et cum sit citharoedus, non tamen esse bonus, sed in alia re quidem bonus, in alia tantum artis illius cognitor, non tamen in ipsa perfectus. hoc autem faci- 20 lius tali liquebit exemplo: si quis enim dicat, quoniam Tiberius Graccus malus est, verum est, rursus Tiberius Graccus orator est, hoc quoque verum est. si coniungens dicat: Tiberius igitur malus orator est, falso dixerit, optimus enim orator fuit. sed ne quis 25 nos ita dicentes ignorare putet oratoris esse definitionem virum bonum dicendi peritum, aliter ista dicta sunt, ad exemplum potius quam ad veritatem. atque

2 a] et T 2. 3 discrepant T 3 genere sunt T
 10 singulatim E (*saepius*) 11 aliqua T 15 quoque *om.* b
 citharidus SF, citharedus S²T, cytharedus E sic S ue-
 rum est F (est *del.* F²) 16 contingere S (*corr.* S²) 17 ci-
 tharidus SF, citharedus S² et *ceteri* (*item* 18) 20 perfecta
 SFE (*corr.* S²E²) 22 tyberius FE grecus F uerum
 est G²T: *om.* *ceteri* 22. 23 tyberius F 24 coniung.] quis
 iungens E² est orator T 26 dicentis SFE (*corr.* S²E²)
 27 ista TE²: ita *ceteri* 28 adque F

haec quidem proposita ab Aristotele sunt, cuius in
 textu verba sic constant: quoniam vero, inquit, alia
 quidem praedicantur coniuncta et composita, ut
 ex his unum praedicamentum fiat eorum quae extra
 5 vere dicta sunt, alia vero cum extra singillatimque vere
 praedicarentur iuncta veram non faciunt praedicationem,
 inquirendum est quae eorum sit differentia. exempla
 10 autem horum talia sunt. eorum quidem, quae
 extra praedicantur vere nec | si coniuncta sunt natu-
 ram veritatis amittunt, tale exemplum est: de homine
 verum est dicere, quoniam et animal est et bipes,
 rursus quoniam animal bipes verum est de eodem ho-
 mine dicere, ut de Socrate. de eodem quoque Socrate
 et hominem extra et album, si ita contingit, verum
 15 est dicere et de eo praedicare animal bipes a veritate
 non discrepat. atque haec quidem extra singillatim-
 que praedicantur vere et iuncta vera sunt. quod si
 de aliquo praedicetur, quoniam citharoedus est, et ve-
 rum sit et rursus quoniam bonus est, et verum sit,
 20 non necesse est dici quoniam bonus citharoedus est.
 potest enim esse solum quidem citharoedus, bonus
 autem homo. hucusque quidem ista disposuit. quoniam
 autem videbantur quidam arbitrari, quod omnia
 quae singillatim vere praedicarentur eadem quoque
 25 composita recte dicerentur, contra hos dicit, quoniam
 multa erunt inconvenientia multaque impossibilia sunt,
 si quis dicat omne quod singillatim praedicatur vera-
 citer id iunctum vere praedicari. de homine enim
 verum est dicere quoniam homo est. nam de Socrate

2 texta T, texto *ceteri* (corr. E¹) consistant F 5 *alt. uere*
 TE²: re *ceteri*, recte S² 7. 8 et exempla F (et *del.* F²) 9 sic
 E² sunt *del.* E² 12 uero F 14 contingit SE (corr. S²E²)
 15 eodem b animal bipes] hominem album? 16 discrepat
 non F 17 que] quae *codices* (*ego corr.*) 18 praedicentur SF
 citharidus F (*item post*) 21 solum quidem esse F 22 huius-
 que SFE (corr. S²E²) 24 praedicantur T 26 sunt *delen-*
dum? 27 praedicantur T (corr. T¹) 29 *pr. est om.* S (*add.* S¹)

qui homo est vere dicitur quoniam homo est. rursus de eodem vere potest dici quoniam albus est. quare et si haec iungas et ut unum praedices, verum est dicere de aliquo homine quoniam homo albus est. sed homo qui albus est verum est de eo dicere quoniam 5 albus est: quare etiam haec si iungas: erit igitur praedicatio Socrates homo albus albus est. nam de Socrate verum erat dicere quoniam homo albus est. sed de homine albo verum est dicere quoniam albus est. haec iuncta homo albus albus faciunt. quod si de eodem 10 homine albo album rursus praedicari velis, verum est: quocirca et si iungas: erit igitur praedicatio homo albus albus albus est. atque hoc idem in infinitum. rursus si quis de aliquo homine dicat quoniam ille homo musicus est, si verum dicat adiciatque quoniam 15 idem homo ambulans est, verum dicit, si iungat quoniam ille homo ambulans musicus est. sed si verum est de aliquo homine praedicare quod sit ambulans musicus, de ambulante autem musico verum est dicere quoniam musicus est, erit ille homo homo ambulans 20 musicus musicus. sed de eodem verum est dicere quoniam ambulans est, verum igitur erit de eo rursus dicere quoniam homo ambulans ambulans musicus musicus est. amplius quoque Socrates Socrates est et rursus homo: erit igitur Socrates Socrates homo. sed 25 et bipes: erit igitur Socrates Socrates homo bipes. sed de Socrate verum est dicere quoniam Socrates homo bipes est. sed cum dixi hominem de eo, iam et bipe-

1 quon.] quia F 5 ante verum add. E²: et homo est et albus
 6 homo albus E² igitur om. b 7 homo albus albus est b:
 albus homo est S T E, est homo albus F, albus albus homo
 homo est E² 10 alt. albus om. E¹ 11 praedicare b
 12 iunctas SF (corr. S²F²) iuncta sunt T 13 tert. albus add.
 E²: om. ceteri quidem F in om. T 20 alt. homo del.
 E² 23 homo om. S 14—24 haec non integra videntur,
 quod praedicatio albus non commemoratur 24 alt. est om. F
 27 uerus E (corr. E²)

dem dixi (omnis enim homo bipes est): verum est ergo de eo dicere quoniam bipes est. sed verum erat dicere quoniam Socrates Socrates homo bipes est: vera erit igitur praedicatio Socrates homo bipes bipes est. 5 sed rursus hominem dixi atque in eo aliud bipes nominavi (omnis enim homo bipes est): Socrates igitur homo bipes bipes bipes est. et hoc in infinitum protractum superflua loquacitas invenitur. non igitur fieri potest ut modis omnibus quicquid extra dicitur id 10 iunctum vere praedicetur.

Quoniam ergo si quis simpliciter ponat complexiones fieri plurima inconvenientia contingit dicere manifestum est; quemadmodum autem ponendum, nunc dicimus. eorum igitur 15 quae praedicantur et de quibus praedicantur quaecumque secundum accidens dicuntur vel de eodem vel alterum de altero, haec non erunt unum, ut homo albus est et musicus, sed non est idem album et musicum; accidentia enim 20 sunt utraque eidem. nec si album musicum verum est dicere, tamen non erit album musicum unum aliquid; secundum accidens enim musicum album. quare non erit album musicum. quocirca nec citharoedus bonus simpliciter, sed animal bipes; non enim secundum 25 accidens. amplius nec quaecumque insunt in altero. quare neque album frequenter neque

4 igitur erit E Socrates Socrates b bipes homo E
alt. bipes *add.* E²: *om. codices* 7. 8 protactum SF (*corr.*
 S²), protracto b 8 loquaquitas S (*corr.* S²) 11 quis] qui-
 dem ΣΧ (*corr.* Σ²Χ²) 12 plurima ΣΧ: plura *ceteri* 12.
 13 contingere (*om. dicere*) S²ΣΧ 14 ponendum ΣΧ: ponen-
 dum est Χ² et *ceteri* dicemus S²F²ΣΧ igitur *om.* STE
 16 quae SFT E (*corr.* S²) 19 album et musicum *ego*:
 musicum et album STE (musicus T: *corr.* T²) musicus et al-
 bus FΣΧ 22 enim dicitur F² 23 erit unum F²
 25 enim ΣΧ: enim erit Χ² et *ceteri* 27 altero *ego* (*cf. vol. I*
p. 160, 10): alio *codices* album *om.* S¹F¹E¹

homo homo animal vel bipes; insunt enim in homine bipes et animal.

Quae superius comprehendit ea nunc apertissima ratione determinat dicens de his solis extra praedicationis veraciter non posse unam praedicationem fieri 5 veram, si coniuncta | sint, quaecumque aut accidentia p. 421 sunt eidem, aut cum unum alii accidit, accidens aliud de illo accidenti praedicatur. si quis enim de Socrate dicat quoniam Socrates citharoedus est, rursus Socrates bonus est, si utraque veraciter praedicet, duo acci- 10 dentia de uno subiecto praedicavit, id est de Socrate. quocirca non potest ex his una fieri praedicatio, ut dicatur Socrates citharoedus bonus est. rursus si de Socrate praedicetur musicus (sit enim Socrates musicus), de musico autem si praedicetur albus, et hoc 15 fortasse sit verum, non tamen iam necesse est musicum album esse. si enim sit musicus Socrates, si de eodem musico albus praedicetur, praedicatur quidem de Socrate subiecto musicus, de musico autem quod est accidens praedicatur album, rursus aliud accidens: 20 ergo non potest hic una fieri vera propositio ut dicatur: Socrates musicus albus est. neque enim semper musicus albus esse potest, sed hanc naturam habent accidentia, ut veniant et recedant. ergo si eius, qui musicus albus est, in sole stantis cutem calor fusca- 25 verit, non erit quidem albus cum sit musicus. quocirca neque tunc cum vere praedicabatur, quoniam Socrates musicus albus est, neque tunc fuit recta veraque praedicatio. non enim habet permanendi naturam accidens, ut semper vere praedicetur. ratio autem 30 verborum sic constat: quoniam ergo, inquit, si quis

1 *alt.* homo *del.* E² bibes T 2 animal et bipes ΣΞ
 13 si *del.* E¹ 16 est socratem S² 20 aliud b: aliud
est codices 23 potest esse F naturam *om.* F¹
 25 statis SFE (*corr.* F²E²) aestatis S²E¹ 27 cum *om.* T

dicat omnino quomodolibet complexiones fieri, id est ut quod singillatim praedicaveras hoc complexum conexumque proponas, plurima inconvenientia dicere contingit (multa enim concurrunt impossibilia, sicut supra
 5 ipse monstravit, tunc quando ad nimiam loquacitatem perduxit eos eadem frequenter nomina repetentes), quemadmodum ponendum est nunc dicimus, id est quemadmodum autem debent quae singillatim vere dicuntur iuncta praedicari, nunc, inquit, dicimus. omnia,
 10 inquit, quae praedicantur de alio et rursus de quibus alia praedicantur duplici modo sunt: aut enim accidentia sunt aut substantialia. et aliae quidem praedicationes sunt secundum accidens, quotiens aut duo accidentia de substantia aut accidens de accidenti ali-
 15 cui substantiae praedicatur, alia vero non secundum accidens, quotiens aliquid de aliquo substantialiter dicitur. eorum igitur quaecumque secundum accidens dicuntur, eorum si vel duo sint accidentia et de eodem praedicentur vel si alterum accidens de altero acci-
 20 denti dicatur, ex his non potest una fieri propositio neque erit unum si iuncta sint. homo enim et albus est et musicus, sed album musicum, quoniam in unam formam non concurrunt, non facient unam propositionem. non enim idem album et musicum. utraque
 25 enim eidem sunt accidentia, non tamen idem sunt. nec si album de musico praedicemus, id est accidens de accidenti, et hoc verum sit, non tamen necesse est id quod musicum est esse album. neque enim unum est aliquid. accidenter enim id quod musicum est

5 loquaquitatem S (corr. S²) 7 quemadmodum autem T
 9 coniuncta E² dicemus S² 10 inquit *del.* F²E² quae
om. S¹FE quibusdam SFE (corr. F²) 11 et haec duplici
 E² 14. 15 alicuius FT 16. 17 dicitur TE 18 eorum *del.*
 G² *om.* T si *om.* SFE (vel si E²) G¹ 20 praedicatio b
 21 erit] enim S, enim erit T et] et si T (si *del.* T²)
 24 idem est T

album est. quoniam enim id ipsum cui musicum accidit album est, idcirco musicum album dicitur. non est autem idem musicum album. quocirca eadem ratione tenetur, ut non possit idem esse citharoedus bonus nec in unum corpus coniuncta faciant aliquid unum, quamquam singillatim vere praedicentur. quod si quis aliquid substantialiter praedicet duasque res singillatim dicat, possunt in unam propositionem redire, quae substantialiter vere seiuncte separatimque praedicantur. homo enim, cum et animal sit et bipes, est animal bipes et fit ex his una praedicatio. nam neque animal secundum accidens inest homini nec bipes. quod per hoc ostendit quod ait: sed animal bipes; non enim secundum accidens. addit quoque illud, quoniam nec ea iuncta recte praedicantur, quaecumque vel latenter vel in prolatione in aliquo terminorum continentur, qui in propositione positi sunt. idcirco enim de homine albo non debet dici albus, ut veniat praedicatio homo albus albus, quoniam iam in homine albo continetur album. rursus de homine idcirco non debet praedicari bipes, quoniam licet non sit prolatum, tamen qui homo est bipes est. sed de homine si quis bipes praedicet, de re duos habente pedes deque hac differentia quod est bipes praedicat bipes. quocirca erit hic quoque homo bipes bipes. homo enim continet intra se bipes et qui dicit hominem cum sua differentia dicit. si quis ergo ad hunc praedicet bipes, de re duos habente pedes bipedem praedicavit. erit igitur homo bipes bipes. sed ita praedicari non debet. continetur enim in homine bipes, p. 422

1 idem T (*corr.* T²) 5 facient S 6 vere — 8 singillatim *om.* T¹ 9 seiunctae FE (*corr.* E²) 10. 11 est an. bipes *om.* T¹ 14 est enim T addidit T 20 albo *om.* F continentur F (*corr.* F²) 23 habenti F 26 dicunt T² (*item* 27) 27 adhuc T (*corr.* T¹) 28 duo F (*corr.* F²) bipedem] sibi pedem SFTE (*corr.* T²) 29 predicabit T 30 continentur F (*corr.* F²)

ad quod si rursus bipes praedices, molestissimam facies repetitionem. hoc enim est quod ait: amplius nec quaecumque insunt in alio: continentur vel prolatione, ut in eo quod est homo albus (continentur
 5 in eo albus, quoniam per prolationem iam dictum est) aut potestate et vi, ut in eo quod est homo continetur bipes, quamquam dictum penitus non sit.

Verum autem dicere de aliquo et simpliciter, ut quendam hominem hominem aut quendam
 10 dam album hominem album; non semper autem, sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum inest quae consequitur contradictio, non verum sed falsum est, ut mortuum hominem hominem dicere, quando autem non inest, verum.

15 Haec quaestio contraria superiori est. illic enim quaerebatur, si quae singillatim praedicabantur, an semper eadem vere coniuncta compositaque dicerentur, hic autem converso ordine idem quaerit, an ea quae composita vere praedicantur singillatim dicta vere
 20 dicantur. post obitum enim Socratis possumus dicere hoc cadaver homo mortuus est et hominem mortuumque iungentes unam inde veram facere praedicationem. solum autem hominem dicere cadaver illud non est verum. rursus eundem Socratem vivum verum est
 25 dicere quoniam animal bipes est et singillatim verum

3 altero? alio id est E² continenter S²F²E² continentur] vel latenter T vel] aut b 5 per om. T (add. T¹) 7 poenitus E 8 uerum ego (cf. *infra* p. 372, 21): uerum est codices 9 ut] aut X alt. hominem om. X¹
 10 hominem album album E (transp. E²) autem non semper E, an certe non semper E² 11 quidem ΣX: quidem id est praedicato ceteri 12 quaedam T¹X², quia T² 13 alt. hominem om. TΣ¹, non hominem SE (non del. S²) 14 autem om. E (add. E¹) dicere uerum F (dicere del. F²) uerum ΣX: uerum est X² et ceteri 16 praedicabentur S (corr. S²) praedicarentur E 17 seposique S, sepositaque S²FE (corr. E²) 18 id T

est dicere quoniam animal est. quare quaeritur quae sit huius quoque differentia praedicationis, ut cum coniuncta dicuntur et vere de subiectis praedicantur alias quidem et extra dici vere possint, alias vero praeter illam coniunctionem simplicia si dicantur falsa 5 sint. hoc autem quasi dubitans dixit. ita enim legendum est, quasi si dubitans diceret sic: verum est autem dicere de aliquo compositum coniunctumque aliquid, ut de aliquo homine hominem aut de aliquo albo album, ita ut et horum aliquid simpliciter praedicetur, 10 an certe non semper? et dat regulam qua pernoscamus, an quae composita dicuntur eadem singillatim dici possint an minime. quotiens enim talia sunt quae praedicantur cum alio, ut in se non habeant contradictionem praedicata, possunt dici et separata vera- 15 ceter. quod si habeant in se aliquam contradictionem quae praedicantur et composita dicuntur vere, separata vere praedicari non possunt. qui <enim> dicit cadaver hominem mortuum vere dicit, solum autem hominem dicere vere non potest, idcirco quoniam prius 20 cum coniunctione praedicavit dicens hominem mortuum, mortuusque quod adiacet hominis praedicamento (cum homine enim praedicatum est mortuus) contradictionem tenet contra hominem. est enim homo animal, mortuus vero non animal: ergo mortuus et homo 25 contradictionem quandam inter se habent. illud est enim animal, illud vero non animal. quocirca quoniam inter se haec habent quandam contrarietatem,

4 dici vere dici (*om. possint*) F 6 sint *ego*: sunt *codices*
 7 si *om.* F (*add. F¹*) 10 et T: ex *ceteri*, *del. F²E²*, extra S²
 11 semper non certe T² 11. 12 pernoscamur S (*corr. S²*)
 13 alia SFTG 15 praedicari SF, praedicati S²G, praedican-
 13 alia SFTG 15 praedicari SF, praedicati S²G, praedi-
 cantanti E (*corr. G²E²*) et dici F² separatae S 18 praedi-
 cari vere E quae SF E (*corr. S²F²*) ut ea quae E¹
 enim *ego add.: om. codices* 19 autem] et item E (*corr. E¹*)
 22 mortuusque quod *ego*: mortuus quod *codices (an vero quod?)*
 23 praedicamentum T 25 vere S 26 habet SF

separatus homo de mortuo homine solus non dicitur.
 eodem quoque modo est et si quis dicat manum esse
 marmoream statuae: verum dicit, solum autem manum
 dicere esse eam quae statuae est falsum est. habet
 5 enim manus potestatem dandi accipiendique, sed illa
 marmorea non habet. ergo est quaedam contradictio
 inter manum et manum marmoream, quod illa dare
 atque accipere potest, illa non potest. haec enim sibi
 contradictionis opponuntur modo. ergo quotienscum-
 10 que tale aliquid praedicatur, ut homo de cadavere, cui
 tale aliquid coniunctum sit atque adiaceat, quod faciat
 contradictionem contra praedicatum (ut hic adiacet mor-
 tuus homo simulque praedicatur de cadavere, ut faciat
 contra ipsum hominem contradictionem eamque in se
 15 contineat), non potest separari una praedicatio, ut
 singillatim dicatur, sin vero non sit ista contradictio,
 potest: ut in eo quod est Socrates animal bipes est.
 animal et bipes nulla contradictione opponuntur: quo-
 circa potest de eo et animal singillatim atque simpli-
 20 citer et bipes dici. sensus quidem huiusmodi est, ordo
 autem se sic habet. dubitans enim dixit: verum au-
 tem dicere de aliquo compositae et conexe et rursus
 simpliciter, ut quendam hominem hominem aut quen-
 dam album album, an certe non semper, sed tunc
 25 quando in adiecto, id est in eo quod adiectum cum
 aliquo praedicatur, inest aliquid oppositorum talium
 p. 423 quaecumque consequitur contradictio, | id est quam
 oppositionem mox contradictio consequatur, ut oppo-
 sitionem hominis et mortui sequitur contradictio, ani-
 30 mal scilicet et non animal: si igitur sic sint, non est

2 est *delendum?* 6 est *om.* F (*add.* F¹) 9 contradictio
 T (*corr.* T²) 10 tale est F cui E¹: quod ei *codices* (ut
 ei?) 11 tale *om.* F 12. 13 mortuo G²T 13 homini F²
 21. 22 est autem TE² 23 ut *add.* F²: *om. codices* 25 ictum
 S (*corr.* S²) adiecto T² 29 sequitur T: sequatur *ceteri*
 30 est *om.* F (*add.* F¹)

verum simpliciter praedicari, sed falsum, ut mortuum hominem, quem coniuncte vere dicere possis, eundem hominem solum non vere praedicabis. quando autem haec oppositio in his quae praedicantur non inest, verum est quod coniuncte praedicaveris et simpliciter 5 praedicare. adiectum est autem in quo venit aliquotiens oppositio huiusmodi, ut in eo quod est homo mortuus mortuus adicitur homini. aliter enim vere homo de cadavere non potest praedicari.

Vel etiam quando inest quidem semper non 10 verum, quando vero non inest, non semper verum, ut Homerus est aliquid, ut poeta. ergo etiam est an non? secundum accidens enim praedicatur esse de Homero; quoniam <enim> poeta est, sed non secundum se, praedicatur 15 de Homero quoniam est. quare in quantiscumque praedicamentis neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, et secundum se praedicantur et non secundum accidens, in his et simpliciter verum erit dicere. 20 quod autem non est, quoniam opinabile est, non verum dicere esse aliquid. opinatio enim eius non est, quoniam est, sed quoniam non est.

Quoniam supra dixerat, quando esset in adiecto contradictio, non esse verum simpliciter praedicare, 25 quando vero non esset, verum esse quod coniuncte

1 ut] et F 3 autem ego: enim *codices* 4 dicantur S
 (corr. S¹) inest T: est *ceteri* 6 evenit? 10. 11 non ue-
 rum] falsum ΣX 11 verum est SFTE est S (corr. S²)
 11. 12 verum est *codices* (cf. vol. I p. 18, 11) 12 pr. ut om. S¹
 E¹ 13 an] aut S²E²TΣX est enim X 14 Homero] ho-
 mine Σ (corr. Σ²) enim ego *add.*: om. *codices* (cf. vol. I p. 18,
 13) 16 Homero] homine vero Σ (corr. Σ²) enim quo-
 niam X (enim *del.* X²) 17 contrarietas aliqua aut ulla oppo-
 sitio ΣXE² 18 praedicantur ΣX et quae uel ΣX
 19 praedicentur STE 22 verum F: est verum *ceteri*
 26 esse b: esset *codices* non iuncte SFE (corr. S²F²E²)

diceretur simpliciter dicere, hoc ipsum quoniam videbatur in aliquibus non esse verum, consequenter emendat. ait enim verum esse illud quod supra dictum est, quandocumque in adiecto esset aliqua contradictio, non esse verum simpliciter praedicare, quod coniuncte diceretur, quando autem non inest contradictio, non semper verum esse praedicare simpliciter, quod coniuncte vere diceretur, sed aliquotiens verum, aliquotiens vero falsum. huius rei tale exemplum est: cum dico Homerus poeta est, est et poeta coniuncte de Homero vere praedicavi. sin vero dixero Homerus est, falsum est, quamquam non sit aliqua contradictio inter est et poetam, neque in adiecto est ulla talis est oppositio quam consequatur contradictio. cur autem hoc eveniat, talis ratio est: de Homero enim poetam quidem principaliter praedicamus, cum dicimus Homerus poeta est, est autem verbum de poeta quidem praedicamus principaliter, de Homero autem secundo loco. non enim idcirco praedicamus esse, quia Homerus est, sed quia poeta est. sublato igitur eo quod principaliter praedicatur, id est poeta, licet nullam contradictionem habeat est, quod adiacet poetae, contra poetam, non fit vera praedicatio dicendo Homerus est. secundum accidens enim est praedicatur, non principaliter. sublata autem principali praedicatione, quod secundum accidens praedicabatur, falsum continuo reperitur. quod autem addit: quare in quantiscumque praedicamentis neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, et secundum se praedicantur et non secundum acci-

2 alibus SE (corr. S²E¹) aliis *ceteri* consequentur S
 (corr. S²) 5 coniuncte vere F 6 inesset? 7 esse ego: est
codices 8 verum] vere T (corr. T¹) 11 praedicabitur SE
 (corr. S²E²) 13 talis est S: talis *ceteri* 28 neque in E
 (in *del.* E²) 29 definitionis FE (corr. F²E²) 30 praedi-
 centur *codices* (ego corr.)

dens, in his et simpliciter verum erit dicere huiusmodi est:

Ea quae superius dixit una ratione collegit dicens: quaecumque eo modo praedicantur, ut neque in nominibus neque in definitionibus propriis aliquam 5 teneant contrarietatem, haec et extra simpliciterque praedicata vera sunt, ut in eo quod est homo mortuus mortuus atque homo: haec quidem nominibus nullius contrarietatis contradictionisve sunt, sed si horum pro nominibus definitiones sumantur, mox contrarietas 10 oppositionis agnoscitur. si quis enim dederit hominis definitionem, dicit animal esse rationale, si quis mortui, dicit esse corpus, verum vita privatum atque inanimatum atque ex hoc tota vis contradictionis adparet. quocirca si sumantur definitiones pro nominibus et in 15 his aliqua contrarietas inesse videbitur vel si secundum accidens aliquid praedicetur, ut est de Homero, cum de poeta principaliter praedicetur, non praedicabuntur simpliciter vere quaecumque composita praedicabantur. quod si neque contrarietas ulla sit et per 20 se praedicentur et non per accidens, quicquid compositae vere dicitur, hoc simpliciter vere praedicatur. quoniam | autem fuerunt quidam qui hoc ipsum quod p. 424 non est esse dicerent totum syllogismum his propositionibus coniungentes: quod non est opinabile est, 25 quod autem opinabile est est: igitur est quod non est: hoc igitur dicit: si verum est praedicare, inquit, de

3 colligit E² 5 omnibus *codices* (*corr.* S²F²T²E²)

8 mortuus *add.* G²T: *om. ceteri* in omnib; T, in nominib; G¹ 11 dederit *om.* F (*add.* F¹) 13 verum *om.* b
14 inanimatum EG² appareret S F E G (*corr.* S²E²G²), apparet *om.* B (*add.* B¹) 15 et *om.* T (*add.* T¹) 22 hoc et b 25 non *om.* SFE¹G¹ quoniam opinabile T (*qu. del.* T²) est *om.* G¹ 26 quod — op. est *om.* T¹ *alt.* est] non est S² quod opinabile est est. quod autem non est opinabile est. est igitur quod non est *in marg.* S² 27 igitur *delendum?*

eo quod non est quoniam opinabile est, est quidem
 verbum de opinabili praedicamus, de eo autem quod
 non est secundum accidens. quoniam enim quod non
 est opinabile est, idcirco secundo loco de eo quod non
 5 est verbum est praedicamus. quare non possumus
 simpliciter dicere esse quod non est. idcirco enim
 opinabile est, quia non est. scibile enim esset, si per
 se esset, non opinabile, sicut Homerus idcirco esse
 dicitur, quia poeta est, non quia per se est. vel certe
 10 idcirco dicitur Homerus esse poeta, quia poesis ipsius
 exstat et permanet, sicut aliquos in filiis suis saepe
 vivere dicimus. quocirca id quod non est idcirco esse
 dicitur opinabile, quoniam ipsius est opinatio, non
 autem quoniam id quod non est per se aliquid esse
 15 potest. his igitur ante perstructis atque ordine ter-
 minatis ad propositionum modos, rem in dialectica
 utilissimam, de propositionibus tractatum disputatio-
 nemque convertit. restat nunc de propositionum mo-
 dis oppositionumque disserere. multis enim dubitatum
 20 est rationibus, an idem modus esset propositionum
 sine modo positarum, qui illarum quoque quae pro-
 priis modis et qualitatibus terminantur. incohat autem
 de his rebus dubitationem sic.

12. His vero determinatis perspiciendum
 25 quemadmodum se habent negationes et adfir-
 mationes ad se invicem hae scilicet quae sunt

2 opinabile SFE 4 de eo *om.* F 5 *alt.* est *om.* S¹T¹
 7 *pr.* est *om.* S¹ 12 quocirca SF (*corr.* S²) 12.13 dicitur
 esse T 15 praestructis? perstrictis b 16 dialecticam S
 17 utilimam S, utillimam S²FTEG² (*corr.* E²), ultimam G
 19 propositionumque S (*corr.* S²) oppositioneque? (de prop. cum
 modis oppositionibus?) 21 positorum SFE (*corr.* F²E¹) pro-
 positarum T quae] qui SFE (*corr.* E²) 22 id quod autem
 SFEJG (id quod *del.* E²G², autem *del.* F²) 23 dubitatio-
 nem *om.* T¹, dubitatur F² 24 perspiciendum est *codices hic,*
cf. infra 25 sese S²Σ² habent Σ: habeant Σ² et ceteri
 (*cf. vol. I p. 166, 22*) 26 ad se Σ²: ad ceteri eae Σ² (*corr.* Σ²)

de possibile esse et non possibile et contingere et non contingere et de impossibili et de necessario; habet enim aliquas dubitationes.

Omnis propositio aut sine ullo modo simpliciter pronuntiatur, ut Socrates ambulat vel dies est vel quicquid simpliciter et sine ulla qualitate praedicatur. sunt autem aliae quae cum propriis dicuntur modis, ut est Socrates velociter ambulat. ambulationi enim Socratis modus est additus, cum dicimus eum velociter ambulare. quomodo enim ambulet, significat id quod de ambulatione eius velociter praedicamus. similiter autem si quis dicat Socrates bene doctus est, quemadmodum sit doctus ostendit nec solum doctus dixit, sed modum quoque doctrinae Socratis adiungit. sed quoniam sunt modi alii per quos aliquid posse fieri dicimus, aliquid esse, aliquid necesse esse, aliquid contingere, quaeritur in his quoque quemadmodum fieri contradictionis debeat oppositio. in his enim propositionibus, quae simpliciter et sine ullo modo praedicantur, facile locus contradictionis agnoscitur. huius enim adfirmationis quae est Socrates ambulat negatio si ad verbum ponatur, ut est Socrates non ambulat, rectissime oppositione facta ambulare a Socrate disiunxit. rursus huius propositionis quae est Socrates philosophus est, si quis ad est verbum negationem ponat, integram faciet negationem dicens: Socrates philosophus non est. neque enim fieri potest ut ad aliud in simplicibus adfirmationibus negatio

1 de $S^2\Sigma\Xi$: *om. ceteri* non] non esse $S^2\Sigma\Xi$ 2 de
impossibili F^2E^2 : impossibile (*vel imp.*) *ceteri* 3 habent S^2
 $F^2E^2\Sigma^2\Xi$ 5 *pr. vel ego: ut codices* 6 praedicantur E
(*corr. E^2*), *deinde addunt: aut cum modo profertur G^2T (pro-*
feruntur G^2) 7 sint SFEG (*corr. $S^2F^2E^2G^2$*) aut F, autem
del. $E^2 om. B$ (uel sunt E^2) quaecumq; *codices (corr. S^2T^2*
 E^2G^2) 8 enim] autem E 13 doctum S^2 14 adiunxit b
16 inesse E^2B , esse impossibile G^2T 18 his *om. S^1F^1*
22 aduerbium F (*corr. F^2*) 28 ad *om. SF^1TE^1*

ponatur nisi ad id verbum quod totius vim continet propositionis. si quis enim in hac propositione quae est homo albus est non dicat fieri negationem eam quae est homo albus non est, sed potius homo non albus est, hoc modo falsum ostenditur: proposito lapide interrogetur de eo an lapis ille homo albus sit, ut si ille negaverit ponens negationem eius quae est homo albus est eam quae dicit homo non albus est dicatur ei: si non est de hoc lapide vera adfirmatio quae dicit homo albus est, vera erit de eo negatio ea scilicet quae dicit homo non albus est. sed haec quoque falsa est. omnino enim lapis homo non est atque ideo de eo non poterit praedicari quoniam homo non albus est. quod si neque adfirmatio neque negatio de eo vera est, hoc autem impossibile est, ut contradictoriae adfirmationes et negationes de eodem praedicatae utraeque falsae sint, constat non esse eius adfirmationis | quae dicit homo albus est illam negationem quae dicit homo non albus est, sed potius eam per quam proponitur quoniam albus non est. nusquam igitur alibi ponenda negatio est in his quae simpliciter et sine modo aliquo praedicantur nisi ad verbum quod totam continet propositionem. de his autem sufficienter supra iam diximus. in his autem in quibus aliqui modus adponitur dubitatio est, an ad modum illum ponatur negativa particula an locum suum servet ad verbum, sicut in his quoque propositionibus fiebat,

1 ponat ST ni F verbum iungatur S², verbum posita T 3 dicit E (corr. E²) fieri in E (in del. E²)
5 ostendit F² propositum lapidem SFE (corr. S²E²) 5. 6 si interrogetur F² 6 sit post homo G an albus GE (an del. G²E²) ut] et? 7 eius affirmationis S² 8 dicit] est F 9 de] sed GFE (corr. E²), ex F², sed si de G²T uera est G²T 10 homo — 11 dicit om. S¹ 10 non erit F²
12 at F, ac F² 13 alt. non om. S¹FTE¹ 15 contradictorie E²
17 sunt TE (corr. T²E²) 21 neg.] propositio SFEG (corr. S²E²G²) 24 iam supra iam T iam om. F

quae simplices et sine modo ullo proponerantur. nam
 si servet locum suum negativa particula, ut ponatur
 ad verbum, proprietates contradictionis excidit et verum
 inter se falsumque non dividit. modus enim quidam
 est faciendi aliquid, quotiens dicimus possibile esse vel 5
 necesse esse vel quicquid huiusmodi est. ergo si quis
 me dicat nunc posse ambulare, idem neget negationem
 ponens ad verbum quod est ambulare dicatque
 me posse non ambulare, adfirmatio et negatio contra-
 dictionariae de eodem dictae verae simul inveniuntur. me 10
 namque et ambulare posse et non ambulare posse
 manifestum est. quod si in hoc modo possibilitatis
 non recte verbo particula negativa coniungitur, etiam
 in his quoque quae nullam habent differentiam, an
 ad modum an ad verbum negatio ponatur, custodienda 15
 est talis oppositio quae huic speciei propositionum
 quae cum modo proferuntur conveniat. in hac <enim>
 propositione quae dicit Socrates velociter ambulat, sive
 quis ita neget Socrates velociter non ambulat ad ver-
 bum ponens negationem sive sic Socrates non velo- 20
 citer ambulat modo negativam particulam iungens,
 prope simile esse videbitur. dividit enim cum adfir-
 matione veritatem falsitatemque utroque modo apta
 negatio. sed quoniam sunt plurimi modi, in quibus
 si ad verbum iungatur particula negativa, non est ne- 25
 gatio superius enuntiatae adfirmationis, idcirco ser-
 vanda est in omnibus secundum modum propositioni-
 bus ista oppositio, ut uno eodemque modo cunctarum

3 excedit *codices* (*corr.* S²E²) 5 est *om.* T¹ 7 si
 idem F², idemque E² 9. 10 contradictorie SFTE²
 10 dictae *om.* S¹, dicta F (*corr.* F²) 12 si *om.* T¹ 14 his
om. F¹ 15 *alt.* ad *om.* F (*add.* F¹) verbum est STE (est *del.*
 T²E²) 16 positio? propositum G (*corr.* G²) propositae G¹
 17 proferuntur *ante* quae SFE (*transp.* S²F²E²) conveniant
 FE (*corr.* F²E²)conveniant *ante* quae GT ut in F²TE² enim
ego add.: *om. codices* 18 si F (*corr.* F¹) 23 aptata T 24 plu-
 res b 28 oppositio T²: propositio *codices*, positio G², negatio F²

fieri oppositiones dicantur, ut in illis quidem negatio
 quae simplices sunt rem neget, in his autem quae
 cum modo sunt modum neget, ut in eo quod est So-
 crates ambulat rem ipsam id est ambulat neget ad-
 5 imatque propositio dicens Socrates non ambulat, in
 illis autem quae cum modo sunt rem quidem esse
 consentiat, modum neget, ut in ea propositione quae
 dicit Socrates velociter ambulat negatio dicat Socrates
 non velociter ambulat, ut sive ambulet sive non am-
 10 bulet nulla sit differentia, modum autem id est velo-
 citer ambulandi perimat ex adverso constituta negatio.
 quamquam in quibusdam hoc non sit: simul enim cum
 modo ipso etiam rem perimi necesse est, ut in eo quod
 est Socrates potest ambulare, Socrates non potest am-
 15 bulare et modum et rem modo ipsi iuncta particula
 negationis intercipit. sed hoc in his fere evenit, in
 quibus non fieri quidem aliquid dicitur et actus ipsius
 additur modus, sed potius faciendi in futuro modus,
 ut si quis dicat Socratem ambulare posse, non quod
 20 iam ambulet, sed quod eum sit ambulare possibile.
 hic si possibili negatio coniungatur, etiam rem illam
 tulisse videbitur de qua illa possibilitas praedicatur.
 si quis autem dicat quoniam Socrates velociter am-
 bulat, facere eum aliquid dicit modumque illi actui
 25 iungit, ut quemadmodum illud faciat quod facere di-
 citur quilibet agnoscat. in his res quidem permanet,
 modus autem subruitur, ut superius dictum. an certe
 illud magis verius est dicendum, quod semper huius-

1 oppositionis E (corr. E²) 2 in his om. S¹ 4 pr.
 ambulat om. S¹ 5 oppositio S², negatio F² 6 illis] his E
 autem] enim S 9 (item 9. 10) ambulat S (corr. S²) 12 fit F
 simul b: similiter codices 13 res codices (corr. E²) 15 con-
 iuncta E² 17 quibusdam S (corr. S²) 18 non additur
 S²T aditur F 20 eum] cum F (del. F²) 21 si om. E
 (add. E¹) illam rem S ipsam b 22 praedicabatur b
 23 enim F 26 permanent E² 27 dictum est S²TE²

modi propositiones modum quidem auferant, rem vero
 de qua modus ille praedicatur non perimant? et in
 quibus ponitur res, ut in eo quod est Socrates velo-
 citer ambulat, et in quibus praedicatur actus ipse et
 praesens, quia fiat atque agatur, manifestum est mo- 5
 dum quidem subruī, rem vero quae fieri dicitur per-
 manere, ut cum dicimus Socrates non velociter am-
 bulat, ambulare eum quidem non subtractum est, sed
 tantum haec negatio velocitatem ab ambulatione dis-
 iunxit. in his autem quae possibilitatem aliquid in 10
 futuro faciendi per modum ponunt nullus omnino actus
 ponitur, sed tantum modus. ad quem modum iuncta
 negatio modum quidem perimit, sed res illa de qua
 modus praedicabatur non permanet, idcirco quoniam
 nec tunc cum praedicabatur cum modo aliquid fieri 15
 agere propositum est, ut si quis dicat Socratem pos-
 sibile est ambulare, | positus quidem modus est, res p.426
 vero actu constituta non est. non enim dictum est
 quoniam ambulat, sed quoniam eum possibile est am-
 bulare. hanc ergo possibilitatem tollit negatio in pro- 20
 positione quae dicit Socratem non possibile est am-
 bulare, sed in eadem propositione res de qua dicebatur
 modus ille non permanet. hoc autem idcirco evenit,
 quia ne in adfirmatione quidem posita est res de qua
 praedicatus est modus. atque ideo non a negatione 25
 perempta res, quippe quam negatio positam non in-
 venit, sed tantum modus, qui etiam ab adfirmatione
 constitutus est. magna autem distantia est, an ad
 modum negatio ponatur an ad verbum. nam si ad
 verbum ponam, praedicatio a subiecto disiungitur, ut 30
 est Socrates non ambulat. nam ambulat quod prae-

2 et in his quidem in? 3. 4 velociter *om. codices* (*add.*
 S²E¹) 8 subtractum S 10 possibilitate SF 12 puni-
 tur F (*corr.* F²) 14 praedicabitur T 17 *pr.* est] esse T
 18 actus *codices* (*corr.* S²) 19 impossibile F (*in del.* F²)
 24 nec T 26 est res S²TE² 31 uelociter non S²

dicatio est a subiecto quod est Socrates divisum est. sin vero ad modum ponatur, non praedicatio a subiecto dividitur, sed a praedicatione potius disiungitur modus, ut in eo quod est Socrates non velociter ambulat non ambulationem a Socrate propositio ista dis-
 5 iunxit, sed velocitatem ab ambulatione id est modum a praedicato. et hoc in his facilius evidentiusque adparet, quaecumque ita praedicantur, * * * ac fieri. oportet autem quid possibile, quid necessarium, quid inesse
 10 definire eorumque significationes ostendere, quod nobis et ad huius loci subtilitatem proderit, quem tractamus, et superiora quaecumque de contingentibus dicta sunt magis liquebunt et Analyticorum nobis mentem aper-
 15 tissima luce vulgabit. quattuor modi sunt quos Aristoteles in hoc libro de interpretatione disponit: aut enim esse aliquid dicitur aut contingere esse aut possibile esse aut necesse esse. quorum contingere esse et possibile esse idem significat nec quicquam discrepat dicere cras posse esse circenses et rursus cras
 20 contingere esse circenses, nisi hoc tantum quod possibile quidem potest privatione subduci, contingens vero minime. contra enim id quod dicitur possibile esse et negatio possibilitatis infertur aliquotiens, ut est non possibile esse, et privatio, ut est impossibile esse. nam-
 25 que quod dicimus impossibile esse privatio possibilitatis est. in contingenti autem quamquam idem significet sola tantum opponitur negatio, nulla vero privatio

1 praedic.] imaginatio SFEG (corr. S²F²E²G²) 5 oppositio S² 5. 6 disiungit T² 8 post praedicantur lacunae signum posui: ut fieri aliquid dicatur S², ut praesens actus cum modo fiat F², ut et fieri et non fieri posse dicantur E²B fiunt G²T 9 sit possibile S² 10 sit definire G²T 11 subtilitatem F quam S (corr. S²) 14 vulgavit SFE (corr. S²E²) vulgabunt T quod SFE (corr. S²E¹) 15 disponet SFE (corr. E²) 18 significant T 20. 21 possibili F² 21 privatio F subdici SFEG (corr. S²E¹G²) subdici F² 27 tamen ed. princ.

reperitur: ut in eo quod est contingens, si hoc per-
 imere volumus, dicimus non contingens et hoc negatio
 est, incontingens autem nullus dixerit quod est pri-
 vatio. cum igitur contingens esse et possibile esse
 idem significant, multa in his diversitas est secundum 5
 Porphyrium quae sunt necessaria et inesse tantum
 significantia et contingentia vel possiblea. quod enim
 esse aliquid dicitur, de praesenti tempore iudicatur.
 si quid enim nunc alicui inest, hoc esse praedicatur,
 quod vero ita inest, ut semper sit et numquam mu- 10
 tetur, illud necesse esse dicitur, ut soli motus lunaeque
 cum terra obstitit defectus. quae autem contingere
 dicuntur vel possiblea esse, illorum neque secundum
 praesens neque secundum aliquam inmutabilitatem spe- 15
 culamur eventum, sed tantum respicimus quantum con-
 tingentis propositio pollicetur. quod enim posse esse
 vel contingere dicitur, nondum quidem est, sed esse
 poterit. sive autem eveniat sive non eveniat, quia
 tamen esse potest, contingens vel possiblea dicitur
 propositio. non enim ex eventu diiudicantur huius- 20
 modi propositiones, sed potius ex significatione hoc
 modo: si quis enim dicat posse cras esse circenses,
 possiblea est contingensque afirmatio. quod si cras
 sint circenses, non tamen aliquid est actu propositio-
 nis contingentis vel possiblea permutatum, ut necesse 25
 fuisse videatur, quod illa possiblea promittebat. quod
 si rursus non sint circenses, omnino nec sic aliquid
 permutatum est, ut necesse fuisse non esse circenses

1 ut] nam? 2 haec b 6 et om. S¹FE¹ 7 et non S
 (non del. S²) 9 inest S²T²: est *ceteri* 11 et illud E²
 solis T 13 illarum SFE 14 inmutabilem E (*corr.* E²)
 19 tantum *codices* (*corr.* b) vel *ego*: ut SF, et S²T, aut E
 24 est] ex F² actu et S² 24. 25 propositiones contin-
 gentes vel possiblea SFEG (*corr.* F²E²G²) 25 permutatum
 est SFEG (est del. E²G²) permutatae non sunt S² 26 fuisse
in ras. S² illae S² promittebant S² 27 sic] si SFE
 (*corr.* S²F²E²)

videatur. non enim (ut dictum est) secundum even-
 tum ista iudicantur, sed potius secundum ipsius pro-
 positionis promissum. quid enim dicit quisquis dixerit
 5 cras posse esse circenses? hoc, ut opinor, sive sint
 sive non sint nulla tamen interclusum esse necessitate,
 ne non sint. quare quattuor modorum duo quidem
 idem sunt, contingens atque possibile, hi autem duo
 cum duobus reliquis atque ipsi reliqui a se dissentiunt.
 possibile enim et contingens distat ab ea propositione
 10 quae esse aliquid dicit. haec enim secundum possi-
 bilitatem futuri temporis adfirmationem proponit, illa
 vero secundum praesentis actum. utraeque vero, et
 ea quae esse et ea quae possibile esse vel contingere
 p. 427 significat, a | necessaria propositione disiunctae sunt.
 15 necessitas enim non modo inesse vult aliquid, sed
 etiam inmutabiliter inesse, ut illud quod esse dicitur
 numquam esse non possit. quocirca consequentiae
 quoque ordinis evidenter adparent. quod enim est nec-
 cessarium sine eo quod est esse vel contingere esse
 20 vel possibile esse dici non potest. quidquid enim nec-
 cessarium est et est et esse potest vel si esse non
 posset, nec esset omnino. quod si non esset, nec ne-
 cesse esse diceretur. quare omne necessarium et est
 et possibile est. sed neque omne est necessarium est
 25 (possunt enim esse quaedam, quae ut sint non est
 necesse, ut Socratem ambulare vel cetera quae de se-
 parabilibus accidentibus sumuntur) vel rursus quod
 contingit esse vel esse possibile est mox esse necesse

3 quid enim dicit *del.* F² 4 ut *del.* S² 7 eidem SEG
 (*corr.* S²E²) sint S (*corr.* S²) sunt id est F 14 signifi-
 cavit *codices* (*ego corr.*) 17 non esse non F² consequentia
 S²F²T 18 apparuit *codices* (*corr.* E²) 19 uel non SFEG
 (*non del.* S²F²E²G², *item* 20) contingit F 22 posset]
 possit SFE 24 sed — p. 385, 2 possibilitas *om.* G (*add.* G¹)
 24 non aequae b *pr.* est] esse G², uel esse T, quod est E²
 25 enim *om.* T 26 de *om.* S¹ 27 vel] neq; T, *supra* uel
scr. s. neq; E² quod *in ras.* S²

est. quare necesse est quidem sequuntur esse et possibilitas, sed neque esse neque possibile esse necessitas ulla consequitur. rursus omne esse sequitur posse esse. quod enim est et potest esse. nam si esse non posset, sine ulla dubitatione nec esset. possibile autem esse 5 non consequitur esse. quod enim possibile est potest et non esse, ut me possibile est quidem nunc procedere, sed hoc mihi non est esse. non enim nunc procedo. quare gradatim haec omnis est consequentia. necesse est namque et esse sequitur et possibilitas. 10 rursus esse eadem sequitur possibilitas, possibilitatem autem nec esse sequitur nec necessitas. liquet ergo, quoniam duo modi sunt possibilium: unum quod iam sequitur necessitatem, alterum quod non sequitur ipsa necessitas. nam cum dico necesse est ut nunc sol 15 moveatur, hoc etiam possibile est, cum vero dico possibile est me nunc sumere codicem, non est necesse. recte igitur ab Aristotele paulo post dubitabitur, utrum sit illud possibile quod necessitati conveniat. sed cum ad eadem loca venerimus, quid sibi ista possibilium 20 similitudo velit vel quemadmodum discerni possit agnosceamus. nunc autem quoniam adfirmatarum propositionum consequentias explicuimus, negatarum rursus consequentias exploremus. harum namque quattuor propositionum, quae fiunt ex esse, ex necesse esse, ex 25 possibile esse vel contingit esse, quattuor negationes sunt id est non esse, non necesse esse, non possibile esse vel non contingere esse. sed quemadmodum adfirmationes contingere esse et possibile esse eadem

1 *pr.* est] non est S² *alt.* est] esse T 4 possit FTE
 (*corr.* T²) 5 ulla *om.* S¹ 6 possibile est esse b 9 gra-
 tim SFE (*corr.* S²F²E²) 10 est namque] namq, esse T
 10. 11 et poss. — sequitur *om.* S 16 uero *om.* E 17 ne-
 cesse est T 18 ergo T dubitatur FT utrum T: ut
 SFE, an F²E¹ 20 eum locum? 21 uel *om.* S¹ 21. 22
 agnoscimus F 22 adfirmationem S (*corr.* S²) 26 possibili F²

erant secundum significationum similitudinem, ita quoque negationes eadem sunt. neque enim discrepat quicquam dicere non possibile est quam si enuntiet non contingit. consequentiae autem se in affirmativis
 5 habebant hoc modo, ut necessarias propositiones sequerentur esse aliquid significantes atque possibles, eas autem quae esse aliquid dicerent eadem possibles sequerentur, sed neque possibilibus esse aliquid significantes nec necessariae consentiebant. in negativis
 10 vero e contra est. negationem enim possibilitatis sequitur et eius quae est esse aliquid significantis negatio et necessariae. negationem vero necessarii neque eius quod est esse neque eius quod est possibile esse negatio sequitur. disponantur enim in ordinem omnes
 15 hoc modo:

Possibile esse	Non possibile esse.
Contingens esse	Non contingens esse.
Esse	Non esse.
Necesse esse	Non necesse esse.

20 Repetendum igitur breviter est affirmatarum consequentias, ut quemadmodum e converso sint in negativis evidentius patefiat. esse sequitur possibilitas et contingentia, possibilitatem vero et contingentiam esse non sequitur, necesse esse vero sequitur et esse et
 25 possibilitas et contingentia, possibilitatem autem et contingentiam nec esse sequitur nec necessitas. in negationibus vero e contra est. non posse esse et non contingere sequitur non esse. quicquid enim non potest esse non est. non esse autem non posse esse

3 enuntietur? 7 eis F² dicerent — 8 aliquid om. F
 9 nec del. F² non consentiebant F² 10 e om. SE¹
 11 ea F² 12 necessaria F² 13 prius eius in ras. S²
 pr. quod] quid S (corr. S²) 20 ad affirmatarum E² 20.
 21 consequentia S²F² 21 everso S (con add. S²) sit?
 24 esse vero om. F (spatio relicto), vero esse b 27 e om. T
 contrario b 29 est] esse SE (corr. S²E²)

non sequitur. quod enim non est non omnino inter-
 clusum est ut esse non possit. nunc ego enim Tra-
 iani forum non video, sed non est necesse ut non
 videam. fieri enim potest ut propius accedens videam.
 rursus non posse esse et non contingens esse nec 5
 non esse sequitur nec non necesse esse. | quod enim p. 428
 esse non potest non videbitur vere dici, quoniam illud
 non necesse est esse, sed potius quoniam illud ne-
 cesse est non esse. negationem autem necessitatis,
 id est non necesse esse, neque non esse sequitur ne- 10
 que non possibile esse. me enim cum ambulo non
 necesse est ambulare. neque enim ex necessitate quis-
 quam ambulat. nec rursus quod non est necesse id
 non potest fieri. quisquis enim ambulat non quidem
 illi ambulare necesse est, sed tamen potest. atque 15
 ideo quod non est necesse esse non omnino interclu-
 sum est ut esse non possit. et de non contingenti
 eadem ratio est. diverso igitur modo quam in ad-
 firmationibus negativa conversio est. illic enim ne-
 cessitatem et essentia et possibilitas sequebatur, essen- 20
 tiam autem possibilitas, sed neque possibilitatem es-
 sentia vel necessitas nec rursus essentiam necessitas
 sequebatur. hic autem non possibile esse et non esse
 et non necesse esse consequitur. sed neque non ne-
 cesse esse non esse sequitur neque utrasque possibili- 25
 tatis negatio, quae non posse aliquid esse proponit.
 an magis illud dicendum est, quod sicut se in adfir-
 mationibus habet, ita quoque in negationibus, ut Theo-

2. 3 tragani SFE (*corr.* S²F²E²) 4 accidens F (*corr.*
 F²) 5 rursus — 9 esse *manca aut certe corrupta videntur*
 5. 6 nec — nec] et — et? 6 *post* necesse esse *in marg.*
add. E²: quod enim non est non videbitur vere dici quoniam
 illud esse non potest, sed potius quoniam potest non esse vel
 esse quod est non necesse esse 8 *non delendum?* 9 non
 necesse est esse? 14 non fieri S² 15 ulli F² ambulare
 illi E (*transp.* E²) tamen *editio princeps*: tantum *codices*
 24 et *del.* F²

phrastus acutissime perspexit? fuit enim consequentia in adfirmativis, ut necessitatem et esse consequeretur et possibilitas, possibilitatem vero nec esse nec necessitas sequeretur. idem quoque penitus perspicientibus in negationibus adparebit. veniens namque negatio in necessario faciensque huiusmodi negationem quae dicit non necesse est vim necessitatis infringit et totam propositionem ad possibile duxit. quod enim non necesse est esse fracto rigore necessitatis ad possibilitatem perductum est. sed possibilitatem nec esse sequebatur nec necessitas. recte igitur fractam necessitatem et ad possibile perductam, cum negatio dicit non necesse esse, nec non esse nec non contingere esse consequitur. rursus qui dicit possibile esse, si ei disiunctio negationis addatur, tollit possibile et ad necessitatis perpetuitatem negativa forma totam propositionem revocat, ut est non possibile. quod enim non possibile est fieri non potest ut sit, quod autem fieri non potest ut sit necesse est ut non sit. ergo necessariam quandam vim habet haec propositio in qua dicimus non posse esse aliquid. sed necessitatem sequebatur et essentia et possibilitas. non necesse autem esse ad possibilitatem respicit. recte igitur non necesse esse, quod est iam possibilitatis, sequetur propositionem quae dicit non posse esse, quod est necessitatis. alii ergo ordines propositionum sunt, vis tamen eadem, ut necessitatem cuncta sequantur, possibilitatem vero necessitas non sequatur. hic oritur

4 sequeretur *post* esse T poenitus E 7 est] esse T,
 est esse E² 8 ducit T 9 est *om.* S¹ 13 necesse est
 esse T 14 quae E² est esse T 15 tollo SFT
 16 formam S (*corr.* S²) *om.* F 17 *post* possibile *addit* b:
 quod enim est possibile, non est adhuc, quando dicitur, sed
 in futuro, sic quidem negatio illius in necessitatem versa de
 eo quod est mutare non poterit 18 non est S² est *om.*
 SF, est esse b 19. 20 necessariam ergo T 20 quadam F
 (*corr.* F²) 24 sequitur S²

quaestio subdifficilis. nam si necessitatem sequitur
 possibilitas, non necesse autem possibilitati confine est,
 cur non necesse esse sequatur id quod dicimus non
 necesse esse? nam si possibilitas sequitur necessita-
 tem, non necesse autem esse possibilitatem, sequi de- 5
 bet necessitatem id quod non necesse praedicamus.
 quae hoc modo dissolvitur: non possibile esse quam-
 quam vim habeat necessitatis, differt tamen a necessi-
 tate, quod illud adfirmativam habet speciem, illud vero
 negativam. sic etiam possibile esse et non necesse 10
 esse differunt eo tantum, quod illud est adfirmativum,
 illud vero negativum, cum vis significationis eadem sit.
 sed necessitatem adfirmatio possibilitatis et contingen-
 tis sequebatur. quamquam tamen possibilitatem imi-
 tetur eique consentiat id quod dicimus non necesse 15
 esse, tamen negatio quaedam est. recte igitur adfir-
 mationem quod est necesse esse non sequitur negatio
 per quam aliquid non necesse esse proponimus. et
 hanc quidem huius solutionem quaestionis Theophrastus
 vir doctissimus repperit. nos autem his determinatis 20
 ad sequentia procedamus. sunt enim, ut ipse ait Ari-
 stoteles, in his multae dubitationes. sed totius textus
 plenissimum sensum primo ponimus. quod etsi lon-
 gum est, tamen ne intercisa videatur esse sententia
 non gravabor adponere. 25

Nam si eorum quae complectuntur illae sibi
 invicem oppositae sunt contradictiones, quae-
 cumque secundum esse et non esse disponun-

2 confinis SE 5 esse quod diximus F² possibilitatem tenet S² 6 non *del.* F² necesse esse E² 7 sol-
 uitur T 8 autem G (*corr.* G¹), autem tamen E (*autem del.*
 E²) 9 quod¹ ut SFEG (*corr.* E²G¹, *item* 11) 14 tamen
om. S, enim S¹ (*del.* S²) 17 quem T, quae F²T² 19 theo-
 prassus F (theophrastus F²) 23 ponamus b qui — lon-
 gus b si et S (*transp.* S²) 24 intercessa SFE (*corr.*
 S²F²E¹) intercissa E² 25 opponere SFGE, exponere E¹
 28 et b: uel *codices*

p. 429 tur, ut eius quae est esse hominem | negatio
 est non esse hominem, non, esse non hominem
 et eius quae est esse album hominem, non,
 esse non album hominem, sed non esse album
 5 hominem. si enim de omnibus aut dictio aut
 negatio, lignum erit verum dicere esse non
 album hominem. quod si hoc modo, et quantis-
 cumque esse non additur, idem faciet quod pro
 esse dicitur, ut eius, quae est ambulat homo,
 10 non, ambulat non homo negatio est, sed non
 ambulat homo; nihil enim differt dicere homi-
 nem ambulare vel hominem ambulante esse.
 quare si hoc modo in omnibus; et eius quae est
 possibile esse negatio est possibile non esse,
 15 <sed> non, non possibile esse. videtur autem
 idem posse et esse et non esse; omne enim
 quod est possibile dividi vel ambulare et non

2 *alt.* non] non autem ea quae est TE²Σ², *om.* F, non
 ea quae dicit F² esse *om.* F (*post hominem add.* F²)
 3—5 et eius quae est esse album hominem negatio est ea
 (eius Σ, *corr.* Σ¹) quae est non esse album hominem, sed non
 ea quae est esse non album h. Σ², *idem habet* T, *nisi quod*
prius ea quae est *om.* 4 *pr.* non *om.* F sed *om.* F
 non ea quae dicit F² 5 non hominem F² dictio est E
 aut *om.* Σ¹ 6 negatio] dictio S, negatio vera S²Σ², neg.
 vera est TΣ² 6—7 lignum — hominem *om.* Σ¹Σ¹ 7 *post*
hominem add.: cum lignum falsum sit dicere esse album ho-
 minem erit verum de eo dicere esse non album hominem S²Σ²
 (cf. *vol. I p. 19*) si in Σ 8 facit S (*corr.* S²) FTE 9 ut]
 et F (*corr.* F²) ambulare E (*corr.* E²) 10—11 non amb.
 — homo *om.* S¹ 10 non ambulat non homo negatio est E:
 ambulat non homo (*om. pr. non et negatio est*) F, non ea quae
 est amb. non h. F², negatio est non amb. non h. S² (non neg.
 est non amb. non h. S³), ambulat non homo negatio non est
 TΣ², negatio est non ea quae est amb. non h. Σ² sed
 ea quae est Σ²Σ² (sed — homo *om.* Σ¹) 13 omnibus est TΣ²
 14 possibile est esse F² et negatio TE, et negationem
 (*om.* est) F (*corr.* E²F²) possibile est F² 15 sed *add.* b
 (cf. *I. ed.*): *om. codices* *pr. non om.* SFE, non ea quae est
 S²F²E² et *ceteri* est esse F² 16 possibile S²F (*corr.* F²)E²Σ²

ambulare et non dividi possibile est. ratio autem, quoniam omne quod sic possibile est non semper actu est, quare inerit ei etiam negatio; potest igitur et non ambulare quod est ambulabile et non videri quod est visibile. at 5 vero impossibile de eodem veras oppositas esse dictiones; non igitur est ista negatio. contingit enim ex his aut idem ipsum dicere et negare simul de eodem aut non secundum esse et non esse quae adponuntur fieri adfirmationes vel negationes. si ergo illud impossibilius, 10 hoc erit magis eligendum. est igitur negatio eius quae est possibile esse non possibile esse. eadem quoque ratio est et in eo quod est contingens esse; etenim eius negatio non contin- 15 gens esse. et in aliis quoque simili modo, ut necessario et impossibili. fiunt enim quemadmodum in illis esse et non esse adpositiones, subiectae vero res hoc quidem album, illud vero homo, eodem quoque modo hoc loco esse 20 quidem subiectum fit, posse vero et contingere adpositiones determinantes quemadmodum in illis esse et non esse veritatem, simi-

1. 2 autem ego: autem est *codices* (cf. I. ed.) 3 actu ego: in actu *codices* (cf. I. ed.) inheret SFTE (corr. S²T²E²) ei] erit Σ, uel fiet iam in marg. Σ², uel si etiam erit ℑ (corr. ℑ²) 4 non om. ℑ¹ quod est ambulabile om. S¹F¹E¹ 5 ambulare T 6 est de S²FTE²Σℑ oppositas ueras *codices* (cf. infra) 7 ita Σ, uel ista Σ²ℑ 10 et] uel *codices* (cf. infra) opponuntur F²Σℑ (corr. ℑ²) 11 impossibilis est *codices* (cf. I. ed.) 13 non] ea quae est non TE²Σℑ 14. 15 contingere STE 15 negatio est F²Tℑ² 15. 16 contingere *codices* (corr. b) 17 in necessario et in inp. F²E² 18 in illis quemadmodum Σℑ (transp. ℑ²) 18 oppositiones Σℑ (corr. Σ²) 19 subiecto F huius Σℑ (corr. Σ²) 20 quo S (corr. S²) 21 possibile S²Σℑ 22 determinantis SFE (corr. S²F²E²) 21. 22 admodum om. ℑ¹ 23 ueritatem et falsitatem diuidunt F²

liter autem hae etiam in esse possibile et esse non possibile.

Haec Aristotele subtiliter discutiente illud oportet agnoscere, quod multum differt ipsius possibilitatis vim naturamque definire vel propriae scientiae qualitate concludere et possibilem enuntiationem qualis esse debeat iudicare. namque in possibilis cognitione illud solum perspicitur, an id quod dicitur fieri possit nullo extrinsecus inpediente casu. quod etiamsi accadat, nihil de statu prioris possibilitatis. ipsius possibilis enuntiationis diiudicatio plurimum differt, quod mox poterit ex ipsa de possibilibus enuntiationibus disputatione cognosci. nam sicut non est idem hominis definitionem respondere quaerentibus et ipsam definitionem alio termino definitionis includere, ita non idem est de possibili enuntiatione et quid ipsum possibile est tractare. unde fit ut, cum possibile atque contingens idem in significationibus sit, diversum esse in enuntiationibus videatur. supra namque docuimus possibilitatem et contingentiam eiusdem significationis esse, ut quod contingeret fieri idem esset possibile, quod possibile esset idem quoque contingeret. sed possibilis enuntiatio non est eadem quae contingens. neque enim si quis possibilem adfirmationem proponat eique opponat contingentem negationem, rectam faciet contradictionem. si quis enim dicat quodlibet illud esse possibile, alius respondeat negans rem illam contingere, licet quantum in significatione est priorem possibilitatem abstulerit, non tamen est dicenda contra-

1 in] in eo quod est E², ut in eo quod est F², id est T² 8 id om. T¹ posse FE (corr. E²) 10 post possibilitatis add.: permutatur (sic) S², mutat F², permutatur E², permutabitur G² T a quo ipsius G² T, uerum ipsius E², ipsius uero S², post ipsius *interpungendum?* 13 si quod FE (corr. E²) 16 et add. F²: om. codices quod codices (corr. b) 20 significationis om. S¹ 21 contigerit T 27 illam rem T 27. 28 non contingere S²

dictio, in qua alii termini in negatione, alii in adfirmatione enuntiati sunt. possibilis enim adfirmatio de possibilitate negationem, non de contingentia habere debet. idem quoque in contingentibus. neque enim si quis aliquid contingere dixerit, opponenda illi est 5 possibilitatis negatio, licet idem sit possibile quod contingens. constat igitur diversissimam esse rationem modi per se diiudicandi et enuntiationis, quae cum modo et cum qualitate praedicatur. unde fit ut, quamquam idem in significationibus possibilitas et contin- 10 gentia sint, quasi diversae ab Aristotele in modorum ordine proponantur. illud autem ignorandum non est, quod Stoicis universaliter videatur esse quo distet possibile a necessario. dividunt enim enuntiationes hoc modo: enuntiationum, inquit, aliae sunt possibles, 15 aliae impossibiles, possibilium aliae sunt necessariae, aliae non necessariae, rursus non necessariarum aliae sunt possibles, aliae vero impossibiles: stulte atque improvide idem possibile et genus non necessarii et speciem constituentes. novit autem Aristoteles et id 20 possibile quod non necessarium est et id possibile rursus quod esse necessarium potest. eodem namque modo non dicitur possibile esse, quod vel ex falsitate in verum transit aliquando vel rursus ex veritate in falsum. ut si quis dicat nunc, quoniam dies est, verum 25 dixerit, idem si hoc nocte praedicet, falsum est et haec veritas propositionis in falsum est permutata: sic ergo quaedam sunt possibilitates, ut eas et esse et non esse contingat, quae non eodem modo dicuntur quemadmodum illae quae mutabilem naturam non 30 habent, ut hae scilicet quas necessarias dicimus. ut

5 dixit SFE 6 est S (*corr.* S²) 12 vero T 13 in-
 stoicis F, ///stoicis SE quod istet E, *del.* E² distat G
 (*corr.* G²) 17 necessariorum T, necessarium E (*corr.* E²)
 18 aliae vero impossibiles *om.* T 24. 25 falso SFE (*corr.* E²)
 25 est *om.* F 28 si E (*corr.* E²) 31 *pr.* ut *delendum?*

si quis dicat solem moveri vel solem possibile esse moveri, haec numquam ex veritate in falsitatem mutabitur. sed nunc de Aristotelis Stoicorumque dissensione tacendum est. illud tamen solum studiosius perquirendum est, quo loco sit ponenda negatio in his propositionibus, in quibus modus aliqui praedicatur, ut quae dicentur esse possibles enuntiationes. possibles, contingentes et necessariae et quaecumque cum modo sunt propositiones illae veraciter esse | dicentur, in quarum significationibus rei de qua praedicantur subsistendi qualitas invenitur, ut cum dico Socrates bene loquitur, modus quidam est loquendi Socratem. ergo sicut in his propositionibus, quaecumque cuiuslibet illius rei subsistentiam promittunt, ad ipsam subsistentiam negatio ponitur (ut cum dicimus Socrates est, ad esse aptatur negatio, cum negamus Socrates non est), ita quoque in his quae modum subsistentiae dicunt ad eum modum ponenda negatio est, qui ad illam subsistentiam videtur adiectus, ut cum dicimus Socrates bene loquitur, modus ipsius rei est id quod praedicatum est bene: ad hunc igitur modum et qualitatem ponenda negatio est. possibles autem propositiones vel contingentes eas esse dicimus, in quibus modus ipse monstratur et potius non esse de modo dicitur, sed modus de eo quod est esse. cum enim dicimus possibile esse, esse quidem quiddam dicimus, quemadmodum autem sit additum est, id est possibile, ut non necessarium neque aliquo alio modo nisi tantum secundum potestatem dicatur. fit ergo esse

2 falsitate SF 4 ita dicendum S 6 aliquis E² 7 ut
 ego: at S, aut S² et ceteri 9 illud S post esse addit:
 secundum modum sicut aliae secundum esse E² 14 sub-
 sistendam S (d in c mutat S²) 16 est — Socrates (20) om.
 T¹ 19 adiecta SFE (corr. S²E²) 24 ipse om. S¹ non
 potius E² 28 necessario T 29 dicantur FTE (corr. F²E²)
 esse om. S¹FE¹

subiectum, praedicatio vero modus vel contingens vel
 possibilis vel necessarius vel quilibet alius. atque hae
 quidem propositiones secundum modum dicuntur, in
 quibus de substantia nihil ambigitur, de modo autem
 et qualitate sola tractatur. sin vero subiciatur qui- 5
 dem modus, praedicetur vero esse, tunc de substantia
 rei quaeritur non de modo, ut si quis dicat possibile
 est, ut ipsum possibile in rebus esse pronuntiet, huic
 propositioni nullus modus adiectus est. cum enim dici-
 mus possibile esse modum habere, hoc per se ita non 10
 dicimus, sed particulam propositionis ablatam. ita enim
 perspicimus quasi si cum propositione esset iuncta.
 quam si cum propria propositione iunxerimus, et quali
 modo praedicetur adparet. cum enim dicimus possi-
 bile est, ut modum significet, particula propositionis 15
 est. quam si suo corpori adgregemus facientes ali-
 quam propositionem, quid modus ille profiteatur agno-
 scimus. age enim id quod dixi possibile est coniun-
 gamus aliis praedicamentis atque inde una enuntiatio
 conficiatur dicamusque Socratem ambulare possibile 20
 est. videsne modum in propositione possibile, ut etiam
 sive Socrates ambulet sive non ambulet, posse eum
 tamen ambulare ex ipso propositionis modo quilibet
 agnoscat? ita igitur auferentes de toto partem possi-
 bilem enuntiationem quasi si tota sit propositio spe- 25
 culamur, ut in his dictionibus fieri solet, quae plurali-
 tatem determinant, ut si dubitemus contra omnis an
 nullus ponatur an non omnis, ita eas speculemur, quasi
 si integras propositiones, quas determinationes propo-

1 subiecto SFE (*corr.* S²E²) 9 modus *om.* F 11 enim
 S: eam S² *et ceteri* (enim eam?) 12 esse FE (*corr.* E²)
 13 propositione] pro T (*corr.* T²) et *del.* S² 15 est esse S²
 16 corpore S 20 confiteatur G (*corr.* G²) Socratem]
 elimannum F 22 non ambulet G², non ambulat T
 sive non ambulet *om.* S¹FTE¹G 28 speculemur T: specu-
 lamur *ceteri* 29 si *del.* S²E², *om.* T

sitionum esse manifestum est. concludenti igitur dicendum est: in his quae modum praedicant omnes aliae res subiectae sunt vel esse vel ambulare vel legere vel dicere vel quicquid aliud cum aliquo modo fieri
 5 dicetur, in his autem ubi modus ipse <subicitur, esse vero> praedicatur, ut integra sit propositio, non enim propositionis, non est cum modo propositio, sed ibi tantum de subsistentia modi proponitur. ut si qui dicat possibile est, quiddam in rebus dicit esse possi-
 10 bile, et rursus contingens est, quiddam in rebus dicit esse quod contingat, et rursus necesse est, esse quiddam dicit in rebus quod sit necesse: hic non de modo, sed de solo esse tractatur. quare quotiens esse quidem subicitur, modus autem praedicatur, ut cum dici-
 15 mus Socratem ambulare possibile est, ad modum iungenda negatio est, quotiens vero modus subicitur, esse autem praedicatur, ad esse ponenda negatio est. ut cum dicimus possibile est, quia ita dicimus tamquam si diceremus possibilitas est, et cum dicimus contin-
 20 gere est, ita dicimus tamquam si diceremus contingentia est, ad esse ponenda negatio est dicendumque possibile non est, quod idem valet tamquam si diceretur possibilitas non est. eodem quoque modo et de contingentia. non autem perfecte speculantibus idem
 25 semper videri debet subiectum, quod primo loco reperiri dicitur, idem praedicatum semper, quod secundo loco praedicatur. in quibusdam enim verum est, in

1 est om. S¹ 2 omnes del. S² 3 subiecta F
 5 modis T ipsae S (corr. S²) subicitur esse vero add.
 b: om. codices 6 non praedicatur S²E² 6. 7 non enim pro-
 positionis del. S² enim delendum? 6 ut — 7 propositio del.
 et ibi in ubi mutat E² 8 si om. T¹ 9 alt. possibile — pr. esse
 (11) om. E¹ 10 quid T (dam add. T²) 11 contingit S,
 contingens T (corr. S²T²) 14 cum om. T 15 Socratem
 ambulare om. S¹ non possibile T² 24 id? 25. 26 reperiri
 delendum? 26 idem E: id enim E² et ceteri (id autem?)
 praedicatur codices (corr. S²) 27 praedicatur] ponitur S²

aliis vero ex significatione potius propositionum colligimus, qui terminus subiectus sit, qui vero praedicatus. nam cum dico homo animal est, prius mihi necesse est dicere hominem, post praedicare animal atque ideo subiectum dicitur homo, animal vero praedicatur. in his autem in quibus modus additur sic est: cum dicimus Socrates bene loquitur, idem valet tamquam si dicamus Socrates bene loquens est et hic quidem bene prius dictum est, postea vero loquens est et videtur subiectum quidem esse id quod dictum est bene, praedicatum autem id quod dictum loquens est. sed hoc falsum est. et hinc facillime poterit inveniri, quod loquentem quidem esse eum nullus ignorat, quisquis audit Socratem bene loquentem esse, vim autem totius propositionis modus continet. in id enim intendendus est animus, non si loquatur. hoc enim indubitatum est. nam qui eum bene dicit loqui, loqui quoque consentit. quare ad modum intendendus est animus, ad id quod dictum est bene. Socrates enim bene loquitur quod dixit, loqui quidem non sufficit dicere, nisi etiam dicat bene. continet igitur totam propositionem modus. sed rursus propositionem continet praedicatio: modus igitur in his propositionibus potius praedicatur. concludendum igitur universaliter est omnem modorum contradictionem non secundum esse verbum fieri nec secundum id rursus verbum quod in se esse contineat, sed potius secundum modum. continere autem in se verba id quod est esse dicuntur, ut cum dicimus loquitur. tantundem enim valet tamquam si dicamus loquens est. quare quaecumque propositiones quemlibet illum in se retineant modum,

1 propositionem T (corr. T¹) 6 sicut E 11 dictum
 est b 12 est. et] esse? huic T (hoc hinc?) hoc poterit S²
 13 eum] cum FT 16 intendus S (corr. S²) 17 eum] cum F
 18 quemadmodum S (quem del. S²) 20 qui? 22 rursus
 totam b 24 potius om. T 31 inseret ineant E (corr. E²)

dubitandum non est quin non ad id quod ponit esse negatio iuste adplicetur, sed potius ad eum modum quo aliquid esse fierive pronuntietur. omnis namque cum modo adfirmatio talis est, ut non intendere de-
 5 beat animum auditor ad id quod esse dicitur, sed ad id potius quomodo illud esse dicatur. ut cum dici-
 mus Socrates bene loquitur, non perspicendum est an loquatur, sed illuc potius animi dirigenda intentio est quemadmodum loquatur. hoc enim videtur totam con-
 10 tinere propositionem. ergo contra possibile esse non est ea negatio quae dicit possibile non esse, sed non possibile esse. eodem modo et contra eam quae dicit contingere esse non ea quae enuntiat contingere non esse, sed potius ea negatio est quae dicit non con-
 15 tingere esse. idem quoque et in necessariis impossibilibusque modis ceterisque, quae nunc Aristoteles pro solita brevitate transgressus est, faciendum videtur. sed quoniam commentationis virtus est non solum universaliter vim sensus expromere, verum etiam textus
 20 ipsius sermonibus ordinique conectere, ea quae superius confuse dicta sunt nunc per sermonum ipsorum ab Aristotele dictorum ordinem dividamus. his vero determinatis perspicendum quemadmodum se habent negationes et adfirmationes ad <se>
 25 invicem hae scilicet quae sunt de possibile esse et non possibile et contingere et non contingere et <de> impossibili et de necessario; habet enim aliquas dubitationes. perspicendum, inquit, est de adfirmationibus negationibusque, qua

3 quod SFEG (corr. S²E²) qui-G²T pronuntiet *codices*
 (corr. S²) 8 illic *codices* (corr. b) 14 est om. F 20 co-
 metere SEG (corr. S²G²) committere FT (corr. T²) E²G¹
 23 perspicendum est S²T 24 habent b: habeant *codices*
 se ego add.: om. *codices* 25 haeae S (corr. S²) heae FE de
 om. T 27 de add. b: om. *codices* possibile S, impossi-
 bile S², impossibile *ceteri* (corr. b) 27. 28 habent S²T

ratione videantur opponi in his propositionibus, quas quidam modus continet, ut in his quae sunt possibles vel contingentes vel necessariae vel impossibiles vel verae vel falsae vel bene vel male vel quicquid aliqua qualitate praedicatur. habet enim, inquit, aliquas 5 dubitationes et quas dubitationes habeat continuo eas subicit. nam si eorum quae complectuntur illae sibi invicem oppositae sunt contradictiones, quaecumque secundum esse et non esse disponuntur. sensus totus huiusmodi est: in omni- 10 bus complexionibus propositionum illa in his oppositio valet, quaecumque secundum esse et non esse fit. ut cum dicimus homo est, huius negatio homo non est, sed non ea quae dicit non homo est. et rursus eius quae proponit est albus homo illa negatio est quae 15 dicit non est albus homo, non ea quae proponit est non albus homo. hoc ipsum autem, quoniam eius quae dicit est albus homo non est negatio ea quae dicit est non albus homo, sed potius ea quae dicit non est albus homo, sic demonstrat: si enim de omnibus 20 aut dictio aut negatio, lignum erit verum dicere esse non album hominem. breviter dictum est, sed ita posse videtur exponi: propositum, inquit, sit lignum, de quo duae enuntiationes dicantur. illud tamen nobis manifestum sit de omnibus, si adfirmatio 25 vera est, falsam esse negationem, eam scilicet quae contradictorie opponitur, et si vera negatio, falsam adfirmationem. pronuntietur igitur de proposito ligno, quoniam lignum hoc est albus homo. hoc falsum est.

3 necessariis FE (corr. E²) impossibilis FE (corr. E²)
 4 vere vel false E² 6 habet T 8 illa F 9 et ego: vel codices
 13 est om. T¹ neg. est b 16 non ea om. T¹
 21 dictio est E² negatio vera S², negatio vera est T 22
 non om. S¹ 23 posse] per se F 27 neg. est b 27. 28
 falsa adfirmatione codices (ego corr.) 28 adfirmatio esse E²
 lignum FE (corr. E²)

si igitur haec adfirmatio falsa est, vera debet eius
 esse negatio. si igitur ea est negatio adfirmationis
 quae dicit est albus homo ea quae negat dicens est
 p. 432 non albus | homo, haec negatio vere praedicabitur de
 5 ligno dicente quolibet quod lignum hoc est non albus
 homo. sed hoc fieri non potest. perspicue enim fal-
 sum est lignum esse non album hominem. quod enim
 omnino homo non est nec non albus homo esse pot-
 est. falsae igitur utraeque, et adfirmatio quae dicit
 10 de ligno quoniam est albus homo et negatio de eo
 quae dicit quoniam est non albus homo. quod si sunt
 falsae utraeque, haec negatio illius adfirmationis non
 est. quaerenda igitur est alia quae cum ea verum di-
 vidat atque falsum. qua in re nulla alia reperietur
 15 contra eam quae dicit est albus homo praeter eam
 quae dicit non est albus homo. nam si ea dicitur
 esse adfirmationis huius quae dicit est albus homo
 negatio quae enuntiat est non albus homo, erit ut de
 ligno de quo adfirmatio dicta falsa est vera sit enun-
 tiata negatio eritque de ligno verum dicere, quoniam
 20 lignum hoc est non albus homo, sed hoc impossibile
 est. constat igitur neque eam propositionem quae di-
 cit est non albus homo illius adfirmationis esse nega-
 tionem quae proponit est albus homo et eam quae
 25 dicit non est albus homo negationem esse eiusdem
 adfirmationis quae dicit est albus homo. videsne igi-
 tur ut prope in omnibus adfirmationes et negationes
 secundum esse vel non esse fiant? illa enim album
 quod esse dixit, illa negat album non esse dicens,
 30 rursus illa dicit hominem esse, illa vero negat dicens
 hominem non esse et in ceteris eodem modo est. quod

2 ea del. S² est om. T¹ 3 ea om. b 8 alt. homo om.
 T 10 ea SFE 11 si om. T¹ 14 in om. T 16 non
 est] est non SFE G (corr. S²E²G²) 24 pr. quae] quo E (corr.
 E²) 25 est in ras. S² 28 vel] et? 29 quidem b dicit b

si hoc modo, et in quantiscumque esse non additur, idem faciet quod pro esse dicitur, ut eius, quae est ambulat homo, non ea quae est ambulat non homo negatio est, sed ea quae est non ambulat homo; nihil enim differt <dicere> 5 hominem ambulare vel hominem ambulans esse. nec hoc solum, inquit, in his evenire potest propositionibus, quae secundum esse vel non esse disponuntur, sed etiam in his quaecumque verbis talibus continentur, ut verba illa vim eius quod est esse con- 10 cludant, ut est homo ambulat: ambulat continet in se esse. idem enim est ambulat quod est ambulans. ad haec igitur verba quae in propositionibus esse continent aptanda negatio est. si enim omnis contradictio secundum esse vel non esse fit, haec autem verba esse 15 propria significatione concludunt quoniamque verba haec ita ponuntur tamquam si hoc ipsum esse poneretur, manifestum est ad ea verba quae esse continent negationem poni oportere ad earum similitudinem propositionum, quae secundum esse et non esse supra 20 dicta ratione sibimet opponuntur. his igitur ante praedictis quid inconueniens ex his possit esse persequitur. quare si hoc modo in omnibus, et eius quae est possibile esse negatio est possibile non esse, <sed> non, non possibile esse. vide- 25 tur autem idem posse et esse et non esse; omne enim quod est possibile dividi vel ambulare et non ambulare et non dividi possibile est. supe-

1 est et T in delendum? 3 et 4 ea quae est delendum? 4 quae /// est E 5 dicere add. b: om. codices 7 nec] et T (corr. T²) hoc est T 8 vel] et? 12 pr. est om. S¹F est ambulans est TE² 15 vel] et? 16 significatio S (corr. S²) 17 ipsud SFE (corr. S²E²) esse om. T¹ 19 oportere] potero F 20 uel T 22 quod S (corr. S²) posse SFE (corr. S²E²) 23 modo om. F 25 sed add. b: om. codices (et E²) pr. non om. codices: non ea quae est S²T²E²

rius demonstratum est quemadmodum in his quae
 conplectuntur enuntiationibus secundum esse potius et
 non esse fierent oppositiones, nunc hoc dicit: si hoc,
 inquit, in omnibus propositionibus faciendum est, ut
 5 earum contradictiones secundum esse et non esse po-
 nantur, et in his quae aliquid possibile esse pronun-
 tiant non ita ponenda negatio est, ut dicat non possi-
 bile esse, sed potius secundum non esse constituenda
 est, ut dicatur possibile non esse negationem eius esse
 10 quae dicit possibile esse. sed si hoc dicimus, inquit,
 adfirmatio et negatio contradictoriae verum inter se
 falsumque non dividunt. omne enim quod potest esse
 idem etiam potest non esse. quod enim potest dividi
 idem potest non dividi et quod potest ambulare idem
 15 potest et non ambulare. quae autem sit huiusmodi
 possibilitas, per quam cum dicitur aliquid fieri posse,
 illud tamen relinquatur posse non fieri, consequenter
 explanat dicens: ratio autem est, quoniam omne
 quod sic possibile est non semper in actu est,
 20 quare inerit ei etiam negatio; potest igitur et
 non ambulare quod est ambulabile et non vi-
 deri quod est visibile. at vero impossibile est
 p. 433 de eodem | veras oppositas esse dictiones; non
 igitur est ista negatio. causa est igitur, inquit,
 25 cur id quod posse esse dicitur idem possit non esse,
 quod omne quod possibile dicimus ita pronuntiamus,
 ut non semper in actu sit, id est non sit necessarium.
 omne namque quod semper in actu est necessarium
 est, ut sol semper movetur: itaque illi semper agitur
 30 motus. si quis autem me dicat ambulare posse, quo-

1 quae om. T¹ 7 alt. non om. T¹ 8 sed etiam T
 11 contradictorie E² 13 non om. E¹ 15 et om. TE
 non potest T 18 est *delendum?* omne] ne FE (*corr.* E²)
 19 sit SFE (*corr.* S²E²) est om. S¹FE¹ in *delendum?*
 20 igitur om. S¹ 21 ambulabile] ambulare T 22 alt. est
delendum? 23 eo *codices* (*corr.* S²E²) 25 cur om. T 29 atque?

niam mihi ambulationis motus non semper agitur et inest mihi aliquotiens non ambulare, inest quoque illud ut vere de me dicatur posse me non ambulare, cum vere pronuntietur posse ambulare. ergo quaecumque non semper in actu sunt et posse esse et posse non esse recipiunt. potest igitur et quod est ambulabile, id est quod ambulare potest, non ambulare et quod est visibile non videri. quocirca docetur non esse negationem eius quae dicit posse esse eam quae proponit posse non esse, idcirco quod utraeque sunt verae in his quae (ut ipse ait) non semper actu sunt. contingit enim unum ex utrisque quae Aristoteles dicit: aut idem ipsum dicere et negare simul de eodem aut non secundum esse et non esse quae adponuntur fieri adfirmationes vel negationes, ut aut idem sint adfirmatio et negatio sibi que consentiant, si secundum esse et non esse in omnibus contradictio fit, ut est in eo quod est posse esse et posse non esse (idem enim utraeque sunt sibi que consentiunt et si quis eam dicit contradictionem esse contradictionem sibi consentire dicit), aut certe non in omnibus negationibus secundum esse et non esse ea quae adponuntur fieri adfirmationes vel negationes, id est non in omnibus negationibus secundum adpositionem esse vel non esse vel eorum verborum quae esse continent fieri contradictionem. si ergo illud, inquit, impossibilius est, hoc erit magis eligendum. duo supra posuerat quae ex supra dictis rationibus evenirent: aut unum et idem ipsum esse

3 de me om. T 8 uidere SFTE (corr. E²) docet F
 15 apponantur T (item 23) vel] et b 16 id est ut b 18
 alt. est om. T 22 negationibus delendum? affirmationibus
 et neg. E² (item 24) eas T 22 ea — 25 non esse om. F
 25 oppositionem E² pr. vel] et? 29 aut] ut SFEG
 (corr. E²), aut ut TG² et] aut SFEG (corr. E²G²), atque
 S², om. T esset S²G²

dicere et negare simul de eodem, id est ut dictio et negatio idem essent simul de eodem praedicatae sibi-que consentirent, aut non secundum esse vel non esse fieri contradictionem. sed videntur utraque quasi quodammodo inconvenientia esse, quippe cum illud unum etiam impossibile sit, ut adfirmatio negatioque consentiant, illud alterum id est non secundum esse et non esse fieri oppositiones inconsentiens sit aliis propositionibus, in quibus hoc modo contradictionem fieri manifestum est. nunc ergo hoc dicit: quoniam utrumque, inquit, inconueniens est, unum autem ex his erit eligendum, quod minus est impossibile, hoc sumendum est. minus autem est impossibile, ut secundum esse et non esse non fiant oppositiones. hoc enim nihil prohibet, illud autem impossibilius, ut adfirmatio negatioque consentiant. hoc igitur erit eligendum potius: has quae cum modo sunt propositiones non eas habere oppositiones, quae secundum esse et non esse fiunt, sed potius eas quae ad modum ponuntur. non autem ita dixit impossibilius est, tamquam si altera impossibilis sit, sed ad hoc potius rettulit quod utraeque quasi inconuenientes videntur, quarum unam etiam impossibilem esse non dubium est. hinc quoque disponit secundum modum aliquem pronuntiarum propositionum quae esse negationes ponuntur. dicit enim: est igitur negatio eius quae est possibile esse ea quae est non possibile esse, negationem scilicet

1 et b: aut *codices* simul aut negare T (*transp.* T²)
 3 et? 4. 5 quodadmodum FE (quodadmodo E²) 8 inconueniens S² 10 hoc ergo T 15 impossibilius est F
 16 igitur *om.* E¹ 17 cum *om.* T¹ 18 et T: uel *ceteri*
 19 ea F 20 si *del.* E² alteri T altera res? ratio? alterum impossibile b 21 ad *om.* T¹ 21. 22 utraque b 22 inconueniens G (*corr.* G²), inconvenientia b quorum unum b
 23 impossibile G (*corr.* G²) b quoque] ergo? vero? 24 aliquid SFE, *del.* E² 25 negationes *om.* G¹ ponuntur S²:
 ponunt *codices* (disponunt G, dis *del.* G²)

addens non ad esse verbum, sed ad modum quod est possibile. eandem quoque rationem dicit esse et in contingentibus. eius enim quae est contingere esse negatio | est non contingere esse. docet etiam de necessario et impossibili sibi idem videri. quae autem natura huius oppositionis sit, licet breviter, veracissime tamen expressa est, de qua nos superius diutius locuti sumus. quod si quis perspicacius intendit, illius intelligentiam loci cum hac gradatim proficiscente expositione communicat.

p.434

5

10

Fiunt enim quemadmodum in illis esse et non esse adpositiones, subiectae vero res hoc quidem album, illud vero homo, eodem quoque modo hoc loco esse quidem subiectum fit, posse vero et contingere adpositiones determinantes quemadmodum in illis esse et non esse veritatem, similiter autem hae etiam in esse possibile et esse non possibile.

15

Adpositiones vocat praedicationes. dicit ergo in his propositionibus, quae praeter aliquem modum dicuntur, praedicantur quidem semper esse et non esse vel ea verba quae esse continent, subiciuntur vero res de quibus illa praedicantur, ut album, cum dicimus album est, vel homo, cum dicimus homo est. atque ideo quoniam in his praedicatio totam continet propositionem veritatemque et falsitatem praedicatio illa determinat, praedicatur autem esse vel quicquid esse continet, iure secundum esse et non esse contradictiones ponuntur. in his autem, id est in quibus modus aliqui praedicatur, esse quidem subiectum est vel ea verba quae esse continent, modus autem solus quodammodo prae-

25

30

9 gradati T 10 communicet b 17 in] id est T, in eo quod est E² 18 *Arist. textum continuat usque ad non impossibile non esse b* 23 ut om. T¹ 24 est om. SFE¹ uel hominem codices (corr. b) 30 est om. SFE¹ 31 quodammodo FE (item p. 406, 3)

dicatur. nam quod dicitur esse solum sine modo aliquo ipsius rei substantia pronuntiatur et quaeritur in eo quodammodo an sit: idcirco esse ponente adfirmatione dicit negatio non esse. in his autem in quibus modus
 5 aliquis est non dicitur aliquid esse, sed cum qualitate quadam esse, ut esse quidem nec adfirmatio ambigat nec negatio, de qualitate autem, id est quomodo sit, tunc inter aliquos dubitatur. atque ideo ponente aliquo, quoniam Socrates bene loquitur, non ponitur negatio,
 10 quoniam bene non loquitur, sed quoniam non bene loquitur, idcirco quoniam (ut dictum est) non ad esse vel ad ea verba quae esse continent <nec> propositionem totam conficiunt, sed potius ad modum intenditur animus audientis, cum adfirmatio aliquid esse pronun-
 15 tiat. si igitur haec continent totius propositionis vim, quod autem propositionis vim continet praedicatur et secundum id quod praedicatur semper oppositiones fiunt, recte solis modis vis negationis adponitur. his autem rationabiliter constitutis illud rursus exsequitur,
 20 quod non modo contradictio non est posse esse et posse non esse, verum etiam huiusmodi propositiones, quae cum modis positae, negationem tamen habent ad esse coniunctam, omnino negationes non sunt, sed adfirmationes. possunt enim earum negationes aliae reperiri.
 25 ait enim: eius vero quae est possibile non esse
 p.435 negatio | est non possibile non esse. in tantum, inquit, non est ulla contradictio eius quae est posse esse et eius quae est posse non esse, ut ea quae dicit

1 quando? solum esse T modo om. F 2 predicator pronuntiatur T (predicator *del.* T¹) 12 vel ad *in ras.* S² nec ego *add.*: om. codices (et S², propositionemque T²) *sed transpositione scribere malim* sed potius ad ea quae prop. totam conficiunt 13 non conficiunt S² confiunt T (corr. T¹) constituunt b modos T² 14 cum] quo? quomodo?
 15 hoc b continet S (corr. S²) b (hic continet? hi continent?)
 16. 17 et — praedicatur om. T¹ 22 modo sunt b 24 aliae om. F 28 dicunt T (corr. T²)

posse non esse non esse negatio, sed potius adfirmatio
 convincatur. adfirmatio autem adfirmationi numquam
 contradictorie opponitur. docetur autem esse adfirma-
 tio ea quae dicit posse non esse, quod eius alia quae-
 dam negatio reperitur, ea scilicet quae dicit non posse 5
 non esse. simulque illud adiungit: cum sint, inquit,
 huius propositionis quae dicit aliquid posse esse duae
 quae videantur esse negationes, ea scilicet quae dicit
 posse non esse et ea quae proponit non posse esse,
 hinc agnoscitur quae harum sit contradictoria contra 10
 eam quae dicit posse esse adfirmationem: quae enim
 verum falsumque cum ea dividit, ipsa eius potius potest
 esse quam ea quae illi consentit. ei autem quae est
 posse esse consentit ea quae dicit posse non esse, ut
 supra iam docui: ea quae dicit non posse esse si falsa 15
 est, vera est ea quae dicit posse esse, haec rursus si
 falsa est, vera est illa quae enuntiat non posse esse.
 dividunt igitur hae veritatem falsitatemque, quod in
 singulis exemplis facillime poterit inveniri. age enim
 dicat quis posse me ambulare, ille verum dixerit, si 20
 quis vero dicat non posse me ambulare, mentitus est.
 rursus si quis dicat posse solem consistere, mentitur,
 si quis vero dicat non posse solem consistere, de ipsius
 nullus ambigit veritate. dividunt igitur veritatem falsi-
 tatemque hae scilicet quae dicunt posse esse et non 25
 posse esse, illae vero se sequuntur quae dicunt posse
 esse et posse non esse. quae igitur consentiunt, contra-
 dictiones non sunt, quae autem veritatem inter se falsi-
 tatemque dividunt, ipsas contradictiones magis esse

1 negatio non esse T 3 ponitur T 6 sit SE (corr.
 S²E²) om. T 8 quae om. T uidentur S (corr. S²)
 9 alt. posse om. S¹ 12 ista? illa? eius E: esse SF, om. T
 13 aut T 15 docuit F ea autem b 16 sed haec TE²
 sed si SFE (sed del. S², transp. E²) 22 mentitur — 23 con-
 sistere om. S¹FE¹ 23 autem S dicat om. S 24 nullius
 E (corr. E²) 25. 26 non posse] posse non T (corr. T²) 26 sese b

putandum est. quod per hoc ait: quare et sequi sese
 invicem videbuntur. quae autem propositiones sese
 sequantur dicit: idem enim possibile est esse et non
 esse. cur autem sese sequantur monstrat adiciens:
 5 non enim contradictiones sibi invicem sunt. si
 enim contradictiones essent, numquam sese sequerentur.
 sed quae sint contradictiones declarat dicens: sed pos-
 sibile esse et non possibile esse numquam simul
 sunt. cur autem numquam simul sint, non tacuit. ait
 10 namque: opponuntur enim. nam idcirco numquam
 simul sunt et veritatem falsitatemque dividunt, quo-
 niam opponuntur. docet quoque eius propositionis quae
 dicit posse non esse illam esse negationem quae pro-
 ponit non posse non esse. ex eadem vi ad proposi-
 15 tionem transit. dicit enim: at vero possibile non
 esse et non possibile non esse numquam simul
 sunt, per quod ostenditur illam esse adfirmationem, illam
 vero negationem. universaliter enim quaecumque idem
 de eodem haec ponit, haec aufert, si illa sit adfirma-
 20 tio, illa negatio et nihil aequivocationis aut univer-
 salium determinationis inpediat, contradictorie sibimet
 opponuntur. cetera iam ita ut ait per se expedita
 sunt, ut longa expositione non egeant, nisi quaedam
 in eorum ordine permiscenda sunt, quae id quod per
 25 se est lucidum clarius monstrent. persequitur enim
 similiter ceteros modos dicens quae propositiones qua-
 rum adfirmationum non sint negationes et quae sint

1 sese] esse se E (esse *del.* E²) 3 est *delendum?*
 4 sequantur sese T (*transp.* T²) 5 non enim] nam T *post*
 invicem *in marg. add.* E²: huiusmodi possibile est esse et possi-
 bile est non esse 6 sese] esse S, se S² 9 quur S 10 nam]
 namque T 12 propositiones F 13 *alt.* esse *om.* T¹ 14 et
 ex S²E² (et eadem via?) ad hanc b oppositionem G²T²
 (proportionem T) 17 sunt *in ras.* S² affirmationem esse T
 19 hoc ponit FE (*corr.* F²E²) 21 inpediant SFEG (*corr.*
 S²E²) 22 ut T: *om. ceteri* ait *del.* S²E² 25 est *om.* T¹
 monstret SFEG (*corr.* S²E²G²), per quae — monstretur b

et eas, quas negationes non esse dicit, ut adfirmationes esse demonstret, alias negationes opponit. similiter autem, inquit, et eius propositionis quae est necessarium esse non est ea negatio quae dicit necessarium non esse (haec enim adfirmatio est, 5 sicut mox negatione opposita conprobavit), sed potius ea negatio est eius quae est necessarium esse quae dicit non necessarium esse. eodem quoque modo cuncta persequitur dicens: eius vero quae est necessarium non esse, quam supra dixerat non esse 10 oppositam ei quae dicit necessarium esse, illa negatio est quae proponit non necessarium non esse. quaecumque enim negationem ad esse positam habent, illas si cum modo sint adfirmationes esse putandas. eius vero quae est impossibile esse, non est ea negatio 15 quae dicit impossibile non esse (non enim ad modum habet negativam particulam iunctam), sed potius ea quae dicit non impossibile esse. hae namque inter se verum falsumque dividunt. illius vero quae ad esse habet negativam particulam, quam ad 20 firmationem esse manifestum est, id est eius quae dicit impossibile non esse, ea negatio est quae dicit non impossibile non esse. concludit etiam breviter id quod superius demonstravit dicens: | et uni- p. 436 versaliter vero (quemadmodum dictum est) esse 25

1 eis S² ut] in SF (corr. S²) 2 demonstrent T
 post opponit hunc Aristot. textum in marg. addit E²: simili-
 liter autem et eius quae est necessarium esse non ea quae est
 necessarium non esse sed non necessarium esse; eius autem
 (vero E³) quae est necessarium non esse ea quae est non nec-
 cessarium non esse. et eius quae est impossibile esse non in-
 possibile non esse (sic omissis ceteris). deinde sequuntur: et
 uniuersaliter — uerum non uerum 4 ea om. T 6 sicut b:
 si quod SFE, quod S²E²T 9 coniuncta T 11 esse in
 ras. S² 13 ad non esse SFEG (non del. E²G²) 14 ad
 putandas addit: s. dicit S² (illae — putandae sunt b) 17 ha-
 bent T 20 habet om. T¹ 23 possibile T etiam] autem?
 24 et in ras. S² 25 uero ΣX: om. ceteri

quidem et non esse oportet ponere quemadmodum subiecta, negationem vero et adfirmationem haec facientem ad unum adponere et has putare oportet esse oppositas dictiones.

5 Universaliter, inquit, dicimus, sicut supra iam dictum est, in his propositionibus quae modos additos habent esse et non esse subiecta potius fieri, modos vero praedicari atque ideo ad unum quemlibet modum, id est secundum unum, fieri debere adfirmationem semper et negationem, ut sicut adfirmationem praedicatus
10 modus continet, ita negativa particula ad modum iuncta totam contineat negationem. proponit autem eas quas putat esse oppositas dictiones hoc modo:

	Possibile	Non possibile
15	Contingens	Non contingens
	Inpossibile	Non impossibile
	Necessarium	Non necessarium.

Quod autem addidit verum non verum, ad hoc pertinet, ut omnes modos includeret. vere enim modus
20 quidam est, sicut et bene, sicut velociter, sicut laete, sicut graviter, et quicumque modi sunt, hoc modo facienda est contradictio: verum est, non verum est, non autem non est verum, velociter ambulare, non velociter ambulare, sed non illa quae dicit velociter
25 non ambulare. concludenti igitur semper ad modum iungenda negatio est. illae enim semper sibimet opponuntur, ut supra iam dictum est, quae secundum praedicationes habent negativas particulas iunctas. praedicantur autem in his modi, ut supra iam monstravimus.

2 subiecta om. $\Sigma^1 \mathfrak{X}^1$ 3 unum id est (idem Σ , del. Σ^2)
tantummodo ad modum $\Sigma \mathfrak{X}$ opponere FE 4 opp. dictiones] oppositiones T (corr. T²) dictiones et negationes $\Sigma \mathfrak{X}$
14 Possibile Contradictoriae Non possibile T (item in tribus reliquis) 17 uerum non uerum add. S² 19 modos ut omnes T 20 laeue T, lente T² 22 pr. est om. S¹ 26 illa S
29 modis FE (corr. E²)

secundum modos igitur in his negatio posita integram vim contradictionis efficiet.

Expeditis modorum oppositionibus de consequentia propositionum atque consensu habebitur subtilis utilisque tractatus. si igitur possibile esse simpliciter 5 diceretur, simplex et facilis propositionum videretur esse consensus nec quicquam in earum consequentia posset errari: nunc autem quoniam dupliciter dicitur, secundum diversos modos non eadem propositionum sunt consequentiae. quod autem dico tale est. possi- 10 bilis duae sunt partes: unum quod cum non sit esse potest, alterum quod ideo praedicatur esse possibile, quia iam est quidem. prior pars corruptibilibus et permutabilibus propria est. in mortalibus enim Socrates potest esse cum non fuit, sicut ipsi quoque mortales, 15 qui sunt id quod antea non fuerant. potest enim homo cum non loquitur loqui et cum non ambulat ambulare. ergo haec pars secundum id dicitur quod non quidem iam est, esse tamen potest. illa vero alia pars possibilis quae secundum id dicitur, quod iam 20 est aliquid actu, non potestate, utrisque se naturis accommodat, et sempiternis scilicet et mortalibus. nam quod in sempiternis est esse possibile est, rursus quod est in mortalibus nec hoc a subsistendi possibilitate discedit, sed tantum differt, quia id quod in aeternis 25 est nullo modo permutatur et semper esse necesse est, illud vero quod in rebus mortalibus invenitur poterit et non esse et ut sit non est necesse. ego namque cum scribo inest mihi scribere, quocirca et scribere

1 modus SFE, modum S² 5 esset F 6 et om. T¹
 9 aduersos S (corr. S²) modos diuersos T 11 cum om. E¹
 13 prior quidem b 14 mortabilibus G Socrates] quod
 est? 15 sicut om. F mortalis SFENJ (corr. S²E²)
 16 fuerat SFENJ (corr. S²E²) 17 alt. non om. T 19 alia
 in ras. S² 20 possibilis pars T 21 se] ex SFE (corr.
 S²E²) 25 differunt E 26 esse om. T 28 ergo TE (corr. E¹)

mihi possibile est, sed quoniam sum ipse mortalis, non est haec potestas scribendi necessaria: neque enim ex necessitate scribo. at vero cum caelo dicimus inesse motum, nulla dubitatio est quin necesse sit caelum moveri. in mortalibus igitur rebus cum est aliquid et esse potest et ut sit non est necesse, in sempiternis autem quod est necesse est esse et quia est esse possibile est. cum igitur principaliter possibilis duae sint partes: una quae secundum id dicitur quod cum non sit esse tamen potest, altera quae secundum id praedicatur quod iam est aliquid actu non solum potestate, huiusmodi possibile quod iam sit actu duas ex se species profert: unam quae cum sit non est necessaria, alteram quae cum sit illud quoque habet ut eam esse necesse sit. nec hoc solius Aristotelis subtilitas deprehendit, verum Diodorus quoque possibile ita definit: quod est aut erit. unde Aristoteles id quod Diodorus ait erit illud possibile putat quod cum non sit fieri tamen potest, quod autem dixit Diodorus est id possibile Aristoteles interpretatur quod idcirco dicitur esse possibile, quia iam actu est. cuius possibilitatis | modi duas partes esse docuimus: unam quam necessariam dicimus, alteram quam non necessariam praedicamus. huius autem non necessariae duae rursus partes sunt: una quae a potestate pervenit ad actum, altera quae semper actu fuit, a quando res illa quae susceptibilis ipsius est fuit. et illa quidem quae a possibilitate ad actum venit utriusque partis contradictionis susceptibilis est, ut nunc ego qui scribo ex potestate ad actum veni et agens possum scribere.

5 est *om.* F 10 non *om.* S¹F 17 autem F erit S²:
 non est SFE, non erit est T (non est erit T²) 18 erit] non
 est E² 20 iccirco F 22 modi *om.* T 24 non *om.* S¹
 FE¹G¹ 25 sunt partes F 26 a quando SNE: quando
 FTG² aliquando GE² (*item* p. 413, 11) 27 suptibilis S (*corr.*
 S²) 29 ergo S (*corr.* S²)

ante enim quam scriberem erat mihi scribendi potentia, sed ex potestate scribendi veni ad actum scribendi. quare utraque mihi conveniunt et non scribere et scribere. possum enim et non scribere, possum et scribere, quae est quodammodo contradictio. atque ideo 5 quaecumque ex potestate ad actum venerunt, ea et facere possum et non facere et esse et non esse, ut qui loquitur, quia antea potuit loqui quam loqueretur et nunc ideo potest loqui quia loquitur, et potest loqui et potest non loqui. alia vero quae numquam ante 10 potestate fuit, sed semper actu, a quando res ipsa fuit quae aliquid potestate esse diceretur, ad unam rem tantum apta est, ut ignis numquam fuit potestate calidus, ut postea actu calidus sentiretur, nec nix ante frigida potestate, post actu, sed a quando fuit ignis 15 actu calidus fuit, a quando nix actu frigida. quocirca hae potentiae non sunt aptae ad utraque. neque enim ignis frigus incutere nec nix calidum quicquam possit efficere. quare facienda a principio huiusmodi divisio: possibilis alia pars est quae cum non sit esse tamen 20 potest, alia vero quae actu est et ideo possibilis dicitur. si enim non posset, nec esset omnino. huius autem possibilitatis quae secundum illum dicitur modum, quod iam est actu, duae partes sunt: una secundum id quod ex necessitate esse dicimus, altera se- 25 cundum id quod cum sit non tamen esse ex necessitate

3 utraeque T 4 non om. T¹ 5 quodadmodo FE
 9 loquetur E (corr. E²) 10 non potest FTE (transp. E²)
 11 potestatem E (corr. E²) 12 non diceretur S² 13 fuit
 ante b 15 a quando SNE: quando TG², aliquando G FE²
 (item 16) fuit fuit FE (alt. del. E²) 18 frigus TE²: fri-
 gidus SFE, frigidum S²F² incutere om. S¹ quidquam E,
 quidam T potest T 19 est a T 21 possibile b 21.
 22 dicitur SFE (corr. E²) 22 enim esse T² possit codi-
 ces (corr. E²) 24 qui T² 25 quod — 26 id om. F
 26 quod om. S

aliquid arbitramur. huius autem non necessariae possibilitatis duae sunt aliae partes: una quae quoniam ex potestate ad actum venit et esse et non esse recipiet facultatem, altera quae quia numquam actum habere
 5 destitit, a quando fuit id quod dicitur ei esse possibile, ad unam tantum partem apta est atque possibilis, eam scilicet quam actus semper exercuit, ut igni calor vel nivi frigus vel adamanti durities vel aquae liquor. sed nullus arbitretur ex necessariae possibilitatis specie
 10 esse id quod dicimus numquam potestate fuisse actus quosdam in quibusdam rebus, ut igni calorem. ipse enim ignis exstingui potest. in illis autem quae necessaria sunt non modo qualitas a subiecta re discedere numquam debet, quod videtur etiam in igni, a
 15 quo sua caloris qualitas non recedit, sed etiam illud quod subiecta illa substantia immortalis esse videatur, quod igni non accidit. solem enim et cetera mundi huius corpora quae superna sunt et caelestia immortalia Peripatetica disciplina putat atque ideo consentienter sibi dicit solem necessario moveri, quod non
 20 modo a sole motus ille numquam recedit, sed ne sol ipse esse quidem desinet. his igitur praedictis id ad quod haec praemissa sunt id est consequentia propositionum diligentius exsequenda est.

25 **13.** Et consequentiae vero secundum ordinem fiunt ita ponentibus: illi enim quae est possibile esse illa quae est contingere esse, et hoc illi convertitur, et non impossibile esse

1 aliquid T, *delendum?* non om. T¹ 1. 2 potestatis
 SF, possibilitas T (*corr.* T²) 3 recipit S²F, om. T¹ 5 a
 quando SE: aliquando FGNE², quando G²T 6 atque om. T
 7 actu b 8 duries S, duricies S² 15 sui T redit
 T (*corr.* T²) 17 accedit SF, accedet E, accidit S² 18 cor-
 pora S (*corr.* S²) 20 dicit SFE, docet b 21 illie T
 recedit T 22 quidem esse? desinit? (*net in ras.* S)
 25 et ΣΧ: om. ceteri 27 est om. ΣΧ¹ contingit ΣΧ
 28 conuertit ΣΧ¹ et ΣΧ: et ea quae est ceteri

et non necessarium esse; illi vero quae est possibile non esse et contingere non esse ea quae est non necessarium non esse et non impossibile non esse; illi vero quae est non possibile esse et non contingens esse illa quae est necessarium non esse et impossibile esse; illi vero quae est non possibile non esse et non contingens non esse illa quae est necesse esse et impossibile non esse. consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus. 10

Haec Aristoteles consentienter his quae nos supra praemisimus addidit de consequentia propositionum. quae etsi manifesta sunt acute perspicentibus, tamen ne nos nihil | huic quoque loco addidisse videamur p.438 brevissima ea expositione percurramus. primum voluit 15 demonstrare, quoniam quaecumque de possibili dicerentur eadem etiam de contingenti dici veracissime possint atque ideo ait illi quae est possibile esse consequentem esse illam quae dicit aliquid contingere. et ne in his aliquid discrepans videretur, adiecit di- 20 cens et hoc illi convertitur, ut intellegeremus quod esset possibile hoc contingere et quod contingeret illud esse possibile. quare quae sibi convertuntur, ea aequalia sunt atque eadem. quicquid igitur in possibili dici potest, idem in contingenti praedicatur. haec ergo, 25 id est possibile atque contingens, sequi dixit illas propositiones quae dicerent non impossibile esse et eas quae necessarium negant id est non necesse esse ali-

1 et om. ΣΧ 1. 2 et possibile ΣΧ (et del. Χ²) 3. 4 possibile SFE (corr. S²E²) 8 necessae T (corr. T²) 9 consideretur b: consideratur SFE, considerentur TΣΧ, considerator (= θεωρεῖσθω)? 9. 10 suscriptione S (corr. S²) 10 quae admodum E 13 quod codices (corr. E²) 14 loco in ras. S 15 voluit om. T¹ 16 possibile SE 18 possunt b, possent? 19 aliquid] illiquid SFEG (corr. S²E²G²) 22 contingere SFE 23 esset codices (corr. b) 26. 27 illam propositionem quae diceret b 27. 28 eam — negat b

quid praedicant. ait enim: illi enim quae est possibile esse illa quae est contingere esse, et hoc illi convertitur, et ea quae est non impossibile esse et non necessarium esse, tamquam si hoc
 5 diceret: et possibile est sequitur contingentia et haec utraque sibi convertuntur, sed has sequitur non impossibile esse et non necessarium esse. hoc quam recte dictum sit neminem latet. nam quod est possibile esse atque esse contingit, ut sit impossibile non
 10 est. nam si esset impossibile, non diceretur posse esse, quod ut non esset ratio impossibilitatis adstringeret. ergo id quod potest esse non est impossibile esse. similiter non est necesse esse id quod posse esse dicitur. hoc autem idcirco evenit, quia id quod possibile
 15 praedicamus ad utramque partem facile vertitur. nam et ut sit fieri potest et ut non sit. at vero necessitas et impossibilitas in alterutra parte constringitur. nam quod impossibile est esse numquam potest. porro autem quod necesse est non esse numquam potest.
 20 ergo id quod negamus impossibile esse consentire facimus possibilitati. id autem quod negamus necessarium rursus eidem naturae vim possibilitatis adiungimus [ut sit hoc modo dicendum] et ut verius loquamur, ita dicendum est: quod possibile est et esse poterit
 25 et non esse, rursus quod impossibile est esse non potest, quod necesse est non esse non potest. ergo si impossibilem enuntiationem negationis adiectione frangamus dicentes non impossibile esse, illi partem possibilitatis

1 praedicant *ego*: praedicare *codices* (praedicarent?) ali-
 quid praedicare *om.* b 3 conuertit F 5 *pr. et delendum?*
 esse b 6 utreq; T (hae utraeque?) conuertunt F 9 at-
 que *ego*: idque *codices* (quodque?) et ut S² 10 est] esse
 FEG (*corr.* G²) posse] possibile F 11 non *om.* T¹
 possibilitatis S (*corr.* S²) adstringet S (*corr.* S²) 14 autem
om. T¹ 16 *pr. et om.* T¹ 18 est esse esse E 23 ut— di-
 cendum *uncis inclusi* loquamur *om.* T¹ 28 dicentis E
 (*corr.* E²) parem T, parti?

adiungimus in qua esse posse aliquid dicitur, sin vero
 necessariae propositionis rigorem negatione minuamus
 dicentes non necesse esse, illud evenit ut ad eam par-
 tem necessariam propositionem adplicemus, quae in
 possibilitate est, ut possit non esse. quare possibili- 5
 tatem sequitur non esse impossibile, idcirco quia quod
 possibile est fieri potest. eandem rursus possibilitatem
 sequitur propositio quae dicit non necesse esse, idcirco
 quia quod possibile est poterit et non esse. aliter
 idem dicimus: quod possibile est non est verum di- 10
 cere, quoniam impossibile est, quia fieri potest. rursus
 quod possibile est non est verum dicere, quoniam ne-
 cesse est esse. potest enim quod possibile est esse
 idem non esse. quare si de possibilitate impossibili-
 tas et necessitas recte dici non potest, eorum nega- 15
 tiones possibilitati consentient, quae sunt non impossi-
 bile esse et non necessarium esse. sed meminisse
 debemus eandem semper in omnibus de contingenti
 et de possibili esse rationem, de eo scilicet possibili
 quod cum adhuc non sit poterit tamen esse aut non 20
 esse. aliam rursus consequentiam dicit hoc modo:
 illi vero quae est possibile non esse et con-
 tingere non esse ea quae est non necessarium
 non esse et non impossibile non esse. propter
 eandem causam has quoque esse consequentias dixit. 25
 illi enim quae est possibile non esse et ei quae est con-
 tingere non esse illam consentire ait quae dicat non
 necesse esse non esse et non impossibile esse non esse.
 hoc autem ideo quia quod potest non esse potest et
 esse et rursus quod contingit non esse contingit et esse. 30

7 poterit b 11 quia] qua E (corr. E²) 13 alt. est om. S¹
 15 earum? 16 consentiunt T (corr. T²) 17 necesse T
 19 possibile (prius) SE (corr. E²) 22 quod codices (corr. b)
 et om. SFE¹ 24 non (post et) om. T¹ 25 hanc quoque
 consequentiam dicit b consequentes? 27 consentirent T
 (corr. T²) dicit T 29 autem om. T 30 alt. et om. SFE

at vero quod necesse est non esse illud non potest esse, quod autem impossibile est non esse illud non esse non poterit. quare a possibili utraeque discrepant. nam quia possibilitas posse esse aliquid promittit, contrarium sentit ea quae dicit necesse esse non esse. rursus quia possibilitas habet in se vim, ut id quod potest esse possit et non esse, dissentit ab ea multumque discrepat quae dicit impossibile esse non esse. quod si propositio quae praedicat necesse esse non esse et rursus quae dicit impossibile esse non esse a possibilitate dissentiunt, recte nimirum harum negationes possibilitati consentire creduntur. posibles autem propositiones voco huiusmodi quae vel in adfirmatione | vel in negatione possibilitatem aliquam monstrant altera parte non interclusa, ut quae dicit possibile esse aliquid esse ab hac non intercluditur ea per quam dici poterit possibile esse non esse vel si quis dicat possibile aliquid non esse, ab hac rursus non interclusum est, ut esse possit. atque ideo adfirmationem quae praedicat posse esse possibilem voco nec minus eam quae dicit aliquid posse non esse. et in istis propositionibus quas Aristoteles ponit, in quibus dicit possibile non esse, non videatur ita dicere tamquam si hoc modo pronuntiet, ut velit intendere aliquid impossibile esse cum dicit possibile non esse. ita enim hanc propositionem dicit non quo possibilitatem illam auferat, sed quo dicat possibile esse aliquid ut non sit. subaudiendum enim est adiungendumque ad possibile verbum quod est esse, ut cum

4 nam quia S²: namq; *codices* possibilitati quae E²
 5 sunt T¹ ea om. T¹ 9 si om. S¹ 11 non esse *bis* ponunt FE (alt. del. E²) 12 possibiliti T 13 possibilis autem propositionis loco (loca G²T) *codices: corr.* S² 15 monstramus SF (*corr.* S²) interclusa sunt G²T¹ 16. 17 tercluditur T (in *add.* T²) 19 inclusum S (*corr.* S²) 20 adfirmationem G²TE²: negationem *ceteri*, propositionem S² 21 posse om. T¹ 25 non om. E¹ 28 enim om. T¹

ille dicit possibile non esse nos intellegamus possibile esse non esse, id est possibile esse ut non sit. tertiam consequentiam ponit hanc in qua consentire dicit illi quae est non possibile esse et non contingens esse illam quae dicit necessarium non esse et in- 5 possibile esse. hoc ita planum est ut expositione non egeat. quod enim non possibile est hoc fieri non potest, quod fieri non potest necesse est ut non sit, quod autem necesse est ut non sit ut sit impossibile est. recte igitur dicitur eam propositionem quae dicit 10 aliquid non posse esse et eam quae dicit non contingere esse consequi illas quae esse cum necesse est negant et quae impossibilitatem adfirmant [non est contingens scilicet esse et non necessarium esse]. reliquam consequentiam, in qua eas propositiones quae dicerent 15 non possibile esse aliquid non esse et non contingere non esse illas quae proponerent necesse esse et impossibile non esse, neque ullam habet obscuritatem. nam quod non est possibile ut non sit hoc impossibile est ut non sit. id quod enim dicimus 20 impossibile esse idem valet tamquam si dicamus non possibile esse. quod enim facit negatio in ea interpretatione in qua dicimus non possibile, idem facit privatio in ea in qua dicimus impossibile. quod autem impossibile est non esse late patet, quia necesse est 25 esse. ergo et quod non est possibile ut non sit manifestum est quoniam esse necesse est. idem quoque

2 *alt.* non om. T¹ 4 possibilitatem T contingere T
 (*corr.* T²) 5 necessario *codices* (*corr.* b) 6 ut — 8 *alt.*
 potest om. T¹ 7 indigeat T non possib.] impossibile T
 8 quod — potest om. S¹ 9 ut sit om. E 10 dixit T
 (*corr.* T²) 12. 13 quae necesse esse negant E² 13 negat
 — adfirmat? 13. 14 non — esse, *inepti additamentum, uncis*
inclusi non est contingens] impossibile S² G² T 14 non
 necess.] necessarium non S² G² T E² 14. 15 reliqua consequen-
 tia? s. ponit E² 17 illis b 18 consentire dicit neque b
 20 enim quod E² 24 *alt.* in om. F 25 paret T (*corr.* T²)

et de contingenti dicendum est. describit autem eas hoc modo, ut non solum mente et ratione capiantur, verum etiam subiectae oculis faciliores intellectu sint. nos autem, ut sit lucidior explanatio, de his duos 5 facimus ordines. et in primo quidem eas proposuimus quae praecedunt, in secundo vero eas quae sequuntur, ut sit multa facultas vel per se earum rationes non intellegendibus, ad descriptionem tamen respicientibus, quae quam sequatur agnoscere.

10	Praecedentes	Sequentes
	Possibile esse	Non impossibile esse
	Contingens esse	Non necesse esse
	Praecedentes	Sequentes
	Possibile non esse	Non necessarium non esse
15	Contingens non esse	Non impossibile non esse
	Praecedentes	Sequentes
	Non possibile esse	Necessarium non esse
	Non contingens esse	Impossibile esse
	Praecedentes	Sequentes
20	Non possibile non esse	Necesse esse
	Non contingens non esse	Impossibile non esse.

Haec igitur descriptione facta, quid Aristoteles communiter de propositionibus universaliterque tractaverit, nulli sollertius intuenti videtur ambiguum. cetera vero 25 quae singillatim de eorum consequentiis disputavit, quoniam defatigari lectores nolumus, sextum volumen expedit.

3 facilior intellectus sit *codices* (ego corr.) 4. 5 facimus duos T (*transp.* T²) 5 fecimus? 7 ut om. S¹ 10—21 *inter binas praecedentes et sequentes in medio addit* Consequentes T 22 quod T 24 sollertius et ambiguum S, sed soll et un in ras. 25 earum? 26 defatigari FE noluit (sic) S

LIBER SEXTUS.

| Sextus hic liber longae commentationi terminum p. 440
 ponit, quae quodam magno labore constiterit ac tem-
 poris mora. nam et plurimorum sunt in unum coa-
 cervatae sententiae et duorum ferme annorum spatium 5
 continuo commentandi sudore consumpsimus. neque
 ego arbitror quibusdam sinistre interpretantibus glo-
 riose factum videri, ut quod dici breviter posset id
 nos ostentatione doctrinae non ad lectorum scientiam
 potius quam prolixitate ad fastidium tenderemus. qui 10
 bus responsum velim non haec tam mendaciter esse
 sensuros, si prioris commenti perlegerent brevitatem.
 nam neque brevius explicari potuit angustissimorum
 obscuritas inpedita sermonum et quam multa ad ple-
 nam libri huius intellegentiam desint agnoscitur. quid 15
 autem utrumque opus legentibus utilitatis exhibeat,
 hinc facillime mihi videtur posse perpendi, quod cum
 hanc secundam editionem in manus quisquam primum
 sumpserit rerum ipsarum spatiosa varietate confundi-
 tur, ut qui in maioribus intendere mentem nequit edi- 20
 tionis primae brevitatem simplicitatemque desideret.

1 EXPLICIT LIBER · V · INCIPIT LIBER · VI · S EXPLICIT LIBER
 QVINTVS · INCIPIT LIBER SEXTVS · T EXPLICIT LIBER · V · INCIPIT · VI · G
 ANICII · MANLI · SEVERINI · BOETHI · V · CL · ET ILL · EXCS · ORD · ATQ ·
 PATRICII · AEDITIONIS SCDAE IN PERIERMENIAS ARISTLS LIB · QVINTVS
 EXPL · INCIPIT EIVSDEM LIBER SEXTVS · J SECDAE EDITION · EXPOSIT ·
 IN ARIST · PERIHERM · INCIPIT LIB · SEXTVS ·, · E *subscr. om.* F

2 longae *om.* F 3 quae quodam G²T: quod namque? S,
 quodamque (*vel* quodam quae) S² et ceteri, et quod F² quod-
 dam *delendum*? 4 mora expediet F² 6 commentati E
 (*corr.* E²) 7 enim ego T 11 tamen T 12 perlege-
 rint E² 15 desit FT (*corr.* F²T¹) agnoscit SFEJ (*corr.*
 S²) agnoscent b 16 exibeat F (*corr.* F²) 17 pendere
codices (*corr.* S²) videntur posse pendere? 18 quis-
 piam? primum *om.* F 19 spatiosa E²: spacium SF, spa-
 tium E, *om.* T, fortasse F² (spatio et? *an delendum, ut ex*
dittographia vocabuli ipsarum natum?) 20 in *om.* T¹, *del.* E²
 maiorem T 21 simplicitemq; T desiderat *codices* (*corr.* S²E²)

quod si quis ad prioris editionis duos libros lector
 accesserit, sumpsisse sibi ad scientiam quiddam fortasse
 videbitur, sed cum postremo hanc secundam cognoverit
 editionem, quam multa in prima ignorarit agnoscit.
 5 nec homines a legendo longum opus labore deterreat,
 cum nos non inpedierit ad scribendum. sed ne ipsum
 quoque prooemium tendi longius videatur, ad Aristotelis
 seriem et ad ea quae de consequentia propositionum
 diligenter exsequitur revertamur. ea quae communiter
 10 universaliterque de propositionibus omnibus et de ea-
 rum ad se invicem consequentiis speculanda fuerant in
 superiori propositionum ipsarum descriptione disposuit,
 nunc vero quae singillatim singulis accidunt diligen-
 tissimo tractatu persequitur. ait enim ita:

15 Ergo impossibile et non impossibile illud
 quod est contingens et possibile et non con-
 tingens et non possibile sequitur quidem con-
 tradictorie, sed conversim; illud enim quod est
 possibile esse negatio impossibilis, negatio-
 20 nem vero adfirmatio; illud enim quod est non
 possibile esse illud quod est impossibile esse;
 adfirmatio enim est impossibile esse, non in-
 possibile vero negatio.

Consequentia propositionum (ut superior descriptio
 25 docet) secundum possibile et necessarium facta est.
 quam rem illa quoque secuta est, ut et de contin-

1 ad prioris *om.* T¹ 2 sumpsissime S (*corr.* S²) 3 ui-
 bitur T (*corr.* T¹) 4 ignoraret *codices* (*ego corr.*) agnoscet?
 5 labor? 7 prohemiū SFTE², prohymium E, proemium
 S²T² protendi F² 8 oppositionum *codices* (*corr.* F²)
 9 exequi S (*corr.* S²) ea]et? 13 accedunt SFE (*corr.* E²) 15 *alt.*
 inposs.] possibile Σ (*corr.* Σ²) 16 *prius* et *om.* S¹ 18 illi
 Σ (*corr.* Σ²) est non S (*non del.* S²) 19 negatio —
 21 *pr.* esse *om.* Σ¹ negatio impossibilis] illud quod est non
 impossibile esse Σ¹ (*corr.* Σ²) 20 illi Σ¹ enim *om.* Σ¹
 22 esse *om.* Σ¹ 22. 23 possibile S²Σ²Σ 26 et de *ego*:
 ex *codices*

gentibus et impossibilibus propositionibus consequentis-
 que diceretur. nam cum contingens recto modo
 possibili consentiat, impossibile converso ordine neces-
 sarium est, ut paulo post docebimus. speculatur ergo
 de possibili contingenti et impossibili, quemadmodum 5
 ad se invicem vel quas habeant consequentias idque
 constituit hoc modo dicens: impossibile et non impossi-
 bile sequuntur quidem possibile et non possibile con-
 tradictorie quidem, sed conversim. hoc autem huius-
 modi est: scimus adfirmationem privatoriam esse eam 10
 quae dicit impossibile esse, huius vero negationem non
 impossibile esse, rursus adfirmationem possibilem eam
 quae dicit possibile esse, huius negationem quae pro-
 ponit non possibile esse. sequitur ergo adfirmationem
 possibilem negatio impossibilitatis. nam | quod possi- p. 441
 bile est idem est non impossibile. alioquin si ea quae 16
 dicit non impossibile est non sequitur possibilitatem,
 sequitur eius adfirmatio, id est impossibile esse. erit
 ergo quod possibile est impossibile, quod fieri non
 potest. quod si impossibilitas possibilitatem non se- 20
 quitur, non impossibile esse sequitur possibilitatem. at
 vero negationem possibilitatis sequitur adfirmatio in-
 possibilitatis. nam quod non possibile est impossibile
 est. eandem enim vim optinet negatio in propositio-
 nibus quam etiam privatio. et de contingenti eodem 25
 modo. nam quod contingens est illud est non impossi-
 bile. nam si contingens et possibile se sequuntur, possi-
 bile vero et non impossibile consentiunt, contingens et
 non impossibile idem designant. rursus non contingens

1 et consequentis SE (et *del.* S², que *del.* E²) et in
 consequentis T (in *del.* T²) 3 imp.] impossibili T 4 speculator
 T (*corr.* T²) 5 et contingenti F² 6 id quod T (*corr.* T²)
 8 *alt.* possibile om. S¹ 11 vero] ergo S 17 esse b 18 ad-
 firmatio G²T: negatio *ceteri* 19 non om. T¹ 22 negatio
 T (*corr.* T²) negationem sequitur T (negationem *del.* T²)
 22. 23 possibilitatis T (*corr.* T¹) 24 est om. T¹ 25 de om. T¹
 28 cont. etiam et b

et impossibile idem videri poterit perspicienti, quod non contingens quidem et non possibile idem sentiunt. sed non possibile impossibilitati consentit. quocirca et non contingens quoque impossibile aliquid esse denuntiat.

5 fit ergo ut adfirmatio impossibilitatis contradictionem possibilitatis sequatur, sed non ut adfirmatio adfirmationem, nec ut negatio negationem, sed conversim, id est ut adfirmatio negationi, negatio vero adfirmationi consentiat. adfirmationem namque quae est possibile

10 esse sequitur negatio impossibilis quae dicit non impossibile esse, negationem vero possibilitatis quae est non possibile esse sequitur impossibilitatis adfirmatio quae proponit impossibile esse. idem quoque et de contingenti dicendum est. adfirmationem namque con-

15 tingentis sequitur negatio impossibilitatis, negationem vero contingentis sequitur adfirmatio impossibilitatis. omnino enim quicquid de possibilitate proponitur idem de contingentibus iudicatur. disponantur ergo hoc modo: primum quidem adfirmatio impossibilis, contra eam

20 negatio impossibilis, et sub adfirmatione impossibili ponantur ex contingentibus et possibilibus, quas ipsa sequitur impossibilitas, sub negatione vero impossibilitatis illae possibilis et contingentis propositiones, quibus ipsa impossibilitatis negatio consentit, hoc modo:

25	Adfirmatio	Contradictio	Negatio
	Inpossibile esse		Non impossibile esse

2 consentiunt T, sentiunt *in ras.* S 5 adfirmatio] contradictio? *an* adf. et negatio? 5 impossibilitatis — 6 adfirmatio *om.* S¹ 6 ut *om.* S 7 nec non ut F conuertim T (*corr.* T¹) 9 est // // // // // possibile E 10 impossibilitatis b 11 non esse F (*non del.* F²) 18 disponatur T 20. 21 ponatur *codices* (*corr.* F²T²) 21 contingenti et possibili? negationes quas F², propositiones quas T 24 hoc modo *om.* S 25 — p. 425, 5 *descriptio in ras. in SE dextra et sinistra titulum* Consequentes *addit* T 25 contradictoriae FT (*item* p. 425, 3)

Negatio	Contradictio	Adfirmatio
Non possibile esse		Possible esse
Negatio	Contradictio	Adfirmatio
Non contingens esse		Contingens esse.

5

Patet ergo ut contradictiones quidem aliis contradictionibus consentiant. qua in re illud quoque manifestum est, quod adfirmationes negationibus, negationes vero adfirmationibus consentiunt. sensus ergo totus talis est, sermonum vero ratio haec est: in- 10 possibile, inquit, et non impossibile scilicet quod est contradictio duas contradictiones id est illud quod est contingens et possibile et non contingens et non possibile sequitur quidem contradictorie (nam una contradictio impossibilis duas sequitur 15 contradictiones, id est contingens et non contingens, possibile et non possibile), sed quamquam contradictionem sequatur alia contradictio, conversim tamen sibi consentiunt. nam quod est possibile esse sequitur negatio impossibilis, ut superior descriptio do- 20 cet, negationem vero possibilis adfirmatio scilicet impossibilis. nam quod est non possibile consentit ei quod est impossibile. est autem adfirmatio impossibilis ea quae dicit impossibile esse. et quamquam involuta sit sermonum ratio, tamen si quis secundum superio- 25 rem expositionem ad ipsius Aristotelis sermones su-

6 quidem *om.* S¹ aliquis T 10 est *om.* F haec
om. T 12 illud *om.* F 13 impossibile FE (in *del.* E²,
non possibile F²) 15 impossibilis et non impossibilis E²
sequitur *om.* T¹ 16 contingens et *om.* T 17 *pr.* pos-
sibile *om.* T *post* non possibile *addit* T: altera contra-
dictio non impossibile item sequitur duas contradictiones id est
possibile et contingens 20 superior T (*corr.* T¹) 21 possi-
bili F (*corr.* F²) 23 autem] enim? 24 *addendum videtur*:
negatio vero ea quae est non impossibile esse

periores redeat et quod illis deest ex nostra expositione compenset, sensus planissimus a ratione non deviat.

Necessarium vero quemadmodum, considerandum est. manifestum quoniam non eodem modo, sed contrariae sequuntur, contradictoriae autem extra. non enim est negatio eius, quod est necesse non esse, non necesse esse, contingit enim veras esse in eodem utrasque; quod enim est necessarium non esse, non est necessarium esse.

Impossibilis atque possibilis dudum comparatione didicimus, quod adfirmationem possibilem | impossibilis negatio sequeretur, rursus negationi possibilis impossibilis adfirmatio consentiret. quaerens ergo nunc, quemadmodum possibilium et necessariarum propositionum fiat consequentia, dicit non eodem modo in his evenire quemadmodum in illis evenit quae ex possibilis et impossibilis comparationibus nascebantur. in illis enim contradictiones oppositae contradictiones rursus oppositas sequebantur, ut adfirmationem negatio, negationem adfirmatio sequeretur. in his autem hoc est in necessariis et possibilibus non eodem modo est, sed contrariae quidem sequuntur, contradictoriae vero et oppositae extra sunt et non sequuntur. et prius quidem quae sint contrariae, quae contradictoriae disponamus. propositionis enim quae dicit necesse esse ea quae proponit non necesse esse contradictoria est, ea

4 quemadmodum sit FE² 5 manifestum est *codices* (cf. vol. I p. 184, 19) 6 contrariae \mathfrak{X} : contrariae quidem *ceteri*
 7 extra sunt FE² 9 easdem FE (*corr.* E²) 10 *alt.* est] esse \mathfrak{X}
 12 comparationem *codices* (*corr.* E²) 15 *adf.*] negatio T
 (*corr.* T²) 17 consequentiae SF (*corr.* S²) fiant consequentiae b
 23 possibilis F (*corr.* F¹) 24 contradictione T
 (*corr.* T¹) 25 appositae E (*corr.* E²) 24. 25 contradictorie vero oppositae? 26 sunt T

vero quae dicit necesse esse non esse contraria: ut si quis dicat solem necesse esse moveri, huic est opposita contradictorie solem non necesse esse moveri, contraria vero solem necesse esse non moveri. possibilem igitur propositionem sequitur contradictio necessarii, 5 contradictionem vero possibilis non sequitur necessitas (quod eveniret si in his sese oppositae sequerentur) sed potius ea quae est contraria necessitati. age enim propositioni quae dicit possibile esse videamus quae ex necessariis consentiat. illa quidem quae dicit 10 necesse esse non ei poterit consentire. quod enim possibile est esse potest et non esse, quod autem esse necesse est non esse non poterit. ergo si possibilitatem necessitas non sequitur, sequitur eam necessitatis contradictio. non sequitur ergo propositionem eam quae 15 dicit possibile esse ea scilicet quae proponit necesse esse: sequitur ergo propositionem possibilem contradictio necessitatis quae proponit non necesse esse. sed contradictioni possibilis necessitas non consentit. neque enim dicere possumus, quoniam eam propositionem 20 quae dicit non possibile esse sequatur ea quae proponit necesse esse, sed potius contraria necessariae illa quae dicit necesse esse non esse. nam cum non possibile est, necesse est non esse. disponantur enim hae scilicet quae se sequuntur et sub his necessaria et quae 25 sit contradictio, quae contrarietas adscribatur.

2 esse] est T 5 necessaria E (corr. E²) 6. 7 necessitas sequitur T (transp. T²) 7 sese] esse SFE (corr. S², non necesse esse et necesse esse E²) 9 propositioni ego: oppositioni *codices* (appositioni E, corr. E¹, oppositionis T²)
 10 consentiat ego: consentiunt SFE, consentiant T
 quidem om. S¹ 16 scilicet om. T proponit] dicit T non necesse F (non *del.* F²) 24 est esse T haec SFEG (corr. S²E²) haec T 25 quae se] quas E² necessaria ego: necessariae *codices*

Possibile
Non necesse esse

Non possibile
Necesse esse non esse

Contradictio

Contrarietas

Necesse esse.

- 5 Nulli ergo dubium est quin adfirmationem possibilis sequatur necessarii negatio, negationem vero possibilis necessarium non sequatur, sed potius contrarietas necessarii. nam cum possibile esse sequatur contradictio necessitatis, quod est non necesse est, contradictionem
- 10 possibilis quae dicit non possibile esse non sequitur necessitas ipsa, sed potius contraria ea scilicet quae proponit necesse esse non esse. sensus ergo huiusmodi est, talis vero est ordo sermonum: necessarium vero, inquit, quemadmodum id est quas habeat
- 15 consequentias, considerandum est. primo quidem definit dicens: manifestum est quoniam non eodem modo, quo loco subaudiendum est: quemadmodum in his quae sunt possibles et impossibles, sed contrariae sequuntur, contradictoriae vero extra sunt et non sequuntur. namque contradictionem
- 20 possibilis necessarii non contradictio, sed (ut supra docuimus) contrarietas sequebatur. non enim contradictio contradictioni in hac necessarii consequentia
- p. 443 consentiebat. sequebatur | namque possibilitatem illud
- 25 quod est non necessarium, non possibile autem seque-

1 possibile esse (bis) b in medio Contradictio add. T
 3 contradictoriae b contrarietas E²: contrariae ceteri 3 et
 4 om. S¹ 1—4 dextra et sinistra Consequentes add. T
 9 quae b alt. est] esse E² 13 ordo est FE 14 quemad-
 modum sit S²E² 15 quid SG (corr. S²) quod G²TE, que E²
 18 in om. SFE 21 necessarii G²T: contrarii ceteri (con-
 trario S) del. S²E² 23 necessaria T 25 pr. non om. T¹

batur ea propositio quae diceret necesse esse non esse, non autem necesse esse. sed rursus necesse esse non esse et non necesse esse non sunt contradictiones, sed non necesse esse quidem negatio necessarii est, illa vero quae dicit necesse esse non esse contraria neces- 5 sarii. contra se autem non sunt contradictoriae. pos- sunt enim in uno eodemque simul inveniri. quod per hoc ait quod dixit: contingit enim veras esse in eodem utrasque. nam quod est necessarium non esse, non est necessarium esse, ut quoniam ne- 10 cesse est hominem quadrupedem non esse, non necesse est esse hominem quadrupedem. nam si hoc falsum est, necesse erit hominem esse quadrupedem, cum necesse sit non esse. quocirca manifestum est, quoniam simul aliquando inveniri possunt non necesse esse et 15 rursus necesse esse non esse propositiones. quae cum ita sint, contradictiones non sunt. causam vero reddens cur, cum secundum possibilis <et impossibilis> compa- rationem ad contradictiones sit reddita consequentia, non eodem modo in necessariis potuerit evenire, sic dicit: 20

Causa autem cur non consequatur similiter ceteris, quoniam contrarie impossibile neces- sario redditur idem valens. nam si impossi- bile est esse, necesse est hoc, non esse, sed non esse; si vero impossibile non esse, hoc 25 necessarium est esse. quare si illa similiter

1 dicit b 2 non autem non *codices* (corr. S²E²) 5 *pr.*
 esse om. S 7 simul om. T¹ 8 contigit E 16 cum] non
 S² 17 ita sint G²T: om. *ceteri* (contrarie sunt E²) non
 add. G²E²: om. *codices* 18 circum E (corr. E²) et in-
 possibilis *ego* add.: om. *codices* 18. 19 comparationem] contra-
 dictionem S 19 contradictionis F 20 notuerit F 21 autem
 ΣX: autem est X² et *ceteri* sequatur ΣX, consequantur E²
 24 non necesse X haec ΣX (corr. X²) non ΣX: non
 quidem *ceteri* (cf. *infra*) sed *ego*: sed potius *codices* (cf. *in-*
fra) sed non esse om. ΣX 25 sin E² impossibile est T

possibile et non, haec e contrario: nam idem significat necessarium et impossibile, sed (quemadmodum dictum est) contrarie.

Causa est, inquit, cur consequentia in necessariis
 5 ita reddatur, quod necessarium semper impossibili contraria ratione consentit. nam quod impossibile est esse hoc necesse est non esse, et rursus quod necesse est esse hoc impossibile est non esse. fit igitur contrarietas quaedam. nam cum impossibilitas esse habet, necessitas non esse, et cum necessitas esse, impossibilitas
 10 non esse. ergo idem valet impossibilitas et necessitas non esse, sed si necessitas secundum esse, impossibilitas secundum non esse, et si impossibilitas secundum esse, secundum non esse necessitas.
 15 quare idcirco evenit ista contrario modo consensio. nam ubi est impossibile esse, ibi est necesse non esse, sed impossibile esse et non possibile esse consentiunt: igitur non possibile esse et necesse non esse consentiunt. nulli ergo dubium est idcirco necesse esse non
 20 esse sequi possibilis negationem, quoniam impossibilitas quae sequitur possibilis negationem consentit ei quae dicit necesse non esse. hoc autem ideo quia impossibilitas et necessitas idem valent (ut dixi) si contrarie proponantur. quare quod dicitur hoc modo est:
 25 causa autem est, inquit, cur non consequatur similiter ceteris, id est quae secundum possibile et impossibile factae sunt, quoniam contrarie impossibile necessario redditur idem valens, id est con-

1 possibili? (= τῷ δυνατῷ) haec om. S¹E¹ e om.
 SFE¹ΣΧ 2 possibile codices (corr. S²Σ²) sed om. T¹, et
 ΣΧ, sed et F 3 contrariae codices (corr. T²E²) conversim b
 9 esse] sese FE (corr. E²) 9. 10 necesse T 12 si om.
 F¹T 15 consentio SF, consequentia S² 16 ibi eras. in S
 18 non necesse non SFE (corr. S²E²) 23. 24 contrariae codi-
 ces (corr. E²) 24 quere T (corr. T¹) 25 quur S conse-
 quantur SFE 27 facta FT 28 necessariae SFE (corr. S²)

trario modo reddita et pronuntiata impossibilitas necessitati idem valet. nam si impossibile est esse, necesse est hoc, non esse, sed necesse non esse hoc est quod impossibile est esse. nullus ergo dixerit quoniam esse necesse est, sed potius quoniam necesse est non esse, tamquam si ita dixisset: nam si impossibile est esse, necesse est hoc non esse, sed non putandum est quoniam impossibile est esse hoc est quod necesse est esse. quod si rursus impossibile est non esse, hoc necesse est esse. conversim igitur et contrarie impossibilitas necessitati redditur idem valens [id est contrario modo reddita et pronuntiata impossibilitatis necessitati]. quod si impossibilitas ad possibile simili contradictione et contradictionum conversione consequentiam reddit, idem autem valet impossibilitas et necessitas contrarie praedicata, nulli dubium est quin recte hic contraria et non opposita fuerit consequentia. an certe ita exponendum est: quoniam in consequentia impossibilis et non impossibilis ad eas quae proponebant possibile et non possibile eam quae est non possibile ea quae dicit aliquid esse impossibile sequebatur, contrarie vero impossibile idem valet quod necessarium, manifestum est quoniam, si similiter se habet, id est eo modo quo dictum est, impossibile ad consequentiam possibilis et non possibilis, | impossibile vero ei quod est non possibile consentaneum sit, id quod e contrario idem valet, id est necessarium non esse, id sequi eam propositionem quam etiam impossi-

3 necesse est T 7 *alt.* non *om.* T¹ 10 et *om.* T¹
 12. 13 id est — necessitati *uncis inclusi* (*cf. supra v. 1. 2*)
 13 necessitati idem valet E² ad non T 15 aut F valet
om. T¹ 17 hinc S, *om.* T 18 ita *om.* T¹ 21 non *om.*
 T¹ possibilis S (*corr.* S²) 23 est *om.* F 24 impossibile
 et non impossibile G²T 25 sequentiam S (*corr.* S²) 26 sit]
 est? (*an* 24 habeat?) 27 id est *om.* S¹FEG¹ necessario
 SFEG (*corr.* G²) 28 sequitur? eam sequi G etiam].
 eam S (*corr.* S²)

bilitas sequebatur. est autem contrarie idem valens
 impossibilitati ea quae est necessarium non esse sequi-
 turque impossibilitas eam propositionem quae est non
 possibile esse: et necessarium non esse igitur sequitur
 5 eam quae est non possibile esse, ut sit sensus hic:
 quoniam impossibile necessario idem potest e contra-
 rio, similiter vero sese habet, id est eo modo quo
 dictum est, impossibilis consequentia ad eas quae sunt
 possibile et non possibile * * *

10 An certe impossibile sic poni necessarii
 contradictiones? nam quod est necessarium
 esse, possibile est esse, nam si non, negatio
 consequetur; necesse enim aut dicere aut ne-
 gare. quare si non possibile est esse, impossi-
 15 bile est esse: impossibile igitur est esse quod
 necesse est esse, quod est inconueniens. at vero
 illud quod est possibile esse non impossibile
 esse sequitur, hoc vero illud quod est non ne-
 cessarium esse. quare contingit quod est ne-
 20 cessarium esse non necessarium esse, quod est
 inconueniens. at vero neque necessarium esse
 sequitur possibile esse neque necessarium non
 esse; illi enim utraque contingit accidere, ho-
 rum autem utrumlibet verum fuerit, non erunt
 25 illa vera. simul enim possibile esse et non
 esse; sin vero necesse esse vel non esse, non

2 necessario SFEG (corr. G²) 3 que] quae F non om. F
 4 et om. b necessario SFEG (corr. G²) 7 eodem F
 8 quae sunt] quasi codices (corr. S²T²E²G²) 9 post possibile
 lacunae signum posui 8 consequentia — 10 impossibile in ras.
 in T 10 aut ΣX inp. est codices (esse X) cf. vol. I p. 191, 19
 necessariae ΣX (corr. Σ²) 13 consequitur codices (corr. ed
 princ.) enim ego: est enim X, enim est ceteri 14 si om. Σ¹
 14. 15 inp. est esse om. Σ 15 impossibile om. X¹ est esse
 om. X¹ 18 est om. T¹ non om. X¹ 20 alt. esse om. ΣX¹
 23 accedere FE (corr. E²) 24 fuerint SFE (corr. S²E²)
 25 esse ΣX: est esse ceteri (est del. E²) 26 nec. est esse
 codices (cf. vol. I p. 23, 5)

erit possibile utrumque. relinquitur ergo non
 necessarium non esse sequi possibile esse. hoc
 enim verum est et de necesse esse. haec enim
 fit contradictio eius quae sequitur non possi-
 bile esse; illud enim sequitur impossibile esse 5
 et necesse non esse, cuius negatio non necesse
 non esse. sequuntur igitur et hae contradictio-
 nes secundum praedictum modum et nihil in-
 possibile contingit sic positis.

Superius quidem propositionum facta conversio est 10
 ita, ut possibilem propositionem necessarii negatio se-
 queretur. atque his ita positis non evenit, ut contra-
 dictio contradictionem sequeretur nec ut converso modo
 sequeretur, quod in illis scilicet eveniebat in quibus
 possibilem et impossibilem sequentia considerabatur, 15
 quoniam contradictio necessarii, quod est scilicet non
 necessarium esse, sequebatur possibilem propositionem,
 possibilis vero contradictionem non consecuta est ne-
 cessitas, sed contrarium necessitatis. hoc permutare
 volens intendit ita constituere consequentias, ut simili 20
 modo contradictio quidem contradictioni consentiat, sed
 conversim. hoc autem hac ratione disponit. dicit enim:
 erravi fortasse quod necessarii et possibilis consequen-
 tiam ex possibili incohavi et non ex necessario, ut
 eius hoc consensionem metiretur. posuit enim prae- 25

2 sequi] ei quod FΣ \mathfrak{X} (ei quod est \mathfrak{X}^2) esse] est enim
 \mathfrak{X} , est esse Σ \mathfrak{X}^2 3 non esse FΣ \mathfrak{X}^2 (non *del.* Σ 2) esse
om. T 4 non Σ \mathfrak{X} : id quod est non *ceteri* 5 sequitur *ego*:
 sequitur hoc quod est Σ \mathfrak{X} , sequitur id quod est *ceteri* (sequi-
 tur *om.* T) possibile Σ (*corr.* Σ 2) non possibile SFTE 2
 (*corr.* S 2) 6 et *del.* E 2 necesse b: necesse esse *codices*
 negatio Σ \mathfrak{X} : negatio est *ceteri* necesse b: necesse esse *codi-*
ces 7 haec Σ \mathfrak{X} 10 consensio? 12 ut *om.* T 1 13 neq; T
 15 consequ. b 16 neces T (*sarii add.* T 2) 18 non] nunc
 SF (*corr.* S 2) 20 ita *om.* T 1 et T 22 disposuit T
 24 *alt.* ex *om.* T 25 consensionem *ego*: consensione *codices*
 (consentione F, consequentia S 2) mentiretur T 2

cedens possibile esse eique sicut consentiens non necessarium esse. et haec quidem superius. nunc autem convertit et dicit: an fortasse, inquit, errore lapsi ita has consequentias constituimus, ut primo poneremus
 5 possibile esse, huic autem adiungeremus velut consequens necessarii negationem quae diceret non necesse esse? ac potius illud verum est, ut posito prius necessario necessitati possibilitas consentiens subsequatur? videtur enim omnem necessariam propositionem
 10 possibilitas subsequi. quod si quis neget, illi confitendum est, quoniam negatio possibilis sequitur necessitatem. in omnibus enim aut adfirmatio aut negatio est. ergo si necessariam propositionem non sequitur possibilitas, possibilitatis negatio consequitur. [ut ita
 15 dicatur] ergo recta consequentia ita dicit: quod necesse est esse non possibile est esse. sed dudum dictum est, quod ei propositioni quae proponeret non possibile esse impossibilitas consentiret. sed non possibile esse consequitur necessitatem, et impossibilitas igitur consequitur necessitatem. | erit itaque recta propositionum con-
 21 sequentia: si necesse est esse, impossibile est esse. sed hoc fieri non potest. si igitur impossibilitas non sequitur necessitatem, sequitur autem propositio quae aliquid non posse esse denuntiat impossibilem propositionem,
 25 necessariae propositioni possibilitatis negatio quae est non possibile esse non consentit. quod si haec necessariae enuntiationi non consentit, consentiet adfirmatio. necessitatem igitur possibilitas consequi-

1 sicut G²T: sit FE, fuit SE² 7 an E² 8 necessitatis E (corr. E²) 12 enim om. SFT¹E¹ 14. 15 ut ita dicatur *uncis inclusi* (cf. p. 416, 23) 16 *alt.* esse om. T
 17 poneret FE 18 consentiret T: constaret *ceteri* non om. T¹ 19 necessitati FT et om. T 19. 20 consequetur b 20 necessitati *codices* (corr. E²) 21 necessaria T
 23 sequitur autem] non sequitur S² 23—24 propositionem — impossibilis propositio? 24. 25 impossibilis igitur propositio S² 25 propositionis SFE (corr. E²) propositioni et S²

tur. erit ergo recta propositionum consequentia hoc modo: si necesse est esse, possibile est esse. sed rursus alia nobis ex his impedimenta nascuntur. nam si quis dicat necessitati propositionem possibilem consentire, quoniam possibilitati ea propositio quae dicit non impossibile esse et rursus ea quae enuntiat non necesse esse consentit, quod superior ordo praedocuit, erit ut necessariae propositioni consentiat ea quae dicit non necesse esse. erit igitur recta consequentia: si necesse est esse, non necesse est esse. sed hoc rursus est impossibile. quod si ita est, aliquid in possibilis consequentiis propositionum permutandum est, ut possit ipsa sibi ratio consentire. aut igitur illud primo inconvenienter dictum est, quod necessarii negatio adfirmationem possibilem sequeretur, ut ea quae est non necesse esse sequatur eam quae dicit possibile esse, vel certe illud non recte sensimus ad possibilem propositionem necessarium consentire. quod quia per absurdum est (nullus enim dixerit necessitati possibilitatem esse contrariam: evenit enim quod necesse est hoc fieri non posse) rectaque est haec consequentia: si necesse est, possibile est, fit ut potius necessarii negatio propositionem possibilem non sequatur. sed cum haec dicuntur, illud intellegi placet, quod necessitatem possibilitas sequatur, ut id quod necesse est, hoc dicatur esse possibile, illud autem quod per se possibile est non modis omnibus sit necesse. nam si necesse est, fieri non potest ut non sit, quod vero possibile est, et non esse potest. igitur quod possi-

7 perdocuit F 8 necessarii *codices* (corr. E²) 10 *pr.* est
om. F 11. 12 aliquid impossibile, consequentiae — permutan-
 dae sunt S² 13 oratio T 15 non *om.* S¹E¹ 16 ea FE
 (corr. E²) 17 ad *del.* E² 18 ad necessarium E² (ad ne-
 cessariam b) 19 necessitatem E (corr. E²) 21 est *om.* T¹
 22 necessarii] necessarium G²T¹ (non necessarium?) 23
 negatio *add.* S²: *om. codices* (contradictio E²) 25 possibili-
 tatem E (corr. E²). 29 est *om.* F et] et esse et T

bile est non est necesse. dico autem, quia neque ea
 propositio sequitur possibilitatem, quae necessitati om-
 nino contraria est. est namque necessariae propositioni
 contraria ea quae dicit necesse est non esse. hanc possi-
 5 bilitati consentire nullus inpellet. nam quod necesse
 est non esse, illud non potest esse, quod autem possi-
 bile est, et esse et non esse potest. necessitas ergo
 propositionis quae secundum esse praedicatur idcirco
 non sequitur possibilitatem, quoniam possibilitas qui-
 10 dem et non esse potest, necessitas vero quae secun-
 dum esse est non esse non potest. rursus necessitas
 quae secundum non esse praedicatur a possibilitate
 differt eamque non sequitur, quod necessitas ea quae
 secundum non esse dicitur non potest esse, possibile
 15 vero et esse et non esse potest. quid igitur ut neque
 opposita negatio necessarii possibilitatem sequatur,
 quae non necesse esse proponit, neque ipsa necessitas
 adfirmandi quae dicit necesse esse neque huic contra-
 ria quae dicit necesse esse non esse? sed in his quattuor
 20 videbuntur. est enim necessaria adfirmatio quae dicit
 necesse esse, huic opposita est ea quae praedicatur
 non necesse esse, rursus contraria necessitati adfirmatio
 est quae dicit necesse est non esse, huic opponitur ea
 quae proponit non necesse est non esse, quod sub-
 25 iecta docet subscriptio:

Necesse est esse Non necesse est esse
 Necesse est non esse Non necesse est non esse.

Si igitur neque ea quae dicit necesse est esse ne-
 que huic opposita quae proponit non necesse est esse
 30 nec necessitati contraria, cuius sententia est quoniam

3 namque] autem T 5 implet S (*corr.* S²) 15 igitur
 dicendum est S² 22 adfirmatio *om.* T¹ 23 *alt.* est] esse T
 (*corr.* T²) 25 suscriptio ST, descriptio b 26 *in medio*
add.: Oppositae T (*item* 27) 26 et 27 *sinistra add.*: Contra-
 riae T 30 huius S (*corr.* S²)

necesse est non esse, possibilitati consentit, restat ut ei consentiat quarta quae dicit non necesse est non esse, quae scilicet quarta aliquatenus etiam ipsi necessitati consentit, necessitas vero possibilitati minime. omne enim quod necesse est esse et possibile est esse 5 et ut non sit non est necesse. idcirco autem haec propositio quae dicit non necesse est non esse necessitati consentit, quia necessitati quidem contraria est ea quae dicit necesse est non esse, haec vero opposita est huic propositioni quae dicit necesse est non esse, 10 ea scilicet quae proponit non necesse est non esse: quare consentiet ei propositio quae contraria | est sibi- p.446 met oppositae adfirmationi. quod si quis attentius inspicit et ad supra scriptum omnino revertitur, facile cognoscit. si igitur possibile est (ut dictum est) se- 15 quitur ea propositio quae dicit non necesse est non esse, negationem possibilis sequitur huic opposita quae dicit necesse est non esse eritque huiusmodi consequentia: si possibile est, non necesse est non esse, rursus si non possibile est, necesse est non esse. reversa 20 est igitur illa consequentia quae contradictorie quidem fiebat, sed conversim, sicut supra de possibilibus <et impossibilibus> dictum est. hic namque adfirmationem possibilem negatio sequitur quae necessarium quidem destruit, sed id quod ad non esse ponitur, ea scilicet 25 quae dicit non necesse est non esse, rursus negationem possibilis adfirmatio sequitur necessaria quae secundum non esse ponitur. est igitur hic quoque eadem conversio, ut contradictio quidem contradictionem sequatur, sed conversim, ut adfirmatio negationi, negatio 30 vero adfirmationi conveniat. melius vero hoc si sub

1 non om. F¹ 2 alt. non om. T 6 et om. T est] esse E (corr. E²) 7 alt. non om. T¹ 15 esse T ut om. S¹
 16 pr. non — 18 dicit om. T¹ 19 possibile est esse T (item 20)
 20 pr. non om. E¹ 22. 23 et impossibilibus ego add.: om. codices (de impossibilibus b) 24 non sequitur S² 25 quod om. T

oculos caderet liquere credidimus atque ideo apertissime sententiam rei subiectae dispositionis nos ordo commoneat.

Adfirmatio possibilis	Negatio possibilis opposita
5 Secundum esse	Secundum esse
Possibile esse	Non possibile esse
Negatio necessaria	Adfirmatio necessaria
Secundum non esse	Secundum non esse
Non necesse est non esse	Necesse est non esse.

- 10 Omnis quidem sententia est talis, ordo autem sermonum huiusmodi est: postquam dixit de possibilium et impossibilium consequentia, quod contradictiones quidem contradictionibus convenirent, sed conversim, id est quod adfirmatio negationi, negatio vero consentiret
- 15 adfirmationi, haec eadem, inquit, consequentia quemadmodum in necessariis evenit, videndum est. speculatus igitur et de necessariis idem non repperit. nam cum dixisset necessarii negationem consentire possibilitati, adfirmatio necessaria negationi possibilitatis
- 20 non consentit. eiusdem rei reddens causas illud arguit, quod impossibilitas necessitati idem valeret contrarie reddita. quam rem emendare volens ita dixit: an certe, inquit, impossibile est sic poni necessarii contradictiones? ut negationem scilicet necessarii possi-
- 25 bilitati consentire diceremus. addit autem dubitationem

1 caderet *ego*: cadere S, cadet S²FE, cadat T 1. 2 apertissimae E, opertissime T (*corr.* T²) 4 opposita *om.* T
6 est esse (*bis*) b *in medio add.*: oppositae T (*item* 9) 4—9
dextra et sinistra add.: Consentientes T 10 talis est S² et
ceteri 14 negatio *om.* S¹ 15. 16 quae admodum FE
16 evenit G²T: inuenit S (*sed in in ras.*), F, inuenitur S²E,
eveniat b 19 negationis F 20 causam? arguet SFE (*corr.* E²)
21 possibilitas SFE (*corr.* S²E²) valere *codices* (*corr.* b)
contrariae *codices* (*corr.* T²E²) 22 reddita b: reddita est
codices 23 necessariae SF (*corr.* S²) contrariae E

quandam, quae ita sese habet. nam quod est, inquit, necessarium esse, illud sine dubio possibile est esse. nam si non, id est si quod necessarium est possibile non est, negatio possibilitatis consequitur. necesse est enim in omnibus rebus aut 5 dicere id est adfirmare aut certe negare. in omnibus namque rebus aut adfirmatio vera est aut negatio. quare si non possibile est esse, id est si hoc est non possibile esse [quod impossibile est, fiet id] quod necessarium est esse, sequitur autem pro- 10 positionem quae dicit non possibile est esse illa quae proponit impossibile est esse, fit aliquid impossibile ut dicatur: impossibile igitur est esse id quod necesse est esse. sed hoc inconueniens est. ergo hic docuit, quod necessitatem possibilitas sequeretur. 15 nunc autem aliud addit: quoniam supra dixit possibili propositioni necessariae adfirmationis negationem consentire, nunc de eadem re dubitationem dicens: at vero illud quod est possibile esse non impossibile esse sequitur. nam quod possibile est, hoc 20 non est impossibile, sed quod non est impossibile esse non necesse est esse. ergo si non impossibile esse sequitur possibilitatem, non impossibilitatem autem sequitur id quod dicitur non necessarium esse sequiturque possibilem propositionem id quod dicimus non neces- 25

3 *pr. est om.* T¹ 4 *alt. est] esse* T 4. 5 *consequetur?*
 5 *est om.* b 6 *dicere om.* T (*add. T*¹) 8 *pr. si om.* S¹
 9 *est (post hoc) om.* G¹ 9. 10 *quod — id uncis inclusi*
 9 *impossibile est esse* G²T 10 *quod est* G (*est del. G*²)
 esse] *impossibile esse* S² 11 *est om.* F¹ 12 *et fit* E²
 15 *hinc?* 16 *illud* T 18 *parat dicens* S³, *facit dicens* T,
profert dicens b 19 *est possibile ego: impossibile* S, *impos-*
sibile est S²F E, *possibile est* T E² 19. 20 *impossibile E*²: *est*
possibile S F E, *est impossibile* T, *possibile* S² 20 *quitur*
 S (*se add. S*²) *est om.* S F E¹ 21 *quod om.* T¹
 22 *non om.* T¹ *non om.* T *impossibile b: possibile co-*
dices esse] est F, *est esse* S²T E 23 *possibilitatem b: in-*
possibilitatem S F E, *non impossibilitatem* T

sarium esse, nulli dubium est quin, si necessitatem
 possibilitas sequitur, sequatur adfirmationem necessa-
 riam negatio necessariae. quare contingit quod est
 5 necessarium esse id ipsum non necessarium esse.
 quod est inconueniens. constat ergo quoniam ad-
 firmationem possibilem non sequitur opposita negatio
 necessariae adfirmationi, idcirco quod illud removen-
 dum est: aut, quod supra diximus, ne sequatur possi-
 bilem adfirmationem negatio necessariae, aut ne ne-
 10 cessitatem possibilitas sequatur. quod quia fieri nullo
 modo potest, illud est removendum, ne possibilitatem
 necessitati opposita negatio subsequatur. igitur ea quae
 dicit non necesse est esse non sequitur possibilitatem.
 et quia haec omnia in medio tacuerat, supra dictis
 15 addit: at vero neque necessarium esse sequitur
 possibile esse, hoc scilicet sententiae includens pos-
 sibilitati non consentire necessarium, nec hoc solum,
 p. 447 sed neque illud quod dicimus necessarium | non
 esse. hoc ut tractatum sit ipse planius monstrat. illi
 20 enim id est possibili utraque contingit accidere
 et esse scilicet et non esse, horum autem, id est
 necessarii secundum esse et necessarii secundum non
 esse, utrumlibet verum fuerit, non erunt illa
 vera. hoc ipse exponit. de possibili enim utroque ita
 25 dicit: simul enim possibile est et esse et non
 esse (hoc est ergo quod ait: illi enim utraque con-
 tingit accidere); sin vero, inquit, necesse est esse

3 necessariae] necessaria T, necessarii b 7 affirmatio-
 nis T 8 aut quod *ego*: quod ut *codices* (quod *del.* S²E²)
 ne si G²T 9 necessarie G, necessaria G²T aut *ego*: ut
codices ne *om.* S¹FG¹, *del.* E² 10 sequitur E² 11 possi-
 bilitatis SFET² (*corr.* S²E²) 12 necessitati E²: ne necessi-
 tatem E, necessitatem SFT², necessitatis S²T 14 tacuerit
codices (*corr.* E²) 15 esse T: *om. ceteri* 16 esse *om.* S¹
 haec hoc S (*haec del.* S²) 18 necessaria SFE (*corr.* S²E²)
 20 id est *om.* E¹ accedere FE (*corr.* E²) 24 possibile S
 utraque S², utrumque? ita *om.* F 25 *pr.* et *om.* T¹
 26. 27 contigit S (*corr.* S²) 27 accedere SFE (*corr.* S²E²)

vel non esse, id est si non potest non esse et non poterit esse, non erit possibile utrumque, ut si esse necesse est, non poterit non esse vel si non esse necesse est, non poterit esse. tres igitur propositiones non necesse esse, necesse esse, necesse esse non esse possibilitatem non sequuntur. relinquitur ergo id est ut quarta propositio, quae opponitur necessario <quod> secundum non esse adfirmatur, possibilitatem sequatur, id est non necessarium non esse sequi possibile esse. sed quia possibile consentit necessario, haec quoque necessario consentit. namque hoc est quod dixit: hoc enim verum est et de necesse esse. nam quod necesse est, non necesse est ut non sit. haec igitur propositio quae dicit non necesse est non esse contradictio est eius adfirmationis quae sequitur negationem possibilitatis eam scilicet quae dicit non possibile esse. nam cum adfirmationem eam quae est scilicet possibile esse sequatur necessarii secundum non esse negatio ea quae proponit non necesse est non esse, negationem possibilis eam scilicet quae proponit non possibile est esse sequitur adfirmatio necessaria secundum non esse quae dicit necesse est non esse, quam eandem quae proponit non possibile esse, quae est scilicet negatio possibilitatis, impossibilis adfirmatio sequitur quae proponit impossibile esse. hoc est ergo quod ait: haec enim fit contradictio eius quae sequitur id quod est non possibile esse. nam cum possibilem adfirmationem sequatur necessariae secun-

1 vel] et TE et E²: et si T, *om. ceteri*, vel? 3 *alt.*
 non *om.* S¹FE¹ 6 non *om.* T¹ sequitur E (*corr.* E²)
 7 id est *delendum?* ut *om.* T necessariae T 8 quod
ego add.: *om. codices* adfirmatur SFE (*del.* E²): oppositioni
 T, affirmationi T², adfirmationis S² 9 necessario SFE (*corr.*
 E²) 11 consentit necessario E 13 *pr.* est] est esse T
 19 negationem F 21 est *om.* E¹ 23 eadem SFE (*corr.*
 S²E²) 27 est *om.* E¹ 28 necessaria T

dum non esse negatio quae dicit non necesse est non esse, haec necessaria secundum non esse negatio contradictio est eius quae sequitur negationem possibilitatis. illud enim, id est negationem possibilitatis, sequitur id quod est impossibile. nam cum negatio possibilitatis sit quae dicit non possibile esse, hanc sequitur ea quae dicit impossibile est esse, cui consentit ea quae dicit necesse esse non esse. sequitur igitur possibilis propositionis negationem ea quae dicit necesse esse non esse, cuius est contradictio ea quae dicit non necesse esse non esse. fit ergo hic quoque ut contradictio contradictionem sequatur, sed conversim. quod ait per hoc cum dixit: sequuntur igitur et hae contradictiones secundum praedictum modum eum scilicet, ut adfirmatio negationem, negatio vero sequatur adfirmationem, et nihil quidem erit vel inconueniens vel impossibile ita positis consequentiis, ut adfirmationem quidem possibilem negatio necessarii secundum non esse sequatur, negationi vero possibilis adfirmatio necessaria secundum non esse consentiat. quibus explicitis alias rursus adicit dubitationes.

Supra namque consequentias ita disposuit, ut praecedens necessarium possibilitas sequeretur, nunc de eodem ipso ambigit. sive enim quis ponat consentire necessario possibile, sive quis neget, utrumque videtur incongruum, quoniam si quis neget possibilitatem

1 est om. F 2 necessariae? 8 non esse om. S¹ 8. 9
impossibilis SFE (corr. S²E²) 9 non necesse SFEG (non del.
S²E²G²) 10 esse non esse om. S¹FEG (est non esse G²T,
non esse E²) est om. GT est ea G² 11 hic G²T: id
ceteri 19 esse om. T¹ 21 dicit S (corr. S²) dubitatio-
nem S (corr. S²) post dubitationes Arist. *textum usque ad*
hoc autem falsum est in marg. add. E² et in textu B (sed hic
tantum prima et postrema verba, quae vocula usque iunguntur)
22 namque om. B 24 quis ponat T: disponat ceteri
25 si S (ue add. S²) quis om. T¹ 26 quoniam S²: quae
nam SFE, namque TE² possibilem S (corr. S²)

necessitati congruere, is dicit quoniam possibilitatis negatio necessariae propositioni conveniet. si quis enim abnuat propositioni quae dicit aliquid necesse esse consentire eam quae proponit possibile esse, is illud abnuere non potest, quia negatio possibilitatis necessitati 5 consentiat, eritque integra consequentia: si necesse est esse, non possibile est | esse, quandoquidem illa falsa p. 448 est consequentia quae dicit: si necesse est esse, possibile est esse. quod si hoc fieri non potest, ut possibilitatis negatio necessariae consentiat adfirmationi, 10 illud verum est adfirmationem possibilem necessariae convenire. sed in hoc quoque maior inerit difficultas. omne namque quod possibile est esse, possibile est et non esse. sed si possibilitas necessitatem sequitur, erit id quod necesse est ut possit esse et possit non esse se- 15 cundum naturam scilicet possibilitatis, quae ipsi convenit necessitati. sed hoc impossibile est: non igitur possibilitas sequitur necessitatem. quod si possibilitas necessitatem non sequitur, negatio possibilitatis sequitur, ea scilicet quae est non possibile esse, evenient- 20 que ea rursus incommoda, quae dudum cum eum locum tractarem expressimus. quod si quis possibilitatis non velit esse negationem eam quae dicit non possibile esse, sed potius eam quae dicit possibile esse non esse, quamquam ille non recto ordine adfirmationem negationi 25 adcommodet dictumque supra sit, quotiens cum modo propositiones dicuntur ad modos ipsos potius negationem poni oportere quam ad verba, dandae tamen manus sunt, ut cum eo quoque concessio, quod ad de-

1 id b 3 annuat *codices* (corr. S²) 4 non possibile E²
 is] et si E² 4. 5 annuere *codices* (corr. S²) 6 erit E²
 7 non *del.* E² 8. 9 non possibile E² 10 necessaria F ad-
 firmationi] negationi S (corr. S²) 11 illud ad F 15 est]
 est esse T 17 sed si E (si *del.* E²) 20. 21 euenienter T
 (corr. T²) 24 *pr.* esse om. F 25 affirmationi negationem b
 26 quotienscumq; modo F

fensionem utile aliquibus videri possit, argumentationis falsam sententiam fregerimus, penitus atque altius sit veritas constituta. sit ergo haec negatio possibilitatis quam ipsi volunt, id est ea quae dicit possibile esse non esse, sed haec quoque necessitati non convenit. si quis enim dicat quoniam possibile esse necessarium non sequitur, sequitur mox possibilis contradictio necessitatem. quod si quis contradictionem possibilis ponat eam quae dicit possibile esse non esse eaque necessitati consentire putatur, erit secundum eum recta consequentia: si necesse est esse, possibile est non esse, sed hoc fieri non potest. quod enim necesse est esse non potest non esse. si igitur possibilitas non sequitur necessitatem (erit enim quod necesse est contingens, possibile namque et contingens idem valet), negationes possibilitatis, sive ea quae dicit non possibile esse, sive ea cuius sententia est possibile esse non esse, necessitati convenient. sed utrumque impossibile est. quod si haec non sequuntur, sequitur ea quae est earum affirmatio, id est possibilitas. sed hoc quoque fieri non potest, ut saepius supra monstravi. haec ergo huiusmodi quaestio in sequenti ordine ab ipso resolvitur. nunc quoniam quaestionis supra dictae talis sensus est, verba ipsa sermonumque ordo videatur. ait namque ita:

Dubitabit autem, inquit, aliquis, si illud quod est necessarium esse possibile esse sequitur,

2 fregeremus FE (corr. E²) 4 esse om. S (sed non esse (v. 5) in ras.) 7 alt. sequitur] sed T 9 possibile esse non esse eaque S²: possibile esse non eam quae SFE, possibile non esse eamque TE² (possibile esse non esse quae?) 10 putat TE² cum S (corr. S²) recta om. T¹ 15 possibile om. S¹ 15. 16 negatio T 17 sentia E (corr. E²) cuius sententia est] quae dicit T 20 possibilitas T: possibilitatis ceteri 23 nunc autem b 25 post ita Aristotelis textus inserendus videtur 26 dubitavit SFEΣΧ (corr. E²) 27 alt. esse om. ΣΧ

id est si necessitati possibilitas consentit. nam si non sequitur, id est si neget aliquis ut possibilitas necessitatem sequatur, contradictio consequitur, possibilitatis scilicet contradictio. nam quod possibilitas non sequitur, contradictio possibilitatis sequitur, ea 5 scilicet quae dicit non possibile esse. et praetermisit quod ex his esset impossibile. hoc autem est ut, si necessitatem possibilitas non sequatur et contradictio possibilitatis consentiat, sit recta consequentia: si necessarium est esse, non possibile est esse, quod est 10 inconueniens. et si quis non hanc dicat esse contradictionem, id est si quis neget possibilitatis contradictionem esse quae dicit non possibile esse, illud certe ei necesse est dicere quod possibilitatis contradictio ea sit quae dicit possibile esse non esse. sed 15 utraeque falsae sunt de necesse esse. nam quod necesse est, fieri non potest ut non possibile sit, et rursus quod necesse est, fieri non potest ut possibile sit non esse. rursus idem videtur esse possibile incidi et non incidi. possibilitas enim adfirmationi 20 negationique communis est. namque et esse et non esse potest quod possibile esse dicitur. hoc autem falsum est, id est de necessario praedicari. necessarium namque si est, non esse non poterit; si non est, nulla ratione contingit. quod si quis dicat quoniam 25 possibilitas necessitatem sequitur, eadem possibilitas consentit contingenti et erit necesse esse contingere non esse, id est erit contingens id quod ne-

1 consentiat S² 3 sequitur ΣΧ (sequetur?) 15 *pr.* esse
om. ΣΧ 16 de necesse esse *om.* ΣΧ 19 at uero rursus
ΣΧ uidetur rursus idem E (uidetur *post* non incidi E²)
20 et non incidi *om.* T¹ 22 *alt.* esse *om.* F (*add.* F¹)
23 id est *del.* E² 24 non esse E²: nec esse (*vel* necesse) *codi-*
ces ad si non est *in marg. add.*: al. si necesse est non esse
S² (si non esse non potest?) 22—25 hoc — contingit *trans-*
ponenda videntur post p. 446, 7: contingens non esse 26
sequitur *om.* S¹ 27. 28 contingens b

cesse esse praedicatur. nam si quod possibile est potest non esse, quod autem potest non esse contingit ut non sit, non dubium est quin, si necessitatem possibilitas sequitur, sequatur eam quoque et contingentia. sed
 5 contingens possumus dicere in negatione, ut dicatur contingit non esse: est igitur quod necesse est esse
 p. 449 contingens non esse. | hoc autem falsum est. atque hic quidem ordo sermonum est, ut in aliis fere omnibus perplexus atque constrictus: alias enim similitudo
 10 enuntiationum, alias id quod deest implicitam reddit obscuramque sententiam. quod si quis Aristotelis verbis seriem nostrae expositionis adnectat et quod illic propter similitudinem confusum est per expositionis nostrae distinctionem ac separationem disgreget, quod
 15 vero in Aristotelis sermonibus minus est hinc compen-set, sententiae ratio totius elucebit. nunc ergo quoniam proposuit quaestionem, eam continenter exsequitur his verbis:

Manifestum autem quoniam non omne possi-
 20 bile vel esse vel ambulare et opposita valet, sed est in quibus non sit verum, et primum quidem in his quae non secundum rationem possunt, ut ignis calfactibilis et habet vim in-
 25 rationabilem. ergo secundum rationem pote-states ipsae eadem plurimorum etiam contra-
 riorum. inrationabiles vero non omnes, sed quemadmodum dictum est, ignem non est pos-

1 esse] est enim SFE, est esse S² (quod est necesse; necesse esse enim praedicatur E²) 6 contingens T (corr. T¹)
 8 in om. E¹ 10 reddi SFE (corr. S²E²) om. T (obscuram-
 que reddit T²) 11 quod] quos F (corr. F¹) 14. 15 quod uero]
 quidue S² 19 autem S: est autem S² et ceteri, autem est
 ΣΧ 22 quidem om. SFE¹ 23 calefactibilis F, calefactibilis
 TE²ΣΧ 23. 24 rationabilem SFE (corr. S²E²) 24. 25 pote-
 statis E (corr. E²) 25 ipsae om. S²E¹, ipse F haedem F,
 eadem Χ 25. 26 contrariorum sunt codices (cf. vol. I p. 199,
 21) 26 inrationabilis — omnis SFTE (corr. S²E²)

sibile calefacere et non, nec quaecumque alia semper agunt. aliqua vero possunt et secundum inrationabiles potestates simul quaedam opposita. sed hoc quidem idcirco dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum est, 5 nec quaecumque secundum eandem speciem dicuntur.

Cum de possibilis et necessarii consequentia dubitasset cumque si possibilitas necessitati <non consentiret, impossibilitas> consentiret, quod erat incommo- 10 dum, vel si possibilitas rursus necessitatem sequeretur, necessitas ipsa cui possibilitas consentiret in se et esse et non esse susciperet, nunc incongruentem ambiguitatem rationabili argumentatione dissolvit dicens: non vere illud metui, ne possibilitas necessitatem sequens 15 ipsam naturam necessitatis atque rigorem frangeret, ut id quod necesse esset in contingentiam permutetur. neque enim, inquit, omne quod possibile est esse et possibile est non esse. sunt enim plura quae unam tantum vim continent et ad negationem nullo modo 20 sint apta, ut in his possibilitatibus quas inrationabilis actus efficit. nam cum sit possibile ignem calefacere, non est possibile ut non calefaciat. quare haec potestas non potest opposita. si qua enim potestas opposita potest, illa et esse potest et non esse et facere 25 et non facere, quae vero non potest opposita, unam

p. 446, 27 — 447, 1 possibile non est E (*transp.* E¹) non esse possibile E² Σ² 1 nec] uel FE² Σ² 2 alia ² (corr. ²) 3 quaedam simul T, simul *om.* SFE 4 oppositae E (corr. E²) 9. 10 non consentiret, impossibilitas *ego add.: om. codices* 12 in se eadem E² 13 susciperet consequeretur T 15 illum SFE (corr. E²) metuere S² 17 contingentia SFE (corr. E²) permutaretur b 21 sunt E² inrationabiles S (corr. S²) 22 affectus E (corr. E²) 23 calefiat T (corr. T²) 24 potest] est T (corr. T²) 25 et illa et F et non esse *in ras.* S²

rem tantum potest, quae adfirmationem tantum dat,
negationem vero repudiet. si quis ergo ponat possi-
bilitatem necessitati consentire, non idcirco iam ne-
cesse est ipsam necessitatem in contingentiam verti,
5 cui contingenti scilicet possibilitas consentit. non enim,
inquit, omne possibile utrumque potest, id est et posse
esse et posse non esse, atque ideo non omne possibile
contingentiae consentit. docet autem hoc his modis:
in his, inquit, quae non secundum rationem pos-
10 sunt, possibilitas quae esse dicitur non valet opposita,
ut ignem calefacere irrationale est. nulla enim ratio
est cur ignis calefaciat: omnium namque quae natu-
raliter fiunt nulla ratio est. ergo haec quorum potestas
irrationabilis est non possunt opposita, ut ignis non
15 potest calefacere et non calefacere. si enim utrumque
possint, opposita possunt. calefacere enim et non cale-
facere opposita sunt. cum ergo irrationabiles potesta-
tes et opposita agendi non habeant facultatem, illa
quae secundum rationem fiunt ad oppositorum aecum
20 actum poterunt retineri, ut quicquid ex voluntate et rati-
one conceptum est ad utrumque valeat, <ut> medi-
cinam mihi exercere et possibile est et possibile non
est vel rursus ambulare. quod enim quisquis animi
ratione vel adpotentia vult, hoc ex ratione venire di-
25 citur. et in his omnibus illa potestas est quae ad utrum-
que valeat, id est et ad adfirmationem et ad negatio-
nem, ut sit scilicet et non sit. in his autem quae sunt

1 ad affirmationem E²B² dat] accedat E²B² 2 repu-
lit G, repudiat G²TB ergo G²T: om. ceteri, enim E²
6 posse om. T 8 modis his E, his verbis? 9 inquit] autem B
non om. S¹FE¹G¹ 11 irrationabile E² 13 post est add.:
quod naturaliter fit ratio non est T, quod delet et in marginem
reicit T² 16 possunt F 17 oppositae FE (corr. E²)
19 adq; F (q; del. F²) aequum S²E², om. T 21 concoe-
ptum E ut ego add.: om. codices (medicinam namque b)
23 ambulare uel non ambulare E² 24 adpotentia S (corr.
S²) 26 pr. et om. E

inrationabilia, licet in solis evenire possit, ut ea potestas quae dicitur non etiam possit opposita, tamen non omnis inrationabilis potestas opposita non potest, ut aqua et friget et humida est: ergo et frigescere potest facile et humectari, sed eadem permutata in 5 calidam potest frigescendi | non habere vim, cum non p. 450 possit humectandi amittere potestatem, dum aqua sit. quocirca non omnis potestas opposita valet, sed valet quidem opposita potestas ea quae secundum rationabiles motus valuit, illa vero potestas quae opposita 10 non valet in solis inrationabilibus invenitur, licet non in omnibus. sunt enim inrationabiles potestates quae utrumque possint, ut id quod dictum est de aquae frigore. et tota quidem sententiae vis talis est, nunc quis sermonum ordo sit explicetur. manifestum, in- 15 quit, est quoniam non omne possibile vel esse vel ambulare et opposita valet. quod ita dictum esse manifestum est, non ut putaremus quoniam omne quod ambulare potest vel quod esse potest non possit opposita, id est non possit non esse: hoc enim videtur 20 textus ostendere, sed nemo ita intellegat potiusque sic dictum videatur: manifestum est quoniam non omne possibile, ut possibile frequenter solemus usurpare, cum dicimus possibile esse ambulare, opposita valet. neque enim quod omnis potestas adfirmationi negationique con- 25 veniat, sed sunt quaedam quae unum tantum possint, ut supra iam diximus. atque hoc apertius intellegitur, si ita dicamus: manifestum est autem quoniam non

3 *alt.* non om. S¹FTE¹G 4 *prim.* et om. G 5 hu-
mectare? 6 uim non habere E cum S²: ut quod SFEG,
quamquam G²T, ut quod non potest oppositum non possit E²
7 aliqua SFE (*corr.* S²E²) 8 ualet opposita E sed
ualet om. T¹ 10 ualet S² 12 in om. S¹TE, *del.* F²
potestas S (*corr.* S²) 16 quod F 17 et om. SFE 18 esse]
est S (*corr.* S²) 19 non] non esse SFE (*esse del.* E²) non
etiam? 19 et 20 posset? 21 textu T 24 esse vel? et oppo-
sita? 25 quod om. b (*inquit?* est ut?) 25. 26 conuenit b

omne possibile et opposita valet, quoniam scilicet possibile frequenter et de esse et de ambulare praedicamus. hoc ita cogitans facilius quis agnoscit, quid ipsius textus verba denuntient, cum etiam adminiculari quis
 5 debeat obscuris sensibus patientia atque consensu, quod ad sententiam potius dicentis exspectet, etsi se sermonum ratio ita non habeat. hoc ergo ita constituto manifestum esse scilicet non omnes potestates opposita valere, sed esse quasdam in quibus non sit verum
 10 dicere quoniam opposita valent, [et] datur exemplum: in his quidem primum quae inrationabiliter possunt, id est non secundum aliquam rationem, quarum scilicet potestatum reddi ratio non potest, quod ipsarum natura sit, ut quoniam ignis calfactibilis est, ideo
 15 de eo ratio reddi non potest: hoc namque illi naturaliter adest. et haec quidem ignis potestas non valet opposita, scilicet <cum> sit inrationalis, quae vero rationabiles sunt et secundum rationabilem potestatem eadem plurimorum etiam contrariorum sunt.
 20 nam quibus ratio dominatur, ad utraque opposita natura ipsorum apta est, ut eadem potestates sint plurimorum quae sunt contraria, ut si est mihi possibile ambulare, quoniam hoc ex ratione et ex voluntate fit, sit possibile non ambulare et est haec potestas non
 25 unius, sed plurimorum eorumque contrariorum. licet enim adfirmatio et negatio sit quodammodo ambulare et non

4 amminiculari S F E, amminiculum T 5. 6 quod ad] quoad S² 6 spectet E² se om. b 7 constituyente T
 8 est E² omnis potestatis F E (corr. E²) 10 et *uncis inclusi* (datur exemplum: et?) 12 est om. S 14 sit natura E
 ignis om. S¹ F E¹ G¹ calefactibilis T E² 16 et ego: ut *codices* ualeat b 17 scilicet ego: licet *codices* cum ego
add.: om. codices inrationabilis E 18 rationales T (corr. T¹) secundum rationem potestates? 19 haec aedem E
 (corr. E²) 20 dominator E (corr. E²) 21 potestas T (corr. T²) 22 contraria om. S¹ 24 sit] est? haec potestas
 ego: hoc potestatis *codices* 26 quodadmodo E

ambulare, tamen nunc ab Aristotele in contrarii vice
 disponitur. et hoc quidem in omnibus rationabilibus
 potestatibus planum est eas plurimorum esse contra-
 riorum et opposita valere, quae vero secundum ratio-
 nem non sunt, licet sint quaedam quae opposita valeant, 5
 non tamen omnia. nam cum aqua frigendi habeat pote-
 statem, quod est inrationabile, est ei rursus alia pote-
 stas calefaciendi, cum ipsa sit calefacta, sed non in
 omnibus potestatibus inrationabilibus hoc inveniri pot-
 est. ignis enim (ut dictum est) unam calefaciendi tan- 10
 tum videtur habere potestatem. hoc est enim quod
 ait: inrationabiles vero non omnes, id est oppo-
 sita valent, sed quemadmodum dictum est, ignem
 non est possibile calefacere et non, daturque in
 omnibus regula quae non sint possibilea contrariorum, 15
 ea scilicet quae semper unam rem actu continent, ut
 ignis semper calet, sol semper movetur et cetera huius-
 modi, quod per hoc ait quod dixit: nec quaecum-
 que alia semper agunt. aliqua vero possunt quae-
 dam opposita etiam secundum inrationabiles potestates, 20
 ut dictum est de aqua. sed hoc idcirco dictum esse
 testatur, ut cognosceremus nihil evenire contrariorum,
 si quis diceret possibilitatem necessario consentire. cum
 enim non omnis possibilitas contraria valeret, ea sci-
 licet necessitati consentit, quae contraria non valet, 25
 sed unam rem semper agit. hoc est enim quod ait:
 sed hoc quidem idcirco dictum est, quoniam
 non omnis potestas oppositorum est, nec quae-
 cumque secundum eandem speciem dicuntur.

2 ponitur? 5 valent S (corr. S²) 6 aliqua SFE (corr.
 S²E²) frige-faciendi b habeant SFE (corr. S²E²)
 11 est om. E¹ 12 in rationabilibus SFE (corr. E²), in irra-
 tionabilibus S², irrationabilis T omnis codices (corr. S²E²)
 13 valet T 14 possibile est T 20 inrationales F
 22 cognosceremur S (corr. S²) 24 valeat? 26 enim] ei
 SFE (corr. E², del. S²) 27 quoniam om. S¹

quod ait: nec quaecumque secundum eandem speciem dicuntur tale est: non modo, inquit, <non> omne quod dicitur possibile contrariorum esse potest, sed etiam quae sub eadem specie sunt quaedam contraria
 5 non possunt, ut ea quae sunt inrationabilium. nam
 p. 451 cum omnium inrationabilium in eo quod inrationabilia |
 sunt una sit species, tamen ne in his quidem inveniri potest, ut in omnibus eadem sit contrariorum potestas, ut de igne quod supra iam dictum est. nam cum eius
 10 inrationabilis sit potestas, non tamen talis est ut ad contraria transferatur. recte igitur dictum est, quoniam nec quae sub eadem specie sunt poterunt omnia contrariorum esse potentia. nam cum ignis potestas cum aliis omnibus potestatibus inrationabilibus sub ea-
 15 dem sit specie, quod inrationabilis est potestas, tamen non valet opposita. atque hoc quidem quod adtemptare possit totam quaestionem, non tamen validissime dissolvere praedixit: quo vero maxime dirigat dubitationem ambiguitatemque constituat, ipse continuata
 20 oratione adicit dicens:

Quaedam vero potestates aequivocae sunt. possibile enim non simpliciter dicitur, sed hoc quidem quoniam verum est ut in actu, ut possibile est ambulare quoniam ambulat, et om-
 25 nino possibile est esse quoniam iam est actu quod dicitur possibile, illud vero quod forsitan aget, ut possibile est ambulare quoniam ambulabit. et haec quidem in mobilibus solis est potestas, illa vero et in immobilibus. in

2 non om. T alt. non ego add.: om. codices (inquit///// omne S) 3 non potest G²TE² 7 nec T 9 iam supra T
 14. 15 eadem E²: ea codices 15 quae b 16 hoc b: haec codices 16. 17 adtemptare S, sed re in ras. 18 solvere? quod b 25 actu est X 27 agit SFTE (corr. S²E²) ut] quod SFTE 28 ambulavit FE (corr. E²) 29 in om. Σ¹ mobilibus SFE (corr. S²)

utrisque vero verum est dicere non impossibile esse ambulare vel esse, et quod ambulat iam et agit et ambulabile. sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, alterum autem verum est. quare quoniam partem 5 universale sequitur, illud quod ex necessitate est sequitur posse esse, sed non omnino.

Quid haec sententia contineret, quam nunc Aristoteles proposuit, quinto quidem libro diligenter expressimus et nunc eam breviter exsequimur. expositionis 10 enim causa doctrinaeque hunc nobis secundum expositionis sumpsimus laborem, non augendi prolixitate fastidii. talis ergo est tota sententia: possibile quod frequenter in rebus dicimus non simpliciter dicitur atque ideo quoniam possibile a potestate traductum 15 est, ipsa quoque potestas aequivoca est. hoc hinc manifestum est, quod quaedam possibilitates ad hoc dicuntur non quoniam aguntur, sed quoniam ut agantur nihil impedit, ut si de aliquo sano corpore omnibusque aliis quae impedire poterant remotis sedente 20 dicatur possibile esse eum ambulare, non quoniam ambularet, sed quoniam ut ambularet nihil omnino prohibet. quaedam vero potestates ita dicuntur quoniam iam actu sunt atque aguntur, ut si quis de ambulante homine dicat possibile eum esse ambulare. 25 atque ideo illa possibilitas quae non secundum actum aliquem dicitur, sed secundum id quod posset agere dicitur, eo quod agere non prohibetur, a potestate pos-

1 possibile T (*corr.* T²) 2 et *om.* S¹ 3 si Σ (*corr.* Σ²)
impossibile F 5 autem ΣΞ: autem dicere *ceteri* parti TE
(*corr.* E²) 6 ex *om.* FTE¹ 10 exsequamur b 12 sum-
simus S (*corr.* S²) sumimus E 13 est *om.* F est ergo E
sententia tota E 18 non aguntur SFEG (*non del.* S²E²G²)
nunc aguntur? 19 impedit (*impediat?*) S (*corr.* S²) si
quis T 21 dicat T cum S (*corr.* S²) ambulare eum E,
eum *delere vult* E² 22 ambulat b quod S (*corr.* S²)
ambulet b 23 possibilitates b 24 acta F (*item p.* 454, 5)

sibilitas nominatur. haec vero quae iam agit atque in actu est, actus ipse, possibilitas appellatur. duae ergo significationes sunt possibilitatis: una quae eam possibilitatem designat quae est potestate, quae scilicet
5 actu non sit, altera quae eam possibilitatem significet quae iam actu sit. haec autem possibilitas quae iam actu est aut ex potestate ad actum transit aut semper in actu naturaliter fuit, ut cum homo ex eo quod sedet ambulat, potest ambulare atque ideo ex potestate
10 in actum vertit, sol vero cum movetur, numquam ex potestate in actum vertit (neque enim aliquando hunc motum non egit) neque ignis ut nunc caleret, aliquando non caluit. ergo ea rursus possibilitas quae secundum actum aliquem dicitur duas intra se species
5 continet: unam quae talem actum possibilitatis designet, quem non esse non liceat, et haec dicitur necessaria et numquam ex potestate in actum vertit, sed in actu naturaliter mansit; alterum vero quod liceat et non esse, quod scilicet ex potestate in actum
20 migravit, et hoc non necessarium, cum sit actu. et haec talis potestas, quae ex potestate in actum vertit, in solis mobilibus est, hoc est quae moveri possunt, haec autem sunt corporalia. incorporalia enim non moveri quibus rationibus adstruatur paulo post dicemus. illae vero quae semper in actu propria naturae
25 qualitate manserunt, et in mobilibus inveniuntur, ut p.452 igni calor qui semper actu et numquam fuerit | po-

1 quae iam] quaedam FE (corr. E²) 3 uero E 5 significet] scilicet S (corr. S²) 6 autem] enim T 7 transiit? 9 atque] et G 10 uenit G² (item postea) 11 uertitur S² 13 eas F 15 possibilitatis om. T¹ 16 quae F 18 actum S (corr. S²) alteram uero quam T 20 non om. S¹FTE¹ necesse T cum in ras. T actus codices (corr. b) 21 possibilitas b ex potestate om. S¹ uertet STE (corr. E²), uertitur S² 23 incorporaliter T enim] uero b 24 astruatur TE² 25 illa SE 26 mansuerunt S (corr. S²), mansurae T 27 color S (corr. S²)

testate, et in his quae sunt immobilia, haec autem sunt incorporalia et divina. quare potestas ea quae ex potestate in actum migravit solorum est corruptibilium et corporalium, ea vero quae semper actu fuit divinis corporalibusque communis est. ut igitur tota 5 ratio breviter accingatur, ita dicendum est: possibilitas aequivoca est et multa significans. est enim una possibilitas quae ipsa quidem non sit in actu, esse tamen possit atque ideo de ea possibilitas praedicetur, est autem alia quae iam est actu. haec autem pote- 10 stas quae iam actu est non est aequivoca, sed genus. habet enim sub se species eam potestatem quae actu quidem est, sed ex potestate migraverit, aliam vero quae actu est, sed ex potestate non migravit. et illa quidem quae ex potestate non migraverit, ipsa dicitur 15 necessaria, quae numquam relinquet subiectum, illa vero quae ex potestate ad actum transiit sine ulla dubitatione dicitur non necessaria, idcirco quod poterit relinquere aliquando subiectum. sed de his utrisque, scilicet quae vel in potestate vel in actu possi- 20 bilitates dicuntur, communis poterit esse praedicatio, si dicamus utrasque esse non impossibiles. nam et qui potest ambulare, cum non ambulet, et qui iam ambulat, verum est de his dicere quoniam non est impossibile eos id agere quod possunt agere vel agunt. 25 cum vero sub significatione possibilitatis duo sint: una possibilitas quae actu non est, alia vero quae actu est, illa possibilitas quae secundum potestatem dicitur necessario non adcommodatur neque aliquando necessitati poterit consentire. restat igitur, ut sub ea 30 possibilitate necessitas ponatur quae actu est. sed ea

2 possibilitas b 13 migravit T b 14 migraverit T
 15 migravit b 17 transiit ego: transiet codices 18 quod
 E²: ut SFE, quia T 20. 21 possibilitatis codices (corr. b)
 24 ambulet TE (corr. E²) 25 eos del. S² 26 duae?
 sunt E 27 non om. T 28 non est T est illa om. S¹

quoque habet unam speciem per quam ex potestate in actum migrat, quae est non necessaria: quare ne in hac quidem potest poni necessitas. restat igitur ut, quoniam id quod necesse est esse nullus negat
 5 esse possibile, sub possibili est autem et ea quae potestate esse dicitur, sed necessitas non ponitur neque sub ea potestate quae actu est et poterit subiectum relinquere, ponatur sub eo actu qui subiectum relinquere non potest, ut sit necessitas possibilitas quae
 10 sit actu et subiectum numquam relinquat, eo quod ad actum ex potestate non venerit. species igitur quaedam erit necessitas possibilitatis, siquidem illic ponitur, ubi est ea possibilitas quae actu semper est. quod quoniam speciem sequitur genus et ubi est spe-
 15 cies genus deesse non potest, sequitur speciem suam, id est necessitatem, genus proprium, id est possibilitas, sed non omne. ea vero possibilitas necessitatem non sequitur, quae potestate tantum est, non etiam actu, neque ea quae cum sit actu relinquere subiectum
 20 potest, sed ea tantum quae cum actu sit numquam poterit a subiecto discedere. sequitur ergo possibilitas necessitatem nihilque evenit impossibile, sed ea, ut dictum est, quae in actu sit et numquam in subiecto natura esse desistat. totus quidem sensus huiusmodi
 25 est, ratio vero verborum ita constabit: quaedam vero, inquit, potestates aequivocae sunt. hoc idcirco dictum est, quoniam non omnis potestas aequivoca est. est enim potestas quae ut genus sit, ea scilicet quae secundum actum praedicatur. quemad-
 30 modum autem quaedam potestates aequivocae sint exsequitur dicens: possibile enim non simpliciter

2 actu F	5 est] esse S ²	6 sed <i>del.</i> S ²	sed sub
ea? sub qua?	8 poni potest	ponatur T	10 relinquit S
(<i>corr.</i> S ²)	14 quod <i>in ras.</i> S	15 sequitur	<i>post</i> suam T
22 que <i>om.</i> T	euenerit E	eadem T	23 subiectum
SF E (<i>corr.</i> E ²),	subiecti S ² T	26 aequivoca F	(<i>item</i> 30)

dicitur, et hoc partitur: sed hoc quidem quoniam verum est ut in actu, ut possibile est ambulare, quoniam ambulat, et omnino possibile est esse, quoniam iam est actu quod dicitur possibile. hoc planius nihil poterit demonstrari, 5 quin illud possibile dicat, quod iam agitur. quod si quis possibile esse neget, hoc agi et fieri atque esse dicit quod impossibile est, sed hoc omnem modum inrationabilitatis excedit. aliam vero partem significationis possibilitatis hanc dicit: illud vero quod forsitan aget, et dat huius exemplum, ut possibile 10 est ambulare, quoniam ambulabit. non ergo quod iam agit, sed quod forsitan aget, id est quod ut agat fortasse nihil prohibet. et haec quidem, inquit, in mobilibus solis est potestas, haec scilicet 15 possibilitas quae potestate dicitur non secundum actum. mobilia vero, ut dictum est, sola corpora dicit. illa vero, id est quae actu sunt, et in immobilibus, id est divinis. atque ideo addidit haec cum dicit et in immobilibus, ut non suspicemur in solis 20 esse divinis actus possibilitatem, sed etiam in mortalibus atque corporeis. in utrisque vero verum est dicere non impossibile esse ambulare vel esse, et quod ambulat iam et quod agit et ambulabile. in utrisque, inquit, significationibus una prae- 25 dicatio poterit convenire, ut dicamus non esse impos-

1 equidem T 3 quoniam iam S²TE 4 iam om. S¹
 5 poterat T 7 agi ego: agit SFT, ait GE 11 agit
codices (corr. S²E²), item 13 12 ambulavit FE (corr. E²)
 13 id est om. F 14 agatur E² 15 in] im TE (corr. E²)
 16 quae add. S²: om. *codices* 17 ut om. T 18 sunt]
 est b in om. S 18. 19 immobilibus S: mobilibus *ceteri*
 19 id] ut S²E²G²T divinis ego: ignis *codices* post
 ignis add.: et in immobilibus G²T² haec addidit G 20
 in om. ST immobilibus ST: mobilibus *ceteri* 21 possi-
 bilitate F in] im E

sibile vel ambulare quod iam ambulat vel ambulare
 quod potest ambulare et non ambulat, quod per hoc
 ait quod dixit ambulabile. ambulabile enim est
 p. 453 quod non | quidem ambulet, possit tamen ambulare.
 5 his addit: sic igitur possibile non est verum de
 necessario simpliciter dicere, id est sic possibile,
 quemadmodum aequivoce possibilitas praedicatur, non
 est verum de necessario simpliciter et universaliter
 10 atque omnino praedicare, hoc est non omne possibile
 necessario consentit. alterum autem id est possi-
 bile verum est, hoc est de necessario praedicare,
 illud scilicet quod secundum actum dicitur inmutabi-
 lem. quare quoniam partem suam, id est speciem,
 id quod est universale, id est genus, sequitur,
 15 illud quod ex necessitate est, quod scilicet spe-
 cies est possibilitatis, sequitur posse esse, id est
 possibilitas, sed non, inquit, omnino. nam illa
 possibilitas, quae in actu praedicatur et relinquere
 subiectum potest, non sequitur necessitatem, sed ea
 20 tantum, quae cum in actu sit neque ex potestate in
 actum vertit neque poterit subiectum relinquere. at-
 que haec quidem quae Aristoteles dixit huiusmodi
 sunt, quae vero nos distulimus, ut doceremus inmo-
 bilia esse divina, mobilia vero sola corpora vocari
 25 brevissime demonstrandum est. sex motus species esse
 manifestum est, sicut in praedicamentorum libro Ari-
 stoteles digessit, quamquam hoc in physicis permuta-

26. 27 Arist. categ. c. 14.

1 uel ambulare quod iam ambulat *in codicibus post*
 non ambulat (2) *leguntur* (corr. b) 4 ambulat T (corr. T¹)
 5 possibile *om.* S¹ utrum T 7 quod quemadmodum
 E² 12. 13 inmutabile E 16 possibilitatem SFE (corr.
 S²E²) posse] possibile T 17 omnino inquit T 20 sint
 T (corr. T²) 21 uertitur S², uenit T 24 diuina hoc modo
 se habent T 27 physicis SE, phisicis T, syricis G (corr. G²)

verit. sed nunc ita ponamus tamquam si omnino sex
sint. si secundum nullam motus speciem moveri di-
vina atque incorporalia ratio declaravit, ordine con-
vincitur non moveri divina. ergo neque generantur
neque corrumpuntur neque crescunt neque minuuntur 5
neque de loco in locum transeunt, quippe quae pleni-
tudine naturae suae ubique tota sunt nec de deo ali-
quid intellegi fas est, nec rursus aliquibus passionibus
permutantur. quod si secundum nullum horum mo- 10
tum divinarum rerum permutabilis est natura, mani-
festum est ea omnino non esse mobilia atque sex
motus hos solis corporibus evenire. atque hoc qui-
dem de plurimis quae de ea re possunt dici rationi-
bus atque argumentis limasse sufficiat. nunc quoniam
Aristoteles consentire necessario possibilitatem non 15
omnem docuit et quae ei conveniret expressit, rursus
de ipsorum consequentia et quid primo, quid posterius
poni debeat, memoriter subicit dicens:

Et est quidem fortasse principium quod
necessarium est et quod non necessarium om- 20
nium vel esse vel non esse, et alia ut horum
consequentia considerare oportet. manifestum
est autem ex his quae dicta sunt, quoniam
quod ex necessitate est secundum actum est,
quare si priora sempiterna, et quae actu sunt 25
potestate priora sunt. et haec quidem sine
potestate actu sunt, ut primae substantiae,

3 declarabit S²G²T, declarauerit b 4 divina bis *ponen-*
dum? neque T: quae SFEG, quae non S², quae neque E²G²B
5 neque crescunt om. S¹ 8 nec de rursus *codices* (de *del.*
S²E²) 9. 10 motum *codices* (*corr.* b) 12 haec b 13 pluri-
bus G 14 libasse b sufficiat S, *sed* *ciat in ras.* quia T
17 et quid E 20 necessarium ΣΧ: necessarium est *ceteri*
21 ut b (*cf. vol. I p. 205, 7 et 25*): quemadmodum S²FE²ΣΧ,
om. STE horum] ista Χ, ista horum F (*cf. infra*) 23
autem est TE 24 quae Χ non ex F 25 priora sunt
FΣΧ 27 ut] et STE (*corr.* S²T²E²), et ut FΧ (*corr.* Χ²)

alia vero cum potestate, quae natura priora sunt, tempore vero posteriora, alia vero numquam sunt actu, sed potestate solum.

Postquam de possibili et necessarij consequentia
 5 quid videretur exposuit, haec ad emendationem quodammodo superioris ordinis adponit, ut quoniam superius a possibili incohans ceteras omnes propositiones ad possibile et contingens et ad eorum consensum
 10 a possibilitate incohandum sit, sed a necessitate. nam si quis animadvertat diligentius superiorem descriptionem, primo positum est possibile et contingens et ad eadem cunctorum consensus relatus est. nunc autem hoc permutatum videtur. dicit enim fortasse hoc esse
 15 rectius, ut magis propositionum consequentia a necessariis incohetur. est autem totus sensus huiusmodi: quoniam, inquit, necessaria sempiterna sunt, quae autem sempiterna sunt omnium aliorum quae sempiterna non sunt principium sunt, necesse est ut id
 20 quod necessarium est ceteris omnibus prius esse videatur. ergo consequentiae quoque eodem modo faciendae sunt, ut primo quidem necessitas, post vero possibilitas et cetera proponantur, sintque consequentiae hoc modo:

25	Necesse esse	Non necesse esse
	Non possibile esse non esse	Possible esse non esse
	Necesse esse non esse	Non necesse esse non esse
	Non possibile esse	Possible esse

1 uero sunt actu E²Σ potestate ego (cf. vol. I p. 206, 24): possibilitate *codices* 2 tempora T (corr. T²) 4 et b: uel *codices* 5 exponit SFE 8 earum F, horum T 11 adnimerat (*sic*) F, advertat b 12 esse F 13 eam T est relatus F 14 permutandum b 17 sunt — 18. 19 sempiterna *om.* S¹ 19 non *om.* F 25—28 *om.* T¹, sed *spatio relicto.* Consequentes *sinistra binis add.* T 26 *pr.*

Videsne igitur ut primo quidem necesse esse et non p. 454
 necesse esse propositum sit, secundo vero loco ad ne-
 cessitatis cetera consensum consequentiamque relata
 sint? hoc est ergo quod dixit fortasse principium
 quoddam esse omnium vel esse vel non esse id quod 5
 esset necessarium, ut a necessario speculandarum pro-
 positionum principium sumeretur, quod esse aliarum
 propositionum vel non esse secundum consequentiam
 consensum constitueret. et quoniam prius positum
 est necesse esse, huic consentit ea quae dicit non 10
 possibile esse non esse. istius ergo propositionis quae
 dicit non esse possibile ut non sit, quae scilicet non
 esse denuntiat (tollit enim possibile quod modus est),
 principium est necessitas, cui sine ulla dubitatione
 consentit. et rursus quoniam ei quae dicit non ne- 15
 cesse esse consentit ea quae dicit possibile est non
 esse, huius propositionis, quae aliquid esse constituit,
 id est possibile, principium est ea propositio quae
 dicit non necesse est. ergo sive adfirmative necessitas
 proponatur sive negative, vide principium quoddam 20
 esse ceterorum et cetera velut his, id est necessariis,
 consentientia iudicari oportere. et hoc est quod ait:
 et alia quemadmodum ista consequentia conside-
 rare oportet. cur autem istud eveniat, consequenter
 ostendit dicens: quoniam ea quae necessaria sunt actu 25

possibile esse] esse possibile SFE (*corr.* S²E²), possibile est T,
 possibile b *alt.* possibile esse] possibile est T, possibile b
 non esse *om.* S¹, *in ras.* in E 27 necesse est et non
 necesse est T 27 et 28 *om.* b

1 esse necesse F 3 consequentia; F 6 esset] non
 sit F 8 consequentia SF (*corr.* S²), consequentiae T 9
 consensumq; S² 12 scilicet] dicit G (*corr.* G²) 13 denun-
 tiat *om.* G¹ 14 cui *om.* G¹ 16 est] esse b 19 est]
 esse b 20 uidetur E²B 20. 21 quoddam esse principium F
 22 conscientia S (*corr.* S²) 23 quae admodum SE (*corr.*
 E²) quemadmodum ista] ut horum b

sunt, ut frequenter supra monstratum est, ea vero quae necessaria sunt sempiterna sunt, quae vero sempiterna sunt priora sunt his quorum sunt huiusmodi potestates quae in actu nondum sint, manifestum est
 5 quoniam et quae actu sunt et <ex> potestate ad actum non veniunt priora sunt. sed de eo actu loquimur, qui ex potestate ad actum non venit, sed semper actu propriae naturae constitutione permansit, ut cum ignis calet vel sol movetur et cetera huiusmodi ita sunt, ut
 10 actum numquam reliquerint neque ab his actus afuerit aliquando neque ex potestate ad hunc venerint actum. quoniam ergo huiusmodi fuerunt ut semper essent, quae autem semper sunt, ea omnibus sunt priora, erunt etiam potestate secundum propriam natura
 15 turam priora. sed quae priora semper sempiterna sunt et rursus eadem necessaria, actu sunt et necesse est, ut ea quae actu sunt his quae sunt potestate priora sint. post haec fit ab Aristotele divisio rerum hoc modo: rerum aliae sunt actu semper, qui ex potestate non venerit, et istae sunt quarum nullae sunt
 20 potestates, sed semper in actu sunt. aliae vero quae in actum ex potestate migraverint, quarum quidem substantia et actus secundum tempus posterior est potestate, natura vero prior. in omnibus enim illud
 25 quod est actu prius est et nobilius quam id quod potestate est. illud enim quod potestate est adhuc ad actum festinat atque ideo perfectio quidem est actus,

1 monstratum est *om.* G¹, memoratum est F 2 *alt.* quae] quoniam T (*corr.* T²) 4 potestates — 6 veniunt *om.* F
 5 *pr.* et] ea? et ea quae T ex *add.* b: *om. codices* 6 non *om.* T¹ 9 cetera *post* sunt F ista S (*corr.* S²) 10 relinquerint S (*corr.* S²) 10. 11 abfuerit T 12 fuerint S (*corr.* S²) 13 semper *om.* STE¹ 15 semper *delendum?*
 18 sint b: sunt *codices* fit *om.* T¹ 20 istae tales F quorum *codices* (*corr.* b), *item* 22 22 migraverit S (*corr.* S²), migraverunt F 24 potestati F istud F 26.27 ad actum adhuc T 27 perfectior E² quaedam b

potestas vero adhuc quiddam est imperfectum, quod tunc perficitur cum ad actum aliquando pervenerit. quod autem perfectum est eo quod est imperfectum generosius et prius esse manifestum est. nam si res quae ad actum suum ex potestate venerunt, prius 5 fuerunt potestate, post vero actu, ergo actus earum rerum posterior est potestate, si ad tempus referamus, prior vero eadem potestate, si ad naturam. et hoc est quod ait: alias res esse, quae cum possibilitate sunt et actu sunt, sed actum potestate tempore quidem 10 posteriorem habeant, natura vero priorem, quasdam autem res esse in quibus sola potestas sit, numquam actus, ut numerus infinitus. crescere enim potest in infinita numerus, quicumque vero numerus dictus sit vel centum vel mille vel decem milia et ceteri finitos 15 esse necesse est. ergo actu numerus numquam est infinitus, quoniam vero potest in infinita concrecere, idcirco solum potestate est infinitus. eodem quoque modo et tempus. quantumcumque enim tempus dixeris finitum est, sed quoniam tempus potest in infinita 20 concrecere, idcirco dicimus tempus esse infinitum, quod potestate sit infinitum, non actu. nihil enim actu esse poterit infinitum. quod autem supra dixit quae semper actu essent primas esse substantias, non ita putandum est primas eum substantias dicere quem- 25 admodum in categoriis, ubi primas substantias individuas dicit. hic autem primas substantias quae sem-

26 Arist. categ. c. 5.

2 ad actum] adhuc tum F (corr. F¹) peruenerint SFE
 (corr. S²E²) 7 tempus] potestatem T 9 res esse] res se
 S (corr. S²) quae cum] quaecumq; S (corr. S²) potestate?
 15 .c. F uel decem milia om. F finitos ego: finitus
 codices, finitum E² 16 nunquam E 17 in infinitis S (corr.
 S²) potest] post S (corr. S²) in om. S¹FE¹ con om.
 F¹T 18 solam T, sola T² postate S 19 quantum
 enim cumq; F 25 eum] enim F 26 categoriis FT²

per actu sunt idcirco nominat quia, ut dictum est, quae semper actu sunt principalia ceterarum rerum sunt atque ideo primas eas substantias esse necesse est.

p. 455 14. Utrum autem contraria est adfirmatio negationi et oratio orationi quae dicit quoniam omnis homo iustus est ei quae est nullus homo iustus est an omnis homo iustus est ei quae est omnis homo iniustus est? Callias iustus est, Callias iustus non est, Callias iniustus est: quae harum contraria est?

Post propositionum consequentias pertractatas easque subtili inquisitione dispositas illud exoritur inquirendum, quod magnam in se utilitatem ita praefert, ut quanta in eo vis utilitatis sit, prima quoque fronte legentium mentibus ingeratur: nam cum sit manifestum, quoniam adfirmationem opposita negatio semper oppugnat maximeque perimet universalem adfirmationem universalis negatio quoniamque non ignoratur, quod adfirmatio quae contrarium adfirmat ipsa quoque contrarii perimat propositionem, quaeritur quae magis perimat magisque oppugnet adfirmativam, utrumne ea quae universalis negatio est an ea quae contrarii vel privationis adfirmatio. sit enim positum hanc esse adfirmationem quae proponit omnis homo iustus est: hanc ergo duae perimunt propositiones, et universalis scilicet negatio quae dicit quoniam nullus homo iustus est et ea quae privationem

2 principia S (corr. S²) b 7 est om. Σ ei — an o.
 h. i. est (8) om. Σ¹ nullius F (corr. F²) 8 iustus om. Σ
 aut FΣ¹ 9 gallias Σ (item post) 10 Callias i. n.
 est om. S¹FTE¹ 11 horum codices (corr. b) 14. 15
 profert GT 15 quanta G²T²: quantam T, quantum ceteri
 vis om. b 18 obpugnat F (item. 22) perimat E², perimit?
 20 adfirmatio privatoria E² 27 scilicet om. F 23
 privationem] propositionem T (corr. T²)

iustitiae praedicat adfirmando, ea scilicet quae dicit
 omnis homo iniustus est. adfirmatio igitur quae
 proponit omnis homo iustus est perimitur et a nega-
 tione propria univ[er]sali quae dicit nullus homo iustus
 est et ab adfirmatione privatoria quae proponit omnis 5
 homo iniustus est. cum igitur ab utrisque perimatur,
 quod autem perimitur ei quod [eam] perimit videtur
 esse contrarium quoniamque a duobus, ut dictum est,
 perimitur et duae unius contrariae esse non possunt,
 quae duarum propositionum quas supra memoravimus, 10
 id est negationis univ[er]sali et privatoriae adfirmati-
 vae, contraria sit univ[er]sali adfirmationi superius con-
 prehensae? in qua re quam sit utilis quaestio nullus
 ignorat, qui cogitat, quia nisi hoc ab Aristotele quae-
 situm enodatumque esset, magnam fore dubitationem, 15
 an illud reciperetur, ut duo unius possent esse con-
 traria, quod manifesto fieri non potest. nam cum duo
 unam rem perimant, quis esset qui dubitaret aut
 unam rem duabus opponi aut duabus unam rem per-
 imentibus quaeri oportere, quae magis earum videretur 20
 contraria? contrarias autem nunc dicimus non
 secundum eum modum, quem Aristoteles in praedica-
 mentis explicuit, sed tantum ad id quod res rem vel
 propositio perimit propositionem, ut quasi hoc modo

22 Arist. categ. c. 10. 11.

1 affirmationem T (corr. T²) 6 igitur] enim F 7
 quae (item post) b perimetur SFTE (corr. E²) eam] se
 G²T, *uncis inclusi*, rem? uideatur? 8 contraria b
 duabus b 10 monstraui[m]us S 11 negationes uniuersales
 F (corr. F²) 12 est T² 12. 13 comprehensae quaerendum
 est E²B 14 hoc om. F 15 enudatumq; F magna foret
 dubitatio b fodere G (corr. G²) 17 manifeste TE
 duo] dico E (corr. E²) 18 post perimant *nonnulla verba*
erasa sunt in S qui non E² dubitet S (corr. S²), quis est
 qui dubitet? 20 earum magis G 20. 21 earum contraria
 esse uideatur F 24 perimat F

quaeratur: adfirmatio universalis secundum quam magis perimitur, utrumne secundum eam quae universalis est negatio an secundum eam quae vel privationem praedicat vel quodlibet aliud quod ex ipsa oppositione
 5 vim contrarii repraesentet? unde etiam illud latere non oportet, nulli esse dubium inter universalem adfirmationem privatoriam et universalem negationem quae esset opposita contrarie. supra enim iam dictum est adfirmationi universali negationem universalem
 10 esse contrariam, sed hic, ut dictum est, non hoc dicitur, sed illud potius quae magis perimat rem. nam quae magis perimit ea propemodum magis videbitur esse contraria. atque ideo non solum de universalibus proposuit, sed ne suspicaretur quis quod illam contrarietatem diceret quam vel in praedicamentis locutus
 15 est vel rursus supra cum de universali adfirmatione et negatione loqueretur, de particularibus adiecit, quibus non erat contrariae oppositionis adfirmatio atque negatio. nam si recte superius comprehensa meminimus, adfirmatio universalis et negatio universalis contrariae esse dicebantur. nec solum hoc, sed etiam secundum iustum et iniustum constituit quaestionem, quod habitus et privatio potius est quam ulla contrarietas. quare, ut diximus, intellegendum est esse nunc
 20 in quaestione, quae propositio quam propositionem proxime efficaciusque destruat ac perimat. huius inquirendae rei via existet hoc modo: |

p. 456 Nam si ea quae sunt in voce sequuntur ea

1 queritur T (*corr.* T²) 3 ac SFE (*corr.* E²) 5 re-
 presentat T 5.6 non oportet nulli latere F 8 contrariae
codices (ego corr.) 11 quod F 14 suspicatur T
 (*corr.* T¹) quis suspicaretur F 15 de qua? locus S
 (*corr.* S²) 17 et om. S¹ particularibus] singularibus?
 18 erant T oppositionis *ego*: propositiones T, propositionis
ceteri 20 uniuersalis negatio F 27 viam insistit? 28
 sequitur SE (*corr.* S²E²)

quae sunt in anima, illic autem contraria est opinio contrarii, ut omnis homo iustus ei quae est omnis homo iniustus, etiam in his quae sunt in voce adfirmationibus necesse est similiter sese habere. quod si neque illic contrarii 5 opinatio contraria est, nec adfirmatio adfirmationi erit contraria, sed ea quae dicta est negatio. quare considerandum est, quae opinatio vera falsae opinioni contraria est, utrum negationis an certe ea quae contrarium esse 10 opinatur. dico autem hoc modo. est quaedam opinatio vera boni quoniam bonum est, alia vero quoniam non bonum falsa, alia vero quoniam malum. quaenam ergo harum contraria est verae? et si est una, secundum quam 15 contraria?

Haec investigatio, quae magis sit universali adfirmationi contraria, utrumne privatoria universalis adfirmatio an universalis negatio, hinc sumitur quod omnis fere proprietas, quam in vocibus venire necesse 20 est, ex opinionibus venit quas voces ipsae significant. quod igitur quaerendum in vocibus est, hoc prius est in opinionibus perspicendum. neque enim fieri potest ut, cum vocum significatio ex opinionibus veniat, quas scilicet voces ipsae significant, non prius proprietates 25 vocum in opinionibus reperiantur. requirendum igitur

1 illi FEΣ (corr. E²Σ²) aut F 2 contrariae FE
 (corr. E²) iustus ΣΧ: iustus est ceteri 3 iniustus ΣΧ:
 iniustus est ceteri aut etiam SFE (aut del. S²E²) 5
 contraria F 7 erit Σ: om. ceteri dicta est Σ: est dicta
 ceteri 8 quare om. E¹ cui S²Σ 10 negationi S²Σ
 ei S²Σ 13 non bonum ego (cf. vol. I p. 209, 13): non bo-
 num est codices (bonum non est F) falsa ante quoniam co-
 dices praeter ΣΧ vero falsa E² 14 malum ΣΧ: malum
 est ceteri quae FΣΧ ergo om. ΣΧ eorum Σ, horum Χ
 17 haec T: haec est ceteri 20 evenire b 22. 23 in
 opinionibus est F 23 perficiendum T 26 sq. est igitur F

est quemadmodum se ista in opinionibus posita habeant, ut quod in his fuerit repertum ad voces rationaliter transferatur. quaeratur igitur prius in opinionibus hoc modo: si opinio privatoriae universalis adfirmationis magis est contraria opinioni simplicis universalis adfirmationis quam opinio universalis negationis, manifestum quoniam privatoria universalis adfirmatio magis perimit universalem simplicem adfirmationem quam universalis negatio. quod si illud magis ratio reppererit, quod opinio negationis universalis opinionem adfirmationis universalis magis perimat potius quam opinio privatoriae adfirmationis opinionem universalis adfirmationis, constat quod universalis negatio magis contraria est universali adfirmationi potius quam privatoria adfirmatio. hoc autem ut inveniatur, ita faciendum est: ponatur opinio quaedam vera, contra eam duae falsae, quarum una adfirmatio sit privatoria, altera universalis negatio. de duabus igitur falsis quam mendaciorem ratio invenerit, eam dicimus verae opinioni magis esse contrariam. sint igitur tres opiniones, una vera, duae falsae, et sit quidem vera haec quae id quod bonum est bonum esse arbitratur, ea scilicet quam dicit Aristoteles opinionem esse boni quoniam bonum est; sit autem ex falsis una quae id quod bonum est non bonum esse arbitratur, quam Aristoteles dicit falsam opinio-

2 in om. S¹ 4 opinioni SFE (corr. S²E²) priuatoria E² 6 opinioni SFE (corr. S²E²) 7 est quoniam TE² priuatoriam SFE (corr. S²E²) 11 universalis adfirmationis F magis — 13 adfirmationis om. F 12 ac potius E² 12. 13 opinionem univ. adf. om. b 13 perimat constat E² 16 ponitur F 18 fit T (item 22) 22 haec uera F 24. 25 sit autem ex falsis una G²T: om. ceteri (altera S², alia falsa E², falsa vero una b) 25 quae—26 arbitratur S²G²TE²: om. ceteri 26 arbitratur et haec S² quam — non bonum est (p. 469, 1) S²: om. codices (ea est quae ab aristotele data est opinio boni quoniam non bonum est E²)

nem boni quoniam non bonum est; reliqua quae id quod bonum est malum esse arbitratur ea est quae ab Aristotele dicta est opinio boni quoniam malum est. ex his igitur tribus, una vera, duabus falsis, quaerendum est quae magis sit contraria verae. sed 5 quia contingit saepe et negationem et privationem unum significare, in his praesertim contrariis in quibus nulla medietas invenitur, addit: et si est una, secundum quam contraria? hoc autem huiusmodi est: in his contrariis in quibus nulla medietas est 10 idem negatio valet quod etiam privatio, in his vero in quibus est quaedam medietas adfirmatio privatoria et negatio non eiusdem significationis sunt. age enim sint huiusmodi contraria quae sint immediata genitum esse et ingenitum esse. in contrariis igitur immediatis 15 idem privatoria adfirmatio quod negatio valet, in his autem quae medietatem habent non idem. neque enim aequum est dicere quemlibet illum esse malum et rursus non esse bonum. nam cum bonum negatur, potest aliquid medium audientis animus suspicari; 20 cum vero malum ponitur, tota audientis suspicio in contrarium reiecta est, atque ideo non idem significant. sed quia saepe (ut dictum est) privatio vel contrarietas negationi consentit, quotiens tales quaedam propositiones reperiuntur, in quibus nihil negatione discrepet privatoria adfirmatio, quaerendum est, ut Aristoteli videtur, secundum quam potius prolationem |

3 data *codices* (*corr.* S²) 1 reliqua — 3. 4 malum est] reliqua quae id quod bonum est non bonum esse arbitratur. *tercia* quae id quod bonum est malum esse arbitratur ea est ab aristotile data est in opinionibus boni quoniam malum est. B 6 saepe contingit F 11 privatio est SFT 13. 14 enim sunt E 15 immedietatis FE (*corr.* F²E²) 16 idem] id est FE (*corr.* E²) 21 suspitio F, suspicatio b 22 est reiecta F 27 praelationem SFE, praedicationem S², relationem E²

p. 457 vel opinionem verae adfirmationi vel opinioni contraria
 propositio vel opinio fiat. quamquam enim interdum
 idem significant, alio tamen modo ipsis propositioni-
 bus utuntur. nam qui negationem ponit id quod est
 5 dicit non esse, qui vero privationem id quod non est
 dicit esse. cum igitur diversum initium et diversa
 intentio quodammodo sit propositionum sub eadem
 significatione, et quae earum magis verae propositioni
 contraria sit et secundum quem motum animi magis
 10 vera propositio perimatur quaerendum est. hoc est
 enim quod ait: et si est una, secundum quam
 contraria? non enim dicit quoniam omnino negatio et
 privatio idem sunt, sed in his in quibus idem sunt, hoc
 est in immediatis contrariis, et quando idem significant,
 15 quoniam non secundum unum motum animi unam signi-
 ficationem dicunt, qui contrarium vel privationem ponunt
 et qui negationem, secundum quam contraria magis
 est propositio, utrumne secundum eam quae privatio-
 nem ponit an secundum eam quae negationem? post
 20 hoc quemadmodum sit contrarietatis natura designat.

Nam arbitrari contrarias opiniones definiri
 in eo, quod contrariorum sunt, falsum est.
 boni enim quoniam bonum est et mali quo-
 niam malum eadem fortasse et vera, sive plu-
 25 res sive una sit. sunt autem ista contraria.
 sed non eo quod contrariorum sint contrariae
 sunt, sed magis eo quod contrarie.

1 contrario S (corr. S²) 2 opinioni F 3 significet T
 modo tamen F 4 utimur b 6 non esse F (non del.
 F²) 7 quodadmodo E sit om. S¹ 8 et delendum?
 9 magis om. S¹ 14 est enim mediatis S (corr. S²) in
 om. T inmediateatis E 15 quoniam non secundum unum
 om. T¹ 20 haec b quae admodum E 21 diffiniri F
 22 falsum est om. Σ¹ 24 fortasse ego (cf. infra): fortasse
 est opinio SFTE, fortasse opinio est Σ, opinio est fortasse Σ
 etiam et verae Σ 24. 25 plures sint ΣΣ 25 sit
 vera ΣΣ 26 eo ΣΣ: est in eo F, in eo ceteri sint om.

Sensus quidem breviter expeditus, sed summa rationis veritate contextus est. cum enim de contrariis disputat, quemadmodum contrariae opiniones esse possint prima fronte disponit. arbitratur enim quidam contrarias esse opiniones, quae de contrariis aliquid 5 arbitrarentur, sed hoc falsum esse convincitur. neque enim si bonum et malum contrarium est et aliqui de bono et malo opinetur, mox necesse est ut contrarietas subsequatur. age enim quilibet de bono opinetur quoniam bonum est et rursus de malo opinetur quoniam 10 malum est. cum igitur idem de bono et de malo opinetur, illud quoniam bonum, illud quoniam malum, tamen contrariae opiniones non sunt. neque enim contrarium est opinari id quod bonum est bonum esse et id quod malum est malum esse. utrae- 15 que enim verae sunt, opinionum autem contrarietas in falsitate cognoscitur. quo autem modo huiusmodi opiniones contrariae esse possunt, quae de eadem quodammodo adfectione animi proficiscuntur, id est opiniones cognoscentes quod verum est? non igitur 20 si quis contrariorum aliquam opinionem habeat et quicquam de contrariis arbitretur, statim necesse est subsequi in opinionibus contrarietatem. ergo non est contrarietas opinionum in ea arbitratione, quae contrariorum est vel quae de contrariis habetur, sed potius 25 contrarietas in opinionibus tunc fit, quotiens de una eademque re contrarie quisquam opinatur. ut

Σ, sunt T (corr. T²) 26. 27 sunt contrariae ΣΞ 27 contrariae codices (corr. E²)

1 expeditur B (corr. B²) sed] ac B 3 disputet G
 quae admodum E (corr. E²) 4 arbitrabantur E²B, arbitrantur?
 6 arbitrentur F 7 si om. F (add. F¹) aliquis S²
 et ceteri 8 opponitur F 9 bono et de malo F 12
 bonum est F 17 in veritate et in falsitate E² 18 aedem
 E (corr. E²) 20 quae quod (vel que quod) SFEG (corr. S²
 G²), quidque quod E² est verum F 26 fid E (corr. E²)
 27 quis b

quaelibet res sit proposita bona: de ea si quis con-
 trario modo opinetur, quoniam bonum est, de eadem
 rursus quoniam malum est, opinio quae id quod est
 bonum bonum esse putat vera est, altera vero quae
 5 id quod est bonum malum esse arbitratur falsa est,
 vera autem et falsa contrariae sunt. recte igitur has
 opiniones quas veritas falsitasque disiungit contrarias
 esse dicimus et sunt non contrariorum, sed de una
 eademque re per contrarietatem ductae. recte igitur
 10 dictum est non oportere definire contrarias opiniones
 in eo quod contrariorum sint, sed potius in eo quod
 de eadem re contrarie suspicentur. ordo vero sermo-
 num talis est: nam arbitrari, inquit, contrarias
 opiniones definiri in eo, quod contrariorum
 15 sint, id est in eo quod quaedam de contrariis opi-
 nentur, falsum est. quomodo autem falsum sit ipse
 declarat. boni enim quoniam bonum est et mali
 quoniam malum est eadem fortasse est, id est
 non sibi sunt contrariae opiniones, sed utraeque idem
 20 sunt. quemadmodum autem idem sint ipse subiunxit
 dicens et vera. idcirco enim idem sunt, quia verae
 sunt, contrarietas autem in veritate, ut dictum est, et
 falsitate est posita. qua in re si consentiunt, idem in
 veritate et falsitate esse videbuntur. nec hoc nume-
 p. 458 rositas impedit. sive enim | plures sive una sit,
 26 in eo quod verae sunt idem sunt. sunt autem, in-
 quit, ista contraria, id est quae in opinionibus ver-

2 eodem *codices* (*corr.* b) 3. 4 bonum est FT 4
 putet F (*corr.* F¹) uero est F 5 est *om.* T bonum
 est F arbitretur F 7 quae T 9 edemque E (*corr.* E²)
 dictae b 10 oportere b: potero S²FG, potere E, putare
 G²T, posse S²E² diffinire F, definiri? 11 sunt F, sint
in ras. in S 12 suspicientur E (*corr.* E²) 14 diffiniri F
 15 quod *om.* E¹ 18 fortasse est opinio T 19 utraq;
 SFT 20 quae admodum E sunt F 23 quam in rem
 SFEG (*corr.* S²E²), quam rem T, quare b id est F

santur. sed non eo quod vel contrariorum sunt vel de contrariis arbitrantur, contrariae opiniones inveniuntur, sed ipsarum contrarietas inde nascitur, quod de una re contrario modo opinantur. hoc est quod ait: sed magis eo quod contrarie. hic enim 5 contrarie adverbii loco positum est, tamquam si diceret: sed magis ea re contrariae sunt, quod contrarie opinantur, et subintellegimus de una scilicet re. si enim non de una re contrarie opinentur, sed de pluribus, poterunt non esse contrariae. quod facile caute- 10 que perspicuus unusquisque reperiet.

Si ergo est boni quoniam est bonum opinatio, est autem quoniam non bonum, est vero quoniam aliquid aliud quod non est neque potest esse, aliarum quidem nulla ponenda 15 est, neque quaecumque esse quod non est opinantur neque quaecumque non esse quod est (infinitae enim utraeque sunt, et quaecumque esse opinantur quod non est et quaecumque non esse quod est), sed in quibus est fallacia. 20 hae autem ex quibus sunt generationes. ex oppositis vero generationes, quare etiam fallacia.

1 in eo FTE 3 ipsorum *codices* (*corr.* b) 5 in eo T
 6 adverbii E²: aduerso *codices* 7 contrariae — 9 re
om. T¹ 8 opinentur T 9 non de una re b: de una re
 non *codices* 10 quid S (*corr.* S²) 10. 11 caute? 12
 ergo *om.* S¹Σ (est ergo Σ²) bonum est F 12. 13 opinio
 Σ¹ 13 bonum est E 14 aliud ΣΣ: aliud est *ceteri* 15
 aliorum ΣΣ 16. 17 opinatur ΣΣTE² 17 est] non est Σ
 (non *del.* Σ²) 18 infinita — utraq; Σ sunt utraeq; Σ
 quaecumque ΣΣ: quae *ceteri* 19 opinatur SEΣ quae-
 cumque *ego*: quae *codices* 21 hae autem *ego* (*cf. vol. I p.*
213, 25): haec est autem SFTE, haec autem est ΣΣ ex
 quibus F: ex his ex quibus F¹ et *ceteri* sunt Σ: sunt et
ceteri 22 positis Σ uero sunt Σ etiam ΣΣ: et *ceteri*
 23 *post fallacia addunt*: si ergo quod bonum est et bonum
 (et bonum *om.* F) et non malum est. SFE (*del.* E²)

Validam quidem sententiam brevissimis sermonibus clausit, cuius, ut breviter dicendum sit, haec vis est: qui de contrarietate propositionum nosse quaerebat, debebat primo quae propositionum non esset infinita
 5 constituere atque ad eam vim contrarietatis aptare. in omnibus enim contrariis unum uni contrarium est. si autem sit quaedam in propositionibus infinitas, illa tota infinitas propositionum uni propositioni contraria esse non poterit. hoc sumendo totum textum argu-
 10 mentationis ingreditur atque non solum exspectari oportere in propositionibus quod falsa verae sit contraria, sed quod inter omnes falsas illa falsa sit verae contraria, quae una est et non infinita. possunt autem esse infinitae propositiones et falsae, potest una finita
 15 eadem quoque falsa, quae verae contraria esse rationabiliter ponenda est. volens ergo constare, quoniam negatio potius contraria sit adfirmationi quam ea adfirmatio quae contrarium ponit, hoc dicit: potest, inquit, esse opinatio quaedam quae id quod est de una-
 20 quaque re esse opinetur. est etiam alia quae id quod non est rem ullam esse arbitretur. est alia quae id quod secum habet res ulla proposita non eam habere putet. est rursus alia quae id quod est res ipsa non eam id esse arbitretur. ut autem hoc per vagatum
 25 luceat exemplum, sumpsit propositum de quo opinaretur aliquis id quod est bonum. si quis igitur hoc

1 ualedam SE (*corr.* S²E²) 2 ut *om.* S¹ 4 sunt non
 F, non *del.* S²G², *om.* T essent G (*corr.* G²) infinita *ego*:
 infinitas *codices* (finitas S²). 9 totum sumendo F 10 at-
 que SE (*corr.* S²) 12 uere F 15 eademq; T contrariae
 SFE (*corr.* S²E²) 16 nolo T (*corr.* T²) constituere E²
 17. 18 eam adfirmationem E (*corr.* E²) 18 contrariorum S
 FE (*corr.* E²) 20 alia] illa S 21 illam TE² arbitratur
 T est etiam F, est autem b 22 quae F illa TE²
 22. 23 habet reputet F 23 putat T id *om.* E¹ 24
 arbitratur SFT 25. 26 opinatur T 26 aliquid S (*corr.* S²)
 bonum est F

bonum bonum esse opinetur, vere opinabitur. rursus si quis hoc esse bonum quod non est bonum putet, false opinabitur: ut si quis arbitretur quoniam bonum laedit, quoniam inutile est, quoniam bonum iniustum est, is ea de bono opinabitur quae non sunt et hoc 5 falsum est. rursus qui id quod in se habet bonum non habere arbitratur, is opinabitur hoc modo: bonum non esse utile, bonum non esse iustum, bonum non esse expetendum, et is quoque fallitur. quod si quis sit qui hoc ipsum quod est bonum, non esse bonum 10 arbitretur, ut non putet bonum neque malum esse, id est quod non est, neque <non> expetendum esse, id est quod in sese habet, sed id quod est ipsum bonum non esse, ita arbitratur bonum non esse bonum. ceterae igitur omnes opiniones infinitae sunt. possumus 15 enim permulta colligere falsa quae cum non sint de unaquaque re ea tamen esse dicamus, ut in eo ipso bono possum dicere, quia malum est, possum quia turpe, quia iniustum, quia vitabile, quia periculosum, et cetera quaecumque in bono nullus inveniet et haec 20 sunt infinita. rursus possum dicere ea quae habet bonum non esse in bono, ut si dicam bonum non esse utile, bonum non esse expetendum, bonum non esse quod auget atque haec quidem rursus infinita sunt. sed quando id quod est aliqua res aufert opinio, 25 hoc facere nisi semel non potest. neque enim aliqua per id effici possunt, si quod bonum est non esse bonum arbitratur. ergo ceterae quaecumque aut id

1 *pr.* bonum *om.* T¹ opinabitur] opinatur T (*corr.* T²)
 2 bonum esse T 5 opinabitur de bono T et] ex E
 (*corr.* E²) 6 qui id] quid S (*corr.* S²) 7 arbitretur F
 8 utile esse F 10 ipsud SE (*corr.* S²E²) 12 *pr.* est
om. T non *ego add.*: *om. codices* 13 sed] se E (*corr.* E²)
 14 *pr.* non T: *om. ceteri* 16 cumq; S (q; *del.* S²)
 non *om.* F¹ sit T (*corr.* T²) 21 rursum F 23 non
om. T¹ esse *om.* S bonum *om.* S 27 est *om.* S¹
 28 arbitretur T cetera S

p. 459 quod non est bonum esse arbitrantur aut id quod
 habet in sese bonum non esse arbitrantur | falsae
 sunt, sed in infinitum. bonum autem ita nunc usur-
 pat, tamquam si dicat bonitas. si quis autem ipsam
 5 bonitatem non esse bonum arbitretur, is et falsus est
 et definito modo falsus est. sed in falsis quae definita
 sunt et una numero, ea magis et proxime veris vi-
 dentur esse contraria. una enim res semper uni rei
 est contraria. quocirca recte haec magis contraria
 10 est quae negat id quod est potius quam ea quae ne-
 gat vel id quod in sese habet vel adfirmat quod in
 se non habet. hoc autem ut ostenderet non recto
 sermone usus est, sed ad quiddam aliud orationem
 detorsit, quae res confusionem non minimam fecit.
 15 nam cum dixisset non debere nos illas potius ponere
 contrarias verae opinioni quae infinitae sunt, subiunxit
 illud quod ait: sed in quibus est fallacia. haec
 autem est ex his ex quibus sunt et generationes. hoc
 autem talem sententiam claudit: inquit opiniones veris
 20 opinionibus opponendum esse contrarias in quibus
 principium est fallaciae. fallaciae autem ex his na-
 scuntur ex quibus etiam et generationes, generationes
 autem in oppositis inveniuntur. hoc autem tale est:
 omnis generatio ex permutatione eius quod fuit surgit.
 25 nisi enim id quod fuit prius esse desierit, non potest
 esse generatio. omne enim quod gignitur in aliam
 quodammodo formam substantiae permutatur. ergo
 cum non fuerit id quod fuit tunc gignitur et est quid-
 dam aliud quam fuit et qui fallitur id quod est quae-

2 esse] habere b 3 in om. T¹ infinitum] factum S
 (corr. S²) 6 definita F (ut solet) 13 sermone] ordine T²
 ad id T 15 illa S (corr. S²) 17 in om. SFE¹
 17. 18 hae autem sunt b 18 ex quibus om. T¹ 19 eas
 inquit? 20 opponendas S² est S (corr. S²) 21 est
 principium T fallaciae autem om. SFE¹ 22 quibus] his
 T et om. T¹ 27 quodadmodo E 28 quod non T (non
 del. T²) 28. 29 quoddam T

libet res non esse arbitratur. nam qui quod bonum est malum esse putat fallitur, sed fieri aliter non potest ut sit malum, nisi non sit bonum et in ceteris eodem modo. fallacia igitur est et principium fallaciae est, quod quis id quod est aliqua res non eam esse 5 arbitratur. haec autem fallacia ex his est ex quibus sunt generationes. omnis enim, ut dixi, generatio ex detrimento surget, ut quod fit dulce non fit ex albo, sed ex non dulci, et rursus quod fit album non fit ex duro, sed ex non albo, et ceterae generationes ex ne- 10 gationibus potius proficiscuntur et est prima inde fallacia. quod si ubi prima fallacia [ex quibus sunt generationes], ibi integerrima falsitas est et proxima verae opinioni, haec autem in oppositis reperiuntur, hoc est in adfirmationibus et negationibus, dubium 15 non est quin negationis opinatio magis contraria sit ea opinione quae contrarium aliquid in arbitratione confirmat. et sensus quidem huiusmodi est, verba autem sese sic habent: si ergo est, inquit, boni quoniam est bonum opinatio, quae scilicet vera 20 est, est autem quoniam non bonum est, quae falsa est ac definita, est vero quoniam aliquid aliud est quod non est neque potest esse, id est ea quae id esse adscribit quod non est, aliarum

1 qui S²T: om. ceteri, si E² 3 in T: om. ceteri (de b)
 5 est quod] cum b 7 generationes sunt F 7.8 et deter-
 minato G (corr. G²) 8 surgit b sit F fit S, sed it in ras.
 9 non om. F (non ex F¹ dulci] maro F, amaro GE (corr.
 G²E²), non dulci in ras. S² 10 sed om. T¹ non ex SF (corr.
 S²) 10.11 negationibus ego: generationibus SFE, oppositis
 T 12 ibi S²E² fallacia est T ex] in T, id est ex G²
 ex — 13 generationes uncis inclusi 13 ibi G²T: ubi ceteri
 integer una E (corr. E²) proximi T 14 haec S²E²: non
 haec codices (hae?) autem nisi G²T 15 haec SFE (corr.
 S²E²) neg.] generationibus S (corr. S²) 16 negationibus
 S (corr. S²) 17 ea opinione ego: ei opinioni codices 19
 autem om. T 21 est bonum F 24 ea om. F ascribit
 SF, ascribit T

quidem omnium nulla ponenda est, dicit, neque
 quaecumque esse quod non est opinatur, id est
 quae id quod non est res proposita esse eam putat,
 neque quaecumque non esse quod est, id est
 5 neque ea quae id quod habet res proposita in opinio-
 nibus negat. cur autem istae non ponantur contrariae
 docet hoc modo: infinitae enim, inquit, utraeque
 sunt, et quae esse opinantur quod non est, et
 quae non esse quod est. sed quae magis ponenda
 10 est? in quibus est, inquit, fallacia, id est in qui-
 bus principium fallaciae. principium autem fallaciae
 unde ducitur? ex his ducitur, ex quibus sunt et
 generationes. unde autem sunt generationes? ex
 oppositis. omnis enim, ut dictum est, generatio ex
 15 eo quoniam non est id quod fuit, quod scilicet ad
 negationem vergit. quare, inquit, etiam fallacia
 et principium fallaciae in oppositis invenitur, ubi etiam
 generationes, ex quibus est ipsa fallacia.

Si ergo quod bonum est et bonum et non
 20 malum est, et hoc quidem secundum se, illud
 vero secundum accidens (accidit enim ei malo
 non esse), magis autem in unoquoque est vera
 quae secundum se est, etiam falsa, siquidem
 et vera. ergo ea quae est quoniam non est

1 dicit *del.* S²E² 2 opinantur *et* 3 putant? 3 eam
 esse F // putet S (putat S¹) 3 quod — 5 id *om.* T¹
 5 posita E 5 eae *et* 6 negant? 6 istae *ego*: ista
codices non ista T ponantur *ego*: opinantur *codices*
 7 inquit *om.* T 8 *et* 9 quaecumque? 8 opinatur SFE
 9 non *om.* S¹ esse quod non F (*transp.* F²) 10.11 quibus
 est E² 11 fallaciae est b principium autem fallaciae E²:
om. codices 12 dicitur S (*prius*) 13 autem *om.* F 14 enim
om. S¹ 14. 15 ex eo est T, ex eo surgit E² 15 quod b
 quoniam — fuit] quod non est fit S² 19 quod bonum
 est ΣΧ: quod est bonum T, esse bonum (*om.* quod) SFE (*corr.*
 E²) non *om.* F (*add.* F¹) 21 ei *om.* SFE¹ malum
codices (*cf. vol. I p. 215, 6*) 22 in unoquoque *om.* SFE¹
 23 quae ΣΧ: quae est *ceteri* sese ΣΧ

bonum quod bonum est eius quod secundum se est falsa est, illa vero quae est quoniam malum eius quod est secundum accidens. quare magis erit falsa | de bono ea quae est negatio- p.460
nis opinio quam ea quae est contrarii. 5

Licet haec omnia in primae editionis secundo commentario diligentissime explicuerimus, ne tamen curta expositio huius libri esse videatur, hic quoque eadem repetentes explicabimus. est namque ingressus huius argumentationis huiusmodi: si, inquit, posita vera 10
propositione plures sint quae eam perimunt falsae, illa inter eas verae propositioni magis erit contraria, quaecumque magis est falsa. quaerendum igitur est quae inter plures falsas propositiones magis falsa sit, ut ea verae propositioni magis videatur esse contraria. 15
hoc autem per veritatem dicendum est. nam cum vere et per ipsam rem aliquid dici possit et per accidens, illud tamen maxime veritatis naturam tenet, quod secundum rem ipsam dicitur potius quam quod secundum accidens venit. ut si quis de bono opinetur, quoniam bonum est, hic secundum ipsam rem veram opinionem habet, sin vero aliquis arbitretur, quoniam bonum utile est, verum quidem opinabitur, sed ista veritas de bono per accidens fit boni. accidit 20

1 quod bonum est *om.* S¹E¹ 1.2 eius quod secundum se est] si est SE, secundum se consistens S², secundum se consistentis E², secundum se consistens si est F, secundum se T, secundum se continens (consistentes Σ²) Σ, aliter eius quae secundum se est. secundum se consistentis ℑ (*cf. infra*)
3 quod Σℑ: quae *ceteri* 5 contraria FΣℑ 6 dictionis T (*corr.* T²) 7 tam SFEG (*corr.* S²E²) spurca S, cur ea E (*corr.* S²E²) 8 libri huius G hic b: id *codices* eandem B 9 explicauimus SFE (*corr.* S²) ingressus textum E³ 10 hoc modo E³ inquit] quid S (*corr.* S²) 11 sunt F 13 magis *om.* F est igitur F 14 in plurimis T 16 discendum? 18 tenet naturam F 19 rem — 20 secundum *om.* F 20 euenit? 20. 21 operetur F 22 ueram *om.* S¹

enim bono ut utile quoque sit. quare illa quae bonum bonum esse arbitratur per se vera est, id est secundum ipsam rem vera est, illa vero quae id quod bonum est utile esse opinatur per accidens boni vera
 5 est. quare propinquior naturae bonitatis est ea quae id quod bonum est bonum esse arbitratur quam ea quae id quod bonum est utile. quod si ita est, verior illa est quae secundum ipsam rem vera est potius quam ea quae secundum accidens videtur. his igitur
 10 ita constitutis et de falsitate idem dicendum. falsa enim propositio quae illi verae contraria est, quae secundum se est, magis falsa est quam ea quae illam veram perimit, quae secundum accidens vera est. nam si verior ea quae de ipsa natura rei verum aliquid
 15 opinatur, illa erit magis falsa quae perimit veriolem. quod si illa, quamquam sit vera, minus tamen, quae de rei accidente pronuntiat, minus quoque illa erit falsa quae minus veriolem perimit. his igitur ita constitutis videamus nunc quemadmodum se in his
 20 habeant opinionibus vel propositionibus de quibus nunc tractatur. idem igitur sit exemplum: ut supra dictum, id quod est bonum et bonum est et non malum, sed quod bonum est secundum ipsam rem est, quod vero malum non est accidit ei. nam id quod
 25 bonum est per naturam bonum est, quod vero malum non est secundo loco et quasi accideret est. ergo opinio de bono quoniam bonum est verior erit propinquiorque naturae ea opinione quae est de bono

1 sit *om.* F 2 arbitratur esse F 5 quare *ego*: in quam (*vel* inquam) rem *codices* (in qua re S², quamobrem b)
 10 dicendum est b 11 *alt.* quae b: ea quae *codices*
 12 illa F 14 si *om.* T si sit? ea verior est F ea est S²TE
 15 opinetur T (*corr.* T²) 18 veriolem] falsiolem SFE (*corr.* E²) perit F (*corr.* F¹) 20 habeat? de] uel de SFE (uel *del.* S²E²) 21 sit igitur F 22 dictum est TE² 24 non *om.* S¹ (non malum S²) id *om.* S¹

quoniam malum non est. si igitur ita est et ea quae
 veriore opinionem perimit magis falsa est quam ea
 quae illam quae quamquam vera sit minus tamen est
 vera, manifestum est quoniam negatio magis est fal-
 sior quam ea adfirmatio quae contrarium ponit. nam 5
 negatio dicit non esse bonum quod bonum est, adfir-
 matio vero malum esse quod bonum est: negatio ea
 quae est non esse bonum quod bonum illam secun-
 dum se opinionem veram perimit quae dicit bonum
 esse quod bonum est, illa vero adfirmatio contrarii 10
 quae est malum esse quod bonum est illam opinionem
 perimit veram quae de bono secundum accidens est,
 id est non malum esse quod bonum est. constat igitur
 magis falsam esse opinionem quae dicit non esse
 bonum quod bonum est potius quam eam quae opi- 15
 natur malum esse quod bonum est. quod si haec
 falsior, magis contraria: magis igitur contraria est
 negationis opinio quam contrariae adfirmationis. ex-
 pedito igitur sensu verba ipsa discutienda sunt. si
 ergo, inquit, quod bonum est sit bonum et non sit 20
 malum, et hoc quidem secundum se, id est ut quod
 bonum est bonum sit, illud vero secundum acci-
 dens, hoc est quod bonum est ut malum non sit,
 (accidit enim ei malum non esse), magis autem
 in unoquoque est vera, quae secundum se est, 25
 nam quod secundum uniuscuiusque naturam est pro-

3 quae illam quae T: quae *codices*, quae eam opinionem
 perimit quae S² 3. 4 uera est F 5 affirmatio ea T
 6 bonum *in ras.* S² quoniam T 8 est illam E² 13
 id est] idem SE (*corr.* S²E²) esse *om.* SFE 13 constat
 — 16 bonum est *om.* F 15 ea SE (*corr.* E²) 15. 16 opi-
 netur E (*corr.* E²) 16 haec] est b 18 adfirmationes FE
 (*corr.* E²) 20 *alt.* bonum *om.* S¹FE¹, bonum sit TE²B
 21 ut quod b: inquit SF, inquit S² *et ceteri* (inquit quod B)
 22 est B: *et ceteri* sit *ego*: esse *codices* (esse dicatur b)
 24 malo? non *om.* S¹ 26 uniuscuiuscumq; F (unius-
 cuiuscius F²)

pinquius est ei rei cui secundum naturam: quocirca et veritas secundum rem, quia rei proxima est, verior est quam est ea quae secundum accidens est (hoc est enim quod ait: magis autem in unoquoque est
 5 vera quae secundum se est): quod si hoc ita est, etiam falsa, id est etiam illa est falsitas magis falsior quae illam perimit opinionem vel propositionem quae secundum se vera est, siquidem illa secundum
 9 naturam rei vera verior est quam quae secundum ac-
 p. 461 cidens | vera est, hoc est enim quod dixit: siquidem et vera. hoc igitur disponens exemplo confirmat: ergo ea quae est quoniam non est bonum quod bonum est eius quod secundum se est falsa est, hoc est illa quae opinatur <id quod bonum est
 15 non esse bonum opponitur> illi opinioni quae secundum se vera fuit. hoc enim haec verba demonstrant, quod dixit: ergo ea quae est quoniam non est bonum quod bonum est eius quod secundum se est falsa est, id est quae ipsum bonum negat bonum
 20 esse per se verae propositionis falsa est, id est opposita. falsitas enim veritati opponitur. illa vero quae est quoniam malum eius quod est secundum accidens, hoc est illa opinio quae id quod bonum est malum arbitratur esse falsa est et apta ei propo-
 25 sitioni quae est secundum accidens vera, id est quae

1 cui est b naturam est TE² 2 est om. F 3 est
 (ante ea) om. T¹E? 6 id est] idem SE (corr. S²E²)
 etiam] falsa etiam T (om. falsitas) 8 — 10 illa secundum
 accidens uera uerior est quam quae secundum naturam rei
 uera est SFEG: ego transpositione correxi (quam delent, ut
 illa — uera ablativus comparationis sit, S²E²G², om. T, minus
 uerior E³B) 10 dixit] ait T 11 dispones T (corr. T¹),
 exponens b 13 quae T 14 opinatur] opponitur S²,
 opinatur negationem T 14 id — 15 opponitur ego add.:
 om. codices 16 quod] cum b 18 alt. quod] quae T
 19 neg. bonum] bonum negat T 22 quod] quae TE²
 25 est post accidens T

opinabatur bonum non esse malum. quare magis erit falsa de bono ea quae est negationis opinio quam ea quae est contrarii, id est magis contraria est negatio quam affirmatio contrarii, siquidem cum sint de bono utraeque praedicatae, falsior 5 tamen negatio reperitur. sed quod dixit bono accidere, ut malum non sit, non ita intellegendum est, quemadmodum solemus dicere substantiae aliquid accidere. neque enim fieri potest, sed accidere hic intellegendum est secundo loco dici. principaliter enim 10 quod est bonum dicitur bonum, secundo vero loco dicitur non est malum. hoc autem tractum est a similitudine substantiae et accidentis. unaquaeque enim substantia principaliter quidem substantia est, secundo vero vel alba vel bipeda vel iacens vel quicquid sub- 15 stantiis accidere potest.

Falsus est autem magis circa singula qui habet contrariam opinionem; contraria enim eorum quae plurimum circa idem differunt. quod si harum contraria est altera, magis vero 20 contraria contradictionis, manifestum est quoniam haec erit contraria.

Vis omnis argumentationis, ut brevissime expediat, huiusmodi est: omne verum aut secundum se verum est aut secundum accidens, quare necesse est 25 etiam falsum aut secundum se falsum esse aut per accidens. verum autem illud esse verius constat quod secundum se est potius quam illud quod per accidens.

3 contrarii — magis *om.* S¹ 5 falsior b: uerior *codices*
 9 accedere E (*corr.* E²) 11 est bonum] bonum est F
 12 esse? tractatum S (*corr.* S²) 15 uero loco T 17 falsum Σ
 est *om.* F autem est T 17.18 quae habent Σ
 18 habet et F contrariam] contrarium E (*corr.* E²)
 contrarium enim est ΣX 19 eorum sunt SFTE (*cf. vol. I p. 217, 19*)
 20 horum X 24. 25 uerum se uerum S (*pr. uerum del.* S²)
 26 se *om.* E¹ 28 per *om.* S¹

qui vero contrariam de re aliqua habet opinionem
 quam res ipsa est, necesse est ut plurimum falsus sit.
 etenim contrarietas opinionum, quotiens de una ead-
 demque re longissime a se absistentes opiniones sunt.
 5 quod igitur magis falsum est, hoc erit etiam falsum
 contrarium. illud enim quod magis a veritate abest,
 hoc magis falsum est. in opinionibus vero quae a se
 plurimum differunt, ea sunt contraria. illa igitur in
 opinionibus contraria est quae plurimum falsa est. est
 10 autem, ut dictum est, plurimum falsa, quae secundum
 se falsa est, id est quae illam perimit propositionem
 quae secundum se vera est. quocirca (haec enim est
 negatio) negatio contraria est adfirmationi potius quam
 ea adfirmatio quae contrarium ponit. talis igitur
 15 sensus his verbis includitur: falsus est autem ma-
 gis, inquit, circa singula qui habet contrariam
 opinionem. quamquam enim possit esse quilibet
 falsus, etiamsi de eadem re contrariam non habeat
 opinionem, ille tamen magis fallitur qui contrarium
 20 aliquid opinatur. hoc autem cur eveniat dicit: con-
 traria enim eorum sunt quae plurimum circa
 idem differunt. idcirco enim maxime falsa contraria
 opinantur, quia contrarietas non nisi in plurimum dis-
 crepantibus invenitur. quod si harum contraria
 25 est altera, id est quod si harum propositionum, quae
 per se falsa est vel quae per accidens, unam contra-
 riam esse necesse est, magis vero contraria con-
 traditionis, hoc est magis autem falsa negatio

3 est enim E² opinionum est T 4 abstinentes F
 5 *alt.* falsum] magis E², *om.* b 6 contrarium] plurimum T²
 12 quocirca *del.* E², *om.* b enim *ego*: autem *codices*
 12. 13 negatio est T 13 negatio igitur S² *et ceteri* 15
 autem est F autem *om.* T 16 qui] quid E (*corr.* E²)
 18 non habet contrariam F habet SFT 20. 21 contra-
 rium F 23 opinatur TE² (*corr.* T¹), opponitur E³ 24
 earum T 25 id est *om.* T quod *del.* E² 26 vel] et?
 28 autem *om.* F

(hoc enim quod ait: magis vero contraria hoc sensit tamquam si dixisset: magis vero falsa contradictionis est, id est magis vero falsa negatio est), concludit: si illa, ut dictum est superius, ita sunt, manifestum esse, quoniam haec, id est contradictionis, 5 erit contraria.

Illa vero quae est quoniam malum est quod bonum implicita est; etenim quoniam non bonum est necesse est fere idem ipsum opinari.

Postquam idcirco contrariam potius negationem 10 esse monstravit, quod haec magis esset falsa | quam p. 462 ea quae contrarium adfirmaret, et distinctione falsitatis contrariam esse propositionem opinionemque quae rem propositam negaret edocuit, nunc ex simplicibus implicitisque propositionibus opinionibusque idem niti- 15 tur adprobare. dicit enim, quod ea adfirmatio quae contrarium ponit implicita et non simplex sit. idcirco autem implicita est, quod quae arbitratur id quod bonum est malum esse mox illi quoque opinari necesse est id quod bonum est bonum non esse. neque enim 20 aliter esse malum potest, nisi bonum non sit. quare qui quod bonum est malum esse arbitratur, et rem bonam malum putat et eandem ipsam non esse bonum. non igitur simplex est haec opinio de bono, quoniam malum est. continet enim intra se illam, quoniam non 25 est bonum. qui vero opinatur non esse bonum quod bonum est, non illi quoque necesse est opinari quo-

1 est enim E² 2 sentit? 4 est om. SE 7 illud Σ
 8 est bonum ΣΞE², bonum est F non om. Σ¹ 8.9 bonum non F
 9 fere om. FΣΞ 10 contrarium SFE (corr. E²)
 11 esse] sese SFE (corr. S²E²) 12 contrariam T (corr. T²)
 13 contrarium S (corr. S²) 14 edocuit S, sed e in ras. S²
 15 implicitam (om. que) T 17 sit simplex E
 19 illam b, illud? 22 qui quod] quidquid SFE (corr. S²E²)
 22. 23 bonam rem F 23 purat S (corr. S²) 24 opinio haec T 27 illud? necesse T

niam malum est. potest enim et non esse aliquid bonum et malum non esse. atque hoc quidem in his innititur rebus in quibus aliqua medietas poterit inveniri. hoc quoque cautissime addidit. his igitur ita
 5 positis quoniam contrarii opinio non est simplex, simplex vero est negationis, necesse est ut contra simplicem opinionem simplex potius videatur esse contrarium. est autem simplex opinio boni quoniam bonum est vera, simplex vero boni quoniam non bonum
 10 est falsa. simplici igitur opinioni de bono quoniam bonum est simplex erit contraria, negationis scilicet, quae est boni quoniam non est bonum. tota vero vis huius argumentationis hinc tracta est: quotiens vera est quaedam propositio et duae quae eam perimere
 15 possint, si una earum nihil indigens alterius veram propositionem perimat, reliqua vero praeter alteram eandem veram propositionem perimere non possit, illa magis dicenda contraria est, quae sibi sufficiens nec reliquae indigens propositam propositionem perimere
 20 valet. veram autem propositionem de bono quoniam bonum est sola perimere potest et ad illius verae interitum est sibi ipsa sufficiens illa quae opinatur non esse bonum quod bonum est. illa vero quae opinatur malum esse sibi sola non sufficiet, nisi illa quoque
 25 ei auxilietur, quae est id quod bonum est bonum non esse. idcirco enim contraria illa aufert, quia secum negationem trahit. manifestum est hanc quae ad ve-

3 nititur T, inuenitur E² 4. 5 positis ita F 5 contraria
 T non simplex est F 7 esse uideatur F 7. 8 contraria?
 8 autem om. F 9 bonum non E 14 propositio quaedam
 est F 15 possunt FT 16 alteram om. T¹ 21 sola
 quae dicit quoniam non bonum est S², sola negatio b 22
 illa quae opinatur G²T: om. ceteri, ea quae proponit E²B
 22. 23 non — est G²TE²B: om. ceteri 24 ni F 25 auxi-
 liaetur E 26 illam b supra aufert scr. s. ueram E²
 27 trait F (corr. F¹) ergo est?

rae propositionis interitum sibi ipsa sufficit recte magis videri contrariam quam eam quae sibi ipsa non sufficit, nisi ei vis negativae propositionis addatur.

Amplius, si etiam in aliis similiter oportet 5 se habere, et hic videbitur bene esse dictum; aut enim ubique ea quae est contradictionis aut nusquam. quibus vero non est contraria, de his est quidem falsa ea quae est verae opposita, ut qui hominem non putat hominem 10 falsus est. si ergo hae contrariae sunt, et aliae contradictionis.

Quod de his, inquit, propositionibus dicimus si hoc in omnibus invenitur, firmum debet esse quod dicimus. neque enim verisimile est in aliis quidem propositio- 15 nibus negationes esse contrarias, in aliis vero adfirmationes quae contrarium ponunt, sed si hoc in omnibus propositionibus invenitur et contradictionibus, ut contradictio potius contraria sit, id est negatio, quam quae contrarium habet, nihil est dubium quin haec 20 ratio consistat in omnibus: sin vero in aliis ea quae contrarium ponit magis contraria est quam negatio, hic quoque ita sese manifestum est non habere. ubi enim inveniri potest contrarietas, in his dubitatio est, quaenam sit contraria, utrumne ea quae contrarium 25 adfirmat an ea quae id quod propositum est negat. ergo in his in quibus dubium non est quemadmodum

1 sufficit S, *sed t in ras.* S² 2 ipsa om. T 6 uidetur
 Σ² 8 contraria Σ: contrarium *ceteri* 9 uera SF 10
 qui *in ras.* SE putet Σ 11 haec SFE (*corr.* E²) aliae
 Σ: illae aliae quae sunt *ceteri* 12 contradictiones Σ (illae
 aliae quae sunt contradictionis et aliae contradictiones \mathfrak{E})
 13 conpropositionibus SF (*corr.* S²), compositionibus E si
 om. S¹FT¹ 14 quod om. F (*add.* F¹) 16 esse om. F
 17 hoc S, *sed o in ras.* S² 17. 18 omnibus aliis? ceteris
 omnibus? 19 quam om. SFE¹G¹ 20 habet et FTEG (et
del. E²) 23 sese] esse T non *delendum?* 24 autem?

sit hoc speculandum est. dubium autem non est in
 his in quibus nulla est contrarietas, ut in substantiis.
 hic enim solae sunt contrariae negationes. si ergo
 huic opinioni quae est de homine quoniam homo est
 5 illa opponitur quae est de homine quoniam homo
 non est, manifestum est in aliis quoque in quibus
 contrarietas invenitur locum contrarietatis negationem
 potius optinere. [nam si in his in quibus contrarietas
 est, ut in bono vel malo, manifestum est potius illam
 10 esse contrariam quae bonum negaret quam eam quae
 p. 463 malum opponeret ei quae id quod | bonum est bonum
 esse arbitretur, nec in his eam contrariam esse oportet
 in quibus contrarietas nulla est.] quid enim at-
 tinet cum de homine dicimus, quod contrarium non
 15 habet, ibi esse negationem contrariam, cum vero de
 bono, quod contrarium habet, ibi non esse, sed potius
 eam quae contrarium poneret? quodcumque enim con-
 vertitur a negatione suam vim in omnibus servare debet.
 quod ergo dicitur ab Aristotele, ut breviter ex-
 20 plicem, tale est: si in aliis negatio est contraria, hic
 quoque negationem esse contrariam manifestum est;
 quod si in aliis minime, in his quoque quae supra
 posuit. sed in omnibus aliis in quibus contrarietas
 non invenitur contradictio contrarietatis locum tenet,
 25 et in his igitur in quibus est aliqua contrarietas eun-
 dem locum neque alium tenebit. quod in his verbis

1 autem om. S¹ 2 contrarietas est F 4 huic T: huic
 contrariae ceteri (huic verae?) 7 contrarietas T (corr. T²)
 8 nam — 13 est *uncis inclusi* 8 si non S² his] aliis F
 9 in malo F 11 oporteret F, optineret E (corr. E²) 11
 ei — 12 arbitretur *del.* S² 12 arbitratur T esse contra-
 riam F 11 ei — 13 oporteret *bis scripta sunt in* SFEG
 (corr. S²) 13 nulla contrarietas F 17 opponeret T
 quocumque E² enim om. F¹ 18 negatio (*del.* a) E²
 19 dicit F 22 nec in his S², neque in his E², nec his B
 (minime *bis ponendum?*) quae om. G¹ 24 non om. F
 26 in om. b

explicuit: amplius, si etiam in aliis similiter oportet se habere, et hic videbitur bene esse dictum. nam si in ceteris omnibus ita se habere necesse est, et in his quae supra sunt dicta ita sese habet et id quod dictum est optime dictum esse videbitur. aut enim ubique ea quae est contradictionis *** alicubi quidem contrariam reperiri, alicubi vero minime. quibus vero non est contrarium, ut in substantiis in quibus nulla est contraria (hoc enim nos, si bene meminimus, praedicamenta docuerunt), de his est quidem falsa ea quae est verae opposita, id est in his invenitur quidem opposita falsa opinio verae opinioni, sed quae sit ista manifestum est. nam ubi nulla contrarietas, liquet contradictionis esse contrarietatem. ut qui hominem non putat hominem falsus est. haec enim sola contrarietas verae propositionis invenitur. si ergo hae contrariae sunt, et illae aliae quae sunt contradictionis, id est si in his quae contrarietatem non habent negationes sunt contrariae (necesse est enim aliquas esse contrarias), in aliis omnibus etiam in quibus est aliqua contrarietas, ut bono et malo, negatio locum optinet contrarietatis.

Amplius similiter se habet boni quoniam bonum est et non boni quoniam non bonum

4 et] sicut S² in om. S¹FTE¹ dicta sunt F ita
om. S 5 alt. dictum post uidebitur F 5. 6 uidetur G
7 post contradictionis lacunae signum posui: aut nusquam
add. S²TE²G², aut nusquam si contingat B, aut nusquam:
neque enim verisimile est contradictionem? quidem om. B
contrarium G²T repperi F 8 minime falsum est S²,
minime s. possumus E², minime manifestum est G²T 8. 9
contraria? 9 contrarietas G²T 13 falsa om. S¹ 14 con-
trarietas est S²TE² 16 putat post qui (15) F 18 hae om.
S¹FE, horum T² sint SE (corr. E²) (prius) 19 si om.
T¹ 21 contrariae SFE (corr. S²), contrarie E² 22 ut] ut
in T 23 tenet F 24 habet ΣX: habent ceteri

est, et super has boni quoniam non bonum est
 et non boni quoniam bonum est. illi ergo quae
 est non boni quoniam non bonum verae opi-
 nioni quae est contraria? non enim ea quae
 5 dicit quoniam malum; simul enim aliquando
 erit vera, numquam autem vera verae contraria
 est; est enim quiddam non bonum malum,
 quare contingit simul veras esse. at vero nec
 illa quae est non malum; simul enim et haec
 10 erunt. relinquitur ergo ei quae est non boni
 quoniam non bonum contraria ea quae est non
 boni quoniam bonum, quare et ea quae est
 boni quoniam non bonum ei quae est boni
 quoniam bonum.

15 Quaecumque superius dicta sunt, ea rursus vali-
 diore per proportionem argumentatione confirmat.
 proportio autem est rerum inter se invicem similitudo.
 si igitur positae sint res quattuor, quarum duae sint
 praecedentes, reliquae sequentes, et sic se habeat pri-
 20 ma ad secundam quemadmodum tertia ad quartam,
 necesse est ita sese habere primam ad tertiam quem-
 admodum fuerit secunda ad quartam. hoc enim ipsum

1 et super — 2 bonum est *om.* S¹ 2 bonum] non bo-
 num F igitur Σ 3 quia F verae $\Sigma\mathfrak{X}$: est verae *ceteri*
 4 quae $\Sigma\mathfrak{X}$: quae ita F, quae nam *ceteri* enim *om.* S¹E¹
 5 malum est *codices* (*cf. vol. I p. 27, 4*) 6 erit vera
 $\Sigma\mathfrak{X}$: erunt verae *ceteri* 7 quoddam Σ 8 esse veras *hic*
codices (*cf. infra*) 9 ha S, hae S²TE 10 relinquitur
 ergo] sequitur enim Σ (*corr.* Σ^2) 11 bonum Σ : bonum est
ceteri ea *om.* Σ^1 12 bonum $\Sigma\mathfrak{X}$: bonum est *ceteri*
 quae est *om.* SFE 13 quoniam *om.* Σ^1 bonum $\Sigma\mathfrak{X}$: bo-
 num est *ceteri* (bonum est est F, *pr.* est *del.* F²) ei *om.*
 S¹FE, et Σ (*corr.* Σ^2) non boni $\Sigma\mathfrak{X}$ (*non del.* Σ^2) 14
 bonum $\Sigma\mathfrak{X}$: bonum est *ceteri* 16 propositionem SFE (*corr.*
 S²), per portionem T, proportionum (*om.* per) T²E² 17 pro-
 positio F autem *om.* F 18 ergo T duae sunt F
 19 habent F, habebat T (*corr.* T²) 22 autem?

breviter facillimeque numeris agnoscamus. sit enim primus numerus II, secundus VI, rursus incohantibus tertius IIII, quartus XII.

II VI
IIII XII

5

In his igitur praecedentes quidem sunt duo et quattuor, sequentes vero sex et duodecim. sunt autem ut duo ad sex, ita quattuor ad duodecim. nam sicut duo senarii tertia pars est, ita quaternarius duodenarii tertia pars est. quocirca sicuti quaternarius praecedens ad sequentem, ita alius praecedens ad alium sequentem erit; ut praecedens ad praecedentem, ita sequens ad sequentem. sed duo ad quattuor qui sunt praecedentes medietas est, et sex igitur ad duodecim medietas est. igitur in omni proportione hoc respiciendum, quod si de quattuor propositis rebus sicut prima est ad secundam, ita tertia ad quartam, erit ut prima ad tertiam, ita secunda ad quartam. ista igitur numerorum proportio ad propositionum vim naturamque transferatur sintque duae propositiones | primae, p. 464 quarum una praecedens, altera sequens, et aliae rursus 21 duae, quarum una praecedens, altera similiter sequens, et in his sit aliqua similitudo. sit enim prima boni quoniam bonum est, hanc sequatur boni quoniam

1 brebiter S (corr. S²) agnoscimus E 2 VI] IIII E²
3 IIII] VI E² XII] duodecim TE 4. 5 ad II et IIII praecedentes, ad VI et XII sequentes add. T 6 duae SFE (corr. S²E²) et om. SFE 9 senarii] denarii SF (corr. S²)
10.11 praecedens//////////ad (ad in ras.) S 12 erunt SE et ut b 13 duo om. S¹FE (post praecedentes [14] II add. E²) 15 est est? in add. E²: om. codices propositione SFE (corr. S²E²) 15.16 respiciendum est T 16 si] se S (corr. S²) 17 tertiam FE (corr. E²) 18 ita erit S² igitur om. F 19 proportio] propositio S (corr. S²), propositio F, positio S¹TE naturam T (corr. T²) 20 sintque] si neq; F 24 sq. hanc — est om. S¹

bonum non est. rursus sit praecedens tertia non boni quoniam non bonum est, hanc autem sequens quarta non boni quoniam bonum est.

I

5 Boni quoniam bonum est

II

Boni quoniam bonum non est

III

Non boni quoniam non bonum est

IIII

Non boni quoniam bonum est.

Praesciatur igitur in his quae sit proportionis similitudo. est enim ut prima boni quoniam bonum est
 10 ad secundam boni quoniam bonum non est, ita tertia non boni quoniam bonum non est ad quartam non boni quoniam bonum est. nam sicut boni quoniam bonum est vera propositio est, falsa autem boni quoniam non est bonum, ita quoque non boni quoniam
 15 non est bonum vera propositio est, falsa autem non boni quoniam bonum est. quod si ita est et eodem modo sese habet opinio boni quoniam bonum est ad opinionem quae est boni quoniam bonum non est, quemadmodum etiam opinio non boni quoniam non
 20 bonum est ad opinionem non boni quoniam bonum est, et quemadmodum se habet prima ad tertiam, ita sese habebit secunda ad quartam. quemadmodum sese habet igitur boni quoniam bonum est ad eam quae est non boni quoniam non bonum est, cum utraeque
 25 sint verae, ita sese habet opinio boni quoniam bonum non est ad opinionem non boni quoniam bonum est, quod ipsae quoque utraeque sunt falsae. nam ut istae

1 non bonum F prorsus SFE (*corr.* S²E²) 3 quoniam non FE (non *del.* E²) 5 bonum non] non bonum T
 4—7 *ad* I et III *precedentes, ad* II et IIII *sequentes add.* T
 8 perspicitur E²B propositionis SEG (*corr.* G²), propositiones F 12 non est E (non *del.* E²) 13 falsae F 19.
 20 bonum non F 22 habet S (*corr.* S²) habebit//////////
 secunda E se S 24 est non] non est F *alt.* non om.
 T (bonum non T²) 27 sint FT

simul verae, ita illae simul falsae. quocirca ut est prima ad tertiam, ita secunda ad quartam. ostensa igitur hac proportione inmutato ordine eadem disponantur. sed sit prior opinio ea quae est non boni quoniam bonum non est eamque sequatur boni quoniam bonum est et sub his praecedens tertia non boni quoniam bonum est, quarta sequens boni quoniam bonum non est.

I vera

II vera

Non boni quoniam bonum non est Boni quoniam bonum est 10

III falsa

IIII falsa

Non boni quoniam bonum est Boni quoniam bonum non est.

Ut igitur superius demonstratum est, ita se habet opinio non boni quoniam non bonum est ad eam opinionem quae est boni quoniam bonum est, quemadmodum non boni quoniam bonum est ad eam quae est boni quoniam non est bonum. ut enim illae simul verae, ita hae simul falsae eademque proportio est. quocirca erit sicut prima quae est non boni quoniam non bonum est ad tertiam eam quae est non boni quoniam bonum est, ita erit secunda boni quoniam bonum est ad quartam boni quoniam non est bonum. requirendum igitur est quemadmodum hic nunc sit prima ad tertiam, ut ex eo speculemur, quemadmodum sit secunda ad quartam. dico enim, quoniam huic opinioni quae arbitratur non esse bonum quod bonum non est contraria illa est quae arbitratur id quod

1 verae sunt T 3 propositione FTE² in mutato? an
in delendum? 4 sit post opinio F 5 eam quae FE (corr.
E²) sequantur S (corr. S²) 8 non om. F 10 bonum
non] non bonum T (item 12) 9—12 dextra et sinistra Con-
trariae add. T 14 pr. non om. S¹F¹E¹ alt. non om. F¹
17 enim om. F 18 eadem quoque F propositio SFE (corr.
S²E²) 20 eam om. F, ea E 21 non bonum F (non del. F²)
23 est igitur F nunc] non F 26 opinio S (corr. S²)
26. 27 bonum non S²: non bonum T, non om. ceteri

bonum non est bonum esse. age enim, si potis est,
 contra eam opinionem quae id quod bonum non est
 non bonum putat sit ea quae id quod bonum non
 est malum putat. sed hoc fieri non potest. contrariae
 5 enim opiniones simul numquam verae sunt, possunt
 autem simul hae esse verae. si quis enim parricidium
 quod non est bonum putet non esse bonum, idem
 quoque parricidium quod per naturam non est bonum
 malum putet, vere in utraque opinione arbitratur.
 10 igitur non est contraria opinio ei quae id quod bonum
 non est non bonum putat ea quae id quod bonum
 non est malum arbitratur. rursus ponatur eidem opi-
 nioni de non bono quoniam non est bonum contraria
 ea quae arbitratur id quod non est bonum non esse
 p. 465 malum. id quoque interdum est. fieri enim potest
 16 ut id quod bonum non est nec malum sit. neque
 enim omnia quaecumque bona non sunt statim mala
 sunt, sed est ut bona quidem non sint, nec tamen
 mala sint. si quis enim lapidem nequiquam iacentem,
 20 quod per se bonum non est, non bonum esse putet,
 vere arbitrabitur, idem ipsum lapidem, quod per se
 bonum non est, si non malum putet, nihil eius opi-
 nioni falsitatis incurrit. quare quoniam ea quae est
 non boni quoniam non bonum est et cum ea quae
 25 est non boni quoniam malum est et cum ea quae est
 non boni quoniam non est malum vera aliquotiens

1 non est bonum F non esse E² positus F 2 non
 om. T¹ 5 opiniones enim F 6 patricidium E (corr. E²),
 item 8 7 quod — 8 parricidium *bis scripta sunt in SFE*
 (corr. F²E²) 7 putat T 9 in om. b 10 ei T: ea *ceteri*
 11 non bonum — 12 non est om. F 11 ei S²E² 12
 opponatur S² eadem SFE (corr. S²E²) 15 interdum *ego:*
iteratum codices, ratum B², contrarium non b 18 quidem
 post est F nec tamen T: tamen nec *ceteri* 19 enim T:
 igitur *ceteri* 20 non bonum — 22 non est om. F 22. 23
 opinionis SFE (corr. S²) 23 quoniam om. F¹ 25 non
 om. S¹FE¹

invenitur, neutri contraria est. restat igitur ut ei sit
 contraria opinio non boni quoniam non bonum est
 quae opinatur id quod non est bonum bonum esse,
 haec autem est non boni quoniam bonum est. con-
 traria igitur est non boni quoniam non bonum est ei 5
 quae est non boni quoniam bonum est. sed hic ita
 sese habebat opinio non boni quoniam bonum est ad
 opinionem non boni quoniam non bonum est, quem-
 admodum opinio boni quoniam bonum est ad eandem
 opinionem quae est boni quoniam non est bonum. 10
 sed prima tertiaque contrariae, secunda igitur quarta-
 que secundum similitudinem proportionis sunt sine
 ulla dubitatione contrariae. potest vero et simplicius
 intellegi hoc modo: si boni quoniam bonum est opinio
 et non boni quoniam non est bonum opinio similes 15
 secundum veritatem sunt, boni autem quoniam non
 est bonum et rursus non boni quoniam bonum est
 ipsae quoque similes secundum falsitatem sunt, si una
 falsarum uni verarum opinionum inventa fuerit con-
 traria, erit reliqua falsa reliquae verae contraria, quod 20
 sola efficit similitudo. ostenditur autem una falsa uni
 verae, quemadmodum supra exposuimus, contraria,
 hoc est ea quae dicit id quod non est bonum bonum
 esse ei quae arbitratur id quod non est bonum non
 esse bonum. relinquitur igitur ea quae arbitratur id 25
 quod bonum est non esse bonum contraria esse ei
 quae opinatur id quod bonum est esse bonum. qua
 in re colligitur negationem potius quam contrarium

2 quoniam non E (*sed non erasum*): non *om. ceteri* 3
 quae T: quoniam *ceteri* bonum non bonum T 4 haec SE
 (*corr. S²E²*) 7 habet F non bonum T est *om. E¹*
 8 *alt. non om. T* 10 *pr. est om. S¹* 12 propositionis F
 13 simplicis T (*corr. T²*) 18 secundum falsitatem similes F
 19 falsa S² uniuersarum SFE, uni uerae opinioni S²
 20 contrariae F 22 exposuit T 23 id *om. E* 27 bo-
 num esse F 28 in *delendum?*

ponentem adfirmationem verae adfirmationi esse contrariam. perplexa igitur sententia his modis quibus diximus expedita est, sed se sic habet ordo sermonum: amplius, inquit, similiter se habet boni quoniam
 5 bonum est et non boni quoniam non bonum est, quae utraeque verae sunt, et super has boni quoniam non bonum est et non boni quoniam bonum est, quae sunt utraeque mendaces. illi ergo quae est non boni quoniam non bonum est verae
 10 opinionioni quatenus est contraria? hoc quasi interrogativo modo dictum est. non enim ea quae dicit quoniam malum est, quoniam simul aliquando esse poterit vera. hoc autem in contrariis non potest
 15 inveniri. numquam enim vera verae contraria est. quemadmodum autem fieri potest, ut simul sint verae? quoniam est quiddam non bonum malum, quare contingit simul veras esse. at vero nec illa quae est non malum; simul enim et haec
 20 erunt, id est possunt aliquando simul esse verae, in his praesertim rebus quae inter bonum malumque sunt. relinquitur ergo ei quae est non boni quoniam non bonum, quae scilicet vera est, contraria ea quae est non boni quoniam bonum est, quae falsa est et simul vera non potest inveniri.
 25 quare, ad similitudinem superius positam proportionis revertitur, ut dicat et eam quae est boni quoniam non bonum est ei quae est boni quoniam

7 bonum non F 8 utraeque E²: verae quae *codices*
 9 *pr.* non *om.* S¹FE¹ bonum non F 11 enim *om.* SFE
 13 poterunt verae b 13. 14 inveniri non potest F
 17 ac F 18 illa *om.* T¹ est quoniam E et *del.* F²
 haec? 22 bonum est FT 23 ei S (*corr.* S²) non bonum T (non *del.* T²) 25. 26 proportionis B: propositio SF
 EG, *del.* E², proportio G²T 26 ea SFE (*corr.* S²E²), ei T
 26. 27 quoniam bonum est eam quae est boni quoniam non bonum est T 27 *sq.* ei — bonum est *om.* SFEJG, *post* contrariam *habet* B

bonum est contrariam. quod si quis ea quae superius dicta sunt diligentius intuetur, nec in totius sententiae statu nec quicquam in ordine fallitur.

Manifestum vero quoniam nihil interest, nec si universaliter ponamus adfirmationem; 5 huic enim universalis negatio contraria erit, ut opinioni quae opinatur quoniam omne quod est bonum bonum est ea quae est quoniam nihil eorum quae bona sunt bonum est.

In superiori argumentatione omnia de indefinitis 10 explicuit, sed quoniam fortasse aliquis poterat suspicari non eandem rationem esse posse in his propositionibus quae sunt definitae atque in his aliquid interesse, utrum eadem demonstratio <quae> in his quae indefinitae sunt eveniret, hoc addit nihil interesse, utrum 15 eandem demonstrationem, quam ipse | superius in propositionibus indefinitis fecit, quisquam faciat in universalibus, quae iam sine dubio definitae sunt. si quis enim secundum indefinitarum propositionum superiorem dispositionem definitas disponat easque secundum 20 praedictum modum speculetur, non aliam universalis adfirmationis opinioni contrariam reperiet quam eam quae est universalis negationis opinio. nihil enim interest inter indefinitas definitasque propositiones, nisi quod indefinitae quidem sine determinatione, definitae 25

3 falsitur S (corr. S²) 4 vero ego: ergo est SFTE, est
ergo Σ² 5 si om. S¹Σ¹ ponimus T 6 erit contraria
Σ 7 ut] quod SE (corr. S²E²), ut quod F 8 bonum est
F alt. bonum om. S¹E¹ ea quae est] uel F quoniam
om. Σ 9 bonum est] non bona sunt FΣ (corr. Σ²) 10
de om. S¹ infinitis F 14 quae ego add.: om. codices
in his G²T: om. ceteri 14. 15 indefinitae ego: ei definitae
SFEG, et definitae G²T demonstratio quae in indefinitis
est definitis S², demonstratio eis quae definitae B 16 ea-
dem F (corr. F²) demonstratione F 17 faciat] facit T
(corr. T²) 19 infinitarum F 20 disponit E 22 ea F
24 definitas indefinitasq; F 25 quo SE (corr. S²E²) de-
finitae SFE (corr. S²E²) indefinitae SFE (corr. S²E²)

vero cum augmento determinationis sunt, vel universalitatis vel particularitatis. hoc est enim quod ait: nihil interest, nec si universaliter ponatur adfirmatio. universali namque adfirmationi universalis contraria erit negatio, ut opinioni quae opinatur quoniam omne quod est bonum bonum est, quae scilicet est universalis adfirmationis, ea sit contraria quae est quoniam nihil eorum quae bona sunt bonum est, hoc est opinio universalis negationis. hoc autem cur fiat ostendit.

Nam ea quae est boni quoniam bonum, si universaliter sit bonum, eadem est ei quae opinatur quicquid est bonum quoniam bonum est. <hoc autem> nihil differt ab eo quod est omne quod est bonum bonum est. similiter autem et in non bono.

Gradatim indefinitam propositionem ad similitudinem universalis adduxit. dicit autem: quaecumque fuerit indefinita propositio, ei si quod in sermone solemus dicere quicquid addatur, universalis fit, ut nihil omnino distet ea quae ad rem in adfirmatione omne praedicat. ut ea opinio vel propositio quae est de bono quoniam bonum est hoc scilicet opinatur, quoniam bonum bonum est, huic si addatur quicquid, ut ita dicamus: quicquid bonum est bonum est, nihil differt ab ea quae opinatur omne bonum bonum esse. quare eadem vis est superioris demonstrationis in

1 argumento SF 2 est om. S¹FE 5 negationi ut opinio S (corr. S²) 6 bonum est T alt. bonum om. S¹F
 7 sit] erit? 11 ea om. Σ bonum Σ: bonum est ceteri
 12 ea Σ ei b: et SFTE, om. ΣX 13 est bonum ego: bonum est codices
 (cf. vol. I p. 222, 23) 14 hoc autem add. b: om. codices
 est om. Σ nihil enim E² 14. 15 nihil — bonum
 21 adfirmationem SFE (corr. S²E²) omnem SFE (corr. E²) 16 in om. Σ
 23. 24 hoc — bonum est om. b 26 est F 27 superioris est F superius T

propositionibus indefinitis, quae etiam in universalibus, quae parvulum quiddam distant, quod non ad qualitatem nec ad vim propositionis, sed ad quantitatem refertur. universalitas enim quantitatis ponitur. et sensus quidem huiusmodi est, verba vero sic sunt. 5 superius proposuerat nihil interesse, an indefinita esset propositio an universalis. cur autem nihil intersit hoc modo dicit: nam ea quae est boni quoniam bonum est, id est indefinita adfirmatio, si universaliter sit bonum, id est si bonum universaliter pro- 10 feratur, eadem est ei quae opinatur quicquid bonum est quoniam bonum est, id est nihil discrepat ab ea opinione quae opinatur quicquid bonum est bonum esse. huiusmodi autem opinio nihil differt ab ea, quae aperte universaliter proponitur, quae 15 est omne quod est bonum bonum est. similiter autem et in non bono, id est non bonum quoque eadem ratione dicimus. ea namque propositio vel opinio quae opinatur non bonum esse quod non bonum est, si ei adicitur universalitas, nihil differt ab 20 ea quae dicit quicquid non bonum est non est bonum. haec autem nullo distat ab ea, quae universaliter aperte proponitur, quae est omne quod bonum non est non est bonum.

Quare si in opinione sic se habet, sunt 25 autem hae quae sunt in voce adfirmationes et

4 quantitati S² ponitur ego: opponitur SFEG, apponitur S²G²T 6 indefinitas F esse SF (corr. S²) 7 propositiones F nihil om. F 8 ea] eius F 10 si om. F 11 ei b: et codices 12 est bonum quoniam? 14 est quoniam F 15 quae aperte om. T¹ proponitur om. T¹ 16 bonum est F 16. 17 similiter — bono om. SFE¹G¹J 17 id est del. S² 19. 20 quod non bonum est G²T: om. ceteri (an non bonum bis ponendum?) 21 alt. est om. S¹ 22 haec — 24 est bonum om. F 22 nullo modo T 25 sic se X: se sic ceteri habent SFTE (corr. E²) 26 ea STEX, haec E², haec ea F in om. E¹ in voce om. Σ 26 sq. adfirmationis et negationis SFTEΣ (corr. F²E²)

negationes notae earum quae sunt in anima, manifestum est, quoniam etiam adfirmationi contraria quidem negatio circa idem universalis, ut ei quae est quoniam omne bonum bonum est vel quoniam omnis homo bonus ea quae est vel quoniam nullum vel nullus, contradictorie autem aut non omnis aut non omne.

Superiores omnes argumentationes ad unum colligit redigitque ad conclusionem omnem quaestionis vim. supra enim negationes et adfirmationes earumque contrarietates de opinionibus pensari oportere praedixerat, nunc vero quoniam in opinionibus reperit illam contrariam esse, quae esset universalis negatio, idem refert ad propositiones, quas manifestum est, quoniam voces sunt et significativae, passiones animi designare. in principio enim libri significativas voces passiones animae monstrare veraciter docuit, nunc ea velut probaturus est: quoniam in opinionibus illa potius contraria universali | adfirmationi reperta est, quae esset universalis negatio potius quam ea quae contrarium universali adfirmationi adfirmaret, idem quoque arbitratur in vocibus provenire, hoc est adfirmationi universali non adfirmationem contrariam rem ponentem, sed universalem negationem esse con-

1 eorum codices (cf. vol. I p. 27, 24) 3 quidem ΣΣ:
quidem est ceteri 4 quoniam om. ΣΣ, item 5 5 homo
omnis F bonus ΣΣ: bonus est ceteri 7 non om. S¹E¹
omnes SE (corr. S²E²), omnis homo FΣ non om. S¹
8 omnes SFE (corr. S²E²) 9 superius F omnes]
antem F ad unum ego: a bonum S, ad bonum S² et ceteri
9. 10 colligit T²E²: tollit codices 10 redigit quae S
11 enim] eam S (corr. S²) 13 uero om. S¹ opinibus E
(corr. E¹) 14 esse T 16 sunt om. T¹ 19 uelud F
20 contraria docuit S (docuit del. S²) 23 proferre F (supra
scr. uel uenire F¹) 24 contrarium T 25 rem ponentem]
reponentem SFTE (corr. E²)

trariam, contradictorias vero eas quae, cum adfirmatio
 universalis esset, particularis negatio inveniretur. at-
 que hoc quidem planissime dictum est nec aliquis in
 verbis error est, sed nos, ut cetera nihil ambiguum
 relinquentes ipsorum quoque verborum, eorum ordi- 5
 nem persequemur. ait enim: quare si in opinione
 se sic habet, id est quod opinio negationis contraria
 invenitur opinioni adfirmationis potius quam contra-
 rium ponens adfirmatio, sunt autem hae quae sunt
 in voce adfirmationes et negationes notae ea- 10
 rum quae sunt in anima (nam sicut in voce ad-
 firmatio et negatio est, ita quoque etiam in opinione,
 cum ipse animus in cogitatione sua aliquid adfirmat
 aut quid negat, quod nos alio loco diligentius expe-
 diemus): ergo quoniam adfirmationes et negationes 15
 quae sunt in voce notae earum sunt adfirmationum
 vel negationum quae sunt in anima, manifestum
 est, quoniam etiam adfirmationi contraria
 quidem est negatio circa idem universalis.
 circa idem autem addidit, ne disiunctas adfirmationes 20
 et negationes contrarias diceremus, sed ut adfirmatio
 et negatio de una eademque re illa quidem universa-
 liter adfirmaret, illa vero universaliter negaret. earum
 autem exempla haec sunt: ut ei quae est quoniam

1 contradictoriam vero eam T 5 verborum G²T: ver-
 borum sed SFEGJ, verborum uim S², verborum sensum E²B
 eorum *del.* G², *om.* T, eorumque S², et ordinem eorum B²
 (ordinem eorum B) 5. 6 ordine SFEGJ (*corr.* S²G²) 7 sic se?
 9 ponens T (*corr.* T²) autem sunt haec F 10 adfirmationis
 et negationis FTE (*corr.* E²) 10. 11 eorum *codices* (*corr.* b)
 13 aliqua S (*corr.* S²) 14 aliquid E² 14. 15 expedi-
 uimus E² (expediimus?) 15 adfirmationis et negationis SFE
 (*corr.* E²) 16 *pr.* sunt] si SFE (*corr.* S²E²) 18 etiam *om.* F
 19 circa] contra SFE (*corr.* S²E²) 20 disiunctim E²
 adfirmationis E (*corr.* E²) 21 sed ut E²B: et ait *ceteri*
 22 negatio esset E²B illa F: illam *ceteri*, et illam E²B
 23 adfirmare *codices* (*ego corr.*) illam *codices* (*ego corr.*)
 negare *codices* (*ego corr.*)

omne bonum bonum est vel quoniam omnis
 homo bonus est ea quae est quoniam nullum,
 id est nullum bonum bonum est, quae contraria est,
 vel nullus, hoc est quoniam nullus homo bonus est.
 5 contradictoria autem aut non omnis, id est non
 omnis homo bonus est contra eam quae dicit omnis
 homo bonus est, aut non omne, hoc est non omne
 bonum bonum est contra eam quae dicit quoniam
 omne bonum bonum est. constat igitur in his pro-
 10 positionibus quas supra proposuit illam magis esse
 contrariam, adfirmationi quae dicit omnis homo iustus
 est eam quae dicit nullus homo iustus est potius
 quam eam quae dicit omnis homo iniustus est.

Manifestum autem quoniam et veram verae
 15 non contingit esse contrariam nec opinionem
 nec contradictionem. contrariae enim sunt
 quae circa opposita sunt, circa eadem autem
 contingit verum dicere eundem; simul autem
 eidem non contingit inesse contraria.

20 Post haec libri terminum expedit in ea specu-
 latione et demonstratione, per quam, licet verum
 sit manifestumque omnibus duas propositiones veras
 non esse contrarias, tamen id ipsum demonstrare
 conatur. est autem huius argumentationis ingressus
 25 huiusmodi: ea quae sunt contraria opposita sunt, op-
 posita vero non possunt eidem simul inesse: contra-
 ria igitur eidem simul inesse non possunt. de quibus
 autem aliquid simul verum dici potest, illa simul
 eidem inesse possunt, quae vero simul eidem inesse

3 quae om. b 5 contradictorie? aut] ut SFE 9.
 10 propositio T (corr. T²) 10 illam om. b 13 omnis om.
 SFE iustus F 14 autem ego: est autem codices (cf. infra)
 15. 16 opinione nec contradictione Σ² 16 contraria T
 E²Σ² 17 quae circa] quocirca F 18 continget T 19
 contrariam SF (corr. S²) 22 que om. T¹ 24 ingressis T
 (corr. T²) 28 autem om. S¹ non potest S² 29 esse F
 non possunt SFE (non del. E²)

non possunt, de his simul verae propositiones, adfirmatio et negatio, esse non possunt. sed contraria simul eidem inesse non possunt: quae igitur simul verum dicunt contrariae non sunt, idcirco quoniam de quibus et adfirmatio et negatio simul verae esse 5 possunt, illa simul eidem insunt. quocirca quae simul verae sunt contrariae non sunt. sensus hic est, verba autem sic constant: manifestum autem est, inquit, quoniam et veram verae non contingit esse contrariam, id est duas veras propositiones non 10 posse esse contrarias, nec opinionem nec contradictionem: si opinio non est vera verae contraria, multo magis nec contradictio quae ex opinionibus venit. contradictio autem hic pro contrarietate posuit: de ea enim non agebatur. contrariae enim sunt 15 quae circa opposita sunt, id est omne contrarium oppositum. circa eadem autem contingit verum dicere, idcirco quod de his solis et negatio et adfirmatio verae simul esse possunt, quae eidem simul esse contingit, simul autem eidem non contingit 20 inesse contraria, ut concludatur: quoniam de quibus adfirmatio et negatio simul verae sunt, ea simul eidem inesse possunt, contraria vero simul eidem inesse | non possunt, quae simul verae sunt non possunt p. 468 esse contraria. 25

Noster quoque labor iam tranquillo constitit portu. nihil enim, ut arbitror, relictum est quod ad plenam

2 contrariae SFE (*corr.* E²) T² 6 illae FE 12 opinio
 non est] opinionem F uera *om.* T 14 contradictionem
 S²T 15 contraria E² autem T 16 contrarium est E²
 17 opposita T non contingit SFEG (*non del.* F²E²G²)
 18 dicere eundem? 19 non possunt SFEG (*non del.*
 E²G²) idem *codices* (*corr.* b) 20 inesse? 21 inesse]
 simul esse SFEG (*corr.* E²G², simul *del.* S²) 23. 24 inesse]
 esse SFE 24 quae ergo E²B uera TE² 25 contra-
 riae? 26 consistit TB

huius libri notitiam pertineret. quare si rem propositam studio diligentiaque perfecimus, erit perutile his qui harum rerum scientia conplectendarum cupiditate tenebuntur: sin vero minus id effecimus, quod nobis
 5 propositum fuit, ut obscurissimas libri sententias enodaremus, labori nostro nihil ut aliis nocituro, et si non proderit, obloquitur.

1 pertinere T (*corr.* T²) 3 et cupiditate T 4 effici-
 mus STE (*corr.* S²) 5 sententia T (*corr.* T²) 6 ut om. B
 nocitura G (*corr.* G²) 7. non om. T¹ proderit ego:
 oportebit *codices* obloquitur S (*corr.* S²)

ANICII · MANLII · SEUERINI · BOETHI · UIRI ILLUSTRIS · EXCONSUL · OR-
 DINE · PATRITII · IN PERIERMENIAS ARISTOTELIS · EDITIONIS SCDAE ·
 LIBER · VI · EXPLICIT · S FINIT · ; · F EXPLICIT LIBER · VI · T
 AN · MALL · SEV · BOETHI · VC · ET ILL · EX CS · ORD · PATRITII SCDAE
 EDIT · EXPOSITIONV · IN ARIST · PERIHERMENIAS · EXPL · LIB · SEXTVS · ; · E
 EXPLICIT COMENTV MAIVS IN PERIER · J EXPLICIT COMENTARIVS
 B *subscriptionem om.* G

INDEX NOMINUM.

I = prima editio. II = secunda editio.

- Academia II 88, 2.
 Achilles I 95, 27.
 Aeacida II 82, 14.
 Aethiops II 129, 22. 169, 21.
 242, 15.
 Africa II 130, 22. 221, 19 *sqq.*
 Ajax II 183, 25 *sq.*
 Albinus II 4, 3.
 Alexander I 81, 14 *sqq.* 106, 2
 et 12. 107, 3 *sq.* II 140, 14.
 Alexander (*Aphrodisieus*) I 132,
 3. II 3, 1. 10, 5 et 14. 16,
 15 *sqq.* 19, 19. 26, 1. 35, 22.
 37, 5. 40, 10 et 26. 41, 1.
 77, 3. 82, 4. 83, 21. 85, 13.
 93, 9 et 22. 98, 15. 121, 6.
 158, 17. 160, 3 *sqq.* 183, 21.
 219, 29. 272, 14. 293, 30.
 Al. Aphrodisius(?) II 317, 9.
 Andronicum vere fortiter-
 que redarguit II 11, 15. hoc
 modo legi putat oportere II
 37, 30. *cf.* 272, 15. 274, 13.
 simplicior explanatio Ale-
 xandri I 132, 7. *cf.* II 292, 8.
 293, 18.
 Andronicus librum hunc Ari-
 stotelis esse non putat II 11,
 13 *sqq.* quem exactum dili-
 gentemque Aristotelis libro-
 rum et iudicem et repertorem
 indicavit antiquitas II 11, 15.
 Aphrodisius(?) II 317, 19.
 Apollo II 109, 25 et 27.
 Aristocles II 56, 2.
 Aristoteles I 31, 2. 33, 6. 53, 3.
 54, 8. 63, 8. 71, 8 *etc.* II
 4, 1 et 10. 6, 15 et 28. 7, 17.
 9, 18. 10, 3 *etc.* (Aristotelen
 II 25, 23. 56, 4. 215, 16).
 Peripatetici quorum A. prin-
 ceptus est II 193, 26.
 philosophus rerum omnium
 sollertissimus II 273, 28.
 sumpsit a Platone II 246, 21.
Platonem impugnat I 70, 9.
 II 93, 8. Aristotelis Plato-
 nisque consensus II 80, 2.
 Aristotelis Stoicorumque
 dissensio II 394, 3.
 consuetudo Aristotelis I 57,
 28.
 vocabulum primus invenit
 I 52, 25. 59, 25. II 63, 4.
 193, 2.
 verborum subtilitas in Ari-
 stotele mirabilis I 57, 21 *sq.*
 admirabilis subtilitas II 122,
 4. *cf.* II 4, 10. 186, 3. 412, 15.
 solita brevitate perstrinxit I
 131, 24. admirabilis brevit-
 as II 120, 25. *cf.* II 119, 10.
 232, 26. 471, 1. 474, 1. pro
 solita brevitate transgressus
 est II 398, 17. brevitate dixit
 obscure II 251, 11. *cf.* 274,
 25. 496, 2. sensum confusa
 brevitate permiscuit et ne-
 bulis obscuritatis implicuit
 II 99, 26. *cf.* II 116, 6. 450,
 4. ordinem permiscuit II
 147, 4.
 Aristotelis obscuritas II 12, 2.
cf. 164, 19. 250, 22. 251, 5.
 264, 14. 274, 25. 291, 2.
 446, 8 *sqq.* 504, 5.

- discutit I 166, 12. docuit alias II 75, 12.
- librum hunc Aristotelis exponi non posse II 294, 1. in hoc libro de interpretatione II 382, 15.
- in categoriis II 463, 26. in praedicamentis I 206, 19. 224, 21. II 465, 22. 466, 15. praedicamentorum liber II 172, 10. in praedicamentorum libro A. digessit II 458, 26.
- in analyticis id est resolutoriis I 135, 6 *sqq.* II 12, 22 *cf.* 172, 30. in resolutoriis (= anal. p. 24, 16) II 122, 1. in primi libri priorum resolutiorum quae ἀναλυτικά Graeci vocant fine II 293, 26. analyticos Vetius Praetextatus Latino sermoni tradidit II 3, 7.
- in topicis I 154, 22. II 359, 6. in libro quem σοφιστικῶν ἐλέγχων inscripsit I 82, 1. in sophisticis elenchis II 132, 9. 134, 4.
- in his libris quos μετὰ τὰ φυσικά inscripsit I 74, 21. *cf.* II 102, 25.
- in physicis II 458, 27.
- in libris de anima II 11, 23 *et* 28. 28, 2 (= de anima III 8: p. 432, 10—14). 43, 17.
- in libris quos de poetica scripsit II 6, 16. in opere de poetica II 8, 7.
- in opere de iustitia II 27, 13 (= *fragm. coll. V. Rose* 76).
- Aristotelicus I 220, 10. II 26, 17. 44, 13. 172, 17 *et* 20. 190, 2. 192, 23. 218, 25. 250, 14. 263, 11.
- Aspasius I 132, 4. II 10, 4. 37, 17. 74, 32. 121, 27. 159, 25. 183, 20. 293, 29. inconvenienter interstrepit II 87, 17. permolestus est II 41, 14. Athenae II 235, 23.
- Atheniensis II 109, 11. 111, 16. 112, 1. Athenienses II 202, 17.
- Bacchus II 95, 18.
- Boetius: mihi II 160, 12. nos II 147, 5. 159, 26. nobis II 177, 18. nos auctoritati Aristotelicae servientes II 172, 20 (*cf.* nobis II 195, 3).
- mihi haec fixa sententia est II 79, 9 — 80, 9. *cf.* 343, 8. recte mihi consilium fuit II 186, 2.
- hunc nobis secundum expositionis sumpsimus laborem II 453, 11.
- huius libri post has geminas commentationes quoddam breviarium facimus II 251, 8.
- duorum ferme annorum spatium continuo commentandi sudore consumpsimus II 421, 5.
- mihi maior persequendi operis causa II 3, 4.
- nos quam maxime a Porphyrio transferentes II 7, 5. *cf.* 219, 17. 276, 8.
- nos transferre diu multumque laborantes II 70, 22. nostrae translationi I 73, 9. cum iudicio competenti enumerabo sententias II 264, 15. nostro iudicio II 37, 16. neutram ego improbo expositionem II 220, 7. mihi quoque videtur liquere II 12, 19. *cf.* 18, 18. mihi nimium videntur errare II 119, 31. nobis est neglegendum II 71, 16.

- hanc expositionem neque Porphyrius nec ullus alius commentatorum vidit II 121, 25.
- in prima editione huius operis II 274, 27. in prima editione II 294, 5. prioris commentarii brevitatem II 421, 12. *cf.* 421, 21. prioris editionis duos libros II 422, 1. in primae editionis secundo commentario II 479, 6.
- secundae editionis series II 225, 14. secundae series editionis I 32, 3. secundae editionis textus I 82, 9. hanc secundam editionem II 421, 18. 422, 3. secunda editione I 36, 20. in sec. ed. I 74, 23. in secundae editionis expositione I 129, 30. primo volumine II 251, 23. secundo volumine II 78, 27. in secundo huius operis volumine II 303, 17. in secundo libro II 255, 7. quinto libro II 453, 9. sextum volumen II 420, 26. sextus hic liber II 421, 2.
- prima editio — secunda commentatio II 251, 2 *sq.*
- prior editio — secunda editio II 186, 5—9.
- quod nos alio loco diligentius expediemus (*immo expediimus*) II 501, 14.
- praedicamenta exposuit* II 4, 14. 8, 2. 172, 10. 489, 10.
- in his libris quos de categoricis syllogismis composuimus in primo libro II 172, 27.
- de quibus melius in physicis tractavimus II 190, 13.
- Brutus II 184, 10 *sqq.*
- Bucolica II 234, 13.
- Callias I 160, 26 *sqq.* 163, 5 *et* 7. 208, 2 *sq.* II 464, 9 *sq.*
- Cato I 53, 5 *sqq.* 54, 14. 55, 4 *sq.* 136, 21. II 63, 19. 64, 1 *sqq.* 65, 20. 106, 26. 111, 14. 130, 19 *sqq.* 131, 1 *sqq.* 147, 16.
- C. Censorius orator II 107, 1. 130, 25 *sqq.*
- C. Marciae II 130, 23 *et* 26 *et* 30. 131, 5. Uticensis II 106, 28.
- Cicero I 159, 9 *sq.* II 62, 1. 92, 15. 140, 4. 344, 16 (*in Cat.* I c. 10 § 25). 361, 12 *sqq.*
- Cicero (in Cat.* I c. 9 § 22. *pro Mil.* c. 22 § 60) I 71, 1—3. (*de div.* II c. 56 § 116) II 82, 14.
- Cratylus II 93, 1.
- Damoeta II 9, 11.
- Diodorus II 234, 22. 235, 5 *sqq.* 412, 16 *sqq.*
- Dionysus I 101, 17 *et* 19. 103, 16.
- Dorcium I 71, 4.
- Ennius (Annal.* 186 *Vahlen)* II 82, 14.
- Epicurei II 193, 24.
- Epicurus II 239, 25.
- Eudemus II 361, 9.
- Fabii I 104, 7 *et* 9.
- Franci II 184, 23. 189, 4.
- Gallus II 169, 21.
- Gothi II 184, 23. 189, 4.
- Graccus II 363, 22 *sq.*
- Graece II 5, 5. 8, 17. 105, 15.
- Graecus II 21, 18 *et* 22. Graeci I 62, 17. 72, 27. II 28, 1. 55, 27. 71, 30. 112, 12. 147, 8. 186, 13 *sqq.* 189, 3 *et* 5. 193, 9. 250, 21. 293, 27.
- Graecus textus I 72, 23. Graecae linguae peritus II 71, 1.
- Gr. orationis periti I 73, 8.

- Gr. oratione II 70, 24. 71, 2.
Gr. litteris II 22, 26.
- Hannibal II 221, 20.
- Helena I 81, 14 sq.
- Herminus I 132, 4. II 25, 22.
39, 25. 157, 30. 183, 7 sqq.
273, 1. 275, 5. 293, 29. 307, 29.
longe a toto intellectu et
ratione sententiae discre-
pans II 275, 31 — 276, 8.
sententiam Aristotelis non
sequitur I 183, 15. ordi-
nem turbat II 310, 16.
- Homerus I 164, 19 sqq. 166, 17.
II 373, 12 etc.
- Indi II 55, 21.
- Itali II 55, 19.
- Italia II 221, 20 sqq.
- Iuno II 109, 19.
- Iuppiter I 35, 13. 71, 4. II 9, 7.
109, 18 et 25 et 28.
- Latine I 82, 2. II 27, 15. 199, 1.
- Latini II 55, 27. 186, 22. 250, 21.
- Latinitas II 70, 22.
- Latinus: Latino sermoni tradi-
dit II 4, 2. Latinae linguae
II 79, 13. Lat. orationi fa-
mulantes I 73, 10. in Lati-
nam formam II 80, 1. Latina
oratione II 7, 7. 79, 18. Lati-
nis auribus II 201, 4. Lat.
litteris II 22, 25.
- Liber I 101, 18. 103, 16.
- Macedo II 140, 15.
- Marcia II 130, 23 sqq.
- Marius I 155, 24 sqq. 159, 6.
- Meliboeus I 35, 17. II 9, 12.
- Mezentius II 88, 22.
- Minerva II 109, 19.
- Moeris I 35, 16. II 95, 19.
- Oileus II 183, 26.
- Peripatetica auctoritas II 194, 8.
P. disciplina II 414, 19. P.
secta I 31, 1. II 352, 2.
- Peripatetici I 151, 5. II 29, 17.
30, 3. 95, 9. 193, 24 sqq. 197,
5 sqq. 361, 6.
- Persae II 55, 19. 189, 5. 193, 9.
224, 14.
- Philippus II 140, 15.
- Philo II 234, 10 sqq. 235, 9.
- Philoxenus I 123, 18 sq. II 18,
27. 87, 30. 321, 21.
- Plato I 47, 20. 70, 1. 82, 22
et 24 et 28. 99, 10. II 9, 3.
24, 15. 26, 27. 47, 18. 57, 19.
66, 30. 79, 23. 80, 2. 81, 1.
89, 8. 246, 21 etc.
- Aristocles ante vocabatur II
56, 2. fuit Socratis auditor
II 139, 12. in eo libro qui
inscribitur Cratylus II 93, 1.
in quodam dialogo (*Theaet.*
p. 186) II 316, 16. Platonis
dialogos vertendo II 79, 23.
Aristotelis Platonisque con-
cordia II 80, 2. ex aliquo Pla-
tonis syllogismo II 316, 13.
- Platonicis rationibus II 172, 17.
- Platonitas II 137, 7 sqq. 139, 19.
- Porphyrius I 132, 4. II 7, 6.
11, 10. 16, 10 sqq. 26, 17.
29, 29. 33, 20. 36, 10. 37, 16.
40, 9 et 27. 60, 20. 77, 13.
85, 24. 88, 29. 110, 10. 121,
26. 122, 3. 134, 20. 159, 7.
183, 21. 219, 17. 272, 29.
276, 8. 293, 27. 383, 6.
- P. excellentissimus exposito-
rum I 132, 6. cf. II 7, 7 sqq.
276, 8. melior expositio
quam P. dedit II 354, 24.
nullus ante P. expositorum
vidit II 106, 20. de Stoico-
rum dialectica aliarumque
scholarum multa permiscet

- II 71, 13. 201, 2. in commentariis quos in Theophrastum edidit II 17, 26.
Praetextatus II 3, 7.
- Roma I 123, 11 *sq.*
Romanus II 21, 18. 130, 4. 224, 14. 332, 7 *sqq.* 334, 5. Romani I 38, 1. 46, 28. II 38, 23. 82, 14. in Romanum stilum vertens II 79, 17. significatione Romana II 21, 23.
Romulus I 123, 11.
- Scipio II 221, 18.
Scylla II 62, 8. 70, 9.
Scythae I 46, 29.
Socrates I 47, 13 *et* 19. 54, 26 *sq.* 55, 3 *sq.* 76, 11 *et* 13. 77, 9. 93, 28 *sq. etc.* II 9, 3. 14, 17. 16, 31. 17, 7. 19, 2 *etc.*
S. calvus est I 105, 21. S. philosophus simus calvus senex II 102, 14. *cf.* 353, 5.
S. veneno peremptus est I 104, 20.
- Speusippus II 24, 16.
Stoicus II 240, 1. Stoici II 24, 20. 34, 19. 193, 24. 194, 23. 195, 10. 197, 12 *sqq.* 208, 2. 217, 20. 234, 27. 235, 9. 261, 27. 393, 13. 394, 3.
in his libris quos *περὶ ἀξιώματων* appellant II 9, 26.
Stoicorum dialectica II 71, 13.
Stoica dialectica II 201, 2.
Sylla I 136, 20. II 170, 1.
Syrianus Philoxenus II 18, 26. 87, 30. 321, 21. S. II 172, 13 *sqq.* 324, 15.
- Tarquinius rex II 184, 11 *sqq.*
- Telamon II 183, 26.
Terentius (*Phormio* I 2, 102) I 71, 3.
Themistius II 4, 2.
Theocritus II 234, 13.
Theophrastus II 12, 3 *sqq.* 17, 26. 140, 7. 388, 1.
Tyrtamus appellabatur II 56, 4.
solutionem quaestionis Th. vir doctissimus repperit II 389, 19.
in eo libro quem de adfirmatione et negatione composuit II 9, 24. 12, 5. 102, 26.
- Thersites I 96, 1.
Tiberius Graccus II 363, 22 *sqq.*
Traiani forum II 387, 2.
Troia II 189, 3.
Troianus I 81, 19. II 140, 14.
Tyrtamus II 56, 4.
- Veientes I 104, 8 *et* 10.
Vergilius II 207, 21. 240, 10 *sqq.* 344, 24 (*Aen.* VI 852).
Vergilius (*Aen.* II 689. X 333. *Ecl.* IX 1. VII 9) 135, 13—16.
— (*Aen.* II 689) I 71, 4.
— (*Aen.* II 689. 691. IV 223. X 18. *Ecl.* III 1. *Georg.* II 9) II 9, 7—14.
— (*Aen.* IV 360) II 83, 24.
— (*Aen.* I 734. VIII 150. I 229, 230. *Ecl.* IX 1.) II 95, 17—20.
- Vetius Praetextatus II 3, 7.
Utica II 130, 19 *et* 22 *et* 24 *et* 30. 131, 2 *sqq.*
Uticensis II 106, 28. 107, 3.
- Xenocrates II 24, 16.
- Zephyri II 9, 10.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

(Insunt etiam quaedam grammatica.)

I = prima editio. II = secunda editio.

A.

- a, ab: mendacior — ab ea I 215, 26.
 a quando II 412, 26. 413, 11 et 15 sq. 414, 5.
 abhorreere ratione II 159, 27.
 abjungo I 132, 17. II 131, 22.
 ablativus I 54, 4. 62, 23. ablativo modo I 63, 5.
 abnuo I 83, 11. 92, 7. II 122, 11. 359, 20. 443, 3 etc.
 accidens I 42, 14 et 28. 43, 7. 44, 13. 56, 17 sqq. 58, 1 etc. II 67, 10 sqq. 68, 9 etc.
 secundum accidens = *κατὰ συμβεβηκός* I 158, 29. 215, 6. II 366, 16 etc.
 accideret I 215, 13. 216, 25. II 46, 17 sqq. 266, 6. 368, 29. 480, 26.
 accidentia, ae II 270, 14 et 21.
 accidere = *συμβαίνειν* I 193, 22 etc. II 432, 23 etc.
 accidere = secundo loco dici II 483, 9.
 accingo II 455, 6.
 accusativus I 54, 4.
 acida I 46, 29.
 ac si diceret I 40, 10. 80, 4. II 48, 15. 56, 16. 67, 9. 72, 10. 75, 3 etc.
 ac si ita dixisset II 32, 10.
 actio II 15, 5. 23, 30. 56, 28 etc.
 actio et passio in accidentibus numerantur I 56, 19.
 actionis via II 209, 23.
 actus = *ἐνέργεια* I 202, 15. 206, 3. II 452, 23 etc.
 actu est = *ἐνεργεῖ* I 172, 5. II 232, 29. 391, 3.
 actu et opere I 172, 7. actus prior potestate I 206, 28. II 462, 25.
 actus continuandae intelligentiae II 34, 7.
 ex usu atque actu II 113, 14.
 actus (= actio) II 66, 13 sq.
 adaequo II 34, 13.
 ad aliquid I 212, 24.
 adamas II 414, 8.
 addisco I 37, 9. II 359, 26 sq.
 addito = *προστεθέντος* I 138, 27. II 310, 23.
 adeo non II 196, 21.
 adfectio II 11, 25 sqq. 471, 19.
 adfectus I 71, 21. II. 11, 30. 54, 18. 56, 20.
 adfine II 71, 24.
 adfingo II 151, 28.

- adfirmare = καταφῆσαι I 79, 13. 97, 22 etc. II 126, 19 etc.
 adfirmatio = κατάφασις I 35, 6. 66, 28. 68, 1. 72, 4. 78, 24 etc. II 13, 27 etc.
 adfirmatio universalis I 84, 4 etc. II 147, 10 etc.
 — particularis I 84, 4 etc. II 147, 12 etc.
 — indefinita I 84, 4 etc. II 147, 13 etc.
 — infinita II 276, 18 etc.
 — finita II 288, 22.
 — simplex I 34, 19 et 24. II 118, 14. 278, 17 etc.
 — privatoria I 132, 11 etc. II 278, 23 etc.
 — una I 100, 4. 151, 3 sqq. II 178, 9.
 adfirmativa I 135, 10 etc. II 120, 11 etc.
 adfirmativum II 75, 7. in adfirmativo II 144, 27.
 adfirmativo modo II 270, 27.
 adfirmative I 84, 24 etc. II 142, 27 etc.
 adgrego I 46, 5 etc.
 adhuc nondum I 106, 7. nondum adhuc II 170, 20. 210, 10.
 adiacere = συγκειῶσθαι I 131, 16. II 263, 23.
 adiacebit = προσκείσεται I 130, 20. II 263, 28.
 adiacens praedicatur = προσκατηγορεῖται I 130, 3. II 263, 20.
 in adiecto = ἐν τῷ προσκειμένῳ I 163, 29. II 370, 11.
 adminiculari II 450, 4.
 admitto I 126, 16.
 adnoto II 12, 19.
 adnuo I 83, 10. II 79, 10. 122, 9. 357, 22. 360, 18.
 adpareo II 33, 13. adparet (= videtur) I 96, 24.
 adpetentia, ae II 448, 24.
 adponere = συντάττειν II 410, 3.
 quae adponuntur = τὰ προστιθέμενα II 391, 10.
 adpositus II 56, 7. adpositum et praedicatum I 175, 5.
 adpositiones = προσθέσεις I 174, 16. 175, 21. II 391, 18 etc.
 adpositiones id est praedicationes I 174, 26. cf. II 405, 19.
 — praedicationesque I 175, 28.
 adscribo II 123, 13. 319, 20. 323, 13. 342, 10 etc.
 adsero I 117, 14.
 adsidue I 158, 10.
 adstringit modum disputationis II 96, 11.
 adstringeret II 416, 11. adstrictae sunt II 268, 22.
 adstruo (= probō) I 106, 25. II 209, 20. 454, 24.
 adsumere II 245, 7.
 adtemptare II 452, 16.
 adtritu I 120, 12.
 adverbium negativum I 43, 7 et 9. 178, 5. II 17, 8. 145, 16.
 adverbii loco II 473, 6. adverbia II 15, 3.
 adverbium pro adiectivo: contradictorie — oppositionem II 166, 16.
 adversum II 103, 11.
 aecus II 448, 19.
 aegrotantis facies II 193, 11.
 aequaeva species I 36, 15. II 125, 24.
 aequale I 91, 15 et 17 et 22. II 18, 14. 19, 29 etc.
 aequalem cursum I 113, 3.
 aequali modo I 120, 26.
 aequaliter I 112, 24 etc. II 18, 6 et 11 etc.
 aequae I 60, 7. II 10, 12. = ἴσως II 354, 15.

- aequivocae = ὁμώνυμοι I 201, 26. II 452, 21.
 aequivocus I 102, 22 sq. II 131, 16 et 24 etc.
 aequivocum I 48, 24 sq. 81, 13 et 16. 103, 13. II 16, 12 sqq. 40, 17. 77, 4 etc.
 aequivocatio I 81, 22. 88, 7. 94, 15. II 39, 28. 40, 12 et 21. 131, 13 etc.
 aequivoce = ὁμωνύμως I 80, 28. II 129, 11.
 aequo II 162, 16.
 age enim II 59, 9. 137, 6. 395, 18. 407, 19. 427, 8. 469, 13. 471, 9. 494, 1.
 forsitan aget = ἐνεργήσκειν ἄν I 202, 19. II 452, 26.
 agunt = ἐνεργεῖ I 200, 18. II 447, 2 etc.
 agnitio II 44, 19.
 agnosco I 71, 24. II 13, 21. 22, 8. 35, 6. 71, 3. 348, 16 etc.
 albedo I 47, 14. 58, 16. II 141, 6 sqq. 177, 23. 356, 9.
 alias — alias I 139, 6. 155, 23. II 265, 20. 272, 26 etc.
 alicubi — alicubi II 489, 7.
 alioquin I 46, 27. 50, 18. 59, 26. 179, 10. 193, 9. II 33, 18. 98, 21. 106, 9. 129, 20. 196, 6. 238, 22. 243, 4. 245, 21. 423, 16.
 aliquando (= umquam) II 455, 29. 462, 11.
 aliquantisper II 213, 30.
 aliquantulum II 72, 15. 355, 16.
 aliquatenus II 329, 21. 337, 9. 437, 3.
 aliqui (= aliquis) II 176, 4. 182, 16 etc.
 aliqua quaedam II 230, 17.
 aliquid rerum I 120, 2.
 in aliquibus I 93, 22. 125, 12 etc. II 88, 31. 153, 14 etc.
 si aliquis (= si quis) II 316, 11. 332, 14 etc.
 aliquis (= quisquam) I 146, 25. 225, 11. II 78, 20. 229, 4. 338, 7. 459, 7.
 — (= ullus) I 134, 19. 148, 10. 165, 6. II 47, 19. 50, 8. 186, 14 et 16. 204, 21. 207, 18. 216, 22. 217, 15. 298, 6. 374, 12. 375, 5. 394, 28. 406, 1. 501, 3.
 aliquis primus qui rebus nomina condidit I 46, 16. cf. II 59, 8. 64, 27.
 alius (= alter) I 77, 23. 81, 10 sq. 85, 16. 126, 18. 164, 25. 202, 10. 204, 5. 209, 23. II 110, 8 et 26. 111, 1. 120, 11 et 28. 130, 11 etc.
 alter (= alius) I 41, 11 et 14. 50, 1. 51, 2. 53, 7 sq. 62, 10. 64, 4. 74, 8 et 20. 88, 8. II 25, 15. 90, 17. 96, 27. 166, 13. 352, 19. 356, 2 sq.
 alternatim II 347, 24.
 alterutrum = ἑκατέρω I 157, 5. II 362, 2. cf. 416, 17.
 altior tractatus I 225, 13. II 185, 17.
 altiora et subtiliora II 186, 5.
 res altiores II 198, 12.
 altissima ratione II 52, 23.
 altitudo et subtilitas II 251, 2.
 amara I 46, 29. II 196, 20.
 amaritudo II 55, 17.
 ambiguitas II 143, 16. 144, 24. 168, 25. 447, 13. 452, 19.
 ambulabile = βαδιστικόν II 391, 5 etc. — I 173, 3. 203, 29. II 252, 16. 253, 24. 403, 6. 458, 3.
 ambulare = βαδίζειν I 140, 17. 158, 6 etc. II 313, 18. 351, 22 etc.
 amitti — remitti II 79, 9.

- amplius II 16, 29. 127, 25.
 190, 24.
 = *ἔτι* I 113, 8. 160, 10.
 220, 3. II 201, 28 *etc.*
 = *ἔτι δέ* I 219, 8. II 487, 5.
 amplius quoque I 152, 24. II
 60, 10. 133, 22. 134, 26 *etc.*
 an I 51, 18. 123, 23. 129, 29.
 162, 16. II 203, 8. 224, 27.
 296, 8. 315, 29. 316, 4. 332,
 26. 334, 5. 339, 12. 360, 20.
 370, 16 *etc.*
 nihil differt an — an I 140,
 21. *cf.* II 379, 14. 499, 6.
 nihil differt negare an ad-
 firmare I 210, 3.
 multum differre an — an I
 141, 7.
 nihil eas interesset falsas an
 veras putari II 208, 6. *cf.*
 344, 16.
 an — an II 45, 29. 229, 14.
 262, 1 *etc.*
 an certe I 141, 8. 207, 25.
 II 252, 21. 316, 10. 371,
 11 *etc.*
 = *ἦ* I 191, 19. II 28, 11.
 432, 10. 467, 10.
 an vero II 262, 2.
ἀναλυτικά II 293, 26.
 analyticorum II 382, 13.
 analyticos II 4, 1. 12, 20.
 in analyticis I 135, 6. II 12,
 22. 172, 30.
 angularis I 86, 5. 92, 24. 99,
 16 *etc.* II 151, 18 *etc.*
 angulares = *τὰς κατὰ διά-*
μετρον I 138, 11. II 294, 15
(cf. II 309, 5).
 angulariter I 94, 11. 137, 27.
 II 154, 17 *etc.*
 angustia I 32, 6.
 angustissime II 251, 15.
 angustissimorum obscuritas —
 sermonum II 421, 13.
- anima = *ψυχή* I 36, 23. 41,
 11 *et* 16. II 25, 7 *etc.*
 = *διάνοια* II 467, 1.
 anima et animus *promiscue*:
 I 37, 7 *et* 17. 39, 21 *et* 23.
 40, 1. 211, 28. II 11, 21 *sq.*
 13, 8. 34, 14 *et* 21. 58, 1.
 500, 17 *sq.* 501, 11 *et* 13.
 animainmortalis I 153, 14 *sqq.*
 II 113, 8 *etc.*
 quid est anima? II 359, 24.
 ut in anima II 34, 21.
 anima velut inligata corpo-
 ribus II 232, 2.
 animal rationale mortale I 74,
 1 *et* 3. 75, 6. 101, 13. II 41,
 5. 53, 10. 74, 24. 110, 17.
 111, 23 *etc.*
 animal gressibile bipes I
 74, 7 *et* 16. II 96, 25. 101,
 5 *etc.*
 animal rationale bipes I 151,
 14. 152, 21.
 animal mansuetum bipes I
 152, 3. II 351, 20.
 animal rationale mortale
 mentis et disciplinae capax
 II 108, 19. *cf.* 109, 1.
 animans II 53, 19. 196, 27.
 animatus I 163, 23. II 12, 17.
 353, 9.
 animosus II 343, 7.
 ante praecognita II 154, 23.
 ante praedictis II 401, 21.
 ante praemisit II 25, 27.
 ante praenuntiaverit II 228,
 4. *cf.* 260, 21.
 antequam I 113, 16. 120, 13.
 123, 22. II 19, 7. 20, 9. 88,
 12 *etc.*
 antiqui I 59, 24. 127, 14. II
 62, 22.
 antiquiores I 52, 27. 59, 18.
 II 24, 15.
 antiquiores causae II 246, 16.

aperte II 499, 15 *et* 23.
 apertius II 449, 27.
 apertissime II 438, 1.
 apertissima luce II 382, 13.
 apertissima ratione II 194,
 1. 367, 3.
 apto II 55, 1.
 apto ad I 142, 21. 175, 28.
 II 53, 4. 77, 11. 90, 27.
 105, 23 *etc.*
 apto in II 7, 2.
 apto *c. dat.*: II 19, 3. 90, 8.
 aptus II 379, 23. 447, 21 *etc.*
 aquarius (*sidus*) II 234, 5.
 arbitrari = *οἰεσθαι* I 210, 22.
 II 470, 21.
 arbitratio II 471, 24. 477, 17.
 arbores II 231, 15.
 argumenta fallacia II 132, 10.
 argumentatores fallaces I 82,
 2. *cf.* II 132, 13.
 argumentatorum inopportuni-
 tates I 82, 7. II 132, 19.
 141, 19.
 aries (*sidus*) I 105, 26. II 200, 6.
 ars danda est II 166, 6.
 arteriae II 4, 19 *et* 22. 5, 26.
 53, 18.
 articulare praepositivum I 62,
 26.
 articularia praepositiva I 62,
 19. II 72, 1 *et* 4.
 articulata vox II 5, 5. 6, 4 *et*
 12. 9, 21. 53, 28.
 articulo vocis sonitu II 6, 2.
 articulati soni II 8, 13.
 articulus I 62, 22. II 8, 10.
 astra paria sint an inparia II
 187, 12. 192, 6.
 atqui I 164, 21.
 atramentum II 23, 20.
 attineo: quid attinet II 56, 9.
 488, 13.
 at vero = *ἀλλὰ μὴν* I 192, 22.
 II 391, 5. 432, 16.

at vero non = *οὐ μὴν οὐδέ*
 I 49, 4. II 58, 17.
 at vero nec = *οὐ μὴν οὐδέ*
 I 51, 20. II 61, 4 *etc.*
 at vero nec (*vel* neque) =
ἀλλὰ μὴν οὐδέ I 114, 25.
 118, 11. 193, 20. II 214,
 14 *etc.*
 at vero nec = *οὐδ' αὖ* II
 490, 8.
 at ergo (?) II 235, 20.
 audio (= intellego) II 91, 15.
 158, 25. 166, 27.
 augmentum II 498, 1.
 aures audiendi instrumenta II
 94, 2.
 aut certe I 211, 15. II 113, 8.
 141, 8. 187, 7 *etc.*
 autumo II 60, 21. 63, 5. 195, 21.
 auxiliior II 486, 25.

B.

barbarus II 21, 18 *et* 23.
 barbari I 38, 1 *et* 3. II
 38, 24.
 barbarae gentes II 55, 28.
 beatissimis ingenii fructibus
 II 79, 1.
 bella moturi II 189, 5.
 bellum navale (= proelium
 nav.) II 202, 17. 212, 13
etc. n. b. I 116, 14 *sqq.*
 navale bellum = *ναυμαχία*
 II 214, 22 *sqq.* b. n. 244,
 5 *etc.*
 binarius numerus II 225, 23.
 322, 25.
 bipes = *δίπους* I 156, 23 *etc.*
 II 183, 12 *etc.*
 bipedi (*abl.*) I 151, 18. (bi-
 pede II 355, 28.)
 bipeda (substantia) II 483, 15.
 blandimenta II 31, 26. 54, 25.
 blityri II 5, 14. 54, 7.

branchiae: quidam pisces branchis sonant II 60, 20.
breviarium II 251, 9.

C.

cadaver I 163, 27. II 370, 21 *sqq.* 371, 18 *etc.*
caelestis (canis) I 75, 15. II 353, 18. 356, 12.
caelestes potestates I 143, 7.
caelestia II 220, 4 *etc.*
caelestium decretis II 231, 17. caelestium necessitas II 232, 8.
caelestibus siderum cursibus II 231, 13.
caelum I 172, 8 *sqq.* 181, 20 *sqq.* 199, 4. II 412, 3 *etc.*
calamus II 33, 17. 197, 20.
calculus II 324, 15.
calefacere = *θεμαίνειν* I 200, 5. II 447, 1.
calfactibilis = *θεμααντιόν* II 446, 23. — I 200, 15. II 450, 14.
caligo II 351, 27.
inexplicabilis caligo II 294, 4.
caliginis obscuritas II 183, 23.
calumniari ei II 15, 10.
calvitia (*abl.*) II 352, 23. calvitium I 105, 23 *sq.*
calvus I 105, 22. 159, 9. II 102, 14 *etc.*
cancer (*sidus*) II 128, 21.
candor II 242, 18.
canesco I 121, 2 *sqq.* II 188, 12 *sqq.* 192, 19 *sq.* 240, 18 *etc.*
canis aequivocum I 48, 24. *cf.* II 352, 11. 353, 17. 356, 16.
cani I 153, 1. canes I 152, 29.
canum vox I 51, 1. canum latratus II 31, 25. 54, 24. 59, 16. 60, 26.
captiose II 358, 18.
cassus (*c. gen.*) II 50, 22.

casus II 190, 3. 192, 28. 193, 23 *et* 27. 194, 2 *etc.*
a casu = *ἀπὸ τύχης* I 112, 6 *etc.* II 201, 22 *etc.*
casus — fortuitus II 197, 5.
casus = *πτῶσις* I 53, 6. 60, 28. 72, 19. II 8, 11. 64, 18 *etc.*
categoria II 186, 23. in categoriis II 463, 26.
categorica propositio II 112, 12. 147, 8. 186, 13 *sqq.* 199, 1. 251, 21 *etc.*
categorici syllogismi II 172, 27.
catena necessitatis II 246, 18.
catulus II 133, 28.
causa = *αἴτιον* I 189, 18. II 429, 21.
nihil adhuc ad causam I 155, 9.
causatio I 167, 19.
caute II 473, 10. cautissime II 486, 4.
cautela II 352, 9.
celata II 4, 11, *nisi* caelata *scribendum est, cf. Hor. Ep. II 2, 92:* caelatum novem Musis opus.
centaurus II 22, 4. 70, 1.
cera II 33, 11 *et* 17. 34, 17.
certe II 5, 25. 22, 9 (*cf. an, aut, vel.*)
certus aliquis ac sciens I 107, 27.
charta II 34, 18. 107, 6.
chimaera I 60, 11 *sq.* II 22, 5.
cicada perpectus sonitum mittit II 60, 21.
circenses II 382, 19 *sq.* 383, 22 *sqq.* 384, 4.
circumscribo II 84, 19.
circumscriptus II 62, 26 *sqq.*
circumscripte II 65, 12 *et* 24.
circumscriptio II 63, 12.

- citharoedus I 156, 28 *sqq.* 160,
 1 *sqq.* II 362, 1 *etc.*
 civile ius aut civilis iniuria II
 41, 30 *sqq.*
 claresco II 232, 20.
 claudio II 226, 19.
 claudus I 96, 1.
 codex I 33, 13 *sq.* II 385, 17.
 cogitabilis oratio II 44, 26.
 cognitor artis II 363, 19.
 cognominatur II 87, 30.
 collectio II 173, 2. 179, 9.
 colligere I 82, 4. 90, 8 *et* 10.
 224, 4 *et* 11. II 13, 8. 80, 30.
 121, 2. 255, 19 *etc.*
 colores II 121, 16.
 commentarius II 8, 2. 479, 6.
 commentarii II 3, 1. 10, 6.
 17, 26. 183, 22.
 commentatio I 31, 7. II 79,
 22. 186, 4. 251, 3 *et* 8 *et* 13.
 343, 9. 398, 18. 421, 2.
 commentatores II 16, 7. 25,
 19. 121, 26.
 commentor II 3, 6. 80, 1.
 421, 6.
 commentum II 421, 12. *com-*
menta II 79, 18.
 commodissime II 140, 6. *com-*
modissime breviterque II
 132, 21.
 commoneo II 438, 3.
 communicabilis II 139, 19.
 comunico II 87, 16. 136, 21.
 405, 10.
 communione vocabuli usus I
 73, 5. *continenti communione*
 II 11, 3.
 communis intellegentia II 145, 9.
praeter communem cogita-
tionis naturam I 117, 1.
in commune I 88, 11 (*cf.* II
 71, 21).
 communiter I 100, 1. II 20,
 10. 31, 8. 32, 4. 176, 23. 352,
 27. 420, 23. 422, 9.
 commutabiliter II 208, 16.
 conceptiones animi intellectus-
 que II 8, 1. 20, 18. 30, 25.
cf. 136, 5.
 concitus II 54, 19.
 concludo I 145, 10 *et* 16 *sqq.*
etc. II 23, 5. 332, 4 *etc.*
concludenti II 284, 10. 285,
 1. 396, 1. 410, 25.
 conclusio I 112, 4 *et* 12. 145,
 2. II 332, 22 *etc.*
 concordo I 150, 16. II 281, 10.
 289, 22.
 concrescent II 60, 19.
 concresecere (= crescere) I 207,
 10. II 463, 17 *et* 21.
 concurro I 117, 15. II 6, 1.
 56, 12. 196, 9 *et* 15. 331, 20.
 336, 1 *etc.*
 condicionalis II 243, 26.
condicionales propositiones
 II 186, 17 *sqq.* 199, 5. (*cf.*
propositio).
 conexio I 48, 1.
 confessa (*passive*) I 128, 20.
 II 347, 25.
pro confesso I 212, 16.
 confingo II 219, 17.
 confinium temporum I 45, 18.
 II 51, 21.
 conflictatio II 53, 21.
 confusa brevitatis II 99, 26. *cf.*
 446, 13.
 confuse II 29, 10. 245, 15.
 398, 21.
 confusio II 106, 17. 476, 14.
confusionis caligo II 147, 6.
 congrue II 260, 27. 359, 1.
 congruo II 110, 9. 133, 27. 182,
 13. 203, 15. 345, 4 *etc.*
 coniecto II 222, 19.
 coniuncta = *συνκειμένη* I 77,
 3. II 115, 1.

- coniuncte II 362, 15. 373, 2
 et 5 et 26. 374, 5 etc.
- coniunctio I 34, 5 et 8 et 15.
 72, 7 etc. II 97, 16. 105, 3 etc.
- coniunctione = συνδέσμων I
 72, 4. 75, 1. II 96, 19 etc.
- coniunctiones I 32, 20. II
 5, 17. 6, 11 sqq. 8, 10.
 14, 31.
- coniunctivi imperfecti usus no-
 tandus: I 74, 13. 80, 4. 170,
 15. 172, 1. 210, 27. II 10, 22.
 36, 1. 56, 12. 103, 14. 120,
 14. 139, 10 sq. 164, 22. 165,
 14. 194, 19. 215, 19. 260,
 24 sq. 283, 27. 284, 4. 318,
 11. 364, 6. 371, 7. 395, 12.
 401, 17. 429, 1. 451, 24. 453,
 22. 465, 18. 466, 8. 471, 6.
 488, 17. 500, 21 sq.
- conlocutio disputatioque I 37,
 6. oratio conlocutioque II
 20, 21.
- compar I 134, 13.
- compenso II 426, 2. 446, 15.
- compescuit II 29, 27.
- competenti iudicio II 264, 15.
- complecti I 128, 10 etc. II 111,
 12 etc.
- quod complectitur = τὸν
 περίξ I 61, 2. II 70, 21.
- eorum quae complectuntur
 = τῶν συμπλεκομένων I
 167, 22. II 389, 26.
- complexum conexumque II
 368, 2. complexa I 158, 10.
- compleo I 101, 14. II 95, 12.
 217, 25. 251, 3.
- complexio I 158, 25 sq. 167,
 26 etc. II 173, 8 etc.
- = συμπλοκή II 28, 9. 366, 11.
- composita = σύνθετος I 77, 4.
 II 115, 2.
- = συντιθέμενα I 155, 18.
 II 361, 24.
- in compositis = ἐν τοῖς πε-
 πλεγμένοις I 49, 5. 58, 18.
- sine compositis = ἄνευ τῶν
 συγκειμένων I 65, 11. II
 71, 11.
- composite II 375, 21. composite
 et conexe II 372, 22.
- compositio = σύνθεσις I 41,
 19. 43, 16. 65, 11. II 43,
 30 etc.
- conquiesco I 63, 16. 64, 3.
- conscribo II 59, 19.
- consecutio temporum: I 45, 8.
 II 10, 23. 27, 10. 35, 20. 40,
 24 sq. 41, 2. 42, 25. 48, 15.
 50, 24. 90, 13. 190, 18. 214,
 13. 219, 20. 229, 22. 238, 26.
 239, 5. 260, 21. 291, 7. 410.
 19. 435, 16. 438, 25. 447, 17.
 453, 22.
- consentaneus II 431, 26.
- consentienter II 414, 19. 415, 11.
- consequens II 199, 8. c. gen.:
 I 205, 9. 459, 22. c. dat.: II
 285, 26. 415, 19 etc. c. acc.:
 II 461, 23.
- consequenter I 51, 8. 92, 5.
 II 80, 12. 318, 16. 374, 2.
 402, 17. 461, 24.
- consequentia I 134, 20. 135,
 10 etc. II 13, 20. 20, 30. 52,
 23. 110, 6 etc.
- consequentia rerum I 109, 25.
- secundum consequentiam =
 κατὰ τὸ στοιχῶν I 132, 1.
 II 263, 26.
- secundum subsistendi con-
 sequentiam II 172, 7. ad
 consequentiam subsistendi
 II 172, 13.
- consequentiae = αἱ ἀκολου-
 θήσεις I 179, 13. II 414, 25.
- consequi = ἀκολουθεῖν I 189,
 18. 205, 8. II 429, 21 etc.

- consequitur = *ἐπεται* I 164, 1.
II 370, 12.
- considerare = *ἐπισκοπεῖν* I 205, 8. II 459, 22.
- considerandum est = *ὄπτέον* I 184, 18. II 426, 4.
= *σκεπτέον* I 209, 2. II 467, 8.
- consideretur = *θεωρεῖσθω* II 415, 9.
- consideratio I 151, 6. II 12, 15. = *ἡ σκέψις* I 71, 15. II 95, 6.
- considerator II 13, 20.
- consignificatio I 57, 9 *et* 14, 59, 5. II 66, 11 *etc.*
- consignifico = *προσημαίνω* I 55, 21. 57, 3 *et* 5. 61, 1. 65, 10 *etc.* II 65, 29 *etc.*
- consiliari = *βουλευέσθαι* I 119, 24. II 217, 6 *etc.*
- consiliatio I 120, 4. II 220, 13 *etc.*
- consimilis II 154, 10. 252, 25. 255, 16.
consimilia sunt = *ἔοικε* I 43, 15. II 44, 1.
- consisto (= sum) I 218, 5 *sq.* II 21, 28. 93, 21 *etc.*
- conspiratione privata I 104, 8 *et* 10.
- constituit = *ἵστησι* I 62, 6. II 71, 5.
- constitute et definite I 123, 21. *cf.* II 190, 7. 191, 4.
- constitutio II 183, 18. 462, 8.
constitutiones principum II 230, 12.
- constrictus II 4, 13. 232, 26. 274, 25. 446, 9.
- consulatus II 184, 11 *sq.*
- contexit I 80, 26. II 343, 10. 471, 2.
- continenter II 98, 14. 446, 17.
- continentia I 160, 25. II 26, 9.
- contingens = *ἐνδεχόμενον* I 182, 2. II 391, 14 *etc.*
- contingens *quid sit* II 190, 1. 200, 11.
- contingentis natura I 112, 22. II 192, 16. 193, 7 *etc.*
- contingens et possibile unum esse II 234, 22. *cf.* 382, 17. 383, 4. 384, 6. 385, 29. 392, 20. 393, 10.
- contingenter II 188, 25. 208, 21. 212, 2 *etc.*
- contingentia, ae II 386, 23 *sqq.* 392, 20. 393, 3 *etc.*
- contingere = *ἐνδέχεσθαι* I 175, 21. II 405, 15 *etc.*
- contingit = *ἂν ἐνδέχοιτο* I 79, 11. II 126, 17.
= *ἐνδέχεται* I 93, 15. 114, 26. 121, 6 *etc.* II 163, 29 *etc.*
= *συμβαίνει* II 214, 18. 244, 14 *etc.*
- quae contingunt = *τὰ συμβαίνοντα* I 117, 4. II 216, 25.
- quomodo contingit II 193, 4.
- si ita contingit I 120, 17. II 130, 8. 326, 8. 364, 14.
- si ita contigit (?) II 68, 11. 131, 1. 238, 19.
- continua oratione I 60, 2. continua disputatione I 167, 21. 216, 10.
- continuata oratione II 452, 19.
- continuatim II 102, 29. 108, 29.
- continuatio I 43, 20. II 102, 19. 103, 14 *etc.*
ordinis continuatio II 29, 28.
- continue I 74, 15 *et* 20. II 102, 10 *etc.*
- contractior II 82, 28.
- contradictio = *ἀντίφασις* I 79, 16. 93, 25 *etc.* II 126, 22 *etc.*
- contradictio quid sit I 80, 14. 92, 5. II 126, 12. 134, 13. 164, 3.

- contradictio communiter II 176, 22. contradictio communiter et inproprie I 100, 1.
 contradictio pro contrarietate posuit II 503, 14.
 contradictiones duae II 154, 16. 192, 25. 199, 19. 202, 10.
 — contingentes I 122, 23. 123, 1 *etc.* (*cf.* II 243, 27).
 — futurae I 123, 25.
 contradictoria oppositio I 115, 13 *et* 25. II 154, 21 *etc.*
 — dispositio (?) I 115, 29.
 contradictoriae = ἀντιφάσεις I 184, 20. II 426, 6.
 contradictorie = ἀντιφατικῶς I 92, 1. 182, 3. II 163, 21 *etc.* — I 86, 4. 144, 8 *etc.* II 164, 20 *etc.*
 contra iacens id est opposita I 145, 18 *et* 26. 146, 18. *cf.* II 263, 9 *et* 14.
 oppositae et contra iacentes dictiones I 173, 6.
 contraria = ἐναντία I 84, 3. 124, 11. 142, 23 *etc.* II 155, 19 *etc.*
 contrariae = ἐναντίαι I 83, 28. 84, 1. 184, 20. II 146, 29 *etc.*
 ad contrariam dictionem I 198, 18.
 in contrarium I 178, 19. 183, 13. 184, 3. 191, 14. II 134, 12.
 pro contrario sumitur I 208, 24. *cf.* II 465, 21.
 ad contraria cognatio II 236, 7 *sqq.* 237, 4 *etc.* (ad opposita cognatio II 243, 15. 245, 1 *etc.*).
 contrarie = ἐναντίως I 93, 3. 189, 19. 211, 22. II 163, 25 *etc.*
 = ἀντεστροαμμένως II 430, 3 (*cf.* 431, 10).
 contrarietas II 159, 9 *etc.*
 contrarietatis natura II 470, 20.
 contrarietatibus I 200, 3.
 convenienti exemplo I 68, 5. II 156, 5. convenienti ordine II 204, 12.
 convenientior = οὐκισιότερα I 71, 15. II 95, 6.
 convenientissimo exemplo I 44, 17. *cf.* II 343, 2.
 convenientia, ae II 242, 5.
 convenit = ἀφούρτει I 140, 16. II 313, 17.
 converse I 183, 2 *et* 17. 190, 2.
 conversim = ἀντεστροαμμένως I 182, 4 *etc.* II 422, 18 *etc.*
 conversio II 387, 19. 433, 10. 437, 29.
 convertere II 285, 4.
 conversurus est II 225, 12.
 convertitur = ἀντιστρέφει II 414, 28. — I 110, 2. 190, 9. 225, 8. II 6, 13. 21, 15 *et* 30 *etc.* *c. dat.:* I 110, 18. 112, 15. 124, 20. II 207, 6 *etc.*
 ad rem I 110, 20.
 copulatio I 66, 1. II 77, 25.
 copulo I 66, 3 *et* 7. 75, 19 *et* 25. 102, 25 *etc.* II 44, 25 *etc.*
 coquit invidia II 80, 9.
 corpora II 457, 17. 458, 24. 459, 12.
 corporalia II 454, 23. 455, 4 *etc.*
 corporea II 457, 22.
 corruptibilis II 411, 13. 455, 3.
 corruptio I 202, 28 *sqq. etc.*
 culpabunt I 73, 8. culpabitur II 37, 20. culpanda II 273, 20. culpet II 10, 25. 103, 12. culpetur II 11, 2.
 cultura II 42, 5.
 cursum intendit I 45, 28. cursum convertamus II 173, 12.
 curtus II 29, 12. 479, 7.

custodire I 101, 2. II 130, 16.
195, 12. 321, 2.
cutis II 367, 25.

D.

dandae manus sunt II 443, 28.
dativus I 54, 4. II 64, 23. 65, 2.
dea sapientiae II 109, 19.
debilior sonus II 344, 26.
decem res II 8, 23.
decem intellectus II 8, 24.
decem praedicamenta II 8, 25.
decerno II 72, 16.
decido II 90, 9.
declinatio II 145, 22.
declino I 153, 11.
decurro II 321, 20.
defatigari II 343, 7. defetigari
II 420, 26.
definiri = *ὁρίσθαι* I 210, 22.
II 470, 21.
definita veritas I 111, 30. II
185, 11. 189, 15. 199, 29 *etc.*
definitum est ut I 107, 10.
definitum prius infinito I 129,
3.
ex definito II 246, 10.
definite I 52, 19 *et* 21. 104, 5 *sqq.*
105, 4 *etc.* II 13, 15. 61, 32 *etc.*
definitio = *λόγος* II 373, 18. —
I 46, 3. 50, 13. 51, 6 *etc.*
II 53, 1. 82, 27. 102, 28 *etc.*
definitio ratioque I 54, 22.
definitio vocis II 4, 26.
— nominis I 55, 14. II 62, 25.
65, 22.
— verbi I 55, 26. 61, 26. II 66, 3.
— orationis I 70, 21. II 80, 18.
— enuntiationis I 78, 9. II
113, 11. 118, 25.
— adfirmationis et negatio-
nis I 79, 6. II 123, 8.
— hominis I 73, 24. 162, 10.
II 53, 7. 101, 4. 121, 15.
354, 8. 375, 11.

definitio oratoris II 363, 26.
definitio possibilis II 197, 13,
234, 10. 412, 17.
definitio quantitatis I 137,
10. II 138, 20 (*definitio* I
136, 25).
definitio propositionum II
189, 19.
definitio et proprietas II
254, 9.
deflectit disputationem I 191, 18.
defringere ramum I 221, 20.
dehinc I 35, 25. II 34, 24.
116, 8. 124, 21.
deminuo II 268, 23.
demitto II 79, 4. demittens
scrobem II 194, 9.
demonstratio II 246, 8 *etc.* de-
monstratio qualitatis II 265,
28.
praeter demonstrationem I
130, 1.
ad unam designationem de-
monstrationemque II 56, 11.
demonstrativus II 175, 15.
denaria multitudo II 7, 19.
denego I 104, 14.
denominative I 58, 4.
denuntio I 75, 4. II 30, 21.
45, 6. 275, 13 *sq.* 434, 24.
450, 4. 461, 13.
deperire II 226, 28.
deponere scrobem II 224, 4 *sq.*
deprecatio = *ἡ εὐχή* I 70, 26.
II 95, 3.
deprecativa (oratio) I 35, 13.
71, 4. II 9, 7. 95, 17.
derivo II 64, 30. 146, 3. 192, 15.
descendere II 230, 6.
describo I 93, 7. 121, 20. 134,
23 *etc.* II 33, 11. 125, 19.
140, 11. 297, 24 *etc.*
descriptio I 85, 24. 86, 15.
92, 25. 122, 1 *etc.* II 53, 11.
147, 27. 151, 27 *etc.*

- designatio II 14, 20. 21, 24.
34, 2 *etc.*
- designativus (= significativus)
I 48, 5. 54, 21. *c. gen.*: II
27, 9. 32, 10 *etc.*
- designo (= significo) I 47, 19.
48, 2 *et* 17. 49, 17 *etc.* II
5, 17. 6, 20 *etc.*
- designat atque significat I
124, 16.
- designat et efficit I 206, 30.
- designant = δηλοῦσι I 50, 11.
- destruo I 92, 9. 126, 15. II 16,
24. 218, 23. 219, 11 *etc.*
- de subiecto I 58, 2. II 68, 6 *sqq.*
- determinare I 155, 13. 210,
24 *etc.* II 14, 2 *et* 10 *etc.*
- non determinat nec definit II
140, 12.
- determinamus = προσδιορι-
ζόμεθα I 81, 1. II 129, 12.
357, 11.
- determinantes = διορίζουσαι
I 175, 22. II 391, 22.
- determinatis = διαρισμένων
I 166, 21. II 376, 24.
- determinate I 125, 9.
- determinatio I 67, 8. 78, 27 *etc.*
II 142, 4 *etc.*
- per determinationem defini-
tionemque I 154, 19.
- determinationes I 87, 1. 129,
19. II 142, 20 *etc.*
- determinatio universalis I 84,
15. 90, 21 *etc.* II 143, 1 *etc.*
- universalitatis I 90, 19.
II 138, 12 *etc.*
- particularis I 94, 26. II
143, 12 *etc.*
- detorsit orationem II 476, 14.
- deviat a ratione II 426, 3.
- deus I 130, 12. II 42, 4. 46, 16.
51, 8. 186, 29. 187, 3. 203, 1.
225, 10 *sqq.* 226, 2 *sqq.*
- ipsa veritas deus dicendus est
II 46, 22. nec de deo aliquid
intellegi fas est II 459, 7.
dii II 109, 25.
- dialectica interrogatio = ἡ ἐρω-
τησις ἢ διαλεκτικὴ I 153, 7.
154, 24. II 357, 1 *etc.*
- dialectica propositio I 155, 21.
— oratio II 10, 19.
- ab arte dialectica I 153, 11.
- de dialectica (*Albini*) II 4, 6.
- de Stoicorum dialectica II
71, 13. de Stoica dialectica
II 201, 3. in dialectica II
376, 16. totius dialecticae
doctrinam II 343, 8.
- dialectice II 359, 12. 361, 16.
- dialecticus II 359, 28. dia-
lectici (*pl.*) II 96, 6. 345, 2.
- dialogus II 316, 17.
- diameter: secundum diame-
trum (= angulares) II 309, 5
et 7. 310, 14.
- dicere = φάναι II 217, 9 *etc.*
qui dicit = ὁ φάσις I 112, 13.
II 201, 24.
- dictio = φάσις I 66, 28. 75,
27. II 5, 7. 16, 1 *sq.* 80, 20.
85, 15 *sqq.* 112, 25 *etc.*
- dictio *quid sit* I 67, 11. 68,
27. 76, 3. II 85, 25 *sqq.*
91, 1. 99, 32. 112, 23. 126, 1.
- dictio id est adfirmatio I 170,
3. 192, 13.
- diduco I 75, 8.
- differentia = διαφορὰ I 59, 6.
II 69, 25 *etc.* — I 46, 3. 49, 2.
51, 16. 52, 28. 54, 24 *etc.* II
10, 26 *et* 30. 53, 2 *etc.*
- differo a I 60, 28. II 62, 16.
- sine praepositione*: I 55, 8. II
259, 2.
- nihil differt, tamquam si I
222, 23 *et* 27. II 181, 17.
- nil differt, utrum — an II
223, 4.

- quod nihil differat — haec esse contraria I 222, 15.
 tantum differt, quia II 411, 25.
 (cf. II 273, 17. 380, 10. 390, 11. cf. an, utrum, quam)
 distulit II 134, 6. cf. 458, 23.
 dicere distulit II 102, 25.
 ponere distulit II 104, 28.
 distulimus exsequi I 135, 20.
- diffuse II 251, 14.
 diffusio II 251, 13.
- digero I 32, 2. 169, 15. 176, 7.
 II 7, 7. 155, 16. 294, 8. 458, 27.
- digne II 232, 10. 294, 9. 351, 27.
- diudicatio II 392, 11.
- diudico II 199, 4. 235, 26 etc.
- dilectus humanae vitae II 230, 7.
- dilucidior II 251, 12.
- diminutio II 146, 4 sqq.
- diminutivum II 146, 10 sqq.
- dimoveo I 171, 18.
- directam viam I 112, 27. directam sententiae seriem II 116, 11.
- dirigo II 231, 7. 398, 8. 452, 18.
- discedo a I 81, 11. 201, 16.
sine praepositione: II 79, 8.
- discerptim I 151, 22 et 27.
- disciplina rationis II 170, 16.
- discordant II 289, 17. 293, 18.
- discrepantia I 51, 12. II 63, 17 etc.
- discrepo a II 499, 12 etc. *sine praepositione*: II 469, 25.
- discrete II 182, 23.
- discretio I 71, 22. II 230, 9.
- discutit I 166, 13. II 392, 3. 481, 19.
- disgrego II 54, 2. 446, 14.
- disiungo a I 59, 3. 77, 21 et 24. 79, 4 et 6 etc. II 16, 33. 25, 23.
- disiunctus *sine praepositione* I 55, 7.
- dispersi homines II 12, 31.
- dispertio II 93, 5.
- dispexeris I 86, 14.
- disponuntur = *τάσσονται* I 167, 24. II 264, 7. 389, 28.
- disputatio de rerum causis II 193, 22.
- dissero I 51, 24. 127, 6. 135, 10. II 31, 16. 59, 3 etc.
- distantia II 23, 16. 197, 1. 229, 5. 305, 18. 381, 28.
- distendo II 138, 8.
- distinctio II 485, 12. distinctio ac separatio II 446, 14.
- distinguo I 168, 13. 269, 19.
- disto a I 53, 24 et 26. 55, 23. 59, 20. 142, 8. II 7, 18 etc.
sine praepositione I 53, 14 et 25. 67, 2. II 222, 27.
- distribuo I 51, 27. 58, 28. 61, 3. II 8, 4. 53, 24. 95, 10. 99, 24. 103, 6 etc.
- distributio II 110, 22. 138, 12.
- diverse II 147, 18.
- diversitates I 126, 9. II 147, 9. 188, 29.
- diversus a I 97, 26. 98, 24. 99, 3 etc.
sine praepositione: I 98, 5. II 28, 8. 130, 26. 275, 30. 340, 23.
 plus diversae II 130, 6.
 diversissimus I 38, 4 et 14. II 393, 7.
- diverto II 361, 15.
- divido II 237, 23. dividentem = *διελόντα* II 244, 3.
- divisa sunt = *διήθηται* I 78, 7. II 118, 19 (cf. II 27, 16).
- divisa sunt in tribus II 123, 28.
- divina I 203, 11. 206, 18 etc. II 13, 2. 455, 2 et 5. 457, 19 et 21. 458, 24. 459, 2 sqq.
- divina providentia II 232, 6.

- divina corpora II 238, 22.
 244, 26.
 divinorum voluntas II 232, 7.
 divinarum rerum natura II
 459, 10.
 in divinis rebus II 249, 18 *sqq.*
 in divinis I 143, 10.
 divinare II 225, 5. 228, 6.
 divinatio II 224, 28. 225, 4 *etc.*
 divinitas II 22, 10. 79, 10.
 divise II 103, 3.
 divise ac definite I 126, 7.
 divisio = διαίρεσις I 41, 20.
 43, 16. II 43, 30 *etc.*
 divisio rerum II 462, 18.
 docetur I 40, 2. 68, 10. II 174, 2.
 403, 8. 407, 3.
 domina est II 223, 23. domini
 sumus II 218, 11.
 dominatur *c. gen.*: II 224, 18.
c. dat.: II 232, 3. 450, 20.
 dubie II 26, 21.
 dubietas II 97, 28.
 dubitabilis I 125, 11. II 245,
 12. 247, 8.
 dubitare, si I 197, 11 *et* 14.
 dubitabit = ἀπορήσειεν ἄν
 I 197, 11. II 444, 26.
 dubitaverit aliquis, ne forte
 II 27, 26.
 dubitatio = ἀπορία II 377, 3. —
 I 167, 19. 193, 7 *etc.* II 30, 7.
 sine ulla dubitatione I 74, 3.
 II 65, 15. 187, 14 *etc.*
 sine aliqua dubitatione II
 298, 6.
 dubium non est quin II 119, 17.
 170, 19. 174, 28 *etc.*
 non est dubium — significare
 I 67, 7. II 57, 27. *cf.* II
 30, 7. 37, 15. 99, 5. 101,
 13 *etc.*
 sine dubio I 110, 3. 111, 1.
 137, 8. II 44, 10 *etc.*
 dudum I 162, 24. 189, 7. II
 106, 12. 209, 23. 286, 29.
 426, 12. 434, 16. 443, 21.
 duint I 71, 2.
 dulcedo II 55, 16.
 dulciscit I 214, 8.
 dum I 73, 2. II 53, 5. 225, 22.
 449, 7.
 dummodo II 273, 24.
 dumtaxat II 99, 18.
 duodenarius II 491, 9.
 dupliciter = διχῶς I 130, 4.
 II 263, 21.
 duplus II 133, 16.
 durior necessitas II 224, 15.

E.

- e contra II 223, 8. 386, 10 *et* 27.
 e contrario = ἐξ ἐναντίας II
 430, 1. — I 84, 29. II 206, 25.
 347, 25. 431, 27 *etc.*
 e converso II 279, 12. 282, 10
et 14. 284, 15. 301, 3. 341, 12.
 386, 21.
 edissero I 36, 12. 82, 1.
 edoceo I 224, 21. 225, 14. II
 156, 5. 172, 10. 485, 14.
 efficacius II 466, 26.
 eiusmodi (= eorum, talium)
 I 56, 23.
 elaboro II 186, 8.
 electio I 155, 2. II 197, 9.
 elementum II 20, 1.
 elementum atque littera *quo*
distent II 23, 15.
 elementa I 35, 23. II 4, 24,
 8, 10 *et* 28. 9, 20. 10, 13.
 14, 4 *sqq. etc.*
 elementa id est litterae II
 20, 33.
 litterae quas vocamus ele-
 menta II 21, 6.
 elenchi II 132, 9 *sqq.* 134, 4.
 154, 19. ἐλέγχων I 82, 1.
 eligendum = αἰρετόν I 173, 18.
 II 391, 12.

- eliminat II 232, 9.
 emendat II 374, 2. emendan-
 dam esse scripturam II 272,
 15. 274, 13.
 emendatio II 460, 5.
 eminentissimus II 42, 6.
 eminet II 344, 22.
 eniteo II 170, 16.
 enodatio I 31, 6.
 enodo II 198, 21. 465, 15. 504, 5.
 ens II 77, 3 *sqq.* 78, 20.
 ensis II 56, 12.
 enucleatus II 47, 13.
 enuntiare = ἀποφαίνεσθαι I
 76, 1. 79, 8. 83, 5 *etc.* II
 113, 1. 126, 14 *etc.*
 enuntiatio = ἀπόφανσις I 35, 6.
 77, 2. 78, 5 *etc.* II 13, 27 *etc.* —
 I 33, 28. 34, 25 *sq.* 54, 25 *et*
 28 *etc.* II 14, 27. 15, 11. 16, 5 *etc.*
huius species I 35, 19. 36, 17.
 II 16, 6.
 enuntiatio simplex id est
 praedicativa II 255, 8.
 enuntiationes vel propositio-
 nes I 33, 17.
 in enuntiationibus proposi-
 tionibusque I 66, 8.
 enuntiativa = ἀποφαντικός I
 70, 24. 71, 16. 72, 3 *etc.* II
 95, 1 *etc.*
 enuntiativa oratio I 33, 5.
 34, 3 *et* 4 *et* 17. 35, 17.
 71, 5 *etc.* II 9, 13 *sqq.* 11, 9.
 14, 14. 95, 22 *etc.* per se
 unae I 72, 6. coniunctione
 unae I 72, 7.
 enuntiativa oppositio II
 337, 7.
 enuntiativarum vocum II 208,
 12.
 equidem II 46, 5. 80, 2.
 equiferus I 48, 8. 49, 8. II
 58, 5 *et* 21. 81, 10. 85, 28
et 32. 91, 7. 92, 11.
 ergo *primo loco* I 35, 21. 39, 18.
 41, 27. 42, 16 *etc.* II 7, 9.
 32, 29. 38, 25 *etc.*
 — *secundo loco* I 38, 8. 46, 4
et 21. 47, 6 *etc.* II 55, 24.
 64, 1 *etc.*
 — *posteriore loco* I 196, 6. *post*
si in apodosi: II 463, 6.
 errat ac vertitur II 74, 27.
 essentia I 109, 28. II 387, 20 *sqq.*
 388, 22.
 est = τὸ ὄν I 65, 9. II 71, 9.
 est duobus modis dicitur I
 65, 25. II 51, 17.
 est pro vivit II 266, 11.
 est dicere (= dici potest) II
 237, 1 *etc.*
 et: et cetera I 72, 25. 128, 22.
 205, 12 *etc.* II 14, 4. 63, 20 *etc.*
 et reliqua I 71, 5.
 et — quoque I 100, 7. 208,
 12 *et* 17. 219, 14. 221, 22.
 II 16, 2 *et* 5. 104, 31. 105,
 15. 424, 3.
 et — vero = καὶ — δέ I
 177, 23. 179, 13. II 409, 24.
 414, 25.
 et — autem II 197, 10.
 etenim *primo loco* I 33, 14.
 39, 5. 41, 11 *etc.* II 32, 22.
 46, 18. 58, 11 *etc.*
 — *secundo loco* I 32, 8. 125, 26.
 etiam — etiam (= et — et)
 II 336, 4.
 etiam et I 166, 1. II 45, 6.
 476, 22. etiam — et II
 107, 1.
 etiam — quoque I 131, 13.
 158, 11. II 6, 15. 37, 7.
 46, 15. 50, 26. 158, 11.
 263, 17. 320, 4. 379, 13.
 etiamsi *c. coni.* II 235, 23 *etc.*
 etsi *c. indic.* II 415, 13. *c. coni.*
 II 139, 4. 450, 6.
 eveniet — fieri I 110, 24 (*cf.*

proveniet I 124, 28). eveniet
 ut I 111, 24. II 19, 7 *etc.*
 eventus (*pl.*) II 228, 1 *etc.* eventu-
 tum II 218, 16. 225, 11 *etc.*
 eventibus I 119, 21.
 evidenter II 384, 18. eviden-
 tius II 382, 7. 386, 22.
 exactum diligentemque II 11,
 16.
 ex adverso II 127, 1. 380, 11.
 examinatio II 196, 6. 197, 10.
 excellentissimus I 132, 5.
 exinde I 65, 30.
 exorbitat II 18, 4.
 expeditissime II 67, 26.
 explanatio I 132, 7. II 71, 17.
 420, 4.
 explicuit I 155, 20. II 26, 14.
 59, 2. 385, 23. 465, 23. 479,
 7 *etc.*
 explicaturum II 126, 24. ex-
 plicitum est I 51, 17. II
 25, 22.
 explicitis II 198, 20. 442, 21.
 exploro II 385, 24.
 expositor I 132, 5. II 7, 8.
 106, 20. 157, 30. 271, 27.
 expromo II 106, 16. 398, 19.
 exsecutio II 19, 10.
 exsequor I 46, 5. 54, 8. 93, 5.
 108, 12 *etc.* II 12, 12. 80, 15.
 174, 20 *etc.*
 exstantia II 110, 7.
 extero I 120, 14 *sq.*
 exteretur = κατατριβήσεται
 II 233, 5 *etc.*
 extra = χωρίς I 55, 22. 139, 3.
 155, 19 *etc.* II 65, 30 *etc.* —
 I 47, 18 *et* 25 *et* 28. 48, 2
et 6 *et* 17 *etc.* II 66, 31 *etc.*
 extra singillatim I 156, 16.
 extra singillatimque II 364,
 5 *et* 16.
 singillatim atque extra I 158,
 22.

= extrinsecus II 231, 9. 234,
 13.
 extrinsecus = ἐκτός I 128, 27.
 II 263, 17 *sq.* — I 49, 26.
 129, 21 *et* 24. II 13, 3. 103,
 31. 110, 10 *etc.*

F.

fabrico I 206, 25 *sq.*
 facilitas naturae II 190, 4.
 facio: faciens propositionem II
 258, 4. facit considerationem
 II 265, 10 *et* 15. facit —
 enuntiari I 142, 1. *cf.* II 88,
 31. 142, 12 *etc.* faciunt ut
 I 142, 14.
 factura = γένεσις II 233, 8.
 238, 3 *sqq.*
 facultas — agnoscere II 420, 7.
 fallacia = ἡ ἀπάτη I 213, 25 *sqq.*
 II 473, 20 *etc.*
 falsior I 217, 14. 218, 9. II
 481, 4 *et* 18. 482, 6. 483, 5.
 falso II 48, 13. 127, 28 *etc.*
 falsus est = διέψευσται I 217,
 17. II 483, 17 *etc.*
 famulantes I 73, 11. famulan-
 tur I 208, 6.
 fastidiosus II 185, 16.
 fastidium II 251, 7. 453, 13.
 fatalis necessitas II 218, 17.
 223, 11. fatalis ratio II 217, 22.
 fato omnia fieri II 197, 24.
 feralibus seminariis II 79, 5.
 fere = ἕως II 485, 9.
 ferme II 421, 5.
 ferrum II 237, 22 *sqq.*
 ficticii exempli ratione I 101, 23.
 fictum nomen II 137, 5.
 filum II 79, 14.
 firmus ad II 132, 8.
 flatus II 4, 21 *sq.* 5, 1 *et* 26.
 53, 17.
 flecti II 15, 6.
 fluo II 29, 17. 182, 5.

foedus = *αλοχρός* I 95, 10.
 fons actuum nostrorum II 230, 5.
 foret II 31, 4.
 forma I 133, 25. 156, 12. II
 5, 18. 34, 3 *et* 17. 56, 22.
 137, 6. 368, 23.
 formo I 152, 14. 167, 27. II
 112, 20 *etc.*
 formula II 23, 19. 30, 26. 31,
 19 *etc.*
 fortasse = *ἴσως* I 151, 24.
 205, 5. 211, 12. 351, 20 *etc.*
 fortis *et* fortitudo *aequivocum*
 II 131, 10 *sqq.*
 forum II 387, 3.
 fremitus leonis II 60, 27.
 frequenter = *πολλάκις* I 160,
 11. II 362, 8 *etc.*
 frequentius II 188, 5 *et* 13.
 240, 16. 248, 15 *etc.*
 a frequentiori *et* a rariori argu-
 mentum II 248, 13.
 frigescere II 449, 4 *et* 6.
 friget II 449, 4. frigendi II
 451, 6.
 frivola ratio II 230, 6.
 frons: prima fronte II 471, 4.
 prima quoque fronte II 464, 15.
 frustra est II 220, 11 *etc.*
 fuscaverit II 367, 25.
 fuscus coloris I 89, 14.
 futurae enuntiationes II 209,
 5 *etc.*
 in futuro contingentes II
 208, 3. 251, 17.
 futura vel contingentia I 108,
 24. II 189, 23 *sq.* 200, 10.
 contingentia *et* futura II 191,
 19 *etc.*
 futuris id est contingentibus
 I 107, 22.
 contingentium futurorum di-
 versitas I 115, 1.
 in futuris *et* contingentibus
 contradictionibus I 123, 1.

de futuris *et* contingentibus
 propositionibus I 125, 17.
 II 244, 16. 249, 5.
futurum: victurus est (*pro* vi-
 vet) I 78, 19. dicturus est I
 109, 3. cenaturus est I 113,
 18. 123, 18. futurum est I
 128, 18. II 128, 19. ambula-
 turus est I 202, 22. moturi
 sunt II 189, 5. *cf.* II 202, 18.
 225, 7. 245, 13.

G.

garalus II 32, 18.
 gaudia I 46, 12.
 geminus II 108, 9. 127, 5.
 186, 4. 202, 10. 251, 8. 270,
 28 *etc.*
 gemitus II 31, 23. 54, 19 *sqq.*
 gemma II 146, 7.
 gemmula II 146, 8.
 generalia accidentia I 58, 11.
 generaliter II 45, 31.
 generatio *et* corruptio I 202,
 28 *sqq.* II 220, 1 *sq.* 238, 4.
 239, 13. 245, 3. 247, 25.
 249, 26. 250, 9:
 generationes = *γενέσεις* I
 213, 26 *sq.* II 473, 21 *sq.*
 generosius II 463, 4.
 genitivus I 53, 15. 54, 3. II
 64, 22. 65, 2.
 genus I 46, 3. II 53, 1. 455,
 11 *etc.*
 genus suis partibus prius II
 124, 23.
 speciem sequitur genus I
 204, 21. II 456, 14.
 genus univoce de speciebus
 praedicatur II 119, 16.
 geometricos libros (*Albini*) II
 4, 5.
gerundium et gerundivum: prin-
 cipium — consequentias in-
 veniendi I 205, 10 *et* 21 *cf.*

II 461, 6. dialogos vertendo
 II 79, 23. *cf.* II 93, 3. 94, 16.
 466, 27. signum subsistendi
 rem II 76, 31. subsistendi
 eius rei signum II 78, 19.
 quorundam nos domini — su-
 mus vel faciendi vel non fa-
 ciendi II 218, 10. eveniendi
 rei causa II 228, 11. rei —
 subsistendi qualitas II 394, 10.
 modus — loquendi Socratem
 II 394, 12.
 gerundivus modus II 14, 33.
 gladius II 56, 12.
 gloriose II 421, 7.
 gradatim II 385, 9. 405, 9.
 498, 17.
 gradus II 79, 15. 251, 5.
 grammatici I 32, 14. II 32, 19.
 graphium II 23, 20.
 gravor II 132, 24. 389, 25.
 gressibile = *πεζόν* I 74, 7. II
 96, 25. 183, 10 *sq.*
 gustatus II 55, 12.
 gutturis partes II 4, 19. 53, 17.

H.

habitus II 46, 6 *sqq.* 231, 20.
 habitus I 132, 20. 133, 16.
 163, 25. 208, 23. II 17, 17 *sq.*
 466, 23.
 hactenus I 55, 18. II 89, 1.
 94, 98.
 haec hactenus I 51, 5. II
 184, 1. 254, 14.
 hereceddy II 59, 23 *sqq.*
 hesterno die II 190, 25. 191,
 16. hesterno II 190, 14.
 heus tu I 71, 3.
 hic *interdum postponitur* I 31,
 1 *et* 6. 44, 23. 68, 13 *et* 16.
 II 7, 18 *et* 31. 11, 13 *sqq.*
 136, 26 *etc.*
 hoc est quod ait I 38, 14.

40, 7. 64, 18. 66, 11 *etc.*
 II 25, 5. 37, 23 *etc.*
 hoc est quod dicit I 108, 21.
 hoc est quod dixit I 99, 6.
 II 441, 11.
 hoc idem = *τὸ αὐτό* I 97,
 21. II 173, 15.
 hoc idem ipsum = *τὸ αὐτὸ*
τοῦτο I 108, 17. II 201, 11.
 hoc ipsum homo et hoc
 ipsum equus II 26, 29.
 in hoc — in quo II 8, 20.
 hinnitus equorum I 51, 2. II
 59, 15.
 hippocentaurus I 63, 12. II
 70, 14.
 hircocervus = *τραγέλαφος* I 44,
 19. II 44, 5.
 homines II 231, 17.
 horrescit II 79, 5.
 hucusque II 96, 9. 364, 22.
 huiuscemodi II 85, 22.
 humanitas I 90, 10. II 197, 4.
 humectari II 449, 5 *et* 7.
 hyperbaton I 120, 1. 121, 8.
 II 116, 13.
 hypothetica propositio II 204, 8.
 hypotheticae I 34, 11. II 105,
 12. 186, 19. 199, 4 *etc.* modo
 hypothetico II 351, 8.

I.

iam nunc (= iam) I 55, 14.
 ictus, us II 344, 26.
 idem *c. dat.* I 119, 8. 149, 8.
 II 211, 8. 235, 11. 260, 6.
 339, 1 *etc.*
 idem — cum II 282, 25. idem
 — quam I 148, 2.
 idem — et II 282, 16. idem —
 quale II 184, 7.
 idem — tamquam si I 170,
 14. II 255, 10.
 in eodem ipso = *ἐπὶ τοῦ*

- ἀποῦ* I 143, 5. II 325, 4.
 391, 8. *cf.* 485, 9.
ipsae eadem = *αἱ αὐταί*
 I 199, 20. II 446, 25.
idem quoque II 83, 8. 85, 24.
 259, 24 *etc.*
idem saepius positum II 321,
 15 *sqq.*
ignorabile I 166, 19.
ignoratum II 192, 8 *et* 11.
illa — *illa* I 92, 12. 105, 23.
 133, 31. 134, 4. 192, 14. 194,
 10. II 168, 19 *etc.*
illud — *illud* II 54, 20. 105, 9.
 128, 24 *etc.*
illud quoque (sine verbo) II
 61, 27.
imaginatio = *φαντασία* II 28,
 8 = *φάντασμα* II 28, 11 *sqq.* —
 I 47, 23. 49, 10 *et* 18. 50, 6.
 II 4, 27. 5, 24 *et* 29 *etc.*
imaginationes II 24, 18. 27,
 5 *sqq.* = *φαντασίας* II 28, 1.
immo II 290, 27. 291, 1.
imperativa (oratio) I 35, 14.
 71, 3. II 9, 9. 95, 18.
inanimatus II 195, 15.
inanimus II 53, 20. 375, 14.
inbecillitas II 131, 12.
incido I 54, 28. II 352, 9.
incīdi = *διατμηθῆναι* II 233, 4
 = *τέμνεσθαι* II 445, 20. —
 I 120, 10 *sqq.*
incognite II 245, 10.
incoho I 61, 11. 63, 9. 192, 1.
 II 13, 28. 38, 7 *etc.*
incommode II 198, 11.
incommunicabilis II 137, 2 *et*
 4 *sqq.* 139, 18. 141, 10.
incommutabilis II 150, 24.
inconexus I 102, 25.
incongrue II 198, 11.
incongruens II 447, 13.
incongruus I 116, 4. 118, 8.
 160, 22 *etc.* II 171, 7. 442, 26.
inconiunctae = *ἀσύνδετοι* I
 75, 2. II 106, 3.
inconpositus II 110, 24. 111, 14.
inconsentiens II 404, 8.
inconstans II 192, 15.
inconstantia II 193, 21.
incontingens nullus dixerit II
 383, 3.
incorporalis II 27, 1. 41, 17.
 454, 23. 455, 2. 459, 3.
incorporaliter II 26, 31.
incorporeus II 26, 25 *sqq.*
inconueniens = *ἄτροπον* I 96, 13.
 117, 4. 157, 6. II 169, 5 *etc.*
inconuenienter II 87, 17. 435, 14.
inconuenientissime I 161, 2.
inculco II 25, 25.
incurate II 264, 15.
incurro c. dat. II 494, 23. *c. acc.*
 II 98, 14. *in* II 228, 16.
incutere frigus II 413, 18.
indefinite I 98, 15. 115, 1. II
 52, 1 *sqq.* 245, 10.
indefinitus I 84, 5. 87, 4. 88, 3.
 94, 25 *etc.* II 138, 3 *etc.*
indemonstrabilis II 351, 8.
indeterminatus II 144, 17. 239,
 15. 296, 23.
indifferenter II 19, 30. 68, 18.
 108, 2 *etc.*
indifferenter habens an —
an II 272, 24.
indiscreta I 108, 4. *indiscretum*
 II 248, 1.
indiscretus eventus I 112, 24.
 II 246, 14. 249, 4.
indiscrete I 36, 18.
individua res I 82, 20. *indivi-*
dua substantia II 138, 5. 139,
 24. 463, 26. *individuum* II
 334, 2. *individua* I 83, 1. *in-*
dividua accidentia I 58, 11.
individuis I 82, 27. 104, 18.
 105, 9. 206, 20. II 179, 7.
 183, 28.

- indubitanter II 85, 9.
 indubitatus II 235, 26. 245, 27.
 397, 17.
 inductione probat I 98, 18. ad-
 probat inductione I 170, 2.
 ineptia II 216, 21.
 inesse I 105, 20 *etc.*
 inevitabilis I 111, 24.
 inexplicabilis II 294, 4.
 infero II 272, 12 *et* 17 *etc.*
 infinitas II 474, 7 *sq.*
infinitivus: ipsorum esse I 125,
 27. II 18, 7. esse eius II 76, 21.
 esse rei II 200, 23. dei bene-
 facere II 226, 16.
 ad evenire I 113, 3. ad esse
 I 113, 5 *etc.* ad esse atque
 ad naturam II 18, 11.
 cum esse I 190, 3.
 de non esse II 119, 26.
 ex esse II 385, 25.
 propter negare I 119, 5. II
 227, 17.
 secundum esse suum atque
 substantiam II 17, 31. *cf.*
 18, 24. 48, 31 *etc.*
 infinitum = ἀόριστον I 51, 23.
 59, 7 *etc.* II 61, 7 *etc.*
 in infinitum = εἰς ἀπειρον
 II 362, 7. — I 158, 2. 207,
 4 *et* 9. II 83, 14 *etc.* in
 infinita II 463, 14 *et* 17 *et*
 20. ad infinitum II 83, 10.
 infinitus numerus I 207, 3.
 II 463, 13.
 infinitae = ἀπειροί I 213, 17.
 II 473, 18.
 infit II 212, 17.
 inflecto I 53, 12 *et* 24. 54, 6.
 II 68, 13. 145, 25.
 inflexio I 53, 8 *et* 11 *sqq.* 54, 9.
 II 65, 2 *sq.*
 informat I 127, 7. 151, 17. II
 60, 15. 112, 4. 239, 9.
 infrequentius II 248, 18.
 ingenitum II 469, 15.
 ingenuum II 218, 10.
 ingero II 464, 16.
 ingredior I 62, 9. 63, 13. 78,
 9 *etc.* II 192, 27. 209, 8.
 251, 14 *etc.*
 ingressus II 479, 9. 502, 24.
 inhaerere I 136, 10. II 148, 26.
 inhaeresco II 153, 22.
 in incerto II 200, 30.
 inligo II 232, 2 *sqq.*
 illitterati soni = οἱ ἀγράμμα-
 τοι ψόφοι I 50, 11. II 60, 5
et 16.
 immediata contraria II 469,
 14 *sq.* 470, 14.
 immobilia I 203, 9 *etc.* II 455, 1.
 in immobilibus = ἐπὶ τοῖς
 ἀκινήτοις I 202, 27. II 452, 29.
 inmutabilis II 24, 30. 186, 28.
 249, 22. 458, 12.
 inmutabilitas II 51, 9. 383, 14.
 inmutabiliter I 118, 19. II 187,
 22 *sq.* 384, 16.
 innecto I 82, 6.
 in nobis II 217, 19 *et* 23 *et* 26.
 218, 2 *etc.*
 innominatum *vel* innomine =
 ἀνώνυμον I 127, 4 *et* 11 *et* 13.
 II 254, 18 *etc.* (innomine II
 256, 4).
 innumera pluralitas II 141, 28.
 innumeras differentias II 95,
 26.
 innumerabilia II 252, 18.
 inpedio: nihil inpedit — de-
 monstrasse II 10, 29. *cf.* 130, 10.
 nihil inpedit, si II 15, 6.
 nihil inpedit, ut II 143, 25.
 453, 19.
 nihil inpedit, utrum — an
 II 227, 5.
 inpello II 436, 5.
 inperite II 358, 18. 359, 11.
 inpermutabilis II 246, 24.

- inopia ratione II 225, 16.
 inopie sapiens II 226, 20.
 inpleo II 89, 29.
 implicita = *συμπεπλεγμένη* I 218, 22. II 485, 8 (*cf.* II 362, 8).
 implicitam obscuramque sententiam II 446, 10.
 inportunitates = *ἐνοχλήσεις* I 81, 1. II 129, 12.
 impossibile = *ἀδύνατον* I 174, 15 *etc.* II 202, 5 *etc.*
 impossibilius I 173, 14 *et* 18 *et* 25. II 391, 11. 403, 27. 404, 15 *et* 20.
 impossibilitas II 210, 23 *etc.*
 impossibiliter II 218, 8.
 inpotentia II 226, 1.
 inproprie I 100, 1.
 inprovide II 393, 19.
 inquam II 52, 26. 54, 2. 187, 20. = dico II 77, 21.
 inquit I 94, 4 *etc.* = dicit *vel* dixit II 15, 20. 65, 9. 75, 1. 97, 28. 228, 3. 269, 21. 355, 27. 476, 19.
 inquiunt II 210, 2. 217, 26. 288, 10. 354, 9. 393, 15.
 inrationabilis = *ἄλογος* I 200, 3 *etc.* II 446, 24 *etc.*
 animalia inrationabilia II 231, 15.
 inrationabilitas II 457, 9.
 inrationabiliter II 450, 11.
 inrationalis II 448, 11. 450, 17.
 inscriptio II 10, 21. 13, 10. 23, 17 *sq.* 33, 23. 264, 8. 272, 8.
 inserto II 66, 21.
 insisto II 79, 3. 101, 23.
 inspectio II 44, 21.
 inspicio II 242, 13. 295, 17. 343, 1 *etc.*
 instabilis II 193, 5 *etc.*
 instabilitas II 193, 19 *sqq.*
 instrumentum = *ὄργανον* I 69, 24. II 92, 23.
 instrumentum pro natura II 93, 19.
 in subiecto I 58, 1. II 68, 6 *sqq.*
 integer ad II 134, 19.
 integerrima definitio I 51, 27. 55, 13.
 integerrima falsitas II 477, 13.
 integre I 61, 13. 189, 15. II 61, 12. 159, 5.
 intellectus = *νόημα* I 41, 17. 43, 16. II 27, 17. 28, 9 *sq. etc.*
 = *διάνοια* I 62, 7. II 71, 6. — I 37, 8. 63, 9 *sqq.* 65, 1. 73, 10 *etc.* II 7, 8 *et* 11 *sqq.* 8, 5 *sqq.* 11, 21 *sqq.* 12, 29. 13, 6. 15, 32. 20, 16 *etc.*
 intellegentia I 38, 24. 42, 3 *et* 12. 44, 1. 63, 16 *et* 25 *et* 28. 133, 13. II 20, 14. 26, 15. 29, 2 *etc.*
 intellegere = *νοῆσαι* I 65, 12. II 71, 12 *etc.*
 intellegere *quid sit* II 43, 14.
 intendo I 45, 28. II 79, 8. 147, 3. 397, 16 *etc.*
 intentio I 32, 7. 34, 3. II 4, 16. 7, 18 *et* 25 *et* 31. 8, 2. 11, 11. 13, 9. 194, 13. 251, 20. 327, 22 *etc.*
 intercapedo II 355, 15.
 intercedo II 36, 32. 225, 7. 389, 24.
 interclusum est I 106, 18. II 188, 13. 248, 16. 384, 5. 387, 1 *et* 16. 418, 19.
 interclusum eventum I 198, 17. *cf.* II 418, 15.
 interemptio II 144, 8.
 interest = *διούσει* I 222, 12. II 497, 4.
 interiectiones II 15, 2.
 intermissio II 103, 6 *sqq.*
 intermittimus I 74, 14.
 intermisso tempore I 151, 21.
 intermissis II 117, 17 *et* 21.

- interpretari II 10, 8. 28, 7. 112, 13 (*passive?* II 27, 15).
 interpretatio I 32, 9 — 34, 2. II 6, 3 — 11, 11. 250, 20. 419, 22.
 interrogationis duplex species II 361, 6.
interrogationes suspensae modo indicativo proferuntur: I 35, 2 et 5. 51, 24. 60, 2. 67, 8. II 14, 1. 35, 13. 45, 16 et 21 et 29. 115, 16. 119, 10. 129, 8. 225, 10. 260, 21. 359, 15.
modo coniunctivo: I 32, 10. 36, 20. 37, 3. 51, 6. 65, 25. 91, 10. 186, 11 etc. II 4, 15. 10, 29. 13, 12 *sqq.* 20, 8. 30, 14 etc.
 interrogativa (oratio) I 35, 15. II 9, 10. 95, 19.
 interrogativo modo II 496, 11.
 interstrepit II 87, 17. 224, 3.
 intervallum II 355, 15.
 introduco II 255, 22.
 intuitus I 42, 10. puro intuitu I 43, 23.
 invalida exempla II 170, 26.
 investigatio II 467, 17.
 invicem I 70, 3. 134, 23. II 330, 25.
 sibi invicem = ἀλλήλαις I 167, 23. II 389, 26. *cf.* 408, 1 etc. — II 61, 1. 165, 17. 327, 9.
 se invicem I 103, 21. 183, 1. sese invicem I 176, 18. 180, 15.
 ad se invicem = πρὸς ἀλλή-
 λαις I 166, 23. II 376, 26. — 422, 11 etc.
 de se invicem I 159, 25.
 inter se invicem II 490, 17.
 involuta sermonum ratio II 425, 24.
 ipse = is I 61, 21. 67, 19. 78, 21. 108, 10. 123, 9. 125, 27. 149, 22. 156, 29. 163, 26. 169, 17. 179, 9. 188, 11. II 18, 7. 20, 9. 51, 4. 71, 26. 88, 8. 113, 6. 120, 8. 122, 9. 133, 10 etc.
 ipsorum = αὐτῶν I 109, 15. II 201, 13.
 ipse quoque I 42, 21. 46, 30. 116, 29. II 6, 15. 7, 4. 38, 20. 42, 14 etc.
 ipse bis positum: II 205, 25. 247, 18.
 iracundia II 59, 17. iracundiae ardores II 232, 4.
 irae I 51, 1. II 54, 24.
 is: ei = sibi I 153, 11.
 ista quaedam II 42, 27.
 istuc I 55, 13.
 ita et I 111, 15. ita etiam I 116, 8. II 128, 16 etc.
 ita quoque I 47, 1. 59, 8. 61, 4. 62, 29. 64, 11 etc. II 12, 22. 18, 9. 22, 17 etc.
 ita quoque et I 63, 26. 124, 27. 133, 17. II 63, 1. 150, 21. 215, 3. 247, 26. 327, 1. 348, 28.
 ita quoque etiam II 39, 21. 70, 3. 501, 12.
 ita quoque nec I 39, 8.
 ita nec — quoque I 200, 27.
 item II 298, 5 etc.
 itero I 129, 11.
 iterum II 103, 22. 104, 3. 234, 8 etc.
 itidem II 169, 20. 208, 25. 246, 20.
 iudicatio II 196, 18 *sqq.* 197, 2.
 iudicium libri II 11, 13 *sqq.*
 iudicium = liberum arbitrium II 204, 11. (*cf.* 204, 20. 223, 21).
 iunctura I 102, 25.
 iura responsa II 230, 11.
 iuste (= iure, recte) I 204, 16.

215, 26. II 260, 18. 350, 9 *etc.*
 (iure II 125, 14. 405, 28).
 iustius (= rectius) II 270, 3.
 iuxta (= paulo ante) II 229, 14.

L.

labare II 88, 31.
 lacrimae II 31, 23.
 laqueus argumentationis I
 114, 2.
 latenter II 369, 16.
 late patet II 419, 25.
 latius disputavit I 181, 29.
 latissima disputatio II 251, 19.
 latito II 274, 30.
 latitudo II 294, 7.
 latrabilis (canis) I 48, 25. 75, 14.
 152, 29 *etc.* II 353, 17. 356, 12.
 lavare II 218, 19. lavari I 107,
 3 *sqq.* II 188, 7 *sq.* 192, 18.
 lotus I 107, 7.
 lectio II 39, 30. duplex lectio
 II 37, 30.
 leges conditae II 230, 10 *et* 15.
 leporem orationis II 345, 3.
 letale signum II 193, 10.
 λέξις II 5, 5 *sqq.* 8, 17.
 libera voluntas I 112, 10. II
 204, 20 *etc.*
 liberum arbitrium I 110, 26.
 111, 21 *et* 25. II 190, 3.
 192, 28. 195, 4 *etc.*
 liberum iudicium II 223, 21.
 liberae voluntatis iudicium
 II 230, 25.
 liberi arbitrii iudicium II
 230, 9.
 liberi arbitrii voluntas II
 220, 19.
 liberi arbitrium iudicii II
 193, 27.
 liberum voluntatis arbitrium
 II 195, 12 *etc.* *cf.* 196, 14.
 ligamen II 186, 16.
 limasse II 459, 14.

lineatim II 29, 3.
 lis II 26, 20. 29, 26.
 litigium II 134, 13.
 littera *distat ab* elemento II
 23, 15.
 litterae I 37, 11. II 5, 9 *sqq.*
 8, 16 *sqq.* 20, 25 *etc.*
 aliis nunc primum inven-
 tis litterarum figuris II
 22, 26.
 locutio = λέξις II 5, 4 *sqq.*
 8, 8 *sqq.* 53, 27.
 logicae artis II 79, 19. logicae
 peritia I 41, 14.
 ad artem logicam II 198, 12.
 in logica disciplina II 185, 18.
 λόγος I 73, 2. λόγον I 72, 27.
 73, 5.
 longius (= multo ante) II 229,
 14.
 lucet II 9, 17. 344, 21. 474, 25.
 lucidissime I 103, 10.
 lucidus I 200, 22. II 408, 25.
 420, 4.
 luculentius II 70, 24.
 lunae defectus II 383, 11.
 lycium II 86, 20 *sqq.* 95, 16.
 107, 20. 111, 17. 266, 25.

M.

maeror II 31, 24.
 magis = μάλιστα I 217, 17.
 II 483, 17.
 magis falsior II 481, 4. 482, 6.
 magis plures I 139, 2 *et* 17.
 II 310, 26.
 magis — potius I 208, 15.
 218, 24. II 41, 6. 224, 20.
 348, 17. 468, 11 *et* 14.
 476, 9. 481, 14. 502, 10.
 magis — verius I 164, 13.
 II 252, 29. 380, 28.
 maiore argumentatione I 215, 2.
 maxima vi argumentationis
 II 219, 14.

- male doctus II 324, 18.
 maneo (= habito) II 361, 12.
 manifestatio II 29, 26.
 manifeste II 91, 1. manifesto
 II 102, 21 *etc.*
 manifestus II 155, 4.
 mansuetum = ἡμερον I 151, 25.
 II 351, 20.
 marinus (canis) I 48, 26. 75, 15.
 152, 28 *etc.* II 353, 18. 356, 12.
 marmor II 34, 18.
 marmorea manus II 372, 3 *sqq.*
 marmoreus Socrates II 242,
 24.
 materia II 238, 9 *sqq.* 239,
 1 *etc.*
 matutina I 113, 18.
 meant II 195, 17.
 medicina I 199, 24. II 193, 11.
 448, 21.
 medicus I 199, 25 *sq.*
 medietas I 210, 1. II 7, 15.
 8, 6. 33, 31. 148, 20 *etc.*
 (= dimidium) II 491, 14 *sq.*
 medium I 209, 20. 210, 2. II
 134, 27.
 in medio I 131, 24. II 116,
 10. 440, 14.
 membrana II 33, 17.
 memoriter II 68, 3. 459, 18.
 mendaciter II 172, 24. 421, 11.
 mendacissime II 328, 30.
 mens II 382, 13. mente et ra-
 tione II 420, 2.
 metallum II 121, 17.
 μετὰ τὰ φυσικά I 74, 22. II
 102, 26.
 metrum II 344, 25.
 millensimum = μυριοστόν II
 217, 8. 227, 18.
 minus verior II 480, 18 (*cf.*
 magis).
 minutatim I 32, 4. minutatim
 eat II 237, 24.
 mobilia I 202, 27 *etc.* II 454,
 22 *etc.*
 in mobilibus = ἐπὶ τοῖς κινη-
 τοῖς I 202, 26. II 452, 28.
 moderamen liberi arbitrii I
 110, 27.
 modo II 272, 26.
 modus I 166, 25 *etc.* II 13, 19.
 376, 16 *etc.*
 secundo modo hypothetico
 II 351, 8.
 quattuor modi quos Aristo-
 teles in hoc libro disponit
 II 382, 14.
 his modis II 448, 8. multis
 modis II 224, 27. modis
 omnibus II 18, 23. 366, 9.
 435, 27.
 momentum II 26, 7 *sqq.* 229, 11.
 momenta II 229, 8.
 monoptota II 15, 7.
 monstrativus II 193, 4.
 mora II 421, 4.
 moralis peritia II 79, 19.
 mortalitas I 122, 15.
 mortem oppetunt I 203, 8.
 motus I 203, 2. II 69, 6.
 sex motus species II 458, 25.
 rationabiles motus II 449, 9.
 mox I 57, 13. 63, 15 *et* 20.
 81, 11. 165, 9. 192, 15. II
 15, 20 *et* 24. 21, 3 *etc.* (= statim
cf. 471, 8 *et* 22).
 mucro II 56, 13.
 mugitus tauri II 60, 27.
 multae = πλείους II 343, 13.
 multiplex II 183, 12 *sqq.*
 multiplex expositio I 132, 3
 (*cf.* II 157, 29).
 multipliciter II 157, 29.
 multitudo II 115, 25. 187, 15.
 mundana moles II 223, 14.
 mundus II 48, 11. 223, 12.
 230, 24. 240, 2. 414, 17.
 muta animalia I 50, 20. II 54,

23. 56, 21. 59, 14 *et* 18. 60, 18 *et* 28. 196, 6.
mutabiliter I 120, 22. 126, 19.
II 13, 16.
- N.
- namque *primo loco*: I 135, 12.
177, 20. 183, 2 *etc.* II 21, 8
et 16. 31, 32 *etc.*
secundo loco: I 39, 16. 47,
19 *et* 21 *et* 22 *et* 25. 75,
4 *etc.* II 4, 28. 7, 12 *et* 29.
8, 11 *etc.*
posteriore loco: II 106, 21.
nares II 55, 11.
natura motus principium II
231, 25.
naturalis veritas II 79, 20.
naturale bonum atque iustum
II 42, 3.
naturalius I 215, 16.
naturaliter = φύσει I 50, 9.
— I 37, 25 *et* 30. 40, 4. 46,
10 *etc.* II 23, 2 *etc.*
nebulae argumentatorum II 168,
22.
nebulae obscuritatis II 99, 26.
nec non II 15, 2. 118, 23.
313, 3.
nec non etiam I 34, 11. 58,
2. 158, 11. II 80, 7. 86, 2.
130, 9. 277, 2.
nec — quoque II 22, 2. 130,
14. 166, 24. 197, 4. 203,
1. 283, 3. 286, 29. 289, 6.
291, 16. 301, 5.
nec solum hoc (*sine verbo*)
I 60, 18. II 466, 21. (*et*
non solum hoc I 80, 1.)
necessarie II 206, 31. 212, 20.
213, 14 *etc.*
necessario II 228, 9 *etc.*
necessarium = ἀναγκαῖον I
174, 14 *etc.* II 377, 3 *etc.*
necessarium temporale I 121,
20. = cum condicione ne-
cessitas II 241, 7 *sqq.* con-
dictionalis necessitas II 243,
26.
necessitas II 193, 23 *etc.* du-
plex modus necessitatis II
241, 1.
nefas II 225, 21.
negare = ἀποφῆσαι I 79, 12.
97, 22 *etc.* II 126, 18 *etc.*
negatio = ἀπόφασις I 35, 5.
51, 22. 68, 1. 72, 4. 78, 25 *etc.*
II 13, 26. 61, 6 *etc.*
negatio universalis I 84, 4 *etc.*
II 147, 10 *etc.*
— particularis I 84, 4 *etc.*
II 144, 32 *etc.*
— indefinita I 84, 4 *etc.* II
147, 14 *etc.*
— infinita II 276, 20 *etc.*
— simplex I 34, 19 *et* 24.
II 118, 16. 278, 18 *etc.*
— privatoria I 132, 12 *etc.*
II 278, 20 *etc.*
— una I 100, 4. 151, 4 *sqq.*
II 178, 9.
negativa I 135, 11. II 86, 33.
120, 11 *etc.*
negativum II 75, 8. in ne-
gativo II 144, 28.
negative I 84, 26 *etc.* II 142,
30 *etc.*
negotiarum = πραγματεύεσθαι
II 217, 6.
negotiarum *quid sit* II 221, 12.
222, 8 *et* 24.
negotiatio II 222, 12.
negotium = πραγματεία I 41,
11. 74, 9. II 25, 14 *etc.*
nequibat II 191, 1.
nequiquam II 494, 19.
neutrum pro feminino: I 32, 21.
37, 22. 82, 17. 83, 2. 100,
21. 165, 7. 203, 4. II 12, 5.
17, 1 *sq.* 18, 6 *sq.* 20, 3. 62,

8. 118, 11. 121, 30. 124, 30. 144, 15. 146, 18. 268, 8. 269, 4. 417, 15. 454, 18. 455, 26. 465, 7 *et* 17.
pro masculino: II 115, 12. 303, 17. 405, 1. 406, 15.
nexus II 209, 28. *iudiciorum nexibus* II 230, 12.
niger: *nigri coloris* I 89, 15. *nigerrimus* (= *niger*) II 169, 22.
nigredo I 58, 16.
nihil ad (*sine verbo*) I 155, 9. II 22, 13. 95, 27. (*nihil ad — pertineret* II 32, 2. *nihil attinget ad* II 55, 22. 158, 9. *non est ad* II 354, 28.)
nihil de (*sine verbo*) II 392, 9. (*de necessitate — nihil moveret* II 229, 12.)
nimirum II 7, 28. 10, 9. 418, 11.
nisi (= *sed*) I 58, 20. 63, 31. II 51, 12. 394, 28. 408, 23. (= *sed non*) I 136, 5. (= *nisi ut*) I 218, 28. II 54, 11. 193, 12. 223, 7. 477, 3. 485, 21. *nisi ut* II 120, 7. *nisi si* I 103, 3. *nisi tantum quod* II 281, 6.
nobilius II 462, 25.
nodus atque ligamen II 186, 16.
nomen = *ὄνομα* I 35, 4. 43, 15. 45, 30. 50, 10 *et* 12 *etc.* II 8, 11. 13, 25 *etc.*
dimidium nomen nihil designat I 49, 22. II 57, 28.
n. sunt diversa I 46, 24. II 55, 1 *sqq.* 94, 7.
sine tempore sunt I 47, 12. II 56, 26 *sqq.*
n. simplicia et composita I 49, 2. II 58, 22 *sqq.*
finitum nomen I 129, 12. 132, 26 *etc.* II 251, 22 *etc.*
n. definitum I 52, 28.
n. infinitum I 51, 23. 127, 12 *sqq.* 146, 15 *sqq.* II 61, 7 *etc.*
n. appellativum II 61, 32 *sqq.*
n. proprium II 61, 31. 139, 14.
n. universale II 256, 9.
n. singulare II 256, 10.
n. rectum II 63, 21 *etc.*
casus nominis I 53, 6. II 63, 19 *sqq.*
nomina rerum II 71, 21.
nominatim II 324, 16.
nominativus I 53, 15 *et* 21. 54, 7. II 64, 25. 65, 2 *sqq.*
nominativus articulus I 62, 21.
nominativus absolutus: *omne quod fit* I 120, 19. *illa* I 125, 26 *et* 28. *vox* II 32, 17. *solum dictum* II 50, 10. *at vero illa* II 241, 29. *illi autem* II 289, 7. *illi vero* II 290, 11. *id autem* II 416, 21.
non erit nec I 208, 26.
non homo = *οὐκ ἄνθρωπος* I 51, 20. 127, 13 *sqq.* 138, 27. 146, 12 *etc.* II 61, 4 *etc.*
non modo non — verum etiam nec II 146, 6. *cf.* 406, 20. 452, 2.
norma II 199, 4.
nosse II 474, 3.
nota = *σύμβολον* I 36, 23. 50, 10. II 25, 7. 59, 29 *etc.*
 = *σημείον* I 36, 27. 56, 15. 57, 24. II 25, 11. 66, 2 *etc.*
notat II 154, 29. 171, 6. *notaverint* II 288, 20. *notans* I 179, 21. II 295, 25. *notatus est* II 11, 7.
notio II 163, 17. 226, 5. 316, 20.
notitia II 192, 14. 208, 18. 225, 20. 504, 1.
nullatenus II 35, 13.
nullus quid sit II 145, 26.

- nullo (*dat.*) II 77, 5. nullo
= nulla re II 499, 22.
nullorum (= nullius rei) II
77, 12.
numerositas I 207, 7. II 7, 19.
323, 8. 472, 24.
numerosus II 108, 15.
numerosiores II 269, 11.
numerus infinitus I 207, 3. II
463, 13.
in numerum tendo II 139,
21. in numerum emitto II
139, 23.
nummus II 31, 13 *sq.* et 27 *sq.*
numne II 46, 12.
numquid — an I 164, 28.
nuncupatio I 67, 12. 122, 11.
II 82, 23.
nuncupo I 33, 3. 59, 21. 77,
15. II 6, 15. 16, 13 *etc.*

O.

- obliqui casus II 63, 18 *etc.*
obloquitur II 504, 7.
obluctatio II 193, 6.
obscuritates II 291, 2.
obsisto II 383, 12.
oculi instrumenta videndi I 70,
4. II 93, 25.
tres oculos I 122, 18.
odorantur II 55, 12.
in omnibus = πανταχοῦ I 171,
3. II 390, 13.
omnimodis II 183, 28.
omnipotens I 35, 13. 71, 5.
II 9, 7.
opinabile = δοξαστόν I 166,
3. II 373, 21.
opinantur = δοξάζουσιν I 212,
14. 213, 19. II 467, 11 *etc.*
opinatio = δόξα I 166, 4. 208,
21 *etc.* II 373, 22 *etc.*
opinio = δόξα I 210, 22. II
467, 2 *etc.*

- opponi = ἀντικεισθαι I 80,
27. 91, 26. II 129, 10 *etc.*
opponuntur = ἀντίκεινται
II 408, 10.
oppositae sunt = ἀντίκεινται
I 138, 26. 167, 23. II 310,
22 *etc.*
opposita = ἀντικειμένη I
79, 15 *sq.* 93, 14. 98, 24 *etc.*
II 126, 21 *etc.*
oppositorum = τῶν ἀντι-
κειμένων I 164, 1. II 370, 11.
opposita contraria vocavit
I 200, 2. *cf.* II 451, 1.
oppositiones = ἀντιθέσεις I
130, 4. 139, 3. II 263, 21 *etc.*
oppugno II 464, 18 *etc.*
optativa oratio I 71, 1.
optio I 154, 28. 155, 11. II
359, 13. 360, 2 et 6.
opus philosophi primum I 74, 22.
orandi ordo II 20, 16.
oratio = λόγος I 35, 6. 51,
22. 66, 26 *etc.* II 8, 11. 13,
27 *etc.*
oratio philosophica vel dia-
lectica II 10, 18.
oratio rerum naturalium su-
pellex I 70, 7. II 93, 2.
oratio simplex compositaque
I 77, 5. II 9, 16. 82, 5.
106, 22. 115, 10.
orationis species I 70, 28.
71, 21. II 95, 8.
orationis partes II 14, 29.
orationes perfectae — in-
perfectae II 8, 31. 16, 2.
81, 7. 95, 11.
orationes unae multaeque I
75, 3. II 96, 28. 106, 21.
tres orationes II 29, 17. 30,
3. 36, 11. 42, 15.
orationum differentiae I 35,
12. II 95, 26.
orationum partes II 9, 6.

orator II 107, 2 *etc.* oratores
 I 71, 19. II 95, 28 *etc.*
 orbis I 37, 18.
 ordinatio II 20, 31.
 ordino II 239, 4.
 ordinata continuatione I 43,
 19. ordinata expositione II
 147, 5.
 ordo: o. definitionis II 124, 19.
 eventus o. II 203, 28. per-
 fectionis o. II 224, 23. o. et
 continentia II 26, 8.
 o. seriesque sermonum I 183,
 22. o. sermonum talis est
 I 156, 9. II 428, 13. 472,
 12. o. sermonum huiusmodi
 est II 438, 10. *cf.* 496, 3.
 o. verborum talis est I 76,
 22. o. verborum sic I 196,
 18. o. verborum sese sic
 habet II 114, 14. *cf.* 349,
 23. 501, 5.
 o. se sic habet II 220, 15.
 372, 20. est o. hoc modo
 II 222, 2. (sententia et ordo
 II 497, 3. *cf.* sensus.)
 rationis ordinisque necessitas
 II 232, 27.
 ordinem filumque II 79, 14.
 disputationis ordinem ver-
 tit II 189, 21.
 secundum ordinem = *κατὰ*
λόγον I 179, 13. II 414, 25.
 recto ordine II 443, 25. a
 recto ordine rationis II
 18, 4.
 consequenti ordine II 146,
 27. continenti ordine II
 35, 18.
 rerum ordines II 223, 13.
 ostensio II 170, 7.
 ostensum est II 43, 10. 121,
 18. 343, 14 *etc.*
 ostium I 62, 25 *sqq.*

P.

palaestra II 202, 20. 203, 12.
 palam est II 57, 26.
 pallidi coloris I 89, 14.
 pandere II 36, 21. 192, 24.
 parricidium II 494, 6 *sqq.*
 participatio II 77, 18.
 participium I 32, 14. II 14,
 32. 314, 12 *etc.*
 infinitum participium II
 316, 2.
participium futuri passivi: ne-
 gationem — addendum est
 = *τὴν ἀπόφασιν — προσθε-*
τέον I 141, 26. II 313, 23
 (*cf.* II 473, 15). repetendum
 est — consequentias II 386,
 20. opiniones — opponendum
 esse II 476, 19.
 participo a II 18, 17. 99, 5.
sine praepositione II 18, 12
et 15. 77, 22. 99, 7. 136,
 13 *et* 28. 232, 1 *et* 5.
 particula I 153, 13 *et* 16 *et* 18.
 II 48, 12. 58, 8. 92, 8. 395,
 11 *etc.*
 particula negativa I 52,
 4 *et* 20. II 17, 5. 143,
 17 *etc.*
 particulare I 58, 18. 82, 18. II
 133, 7. 136, 19 *etc.*
 particulare accidens I 58,
 26. II 69, 2. particulare
 corpus I 58, 12.
 particularis praedicatio II
 138, 24.
 particularitas I 104, 17. II 69,
 4. 138, 22 *etc.*
 particulariter I 95, 3. II 138,
 14 *etc.*
 parvissima II 84, 28. 146, 18.
 parumper II 331, 15.
 parvulum II 499, 2.
 passibilia II 13, 4.

- passio = *πάθημα* I 36, 23. II 25, 7.
 patet ac liquet I 206, 4. patet ut II 425, 6. patebit I 187, 11.
 paulisper I 135, 20. II 193, 25. 320, 14.
 paululum II 43, 21. 116, 11.
 pecudes II 231, 17.
 pedetemptim I 32, 4.
 pelagus II 235, 18.
 pellis I 201, 6 *sq.* et 22.
 pendet ac titubat II 9, 4.
 penitus II 21, 5. 132, 27. 295, 17. 370, 7. 388, 4.
 penitus atque altius II 444, 2.
 perabsurdum II 435, 18.
 perceptibilis II 109, 2.
 perceptio II 34, 5. 44, 22.
 percurro II 415, 15.
 percussio II 4, 18. 5, 27 *sq.* 6, 2. 53, 16.
 perdoceo II 256, 16.
 peremptorius *c. gen.* I 217, 11 et 17. 218, 6.
 perfalsus II 41, 19. 48, 9. 87, 21. 235, 14.
 per hoc I 42, 25. 56, 24. 65, 4. 68, 28 *etc.* II 39, 14. 65, 17. 98, 15 *etc.*
 per id I 214, 4. II 39, 12. 101, 1. 138, 22 *etc.*
περὶ ἀξιωμάτων II 9, 27.
περὶ ἐρημείας I 32, 9. II 250, 21.
 perimo I 81, 9. 103, 21. 144, 14 *etc.* II 130, 10 *etc.*
περιπατεῖν II 72, 2.
 permixtio I 48, 15 *sq.*
 permolestus II 41, 14.
 permotabilis II 411, 13. 459, 10.
 pernosco II 371, 11.
 pernotavit II 339, 9.
 perobscurus II 264, 14.
 perpensio II 196, 24.
 perpetua continuatio II 20, 13.
 perpetuitas II 388, 16.
 perplexa sententia II 496, 2.
 perplexus atque constrictus II 446, 9.
 perscisco II 226, 13.
 perscrutatur (*passive*) II 345, 4.
 per se ipsam I 32, 11 et 24 et 26. II 6, 4.
 per singula I 88, 9.
 persona: ipse ex persona sua II 101, 29.
 perspicaciter I 53, 3. perspicacius II 405, 8.
 perspicendum = *σκεπτέον* I 166, 21. II 376, 24.
 perspicue II 162, 19. 355, 24. 400, 6.
 perspicuitas II 232, 19.
 perstructis II 376, 15.
 persubtilis I 215, 10.
 persubtiliter II 140, 17.
 pertracto I 33, 28. 182, 5. II 232, 11. 464, 12.
 perversissime II 324, 19.
 perutile II 504, 2.
 petitio = *αἴτησις* I 153, 8. II 357, 2.
φαντασίας II 28, 1.
φάσις II 5, 7.
 philosophari II 111, 14, 266, 17.
 philosophia II 4, 11. 32, 20. 49, 1 *etc.*
 philosophica oratio II 10, 18.
 philosophus II 49, 1. 169, 28 *etc.*
 philosophi I 71, 22. II 16, 7. 96, 1 *etc.*
 antiqui philosophi II 26, 21. prisci philosophi II 26, 19.
 in physicis II 190, 13. 194, 2. 458, 27.
 pictores II 29, 3.
 placitum = *συνθήκη* I 46, 1. 50, 9. 69, 25. II 52, 29 *etc.*

- planissimo exemplo I 143, 13.
cf. II 426, 2.
- planius I 169, 9. 174, 1. 183, 21. II 30, 16. 207, 25 *etc.*
- planissime I 90, 2. 128, 7.
 II 244, 16. 247, 11. 251, 2. 501, 3.
- plene II 9, 1. 100, 23. plenius II 11, 23. 26, 18. 154, 29.
- plenissime I 93, 5. 177, 1.
- plenitudo II 31, 4. 459, 6.
- pluralitas II 107, 27. 110, 12. 111, 11. 138, 8 *etc.*
- pluraliter II 103, 25.
- plures = πολλοί I 75, 1. II 106, 2. = πολλαί I 102, 18. II 181, 29. 351, 26.
- plura = πολλά I 75, 2. 151, 1. II 106, 3. 351, 15.
- de pluribus = κατὰ πολλῶν I 151, 1. II 351, 15.
- ex pluribus = ἐκ τῶν πολλῶν I 151, 3. II 351, 17.
- in pluribus = ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ I 121, 5. II 233, 13.
- magis plures = πλείους I 139, 2. II 310, 26.
- plurima = πολλά II 366, 12.
- plurimorum = πλειόνων I 199, 20. II 446, 25.
- plus = magis II 130, 6.
- pluvia I 172, 1 *et* 19. 175, 9. 180, 20. 181, 2.
- poesis II 376, 10.
- poeta I 164, 19 *sqq. etc.* II 373, 12 *etc.* poetae I 71, 19. II 22, 5. 96, 1 *etc.*
- poeticae = ποιητικῆς I 71, 15. II 95, 5.
- de poetica II 6, 16. 8, 7.
- poni = κεῖσθαι I 191, 19. II 432, 10.
- positum est = κεῖται I 51, 21. 59, 7. 101, 7. II 61, 5 *etc.* posito II 204, 12.
- poplitem flectere II 218, 17.
- porro II 34, 22. 416, 18.
- positio I 37, 24. 39, 5. 40, 4. 46, 14 *etc.* II 23, 4 *etc.*
- posse = δύνασθαι I 175, 21 *etc.*
- possibilis = δυνατός I 125, 24. 171, 4 *etc.* II 197, 11. 232, 29 *etc.*
- possibile duobus dicitur modis I 202, 2. *cf.* II 385, 13. 393, 20. 411, 5. 453, 13
- possibilitas I 106, 14. 199, 8 *etc.* II 94, 26. 193, 1. 203, 5 *etc.*
- possibilitatis divisio I 202, 1. II 413, 19.
- tres sententiae de possibilitate II 234, 10.
- possibiliter II 275, 5. 383, 26.
- postremo I 108, 9. II 240, 5. 338, 22.
- postremum II 230, 10.
- potentia = δύναμις II 233, 9. — I 201, 14. 203, 11. II 224, 19. 413, 17.
- potentior divinitatis favor II 79, 10.
- potestas = δύναμις I 199, 20. II 446, 24 *etc.*
- inrationabilis potestas I 200, 11 *etc.* II 446, 26 *etc.*
- rationabilis potestas I 199, 26. II 450, 18 *etc.* secundum rationem potestas I 199, 20 *etc.* II 446, 24.
- potestates aequivocae = δυνάμεις ὁμώνυμοι I 201, 26. II 452, 21.
- potiores II 223, 1.
- potis: si potis est II 494, 1.
- pote II 251, 2.
- potius: potius — iustius II 270, 2.
- verior — potius II 480, 7.
- verius — potius II 483, 27.

- bis positum* II 500, 20 *sq.*
 (cf. *magis*).
praecedo I 205, 28. II 21, 28.
 82, 19. 148, 15. 340, 29 *sq.*
 420, 6.
praecedens I 205, 24. II 434,
 1 *etc.*
praecessio I 191, 24.
praeclara ingenia II 79, 11.
praecognita II 154, 23.
praedicamentum = *κατηγορία*
 II 373, 17. *categoria praedi-*
camentum est II 186, 23. =
κατηγορημα I 155, 18. II
 361, 24. — I 33, 2. 53, 4.
 57, 8. 59, 27 *sq. etc.* II 77,
 4 *etc.*
praedicamenta II 489, 10.
decem praedicamenta II 7,
 17 *et* 29. 8, 1.
praedicamentorum liber II
 172, 10. 458, 26.
titulus praedicamentorum II
 16, 28.
in praedicamentis I 206, 19.
 224, 21. II 465, 22. 466, 15.
in decem praedicamentis II
 4, 14.
praedicare = *κατηγορεῖν* I 90,
 17. II 161, 20 *etc.*
praedicari = *κατηγορεῖσθαι*
 I 82, 13. 90, 16 *etc.* II 135,
 23 *etc.*
praedicatio I 82, 21. 90, 11 *etc.*
 II 49, 8. 69, 32 *etc.*
praedicativa propositio I 127,
 7. II 105, 16 *sqq.* 112, 12.
 186, 22 *sqq.* 198, 16 *etc.*
praedicatum I 77, 14 *et* 17.
 81, 5. 91, 10 *etc.* II 129,
 19 *etc.*
duo praedicata I 130, 5. II
 264, 23.
praedictio II 212, 12 *sqq.* 224,
 29. 228, 6.
praedictus II 61, 9.
secundum praedictum mo-
dum = *κατὰ τὸν εἰρημένον*
τρόπον I 197, 7. II 433, 8.
cf. 497, 20.
praedoceo II 435, 7.
praenuntiatio II 228, 22. 229, 19.
praenuntio II 228, 4. 230, 2.
praeparatum II 12, 21.
praepositiones I 32, 20. II
 14, 31.
praepositivum articulare I 62,
 26.
praepositiva articularia I
 62, 19.
praesciatur II 492, 8.
praesens tempus = *τὸν παρ-*
όντα χρόνον I 61, 1. — I
 57, 16 *et* 20. 61, 8. 78, 11 *etc.*
 II 51, 19 *etc.* *praesens tempus*
non est I 45, 18. II 51, 20.
cf. 123, 30. *in praesenti* II
 157, 10.
praesentia II 51, 7. 318, 13.
praesertim II 81, 18. 469, 7.
 496, 20.
praesidente (?) = *praecedente*
 II 339, 26.
praesto esse II 315, 11.
praesumpta prius cogitatione
 II 195, 7.
praeter = *ἄνευ* I 128, 5. II
 254, 26.
praeteritum integrum per-
fectumque I 61, 7.
praeteritum a praesenti in-
cohat I 61, 11. *cf.* II 70, 20.
praetervectus II 26, 15.
prandeo I 106, 3 *sqq.* II 224, 11.
pressior stilus II 12, 2.
primitus II 34, 10. 64, 30.
primus: prima fallacia I 214,
 15 *sqq.* II 477, 11 *etc.*
primae figurae II 29, 1.

- primae substantiae I 206,
 16 *sqq.* II 463, 24.
 primae et secundae substan-
 tiae II 18, 2 *sqq.* 98, 21.
 primi intellectus II 28,
 10 *sqq.*
 prima — posterior II 116,
 8. primae — posteriores
 II 98, 24.
 primus — posterius II 129, 16.
 primo = πρώτον I 113,
 9. II 201, 29.
 primo — posterius II 459, 17.
 principalis I 35, 11. 53, 26. II
 26, 16. 197, 25. 258, 7. 374,
 25. 464, 2.
 principaliter I 41, 12 *et* 15.
 56, 9. 61, 12. II 24, 11 *sqq.*
 30, 8 *etc.*
 principes II 230, 12.
 principium = ἀρχή I 119, 23.
 205, 5. II 231, 2 *etc.*
 principia I 223, 6. II 196,
 25. 231, 6. 232, 12.
 argumenti principium I 212,
 16.
 priores postremosque II 3, 7.
 privatio I 132, 10 *etc.* II 17,
 18. 259, 3 *etc.*
 privationes = αἱ στέρσεις I
 132, 2. II 263, 26.
 privatoria I 132, 8. II 275,
 22 *etc.*
 privativa (?) = privatoria II
 280, 22.
 privo II 262, 20. 276, 29 *sq.*
 prius — post — dein (dehinc)
 — postremo I 36, 10. II 19,
 11. *cf.* II 80, 10. 116, 7.
 124, 19.
 prius — praedicimus II 147, 5.
 priusquam II 59, 20.
 probatio I 63, 8. 95, 15. II
 338, 2.
 probus = καλός II 169, 2.
 proferentem = προαιρούμενον
 I 76, 2. II 113, 2.
 prohibeo: nihil prohibet *c. in-*
finitivo: II 99, 19. 104, 25.
 158, 18 *etc.*
 — — ut: II 234, 1. 453,
 22. 457, 14.
 prolatio I 63, 10 *et* 24. 64, 22.
 74, 17. 146, 18 *etc.* II 18, 10.
 19, 23. 46, 27 *etc.*
 prolixitas II 250, 16. 251, 4.
 294, 8. 421, 10. 453, 12.
 proloquor II 56, 20.
 promiscue II 23, 15.
 promissum II 384, 3.
 promittat se determinare II
 14, 10. *cf.* 25, 16. 52, 26.
 (se daturum esse promisit II
 20, 6. *cf.* 126, 24.)
 promo II 186, 14.
 pronomen I 32, 14. II 15, 2.
 pronuntio I 116, 24. 129, 6.
 139, 26. II 3, 2. 18, 29. 24,
 1 *etc.*
 prooemium II 422, 7.
 propemodum II 466, 12.
 propinque = σύνεγγυς I 74, 8.
 II 96, 26.
 propinquus (= magis) I
 215, 28. propinquus ad II
 338, 22.
 propinquior ad I 147, 2 *et* 5.
 propinquus I 215, 23.
 proportio I 220, 7 *et* 25. II
 490, 16 *sq.* 491, 15 *sqq.* 492,
 8. 493, 3 *et* 18. 495, 12.
 496, 25.
 proportionaliter I 98, 4.
 propositio = πρότασις I 154,
 6. II 122, 1. 357, 3. propo-
 sitionis = τῆς προτάσεως I
 153, 8. II 357, 2. propositio
 quod est enuntiatio II 121, 30.
 propositiones I 33, 17. 34,
 8 *et* 14 *etc.* II 12, 19 *etc.*

- quattuor modi propositionum
 II 322, 3.
 propositionum qualitates II
 323, 1 *sqq.*
 propositiones simplices I 31,
 3. 127, 6 *sqq.* 128, 29 *sq.*
etc. II 12, 21. 105, 11. 276,
 24 *etc.*
 — duplices I 34, 11.
 — unae I 151, 6. II 178,
 17 *sqq.* multae I 151, 6.
 — categoriae II 147, 8.
 186, 13 *sqq.* 251, 21 *etc.*
 praedictivae I 34, 9. II
 105, 16. 112, 24 *etc.*
 — condicionales I 34, 12.
 II 105, 13. 186, 17 *sqq.* *etc.*
 hypotheticae I 34, 11. II
 105, 12. 186, 19 *etc.*
 — definitae II 153, 8. 189, 7.
 — indefinitae II 152, 11 *etc.*
 indeterminatae II 144, 17.
 — particulares indefinitae
 II 140, 9.
 — singulares I 94, 1. II 152.
 12 *etc.*
 — infinitae II 276, 18.
 — privatoriae I 132, 8. II
 275, 22. 276, 26 *etc.*
 — inesse significantes I 105,
 20. II 188, 22. 323, 2.
 — necessariae I 105, 24.
 185, 7. II 187, 5 *etc.*
 — contingentes I 105, 29.
 II 188, 26 *etc.*
 — futurae II 219, 10.
 — possibles II 394, 8 *et* 22.
 418, 13.
 — impossibiles II 188, 24.
 propositio operis I 36, 9.
 prop. quaestionis I 207, 17.
 propositionis et executionis
 distributionem II 19, 10.
 proprie I 92, 5. II 26, 22. 156,
 28. 176, 23. 177, 3 *etc.*
 proprius II 22, 10. 23, 29 *etc.*
 proprium locum II 78, 3. nihil
 proprium dixit II 18, 32. pro-
 prium hominis I 91, 17.
 propria voluntas I 117, 20.
 II 113, 10. 190, 4. 231, 18.
 prorsus — dignissimum II 11, 18.
 prosilio II 231, 10.
 protinus II 34, 8.
 protractum II 366, 7.
 provenio I 124, 21 *et* 28. 126,
 3. II 19, 1. 47, 16 *etc.*
 proventus (= eventus) II 247,
 10 *sq.* *etc.*
 proventus necessitas II 223, 4.
 providentia II 226, 9. provi-
 dentiae modus II 194, 23.
 providentiae necessitas II 195,
 22 *sqq.*
 proxime I 215, 12. II 15, 8.
 24, 11. 337, 4. 466, 26. 476, 7.
 proximus I 45, 3. II 252, 24.
 pugna propositionum I 80, 17.
 pulcher = καλός I 95, 9 *sq.*
 purum = ψιλόν I 65, 9. II
 71, 9.
 pura negatio I 132, 18.
 putasne = ἀρά γε I 145, 1 *et*
 9 *sqq.* II 331, 5 *etc.* — I 155,
 1. II 359, 17.
 Q.
 quadratum I 37, 19. II 35, 1.
 quadrupes II 183, 12 *sqq.* 328,
 25. 429, 11 *sqq.*
 quaestio II 74, 9. 87, 29. 97,
 24. 98, 15. 103, 12. 178, 28.
 209, 8. 260, 19. 370, 15. 389,
 1. 444, 22 *etc.*
 quale I 48, 13.
 qualitas I 214, 9. II 7, 27 *et* 30.
 21, 7. 29, 16. 77, 7. 135, 6 *etc.*
 quam: aliud — quam II 65,
 5. 121, 6 *etc.*
 contrariam — quam II 484, 1.

- dissimili modo — quam I 189, 7. *cf.* II 387, 18.
idem — quam I 148, 3.
nihil differt dicere — quam dicere I 210, 4. *cf.* II 181, 3 *et* 5. 214, 27. 355, 21.
nihil differt quam si I 161, 20. *cf.* II 386, 2.
quam possibiliter II 275, 5.
quam potuit breviter II 52, 21.
quam — rectissime (= quam recte) II 172, 25.
quamlibet diversissimas I 38, 14.
quamlibet multum II 229, 6. quaml. paucos II 229, 7.
quamquam *c. con.* I 64, 15. 89, 17. 130, 14. 133, 16 *etc.*
II 4, 10. 14, 28. 18, 5 *et* 9 *etc.*
c. ind. I 97, 3. II 50, 24.
= sed II 7, 6.
quamquam brevissime I 57, 27.
quamvis *c. con.* I 55, 1. 127, 21. II 42, 5. 60, 25. 72, 6. *etc.*
sine verbo II 87, 3.
quandoquidem II 226, 15. 353, 11. 443, 7.
quantitas I 212, 24. II 17, 11 *sqq.*
77, 7. 135, 8 *etc.*
quantitates I 129, 14. II 154, 4.
quantus: quantae (= quot) II 321, 26. 322, 6.
quantum I 32, 4.
quantum ad (*sine verbo*) I 133, 24. 203, 12. II 123, 19. quantum attinet ad II 7, 21.
quantum adhuc sciam II 25, 21. (quod adhuc sciam II 121, 25.)
quantum facultas fuit II 250, 15.
quantum in se est II 234, 14 *sqq.*
quantum potest breviter I 220, 9.
in quantum II 7, 12 *sqq.*
in quantum — tantum II 79, 1.
in tantum, quantum II 7, 26 *et* 32. 8, 5.
quantuscumque: quantumcumque II 463, 19.
quantiscumque = ὅσοις I 170, 11. II 373, 16. 390, 7.
quare = ὡστε I 79, 13. 103, 18. 113, 9 *etc.* II 126, 19 *etc.*
quasi I 67, 13. II 22, 14. 354, 7. 496, 10
quasi quaedam I 146, 21. II 104, 10. 134, 12. 265, 27. quasi quodammodo II 404, 4.
quasi si II 181, 14. 371, 7. 395, 12 *et* 25 *et* 28.
quasi vero II 10, 10. 119, 32.
quasi ut II 180, 13.
quatenus (*c. con.* = ut) II 152, 9. 166, 6. 186, 10.
quaternarius II 322, 7 *et* 23. 491, 9 *sq.*
queat I 41, 25. II 96, 5. 153, 6. queant II 232, 11.
qui (= si quis) I 161, 13. 164, 3. II 146, 1. 359, 14.
quae = ποτέρα II 464, 11.
secundum quam = καθ' ὁποτέραν I 209, 19. II 467, 15 (*cf.* II 35, 12. 200, 17. 248, 1 *etc.*).
quia (*pro infinitivo*) I 54, 8. 103, 12. 157, 1. 209, 5 *sq.* II 279, 26. 381, 5. 419, 25. 436, 1. 443, 5. 475, 18. *sequente infinitivo* II 465, 14.
quicumque: quaecumque (= quaelibet) II 5, 11. 136, 19 *etc.*
quaecumque = ὅσαι I 93,

- 25 et 27 etc. II 168, 1 etc.
 (at cf. II 473, 20).
 = ὄσα I 80, 28. 124, 10.
 158, 29 etc. II 64, 17 etc.
 omnem — quicumque II 104,
 12. omne — quodcumque
 II 79, 16. omnes — quicum-
 que II 136, 27. 160, 27
 (cf. II 137, 17). omnia quae-
 cumque I 58, 3. 110, 24.
 112, 10 etc. II 61, 8. 98,
 19 etc.
 quidam I 166, 6. II 119, 11.
 208, 1. 217, 20. 293, 28. 317,
 1. 364, 23.
 quendam quodammodo II
 79, 14. cf. II 158, 8. 186,
 6. 218, 10. 246, 17.
 quiddam quodammodo I
 62, 16.
 quaedam pauca II 186, 10.
 quiddam (= quidquam) I
 147, 21. quidam (= qui-
 libet) II 360, 5.
 quidam *bis positum* II
 414, 11.
 quidem *bis positum* II 268, 13.
 quiescit = ἡρέμησεν I 62, 7.
 II 71, 6.
 quilibet I 36, 18. 81, 5. 207,
 6 etc. II 8, 14. 33, 33 etc.
 quilibet unus II 131, 24. 191,
 21 (cf. unus).
 quaelibet illa II 215, 26. 216,
 6. 392, 26. 394, 14. 397,
 31. 469, 18.
 quodlibet (= quidlibet) I
 110, 1. II 89, 30.
 = ὅτιοῦν I 113, 10. II 102, 1.
 = ὅποτερονοῦν I 118, 7. II
 217, 11.
 in quolibet = ἐφ' ὅτουοῦν
 I 60, 3. II 69, 27.
 quin (= quam ut, nisi ut) II
 457, 6.
 quinam: quaenam = ποτέρα
 I 209, 14. II 467, 14.
 quinarium II 133, 17. 268, 20.
 quippe I 43, 4. II 73, 5. quippe
 cum II 87, 11. 404, 5. quippe
 qui *c. indic.* I 78, 3. II 21,
 33. 57, 17. 158, 1. 381, 26.
 459, 6.
 quispiam: cuipiam II 68, 29.
 quisquam (?) = quispiam II
 421, 18. 471, 27. 497, 17 (cf.
 I 76, 14. II 131, 10).
 quisque II 221, 9. ad plures
 quosque II 137, 17. ad res
 quasque II 77, 11. de sin-
 gulis quibusque II 138, 2. cf.
 162, 28.
 quisquis (= si quis) II 228, 3.
 cf. 397, 30.
 = quis, quisque II 448, 23.
 omne quidquid II 17, 33.
 204, 19.
 quaequae alia II 55, 17.
 quivis: quemvis illum I 118, 1.
 quo: non quo — sed quo II
 418, 26.
 quocirca II 237, 13.
 quod (*pro infinitivo*) I 72, 26.
 76, 26. 94, 2. 106, 25. 222,
 15. 224, 5. II 17, 3. 18, 19.
 19, 20. 21, 20. 23, 23 etc.
 constat quod I 80, 11. II
 468, 13. manifestum est quod
 I 128, 17. = δηλον ὅτι I
 119, 1. II 227, 14.
 hac ratione — quod (= ut)
 II 317, 6.
 non quod — sed quod I 65,
 21. II 60, 23. 245, 19. 338,
 7. 380, 19.
 quod *sequente infinitivo*: I
 160, 21.
 = nam (*in oratione obliqua*)
 II 19, 22.

quod quoniam II 37, 27. 456, 14.
quomodolibet II 368, 1. quomodolibet aliter II 344, 10. 346, 10.

quoniam (*pro infinitivo*) I 60, 13. 62, 1. 65, 7. 73, 3. 76, 20. 79, 21. 95, 7 *etc.* II 8, 3. 12, 16. 23, 6 *etc.* manifestum est quoniam I 83, 3. 142, 12 *etc.* II 49, 23. = *δηλον ὅτι* I 79, 14 *etc.* II 126, 19 *etc.* = *φανερὸν ὅτι* I 97, 20. 144, 24 *etc.* II 173, 14 *etc.*

quoniam *c. coni.* II 38, 14. 259, 9.

— *sequente infinitivo* I 165, 26. II 49, 23. 106, 5. 344, 5. 431, 23.

quoque — et I 188, 13. II 10, 32. 259, 24. 328, 27. 372, 2. 391, 14. 396, 23. 405, 2. 463, 18.

quoque et II 169, 26. 206, 17. 321, 17. 398, 15. 424, 13. 446, 4 (*cf. ita*).

quoque — etiam I 33, 12. 140, 28. quoque etiam I 110, 10. II 39, 21. 70, 3. 501, 12.

quoque *bis positum* II 38, 13. 70, 3 *sq.* 188, 28. 342, 7.

quoque *solito saepius usurpatur et imprimis ad ita*, sic, ipse, idem, *alia adplicatur.*

quorsum istuc I 55, 12.

quosque II 187, 25.

R.

raptae sunt II 268, 16 (= re-dactae sunt 268, 25).

rapto II 215, 19.

rariores II 269, 15.

ratio = *λόγος* I 54, 11. 122, 21. 128, 28 *etc.* II 65, 8 *etc.*

ratio id est definitio I 54, 17. 72, 26. 73, 2. II 101, 15. ratio et definitio II 65, 9.

ratio atque potestas II 94,

11. ratio verborum sic constat II 367, 30. *cf.* 456, 25

(*cf. ordo*). nulla naturae

ratione I 224, 16. nulla

rerum ratione I 107, 16.

II 313, 14. 327, 5. inmuta-

bili rerum ratione I 119, 12.

ratiocinandi norma II 199, 3.

rationabilis I 199, 26. II 255,

12. 303, 19 *sqq.* 447, 14 *etc.*

rationabilitas II 303, 22.

rationabiliter II 269, 2. 347,

13. 406, 19. 460, 9 *etc.*

rationale I 74, 1 et 3. II 158,

5 *etc.*

rationalitas II 158, 6.

recipio II 10, 21. 37, 11. 223,

13. reciperetur ut II 465, 16.

reclamo II 172, 16.

rectitudo II 198, 14.

rectus I 54, 6. II 64, 23. recto

sermone II 476, 12.

redundo II 26, 9.

regula II 352, 10. 356, 23. re-

gulam dat I 177, 26. II 371,

11. datur regula II 451, 14.

regulam daturus I 156, 7.

relatio II 154, 13.

relatum I 94, 13. II 134, 3.

relinquo I 60, 22. 72, 26. II

213, 10 *etc.*

relinquantur = *ἀφείσθωσαν*

I 71, 14. II 95, 5.

removendum est ne II 440, 7

et 11.

repertor II 11, 17.

repraesento II 466, 5.

reprehensibilis II 358, 5.

repugnans II 199, 8.

repugnantia II 199, 9.

reputatio II 43, 16.

- res I 37, 7. II 20, 16 *sqq.* res
 propria I 57, 11. res *et* in-
 tellectus II 75, 13. res *et* ora-
 tiones II 246, 20.
 resolutorios libros I 135, 8.
 in resolutoriis I 135, 7. II
 121, 29. 264, 6.
 priorum resolutoriorum II
 293, 26.
 respicio II 145, 10. 278, 27 *sqq.*
 279, 1 *etc.*
 responsor II 360, 8.
 restituere poenas II 224, 26.
 retexuit II 26, 21.
 reticuit I 39, 9. 188, 15. II 66.
 8. 258, 18.
 retro II 70, 20.
 reversa est II 437, 20.
 revolvit quoniam I 99, 21. re-
 volverit I 100, 9.
 rhetoricae = ῥητορικῆς I 71,
 14. II 95, 5.
 ridiculum II 88, 9.
 rigor necessitatis II 388, 9. *cf.*
 417, 2. 447, 16.
 risibilis I 91, 15 *sqq.* II 162,
 15 *etc.*
 roboratus II 74, 27.
 rubri coloris I 89, 14. rubrum
 I 209, 26.
 rursum I 34, 22. rursus I 37,
 23. 41, 4 *et* 6. 43, 11 *etc. bis*
positum I 130, 25.
- S.**
- saeculum: aureo saeculo I 143,
 1. II 326, 2. in aureo saeculo
 II 326, 7. ferreo saeculo I
 143, 2. II 326, 4. in ferreo
 II 326, 8.
 sagittarius (*sidus*) II 234, 4.
 saltare II 94, 23.
 sane II 57, 1.
 satisfacimus I 73, 7. II 251, 6.
 scalpere caput II 218, 18.
 scamnum I 62, 24 *sqq.*
 scholae II 71, 14.
 scibile II 376, 7. scibilia I
 166, 10.
 scindapsos II 53, 29. 59, 22 *sqq.*
 scindo II 190, 24 *sqq.*
 scriptio II 274, 17. scriptio
 alia II 271, 20.
 scriptura II 273, 21 *et* 28. 274,
 13. 354, 14. alia scriptura I
 40, 25. scripturae culpa II
 272, 14.
 scrobem demittens II 194, 9.
 scr. deponens II 224, 4 *sq.*
 scr. fodere II 224, 8.
 scruposa (*vel* scrupulosa) semita
 I 31, 4.
 scrupulum dissolvit I 118, 11.
 secari I 201, 6 *sqq.* II 7, 14.
 236, 24 *etc.*
 secta I 31, 2. II 352, 2.
 sectio II 141, 14.
 secundarius II 33, 30.
 secundum se = κατ' ἑαυτό
 I 69, 10. 215, 5 *et* 8. II 80, 26.
 373, 15 *etc.*
 secundum sui naturam I 107,
 30.
 sed = πλῆν I 138, 11. II 294, 15.
 sedes: in mentis sedibus II 34, 6.
 seiuncte II 369, 9.
 semel II 10, 20. semel — se-
 cundo I 48, 25.
 seminariis II 79, 5.
 semita I 31, 4. facilior semita
 II 186, 6.
 sempiterna = τὰ ἀίδια I 206, 7.
 II 459, 25. — I 205, 15 *etc.*
 II 186, 25 *etc.*
 senarius II 133, 18. 268, 8.
 491, 9.
 senecta II 188, 11 *sqq.* 240, 18.
 248, 21.
 sensibilis II 24, 17. 53, 16.
 353, 10.

- sensus II 24, 17. 27, 5 *sqq.*
 28, 28 *sqq.* 55, 9 *sqq.* sensus
 aegritudo II 55, 21.
 = τὰ αἰσθηματα II 27, 17.
 sensus hic est I 183, 21. 185,
 10. II 503, 7.
 — huiusmodi est I 76, 21.
 98, 25. 156, 8. 194, 16. II
 104, 28. 113, 2. 114, 13 *etc.*
 sensus totus huiusmodi est
 I 169, 7. 196, 18. II 78, 13.
 295, 27. 307, 4 *etc.*
 — sese totus hoc modo habet
 II 271, 19. *cf.* 349, 22.
 — totus talis est II 425, 9.
 omnis sensus talis est II
 220, 9. *cf.* 438, 10.
 continuus sensus est hoc
 modo II 233, 16.
 sensus et verba II 499, 5.
 503, 7.
 sentit I 40, 13. 168, 21. II
 183, 7. 266, 10. 274, 3. 418, 5.
 485, 2.
 separabilis II 384, 26.
 separo a II 145, 19 *etc.* sine
 praepositione II 138, 6.
 sequax II 196, 25.
 sequentia (= consequentia) II
 292, 5. 298, 19. 342, 13. 433, 15.
 sequi = ἀκολουθεῖν II 408, 1 *etc.*
 sequitur = ἀκολουθεῖ I 182,
 3 *etc.* II 422, 17.
 sequuntur = ἀκολουθοῦσι I
 143, 17. II 327, 15 *etc.*
 = ἐπονται I 184, 20. 195,
 12 *etc.* II 426, 6 *etc.*
 sequitur I 56, 14. 122, 20.
 198, 25. 213, 24. secutus
 est I 78, 14. 143, 5. 195, 11.
 211, 14. II 25, 16. 77, 29.
 99, 21. 116, 29. 140, 21 *etc.*
 sequens expositionis ordo I
 80, 26. *cf.* 294, 9. 444, 22.
 ad sequentia II 173, 12.
 389, 21. in sequentibus
 I 80, 22 *et* 24. II 179, 26 *etc.*
 series I 31, 4. 32, 3. 183, 22.
 II 3, 7. 13, 28. 116, 12 *etc.*
 obscura orationis series II
 250, 22. rectam commenta-
 tionis seriem II 343, 9. sub
 una serie I 179, 20.
 sermo II 5, 6 *et* 12. 28, 25.
 48, 7 *etc.* sermoni vel nomini
 II 74, 13.
 novo admirabilique sermone
 II 70, 21.
 sermones I 169, 8. sermonum
 ratio talis est I 194, 16.
cf. II 425, 10. 450, 6.
 sexagenarius I 121, 1 *et* 6.
 si c. *indic. praes.* I 32, 24. 34,
 10 *et* 13 *etc.* II 38, 11. 73,
 20 *etc.*
 c. *coniunct. praes.* I 34, 12.
 42, 21. 45, 3 *et* 12 *etc.* II
 5, 26 *sqq.* 19, 28. 21, 30 *etc.*
 si quis dicat et si quis diceret
 sine discrimine II 169, 27 *sqq.*
 (*cf.* tamquam).
 sibi ipse II 216, 21. ipse sibi
 II 101, 23. 209, 7. sibi ipsi
 I 113, 12. sibi ipsa I 206, 29.
 II 435, 13. 486, 22 *etc.* se
 ipso II 170, 15. se ipsi II
 230, 16. a se ipsae II 174, 15.
 177, 8. se *deest* II 33, 15.
 184, 3.
 sibilus I 50, 19.
 sibimet I 74, 16. 82, 21. 102,
 25 *etc.* II 88, 14. 102, 10.
 155, 2 *etc.*
 sic etiam et II 45, 5. sic quo-
 que nec I 93, 12.
 sidera II 231, 14 *sqq.*
 significantia I 49, 15. 73, 24.
 II 30, 23. 41, 12. 47, 20.
 108, 2. 198, 15 *etc.*
 significationis vis II 26, 20.

- significativus = σημαντικός I 45, 30. 46, 2. 49, 6. 66, 26 etc. II 52, 28 etc.
 c. gen. I 37, 3. 38, 18. 39, 1 et 20. II 24, 14. 27, 12. 30, 27 etc.
 significativos nosesse II 94, 17.
 significo = σημαίνω I 44, 20 etc. II 44, 6 etc.
 = δηλώ I 75, 1 et 28. 84, 2. II 106, 2 etc.
 signo I 33, 21. II 56, 9.
 = significo, designo I 151, 12 et 22. II 120, 10. 141, 10.
 signum = σημεῖον I 44, 19. 64, 14. II 44, 5 etc.
 similitudines = ὁμοιώματα I 36, 28. II 25, 12.
 simpliciter I 42, 7. 43, 21 etc. II 14, 27 etc.
 simpliciter et universaliter atque omnino II 458, 8.
 simul II 16, 29. c. dat. I 97, 11.
 simulatio II 121, 17.
 simus II 102, 14. 353, 5 et 7.
 singillatim I 151, 16 et 20 et 27. 153, 1. 155, 22 etc. II 75, 31. 88, 12 etc.
 = καθ' ἕκαστον I 82, 12. II 135, 22.
 singularis contradictio II 202, 15. 203, 20.
 singulare = καθ' ἕκαστον I 82, 14 et 24. 83, 8. II 135, 24 etc.
 in singularibus = ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα I 93, 27. 105, 19 etc. II 168, 3 etc.
 in his quae sunt singularia = ἐπὶ τ. κ. ε̄. I 104, 2. II 185, 3.
 singulare atque individuum II 141, 13. 322, 1 et 5.
 singularia praedicamenta I 107, 17.
 singularitas II 140, 5. 142, 8.
 sinistre II 421, 7.
 siquidem I 88, 27. 177, 6. II 99, 8. 204, 7. 456, 12. 482, 8 etc.
 = εἴπερ I 215, 8. II 478, 23
 sive c. indic. I 32, 22. II 4, 7. 253, 25.
 c. coniunct. I 32, 12. 78, 16. 83, 10 etc. II 5, 11. 10, 30. 20, 12 etc.
 sive — vel I 76, 27. sive — sive — vel I 78, 16. II 179, 15.
 socium est I 191, 1.
 sol mobilis secundum locum I 203, 13. 206, 12. cf. II 241, 4. 243, 8. 383, 11. 385, 15. 402, 29. 407, 22. 414, 20 etc.
 sola tantum II 46, 26. 184, 5. 335, 27. 282, 27.
 sollertia consilii I 120, 6.
 sollertissima virtus II 180, 25.
 rerum omnium sollertissimus II 273, 28.
 sonitu II 352, 4.
 sonus = νόστος I 50, 11.
 sophistarum argumenta I 82, 2.
 sophisticas = σοφιστικάς I 81, 1. II 129, 12.
 sophistici elenchi II 132, 9 sqq. 134, 4. 154, 19.
 σοφιστικῶν ἐλέγχων I 82, 1.
 sorex I 69, 8. II 80, 24. 89, 22. 90, 18. 92, 6.
 spatiosa varietate II 421, 19.
 specialis II 26, 30. 133, 6 sq. 137, 22 et 29.
 species = εἶδος II 447, 6. speciem formamque I 133, 25.
 speciebus I 36, 5. 71, 12. II 16, 6. 119, 15. 124, 25 etc.
 specimen II 127, 27.
 speculationis = θεωρίας I 71, 16. II 95, 7.
 speculor I 88, 11. 167, 4. 174, 8.

- 191, 16. 205, 16. 219, 18. II 10, 2. 136, 25 *etc.*
 spes: in spem futuri temporis II 128, 19.
 sphaera II 35, 1 *sqq.*
 spontanea prolatio II 113, 19.
 sponte I 76, 8 *et* 19 *et* 28. II 113, 24 *etc.*
 stabilis II 150, 23. 189, 7. 209, 30 *etc.*
 statua II 94, 25. 372, 3 *etc.*
 stilus II 33, 17. 79, 17. medius stilus II 251, 14.
 stilus pressior II 12, 1.
 stolidus II 119, 11.
 strictim II 26, 15.
 studio II 201, 6.
 stulte II 393, 18.
 subalterna I 85, 13 *et* 14. subalternae I 85, 11. II 147, 31 *sq.*
 subaudio I 125, 20. 169, 10 *et* 18 *et* 25 *sq.* 196, 25. II 30, 30. 65, 18 *etc.*
 subauditio II 260, 6.
 subcontrarii natura II 178, 7.
 subcontrario modo II 176, 24.
 subcontrariae I 85, 22. II 150, 27. 151, 11 *etc.*
 subcresco II 322, 26.
 subdifficilis II 389, 1.
 subdo II 77, 5. 140, 3. 222, 13.
 subdit exempla I 100, 21. II 190, 14.
 subdidimus exemplar II 152, 8.
 subduco II 382, 21.
 subicio I 91, 13. 130, 8 *etc.* II 232, 25. 314, 18 *etc.*
 subiectio nominis II 255, 25.
 subiectione exemplorum I 89, 25.
 subiectum = ὑποκειμένον I 138, 27. 175, 21 *etc.* II 310, 23 *etc.*
 de subiecto = καθ' ὑποκειμένον, in subiecto = ἐν ὑποκειμένον I 57, 24. II 68, 6. — I 77, 14 *et* 18. 81, 4. 91, 11 *etc.* II 100, 7 *etc.*
 subiectum singulare aut universale I 83, 10.
 in subiecto cerae II 33, 11.
 subintellego I 72, 25. II 10, 17. 473, 8.
 subito = ἐξαίφνης I 96, 13. II 169, 4.
 subiudico II 227, 4.
 subnecto I 216, 10. II 30, 31.
 subnectit causam I 76, 6.
 subrepat II 4, 30. 239, 15.
 subripio II 145, 1. 226, 14. 231, 11 *etc.*
 subruo I 194, 11. II 16, 25 *sq.* 226, 25 *etc.*
 subscriptio II 436, 25.
 subsistentia II 137, 4. 394, 14 *sqq.* 396, 8.
 subsisto (= sum) I 60, 7 *sqq.* 109, 26. II 45, 22. 47, 23. 74, 7. 76, 28 *etc.*
 substantia I 38, 4. 40, 18. 42, 7 *et* 14 *et* 28. 46, 17. 48, 13 *etc.* II 18, 2 *sqq.* 21, 2. 77, 6 *etc.*
 substantia animata sensibilis II 353, 9.
 substantia rationalis atque mortalis I 52, 13.
 primae substantiae = ἀπρωταὶ οὐσίαι I 206, 16. II 459, 27.
 substantialis I 160, 19. II 363, 4. 368, 12.
 substantialiter I 160, 17. 162, 9. II 46, 17 *sqq.* 368, 16. 369, 7 *etc.*
 substernere II 29, 4 *sqq.*
 subter subiecit I 130, 18.
 subtraho II 381, 8.
 subvertit I 194, 12.
 sub uno I 74, 17. II 182, 22.
 sub unum II 109, 20.
 suburbanum II 58, 2.

- sudabitur II 4, 14.
 sudor II 421, 6.
 sufficienter II 78, 26. 146, 26.
 327, 21. 378, 23.
 sufficienti disputatione II 339, 6.
 suggero II 44, 17.
 summa II 322, 25. in summam
 I 75, 22.
 sumo II 272, 20 et 22 etc. suma-
 mus initium II 96, 17. cf. 195, 9.
 hinc sumitur II 127, 2. 467,
 19. sumpsit seriem II 3, 6.
 sumpsisse laborem II 3, 2.
 hoc sumendo II 474, 9.
 supellex I 70, 2 et 7. II 93,
 2 etc. supellectiles I 70, 4.
 superflua explanatio II 71, 17.
 s. locutio I 158, 11. s. lo-
 quacitas II 366, 8.
 superfluum I 91, 23. II 14,
 25. 29, 28 etc.
 supergrediens II 8, 13.
 super has = πρὸς ταύταις I
 220, 5. II 490, 1.
 superiores II 27, 6.
 superius II 269, 25 etc.
 superna et caelestia II 414, 18.
 superpono II 88, 15. super-
 posita descriptio II 267, 24.
 supersedit dicere II 101, 25.
 supervacuum I 117, 22.
 supervenio II 29, 2 et 9. 34, 9.
 supposito II 235, 23.
 suppeto II 224, 10. 274, 30.
 supra dictus I 179, 17. II 23, 14.
 125, 9. 401, 20 etc.
 supra praediximus II 334, 20.
 cf. 500, 11. supra praemisi-
 mus II 415, 11.
 supra scripta descriptio I 183,
 20. supra scriptum II 437, 14.
 surgo II 476, 24. 477, 8.
 sursum II 195, 17.
 susceptibilis c. gen. II 94, 18.
 109, 7. 234, 27. 412, 27 etc.
 susceptivus c. gen. II 234, 17.
 susceptra c. gen. II 238, 10 sqq.
 syllaba = συλλαβή I 68, 29.
 II 80, 24. — I 63, 13 sqq.
 69, 1 etc. II 6, 17 sq. 8, 10 etc.
 syllogismus I 82, 5. 111, 22 et
 29. 135, 8. 166, 7. 224, 11.
 II 12, 17 et 23. 172, 27 et
 31 etc. syll. in secundo modo
 hypothetico II 351, 7.

T.

- tacita cogitatione II 24, 25.
 tacita imaginatione II 44, 17.
 tacita mente II 30, 10.
 tacite I 96, 18.
 tale est ac si II 48, 15. 72, 10.
 91, 4. 120, 14. tale est tam-
 quam si I 102, 4. 161, 12.
 170, 16 et 27. II 128, 15.
 153, 9.
 tale quiddam II 76, 11.
 tametsi c. con. I 185, 8.
 tamquam — ita II 33, 23. II
 120, 26.
 tamquam si dicam I 64, 26.
 170, 16. II 49, 3. 76, 25 etc.
 tamquam si dicamus I 44, 9.
 63, 3. 96, 25 etc. II 51,
 13 etc.
 tamquam si dicat I 102, 4.
 161, 14 etc. II 48, 5. 68,
 19 etc.
 tamquam si dicatur I 133, 13.
 140, 25. II 146, 24 etc.
 tamquam si diceremus I 62,
 27 et 29. 63, 4. II 146, 4 etc.
 tamquam si diceret I 38, 26.
 41, 2 et 6. 56, 27 etc. II
 36, 1 et 22 et 27. 37, 13 etc.
 tamquam diceret II 40, 5.
 tamquam si diceretur II 100,
 3. 396, 22.
 tamquam si dixisset I 134, 21.
 II 40, 8. 68, 27 etc.

- tantum est tamquam si II 146,
 23. tantum valet ac si I 80, 3.
 tantum valet tamquam si I
 64, 25. II 333, 4.
 in tantum — ut II 219, 1.
 406, 26.
 tantummodo II 87, 4.
 tantundem est tamquam si I
 92, 29. II 329, 8.
 tantundem valet quantum II
 146, 1.
 tantundem valet tamquam si
 I 38, 26. II 397, 29. (idem
 valet tamquam si I 170, 14.
 II 100, 30. 146, 24. 396, 22 *etc.*)
 temporalis necessitas I 123, 28.
 necessarium temporale I 121,
 20.
 temporaliter I 122, 13.
 tempus infinitum potestate II
 463, 19.
 tenacius II 152, 10.
 tenax: ad tenacioris memoriae
 subsidium II 324, 23.
 terminatio (= determinatio) II
 143, 18. 156, 23. 162, 2. 295, 5
et 23.
 termino I 155, 21. 167, 17.
 175, 19. II 73, 2. 185, 16.
 294, 18. 360, 9. 376, 15 *etc.*
 terminata naturae suae ordi-
 natione II 20, 30.
 terminato et circumscripto
 sono II 5, 4.
 terminus I 46, 6. 90, 22. 102,
 22. II 100, 5. 269, 25 *etc.*
 termini I 77, 6 *sqq.* 86, 14.
 103, 4 *etc.* II 100, 9. 101,
 21 *etc.*
 maior terminus I 77, 12. minor
 terminus I 77, 10.
 praedicatus term. II 100, 5 *etc.*
 subiectus term. II 77, 11.
 90, 22. 141, 9. II 100, 5 *etc.*
 universalis term. I 141, 29.
 ad rem ac terminum I 141, 13.
 terminum expedit II 502, 20.
 terminum facit II 87, 6.
 terminum ponit II 421, 2.
 ternarius numerus II 121, 13.
 323, 5.
 terrenus II 356, 12.
 textus I 32, 5. 72, 23. 82, 9.
 88, 13. II 160, 8. 251, 13.
 294, 10. 364, 2. 389, 22. 398,
 19 *etc.*
 theatrum II 146, 11.
 thesaurus II 194, 10 *etc.*
 titubat II 9, 5.
 titulus I 33, 7 *et* 24. II 10, 15
et 23. 11, 3 *et* 12. 16, 28.
 in topicis I 154, 22. II 359, 6.
 torqueo II 225, 16.
 τὸ τρέχειν I 62, 19.
 totus ordo II 117, 15. totus
 orandi ordo II 20, 16. totus
 orationis ordo I 34, 6. II 7, 12.
 totus atque continuus ordo
 sententiae II 44, 12. sensus
 totus II 271, 19. tota senten-
 tia II 45, 15. 233, 26. 453, 13.
 tota ratio sensus I 37, 4. *cf.*
 II 455, 5. tota sententiae vis
 II 449, 14. tota propositionis
 virtute II 341, 5. totius pro-
 positionis ordo II 179, 10. ordo
 totius sententiae II 274, 16.
 sententiae ratio totius II 446,
 16. totum textum argumen-
 tationis II 474, 9. totum corpus
 I 78, 3. 107, 25. 108, 2. *cf.*
 II 229, 16 *sq.* totum hoc I
 107, 4. totum quod dicit I
 73, 13. totum — quidquid I
 110, 27. in totum fundunt II
 142, 21.
 toto (*dat.*) II 238, 24. totae
 (*dat.*) II 90, 8.
 totae (*pl.* = omnes) II 75, 29.
 tota illa II 180, 14.

tractatus II 20, 7. 113, 5. 185, 18 *etc.*
 tranquillus portus II 503, 26.
 transcurro II 12, 14. 274, 27.
 transfero II 3, 5. 4, 2. 70, 23. 79, 21.
 translatio I 73, 9.
 transposita = μετατιθέμενα I 148, 22. II 343, 11. *cf.* 344, 2.
 tris II 323, 8.
 trunca atque imperfecta sententia I 55, 12.
 tulit (= abstulit) I 147, 20. II 380, 22.
 tunica = ἱμάτιον I 101, 24 *sqq.* 120, 10. II 179, 29 *etc.*
 turpis = αἰσχρός II 169, 3.
 turpitude I 225, 2.
 tussis II 4, 22 *et* 29.

U. V.

vacuae leges II 230, 18.
 vado I 63, 19. II 72, 20. 235, 23.
 vagatum exemplum II 474, 24.
 valet = δύναται I 198, 27. II 446, 20. valens = δυνάμενον I 189, 20. II 429, 23. valet advertere I 66, 22. valet intellegi I 44, 17. 66, 24. 76, 10. II 9, 1. valeat adnotari II 8, 19. valeat expediri II 10, 19. valeat invenire I 115, 14. II 128, 8. valeant praedicari I 156, 16. II 13, 17. valeant designare II 8, 7. 20, 25. 48, 2 *etc.* reperire non valui II 4, 6.
 validam sententiam II 474, 1.
 validiore argumentatione II 490, 15. validiore tractatu II 209, 8.
 validissima argumentatione I 106, 24. II 240, 24. 249, 7.
 validissima ratione II 210, 15. validissimam vim argumentationis I 113, 12.

validissime II 452, 17.
 variabile et instabile I 108, 2.
 indefinitum et variabile I 123, 23. II 245, 22. 247, 8 *etc.*
 variabilem veritatem I 125, 7. 126, 20.
 variatus II 37, 4.
 varie et mutabiliter II 13, 15.
 vastus (= magnus) I 116, 10 *sq.*
 vates II 109, 27.
 uber animi II 79, 5.
 vel — aut II 188, 8. 370, 3. vel certe II 68, 18. 73, 17. 76, 15. 78, 8. 90, 26. 97, 1. 358, 28. 376, 9 *etc.*
 velle et non velle II 203, 7. non velit II 443, 22.
 velut I 156, 1. II 125, 8 *etc.*
 velut si diceret II 30, 19. 32, 9.
 venio (= evenio, provenio) II 13, 1. 309, 28. 369, 19. 373, 6. 467, 20. 479, 20.
 veracissima ratione II 220, 8.
 veraciter I 155, 23. 162, 25. II 106, 18. 172, 21 *etc.*
 veracissime II 405, 6. 415, 17.
 verbum = ῥῆμα I 35, 5. 43, 15. 55, 21 *etc.* II 8, 11. 13, 26 *etc.*
 v. cum tempore est I 47, 12. II 66, 11. per se nomen est I 62, 10. II 71, 19.
 passionem aut actum designat I 56, 9. II 66, 13.
 praesens designat I 61, 13.
 v. finitum I 60, 1. II 70, 13.
 v. infinitum I 59, 7. II 70, 4.
 v. purum et simplex I 59, 20.
 v. integrum I 64, 9.
 casus verborum I 61, 4. II 100, 3 *et* 18.
 verbi gratia I 42, 5. 101, 24. 155, 14 *etc.* II 102, 31. 181, 9.
 vergo II 188, 5 *et* 10. 191, 7. 193, 6 *etc.* verguntur II 193, 19.
 verissime II 28, 2. 47, 30. 326, 2.

- vernum tempus (= ver) II 184, 15 sq. 200, 6.
- verus (= verum dicens) I 109, 6 etc. II 208, 24 etc.
- verus est = ἀληθεύει I 112, 14 etc. II 201, 25 etc.
- veras esse c. dat. (= in veritate consentire) II 305, 21 sqq. 306, 6 etc. (cf. vera cum — II 494, 26).
- verior II 480, 7. verius II 483, 27.
- verissimum II 47, 23.
- vestis = ἱμάτιον II 233, 4.
- veteres I 54, 3. 127, 10. II 29, 26. veterum libri II 225, 6.
- vetustabitur I 120, 11.
- vetustas II 237, 23.
- via verae rationis II 132, 10 (cf. a rectae rationis veritate II 324, 22). mendacem rationis viam II 232, 17.
- vice II 255, 18. in contrariis vice II 451, 1.
- vicem II 146, 15 (cf. invicem).
- vicissim I 142, 28.
- vide II 461, 20. videsne II 345, 23. 395, 21. 400, 26. 461, 1.
- videtur c. acc. et infn. II 359, 21.
- videndum est quod II 225, 21.
- violenta necessitas II 224, 10.
- violenter II 195, 10.
- violentia necessitatis I 118, 5. II 221, 30. 223, 17 etc.
- virtus II 105, 31. 122, 22. 209, 22. 341, 6.
- commentationis virtus II 398, 18.
- exempli sollertissima virtute II 180, 25.
- vis impossibilitatis II 226, 22.
- visibile = ὁρατόν II 391, 5. — I 173, 4. II 403, 8.
- vitabile II 475, 19.
- vitis II 224, 5.
- vivens I 143, 6 et 8.
- ullus (= aliquis) II 188, 18. 474, 21 sq.
- ullus diminutio unius II 146, 4.
- universale = καθόλου (vel τὸ καθόλου) I 82, 13. 90, 3 et 5 etc. II 135, 23 etc.
- in universali = ἐπὶ τοῦ καθόλου I 83, 27 et 29. II 146, 28.
- in universalibus = ἐπὶ τῶν καθόλου I 83, 31. II 155, 17.
- in his quae sunt universalia = ἐ. τῶν καθ. I 89, 27. II 155, 20.
- universale accidens I 58, 22 et 27.
- universalis I 130, 10 et 15. II 393, 13.
- universalitas I 84, 21. 90, 13 et 19 etc. II 69, 3. 138, 15 etc.
- universaliter = καθόλου I 83, 27. 84, 1. 89, 26 etc. II 146, 28 etc.
- univocatio II 132, 26. 133, 3.
- univoce II 119, 16. 134, 2.
- univocum II 16, 14. 133, 7 sq.
- unulus II 146, 5.
- unus — unus (= unus — alter) II 203, 26.
- una — una I 104, 11. 126, 14. 168, 16. II 130, 9. 149, 8 etc.
- ad unum colligo II 141, 29. 500, 9.
- in unum I 151, 23. 153, 1. 155, 26. 158, 5 etc. II 182, 13. 421, 4.
- in unum corpus I 152, 3. II 180, 11. 182, 15. 369, 5.
- sub uno I 74, 17. II 182, 22.
- sub unum II 109, 20.
- unus quicumque II 136, 19 et

26. 138, 4. quaecumque una II 246, 12.
 unus quidam II 253, 15.
 unus quilibet: unum — quemlibet II 40, 14. unam rem quamlibet I 65, 27. II 40, 13. 178, 18. unum quodlibet I 127, 21 *et* 24. II 191, 5. 192, 7. unum quodlibet aliud I 152, 27. *cf.* II 185, 6. 208, 9. 214, 10 *etc.*
 unusquisque I 117, 24. II 473, 11 *etc.* unusquisque singulorum II 140, 5.
 unumquodque = *ἐκαστον* I 119, 14. II 227, 21.
 in unoquoque = *ἐκαστον* I 215, 7. II 478, 22.
 vocalis oratio II 30, 20 *sqq.* 31, 3. vocales II 94, 15.
 vocativus I 54, 4. vocativa (oratio) I 35, 16. 71, 3. II 9, 12. 95, 20.
 volubilis I 108, 5.
 volumen II 78, 27. 185, 15. 250, 16 *etc.* magnis voluminibus II 250, 23.
 vox = *φωνή* I 36, 22. 45, 30 *etc.* II 25, 6 *etc.* voces I 37, 9. 46, 7. II 20, 17 *sqq.*
 quid vox sit II 4, 15. 53, 17.
 vox articulata II 23, 17.
 vox inlitterata II 60, 25.
 vox significativa I 32, 11. 45, 30. 46, 10. 66, 26. II 6, 1. 7, 22 *sqq.* 8, 3 *etc.*
 urgetur I 114, 4.
 usque dum II 53, 4.
 usurpare II 449, 23. 476, 3.
 ut: neget ut II 445, 2. patet ut II 425, 6. vetat ut I 96, 4. II 147, 13. (vetat adduci II 224, 16.)
 ut = scilicet II 94, 1. 142, 4. 145, 10. 164, 12 *et* 14 *et* 24. 203, 7. 221, 22. 383, 1 (*cf.* 393, 31).
 ut qui *c. indic.* II 101, 23 (*cf.* quippe qui).
 uterlibet: utramlibet I 124, 6.
 utrumlibet = *ὁπότερον* I 193, 23. II 432, 24.
 = *ὁπότερον* *ἔτυχεν* I 112, 7 *et* 20 *etc.* II 201, 22 *etc.* — I 71, 24. 106, 14 *sqq.* 108, 10. 112, 23 *etc.* II 51, 29. 113, 23. 193, 2 *etc.*
 uterque — intellegunt II 40, 16.
 uterque — possunt I 109, 6 *cf.* II 88, 25. 131, 15. utraque I 97, 5. utramque I 115, 18.
 utriusque verbi I 64, 4.
 utrumque I 81, 17. 96, 10 *etc.* II 110, 9 *etc.*
 = *ἄμφω* II 233, 1 *etc.*
 = *τὸ συνάμφω* I 157, 5. II 362, 3.
 utrique (*n. pl.*) II 40, 19.
 utrosque I 148, 16. II 4, 3.
 utraeque I 81, 8. 84, 29. 85, 2 *etc.* II 16, 13. 19, 24 *etc.*
 = *ἀμφοτέραι* I 213, 18. II 426, 9 *etc.*
 utrarumque propositionum I 80, 16.
 utraque tempora I 61, 22 II 250, 1.
 utraque I 99, 13. 100, 16. 108, 27 *etc.* II 14, 30. 18, 6 *etc.*
 = *ἄμφω* I 115, 11. 116, 2 *etc.* II 201, 14 *etc.*
 utervis: utrumvis II 226, 24.
 utilitas II 12, 31 *sqq.* 13, 12 *sqq.* 25, 25.
 utique II 177, 16. 332, 16.
 utrum = num: dubitavit utrum II 28, 17. *cf.* 170, 10. perpendit u. I 163, 1. quaerit u. I 163, 8. quaesivit u. I 162, 24.

videndum est u. II 47, 14
cf. II 113, 8. 225, 9. 278, 13.
 497, 14 *sq.*

utrum — an I 60, 21. 154,
 29 *etc.*

nihil differt utrum — an
 I 140, 26. 145, 29. II
 35, 19.

nihil interest utrum — an
 — an II 229, 2 (*cf.* II
 229, 13).

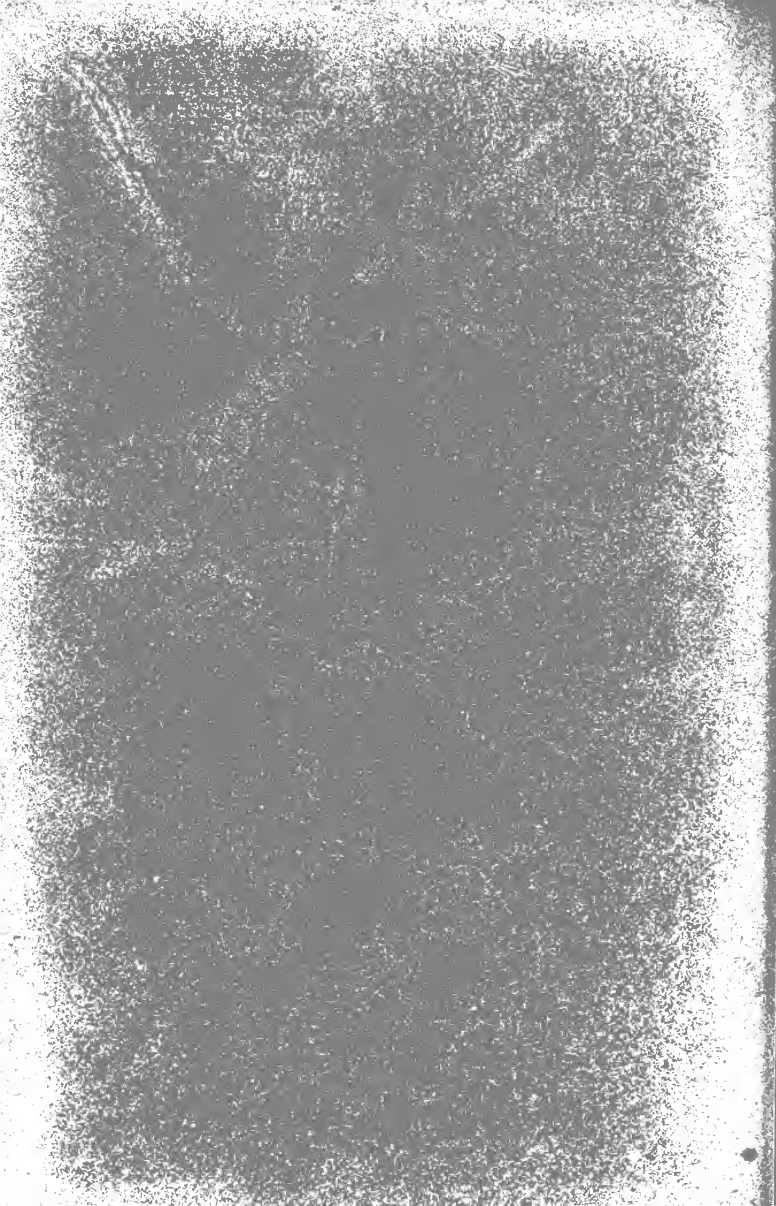
utrumne — an II 45, 27. 464,
 23. 466, 2. 467, 18. 470, 18.
 487, 25.

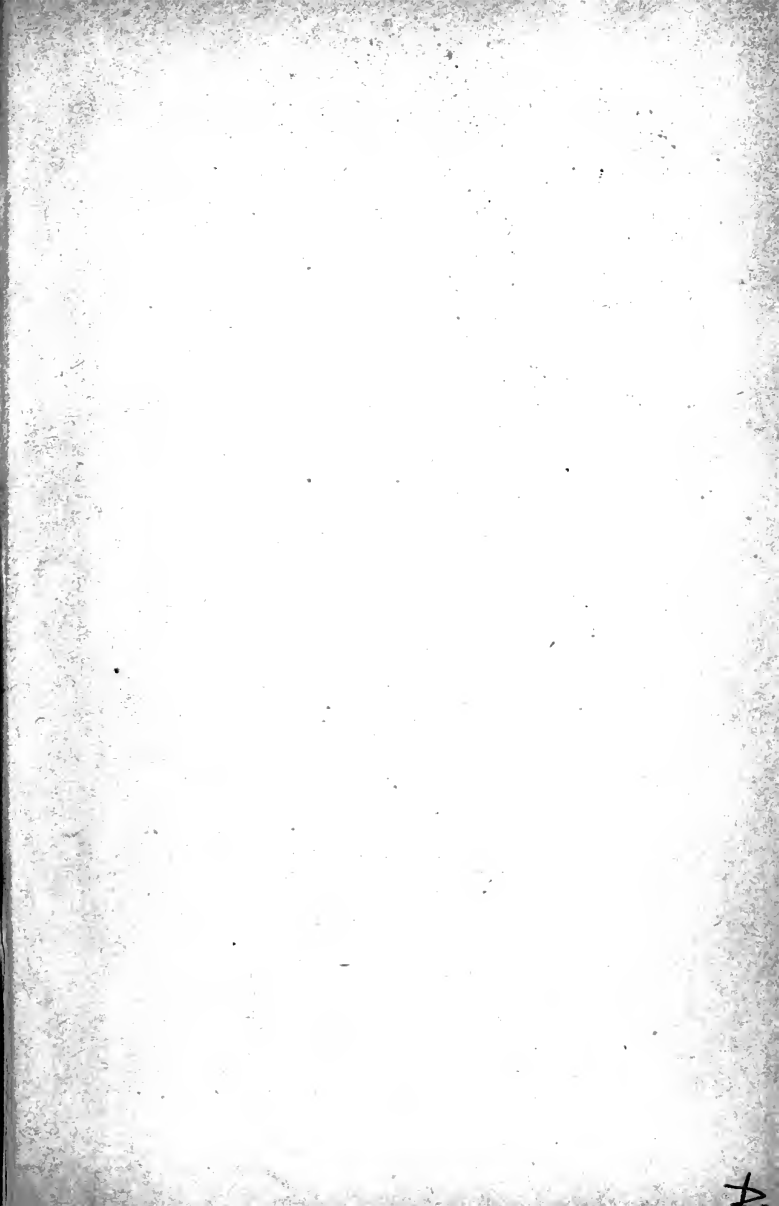
vulgabit II 382, 14.

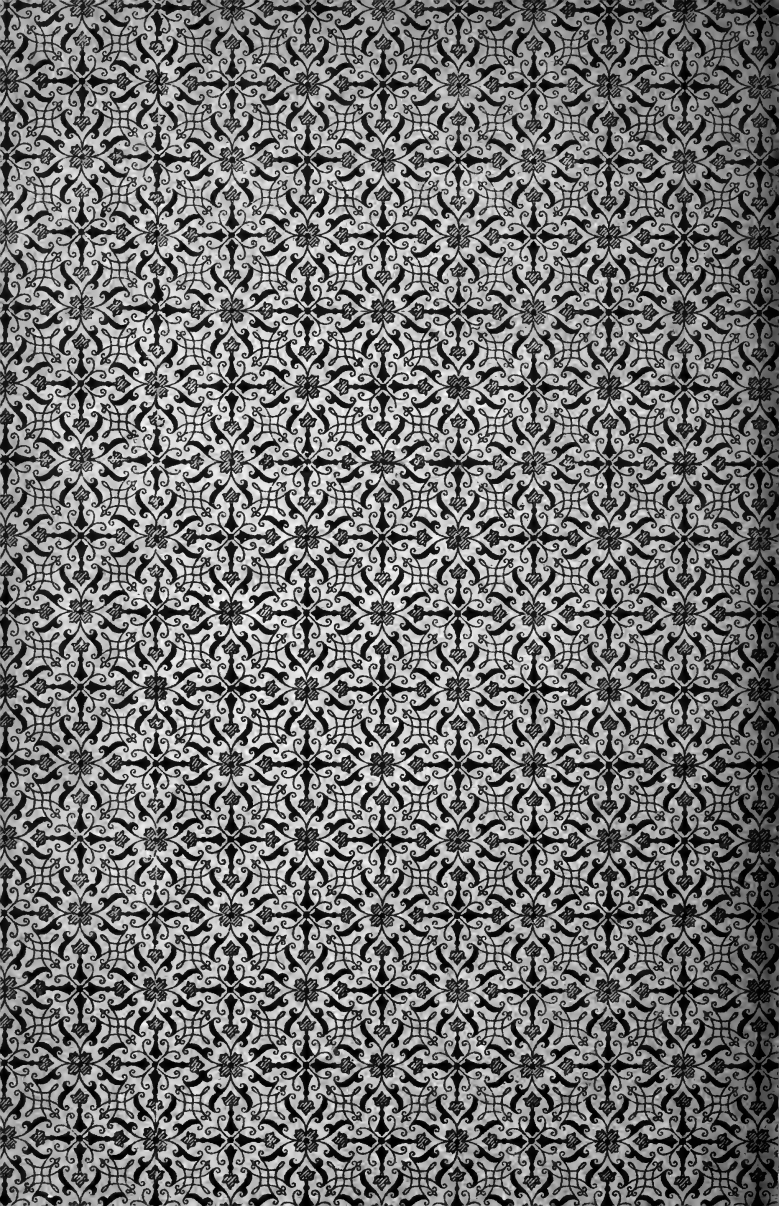
ADDENDA ET CORRIGENDA.

vol. I *p.* 36, 6 proponendo *in textum recipiendum erat.*
p. 135, 18 *lege quemadmodum.*

vol. II *p.* 4 *in adnotatione adde* 11 *caelata? v. indicem.*

VICTORIA UNIVERSITY LIBRARY

